COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI I CĂTRĂ CORINTHENI

A celui între sfinţi părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Arhiepiscopul Constantinopolei

Traducere din limba elină, ediţia de Oxonia, 1847

DE

Arhim. Theodosie Athanasiu

Egumenul M-rei Precista-Mare din Roman

BUCUREŞTI

Atelierele grafice SOCEC & Co., Societate anonimă

1908

Mult Stimatului Domn Colonel C. Zoinga, din Jorsay, în semn de deosebită afecțiune și dragoste din partea-mi. 1908. Dechembre 29.

Roman

Teodosie Arhimandrit

COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI I CĂTRĂ CORINTHENI

A celui întru sfinți Părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Arhiepiscopul Constantinopolei

SUBIECTUL

Corinthul este acum cea întâi cetate a Eladei, care în vechime se mândreà cu multe privilegii în traiul zilnic al cetățenilor, și mai presus de toate celelalte, cu bogăția banilor, pentru care unul dintre scriitorii profani[1]) îl numește: „Cetatea cea bogată a Eladei". Această cetate se găsește în strâmtoarea (istmul) Peloponesului, și o mare mișcare comercială se desfășură acolo. Afară de aceasta, cetatea Corinthului erà plină de ritori și de mulți filosofi; ba încă chiar unul dintre cei șeapte înțelepți erà din această cetate[2]). Acestea le-am spus nu cu scopul de a vă dà dovadă de multa învățătură, — căci la ce ar folosi ca să o știți aceasta? — ci mai mult pentrucă contribuie la subiectul epistolei ce ni stă de față.

Multe a pătimit în această cetate însuși fericitul Pavel; dară tot aici i s'a arătat și Christos, zicându-i: „Nu te teme, ci grăiește și nu tăceà, pentrucă

---

[1]) *Notă.* Thucididi. I, 13.

[2]) *Notă. Periandru* (512, a. Christ.) care a guvernat în Corinth. Iară ceilalți șase înțelepți sunt: *Pithagora, Solon, Thales, Cleovul, Pitacos* și *Hilon Lacedemonul.*

popor mult este mie în cetatea aceasta“ (Fapt. 18, 9. 10), după care a şi rămas acolo pe timp de doi ani. Tot aici acel demon a ieşit din cel ce pătimeà de duh necurat, şi a alungat pre acei Iudei cari îndrăznise de a-l jurà cu numele lui Iisus pre care îl propoveduià Pavel (Fapt. 19, 13—19), cu care ocazie au pătimit multe acei inşelători. Aici vrăjitorii aceia căindu-se de faptele lor, au ars cărţile înaintea tuturor, a cărora preţ s'a socotit a fi ca la cincizeci de mii de arginţi. Aici Pavel fiind târît de Iudei înaintea lui Galion, guvernatoriu în Achaia, a fost bătut în divan de acei Iudei răsvrătiţi. Dealtfeliu diavolul văzând că această cetate mare şi cu o populaţie numeroasă, se apropiă de adevăr; văzând că această cetate devenise admirată pentru bogăţiea şi înţelepciunea locuitorilor din ea, şi că erà cea mai principală cetate din Elada, — căci cele ale Athenienilor şi ale Lacedemonienilor se găseau în cea mai proastă stare pe atunci, de care ce li căzuse întăetatea cea din vechime, — şi totodată văzând că locuitorii de aici primise cuvântul lui Dumnezeu cu toată buna voinţă, ce face necuratul? Dezbină pe oameni între dânşii, căci ştià el bine, că chiar împărăţiea cea mai puternică nu poate stà, dacă oamenii se împerechiază şi se dezbină între dânşii. Ca motiv la această cursă, aveà necuratul bogăţiea şi înţelepciunea oamenilor cari locuiau în acea cetate.

Din această cauză, deci, uniia dintre Iudei cu dela sine putere s'au pus în fruntea mulţimei provocând-o la revolte, şi făcând ca uniia să se alipească de aceştiia ca mai bogaţi, alţii de ceilalţi ca mai înţelepţi, şi cari puteau să-i înveţe cevà mai mult, pe cari şi apropiindu-i de dânşii acei înşelători, aveau pretenţiunea de a-i învăţà mai bine decât apostolul Pavel, ceia ce apostolul şi dă a se înţelege prin expresiunea: „N'am putut a vă grăì vouă ca celor duhovniceşti“ (I, Cor. 3, 1), adecă că dacă n'au auzit dela dânsul multe, apoi aceasta n'a provenit din cauza neştiinţei sau a nepriceperei sale, ci din cauza slăbăciunei lor. Deasemenea şi expresiunea: „Fără de noi v'aţi îmbogăţit“ (Cap. 4, 8), acelaş lucru arată. Deci faptul acesta de a dezbinà biserica nu este cevà mic şi nebăgat în samă, ci chiar cel mai vătămătoriu dintre toate rălele omeneşti.

Tot în această cetate, pe lângă cele spuse, s'a cu-

tezat a se petrece și un alt păcat mare, căci pe cel ce avusese pe muma lui vitregă, sau pe a doua femee a tatălui său, nu numai că dânșii nu l-au înfruntat pentru asemenea păcat, ci încă au resculat mulțimea în apărarea lui, făcând-o ca să cugete lucruri mari ca și dânșii, pentru care li și zice: „Și voi v'ați semețit, și nu mai bine a-ți fi plâns“ (Cap. 5, 2)? Alții iarăși dintre așà zișii desăvârșiți, împinși de pofta pântecelui lor, după ce mâncau din cărnurile cele jărtfite idolilor, se culcau în capeștele idolilor, din care cauză spurcase totul. Alții iarăși având între dânșii certe și lupte pentru bani, se adresau judecăților celor necredincioși, și-și încredințau acolo pricinele lor (Cap. 6, 1—8). Mulți apoi umblau cu părul capului lung și netăiat, cărora li poroncește apostolul de a-l tăià (Cap. 11, 4). Mai erà apoi și un alt păcat nu mic, aceia adecă că uniia dintre dânșii mâncau în biserici, și nu dădeau și celor săraci (Ib. vers. 22). După aceasta mai păcătuiau și prin aceia, că cugetau lucruri mari de dânșii în privința charurilor, și de aici apoi se invidiuiau unii pe alții, ceea ce contribuià la dezbinarea bisericei. Dară apoi chiar și credința în înviere schiopătà printre dânșii, căci uniia pătimind de boala și de nebuniia Elinilor, nu credeau că va fi învierea trupurilor. Toate acestea erau rezultate din prostiia așà zișilor filosofi. Aceasta erà mama tuturor rălelor de pe atunci; din această cauză se dezbinau între dânșii, căci așà învățau dela filosofi, fiindcă și aceia se resculau uniia contra altora, veșnic contrariindu-se în credințele lor și încercându-se de a descoperì ceva nou, fiind mișcați la aceasta de slava deșartă și iubirea de întâetate. O asemenea boală bântuià printre filosofii de pe atunci, fiindcă totul resturnau cu rationamentele lor cele false.

Deci, Corinthenii aceștia i-au scris apostolului prin Fortunat și Achaic, și tot prin aceștiia li-a și respuns prin epistola de față, dupre cum se invederează dela sfârșitul epistolei. Nu i-au scris lui despre toate împrejurările ce se petreceau printre dânșii, ci numai despre nuntă și feciorie, pentru care și zice apostolul: „Iară pentru care mi-ați scris“ (Cap. 7, 1). El însă li-a respuns nu numai la cele ce i-au fost scris, ci și asupra multor chestiuni și abateri de ale lor, pe care le-a aflat dela Fortunat și Achaic, cu cea mai mare exactitate.

Odată cu această epistolă a trimis la dânşii şi pe Timotheiu, ştiind bine că dacă epistola lui va aveà o oarecare putere asupra lor, nu puţină înrâurire va aveà însă şi prezenţa ucenicului său printre dânşii.

Fiindcă acei neruşinaţi, cari dezbinase biserica, inventase un pretext în abaterile lor — şi aceasta ca să nu se pară că dânşii lucrau fiind mişcaţi de ambiţiune — şi ziceau că ii învaţă pe alţii mai bine, şi li descopăr adevărurile cele mai desăvârşite, căci sunt mai înţelepţi decât alţii, — apoi contra acestei boale se ridică Pavel dela început chiar, smulgând rădăcina tuturor rălelor, şi dihonia izvorîtă de aici, cu un curaj nespus. Mulţi din aceştiia erau chiar ucenici de ai lui, drept care li şi zice: „Că dacă nu sunt Apostol altora, dară vouă sunt, că pecetea apostoliei mele voi sunteţi întru Domnul“ (Cap. 9, 2), dară dânşii se găsiau mai slabi decât ceilalţi, de vreme ce li spune: „Nu am grăit vouă ca celor duhovniceşti, că încă nu puteţi nici acum, că încă trupeşti sunteţi“ (Cap. 3, 1. 2). Aceasta o spune, ca nu cumvà să creadă ii că vorbeşte de timpul trecut, şi de aceia a adaos: „că încă nici acum nu puteţi“. Afară de aceasta nici nu erau cu toţii stricaţi, ci încă se găsiau printre dânşii mulţi sfinţi, ceia ce a şi arătat cam pe la mijlocul epistolei, unde zice: „Iară mie prea puţin îmi este, ca să fiu judecat de către voi“ (Cap. 4, 3), după care mai la vale a adăogat: „Şi acestea, fraţilor, am închipuit întru mine şi Apollo“ (Ib. vers. 6). Aşà dară, de oarece toate rălele acelea izvorau din lipsă de minte, căci credeau acei amăgitori că ştiu cevà mai mult decât el, de aceia mai 'nainte de orice el doboară o asemenea uşurinţă, şi începe epistola, zicând:

OMILIA I

„Pavel, chemat apostol al lui Iisus Christos prin voea lui Dumnezeu, şi Sosten fratele, bisericei lui Dumnezeu care este în Corinth, celor

sfinţiţi întru Christos Iisus, celor chemaţi sfinţi, împreună cu toţi cei ce chiamă numele Domnului nostru Iisus Christos în tot locul, şi al lor şi al nostru, char vouă şi pace dela Dumnezeu Tatăl nostru, şi dela Domnul Iisus Christos" (Cap. 1, 1—3).

Priveşte, cum chiar dela început li-a doborît mândriea, şi li-a aruncat la pământ orice semeţie, numindu-se pe sine „chemat" «Nu eu am aflat, zice, ceea ce ştiu, şi nici că am câştigat aceasta cu propriea mea înţelepciune, ci alungând şi pustiind biserica, am fost chemat». Aşà dară totul este al celui ce chiamă, şi nimic al celui chiemat, afară numai de ascultare şi supunere. „Al lui Christos Iisus". «Dascalul vostru, zice, este Christos, şi voi recunoaşteţi oameni ca apărători ai învăţăturei sale?» „Prin voea lui Dumnezeu", adecă că Dumnezeu a voit ca noi să ne mântuim astfeliu. Noi nimic n'am făcut, ci numai prin voea lui Dumnezeu am aflat mântuirea, şi fiindcă aşà a crezut el cu cale, apoi noi am fost chiemaţi prin voinţa lui, iară nici decât că am fi fost vrednici de chiemare. „Şi Sosten fratele". Iarăşi se umileşte, punând pe lângă sine pe cel ce erà cu mult mai inferior lui, fiindcă între Pavel şi Sosten de sigur că erà o mare deosebire. Deci, dacă apostolul pune lângă dânsul pe cel cu mult mai inferior lui, deşi între dânsul şi acel Sosten erà o mare deosebire, apoi ce ar puteà zice aceia, cari se mândriau faţă chiar de cei de aceiaşi valoare cu dânşii?

„Bisericei lui Dumnezeu". Nu bisericei aceliia, sau aceştiia, ci bisericei lui Dumnezeu. „Care este în Corinth". Priveşte, cum prin fiecare vorbă li doboară mândriea, obişnuindu-li cugetul prin toate ca ii să aibă privirea îndreptată spre ceriu. Numeşte biserica lui Dumnezeu, arătând că ii trebue a se unì cu aceasta. Dacă biserica este a lui Dumnezeu, apoi ea este unită, adecă este una şi aceiaşi, nu numai în Corinth, ci în întreaga lume. Numele de biserică nu este un nume de desbinare sau împărţire, ci este nume de unire şi de conglăsuire.

„Celor sfinţiţi întru Christos Iisus". Iarăşi pun numele lui Iisus, şi nicăiri nu pune nume de oameni. Şi ce este sfinţirea? Baea renaşterei de a douaoară, curăţirea de păcate. Li aminteşte de necurăţenia lor, de care s'au izbăvit, şi îi îndeamnă de a nu cugetà lucruri mari, că nu s'au sfinţit doară prin succesele lor, ci prin filantropiea lui Dumnezeu.

„Celor chemaţi sfinţi". «Chiar însuşi acest lucru, zice, adecă de a vă mântui prin credinţă, nu este al vostru, căci nu voi v'aţi apropieat cei întâi, ci aţi fost chemaţi; aşà că chiar acest lucru mic, încă nu este al vostru intreg. Deşi v-aţi apropieat, fiind vinovaţi de mii de răle, totuşi nici aşà nu este vr'un merit al vostru, ci totul este al lui Dumnezeu». De aceia şi Efesenilor scriindu-li zicea: „Că cu darul sunteţi mântuiţi prin credinţă, şi aceasta nu dela voi, al lui Dumnezeu este darul" (Efes. 2, 8), adecă «nici credinţa nu este a voastră întreagă, căci nu voi aţi apucat mai 'nainte crezând, ci după ce aţi fost chemaţi aţi crezut şi aţi ascultat».

„Impreună cu toţi cei ce chiamă numele Domnului nostru Iisus Christos", adecă nu numele cutăruia sau cutăruia, ci numele Domnului. „In tot locul, zice, şi al lor şi al nostru". Deşi această epistolă a fost scrisă numai cătră Corintheni, totuşi apostolul aminteşte de toţi credincioşii de pe întregul pământ, arătând prin aceasta că în toată lumea biserica trebue a fi una şi aceiaşi, deşi este împrăştieată prin multe locuri, şi prin urmare cu atât mai mult cea din Corinth. Că dacă locul e departe, totuşi Domnul fiind comun, îi uneşte pe toţi la un loc. De aceia a şi adăogat apostolul: „Şi al lor şi al nostru". Faptul acesta, de a aveà biserica un singur stăpân şi Domn, este cel mai principal. Că dacă se şi găsesc într'un singur loc, şi au mulţi stăpâni cari se contrariează, apoi şi dânşii sunt desbinaţi, şi cu nimic nu li foloseşte la concordia lor locul unde se găsesc, fiindcă acei stăpâni dau poronci contrare, şi fiecare se încearcă de a-i atrage în partea sa, dupre cum şi zice: „Nu puteţi sluji lui Dumnezeu şi lui mamonă". Tot aşà şi cei ce se găsesc în diferite locuri, dacă nu au mai mulţi stăpâni, ci nu-

mai pe unul singur, apoi cu nimic nu sunt vătămați din cauza locurilor la concordia dintre dânșii, fiindcă acel stăpân îi unește pe toți la un loc. «Nu spun, zice, că voi ca Corintheni sunteți datori de a fi în concordie numai cu Corinthenii, ci cu toți cei din lumea întreagă, având pe un singur stăpân, comun tuturor». De aceia a și pus el de a doua oară cuvântul „al nostru", fiindcă deși mai sus a fost zis: „numele Domnului nostru Iisus Christos", totuși ca să nu se pară celor proști și fără minte că el a despărțit pre cei de prin alte locuri de Corintheni, a adaos din nou: „Domnul nostru și al lor". Dară, pentru ca mai lămurit să fac ceea ce eu spun, voiu ceti acest pasaj dupre înțelesul lui, astfeliu: „*Pavel și Sosten, bisericei lui Dumnezeu cei din Corinth, și tuturor cari chiamă numele Domnului nostru și al lor în tot locul, chiar în Roma de ar fi, sau ori unde; char vouă și pace dela Domnul Iisus Christos*". Sau iarăși se poate explică și în următoriul mod, care mi se pare că este și mai adevărat: „*Pavel și Sosten, celor sfințiți din Corinth, celor chiemați sfinți, împreună cu toți cei ce chiamă numele Domnului nostru Iisus Christos în tot locul al lor și al nostru*", adecă «char vouă și pace celor sfințiți din Corinth, și celor chiemați, și nu numai vouă, ci împreună și tuturor celor din orice loc, cari chiamă numele Domnului nostru Iisus Christos».

«Deci, dacă pacea este din char, de ce cugeți lucruri mari, și de ce te îngâmfi, fiind mântuit prin char? Și dacă ai pace către Dumnezeu, de ce atunci te dai în stăpânirea altora? — căci aceasta înseamnă că te împotrivești lui Dumnezeu. De ce dacă aveți charul, vă învoiți cu cutare sau cutare? Eu amândouă acestea — charul și pacea — le cer pentru voi dela Dumnezeu, și dela dânsul, și către dânsul, căci dacă nu vă veți bucură de sprijinul cel de sus, nu vor rămâneà statornice, și nici va fi cevà mai mult pentru voi, dacă nu vor fi îndreptate spre dânsul. Nici un folos nu vom aveà chiar de am fi împăciuitori către toți oamenii, dacă către Dumnezeu suntem războinici, precum și dacă vom fi războiți de întreaga lume, iară cu Dumnezeu suntem în pace, nu vom aveà nici o vătămare. Și iarăși; nici un folos nu vom aveà, chiar dacă am fi lăudați de întreaga lume, dacă suntem disprețuiți de Domnul, pe când dacă Dumnezeu ne aprobă și ne iubește, atunci nici o

primejdie nu vom aveà, chiar de ne-ar disprețuì și urî toată lumea».

Adevăratul char, și adevărata pace este numai de la Dumnezeu. Cel ce are charul lui Dumnezeu, nu se teme de nimeni, chiar de ar suferì mii de răle, și nu zic numai dela oameni, dară chiar și dela diavolul, pe când cel ce este disprețuit de charul lui Dumnezeu, pe toți bănuiește, chiar de s'ar păreà că este în cea mai mare siguranță. Căci nestatornic este neamul omenesc; nu numai prietenii sau frații, ci chiar și părinții se schimbă de multe-ori dintr'o mică cauză, și 'i vezi cum alungă pe copilul ce l-au născut, mai rău decât pe dușman, precum și copii alungând pe părinți. Gândește-te bine: David aveà char dela Dumnezeu, iară Abesalom, fiul său, aveà char dela oameni; dară ce feliu de sfârșit a avut fiecare din ii, și care a fost mai mult lăudat, voi știți cu toții. Abraám deasemenea aveà char dela Dumnezeu, — pe când Faraon aveà char dela oameni, — cari pentru ca să-i facă pe plac, i-au predat pe femeia dreptului Abraám (Facere cap. 12). Dară cine din acești doi a devenit mai strălucit și mai fericit? De sigur că Abraám. Și ce spun eu de dreptul Abraám? Aveau char Israiliții dela Dumnezeu, pe când de Egiptieni erau urîți și disprețuiți, — și cu toate astea voi știți cu câtă însemnătate au stăpânit ii pe Egiptienii cari ii urau și-i disprețuiau.

[1]) Deci, iubiților, aceasta să o căutăm cu toții. Chiar rob de ar fi cinevà, aceasta să o dorească, adecă să capete char dela Dumnezeu înainte de charul stăpânului său; chiar femee de ar fi, să ceară charul lui Dumnezeu înainte de charul bărbatului; chiar ostaș de ar fi, să ceară grația de sus, să ceară charul lui Dumnezeu înainte de charul împăratului sau a stăpânitorului său, și atunci va fi drăgălaș și înaintea oamenilor. Și cum ar puteà cinevà să capete char dela Dumnezeu? Cum, zic, în alt chip, decât numai prin umilință? „Dumnezeu, zice, celor mândri li stă împotrivă, iară celor smeriți li dă dar“ (Pilde 3, 34), și „Jertfa lui Dumnezeu duhul umilit, inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisì“ (Ps. 50, 19). Dacă chiar înaintea oamenilor umilința este atât de plăcută, apoi

---

[1]) *Partea morală.* Despre umilință. (*Veron*).

cu atât mai mult înaintea lui Dumnezeu. Astfeliu au aflat char cei dintre ginţi, astfeliu şi Iudeii au căzut din char, fiindcă nu s'au supus dreptăţei lui Dumnezeu. Cel umilit devine tuturor plăcut şi drăgălaş, este tovarăşul păcei ne'ntrerupte, şi nu are nici un motiv de ceartă sau războiu. Chiar de l-ai batjocorì, chiar de l-ai defăimà, chiar de i-ai zice orice, el tace şi este în totul liniştit; către toţi va aveà o astfeliu de pace, încât nici nu se poate spune, fiindcă are cu sine pacea lui Dumnezeu. Poroncile lui Dumnezeu sunt, ca noi să fim în pace cu toţi oamenii, şi vieaţa noastră numai atunci este regulată, când vom aveà pace şi dragoste reciprocă între noi. Pe Dumnezeu nu-l va puteà cineva vătămà niciodată, căci natura lui este nestricăcioasă şi mai presus de orice patimă.

Nimic nu face pe creştin atât de admirat, ca umilinţa. Ascultă pe Abraám, care zice: „Eu sunt pământ şi cenuşă" (Fac. 18, 27), ascultă şi pe Dumnezeu, care spune de Moisi că erà mai blând decât toţi oamenii. In adevăr că nimeni n'a fost mai umilit ca Moise, care conducând un popor atât de numeros, care întreaga armată a Egiptenilor împreună cu împăratul ei a afundat-o în marea Roşie ca pe nişte muşte, care atât în Egipet, cât şi în marea Roşie, şi în pustie, a făcut atâtea fapte mari şi minunate, care s'a bucurat de o aşà mărturie din partea lui Dumnezeu, — şi cu toate acestea el se găsià ca unul dintre cei mulţi, ba încă erà mai umilit şi decât socrul lui, al căruia sfat îl primeà. El nu se neliniştea şi nici nu ziceà: «Dară ce? După atâtea fapte minunate săvârşite, ai venit şi tu ca să ne sfătuieşti»? — ceea ce pătimesc cei mai mulţi dintre noi, căci chiar de li s'ar da sfatul cel mai bun de cineva, totuşi ii dispreţuiesc acel sfat, fiindcă persoana ce l-a dat este poate umilită şi mai ne'nsemnată decât dânşii. Nu însă aşà a fost şi Moisi, ci prin umilinţă el a făcut totul. De aici el a dispreţuit şi palatele împărăteşti, fiindcă erà cu adevărat umilit. Umilinţa este aceea care face cugetarea înaltă şi sănătoasă. Câtă generozitate crezi că a fost din partea lui, şi câtă mărime de suflet ca să ajungă a dispreţuì până şi palatul şi masa împărătească? Căci se ştie că împăraţii Egipetului erau consideraţi şi cinstiţi ca zei, şi se bucurau de mari bogăţii şi tezaure. Dară el toate acestea lăsându-le, şi aruncând la o parte până şi sceptrul Egipetului, a alergat în ajutoriul celor

robiţi şi torturaţi; în ajutoriul celor ce-şi petreceau timpul în cărămidării şi în mocirle de lut, şi pe cari Egiptenii îi asupreau şi dispreţuiau. „Şi-i asupreau pre dânşii Egiptenii cu silă“ (Exod. 1, 13) zice. Deci, alergând în ajutorul celor dispreţuiţi şi împilaţi, şi punându-se deacurmezişul asupritorilor, prin aceasta a dat dovadă, că acest umilit erà cu adevărat înalt şi cu mari simţiminte. Lipsa de minte şi uşurinţa vin numai dela un suflet nenobil şi dela o cugetare josnică, pe când blândeţa purcede dintr'un suflet mărinimos, şi dintr'o cugetare sănătoasă.

Şi dacă voiţi, să cercetăm pe fiecare din acestea cu exemple. Spune'mi, te rog: cine a fost mai înalt decât Abraám? Căci deşi el a fost care a zis: „Eu sunt pământ şi cenuşă“, şi tot el care a zis: „Să nu fie ceartă între mine şi între tine“ (Fac. 13, 8), totuşi acest suflet umilit a dispreţuit prăzile de războiu luate dela Perşi, şi nu s'a uitat la trofeile cucerite dela barbari. Aceasta a făcut-o el dela o cugetare înaltă, şi dela un suflet mărinimos. Cel ce cu adevărat este umilit, acela este cel înalt, şi nici decum linguşitoriul, nici decum vicleanul. Altcevà este mărinimiea sufletului, şi altcevà uşurinţa şi lipsa de minte. Acest fapt se învederează din exemplul lui Abraám, şi din cele ce urmează. Dacă de pildă cinevà ar considerà lutul ca lut şi l-ar dispreţuì, iară un altul l-ar considerà ca aur, şi nu ca lut ce este, şi-i-ar da valoarea aurului, apoi oare care din aceşti doi este cel înalt? Oare nu acela care nu admiră lutul? Care din doi este cel umilit şi înjosit? Oare nu cel ce admiră lutul şi-l preţuieşte ca mare lucru? Tot aşà judecă tu şi în cazul de faţă, căci şi aici cel ce zice despre sine că este pământ şi cenuşă, este cu adevărat înalt, deşi o spune aceasta din umilinţă, pe când cel ce nu se crede a fi pământ şi cenuşă, ci se cinsteşte singur pe sine şi cugetă lucruri mari de persoana sa, acela este cu adevărat cel înjosit şi dispreţuit, fiindcă pe cele mici le crede ca mari. Deci, este învederat că Patriarhul a pronunţat acele vorbe dintr'o cugetare înaltă. „Eu sunt pământ, zice, şi cenuşă“, vorbe care vin dela înălţimea cugetărei, şi nici decum dela uşurinţă. Dupre cum se întâmplă şi cu trupurile, că unul de pildă este bine format şi plin de vieaţă, iară un altul umflat şi bolnav — deşi amândouă

sunt cu cârnurile de pe ele strălucite, însă unul are cărnurile stricate, iară altul sănătoase, — tot așà și în cazul de față; căci altcevà este a fi lipsit de minte, ceea ce înseamnă că acela este înfumurat și plin de mândrie, și altcevà de a fi înalt, ceea ce dovedește că acela este sănătos și întreg la minte. Și iarăși: cinevà de pildă, este înalt cu trupul, iară un altul fiind scurt de statură, se încalță cu ciubote cu călcâe înalte, ca să devină și el înalt. Dară noi pe cine vom numi înalt și mare? spune'mi; oare nu pe cel ce dela natură este înalt? Celalt are o înălțime străină naturei sale, și numai încălțându-se cu ciubote cu tocuri înalte a devenit și el înalt, — ceea ce mulți dintre oameni pătimesc, ridicându-se pe dânșii pe banii sau pe slava ce cred că o au, ceea ce în realitate nu este înălțime. Inalt se numește numai acela, care nu are nevoie de asemenea lucruri, acela care are înălțimea sa naturală, dispreţuind pe toate celelalte.

Deci, iubiților, să devenim umiliți, pentru ca să putem fi înalți. „Că cel ce se smerește pe sine, zice, se va înălțà" (Math. 23, 12). Dară nu așà este și cel lipsit de minte, ci unul ca acesta este mai înjosit și mai umilit decât toți ceilalți, după cum și bășica de apă se umflă, însă umflătura ei nu este cevà trainic și sănătos. De aceea noi și numim pe astfeliu de oameni umflați de mândrie, dupre cum sunt și unele trupuri umflate de dropică, dupre cum se umflă și bășica de apa sau de săpun. Omul care cugetă cu moderațiune, nu va cugetà niciodată lucruri mari de sine, chiar de ar aveà cu dânsul fapte mari, — căci el își simte neputința sa și umilința, — pe când cel lipsit de minte își închipuie lucruri mari de dânsul, chiar și în cele mai mici acțiuni ale lui. Să câștigăm deci înălțimea prin umilința noastră. Să judecăm cu luare aminte natura lucrurilor omenești, pentru ca astfeliu să ne aprindem de dorul celor viitoare. In alt mod nu se poate ca să devină cinevà umilit, decât numai prin iubirea celor sfinte și dumnezeești, precum și prin dispreţuirea celor prezente. Dupre cum cel ce urmează să se bucure de împărăție întru nimic n'ar socotì cinstea ce i-ar da-o altul în mod particular în locul porfirei împărătești, tot așà și noi ne vom bate joc de toate cele prezente, dacă vom dorì cinstea cea din vieața viitoare. Nu vedeți pe copii când se joacă, cum ii se fac soldați și se pun în ordine de bătaie, cum merg

înaintea lor vestitori, (trâmbiţaşi) şi purtători de toege, şi cum în mijlocul lor păşeşte acel copil ce ţine locul căpeteniei lor, făcând astfeliu glume copilăreşti? Intocmai aşà sunt şi lucrurile omeneşti, ba încă şi mai josnice: astăzi existând, şi mâine dispărând.

Deci, să devenim, iubiţilor, mai sus decât toate acestea, şi nu numai că să nu le dorim, ci chiar să ne şi ruşinăm dacă ni le-ar propune cinevà. Cu chipul acesta aiungând dela noi dragostea de dânsele, vom câştigà dragostea acea sfîntă de vieaţa viitoare, şi ne vom bucurà de slava cea neperitoare şi veşnică. Căriea fie cu toţii a ne învrednicì, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, cu care şi prin care se cade slava Tatălui şi Sf. Duh în vecii vecilor. Amin.

OMILIA II

„Mulţămesc Dumnezeului meu pururea pentru charul lui Dumnezeu ce s'a dat vouă întru Christos Iisus, că întru toate v'aţi îmbogăţit întru dânsul". (Cap. 1, 4. 5).

Ceia ce face cu alţii, când îi sfătuieşte zicând: „Intru toate prin rugăciune cu mulţămită cererile voastre să se arate lui Dumnezeu", (Filip. 4, 6), tot aceia a făcut şi cu dânsul, învăţându-ne ca de aici să începem vorba pururea, şi înaintea tuturor să mulţămim lui Dumnezeu. Nimic nu este atât de plăcut lui Dumnezeu, ca a ne arătà mulţămitori către dânsul, şi pentru noi înşine, şi pentru alţii. De aceia apostolul aproape în toate epistolele sale o trece aceasta înaintea tuturor, şi dacă în celelalte epistole a făcut aşà, apoi aici cu atât mai mult erà necesar să o facă. Cel ce mulţămeşte lui Dumnezeu, îi mulţămeşte şi pentru cele ce pătimeşte ca şi pentru cele bune, îi mulţămeşte şi pentru charul şi favoarea acordată; iară charul nu este nici datorie, nici plată, şi nici răsplată. Dacă aceasta erà necesar să o spună peste tot locul, cu atât mai mult erà necesar a

o spune Corinthenilor, cari se uitau cu gura căscată la cei ce tăeau şi desbinau biserica.

„Dumnezeului meu". Din prea marea lui dispoziţie sufletească răpeşte şi-şi însuşeşte ceea ce este obştesc, obiceiu pe care-l aveau şi Prorocii pururea, zicând: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu" —, cu care ocazie îi îndeamnă şi pe dânşii ca să facă aşà. Cel ce grăieşte aşà, se desparte de toate cele omeneşti, şi păşeşte către Acela, pe care-l invoacă cu multă dispoziţie sufletească. Aceasta o poate zice cu adevărat numai cel ce se ridică pururea dela cele pământeşti spre cele cereşti, spre Dumnezeu, pe care-l preferă înaintea tuturor, căruia îi mulţămeşte necontenit, nu numai pentru charul dejà dat lui, ci chiar şi pentru cel mai mic bine ce a avut după aceasta, şi pentru care îi înalţă tot aceeaşi laudă şi mulţămită. De aceia şi apostolul n'a zis simplu: «mulţămesc lui Dumnezeu», ci a mai adaos: „pururea pentru voi", învăţându-ne a cunoaşte pururea charul lui Dumnezeu, şi nimănui altuia a-i mulţămi, decât numai lui Dumnezeu.

„Pentru charul lui Dumnezeu". Ai văzut cum el îi îndreptează peste tot locul? Unde este Charul, acolo nu sunt fapte, iară unde sunt fapte, acolo nu este char. «Deci, dacă este charul, zice, de ce cugetaţi lucruri mari? De ce sunteţi îngâmfaţi»? „Ce s'a dat vouă", zice: «Şi prin cine s'a dat? Poate prin mine, s'au printr'un alt apostol? Nici de cum, zice; ci prin Christos Iisus», căci expresiunea „întru Christos Iisus" aceia înseamnă. Priveşte, cum în multe locuri particula „întru" este pusă în loc de „prin". Aşà dară particula „întru" nu este de mai mică însemnătate ca „prin".

„Că întru toate v'aţi îmbogăţit întru dânsul". Iarăşi: prin cine v'aţi îmbogăţit? „Intru dânsul" zice, adică «printr'însul». Şi nu zice simplu «v'aţi îmbogăţit», ci şi „întru toate". Deci, când este şi bogăţie, şi a lui Dumnezeu bogăţie, şi întru toate, şi prin unul născut al său Fiu, apoi judecă singur la vistieriea cea negrăită.

„In tot cuvântul şi în toată ştiinţa" zice. Nu în cuvântul cel deafară, adică cel lumesc, ci în cuvântul lui Dumnezeu, căci dacă este ştiinţă şi fără cuvânt, este totuşi ştiinţă şi cu cuvânt. Sunt mulţi cari au

știință, dar n'au cuvânt, precum sunt cei simpli, și cari nu pot să reprezinte destul de lămurit ceea ce au în cugetul lor. «Însă voi, zice, nu sunteți așà, ci sunteți destoinici și de a cugetà, și de a vorbì în acelaș timp, adică de a spune lămurit ceia ce cugetați».

„Precum mărturisirea lui Christos s'a adeverit întru voi" (Vers. 6). În șirul laudelor și a mulțămirei se atinge foarte mult de dânșii, căci pare că zice: «Nu prin filosofica omenească, și nici prin învățătura omenească, ci prin charul lui Dumnezeu, prin bogăția, și știința, și prin cuvântul (rațiunea) cel dat vouă de dânsul, ați putut aflà dogmele adevărului, și a vă întărì în mărturisirea Domnului, adică în propoveduirea evangheliei lui v'ați bucurat de multe semne și minuni, de charul cel negrăit, încât ați primit propoveduirea evangheliei sale. Deci, dacă v'ați încredințat prin semne și prin char, de ce vă clătinați?» Aceste cuvinte sunt nu numai ale celui ce se atinge de dânșii, ci și ale celui ce-i apucă mai înainte, cu scopul de a-i îndreptà.

„Încât a nu fi lipsiți voi nici într'un dar" (Vers. 7). Aici ni se prezintă o mare nedomirire: cum, dacă ii sunt îmbogățiți întru tot cuvântul astfeliu, încât să nu fie lipsiți de nici un dar, sunt și trupești, că dacă la început erau astfeliu, cu atât mai mult acum n'ar fi trebuit să fie așà? Deci, pentru ce îi numește trupești. zicând: „N'am putut grăì vouă ca celor duhovnicești, ci ca celor trupești" (Cap. 3, 1)? Ce putem noi spune aici? Că la început, pe când ii crezuse, se învrednicise de toate darurile, căci erau plini de râvnă pentru ele, mai în urmă însă au devenit mai leneși; sau dacă nu este așà, apoi atunci nici unele și nici altele nu sunt zise pentru toți fără excepțiune, ci unele sunt zise către cei vinovați și vrednici de acuzațiuni, iară celelalte cătră cei vrednici de laude. Cum că dânșii aveau încă daruri, se vede din pasajele următoare „Fiecare dintru voi psalm are, învățătură are, limbă are, descoperire are, tălmăcire are, toate spre zidire să se facă", și „Prorocii doi sau trei să grăească" (Cap. 14, 26. 29). Se mai poate spune și altceva, care după obiceiul apostolului de a ni spune totul, ni l-a spus și aici. Eu cred că aici apostolul, prin expresiunile: „Încât a nu fi lipsiți voi nici într'un dar", face

aluziune şi la dânsul, fiindcă şi el a făcut semne şi minuni, dupre cum li vorbeşte prin a doua epistolă: „Că semnele apostolului s'au lucrat întru voi întru toată răbdarea", şi iarăşi: „Ce este de care să fiţi mai lipsiţi decât celelalte biserici" (II. Cor. 12, 12. 13)? Deci, dupre cum am fost zis, aici apostolul aminteşte poate şi de dânsul, şi le spune acestea către cei ce erau încercaţi şi statornici în credinţă, — fiindcă erau printre dânşii şi mulţi sfinţi, cari se pusese in slujba bisericei şi a sfinţilor ei, şi cari se făcuse începătură (pârgă) Achaei, dupre cum arată cam pe la sfârşitul epistolei./ Dealtmintrelea chiar dacă poate laudele acestea nu se prea ţin de adevăr, totuşi fiind puse cu iconomie, pregătesc mai dinainte calea cuvântului. Cel ce dela început chiar grăieşte deodată lucruri greoaie, a închis imediat auzul celor slabi, fiindcă dacă cei ce ascultă vor fi în acelaşi grad de cinste, se vor mânieà, iară de vor fi cei mai de jos, se vor întristà. Deci, ca nu cumvà să se întâmple aceasta, el işi face începutul dela nişte laude părute. Dealtmintrelea aceasta nici nu este lauda lor, ci a charului lui Dumnezeu, fiindcă a se izbăvi de păcate şi a se îndreptăţì, este al darului de sus. De aceia tocmai că şi stăruește în aceste împrejurări, care arată filantropiea lui Dumnezeu, ca astfeliu mai mult încă să li vindece boala de care suferiau.

„Aşteptând descoperirea Domnului nostru Iisus Christos". «De ce vă neliniştiţi, zice, şi de ce vă tulburaţi? Că Christos nu este de faţă? Dară el este de faţă, şi ziua venirei lui bate la uşă». Dară tu te gândeşte la înţelepciunea lui Pavel, cum el smucindu-i din cele omeneşti, i-a înfricoşat amintindu-li de judecata cea grozavă, arătându-li că nu numai de începuturi bune avem nevoe, ci şi de sfârşituri bune. Impreună cu darurile acestea noi avem nevoie şi de o altă virtute, aceia adică ca să ni amintim necontenit de acea zi, şi că avem trebuinţă de multe ostenele, ca să putem ajunge cu bine la sfârşit. Venirea Domnului el o numeşte „descoperire", arătând prin aceasta, că deşi nu se vede, totuşi ea este, ni stă de faţă şi acum, şi că atunci se va arătà. «Deci, zice, este trebuinţă de răbdare, sau mai bine zis de aşteptare, căci de aceia aţi primit minunile, ca să rămâneţi statornici».

„Care vă va şi întărî pre voi până la sfârşit nevinovaţi“ (Vers. 8). Aici s'ar păreà că îi linguşeşte, însă cele vorbite îl scapă de orice linguşire. Ştieà el foarte bine a-i atinge, ca de pildă când zice: „Că nevenind eu la voi s'au semeţit unii“ şi „Ce voiţi? Cu toeag să viu la voi, sau cu dragoste şi cu duhul blândeţei“ (Cap. 4, 18. 21)? Dară în pasagiul ce ni stă de faţă, nu numai că nu-i linguşeşte, ci pe sub ascuns chiar îi învinovăţeşte, căci expresiunea „Vă va întărî“ şi expresiunea „nevinovaţi“ îi arată pe dânşii ca clătinaţi în credinţă şi răspunzători de vinovăţie.

Tu însă te gândeşte, cum apostolul îi pironeşte veşnic de numele lui Iisus Christos, şi nu de numele vre-unui om, nu de numele vre-unui apostol sau dascal, ci neconitenit li aminteşte de numele celui dorit de dânşii, întocmai ca şi cum ar aveà grijă de a întremà pe nişte buimăciţi de beţie. Nici într'o altă epistolă nu se găseşte atât de des pus numele lui Christos, pe când aici în puţine versuri se găseşte trecut de multe ori, şi aproape că întregul exord şi l-a ţesut cu acest nume. Gândeşte-te bine dela început: «Pavel, zice, chemat apostol al lui Iisus Christos, celor sfinţiţi întru Iisus Christos, la toţi cei ce chiamă numele lui Iisus Christos, char vouă şi pace dela Dumezeu Tatăl şi dela Domnul Iisus Christos. Mulţămesc Dumnezeului meu pentru charul dat vouă întru Christos Iisus, precum mărturisirea lui Christos s'a adeverit întru voi, aşteptând descoperirea Domnului nostru Iisus Christos, care vă va şi întărî pre voi, până la sfârşit nevinovaţi în ziua Domnului nostru Iisus Christos. Credincios este Dumnezeu, prin care v'aţi chemat spre împărtăşirea Fiului său Iisus Christos. Şi vă rog pre voi fraţilor, pentru numele Domnului nostru Iisus Christos“. Ai văzut şirul neîntrerupt al numelui lui Christos? De unde este destul de arătat chiar şi pentru cei mai tâmpi, că el nu face aceasta cum s'ar întâmplă şi fără scop, ci prin îndesirea acestei denumiri frumoase scoţându-li mândriea cea proastă din suflet, să încearcă să li poată curăţi din rădăcină germenile boalei.

„Credincios este Dumnezeu, prin care v'ați chemat spre împărtășirea Fiului său“ (Vers. 9). Vai! Ce lucru mare a spus el aici! Câtă măreție a darului ni-a arătat! «Ați fost chemați, zice, spre împărtășirea unicului său Fiu, și voi vă lăsați la bunul plac al oamenilor? Dară ce poate fi mai rău decât aceasta? Și cum ați fost chemați? Prin Tatăl». Dară fiindcă el într'una zicea de Fiul, că „printr'însul“ și „întru dânsul“, apoi ca să nu se creadă că pomenește de Tatăl ca mai inferior decât Fiul, a dat întregul fapt Tatălui. «Nu ați fost chemați, zice, prin cutare sau prin cutare, ci prin Dumnezeu Tatăl, și printr'însul v'ați și îmbogățit». Iarăși zice „v'ați chemat“ adică nu voi v'ați apropieat de el mai întâi, ci «ați fost chemați».

Dară ce va să zică oare: „spre împărtășirea Fiului său“? Ascultă-l tot pe dânsul, care mult mai lămurit o arată aceasta în altă parte:

„De răbdăm zice, împreună vom și împărăți, de am murit împreună cu Christos, împreună cu dânsul vom și înviea“ (II. Timoth. 2, 12. 11).

„Credincios este Dumnezeu“, adecă „adevărat“. Dară dacă este adevărat, apoi va și face ceia ce a făgăduit; însă a făgăduit a ne face părtași Fiului său cel unul născut, că pentru aceasta ne-a chemat. „Că fără căință, zice, sunt darurile și chemarea lui Dumnezeu“. Toate acestea el mai dinainte le iconomisește cu cuvântul, ca nu cumvâ după mulțimea greșalelor lor să cadă în desnădăjduire. Toate ale lui Dumnezeu ne vor urmă fără îndoială, dacă însă nu vom fugi peste câmpi, ca și caii cei fără zăbală în gură, ca și Iudeii cari fiind chemați n'au voit să primească cele bune. Aceasta nu s'a întâmplat din pricina celui ce a chemat, ci din cauza nerecunoștinței lor. El voià să li deà bunurile făgăduite, ii însă nevoind a primì, singuri s'au scos afară. Dacă iar fi chemat la un lucru greu și foarte obositoriu, ar fi avut poate cuvânt de apărare, deșì nici așà n'ar fi fost vrednici de iertare; — dar când au fost chiemați spre curățire, spre dreptate, sfințire, izbăvire din robie, spre char și înfiere, spre bunurile cele pregătite, pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit, și când Dumnezeu i-a chiemat, și prin

sine i-a chiemat, apoi de ce iertare vor puteà fi vrednici cei ce n-au alergat către dânsul?

[1]) Deci, iubiţilor, să nu învinovăţiască nimeni pe Dumnezeu. Nu din partea celui ce chiamă se întâmplă a nu crede, ci din partea celor ce fug când sunt chiemaţi. «Dară, zici tu, trebuià ca-şi fără voea lor să-i atragă spre sine». Să nu fie! El nu sileşte pe nimeni, căci cine oare chemând la cinste, la cununi, ospeţe şi serbări, trage la sine pe cei chiemaţi, legaţi şi fără voea lor? Nici unul nu face aşà, căci un asemenea fapt este al celui ce batjocoreşte. Dumnezeu trimite fără voe în gheena, însă în împărăţiea ceriurilor chieamă pe cei ce vor. In focul cel veşnic el trimite pe păcătoşi legaţi şi văicărându-se, însă când e vorba de miile de bunătăţi, nu aşà; fiindcă dacă natura acelor bunuri nu este aşà, încât ii să alerge spre ele de bună voie, şi să cunoască charul cel mare, apoi atunci sila întrebuinţată cu oamenii defaimă înseşi acele bunuri. «Dară de ce, zici tu, nu preferă toţi oamenii aceste bunuri, şi nu aleargă după ele»? Din cauza neputinţei, sau mai bine zis din cauza slăbăciunei lor. «Şi de ce atunci nu vindecă slăbăciunea lor»? Dară cum şi în ce feliu trebuià să vindece această slăbăciune? Oare n-a făcut el făptura întreagă, care învaţă pe om, şi-i arată puterea şi filantropiea lui Dumnezeu? „Ceriurile, zice, spun slava lui Dumnezeu". (Ps. 18, 2). Nu oare a trimis şi pe Proroci? Nu i-a cinstit? Nu a făcut cu dânşii minuni? Nu li-a dat lege scrisă şi lege naturală? Nu a trimis şi pe Fiul său? Nu li-a trimis şi pe apostoli? Nu a făcut cu dânşii semne? Nu i-a ameninţat cu gheena? Nu li-a făgăduit împărăţiea cerurilor? Nu în fiecare zi resare soarele său preste cei buni şi preste cei răi? Oare cele ce a poruncit nu sunt atât de uşoare şi lesne de împlinit, în cât mulţi covârşesc poruncile lui prin prisosinţa filosofiei lor? „Ce trebuià să facă viei sale, şi n'a făcut" (Isaia 5, 4)? «Dară, zici tu, de ce nu ni-a înfiltrat în mod natural cunoştinţa şi virtutea?». Deci, cine zice acestea? Elinul, sau creştinul? Amândoi o zic, însă nu pentru aceleaşi lucruri, ci unul se ceartă pentru cunoştinţă, iară celalalt pentru vieaţă. Aşà dară noi vom vorbì

---

[1]) *Partea morală.* Cum că cele bune ca şi cele rele nu sunt în silă, ci rezultă din intenţiune. *(Veron).*

mai întâi către creştin, căci nu atâta îmi este vorba de membrele de dinafară, pe cât de ale noastre proprii.

Deci ce zice creştinul? «Trebuià, zice, ca să ni înfiltreze înseşi cunoştinţa virtuţei». Dară ni-a înfiltrat această cunoştinţă, căci de nu ni-ar fi înfiltrat-o, cum am puteà cunoaşte cele vrednice de făcut, cum şi cele ce nu trebuie a le face? De unde atunci, şi de ce sunt legile şi judecăţile? Deci, el ni-a înfiltrat această cunoştinţă, sau mai bine zicând, nu atât cunoştinţa, pe cât înseşi fapta. Dară pentru ce atunci ar trebuì ca să primeşti răsplata, dacă totul ar fi a lui Dumnezeu? Căci spune-mi te rog: oare Dumnezeu te pedepseşte la feliu cu Elinul păcătuind? Nici de cum, căci tu ai cu tine libertatea izvorită din cunoştinţă. Dară ce? Dacă ţi-ar spune cineva acum, că şi tu şi Elinul vă veţi învrednicì aceloraşi bunuri pentru cunoştinţă, oare nu te-ai nelinişti? Eu cred că da, căci ai zice: că Elinul putând aflà cunoştinţa prin sine, n-a voit totuşi să o afle. Şi dacă şi el ar zice, că Dumnezeu trebuià să înfiltreze în noi cunoştinţa în mod natural, oare nu ai râde, şi nu i-ai spune «dară de ce n-ai căutat-o? de ce nu te-ai silit ca să o afli, precum am aflat-o eu»? — şi ai stà cu mult curaj împotriva lui spunându-i că este cea mai de pe urmă prostie de a învinovăţì pe Dumnezeu, că nu ni-a înfiltrat şi cunoştinţa odată cu natura. Acestea le-ai zice fiindcă tu singur cercetând, ai căpătat cunoştinţa, şi tot aşà ai puteà reuşì să capeţi şi o vieaţă curată, dacă nu ai ispitì şi nu ai cere totul; dară fiindcă te îngreuezi spre fapta bună, de aceia şi pui înainte astfeliu de vorbe prosteşti. Cum ar fi putut să facă ca binele să fie silit, adecă îndeplinit prin silă? Dară atunci ni-ar fi disputat virtutea multe din animalele necuvântătoare, fiindcă multe din ele sunt mai cumpătate în vieaţă decât noi. «Dară, zici tu, aşi fi voit mai bine să fiu bun din silă, şi să fiu lipsit de orice plată, decât să fiu rău prin intenţiune şi prin voinţa mea, şi apoi să fiu osândit şi pedepsit». Însă niciodată binele nu este silit, şi nici că s'a auzit vre-o dată că sila este mama binelui. Dacă nu ştii ce trebuie să faci, arată, şi atunci vom spune ce trebuie; dară dacă cunoşti singur că desfrânarea de pildă este un lucru rău, de ce atunci nu fugi de rău? «Nu pot» zici tu. Însă te vor acuzà şi 'ţi vor închide gura alţii, cari au reuşit a face cele mai mari fapte. Tu poate având şi femee nu te înfrânezi, pe când un

altul şi fără femee îşi păstrează întreaga curăţenie. Deci ce cuvânt de îndreptare vei aveà nepăzind măsura cumpătărei, pe când acela sare peste primejdie? «Nu sunt aşà, zici tu, din cauza naturei trupului, şi nu din cauza intenţiunei». Nu eşti aşà, fiindcă nu voieşti, şi nu că n-ai puteà, căci eu îţi voiu dovedì că toţi sunt destoinici spre fapta bună. Ceia ce nu poate să facă cineva nu o va puteà face chiar şi sila de i-ar stà de faţă, iară dacă poate să o facă din silă, apoi cel ce nu face contra voinţei sale, acela nu o face. De pildă iată ce spun: a sburà cinevà şi a se ridicà la ceriu având trup greu, este cu desăvârşire peste putinţă. Deci ce? Dară dacă împăratul ar poronci să se facă aceasta, şi ar ameninţà cu moartea şi ar porunci, că acei ce nu vor sburà să fie tăiaţi şi arşi, sau şi altcevà de acest feliu, oare ar ascultà cinevà? Nici de cum, fiindcă nu primeşte natura. Când însă acest fapt s'ar petrece cu înfrânarea, când ar da poronci ca tot cel ne'nfrânat să fie pedepsit, să fie bătut, să fie ars, şi să pătimească mii de răle, oare nu ar ascultà cei mai mulţi de acea poroncă? «Nu, zici tu, căci se găseşte şi acum în fiinţă o lege care poronceşte de a nu preacurvì, şi totuşi nu se supun toţi». Apoi dacă nu se supun cu toţii, nu este din cauză că a slăbit frica de lege, ci fiindcă cei mai mulţi cred că nu vor fi simţiţi, dară dacă legiuitoriul sau judecătoriul ar fi de faţă cu cei ce fac desfrânări, apoi de sigur că frica li-ar scoate pofta de desfrânare. Dară eu aşi mai adaogà şi o altă silă mai mică, ca de pildă aceia de a-l răpì din braţele iubitei lui, a-l închide în temniţă legându-l, ceia ce ar puteà să rabde, şi nu'ar pătimì nimic uricios.

Deci, iubiţilor, să nu mai zicem că cutare este bun din natură, sau că cutare este rău din natură. Dacă acela este bun din natură, apoi niciodată nu va puteà să devină rău; şi dacă este rău dela natură, apoi niciodată nu se va puteà face bun. Dară noi vedem din contra schimbările cele mai iuţi, căci din fapte răle deodată trece cinevà la fapte bune, şi din fapte bune trece la cele răle. Astfeliu de împrejurări nu se văd numai în sfintele scripturi, ca de pildă vameşi făcându-se apostoli, tâlhari lăudaţi, ucenici devenind vînzători, femei desfrânate devenind înţelepte, cucernici prefăcându-se în necucernici, dupre cum vedem şi în legea veche şi în cea nouă, ci chiar în fiecare zi ar puteà vedeà cinevà petrecându-se astfeliu de împre-

jurări. Dacă faptele lor ar fi fost dela natură, nu ar fi căzut în ceealaltă extremitate. Dacă dela natură am fi împătimiţi, apoi niciodată prin sârguinţa noastră n'am puteà devenì fără patimă. Ceia ce este dela natură, nu cade în ceealaltă extremitate, adecă nu cade din ceia ce e după natură. Nimeni din necesitatea naturală de a dormì n'a căzut în necesitatea de a nu dormì; nimeni din necesitatea naturală de a se strică şi descompune, n'a căzut în necesitatea de a nu se descompune; nimeni din necesitatea de a aveà foame n'a căzut în necesitatea de a nu pătimì de foame. De aceia nici nu sunt considerate aceste necesităţi naturale ca păcate, nici nu ne batjocorim pe noi înşine pentru că le avem, şi nici voind a acuzà pe cinevà nu-i zicem! o stricăciosule! o! împătimitule! — ci punem înainte cauzele vinovăţiei, ca de pildă curviea, sau preacurviea, sau altcevà de acest feliu, care depinde de voinţa lui. De aceia tocmai ne înfăţişăm înaintea judecătorilor, cari învinovăţesc şi pedepsesc, iară pre cei ce fac cele contrare, îi cinstesc. Deci, când şi din cele ce facem unii contra altora, şi din cele pentru care fiind condamnaţi suntem pedepsiţi, şi din cele pentru care am făcut legile, când şi din cele pentru care ne acuzăm pe noi înşine, chiar de nu ne ar acuzà nimeni, când din cele pentru care lenevindu-ne devenim răi, iară temându-ne devenim mai buni, când şi din cele ce vedem pe alţii progresând şi ajungând la filosofiea cea mai înaltă, când din toate acestea, zic, noi vedem că este cu putinţă de a ne schimbà, apoi atunci este învederat că în noi stă de a face cevà, sau a nu face. Şi atunci de ce să ne amăgim pe noi înşine cu pretexte şi desvinovăţiri seci, cari nu numai că nu ni aduc nici-o iertare, ci chiar cea mai grozavă pedeapsă? Deci, trebue a aveà totdeauna înaintea ochilor acea zi înfricoşată, şi astfeliu a ne îndeletnicì cu fapta bună, pentru ca obosându-ne puţin, să putem luà cununile cele neperitoare. Cu nimic nu ni vor folosì atunci pe noi asemenea cuvinte, ci cei deopotrivă cu noi, şi cari au reuşit în faptele cele bune, ne vor condamnà atunci fără milă; cel milostiv va condamnà pe cel crud şi nemilostiv, cel bun pe cel rău, cel blând pe cel aspru, cel ce voieşte binele altuia pe pizmătareţ, iubitoriul de înţelepciune pe iubitoriul de slavă deşartă, cel harnic pe cel trândav şi leneş, cel înţelept şi cumpătat pe cel destrăbălat. Aşà va dispune Dumnezeu la judecata noastră, şi aşà va

orândui pentru fiecare ceată, pe uniia lăudându-i, și pe alții pedepsindu-i. Insă, să nu fie, ca vr'unul din cei de față să se găsiască printre cei pedepsiți și necinstiți, ci printre cei încununați și cari se bucură de împărățiea ceriurilor. Căriea fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, cu care împreună se cuvine Tatălui și Sfântului Duh, slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III

„Și vă rog pre voi, fraților, pentru numele Domnului nostru Iisus Christos, ca toți să grăiți aceiaș, și să nu fie între voi împerecheri (shizme) ci să fiți întemeiați într'un gând și întru o înțelegere". (Cap. 1, 10).

Precum ziceam pururea, că certările trebuie a se face câte puțin și pe nesimțite, acelaș lucru îl face și Pavel aici. In adevăr, că urmând el mai departe a trece la un fapt încărcat de multe primejdii, și care ar fi fost deajuns de a zdruncină biserica din temelii, face uz de cuvânt cu cea mai mare înțelepciune. Zice ~~că-i roagă~~ pe dânșii, și că-i roagă prin Iisus Christos, ca și cum el nu eră deajuns ~~singur~~ ca să li adreseze rugămintea și să-i convingă de cererea lui ~~cea~~ dreaptă. Și ce înseamnă: „Vă rog pentru numele lui Iisus Christos"? Adecă «iau pe Christos de martur, iau în ajutoriu numele lui cel nedreptățit și batjocorit», și cu multă sfieală o face aceasta, ca nu cumvà să-i rușineze deodată, fiindcă păcatul face pe oameni nerușinați. De aceia dacă dela început chiar ai certat aspru pe cinevà, l-ai făcut singur neîmblânzit și fără rușine, iar dacă l-ai adus la umilință prin vorbe blajine, apoi i-ai îndoit grumazul, i-ai tăiat curajul, și l-ai făcut să cate la pământ. Aceasta tocmai pregătind-o aici și Pavel, deocamdată îi roagă în numele, sau pentru numele lui Iisus Christos. Și de ce-i rogi? spune-mi. „Ca toți să grăiți aceiași, zice,

și să nu fie între voi împerecheri (shizme)". Singură arătarea shizmei (împerecherei) printre dânșii, și erà deajuns de a fi învinovățiți. Prin împerecheri, nu numai că întregul se desparte în mai multe părți, ci și chiar se pierde la urmă, căci așà este natura shizmei. Apoi fiindcă i-a atins foarte tare prin numirea shizmei, iarăși îndreaptă și moaie vorba, zicând: „ci să fiți întemeiați într'un gând și într'o înțelegere". Fiindcă mai sus a spus: „ca aceiași să grăiți", apoi ca să nu creadă ii că concordiea se mărginește numai în vorbe, li-a adaos fraza: „ci să fiți întemeiați într'un gând și într'o înțelegere", ca și cum li-ar fi zis: «cer dela voi concordiea pe care nu numai în vorbe, ci și în cugetele voastre să o aveți». Și fiindcă se poate să se vorbească și cu cugetul aceiași, și să nu fie concordie — deși nu în toate lucrurile, — de aceia a adaos expresiunea: „să fiți întemeiați", fiindcă cel unit în oarecare chestiuni, și în altele dezbinat, nicidecum n'a fost întemeiat, ci a rămas străin de conglăsuire, străin de acord. Se poate apoi ca cinevà să conglăsuiască în cugetări, și să nu conglăsuiască în înțelegere, ca de pildă cei cari au aceiași credință, însă nu sunt uniți dupre dragoste. Astfeliu că dupre cugete suntem uniți, căci cugetăm aceleași, însă dupre înțelegere nu suntem uniți deloc, ceea ce s'a întâmplat cu Corinthenii aceștiia, că uniia preferau pe cutare, iară alții pe cutare. De aceia zice apostolul, că trebue a conglăsui și cu gândul și cu înțelegerea. Shizma între Corintheni nu venise deacolo, că se dezbinase și se învrăjbise în credință, ci pentru că se dezbinase în înțelegere (părere), dupre ambițiunea omenească. Dară fiindcă cel acuzat devine cu totul lipsit de rușine, întrucât nu sunt marturi contra lui, privește, cum apostolul ne-dându-li voie să tăgăduiască faptul, a aduș de față marturi.

„Pentru că mi s'a arătat mie pentru voi, frații mei, dela cei ce sunt ai Hloei" (Vers. 11). Și n'a spus aceasta imediat, ci mai întâi a pus la mijloc păcatul, ceia ce este faptul celui ce a crezut celor ce i-au arătat, căci dacă n'ar fi fost așà, n'ar fi învinovățit el degeaba, fiindcă n'ar fi crezut Pavel cum s'ar întâmplà. Și n'a spus imediat dela început că i s'a arătat, ca să nu se pară că-i învinovățește numai din arătările

acelora, și nici n'a tăcut, ca să nu se creadă că vorbește numai dela sine. Iarăși îi numește frați, căci chiar dacă păcatul lor erà învederat, totuși nimic nu-l împiedecă încă de a-i numì frați. Dară tu gândește-te la înțelepciunea apostolului, cum el n'a numit în parte persoanele ce i-au arătat, ci întreaga casă a Hloei, ca astfeliu ii să nu poată războì pe cel ce i-a arătat faptul, astfeliu că și pe acela l-a acoperit, în acelaș timp și acuzațiunea adusă lor a scos-o întreagă la iveală. El nu se uità numai la interesul lor, ci și la interesul acelora cari i-au arătat. De aceia n'a spus: «s'a arătat mie de cutare și cutare», ci a pus înainte întreagă casă a Hloei, ca să nu se creadă că acestea sunt plăsmuiri de ale sale.

Și ce i s'a arătat? „Că priciri sunt între voi". Când îi ceartă el li zice: „să nu fie între voi împerecheri", iară când li vestește cele ce i s'au spus de alții, el vorbește cu mai multă blândețe, zicând: „mi s'a arătat mie, că priciri sunt între voi" ca astfeliu să nu se mânie pe cei ce i-au arătat.

După aceia spune și de feliul pricirilor: „Că fiecare din voi zice: eu sunt al lui Pavel, iară eu al lui Apollò, iară eu al lui Chifá" (Vers. 12). «Nu vorbesc, zice, de pricirile dintre voi pentru lucruri particulare, ci spun de priciri care sunt mult mai grozave decât acelea». „Că fiecare din voi zice". Așà dară răutatea cuprinsese nu numai o parte a bisericei din Corinth, ci întreaga biserică. Deși poate ii nu vorbeau nici de Pavel, nici de Apollò, și nici de Petru, totuși apostolul arată prin aceste expresiuni, că dacă dânșii nu trebuià să se sprijine pe aceștiia, apoi cu atât mai mult pe alții. Cum că Corinthenii nu ziceau numai decât de Pavel, de Apollò și de Chifá, aceasta se poate vedeà mai departe, unde zice: „Și acestea, fraților, mi-am închipuit întru mine și întru Apollò pentru voi, ca întru noi să vă învățați, ca nu mai mult decât ce este scris să gândiți" (Cap. 4, 6). Dacă ii nu trebuià ca să aclame numele lui Pavel, Apollò și Chifá, și să și le însușiască, apoi cu atât mai mult numele altora. Dacă ii nu trebuià să considere ca șef al lor pe dascălul, pe cel întâi dintre apostoli, și pe cel ce a catihizat o comunitate atât de mare, ca a lor, cu atât mai mult

pe cei ce nu erau nimic faţă de dânşii. Deci, grăbindu-se cu multă iuţală de a-i scoate şi a-i scăpà de acea boală, pune la mijloc aceste nume. Dealtfeliu şi cuvântul său îl face mai dulce, nepomenind pe nume pe cei ce dezbinase biserica, ci ascunzându-le prin denumirea apostolilor, ca cu o perdeà.

„Eu sunt al lui Pavel, iară eu al lui Apollò, iară eu al lui Petru“. Nu preferându-se pe dânsul a pus pe Petru la urmă, ci încă foarte mult preferând pe aceia. El a mers cu vorba prin augmentare (creştere), ca să nu se creadă că face aceasta din invidie, şi că li răpeşte cinstea acelora împins fiind de acea boală uricioasă. De aceia tocmai s'a şi pus el cel întâi, şi dacă el cel întâi desaprobă pe Corintheni, nu o face pentrucă iubeşte cinstea, ci încă că despreţuieşte mult o astfeliu de cinste. După ce, deci, întregul atac el îl primeşte mai întâi, la urmă pune şi pe Apollò şi pe Chifá. Aşà dară n'a făcut aceasta ca să se înalţe pe sine, ci ca prin propriea lui persoană, el cel întâi să aducă îndreptare în cele ce n'ar fi trebuit să se întâmple. Cum că cei ce se alipise de cutare sau de cutare păcătuiau loru-şi, este învederat, şi bine i-a învinovăţit zicând că «nu faceţi bine dacă spuneţi că „eu sunt al lui Pavel, iară eu al lui Apollò, iară eu al ~~lui Chifă“; — dară de~~ ce oare a mai adaos „iară eu al lui Christos“? — căci dacă ii păcătuiau alipindu-se de oameni, desigur că nu păcătuiau alipindu-se şi afierosindu-se pe ~~dânşii~~ lui Christos. Deci ce înseamnă ~~aceasta? Apoi~~ el nu-i învinovăţeşte pentrucă aclamau pe Christos, ci pentrucă nu cu toţii îl aclamau. Eu socotesc că adaogând această expresiune, a voit ca şi de aici să ii facă păcatul mai mare, arătându-li că şi pe Christos cel unul singur predat ii l-au împărţit, deşi nu făcuse aşà. Cum că la aceasta a făcut aluziune, aceasta a arătat-o prin pasajul următoriu:

„Au doară s'a împărţit Christos“ (Vers. 13)? Ceia ce el zice aici, aceasta înseamnă: «aţi tăiat pe Christos, şi i-aţi împărţit trupul lui». Ai văzut mâniea lui? Ai văzut certare şi vorbă plină de necaz? Dacă nu li aruncă acuzaţiea în regulă, ci numai cât întreabă, apoi o face aceasta, ca şi cum absurditatea lor erà mărturisită de toţi. Uniia zic că prin expresiunea: „au doară s'a împărţit Christos?“ apostolul face aluziune şi la

altcevà, că de pildă Christos a fost împărţit oamenilor, şi că biserica a fost împărţită în două, că o parte a luat-o el, şi ceialaltă parte a dat-o lor.

După aceia prin expresiunea ce urmează, el spulberă asemenea absurditate: „au Pavel s'a restignit pentru voi? sau întru numele lui Pavel v'aţi botezat?" Priveşte hotărîre, cu adevărat izvorîtă dintr'un suflet iubitoriu de Christos! Priveşte, cum el atrage asupra numelui său toată furiea şi necazul acelora, arătând prin aceasta cu prisosinţă, că o asemenea cinste nu se cuvine nimănui altuia. Şi ca să nu se pară că el spune acestea fiind mişcat de invidie, de aceia necontenit se învârteşte împrejurul persoanei sale. Dară tu priveşte şi înţelepciunea lui Pavel, căci n'a zis: «nu cumvà Pavel a făcut lumea? Nu cumvà Pavel v'a adus pre voi la vieaţă din ceia nu eraţi?» ci a pus înainte numai pe cele ce erau mai preţuite de credincioşi, şi pentru care aveau o mare îngrijire, adecă crucea şi botezul, şi bunurile izvorîte din ele, numai pe acestea, zic, le pune înainte. Facerea lumei arată negreşit filantropiea lui Dumnezeu, însă condescendenţa prin cruce ni indică mai mare această filantropie. Şi n'a zis: «nu cumvà Pavel a murit pentru voi?» ci „au Pavel s'a răstignit pentru voi?" punând şi modul morţii. „Au întru numele lui Pavel v'aţi botezat", şi nu zice: «nu cumvà Pavel v'a botezat pre voi?» A botezat el mulţi, însă ceia ce se cere nu este a se şti «de cine s'au botezat» ci, în numele cui s'au botezat. Deci, fiindcă şi această chestiune erà pricina shizmei, ca să se numiască după numele celor ce-i botezau, apoi îndreaptă şi această abatere, zicând: „Au întru numele lui Pavel v'aţi botezat?" «Să nu-'mi spui, zice, cine te-a botezat, ci în numele cui te-ai botezat. Nu se caută cel ce a botezat, ci, cel chemat la botez, căci acesta este care iartă păcatele». Deci, stând aici cu vorba, el nu se întinde mai departe, căci nu mai întreabă: «nu cumvà Pavel v'a făgăduit bunurile viitoare? Nu cumvà el v'a făgăduit împărăţiea ceriulor?»

Dară dece oare n'a adaos şi acestea? Pentru că nu este deopotrivă, a se răstignì, cu a făgăduì împărăţiea ceriurilor. A făgădui împărăţiea ceriurilor, nu poartă cu sine nici o primejdie, nici o ruşine, pe când a se răstignì, toate le are cu sine. Deaitfeliu din acestea el scoate

şi pe acelea, căci după ce tot el zice: „Cel ce n'a cruţat pe Fiul său“ adaoge: „cum nu împreună cu el şi toate le va dărui nouă?“ şi iarăşi: „că de vreme ce fiind noi vrăjmaşi, ne-am împăcat cu Dumnezeu prin moartea Fiului său, cu mult mai vârtos fiind împăcaţi ne vom mântuì întru vieaţa lui“ (Rom. 8, 32. 5, 10). De aceia n'a mai adaos nimic, fiindcă pe unele nu le aveau până atunci, iară pe celelalte le câştigase dejà, unele erau în făgăduinţă, iară celelalte împlinite.

„Mulţămesc lui Dumnezeu, că nici pre unul din voi n'am botezat, fără numai pe Crisp şi Gaie“ (Vers. 14). «Dece cugetaţi lucruri mari pentru botez? zice; când eu şi mulţămesc chiar lui Dumnezeu, că n'am făcut aceasta». Acestea zicându-le, li spulberă trufica lor în mod iconomicos, nu însă şi puterea botezului, să nu fie! — ci numai prostiea celor ce-şi închipuiau lucruri mari dacă botezau; mai întâi arătându-li că darul acesta nu este al lor, şi al doilea că el mulţămeşte lui Dumnezeu pentru aceasta. «Mare lucru este botezul, zice, însă acest lucru mare nu-l săvârşeşte cel ce botează, ci, cel ce este invocat la botez, fiindcă a boteză nu pricinuieşte nici o osteneală omenească atât de mare, ci cu mult mai mică decât a evangheliză. Mare lucru este botezul, iarăşi o spun, căci fără botez este peste putinţă de a câştigà împărăţica ceriurilor; însă acest lucru îl poate săvârşì chiar şi un bărbat nu atât de voinic şi curajos, pe când a evangheliză, se cere multă osteneală».

Mai departe el spune şi cauza pentru care mulţămeşte lui Dumnezeu, că n'a botezat pe nimeni. Şi care este acea cauză? „Ca să nu zică cinevà că întru numele meu v'aţi botezat“ [1] (Vers. 15). «Dară ce? Oare pentru aceia (Crisp şi Gaie) am spus acestea?» zice; Nici de cum; însă mă tem ca nu cumvà boala să ajungă şi acolo. Căci dacă printre oameni ordinari cari au botezat, şi cari nu sunt vrednici de multă vorbă, — şi încă s'a întâmplat împerecheri şi dezbinări, apoi cu atât mai mult s'ar fi întâmplat, dacă eu, care m'am

[1]) *Notă*. In ediţiunea sf. Chrisostom este *„v'aţi botezat“* şi nu *„am botezat“*, dupre cum se găseşte în textul nostru din uz.

resculat contra acestui fapt, aşi fi botezat pe mulţi, căci ar fi fost natural ca cei botezaţi de mine nu numai să invoace numele meu, ci şi botezul să mi-l atribuie mie. Dacă din partea celor mici şi s'a întâmplat un rău atât de mare, poate că răul ar fi şi mai mare, dacă ar fi provocat de oameni mai însemnaţi». Deci, ruşinând pe cei molipsiţi de această boală, şi mai adăogând: „Botezat-am şi casa lui Ştefană“, la urmă iarăşi li spulberă mândriea, zicând: „iară mai mult nu ştiu să fi botezat pre alt-cinevà“ (Vers. 16). Aici el arată, că nici nu-i erà atât de dorit ca din actul botezului să se bucure de cinste din partea celor mulţi, şi nici că împins de slavă deşartă vorbeşte de acest fapt.

Şi nu numai prin cele spuse mai sus, ci şi prin cele ce urmează mai la vale, el li moderează mult trufiea, zicând: „Că nu m'a trimis pre mine Christos să botez, ci să bine-vestesc (evanghelizăz)“ (Vers. 17). Ceia ce erà cu mult mai obositoriu şi avea nevoie de multă muncă, ca şi de un suflet oţelit, aceia tocmai i se încredinţase lui Pavel. Dară dece, dacă n'a fost trimis să boteze, ci totuşi a botezat? A făcut aceasta din prisosinţă, iară nicidecum că s'a împotrivit celui ce l-a trimis, fiindcă nici n'a zis că «am fost împiedecat de a botezà», ci „nu m'a trimis Christos să botez“, adecă a fost trimis pentru lucrul cel mai trebuitoriu. A evanghelizà este lucrul unuia, sau al câtorvà, pe când a botezà este în căderea tuturor celor ce primesc preoţiea. A luà pe un om catihizat dejà şi convins de adevărul religiunei, şi a-l botezà apoi, aceasta o poate face orice preot, fiindcă aici nu mai lucrează acum, decât intenţiunea aceluia, şi charul lui Dumnezeu, — dară când trebuie de a catihizà pe necredincioşi, apoi este nevoie de multă muncă şi de multă înţelepciune; atunci pe lângă oboseală şi înţelepciune se mai adaogă şi primejdii de tot felul. Cu cel ce voieşte a se botezà şi a se introduce în tainele creştinismului, totul este terminat de 'ndată ce s'a convins, şi deci nu este un lucru mare de a se botezà cel încredinţat de adevăr,—pe când a evanghelizà, a înduplecà intenţiunea, a schimbà părerile cuivà, a-i vădi amăgirea în care se găsià, şi a sădi în inima lui adevărul, toate acestea, zic, cer o multă osteneală. Dară Pavel nu spune chiar aşà, el nu zice că a botezà nu poartă cu sine nici-o

osteneală, şi că numai a evangheliză este obositoriu, căci el ştie a fi cumpătat în totdeauna, pe când în comparaţiea ce o face mai la vale cu filosofia lumească, el insistă cu multă putere în părerea sa, căci atunci a putut să întrebuinţeze şi mai mare iuţeală în vorbă. Aşă dară nu împotrivindu-se celui ce l-a trimis a botezat, ci dupre cum şi apostolii zicând în privinţa văduvelor: „că nu este cu plăcere nouă, ca lăsând cuvântul lui Dumnezeu să slujim meselor“ (Fapt. 6, 2) şi totuşi ii slujise, nu ca împotrivindu-se cuvântului lui Dumnezeu, ci ca făcând acea slujbă din prisosinţă, — tot aşă şi aici. Chiar şi astăzi noi încredinţăm această slujbă celor mai simpli dintre preoţi, pe când cuvântul învăţăturei îl încredinţăm celor mai înţelepţi, căci acolo este oboseală şi sudoare. De aceia şi zice Pavel: „Preoţii cei ce îşi ţin bine dregătoria, de îndoită cinste să se învrednicească, şi mai ales cei ce se ostenesc în cuvânt şi întru învăţătură“ (I. Timoth. 5, 17). Dupre cum se petrece cu cei ce învaţă pe luptătorii din stadiu, că trebue a fi bărbaţi vrednici şi înţelepţi, pe când cei ce pun cununile pe capul celor învingători pot să fie şi dintre cei ce nu se pot luptă, — cu toate că cununa face mai strălucit pe învingătoriu, — tot aşă se petrece şi cu botezul. Fără botez este peste putinţă de a se mântuì cinevà, însă cel ce botează, nu face vr'un lucru mare, căci el a primit o intenţiune dejà pregătită mai dinainte de alţii.

„Nu întru înţelepciunea cuvântului, ca să nu se facă zădarnică crucea lui Christos“. Deci, după ce doboară trufiea celor ce îşi închipuiau lucruri mari pentrucă botează pe alţii, se întoarce la urmă către cei ce se făleau pentru înţelepciunea lor, şi contra lor se înarmează cu străşnicie. Către cei ce se trufeau pentrucă botezau pre alţii, el ziceà: „Mulţumesc lui Dumnezeu că nici pre unul din voi n'am botezat“ şi că „nu m'a trimis pre mine Christos ca să botez“, şi nu a făcut uz de cuvânt, nici ca să li dovedească aceasta, şi nici cuvântul nu i-a fost aspru, ci numai cât făcând aluziune prin câtevà vorbe, a trecut mai departe, — dară aici chiar din capul locului li aplică lovitura, zicând: „ca să nu se facă zădarnică crucea lui Christos“. «De ce, zice, cugeţi lu-

cruri mari, pentru cele ce ar trebuì să te ruşinezi? Că dacă înţelepciunea lumească se luptă cu crucea şi cu evangheliile, apoi nu trebue a vă mândri cu ea, ci încă chiar a vă ascunde». Aceasta este şi cauza ca apostolii să nu fie învăţaţi şi înţelepţi — nu doară pentru slăbiciunea charului, — ci pentru ca să nu se vatăme predica evangheliei. Aşà dară nu aceia erau cei ce întăriau cuvântul. ci cei ce-l vătamau, pe când proştii şi necărturarii erau acei ce întăriau şi împuterniciau cuvântul evangheliei.

Deci, simplitatea a fost arma cu care ii doborau trufiea, moderau mândriea, şi tot ea contribuià de a face pe cinevà să fie cumpătat. «Dară dacă „nu întru înţelepciunea cuvântului", dupre cum spune Pavel aici, de ce ~~atunci~~ au trimis la dânşii pe Apollò, care erà învăţat şi mare cărturariu»? ~~zici tu. Nu l-au trimis fiindcă~~ aveau mare încredere în puterea cuvintelor lui, ci pentrucă erà puternic în scripturi, şi înfruntà pe Iudei. De altfeliu ceia ce se caută este, că cei mai întâi stătători şi începători în semănarea cuvântului evangheliei n'au fost oameni învăţăţi, ci simpli. Cei cari aveau nevoie de o mare putere, ca să depărteze dela început înşelăciunea, erau credincioşii. Deci, cel ce din început n'a avut nevoie de oameni învăţaţi, dacă după aceasta a priimit bărbaţi învăţaţi, apoi n'a făcut-o pentrucă simţià nevoie de dânşii, ci pentrucă nu puteà face deosebire între dânşii, sau poate că nu-i cunoşteà. Dupre cum el n'a avut nevoie de bărbaţi înţelepţi ca să reuşiască în cele ce a voit, tot aşà şi după aceasta nu i-a alungat dacă au venit la dânsul.

[1]) Tu însă dovedeşte-mi că Petru a fost învăţat, sau că Pavel a fost un mare cărturariu. Dară nu vei puteà, fiindcă amândoi au fost bărbaţi simpli, amândoi necărturari. Dupre cum, deci, Christos a zis la urmă ucenicilor săi, cărora li arătase puterea sa în Palestina mai întâi: „Când v'am trimis pre voi fără pungă, şi fără de traistă, şi fără de încălţăminte, avut-aţi lipsă de cevà" (Luca 22, 35)? — iară atunci când i-a trimis în lumea întreagă li-a dat voie ca să ià cu dânşii şi pungă, şi traistă, şi încălţăminte, tot aşà şi aici. Căci

[1]) *Partea morală.* Dacă noi ne vom îngriji de a aveà o vieaţă neprihănită, vom puteà atrage şi pe Elini la creştinism. *(Veron).*

ceia ce se caută, este de a se arătà puterea lui Christos, care a contribuit atât de mult, încât înţelepciunea lumei să nu poată scoate pe cei ce s'au apropiat prin credinţă. Când, deci, Elinii învinovăţesc pe ucenici că au fost oameni simpli şi necărturari, apoi noi atunci mai mult să-i acuzăm chiar şi decât dânşii. Să nu zică cineva că Pavel a fost înţelept, ci lăudând pe acei bărbaţi mari şi admiraţi de dânşii, pentru înţelepciunea şi meşteşugul oratoriei, noi să zicem, că cei dintre noi, cu toţii au fost oameni simpli şi necărturari. Prin aceasta nu puţin îi vom doborî, şi astfeliu biruinţa noastră va fi strălucită. Acestea le-am spus, fiindcă am auzit pe un creştin discutând cu un Elin lucruri de rîs, şi în toiul discuţiei fiecare dintr'înşii înlăturând cele ale lor. Ceia ce trebuià să spună creştinul, aceia spuneà Elinul, şi ceea ce trebuià să spună Elinul, aceia o spuneà creştinul. Fiind discuţiunea despre Pavel şi Platon, Elinul se încercà să dovedească că Pavel a fost prost şi necărturariu; pe când creştinul în simplitatea lui se încercà să dovedească, că Pavel a fost mai învăţat decât Platon. Astfeliu că biruinţa a fost de partea Elinului, căci cuvântul lui a stăpânit. In adevăr că dacă Pavel a fost mai învăţat decât Platon, apoi atunci mulţi ar puteà zice cu drept cuvânt, că el a predominat nu prin char, ci prin puterea şi prin măestriea cuvântului. Aşà că cele vorbite de creştinul acela au fost în favorul Elinului, iară cele spuse de Elin erau în favorul creştinului. Dacă Pavel a fost necărturariu, dupre cum ziceà Elinul, şi cu toate acestea el a stăpânit şi a fost superior lui Platon, apoi de sigur că biruinţa este strălucită, fiindcă acest necărturariu a convins pe toţi ucenicii lui, şi i-a atras către dânsul. De aici, dară, se învederează că predica evangheliei s'a făcut nu în înţelepciunea omenească, sau dupre cum zice el aici: „nu întru înţelepciunea cuvântului", ci în charul lui Dumnezeu.

Deci, ca nu cumvà să pătimim de acestea, să nu ne facem singuri de rîs discutând astfeliu cu Elinii, fiindcă lupta este îndreptată contra noastră chiar, ci să acuzăm pe apostoli de neînvăţătură, fiindcă o astfeliu de acuzaţie este laudă pentru dânşii. Când Elinii zic că apostolii au fost oameni proşti, noi atunci să adaogem încă, că au fost necărturari, fără ştiinţă, săraci, din clasa de jos, nepricepuţi şi neînsemnaţi. Acestea nu sunt spre blas-

fimia apostolilor, ci spre slava lor, dacă fiind astfeliu ii s'au arătat cu mult mai străluciţi decât întreaga lume. Aceşti proşti şi necărturari s'au luptat voiniceşte cu puternicii şi cu înţelepţii, cu tiranii şi cu toţi cei ce se făliau în bogăţii, slavă, şi în toate cele omeneşti. De aici se învederează, că mare este puterea crucei, şi că toate acestea s'au făcut nu prin puterea omenească, căci toate cele petrecute nu au fost după natură, ci mai presus de natură. Şi când se face cevà mai presus de natură, fiind totodată bun şi folositoriu pentru om, atunci este în totul vederat, că ceia ce se face vine prin puterea şi acţiunea Providenţei. Gândeşte-te bine: Pescariul, făcătoriul de corturi, vameşul, prostul, necărturariul, toţi aceştiia venind din Palestina, ţeara acea depărtată, au izgonit, aşà zicând, din propriile lor credinţi, pe filosofi, pe ritori, pe cei stăpâni pe cuvânt, şi pe toţi aceştiia i-au stăpânit într'un timp scurt, având a se luptà cu multe primejdii, căci năvălise asupra lor popoarele, împăraţii, ba chiar înseşi natura se luptà pare-că contra lor, obiceiurile cele învechite, demoni înarmaţi, diavolul tulburat şi punând în mişcare totul, pe împăraţi, pe stăpânitori, pe ginţi, pe barbari, pe Elini, pe filosofi, pe ritori, pe sofişti, pe logografi, punând în mişcare legile, tribunalele, pedepsele cele de tot feliul, miile de morţi şi feluritele cazne, — şi cu toate acestea iată că totul erà răsturnat, totul se dà la oparte când apostolii grăiau, întocmai ca şi praful cel uşor şi mărunt, care nu poate să se împotrivească vânturilor celor puternice!

Deci, să ne învăţăm cum trebuie a discutà cu Elinii, ca să nu fim ca vitele şi dobitoacele ce pasc pe câmp, ci să fim pregătiţi de speranţa ce o avem în noi. Să rumegăm în noi acest fapt principal, care nu este mic şi de puţină însemnătate, şi să li spunem totdeauna: Cum s'a putut ca cei slabi şi neputincioşi să predomineze pe cei tari? Cum s'a putut ca cei doisprezece să cucerească lumea întreagă, făcând uz nu de aceleaşi arme, ci fără nici o armă luptându-se cu cei înarmaţi? Căci spune-mi: dacă doisprezece bărbaţi, fără nici o experienţă de meşteşugul războinic, s'ar aruncà într'un şir nemărginit de ostaşi înarmaţi până în dinţi, şi dacă acei doisprezece ar fi nu numai lipsiţi de arme, ci încă şi slabi cu trupul, şi cu toate acestea chiar de li s'ar aruncà din rândul oştirei mii de săgeţi, ii n'ar pătimì nimic, şi deşi ar aveà în trupurile lor înfipte toate să-

geţile, ii n'ar suferì nici o vătămare, şi la urmă ar învinge şi ar zdrobi cu desăvârşire întreaga oaste, fără ca dânşii să facă uz de arme, ci apărându-se numai cu mânile, şi pe uniia i-ar sfăşià, iar pe alţii i-ar luà în robie, fără ca măcar unul din ii să fi căpătat vre-o rană; — care ar puteà zice cinevà, că ceia ce s'a petrecut aici a fost cevà omenesc? Deşi de altfeliu biruinţa apostolilor a fost cu mult mai minunată decât a acestora, fiindcă dacă se pare lucru minunat de a nu fi cinevà străpuns de săgeţi, deşi este gol şi dezarmat, apoi cu mult mai minunat este faptul ca să vezi pe pescariu, pe prost şi necărturariu, că predomină pe cel învăţat şi plin de toată ştiinţa omenească, să-l vezi că poartă cu sine o aşà de mare iscusinţă, încât să nu poată fi împiedecat în drumul său, nici de nimicnicia lui, nici de sărăcie, nici de primejdii, nici de obiceiurile ce le aveà mai 'nainte, nici de asprimea cea mare a poroncilor ce se dau contra lui, nici de miile de morţi ce-i stau de faţă, nici de demnitatea celor ce înşelau pe alţii, şi nici de mulţimea celor înşelaţi!

Deci, astfeliu îi vom puteà răpune pe Elini, şi astfeliu ne vom puteà luptà cu dânşii, iară mai 'nainte de vorbe să-i uimim cu vieaţa. Aceasta este lupta cea mare, acesta este silogismul cel necontrazis, voiu să zic dovada prin fapte. Oricât de multe am filosofà noi prin vorbe, nu vom aveà nici un folos, dacă nu vom arătà acelora o vieaţă mai bună decât a lor, căci ii nu dau atenţiune la cele vorbite, ci cercetează cu cea mai mare băgare de seamă faptele pe care le facem, şi-ţi zic: «Tu cel întâi convinge-te şi fă cele ce grăieşti, şi după aceia sfătuieşte şi pe alţii. De mi-ai vorbì de mii de bunuri din vieaţa viitoare, însă în faptele tale mi-ai arătà ca şi cum n'ar existà acele bunuri, fiind cu totul alipit de cele prezente, apoi atunci faptele tale îmi sunt mai de crezut decât vorbele. Când te văd pe tine răpind cele ale altora, bocindu-te fără măsură pentru cei încetaţi din vieaţă, şi făcând multe alte rele, cum am să te cred că va fi înviere?» Şi chiar de nu ar grăì aşà, totuşi vor cugetà aşà, totuşi în cugetele lor îţi vor pune aceste întrebări.

Aceasta este ceia ce împiedecă pe necredincioşi de a se face creştini. Deci, să-i atragem prin vieaţa noastră. Mulţi bărbaţi simpli şi proşti, cu chipul acesta au uimit cugetele filosofilor, căci prin faptele lor au arătat o mai mare filosofie decât aceia; căci din vieaţa şi din faptele

lor iesă o voce mai puternică şi mai strălucită decât orice trâmbiţă. Purtarea, deci, şi vieaţa curată, este mai puternică decât limba celor mai străluciţi ritori. Când eu spun de pildă că nu trebuie a duşmăni pe altul, şi uneltesc mii de rele contra Elinului, cum voiu puteà să-l atrag prin vorbe, când prin fapte eu l'am depărtat?

Deci, numai prin purtarea şi vieaţa noastră vom puteà să-i vânăm, şi să clădim biserica lui Christos prin sufletele lor; această bogăţie, deci, să o strângem. Nimic nu este de acelaş preţ ca sufletul omului, şi nici chiar lumea întreagă. Aşà că chiar de ai dà săracilor mii de averi, totuşi nimic n'ai făcut, dacă n'ai întors la credinţă măcar un suflet omenesc. „Cel ce va osebì ce este de cinste, de cel ce nu este de cinste, ca gura mea va fi" zice (Ierem. 15, 19). De sigur că este un mare bun de a miluì pe cei săraci, însă nu atât de mare ca a izbăvì pe cinevà de amăgire. Cel ce face aşà, se asemănează cu Pavel şi cu Petru. Chiar de nu ai convinge astăzi pe nimeni, mâine vei convinge; şi dacă n'ai convinge niciodată, totuşi vei aveà plata întreagă. Chiar de nu ai convinge pe toţi, totuşi din cei mulţi vei convinge câţivà, fiindcă nici apostolii n'au convins pe toţi oamenii, şi cu toate acestea fiindcă vorbeau către toţi, au luat plata întreagă. Dumnezeu a regulat ca să se deà cununile nu dupre rezultatul final al succeselor săvârşite, ci dupre buna intenţiune a celor ce le săvârşesc. De ai dà numai doi oboli, el totuşi primeşte, şi ceia ce a făcut cu văduva cea din evanghelie, aceia va face şi cu cei ce învaţă pe alţii. Deci, dacă nu poţi izbăvì întreaga lume, nu dispreţui pe cei puţini, şi nici pentru dorinţa celor mari să te depărtezi de cei mici. De nu vei puteà convinge o sută, îngrijaşte-te măcar de zece, şi dacă nici pe cei zece nu-i vei puteà întoarce la credinţă, să nu dispreţuieşti nici pe cei cinci; iară de nu vei puteà nici pe aceşti cinci, nu trece cu vederea nici pe cel unul singur. Şi de cumvà nu vei puteà nici pe unul, nu te desnădăjduì nici atunci, şi nici să conteneşti de a-ţi face datoria. Nu vezi ce se petrece în comerţ, unde neguţătorii nu-şi fac comerţul numai cu aur, ci şi cu argint? Când noi nu dispreţuim niciodată pe cele mici, atunci şi pe cele mari le vom câştigà; iară de vom trece cu vederea pe cele mici, apoi nici pe cele mari nu le vom aveà uşor. Astfeliu devine cinevà bogat, când adună

la un loc şi mici şi mari. Astfeliu să facem şi noi, ca îmbogăţindu-ne în toate, să ne învrednicim a câştigà împărăţiea ceriurilor, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, prin care şi cu care se cade slava şi cinstea Tatălui şi Sf. Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IV

„Pentru că cuvântul crucei celor pieritori nebunie este, iară nouă celor ce ne mântuim puterea lui Dumnezeu este. Că scris este: pierde-voiu înţelepciunea celor înţelepţi, şi ştiinţa celor ştiutori o voiu lepădà. Unde este înţeleptul? Unde este cărturariul? Unde este întrebătoriul veacului acestuia" (Cap. 1, 18—20)?

Celor bolnavi greu, şi cari sunt în gura morţii, chiar mâncările cele mai întăritoare li se par greţoase, iară prietenii şi cei mai deaproape li sunt de nesuferit, de multe-ori nici nu-i cunosc, şi li se pare că-i supără. Intocmai aşà se petrece şi cu sufletele celor pieritori, căci cele ce duc spre mântuire ii nu le cunosc, iară pe cei ce se îngrijesc de dânşii îi consideră ca supărători şi de nesuferit pentru dânşii. Aceasta se întâmplă nu din cauza naturei lucrurilor, ci din cauza boalei lor. Şi ceia ce fac nebunii, că se supără pe cei ce îngrijesc de dânşii, şi la urmă îi şi batjocoresc, aceiaşi pătimesc şi necredincioşii. Insă ceia ce se petrece cu nebunii, căci cei batjocoriţi de dânşii nu numai că nu-i batjocoresc la feliu, ci încă li este şi milă de acei nenorociţi, şi-i plâng din inimă, fiindcă aceasta este dovada celei mai înaintate boale, dacă sermanii nu cunosc nici chiar pe cei mai iubiţi ai lor, — tot aşà să facem şi noi cu Elinii, şi să-i bocim mai mult decât femeile, fiindcă sermanii nu cunosc mântuirea obştească. Nu atâta trebuie să iubiască femeia pe bărbat, pe cât trebuie a iubì noi pe toţi oamenii fără excepţiune, fie Elini, fie oricine, şi să căutăm a-i atrage spre mântuire. Să-i plângem dară,

fiindcă cuvântul crucei pentru dânşii este nebunie, pe când în realitate este înţelepciune şi putere.

„Cuvântul crucei, zice, celor pieritori nebunie este". Fiindcă erà natural ca credincioşii să se tulbure şi nelinişteascâ pentru cele ce vorbeau Elinii despre cruce, de care-şi băteau joc şi o rezboiau cu aşà zisa lor înţelepciune, de aceia vine Pavel şi-i mângâie, zicându-ii: «Să nu vă închipuiţi că aceasta este cevà străin şi paradox, căci lucrul e natural, ca puterea crucei să nu se cunoască de cei pieritori, fiindcă sunt smintiţi şi nebuni. De aceia şi batjocoresc, şi doctoriile cele mântuitoare îi le privesc cu dezgust». Dară ce spui, omule? Christos s'a făcut rob pentru tine, a luat chip de rob, s'a răstignit şi a învieat, iară pentru că a învieat tu trebuie a i-te închinà lui, şi a-i admirà filantropia, fiindcă ceia ce n'a făcut pentru tine nici tatăl tău, nici prietenul, şi nici chiar fiul tău, aceasta a făcut-o stăpânul pentru tine, care îi erai duşman şi-l dispreţuiai. Trebuià dară ca să-l admiri pentru aceasta, şi tu numeşti nebunie faptul unei înţelepciuni atât de mari? Insă nu e nimic de mirat, căci cei pieritori nu pot cunoaşte cele ce duc spre mântuire. «Deci, zice apostolul, nu vă tulburaţi, căci ceia ce dânşii fac, nu este cevà străin şi contra aşteptărilor, ca faptele cele mari şi minunate să fie luate în bătaie de joc de cei smintiţi şi nebuni». Pe cei ce se găsesc în acest hal nu e cu putinţă de a-i convinge prin înţelepciunea omenească, şi chiar de a-i voì să-i convingi în acest mod, totuşi vei face cevà din contra. Ceia ce covârşaşte mintea omenească, are nevoie numai de credinţă, şi nu de raţionamente omeneşti. Dacă noi de pildă am voì să convingem pe cinevà prin silogisme omeneşti, cum Dumnezeu s'a făcut om, cum a intrat în mitră de fecioară, şi celelalte, şi dacă faptul nu-l ducem la credinţă, apoi acela mai mult va rîde de noi. Prin urmare cei ce caută dezlegarea acestor taine în raţionamente omeneşti, aceştiia sunt cei pieritori.

Şi ce vorbesc eu de Dumnezeu? Chiar şi pentru celelalte făpturi şi lucruri din natură de vom face aşà, noi ne vom expune ridicolului. Fie, de ex. un om care voieşte a aflà totul prin raţionamente omeneşti, şi încerce-se de a se convinge de tine cu raţiunea: *cum vedem noi lumina*. Deci, convinge-l tu prin raţionamente. Dară nu vei puteà, căci de vei spune că este de ajuns

de a deschide ochii spre a vedeà lumina, tu nu a-i spus modul cum vede, ci faptul petrecut. «De ce, — îţi va răspunde el — nu vedem cu urechia? şi de ce nu auzim cu ochii? De ce nu auzim cu nasul, şi nu mirosim cu urechia?» Deci, dacă el este în nedumerire despre acestea, iară noi nu putem să arătăm raţiunea pentru care nu sunt aşà, ci altmintrelea, apoi atunci va rîde de noi, sau mai bine zis ne vom rîde pe noi înşine. Dacă aceste organe îşi au începutul lor în acelaş cap, şi sunt vecine unele cu altele, apoi de ce nu pot să facă cu toatele acelaş lucru? De ce nu pot cu toatele să vadă, să audă şi să miroase? Dară nu vom puteà spune cauza, nici modul energiei lor cei varieate şi negrăite, şi dacă ne-am încercà să facem aceasta, de sigur că vom deveni ridicoli. De aceia tocmai, dându-ne la o parte înaintea puterei şi a înţelepciunei celei negrăite şi nemărginite a lui Dumnezeu, vom tăceà.

Deci, tot aşà va fi şi când am voi să reprezentăm cele ale lui Dumnezeu prin înţelepciunea noastră omenească, căci şi atunci va fi mare ridicolul, nu din cauza neputinţei sau a slăbăciunei faptelor în sine, ci din cauza prostiei oamenilor. Gândeşte-te bine la ceia ce spun: Când eu zic „s'a răstignit", Elinul răspunde: «Dară ce raţiune poate fi aici? Când cel răstignit nu s'a putut ajutà pe sine singur în timpul când se găsià pe cruce, apoi cum a putut învieà după aceasta, şi a ajutat încă şi pe alţii? Dacă puteà să facă aceasta, trebuià să o facă înainte de moarte, — ceia ce ziceau şi Iudeii, — şi dacă nu s'a putut ajutà pe sine, cum a putut ajutà pe alţii? Aceasta nu-şi are raţiune». Apoi, omule, crucea este mai presus de raţiune, este a unei puteri negrăite!

A se găsi cinevà în nişte împrejurări minunate, şi după ce se luptă să iasă biruitoriu, şi să se arate ca mai presus de acele împrejurări, aceasta nu poate fi decât a unei puteri supra naturale şi nemărginite. Dupre cum de pildă, mai miraculos a fost faptul celor trei coconi, că fiind aruncaţi în cuptoriul cel cu foc îi au călcat în picioare flacăra cea arzătoare, decât dacă n'ar fi putut fi aruncaţi în acel cuptoriu; precum şi cu Jonà, mai minunat s'a arătat faptul, că după ce a fost înghiţit de chit n'a suferit nimic dela acea fiară, decât dacă n'ar fi fost înghiţit — tot aşà şi cu Christos, mai minunat s'a arătat faptul că după ce a murit, a înviat şi-a zdrobit

puterea morții, decât dacă n'ar fi murit. De aceia nu zice: «de ce nu s'a apărat pe sine când eră pe cruce»? — căci el se grăbià de a se luptà cu moartea. Nu s'a coborît de pe cruce, nu pentrucă nu puteà, ci fiindcă n'a voit. Căci pe cei ce nu i-a putut stăpânì tirănia morții, cum l'ar fi putut stăpânì piroanele crucei?

Dară, credința aceasta este caracteristica noastră a creștinilor, nu însă și a necredincioșilor. De aceia și zice apostolul: „Cuvântul crucei celor pieritori nebunie este, iară nouă celor ce ne mântuim puterea lui Dumnezeu este. Că scris este: pierde-voiu înțelepciunea înțelepților, și știința celor știutori o voiu lepădà". Până acum nu pune nimic greoiu ca din partea sa, ci mai întâi aduce mărturia scripturei, și numai după aceasta, luând curaj din zicerile scripturei, întrebuințează cuvinte mai înțepătoare, zicând: „Unde este înțeleptul? Unde este cărturariul? Unde este întrebătoriul veacului acestuia? Au n'a făcut nebună Dumnezeu înțelepciunea lumei aceștiea? Că de vreme ce întru înțelepciunea lui Dumnezeu n'a cunoscut lumea prin înțelepciune pre Dumnezeu, bine-a-voit Dumnezeu prin nebuniea propoveduirei a mântuì pre cei ce cred" (Vers. 20. 21). Zicând mai sus: „Că scris este: pierde-voiu înțelepciunea înțelepților" mai departe adaoge și dovada din fapte, zicând: „Unde este înțeleptul? Unde este cărturariul"? — cu care ocazie atinge deodată și pe Elini, și pe Iudei. «Care filosof, zice, care dintre cei ce-și bat capul cu silogisme, care dintre Iudeii cei cărturari a mântuit pe om? Care din aceștiia a arătat adevărul? Nici unul, ci totul s'a făcut de pescari». Așà dară, dând concluziunea cuvenită, și doborându-li trufiea lor, și zicând: „Au n'a făcut Dumnezeu nebună înțelepciunea lumei aceștiea»? — mai departe spune și cauza pentru care toate acestea s'au petrecut așà. „Că de vreme ce întru înțelepciunea lui Dumnezeu n'a cunoscut lumea prin înțelepciune pre Dumnezeu", s'a arătat crucea.

Dară ce va să zică „întru înțelepciunea lui

Dumnezeu"? Adecă întru acea, arătată în făpturile sale, prin care el voià a fi cunoscut. Căci de aceia le-a făcut, pentru ca din cele văzute să se admire făcătoriul lor dupre cuviință. Este ceriul mare, și pământul nemărginit? Admiră, deci, pe făcătoriul lor! Căci aceste făpturi mari nu numai că de dânsul sunt făcute, ci încă că și cu ușurință sunt făcute. De aceia și zice scriptura despre ceriu: „Lucrurile mânilor tale sunt ceriurile", iară despre pământ zice: „cel ce a făcut pământul ca o nimic" (Ps. 101, 26. 8, 4. Isaia 40, 23). Fiindcă prin această înțelepciune omul n'a voit să cunoască pre Dumnezeu, de aceia l-a convins prin păruta nebunie a propoveduirei, și nu prin silogisme, ci prin credință. Așà dară unde este înțelepciunea lui Dumnezeu, acolo nu mai este nevoie de înțelepciune omenească. A zice, că cel ce a zidit lumea aceasta atât de mare este Dumnezeu, care are o putere nemărginită și negrăită, acest raționament se atribuie omului, și prin asemenea raționament el cunoaște pe Dumnezeu, — însă acum nu mai sunt de loc raționamente omenești, ci este nevoie numai de credință. A crede că cel restignit și îngropat a înviat din morți, și că șeade deadreapta Tatălui, aceasta nu are nevoie de înțelepciune, ci de credință. Fiindcă și apostolii nu s'au apropieat prin înțelepciune, ci prin credință, și printr'însa au devenit mai înțelepți decât înțelepții, mai presus de toți cărturarii și învățații lumei, și cu atât mai mult, cu cât mai mare este de a primì prin credință cele ale lui Dumnezeu, decât de a pune în mișcare silogismele și raționamentele omenești fără vr'un folos, căci toate acestea sunt mai pre sus de mintea omenească.

Dară cum a pierdut oare înțelepciunea înțelepților? Prin Pavel și prin ceilalți apostoli făcându-se cunoscut nouă, a arătat că înțelepciunea omenească este deprisos. Pentru a primì predica evangheliei, nici cel înțelept nu se folosește cu cevà din înțelepciunea lui, și nici cel prost nu este vătămat prin neînvățătura lui, ba încă dacă s'ar puteà spune și cevà de admirat, este că mai îndămânatecă și mai ușoară de primit este simplitatea și ne învățătura, decât înțelepciunea. Păstoriul și omul simplu mai degrabă va primì, căci el moderându-și deodată cugetul și raționamentele sale, se predă pe sine stăpânului fără vorbă.

Astfeliu, deci, Dumnezeu a pierdut înțelepciunea înțelepților, și fiindcă din început a doborît-o, apoi la urmă nu mai este bună de nimic. Când ea puteà și trebuià să-și arate puterea, și să cunoască pe stăpân din lucrurile sale, n'a voit. De aceia acum chiar de ar voi să se bage singură în aceste fapte, nu poate totuși, fiindcă nici faptele nu sunt la feliu, — de vreme ce calea cunoștinței de Dumnezeu este cu mult mai ușoară prin credință decât prin înțelepciune. De aceia pentru credință e trebuitoare simplitatea, și aceasta a o căutà totdeauna și pretutindeni, și a o preferà înțelepciunei lumești.

„Au n'a făcut nebună Dumnezeu înțelepciunea lumei aceștiea“? Și ce va să zică: „a făcut nebună înțelepciunea lumei aceștiea“? Adecă a arătat-o ca nebună pentru primirea credinței. Fiindcă așà zișii înțelepți își închipuiau lucruri mari de dânșii, de aceia apostolul iute a înfruntat înțelepciunea lor. «Ce feliu de înțelepciune poate fi aceasta, zice, când principalul bunurilor ea nu-l află? Singură s'a arătat nebună, și ea cea întâi s'a defăimat singură pe sine. Că dacă atunci când trebuià să afle adevărul prin raționamente, ea n'a aflat, și nici n'a arătat nimic, apoi acum când împrejurările se arată mai mari, cum ar puteà să izbutească cu cevà, când este nevoie numai de credință, și nici de cum de agerimea minței? Deci, nebună a făcut-o Dumnezeu, adecă astfeliu a arătat-o, și a bine-voit ca prin nebuniea propoveduirei să mântuie pre cei ce cred — adecă nebunie numai părută înaintea acelor înțelepți, și nici de cum că erà așà». Faptul măreț acesta este, că Dumnezeu n'a introdus la mijloc o altă înțelepciune mai mare decât a acelora, ci acea nebunie părută, care a și biruit, — căci a scos și pe Platon, nu prin vreun alt filosof mai înțelept decât acela, ci prin niște pescari proști și neînvățați. Astfeliu, deci, și biruința a fost mai mare și mai strălucită.

Mai departe arătând, puterea crucei, zice: „Pentrucă și Iudeii semn cer, și Elinii înțelepciune caută, iară noi propoveduim pre Christos cel restignit, Iudeilor adecă sminteală, iară Elinilor nebunie. Iară acelora'și singuri celor chemați Iudeilor și Elinilor, pre Christos puterea

lui Dumnezeu, și înțelepciunea lui Dumnezeu“ (Vers. 22—24). Multă înțelepciune este in cele vorbite aici. Voiește adecă să spună cum Dumnezeu a stăpânit prin cele contrare, și cum predica evangheliei nu este lucru omenesc. Ceia ce el spune, aceasta înseamnă: «Când noi spunem, zice, Iudeilor: «credeți în ceia ce propoveduim» dânșii ni respund: «învieați pre cei morți, vindecați pre cei demonizați, arătați-ni în fine semne și minuni». Noi, însă, ce respundem la toate acestea? Că cel propoveduit a fost restignit și a murit. Aceasta este deajuns, ca nu numai pe cei ce nu voiesc să-i respingă, ci chiar și pe cei ce voiesc. Dară iată că predica nu-i respinge, ci încă îi atrage, îi stăpânește și 'i îngrădește din toate părțile! Elinii iarăși cer dela noi elocvență în cuvinte, și putere în sofisme; dară noi și acestora îi propoveduim crucea; și ceia ce Iudeilor li se pare că este slăbăciune, aceasta Elinii o numesc nebunie. Deci, când noi nu numai că nu satisfacem cerințele lor, ci încă facem chiar cele contrare celor ce dânșii cer, — căci crucea nu numai că nu se arată a fi un semn, examinată după logică, ci chiar desființarea semnului; nu numai că nu se pare o dovadă a puterei, ci chiar o dovadă de slăbăciune; nu numai că nu pare a fi o dovadă de înțelepciune, ci chiar o dovadă de nebunie; — când, deci, cei ce cer dela noi semne și înțelepciune, nu numai că nu iau dela noi ceia ce cer, ci încă aud dela noi lucruri cu totul contrare, și după aceia prin cele contrare îi se conving și cred, apoi cum să nu fie negrăită puterea celui propoveduit»? Este întocmai ca și cum unui naufragiat care dorește un liman de scăpare, i-ai arătă în loc de liman vr'un alt loc al mărei cu mult mai sălbatec, și l-ai puteà convinge să urmeze sfatului și să facă aceasta cu mulțămire. Este întocmai ca și cum celui rănit grozav, și care dorește a se vindecà prin medicamente, doctorul i-ar spune că-l va însănătoșà nu prin doctorii, ci prin foc, iară el ar primi părerea doctorului. Dară asemenea fapte sunt dovada unei mari puteri, care a putut convinge pe aceștiia ca să se supună de bună voie celor spuse.

Tot așà și apostolii Domnului, nu numai prin semne și minuni au predominat, ci și prin acel lucru ce se păreà a fi cu totul contrar. Tot așà a făcut și Christos cu acel orb din naștere, căci voind a-i tămăduì orbirea

lui, a biruit acea boală printr'un lucru care prelungeşte orbirea, a pus pe ochii lui tină. Deci, dupre cum prin tină a vindecat pre cel orb, tot aşà şi prin cruce a atras la dânsul lumea întreagă, — ceia ce erà un adaos la scandal, şi nu desfiinţarea scandalului. Tot aşà a făcut şi cu zidirea lumei, căci pe cele contrare le-a pregătit prin cele contrare. De pildă, a îngrădit marea cu nisip; cu alte cuvinte a înfrânat puterea celui tare prin cel slab. A pus pământul pe ape; cu alte cuvinte a aşezat pe cel greu şi îndesat pe cel puhav, pe cel rar şi curgătoriu.

Tot aşà, deci, şi prin cruce a atras lumea, şi dupre cum apa poartă pe ea pământul întreg, tot aşà şi crucea poartă pe ea lumea întreagă. Deci, dovada de a convinge prin cele contrare, este dovadă de o mare putere şi o mare înţelepciune. Şi crucea se pare a fi un lucru de scandal (piedică), şi cu toate acestea nu numai că nu scandalizează (împiedecă), ci încă şi atrage spre ea. Toate acestea, deci, cugetându-le Pavel, şi minunându-se, a zis: „Că ce este nebun al lui Dumnezeu, mai înţelept decât oamenii este, şi ce este slab al lui Dumnezeu, mai tare decât oamenii este“, vorbind acestea de cruce, nu că doară ea ar fi cevà slab şi nebun, ci că aşà li se pare lor; respunde prin urmare părerei ce dânşii îşi formase despre cruce. Ceia ce filosofii n'au putut să facă cu silogismele lor, aceasta a făcut'o păruta nebunie. Cine este cel mai înţelept? Cel care a convins pe cei mulţi, sau pe cei puţini, sau mai bine zis, pe nimeni? Cel ce convinge pentru lucruri mari, sau cel ce se căzneşte a convinge pentru cele ce nici nu sunt? Cât nu s'a ostenit Platon şi cei din şcoala lui pentru linie, şi unghiu, şi punct, pentru numere întregi şi fracţiuni, pentru cele egale între dânsele şi neegale? Cât nu a discutat el despre astfeliu de nimicuri, ce se aseamănă cu pânza paianjenului? Pentrucă în adevăr, astfeliu de chestiuni sunt mai netrebuitoare vieţei noastre decât pânza paianjenului. Şi iată că el n'a folosit pe nimeni, nici mare, şi nici mic, ci şi-a pierdut vieaţa în zadar. Cât nu s'a trudit ca să dovedească că sufletul este nemuritoriu, şi după ce n'a spus nimic clar, şi n'a convins pe nimeni din cei ce-l ascultau, a plecat de aici fără nici o ispravă.

Dară iată că crucea a convins prin cei proşti, şi a

atraś la sine întreaga lume, şi nu discutând despre lucruri zadarnice, ci despre Dumnezeu, despre evsevia cea dupre adevăr, despre vieaţa evanghelică, despre judecata viitoare, şi pe toţi i-a făcut filosofi, şi pe cei proşti, şi pe cei neînvăţaţi.

[1]) Priveşte, cum cele nebune ale lui Dumnezeu sunt mai înţelepte decât oamenii, şi cum cele slabe ale lui sunt mai puternice decât oamenii. Şi cum sunt mai puternice? Pentrucă au străbătut întreaga lume, şi pe toţi i-au răpus; pentrucă mii de mii încercându-se să stingă numele celui restignit, lucrul s'a petrecut cu totul din contră. Acelea au prosperat şi s'au răspândit mai mult, iară aceia au pierit şi s'au nimicit; cei vii rezboind pe cel mort, n'au folosit nimic. Deci, când Elinul îmi spune că sunt nebun, atunci mai mult se arată pe sine de nebun, căci eu cel crezut de dânsul ca nebun, în realitate sunt mai înţelept decât cel înţelept; că eu cel crezut de slab sunt mai tare decât el. Ceia ce vameşii şi pescarii au putut să facă cu charul lui Dumnezeu, aceia, filosofii, ritorii, tiranii şi întreaga lume, nici măcar n'au putut să-şi închipuiască. Ce n'a adus crucea? Cuvântul despre nemurirea sufletului, pentru învierea trupurilor, pentru dispreţuirea celor prezente, despre dorinţa celor viitoare. Crucea a făcut pe oameni Ingeri, toţi pretutindeni filosofizază, şi arată toată bărbăţiea. «Dară, zici tu, şi printre dânşii au fost mulţi cari au dispreţuit moartea». Şi cine sunt aceia? spune'mi. Poate cel ce a băut otrava? Dară de voieşti, eu pot să-ţi arăt mii de aceştiea în biserica lui Christos. Când persecuţiea se ridică asupra lor, dacă ar fi trebuit ca' cu toţii să beà otravă şi să moară pentru Christos, cu toţii ar fi făcut'o, şi toţi ar fi fost mai străluciţi decât acela. Dealtfeliu acela (Socrat) nefiind stăpân pe dânsul ca să beà sau să nu beà, a băut; cu voie sau fără voie el trebuià să pătimească aceasta, ceia ce nu a fost faptul vre-unei bărbăţii, ci al siluirei. Chiar şi tâlharii şi criminaliştii, în urma hotărîrei judecătorilor au pătimit poate şi mai grozave decât acela. Printre noi, însă, e cu totul din contra, căci mucenicii n'au suferit fără de voea lor, ci cu buna lor voinţă, stăpâni fiind de a pătimi sau nu, şi deci au arătat o bărbăţie mai tare decât orice diamant.

---

[1]) *Partea morală.* Despre învăţătura apostolilor, şi despre nebuniea în înţelepciunea Elinilor. *(Veron).*

Aşà dară nu e nimic de mirare că acela a băut otrava, când nici nu erà stăpân pe dânsul de a nu beà, şi când ajunsese la cea mai înaintată bătrâneţă, — căci spuneà că erà de şapte-zeci de ani — când el dispreţuià vieaţa, dacă aceasta înseamnă a dispreţuì, ceia ce eu n'aşi zice, şi cred că nimeni altul n'ar zice-o. Tu, însă, arată'mi pe cinevà stând voiniceşte în cazne şi munci pentru evsevie, precum eu ţi-aşi puteà arătà mii de mii de aceştiia în lumea întreagă. Cine, fiindu-i smulse unghiile dela mâni şi dela picioare, a suferit cu bărbăţie? Cine a răbdat cu curaj, fiindu-i desrădăcinate arterile? Cine a suferit cu curaj, fiindu-i despărţit trupul de cap? Cine, fiindu-i oasele fărâmate? Cine, fiind pus necontenit pe jăratec? Cine, fiind aruncat în căldarea cea de pe foc? Arată'mi de acestea. A murì cinevà prin otravă, este tot una cu cel ce doarme, căci această moarte se zice că e mai dulce decât somnul. Dacă însă, au şi suferit oarecari munci, totuşi a pierit lauda lor, căci s'au prăpădit pentru nişte cauze uricioase, uniia pentrucă vorbeau publicului de cele nepermise, alţii fiindcă erau prinşi în fapte necinstite, şi alţii iarăşi nefiind vre-o cauză binecuvântată, se predau singuri în zădar şi fără scop.

Nu însă tot aşà şi printre noi. De aceia toate ale acelora au tăcut, pe când ale noastre înfloresc şi se împrăştie pe fiecare zi. Ceia ce cugetând Pavel ziceà, «că ceia ce este slab al lui Dumnezeu, mai tare decât oamenii este». Cum că predica este dumnezeească, se învederează şi din următoriul fapt. Cum li-a venit în minte celor doisprezece oameni simpli, ca să întreprindă astfeliu de lucruri, petrecându-şi timpul în pustietăţi, pe lacuri şi pe râuri, şi niciodată cutezând a se duce imediat în cetate sau în târguri? Cum li-a venit lor în minte ca să se împotrivească lumei întregi? Cum că dânşii erau fricoşi şi nebărbătoşi, o arată cel ce a scris despre dânşii (Luca), care nu s'a dat în laturi, şi nici n'a putut să sufere de a li astupà defectele lor, ceia ce şi este o mare dovadă de adevăr. Deci, ce spune el de dânşii? Că Christos fiind dus de ostaşi, după atâtea minuni uniia au fugit, iară cel ce a rămas pe lângă dânsul, care erà şi corifeul apostolilor, s'a lepădat de dânsul! Cum acei doisprezece, cari chiar trăind Christos nu puteau suferì furiea Iudaică, iară după ce el a murit, s'a înmormântat şi n'a înviat, dupre cum ziceţi, nici n'a mai convorbit cu dânşii, şi nici nu li-a însuflat curaj, cum, zic, aceşti oameni

s'au pus deacurmezişul contra lumei întregi? Oare nu şi-ar fi zis într'înşii: «Dară ce va să zică aceasta? Pe dânsul nu s'a mântuit, şi ne va puteà ajutà nouă? Trăind, el n'a putut să se apere pe sine, şi fiind mort ni va întinde nouă mână de ajutoriu? Fiind în vieaţă, el n'a supus nici-o naţiune, şi noi să convingem o lume întreagă numai cu numele lui? — Şi cum s'ar puteà nu numai să facem aceasta, dară chiar să le şi cugetăm»? Deci, de aici este invederat, că dacă ii nu l-ar fi văzut învieat, şi n'ar fi luat dovada cea mai mare a puterei lui, nu s'ar fi azvârlit într'un joc atât de primejdios. Chiar de ar fi avut ii mii de prieteni, oare nu de îndată i-ar fi făcut duşmani, punând în mişcare obiceiuri vechi şi strămutând hotarele părinteşti? Dară iată că dânşii acum şi-au făcut duşmani, şi pe ai lor, şi pe cei străini. Chiar de ar fi fost ii foarte respectaţi de către cei dinafară (etnici), totuşi oare nu i-ar fi dispreţuit cu toţii, pentrucă introduceau o vieaţă nouă şi nevăzută până atunci? Acum, însă, ii erau străini de toată lumea, şi erà natural ca să fie urîţi şi dispreţuiţi de toţi.

De cine voeşti să-ţi spun? De Iudei? Dară aceştiia din cauza celor petrecute cu dascălul lor, aveau o urà nespusă cătră dânşii. De Elini? Dară şi aceştiia încă nu-i urau mai puţin ca ceilalţi, — iar aceasta o ştiu mai ales Elinii. Platon, care voià să introducă noui moravuri în vieaţa oamenilor, sau mai bine zis, să schimbe parte din moravurile vieţei, adecă să întroducă altele în locul celorlalte, fără să schimbe întru nimic datinile religioase ale zeilor, — erà cât pe ce să se primejduiască în Siciiia, şi fiindcă nu s'a întâmplat să moară, apoi şi-a pierdut libertatea. Şi dacă un barbar oarecare nu ar fi fost mai blând decât tiranul Siciliei[1]), nimic n'ar fi împiedecat de a remâneà slav în ţeară străină. Deşi dealtfeliu nu este acelaş lucru: de a întroduce moravuri noui în afacerile cetăţeneşti ale unei împărăţii, şi de a întroduce inovaţii în cele ale religiunei, fiindcă acestea mai cu samă neliniştesc şi tulbură pe oameni. A zice că «cutare sau cutare aşà să se însoare, şi nu altmintrelea» sau că «străjerii să steà aşà, şi să străjuiască în acest mod, şi nu altmintrelea» nu au puterea de a tulburà pe cineva atât

[1]) *Notă.* Se face aluziune la tiranul Siciliei, *Dionisie cel bătrân*, pe la anul 390, a. Chr. când Platon a întreprins o călătorie de 10 ani prin Sicilia şi pe aiurea.

de tare, mai ales când și în cartea legilor stă scris aceasta, și când nu se face multă vorbă de legiuitoriu pentru a pune în lucrare cele spuse, — însă a spune în gura mare că nu sunt zeii cari se îngrijesc de oameni, ci că aceia sunt demoni, că cel răstignit este Dumnezeu, voi înșivă știți câtă ură au aprins asupra lor, câtă tulburare au pricinuit, și ce războiu au ațițat contra lor.

Tot așà și Pitagora al lor, fiindcă a cutezat să zică că «nu știu dacă sunt zei, sau nu» — deși spunând acestea el n'a cutrierat lumea întreagă, ci a vorbit numai într'o singură cetate, — a fost în cea mai mare primejdie. Și Diagora Milesianul, și Theodor cel numit «atheul», deși aveau prieteni și putere în cuvânt, și deși erau admirați pentru filosofia lor, totuși cu nimic nu s'au folosit de aici. Chiar și marele Socrat deși pe toți îi stăpânià cu filosofia, totuși pentrucă în cuvintele sale despre zei a fost bănuit că ar fi vorbit cevà contra lor, a fost silit să beà otravă. Deci, dacă numai niște simple bănueli de inovații, și duceau în primejdii atât de mari pe acei filosofi și bărbați înțelepți, cari se bucurau de multă cinste din partea poporului, și care nu numai că n'au putut să facă cele ce voiau, ci încă au căzut și din patrie, și din vieață, — apoi cum să nu admiri pe pescariu? cum să nu te minunezi văzându-l făcând atâtea fapte minunate în lumea întreagă, și reușind în totul la ceia ce s'a încercat să facă, și predominând și pe Elini, și pe toți barbarii? «Dară, zici tu, apostolii n'au introdus zei streini, ca aceia». Dară tocmai ceia ce-mi spui, mă minunează, fiindcă inovația lor a fost îndoită: și pe zeii ce erau i-au desființat, și pe cel restignit l'au vestit. Deci, de unde li-a venit lor în minte ca să propoveduiască pe cel restignit? Și cum de s'au încurajat tocmai là sfârșit? Pe cine au putut vedeà mai înainte de dânșii făcând așà? Oare nu cu toții se închinau demonilor? Nu toți înzeificau elementele naturei? Oare nu erà învederată în diferite moduri neevsevia oamenilor?

Dară, deși li-a trecut prin minte asemenea împrejurări contrare, ii totuși s'au asvârlit cu curaj în luptă, și au doborît totul la pământ. Intr'un timp scurt au perindat lumea întreagă, ca și niște pasări sburătoare, fără să se gândiască la primejdii, la moarte, la greutatea lucrului, la nimicnicia lor, la mulțimea contrarilor, la puterea sau stăpânirea lumească, sau și la înțelepciunea celor ce-i rezboiau, fiindcă aveau un ajutoriu

mult mai mare decât toate acestea, aveau cu dânşii puterea celui restignit şi înviat. Nicî nu erà, deci, de mirare atât de mult, dacă în această luptă cu lumea întreagă ar fi fost zdrobiţi, pe cât este acum de mirare faptul săvârşit. După legile războiului trebuià ca ii să steà în faţa adversarilor, şi luându-şi loc în faţa lor, să se aşeze în linie de bătae, şi la timpul potrivit să se arunce asupra lor. Însă nu aşà s'au petrecut împrejurările cu dânşii, căci ii n'aveau o tabără aparte, ci se amestecau la un loc cu duşmanii, pe cari îi şi stăpâniau. Trăind în mijlocul războinicilor lor, ii li zădărniciau atacurile, îi predominau, şi secerau o biruinţă strălucită, îndeplinindu-se prorociea care zice: „Şi vei birui în mijlocul vrăjmaşilor tei" (Ps. 109, 3). Faptul minunat erà, că duşmanii avându-i în stapânirea lor, şi punându-i în legături şi în temniţi, nu numai că nu-i predominau, ci însuşi ii după aceasta se supuneau lor, adecă cei ce băteau se supuneau celor bătuţi, cei ce legau se plecau celor legaţi, cei ce alungau îşi plecau grumazul înaintea celor alungaţi!

Toate acestea să le spunem Elinilor, şi încă şi mai mari decât acestea, căci mare este şi prisosinţa adevărului. «Dacă voiţi a urmărì de-aproape această chestiune, noi vă vom învăţà întreaga luptă pe cari apostolii Domnului o au avut; — deocamdată însă să păstrăm în minte aceste două lucruri principale: cum cei slabi au biruit pe cei tari, şi cum li-ar fi venit lor în minte ca să se hotărască la aceasta, dacă nu se bucurau de ajutoriul Dumnezeesc».

Acestea sunt cele ce respundem Elinilor. Noi, însă, să li arătăm prin fapte succesele vieţii noastre, şi să aprindem cu îmbelşugare focul virtuţei. „Să străluciţi, zice, în mijlocul lumei, ca nişte luminători" (Filip. 2, 15), căci Dumnezeu a încredinţat fiecăruia din noi o folosinţă mai mare şi decât a soarelui, mai mare decât a ceriului, decât a pământului şi a mărei, şi cu atât mai mare încă, cu cât mai mari sunt cele duhovniceşti decât cele trupeşti. Când noi privim cercul solar, şi admirăm corpul, frumuseţa şi strălucirea astrului, să ne gândim iarăşi că mai mare şi mai frumoasă este lumina din noi, dupre cum şi întunerecul este şi mai mare, dacă nu suntem cu băgare de seamă, fiindcă o noapte adâncă stăpâneşte lumea întreagă.

Această noapte adâncă, deci, să o împrăştiem şi să o nimicim. Noapte adâncă nu este numai printre eretici şi printre Elini, ci şi printre mulţi de ai noştri, din cauza vieţei şi a credinţilor lor. Fiindcă sunt mulţi cari nu cred în înviere, mulţi cari păzesc observaţiunile zilelor, mulţi cari fac uz de descântece, de vrăji, de semne şi de ghiciri din zborul paserilor, mulţi cari cred în puterea hârtiuţilor atârnate la gâtul bolnavilor, şi în alte nimicuri de feliul acestora. Dară vom vorbì şi către aceştiia mai pe urmă, după ce vom isprăvì de vorbit către Elini. Deocamdată stăpâniţi cele vorbite, apucaţi-vă de această luptă, ca prin vieaţa voastră să-i puteţi atrage către noi. Ceia ce am spus întotdeauna, o spun şi acum: cel ce învaţă pe alţii cele ale filosofiei, trebuie ca mai întâi să se înveţe pe sine singur, şi atunci va fi plăcut celor ce-l ascultă.

Deci, să ne facem plăcuţi, şi să ne silim de-a face pe Elini bine dispuşi faţă de noi. Aceasta va fi atunci, când nu vom face rău nimănui, şi vom fi pregătiţi de a pătimì rele. Nu vedeţi pe copiii cei mici când sunt purtaţi în braţe de părinţii lor, cum lovesc cu palma obrazul celor ce-i poartă, şi cum părinţii cu plăcere li întind obrazul, ca astfeliu să li dămoliască mâniea, şi cum după ce li s'a sfârşit mâniea părinţii se bucură? Aşà să facem şi noi, şi ca şi părinţii către copii să discutăm cu Elinii, căci şi dânşii sunt cu toţii copii, dupre cum au zis uniia din poeţii lor, că «Elinii pururea sunt copii, şi niciunul bătrân». Dupre cum copiii nu primesc să se îngrijască de nimic bun şi folositoriu, tot asemenea şi Elinii, căci pururea vor să se joace ca şi copiii în ţerină, fiind plecaţi la pământ şi pironiţi la cele pământeşti. Copiii, în timp ce noi vorbim de cele trebuitoare, de multe ori nu simţesc ceia ce vorbim, şi veşnic rìd,— tot astfeliu sunt şi Elinii, căci şi ii rìd în timp ce noi discutăm despre împărăţiea ceriurilor. Şi dupre cum din gura copiilor iesă multe bale care de multe ori murdăresc şi mâncarea şi băutura ce li stă înainte, tot aşà şi din gura Elinilor ies cuvinte zadarnice şi murdare, şi chiar de li-ar dà cinevà hrana necesară, ii măhnesc prin blasfemii pe cei ce li-o dau — şi de aceia este nevoie de a suferì zburdălniciile lor. Copiii iarăşi, când văd pe hoţ intrând în casă şi furând cele dinăuntru, nu numai că nu se împotrivesc hoţilor, ci încă rìd, — dară dacă li-ar răpì coşuleţul cu jucării, sau drâmba, sau

altcevà din jucării, apoi atunci se supără, se nemulțămesc, se sbuciumă și lovesc pământul cu picioarele. Tot asemenea fac și Elinii, căci văzând pe diavol cum li răpește toate cele părintești, și chiar vieața care e mai principală, ii rîd și se apropie de dânsul ca de un prieten, — iară dacă li-ar răpi cinevà averea, sau altcevà din cele copilărești, apoi atunci se tulbură, se zbuciumă și se vaită ca și copiii. Și dupre cum copiii se desgolesc înaintea tuturor și nu se rușinează, tot așà și Elinii tăvălindu-se în curvii și preacurvii, desgolind legile naturei, și introducând împerecheri nelegiuite, nu se rușinează de loc.

Ați aplaudat mult, și ați lăudat cele spuse, însă odată cu aplauzele să vă siliți, ca nu cumvà să se spună acestea și de voi. De aceia vă rog ca voi cu toții să fiți bărbați desăvârșiți, căci dacă și noi vom fi copii, cum vom puteà învățà pe aceia ca să fie bărbați? Cum îi vom puteà izbăvì de ușurătatea copilărească? Deci, să ne facem bărbați desăvârșiți, ca să ajungem la măsura vârstei rânduită de Christos, și să ne învrednicim de bunurile viitoare, prin charul și filantropiea lui Christos, căruia se cuvine slava în veci. Amin.

OMILIA V

„Că vedeți chemarea voastră, fraților, că nu sunt mulți înțelepți dupre trup, nu sunt mulți puternici, nu sunt mulți de bun neam, ci cele nebune ale lumei a ales Dumnezeu, ca pre cei înțelepți să-i rușineze“ (Cap. 1, 26. 27).

Spunând că cele nebune ale lui Dumnezeu sunt mai înțelepte decât oamenii, a arătat că înțelepciunea omenească este scoasă din locul ei, atât prin mărturiea scripturilor, cât și prin desfășurarea împrejurărilor, — prin mărturiea scripturilor, spunând: „Pierde-voiu înțelepciunea celor înțelepți“ și prin desfășurarea împrejurărilor, zicând și punând întrebare: „Unde este înțeleptul? Unde este cărturariul?“ — la urmă

iarăşi a dovedit că faptul acesta nu este nou, ci vechiu, ca unul ce a fost prevăzut de mult şi prezis. „Că scris este, zice, „pierde-voiu înţelepciunea celor înţelepţi, şi ştiinţa celor ştiutori o voiu lepădà". Mai departe a arătat, că toate acestea s'au petrecut aşà, ca fiind necesare şi cu drept cuvânt, căci zice: „Că de vreme ce întru înţelepciunea lui Dumnezeu n'a cunoscut lumea prin înţelepciune pre Dumnezeu, bine-a voit Dumnezeu prin nebuniea propoveduirei a mântuì pre cei ce cred". A arătat apoi, că crucea este dovada unei puteri negrăite şi a unei înţelepciuni nemărginite, şi că cele nebune ale lui Dumnezeu sunt cu mult mai înalte decât înţelepciunea omenească. Aceasta iarăşi o dovedeşte nu numai cu dascalii, ci chiar şi cu ucenicii. „Că vedeţi, zice, chemarea voastră, fraţilor". Nu a ales numai pe dascali ca oameni simpli şi proşti, ci tot astfeliu a ales şi pe ucenici. „Că nu sunt mulţi, zice, înţelepţi dupre trup". Astfeliu deci, se dovedeşte că aceasta este şi mai puternic, şi mai înţelept, dacă poate convinge şi pe mulţi, în acelaşi timp şi neînţelepţi, fiindcă e mai greu de a convinge pe un om simplu, mai ales dacă e vorba de lucruri mari şi trebuitoare. Şi cu toate acestea i-au convins apostolii Domnului, pentru care şi Pavel ià de marturi aici chiar pe ucenici. „Vedeţi chemarea voastră fraţilor" zice, adecă «uitaţi-vă cu băgare de seamă la voi însi-vă, cercetaţi-vă pre voi înşi-vă». Pentru ca nişte oameni simpli şi proşti să primească nişte dogme atât de înţelepte, ba încă mai înţelepte decât toate, aceasta mărturiseşte cea mai mare înţelepciune a dascalului.

Dară ce va să zică: „dupre trup"? Adică ceia ce se vede, dupre vieaţa prezentă, dupre învăţătura celor de afară, dupre învăţătura profană. Apoi ca să nu se pară că el cade în contrazicere cu sine însuşi, fiindcă el a convins pe Antipatul Serghie Pavel[1]), el a convins pe Dionisie Areopaghitul, pe Apollo, şi pe alţi înţelepţi atraşi de dânsul prin predică, — n'a zis că «nici unul nu este înţelept», ci „că nu sunt mulţi înţelepţi". Nu doară că chemà prin excepţiune numai pe cei simpli,

[1]) *Notă.*— A se vedeà Fapt. Apost. cap. 13.

iar pe cei înțelepți îi treceà cu vederea, ci îi primeà și pe aceștiia, însă mai mulți de aceia. Și de ce oare? Pentrucă cel înțelept dupre trup este plin de prostie, și acesta mai cu seamă este nebun, când nu voiește cu nici un preț a aruncà dela el învățătura cea stricată. Precum un doctor ar voi să învețe și pe alții meșteșugul medicinii, și uniia din aceștia cunoscând cevà din medicină, însă prost și contrar ei, s'ar încăpățînà că știu medicina și nu ar primì să știe în perfecțiune, pe când cei ce nu cunosc nimic din meșteșugul medical ar primì cu plăcere cele spuse de doctor, — întocmai așà s'au petrecut împrejurările în cazul de față. Cei simpli și proști mai de grabă s'au convins și au crezut, fiindcă nu aveau cu dânșii prostiea cea mai de pe urmă, de a se crede pe dânșii înțelepți, pe când nebunii aceștiia își închipuiau că pot să afle prin raționamente omenești, ceia ce nu se poate aflà decât prin credință. Când fierarul în loc să tragă cu cleștele fierul înroșit din foc s'ar ambiționà să-l tragă cu mâna, noi cu toții vom spune că aceasta e cea mai de pe urmă nebunie; întocmai așà se petrece și cu filosofii aceștiia, căci și ii ambiționându-se de a aflà totul printr'înșii, au necinstit credința. De aceia nici n'au aflat nimic.

„Nu sunt mulți puternici, nu sunt mulți de bun neam", fiindcă și aceștiia sunt plini de cea mai mare trufie Nimic nu este atât de inutil și împiedecătoriu adevăratei cunoștinți de Dumnezeu, ca lipsa de minte și alipirea de avere, fiindcă aceste două pregătesc pe om de a admirà cele prezente, de a nu face nici o vorbă de cele viitoare, și de a-și astupà urechile cu mulțimea grijilor. „Ci cele nebune ale lumii a ales Dumnezeu, ca pre cei înțelepți să-i rușineze"; ceia ce este cea mai mare dovadă de biruință, când ei învinge prin cei proști. Nu atât de mult se rușinează Elinii când sunt biruiți prin cei înțelepți, ci atunci își acopăr fața de rușine când văd filosofând pe meșteșugar și pe cel din piață mai mult decât dânșii. De aceia și zice Pavel: „Ca pre cei înțelepți să-i rușineze". Și nu numai cu înțelepții a făcut așà, ci și cu celelalte calități ale vieții de față. „Că pre cele nebune a ales Dumnezeu, ca pre cei înțelepți să-i rușineze, și cele slabe ale lumei a ales Dumnezeu, ca să rușineze pre cele tari". El n'a chemat numai pre

cei simpli şi neînvăţaţi, ci şi pre cerşetori, şi pre cei dispreţuiţi şi nebăgaţi în seamă, ca astfeliu să umilească pe puternicii zilei.

„Şi cele de neam prost, şi nebăgate în seamă ale lumei a ales Dumnezeu, şi cele ce nu sunt, ca pre cele ce sunt să strice" (Vers. 28). Dară care sunt „cele ce nu sunt" despre care spune apostolul aici? Adecă acei ce se socotesc că n'ar însemnà nimic în această lume, pentru marea lor nimicnicie. Astfeliu că Dumnezeu a arătat marea lui putere, smerind pe cei mari prin cei păruţi mici, şi crezuţi ca şi cum n'ar însemnà nimic, ceia ce şi aiurea se vede a fi zis lui Pavel: „Că puterea mea întru neputinţă se săvârşeşte" (II. Cor. 12, 9). In adevăr, că mare putere este aceia, de a face pe cei dispreţuiţi şi cari nici măcar nu s'au atins de vre-o învăţătură oarecare, ca deodată să filosofizeze şi să înveţe şi pe alţii cele mai presus de ceriuri, — fiindcă şi pe doctori, şi pe ritori, şi pe toţi ceilalţi, atunci mai cu seamă îi admirăm, când învaţă şi conving până şi pe cei mai proşti. Deci, dacă este o mare minune de a învăţà pe cel prost şi a-i infiltrà idei de meşteşuguri omeneşti, apoi cu atât mai mare este de a-l învăţà şi a-i înfiltrà idei de o atât de înaltă filosofie.

Dară Dumnezeu n'a făcut aceasta numai ca să arate minunea, ci şi pentru ca să smerească pe cei mândri. De aceia şi în urmă zicea: „ca să ruşineze pre cei înţelepţi, şi pe cele slabe, ca pre cele ce sunt să strice", şi aici iarăşi: „Ca să nu se laude nici un trup înaintea lui Dumnezeu" (Vers. 29). «Aşà dară Dumnezeu de aceia face aceasta, ca să înfrunteze trufiea şi cugetul, ca să doboare lauda şi famfaronada, şi voi, zice, vă pierdeti timpul în acestea? Totul face, ca noi să nu socotim nimic ca al nostru, ci ca totul să atribuim lui Dumnezeu, — şi voi vă predaţi sub ascultarea cutăruia sau cutăruia? Şi de ce iertare vă veţi bucurà»? Căci Dumnezeu a arătat că nu este cu putinţă de a ne mântuì numai prin noi înşine, şi aceasta a făcut-o chiar dela început. Nu se puteau atunci mântuì prin-tr'înşii, ci trebuià ca să privească frumuseţea ceriului, mărimea pământului şi trupurile celorlalte făpturi, pentru ca din privirea acestora să se înalţe cu mintea către

creatorul acestora. Şi a făcut această preîntimpinând viitoarea lor trufie, şi opiniunea ce-şi formau despre înţelepciunea lor. A făcut întocmai ca dascalul, care, după ce ar poroncì ucenicului să-l urmeze în cele ce dânsul le crede ca trebuitoare, iar acesta ar apucà mai înainte, şi ar voì ca să înveţe totul prin sine, — l-ar lăsà să greşască mai întâi ca să vadă singur că nu este destoinic de a învăţà prin sine, şi numai după aceia ar introduce şi cele ale sale; aşà şi Dumnezeu a făcut cu omul, căci încă dela început i-a poruncit ca să-l urmeze, punându-i înainte cunoştinţa şi priceperea lui din făpturile văzute, dară omul n'a voit, dovedind prin aceasta că nu este în stare de a face nimic prin sine însuşi. I-a dat cu alte cuvinte, în loc de carte, lumea cea văzută, însă filosofii şi învăţaţii nici de aici n'au priceput nimic, nici de aici n'au voit să se convingă, nici pe această cale poroncită de dânsul n'au voit să meargă. Atunci el a pus de faţă o altă cale cu mult mai lămurită ca cea dintâi, care să convingă pe om, că el nu este destoinic prin sine însuşi ca să facă cevà bun. Atunci ar fi trebuit ca să pună în mişcare raţionamentul său, să facă uz de înţelepciunea omenească, şi prin făptură să se ridice la făcătoriu; acum însă dacă nu devine cinevà nebun, adecă dacă nu se leapădă de toată înţelepciunea omenească, dacă nu aruncă dela dânsul orice raţionament, şi nu se predă pe sine credinţei, este cu neputinţă de a se mântuì. Nu este, deci, lucru mic, că după ce ni-a înlesnit calea, să ni smulgă la urmă boala din rădăcină, adecă să nu ne lăudăm, şi să nu credem de noi lucruri mari şi grozave. „Ca să nu se laude nici un trup înaintea lui Dumnezeu".

De aici vine păcatul, că dânşii se încumentau a se crede mai înţelepţi decât legile lui Dumnezeu, şi nu voiau să afle că astfeliu a găsit el cu cale să legiuească. De aceia nici că au aflat cevà.

Astfeliu s'a petrecut chiar din început, căci a zis lui Adam: «aceasta fă-o, ceialaltă să nu o faci», dară el crezând că va puteà aflà cevà mai mult, n'a ascultat, şi a pierdut şi ceia ce aveà. A zis şi celor ce au urmat după Adam: «nu remâneţi mai pre jos de făptură, ci printr'însa priviţi pe făcător», dară aceia ca şi cum ar fi aflat cevà mai înţelept decât cele spuse, au pus în mişcare mii de raţionamente false, mii de labirinturi.

De aceia s'au şi ciocnit între dânşii fără vr'un folos, căci nici pe Dumnezeu nu l-au aflat, nici n'au cunoscut cevà lămurit pentru făptură, şi nici că aveau vre-o idee potrivită şi adevărată despre ea. De aceia iarăşi doborînd cu prisosinţă trufiea lor (ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος τὴν οἴησιν αὐτῶν καθαιρῶν), a introdus pe cei proşti şi i-a făcut cei întâi, arătând prin aceasta că cu toţii au nevoie de înţelepciunea cea de sus. Şi nu numai în ceia ce priveşte cunoştinţă ei ne-a pus pe noi oamenii ca să avem trebuinţă de dânsul în totdeauna, ci şi în toate celelalte, ca pe toate făpturile, ca astfeliu luând motiv din această supunere şi familiaritate, aşà zicând, cătră el, să nu fugim de el, şi să ne pierdem. De aceia prin urmare nu a hotărît ca noi să fim îndeajuns prin noi înşine, adecă destoinici numai prin propriile noastre puteri. Dacă acum când avem nevoie de dânsul, şi încă mulţi se arată cu dispreţ, dară dacă nu ar fi fost aceasta, unde am fi ajuns oare cu mândriea? In cât apostolul când zice că „Să nu se laude nici un trup“ nu invidiind li-a interzis de a se lăudà în acest mod, ci ca să-i atragă pe dânşii din pierderea urmată de aici.

„Şi dintru dânsul voi sunteţi întru Christos Iisus, care s'a făcut nouă înţelepciune dela Dumnezeu, şi dreptate, şi sfinţire, şi izbăvire“ (Vers. 30). Expresiunea „dintru dânsul“ de aici, cred că nu este zisă cu privire la creaţiunea noastră, ci cu privire la credinţă, adecă de a fi fii ai lui Dumnezeu nu din sânge, şi nici din voinţa trupului. «Să nu credeţi, zice, că răpindu-ni lauda, ni-a lăsat aşà, ci ni-a dat o altă laudă mai mare, fiindcă voi aţi devenit fii ai aceluia, înaintea căruia nu trebuie a vă laudà; iară acest fapt s'a săvârşit prin Iisus Christos». Şi fiindcă a zis: „că cele nebune ale lumei a ales, şi cele slabe“, prin aceasta arată că ii sunt mai de bun neam decât toţi, având de tată pe Dumnezeu. Dară cauza nobleţei aceştiea nu este cutare sau cutare, ci Christos, care ne-a făcut şi înţelepţi, şi drepţi, şi sfinţi, căci aceasta va să zică: „S'a făcut nouă înţelepciune“. Deci, care din noi este mai înţelept, nu decât cei ce au înţelepciunea lui Platon, ci decât cei ce au cu dânşii pe însuşi Christos, binevoind aceasta Dumnezeu? Dară ce înseamnă „dela Dum-

nezeu?" Când apostolul spune lucruri mari despre unul născut, atunci alăturează și pe Tatăl, ca să nu creadă cinevà pe Fiul ne-născut. Și fiindcă a zis că Christos a făcut atâtea lucruri mari, și a atribuit totul Fiului, spunând că el s'a făcut nouă înțelepciune și dreptate, și sfințenie, și rescumpărare, apoi iarăș prin Fiul atribuind Tatălui totul, a zis: „dela Dumnezeu". Și de ce n'a zis: «ne-a făcut înțelepți» ci „s'a făcut nouă înțelepciune"? A arătat îmbelșugarea darului, ca și cum ar fi zis: «pe sine însuși s'a dat nouă».

Dară tu privește, cum înaintează Dumnezeu cu omul: mai întâi ne-a făcut înțelepți, izbăvindu-ne de înșelăciune, și după aceia drepți și sfinți, dăruindu-ni Duhul sfint, și astfeliu ne-a izbăvit de toate relele; încât faptul acesta este al său. Deci, expresiunea „dintru dânsul" nu înseamnă că noi suntem din esența, sau substanța lui, ci că prin credință în Iisus Christos am devenit fii ai săi. Aiurea a spus că noi ne-am făcut dreptate întru dânsul, zicând: „Că pre cel ce n'a cunoscut păcat, pentru noi păcat l-a făcut, ca noi să ne facem dreptate lui Dumnezeu întru dânsul" (II. Cor. 5, 21), iară aici spune că el s'a făcut nouă dreptate, astfeliu că este cu putință celui ce voiește a se împărtăși din această dreptate cu îmbelșugare. Deci, nu ne-a făcut înțelepți cutare sau cutare, ci Christos. Așà dară cela ce se laudă, întru dânsul laude-se, iară nu în cutare sau cutare, căci prin Christos s'a făcut totul. De aceia spunând: „că s'a făcut nouă înțelepciune, și dreptate, și sfințenie" a adaos: „Că precum este scris: cel ce se laudă, întru Domnul să se laude" (Vers. 31). De aceia s'a și aruncat el cu putere asupra înțelepciunei Elinilor, ca astfeliu să convingă pe oameni — ceia ce este și drept — de a se lăudà în Dumnezeu. Când noi am cere dela dânsii cele mai presus de dânșii, atunci nimic n'ar fi mai nebunesc și mai slab din partea noastră. A aveà limbă ascuțită, li este cu putință, însă a aveà credinți puternice, nu li este cu putință, fiindcă raționamentele lor prin ele înseși, se aseamănă cu pânzele paianjenului. Uniia dintre dânșii au ajuns la atâta nebunie, încât spun că nimic nu este adevărat dintre cele existente, susținând cu încăpăținare că toate sunt contrare realităței adecă toate sunt numai în aparență.

Deci, nimic să nu spui de tine, ci în toate laudă-te în Dumnezeu. Niciodată să nu atribui cevà vreunui om, căci dacă nu trebuie de a socotì nimic, sau mai bine zis de a atribuì nimic lui Pavel, apoi cu atât mai mult altora. „Că eu zice am sădit, Apollo a udat, iară Dumnezeu a făcut creşterea“ (Cap. 3, 6). Cel ce ştie a se lăudà în Domnul, niciodată nu se va îngâmfà, ci pururea va fi moderat, şi în toate va fi mulţămit. Insă nu aşà sunt cele ale Elinilor, ci totul îşi atribuie lor, şi de aceia au şi făcut zei din oameni, şi i-au prăpădit nebuniea lor cea mare.

[1]) Aşà dară fii cu băgare de seamă în lupta ce o porţi cu Elinii. Dară unde am sfârşit vorba în convorbirea dinainte? Ziceam că nu este cu putinţa — omeneşte vorbind — ca pescarii să predomine pe filosofi. Şi cu toate acestea a fost cu putinţă, de unde este văzut lucru, că ceia ce s'a făcut, prin char s'a făcut. Ziceam că nu erà cu putinţă nici de aşi închipuì cinevà nişte astfeliu de succese, şi am arătat, că nu numai şi li-au închipuit, ci le-au dus şi la un bun sfârşit cu cea mai mare uşurinţă. Acelaşi subiect, deci, să-l continuăm şi astăzi cu vorba, şi să vedem cum li-a venit lor în minte, şi in ce s'ar fi bizuit să predomineze lumea, dacă nu ar fi văzut pe Christos învieat. Nu cumvà 'şi-au ieşit din minţi, ca să se gândiască la aşà cevà cum s'ar întâmplà?— fiindcă în adevăr covârşaşte orice nebunie, ca ii să aştepte de a săvârşì un asemenea lucru fără charul Dumnezeesc. Cum de l-au săvârşit, dacă au fost maniaci şi ieşiţi din minţi? Şi dacă au fost cu mintea întreagă — dupre cum au dovedit lucrurile — cum acei doisprezece oameni fără ca să ià vreo garanţie din ceriuri vrednică de crezut, şi fără ca să se bucure de ajutoriul de sus, s'au asvârlit în atâtea şi atâtea primejdii grozave? cum de s'au luptat voiniceşte cu pământul şi marea, spre a schimbà obiceiurile întregei lumi, ce erau atât de înţepenite în trecerea timpurilor, şi cum au putut ii să steà în luptă cu o aşà bărbăţie? Şi ceia ce este mai mult încă, că ii chemând omenirea la ceriu şi la bunu-

[1]) *Partea morală.* Contra Elinilor, şi că nu în înţelepciune sau bogăţie trebuie a se lăudà cinevà, ci în Dumnezeu. Că cel ce vieţuieşte aici în dezmerdări, acolo trebuie a pătimì rele. Că nici meşteşugul, şi nici slujba ostăşască nu poate a ne împiedecà dela studierea celor sfinte şi Dumnezeşti. *(Veron).*

rile cele de acolo, cereau pe de altă parte dispreţuirea bunurilor prezente; dară atunci în ce se bizuiau ii ca să convingă pe auditori? Şi cel puţin dacă ar fi fost crescuţi în slavă, bogăţie, în stăpânii şi în învăţătură, şi poate că nici aşà nu li-ar fi fost îngăduit de a se încumenià la un lucru atât de greu, — dară cel puţin aşteptarea lor ar fi avut oarecare cuvânt — dară acum iată că unii dintr'înşii se îndeletniceau cu pescuitul pe bălţi, alţii cu cusutul pieilor şi facerea de corturi, iară alţii cu slujbe la vamă. Dară nici una din aceste îndeletniciri nu erà atât de îndămănatecă spre filosofie, şi spre a convinge pe cinevà de a-şi închipuì lucruri mari, şi mai cu seamă când nici nu are exemple. Dară ii nu numai că nu au avut exemple că vor predominà lumea, ci încă că nu o vor predominà, mai ales că învăţătura lor erà ceva nou. Mulţi s'au încercat să introducă inovaţii, însă s'au stins, şi nu spun că printre Elini s'au petrecut asemenea lucruri, ci printre Iudei şi în timpul apostolilor chiar, şi nu doisprezece oameni, ci o mulţime nenumărată s'a aruncat atunci în luptă. E vorba de partizanii lui Theudas şi ai lui Iuda, carii împreună cu ucenicii şi cu o mulţime multă de popor s'au pierdut. Acest exemplu, şi frica căpătată de aici, erà deajuns ca să-i cuminţească pe apostoli, dacă n'ar fi fost convinşi că fără puterea dumnezească este cu neputinţă de a predominà lumea. Dară chiar dacă ii nădăjduiau că vor predominà lumea, cu ce speranţă şi-au luat asupră-şi atâtea primejdii, dacă nu aveau privirea aţintită în viitoriu? Să zicem că ii nădăjduiau a predominà lumea; dară atunci ce aşteptau ii să câştige prin faptul că au atras pe toţi către cel ce n'a înviat — după cum spuneţi? Dacă chiar astăzi oameni cari au crezut în împărăţiea ceriurilor şi în miile de bunătăţi de acolo, şi totuşi cu greu ar primì să se arunce în primejdii, apoi cum aceia ar fi suferit atâtea în zadar, ba încă pentru cevà rău? Căci dacă nu au fost în realitate cele petrecute cu Christos, că dacă Christos nu s'a înălţat la ceriuri, şi dacă ii ar fi plăzmuit toate acestea cu scop de a convinge şi pe alţii, apoi negreşit că şi-ar fi bătut joc de Dumnezeu, şi şi-ar fi atras de sus mii de trăsnete asupra capului lor. Dealtmintrelea chiar de ar fi avut ii o asemenea bunăvoinţă pe cât timp trăià Christos, totuşi murind el li s'ar fi stins orice zel, căci dacă nu înviea, li s'ar fi

părut că el a fost numai un înşelătoriu şi viclean. Nu ştiţi, că armatele, trăind generalul sau împăratul, fie chiar de ar fi cât de slabe, totuşi sunt concentrate sub acelaşi comandant, pe când dacă lipseşte capul, chiar de ar fi oricât de puternice, se împrăştie?

De care cuvinte convingătoare s'au înarmat ii, spune-mi, voind a începe predica evangheliei, şi a se împrăştieà în lumea întreagă? Şi cum de nu s'au oprit în faţa atâtor piedici? Dacă ii erau nişte maniaci ieşiţi din minţi — şi nu voiu conteni de a spune aceasta — ar fi trebuit ca să nu poată face nimic, fiindcă nimeni nu se convinge de nişte maniaci; dară dacă ii au reuşit în întreprinderea lor, dupre cum şi este, şi dupre cum arată sfârşitul acelei întreprinderi, apoi aceasta ni dovedeşte că dânşii au fost mai înţelepţi decât toţi. Şi dacă au fost mai înţelepţi decât toţi, apoi e văzut lucru că nu în zădar s'ar fi apucat ii de predică, căci dacă nu ar fi văzut pe Christos învieat, ce ar fi putut fi în stare ca să-i asvârle pe dânşii în asemenea războiu? Ce anume nu i-ar fi îndepărtat dela o asemenea hotărîre? Li-a spus lor, că «după trei zile voiu învieà» şi li-a făgăduit cele ale împărăţiei ceriurilor; li-a spus că vor stăpâni lumea întreagă, luând Duh sfînt, şi multe altele pe lângă acestea, care covârşesc întreaga natură. Dară dacă nu s'ar fi îndeplinit nimic din aceste făgăduinţi, deşi trăind el credeau poate făgăduinţilor, totuşi după moartea lui n'ar mai fi crezut de loc, dacă nu l-ar fi văzut învieat din morţi. Fiindcă şi-ar fi zis: «spuneà că peste trei zile voiu învieà» şi n'a învieat; ni-a făgăduit că ni va da Duh sfînt, şi nu ni l-a trimis; apoi cum vom crede noi celor viitoare, când cele prezente l-au desminţit? De ce dacă n'a învieat, ii au propoveduit că a învieat? «Fiindcă îl iubeau» zici tu. Şi cu toate acestea mai natural erà ca să-l urască ca pe un înşelătoriu, şi trădătoriu, fiindcă entusiasmându-i cu mii de speranţe, şi smulgându-i din casele lor, dela părinţii şi rudele lor, şi pe întreaga naţiune Iudaică făcând-o să-i războiască din toate puterile, la urmă i-a trădat. Şi dacă aceasta s'ar fi petrecut din cauza slăbăciunei şi a neputinţei sale, poate că ar fi trecut cu vederea, dară acum faptul acesta s'ar fi crezut de cea mai mare înşelăciune. Ar fi trebuit ca el să spună adevărul, iară nu să făgăduiască ceriul, el care a fost om muritoriu, dupre cum spuneţi voi. Aşà că erà mai natural ca ii să propoveduiască înşelăciunea lui,

să-l arate lumei ca pe un înşelătoriu şi fermecătoriu, şi astfeliu şi dânşii ar fi scăpat de primejdii, în acelaşi timp şi războiul l-ar fi înlăturat. Dacă Iudeii au dat arginţi ostaşilor ca să spună că ucenicii lui i-au furat trupul, şi dacă şi dânşii s'ar fi prezentat înaintea lor şi ar fi zis: «da, noi l-am furat —! şi Christos n'a învieat», apoi de câtă cinste nu s'ar fi bucurat? În cât atârnà de dânşii ca să fie şi cinstiţi, să fie şi încununaţi.

Deci, din ce cauză a înlocuit ii toate acestea prin batjocura şi primejdiile cele mai mari, dacă nu ar fi fost la mijloc o putere Dumnezeească, care să-i convingă, şi care erà mai puternică decât toate primejdiile prin care au trecut? Dacă poate nici cu acestea nu te putem convinge, apoi gândeşte-te şi la următorul fapt: că dacă n'ar fi fost aşà, chiar de s'ar fi pregătit ii cât de mult, totuşi n'ar fi predicat în numele lui, ci s'ar fi depărtat de dânsul, pentru ceia ce spun. Voi ştiţi că noi nici nu putem suferì măcar, ca să auzim de numele celor ce ne-au înşelat cu deacestea. Apoi atunci cum de propoveduiau numele lui, aşteptând a stăpânì lumea printr'însul? Pe când ii trebuià a aşteptà cu totul din contra, adică că chiar de ar fi stăpânit-o, totuşi s'ar fi pierdut punând la mijloc numele înşelătoriului. Deci, dacă voiau să astupe cele mai dinainte, trebuià să tacă, fiindcă a se azvârlì în luptă îşi aprindeau asupră-li şi un războiu mai mare, şi un riziiic mai mare.

Deci, cum de li-a venit lor în minte ca să plăzmuiască fapte de acestea? — fiindcă chiar şi ceia ce au auzit dela dânsul, au pierdut din minte. Dacă chiar atunci pe când nu aveau nici o frică, şi ii uitau, şi multe nici nu pricepeau, dupre cum spune şi evanghelistul, dară încă când i-a stăpânit şi o aşà frică mare, cum de nu a sburat din mintea lor totul? Şi ce spun eu de cuvinte? — când chiar şi dorinţa lor către dascal se vestejà pe nesimţite, prin frica celor viitoare, din care cauză îi şi dojănià. Iată de pildă, că încă pe când ii atârnau de dânsul, dese-ori îl întrebau: «unde mergi»? iară mai pe urmă când l-a desvoltat acele poveţe lungi, istorisindu-li cele ce se vor întâmplà la moartea lui pe cruce, şi relele ce-i vor înăbuşì după aceasta, ii cuprinşi de groază rămăsese ca prostiţi, căci ascultà-l ce li zicea: „Nimeni dintre voi nu mă întreabă: unde mergi? Dară fiindcă am grăit vouă acestea, întristarea

a umplut inima voastră" (Ioan 16, 6. 7). Deci, dacă ii în timp ce aşteptau să moară şi să învieze, şi încă se împuţinase şi se întristase atât de mult, — dară dacă nu l-ar fi văzut învieat, cum nu ar fi pierit? cum nu ar fi căutat ca să se pogoare chiar de vii în pământ, fiind cuprinşi de ciuda înşelăciunei, în care au căzut, şi de groaza celor ce-i aştepta pe viitoriu?

De unde apoi acele dogme înalte la dânşii? iară pe cele mai înalte li-a spus că pe urmă le vor auzi. „Incă multe am a spune vouă, zice, ci nu le puteţi purtà acum" (Ib. vers. 12), aşà că cele de după aceasta au fost mai înalte. Unul dintre ucenici nici nu voià să meargă cu dânsul în Iudeia, fiindcă auzise de primejdii, ci zicea: „Să mergem şi noi ca să murim împreună cu el!" (Ib. 11, 16), fiind oarecum îngreuiat, sau mai bine zis, nemulţămit fiindcă a aşteptat atât de mult ca să moară. Deci, dacă acest ucenic fiind cu dânsul împreună, şi încă aşteptà să moară, din care cauză erà chiar şi nemulţămit, — dară încă fără dânsul şi fără ceilalţi ucenici ce n'ar fi putut aşteptà să pătimească, când mai ales şi mustrarea cugetului erà mai mare, din cauza necinstei lui? Şi ce aveau de spus ii împrăştiindu-se în lume? Căci moartea şi patimile lui le ştià întreaga lume, de vreme ce a fost spânzurat pe un loc înalt, în miezul zilei, în metropolă, la o sărbătoare mare, când nici nu erà slobod de a se scăpà cevà din vedere, — dar învierea lui n'a văzut-o nimeni dintre cei deafară, ceia ce nu erà pentru dânşii o piedică mică în a convinge pe alţii. Când el a fost înmormântat, cu toţii au împrăştieat vestea, şi cum că ucenicii i-au furat trupul noaptea, aceasta o spuneau ostaşii împreună cu toţi Iudeii, dară cum că a învieat, nimeni din cei deafară nu ştieà; deci, în ce nădăjduiau ii ca să convingă lumea?

Dacă făcându-se şi minuni, şi încă ostaşii s'au înduplecat ca să mărturisească cu totul contrar, dară ii cum de nădăjduiau ca să propoveduească şi fără minuni? ii, carii nu câştigase nici un ban dela nimeni, cum, zic, se încumetau ca să convingă marea şi uscatul despre învierea lui din morţi? Dacă ar fi făcut-o aceasta împinşi de iubirea de slavă, apoi cu atât mai mult ar fi trebuit ca fiecare să-şi laude dogmele şi isprăvile sale, şi nici de cum ale celui mort. Dară poate că atunci nu i-ar fi

crezut oamenii? Şi pentru cine auzind spunându-se ar fi crezut mai degrabă? Pentru cel prins şi restignit, sau pentru dânşii carii fugeau şi scăpau din mânile Iudeilor? Pentru ce, spune-mi, dacă ii urmau a face aceasta n-au lăsat de îndată Iudeia, şi nu s'au dus prin cetăţile deafară, ci se învârteau înăuntrul Iudeei? Cum de credeau oamenii, dacă ii nu făceau minuni? Dacă făceau minuni, apoi faptul petrecut erà al puterei lui Dumnezeu. Iară dacă nu făceau, şi cu toate acestea stăpâneau lumea, apoi atunci faptul erà cu mult mai minunat. Nu cunoşteau ii pe Iudei? spune'mi; nu ştiau deprinderea cea rea a lor, cum şi sufletul lor cel plin de invidii? Căci ii au aruncat cu pietre chiar şi în Moisi, după ce au trecut marea roşie ca pe uscat, după biruinţa şi trofeile acele minunate, după ce fără vărsare de sânge, ii prin mânile lui au stat cu bărbăţie contra Egiptenilor care îi ròbise, după ce li-a dat mana în pustiu, după sfărimarea pietrelor din munţi şi curgerea apei din ele, după miile de minuni făcute cu ii în Egipet, la marea roşie, şi în pustie. Tot ii au aruncat şi pe Ieremia într'un lac, şi pe mulţi din Proroci au ucis. Ascultă ce spune Elie după foametea acea grozavă, după norul acel minunat, şi după focul pe care l'a pogorît din ceriu, precum şi după jertfele acele paradoxe, ascultă-l, zic, ce spune el, fiind alungat de dânşii departe mult de ţară: „Doamne, pre Prorocii tăi au ucis, altarele tale le-au surpat, şi am remas eu singur, şi caută sufletul meu ca să-l ià pre el“. (3 Imp. 19, 14).

Deci, cum s'ar fi putut ii apărà contra Iudeilor? spune'mi, — mai ales că nici nu făceau nimic din cele legiuite; cum s'ar fi putut apărà, când ii erau mai ne însemnaţi şi mai dispreţuiţi decât toţi ceilalţi, şi când introdusese atâtea inovaţii, pentru care au şi restignit pe dascalul lor? Dealtmintrelea nici nu li s'ar fi părut Iudeilor atât de grozav, dacă asemenea lucruri li-ar fi spus Christos, fiindcă ar fi crezut cel puţin că el face acestea spre a câştigà slavă, pe când acum pe dânşii mai mult îi urau, ca pe uniia ce să războiau pentru un altul. Dară poate că-i ajutau legile Romanilor? Insă tocmai acele legi îi împiedecau mai mult, căci ziceau: „Tot cel ce se face pe sine Impărat, nu este prieten Cesariului“ (Ioan 19, 12). Incât numai aceasta

erà deajuns de a-i împiedecà, că erau adecă ucenici ai celui crezut de împărat, şi că voiau de a predominà poroncile lui. Aşà dară ce i-a entusiazmat pe dânşii atât de mult, încât să se arunce în astfeliu de primejdii? Ce spuneau ii despre Christos, şi ce anume cuvinte se păreau adevărate? Că s'a restignit? Că s'a născut dintr'o femee Iudaică săracă, şi logodită cu un tâmplariu Iudeu? Că erà dintr'o naţiune urîtă de toată lumea? Dară toate acestea erau deajuns nu numai ca să nu atragă pe auditori, ci chiar să-i întărîte pe toţi, şi mai ales fiind spuse de un făcătoriu de corturi, de un pescariu sau şi de un vameş. Oare ucenicii nu li-au judecat toate aceste în capul lor? — mai ales că naturile fricoase mai multe îşi imaginează chiar şi decât în realitate, şi astfeliu de naturi erau cele ale ucenicilor lui.

Deci, în ce se nădăjduiau ii ca să reuşască în planul lor? Sau mai drept vorbind, nici nu s'ar fi mai nădăjduit în altcevà, mii de împrejurări contribuind a-i depărtà dela asemenea întreprindere, dacă nu ar fi învieat Christos. Nu este prin urmare învederat chiar şi pentru cei mai tâmpi, că dacă ii nu s'ar fi bucurat de un char mare şi îmbelşugat, şi dacă n'ar fi avut dovadă învierei lui, nu numai că nu s'ar fi încercat să facă aceasta, dară încă nici nu s'ar fi gândit? Că dacă erau atâtea piedici care îi contrarieau în voinţa — şi nu zic în acţiunea lor — şi cu toate acestea au voit şi au ieşit la lucru, ba încă au făcut lucruri care au covârşit toată aşteptarea omenească, apoi e văzut lucru că ii au făcut toate acestea nu cu puterea omenească, ci cu charul Dumnezeesc.

Deci iubiţilor, aceste cuvinte să le rumegăm necontenit, şi nu numai în noi înşine, ci şi împreună cu alţii, şi atunci uşor ni va fi ca să găsim explicaţiea tuturor celorlalte. Să nu crezi că dacă eşti meşteşugariu, apoi un asemenea studiu ar fi străin de tine. Şi Pavel a fost făcătoriu de corturi, şi cu toate acestea a uimit lumea. «Dară, zici tu, Pavel a fost plin de char, şi de aceia a grăit toate cu curaj». Dară el chiar şi mai înainte de char se găsià la picioarele lui Gamaliil, şi charul de aceia l-a primit, fiindcă a arătat o vieaţă vrednică de char, iar după primirea charului el iarăşi şi-a continuat meşteşugul. Deci nimeni din cei ce au vr'un meşteşug să nu se ruşineze, ci numai cei ce trăiesc în îmbelşugare, cei ce nu lucrează nimic, cei ce au nevoie de mulţi slujitori şi se bucură de o negrăită îngrijire, numai aceştiia

să se ruşineze. A munci cineva ca să se hrăniască, este un feliu de filosofie mare, căci şi sufletele acestora sunt mai curate, şi cugetele lor sunt mai harnice. Cel ce nu lucrează nimic, multe grăieşte de geaba, multe face fără rost, nu lucrează nimic bun în cursul zilei, şi este stăpânit de o piroteală veşnică, — pe când cel ce se găseşte în lucru, nimic nu primeşte cu grabă, nici cu cugetul, nici cu vorba, şi nici cu fapta, căci sufletul său este pironit necontenit cătră o vieaţă activă. Deci, să nu dispreţuim pe cei ce se hrănesc cu mânile, ci încă să-i fericim pentru aceasta. Ce mulţămire ai tu, spune'mi, când primind partea de moştenire dela tatăl tău, nu faci nimic, şi cheltuieşti totul în zadar? Nu ştii, că nu cu toţii vom avea aceiaşi respundere, ci acei ce s'au bucurat aici de o mai mare libertate, vor fi judecaţi mai aspru, iară cei ce au trăit în necazuri, strâmtorări, sărăcie, sau altceva de acest feliu, vor fi judecaţi mai cu blândeţă? Iară acestea sunt învederate dela Lazăr şi bogatul din evanghelie. Tu, fiindcă ţi-ai petrecut timpul fără folos în trândăvie, vei fi învinovăţit cu drept cuvânt, pe când săracul şi meşteşugariul cheltuindu'şi restul de timp în cele folositoare, se va bucura de mari cununi. Dară poate 'mi vei pune înainte slujba ostăşască, şi-ţi vei găsi cuvânt de îndreptare din cauza îndeletnicirilor ostăşeşti. Dară pretextul acesta nu 'şi are cuvânt, căci şi Corneliu era sutaş în oaste, şi cu nimic nu l-a vătămat încingătoarea ostăşască spre o vieaţă curată. Tu însă când îţi petreci timpul cu femeile dela orhestră, şi cu mimicii din teatru, nu pui înainte niciodată frica de căpitenii, sau sila slujbei ostăşeşti, iară când vă chemăm la biserică, atunci găsiţi mii de piedici. Şi ce vei spune în ziua aceia, când vei vedea flacăra şi rîurile cele de foc, şi legăturile cele nedezlegate, şi vei auzi plângerea şi scrâşnirea dinţilor? Cine te va ajuta în acea zi, când vei vedea pe meşteşugariu, şi pe cel ce a trăit aici cu curăţenie, bucurându-se de toată slava, iară pe tine, care astăzi te găseşti înfăşat în haine moi şi mirositoare (parfumate), pătimind cele mai grozave? Ce folos vei avea atunci din bogăţie şi din averea ta? Şi ce vătămare poate fi meşteşugariului din sărăciea lui? Deci, ca nu cumva să pătimim de acestea, să ne înfricoşăm de cele vorbite acum, şi toată ocupaţiunea noastră să o cheltuim în lucruri folositoare pentru hrana noastră trupească şi sufletească. Astfeliu numai vom putea îmblânzi

pe Dumnezeu pentru păcatele trecute, vom puteà în acelaş timp a ni adaoge şi fapte bune în viitoriu, şi ne vom învrednici şi împărăţiei cerurilor, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VI

„Iară eu, fraţilor, venind la voi, venit-am nu întru înălţarea cuvântului şi a înţelepciunei, vestind vouă mărturisirea lui Dumnezeu. Că n'am judecat a şti cevà întru voi, fără numai pre Iisus Christos, şi pre acesta răstignit". (Cap. 2, 1. 2).

Nimic nu este mai aplecat spre luptă ca sufletul lui Pavel, sau mai dreptul vorbind, nu sufletul lui, căci nu el a aflat acestea, ci, nimic nu este deopotrivă charului care lucrà prin el, şi care toate le biruieà. Erau deajuns numai cele spuse în urmă, ca să doboare trufiea celor ce se făliau cu înţelepciunea, sau mai bine zis, erà deajuns chiar numai o parte din cele spuse, însă pentru ca biruinţa să fie şi mai strălucită, iată că intră însuşi el în luptă cu contrarii, şi se luptă voiniceşte prin cele vorbite, şi cari ni stau de faţă. Gândeşte-te bine: a adus la mijloc prorociea care zice: „pierde-voiu înţelepciunea înţelepţilor"; a arătat înţelepciunea lui Dumnezeu, cum prin păruta nebunie a doborât filosofiea celor profani; a arătat că Dumnezeu nu numai că a învăţat omenirea prin cei proşti, ci încă că a şi chemat pe cei proşti,— iară acum arată că însuşi faptul propoveduit, cum şi modul propoveduirei, erau deajuns spre a-i tulburà, şi nu i-au tulburat. «Nu numai ucenicii sunt proşti, zice, ci chiar şi eu care vă propoveduiesc». De aceia zice: „Iară eu, fraţilor" — pune şi de astă dată numele de „fraţi" muind aşà zicând asprimea vorbei — „venit-am la voi nu întru înălţarea cuvântului şi a înţelepciunei, vestind vouă mărturisirea lui Dumnezeu". Dară ce? spune'mi: dacă voiai să vii la dânşii

întru înălţarea cuvântului, ai fi putut? «Eu chiar de aşi fi voit, zice, nu aşi fi putut, iară Christos dacă ar fi voit, aşi fi putut. Dară n'a voit, ca astfeliu să facă trofeul mai strălucit». De aceia şi mai sus arătând că al lui Christos a fost faptul, al lui a fost şi voinţa ca el să propoveduiască cuvântul atât de prost, ziceà: „că nu m'a trimis Christos ca să botez, ci să propoveduiesc evanghelia (bine vestesc) nu întru înţelepciunea cuvântului". Mai presus de voinţa lui Pavel erà voinţa lui Christos, şi ceia ce voià Christos erà cu mult mai mare, decât ceia ce voià el. «Deci, zice, nu vă vestesc vouă mărturisirea lui Dumnezeu, ca să'mi arăt talentul în vorbă, şi nici nu sunt înarmat cu cuvintele filosofilor de afară».

El n'a zis: «să vă vestesc vouă predica evangheliei» ci „mărturisirea lui Dumnezeu", ceia ce erà în deajuns de a-i întoarce din calea cea rătacită, căci el predicând se preumblà primprejurul morţii. De aceia a şi adaos:

„Că nu am judecat a şti cevà întru voi, fără numai pre Iisus Christos, şi pre acesta răstignit". Aceasta o ziceà, ca să arate că el este străin cu desăvârşire de înţelepciunea celor profani, dupre cum spuneà şi mai sus, „venit-am nu întru înţelepciunea cuvântului". Cum că erà cu putinţă ca el să o aibă şi aceasta, este foarte învederat, căci sufletul aceluia, ale căruia haine înviau morţii, şi ale căror umbre alungau boalele, cu atât mai mult ar fi putut ca să arate elocvenţa, sau darul de a vorbi frumos. Acest dar se capătă prin învăţătură, pe când celalalt covârşaşte orice meşteşug omenesc. Deci, cel ce cunoaşte cele mai mari ale meşteşugului, cu atât mai mult ar fi putut cunoaşte cele mai mici. Dară nu l'a lăsat Christos, fiindcă nu erà în interesul planului tras. Cu drept cuvânt deci, zice: „Că n'am judecat a şti cevà", fiindcă «şi eu, zice, voiesc ceia ce voieşte şi Christos». Mie mi se pare că de aceia vorbeşte cu dânşii mai umilit decât cu alţii, pentru ca să li înfrâneze trufiea lor, căci expresiunea „n'am judecat a şti" a fost zisă spre deosebire de înţelepciunea celor de afară. «N'am venit, zice, ca să împletesc silogisme, nici sofizme, şi nici altcevà să vă spun, decât că

Christos a fost răstignit. Aceia grăiesc multe, şi vorbesc de multe, ţesind cuvinte lungi de 1200 de picioare (μακροὺς ἑλλίττοντες διαύλους λόγων), făurind silogisme şi raţionamente false, şi încâlcind mii de sofizme,— eu însă am venit la voi nimic alta spunându-vă, decât că Christos a fost răstignit, şi pe toţi aceia i'am alungat, ceia ce este semn negrăit de puterea celui propoveduit».

„Şi eu întru slăbăciune, şi întru frică, şi întru cutremur mare am fost la voi" (Vers 3). Aici iarăşi pune şi o altă concluziune, căci pare că zice: «Nu numai că cei ce au crezut sunt proşti, nu numai cel ce vă vorbeşte este prost, nu numai că şi modul învăţăturei este încărcat de prostie, nu numai că înseşi predica este deajuns de a-i tulbură, — căci crucea şi moartea erau cele vestite, — dară odată cu acestea mai sunt şi alte piedici, primejdii şi zavistii, frica zilnică şi alungarea de pretutindeni». De altfeliu sub denumirea de: „slăbăciune" el în multe locuri înţelege goanele asupra sa în general, precum zice şi aiurea: „Şi ispita, (slăbăciunea) ce erà în trupul meu n'aţi defăimat" (Gal. 4, 14) şi iarăşi: „De trebuie a mă lăudà, întru neputinţile (slăbăciunile) mele mă voiu lăudà" (II. Cov. 11, 30). Intru care neputinţi? „In Damasc mai marele poporului, zice, a lui Areta împăratul, păzà cetatea Damascului vrând să mă prinză" (Ib. vers. 32), şi iarăşi: „Pentru aceia bine voiesc întru neputinţe" şi apoi spunând în care anume neputinţe, a adaos: „întru defăimări, în nevoi, în goane, în strâmtorări" (Ib. 12, 10). Şi acum tot acelaşi lucru îl spune, căci zicând „întru slăbăciune" a adaos imediat „şi întru frică, şi întru cutremur mare am fost la voi". Ce spui? Şi Pavel se înfricoşà de primejdii? Se temeà şi el, şi se înfricoşà foarte, căci deşi erà Pavel, erâ în acelaşi timp şi om. Aceasta nu erà o învinovăţire pentru Pavel, ci slăbăciune a naturei sale, pe deoparte, iară pe de alta laudă a intenţiunei sau a voinţei sale, că deşi se temeà de moarte şi de bătăi, totuşi n'a făcut nimic nedemn pentru acea frică; iară cei ce spun că el nu se temeà de bătăi, nu numai că nu-l laudă, ci încă îi taie pe sub ascuns mult din laudele ce

i se cuvin. Dacă el nu se temeà, apoi ce feliu de stăruință, sau ce fel de filosofie aveà de a suferì primejdiile? Eu tocmai de aceia îl admir, fiindcă temându-se, și încă temându-se nu cum s'ar întâmplà, ci temându-se cu cutremur mare de primejdii, într'una alergà încununându-se, și nu s'a plecat nici la una din primejdii, ci pretutindeni pe mare și pe uscat predicând cuvântul evangheliei, el a curățit lumea întreagă.

„Și cuvântul meu, și propoveduirea mea nu erà întru cuvinte îndemnătoare ale înțelepciunei omenești" (Vers. 4), adică că nu aveà înțelepciunea lumească. Deci, dacă propoveduirea nu aveà în ea nimic amăgitor, nimic înșelător, dacă cei chemați erau proști, dacă chiar și cel ce li predicà erà tot așà feliu, dacă stà în fața lor și goana și frica și cutremurul, apoi cum de au predominat lumea, spune-mi, fără ajutoriul puterei Dumnezeești? De aceia zicând: „Cuvântul meu și propoveduirea mea nu erà întru cuvinte îndemnătoare ale înțelepciunei omenești" a adaos imediat: „ci întru arătarea Duhului și a puterei".

Ai văzut cum cele nebune ale lui Dumnezeu sunt mai înțelepte decât oamenii, și cele slabe sunt mai tari? Că iată cum cei proști propoveduind de acestea, cum legați și de pretutindeni alungați, predominau la urmă pe cei ce-i alungau! Cum și în ce feliu? Nu oare prin credința pe care li-a dat-o Duhul? Deci și aceasta este o dovadă mărturisită. Căci cine, spune-mi, văzând morții învieați și demonii alungați, n'ar fi primit propoveduirea lor? Dară fiindcă sunt și puteri amăgitoare, ca de pildă cele ale fermecătorilor, apoi el a spulberat și această bănuială, căci n'a spus simplu „puterei", ci mai întâiu „arătarea Duhului" și după aceia a spus „și a puterei", arătând că faptele petrecute sunt duhovnicești. Deci, dacă propoveduirea n'a fost vestită prin înțelepciunea omenească, apoi aceasta nu este o împuținare sau o micime a ei, ci încă o mare podoabă, și o mare laudă. Aceasta tocmai că o arată a fi dumnezeească, și că rădăcinile ei le are de sus din ceriuri.

De aceia a și adaos: „ca credința voastră să nu fie întru înțelepciunea oamenilor, ci întru puterea lui Dumnezeu" (Vers. 5). Ai văzut cum prin

toate acestea a arătat marele folos al simplităţii, cum şi marea vătămare a înţelepciunei? Aceasta din urmă (înţelepciunea) goleà crucea de orice putere, pe când cea dintâi (simplitatea) o proclamà de putere a lui Dumnezeu; aceasta îi pregăteşte de a se lăudà pe sine, pentrucă n'au aflat nimic din cele trebuitoare, pe când aceia pregăteşte pe om de a primì adevărul, şi-l face de a se mândri în Dumnezeu. Şi iarăşi, tot înţelepciunea amăgeà pe mulţi de a luà dogma creştină ca omenească, pe când simplitatea o dovedeà lămurit ca Dumnezeească şi coborîtă din ceriuri. Când dovada se face în înţelepciunea vorbelor, de multe ori şi cei mai ticăloşi stăpânesc pe cei mai blajini, zicând că sunt tari în cuvânt, şi astfeliu minciuna alungă adevărul. Dară aici nu este tot aşà, căci nici Duhul sfînt nu se pogoară într'un suflet necurat, şi nici pogorîndu-se nu se poate a rămâneà biruit, chiar de s'ar asvârli asupră-i toată tăriea şi toată măestriea cuvintelor. Dovada dată prin fapte şi prin minuni, este cu mult mai lămurită decât acea din vorbe pompoase.

[1]) Dară poate că ar zice cinevà: «apoi dacă propoveduirea trebuie a predominà, şi de cuvinte nu este nevoie ca să nu se golească crucea, de ce semnele şi minunile s'au oprit acum şi nu se mai arată»? De ce? Vorbeşti poate ca necredincioşii, şi nu primeşti că s'ar fi făcut minuni nici chiar pe timpul apostolilor, sau că în adevăr cauţi ca să ştii? Dacă vorbeşti ca necredincioşii, apoi asupra acestei păreri mă voiu ridicà mai întâi. Dacă atunci nu s'au petrecut semne şi minuni, apoi cum, fiind alungaţi, persecutaţi, întru cutremur mare, legaţi şi consideraţi de duşmani obşteşti ai întregei lumi, şi la îndemâna tuturor de a pătimì rele, neavând cu dânşii nimic atrăgătoriu, nici vorbă, nici însemnătate, nici bogăţie, nici cetate, nici naţiune, nici neam, nici profesiune, nici slavă şi nici altcevà de acest feliu, ci toate cele contrare, simplitatea, prostiea, săr ăciea, ura, dispreţul, şi găsindu-se contra întregei lumi, cum, zic, apostolii Domnului după atâtea contrarietăţi convingeau pe oameni vestindu-li astfeliu de lucruri? Căci şi poroncile ce ii le dau, întimpinau mult necaz, şi dogmele ce le

[1]) *Partea morală.* Cum că prin puterea Dumnezeească au putut apostolii ca să predomineze pe Elini, şi că noi cu toţii trebue de a ne îndemnà către fapta bună, doveditoare de o vieaţă curată, decât către semne şi minuni. *(Veron).*

propoveduiau erau însoțite de multe primejdii; de asemenea și cei ce ascultau și urmau a se convinge, trăiau în beții și în răutate mare. Deci, cum îi convingeau? spune-mi. De unde aveau ii puterea de a-i convinge? Iară dacă ii și fără minuni i'au convins, apoi atunci, dupre cum am mai spus, minunea se arată încă și mai mare. Deci, dacă astăzi nu se mai fac minuni, apoi aceasta nu o luà ca dovadă că nici atunci nu s'au făcut, căci și atunci spre folosință se făceau, precum și astăzi tot spre folosință nu se fac. Atunci nu sileà de a se convinge cinevà numai cu cuvântul, precum nici astăzi predica nu se face numai întru înțelepciune. Că dacă cei ce au semănat cuvântul la început au fost simpli și neînvățați, și nimic nu grăeau dela dânșii, ci numai ceia ce primise dela Dumnezeu au împrăștieat în lume, apoi și noi cei de acum nimic nu introducem dela noi, ci numai ceia ce am primit dela aceia, acelea, zic, le grăim către toți. Nici astăzi nu căutăm a vă convinge prin silogisme și sofisme, ci numai prin sfintele scripturi, și prin minunile de care vă vorbim, vă arătăm credința. Chiar și aceia nu se convingeau numai prin minuni, ci și discutând și vorbind, iară vorbele lor le făceau mai puternice, după cât se vede, nu atât tăriea și agerimea celor vorbite, precât minunile și mărturiile trase din vechile scripturi.

«Dară cum, zici, atunci erau folositoare minunile, și astăzi nu mai sunt»? Să ne închipuim o idee, — căci lupta mea până acum este îndreptată contra Elinului, — și prin această închipuire spun totul cě ar fi, — să ne închipuim, zic, ideia — și primească a crede necredinciosul măcar prin concesie la cele spuse — că de pildă Christos ar venì acum; și când, deci, ar venì Christos și toți îngerii împreună cu dânsul, și s'ar arătà că el este Dumnezeu, și toate sunt supuse lui, oare n'ar crede și Elinul? Dară este învederat că i s'ar închinà și l-ar numì Dumnezeu, chiar de ar fi el de o mie de ori încăpățînat. Că cine, — privind ceriurile deschise, și pe dânsul venind pe nori încunjurat de toată ceata puterilor de sus, și rîuri de foc trăgând după dânșii, și pe toți cei de față tremurând de frică, — nu i s'ar închinà, și nu-l va numì Dumnezeu? Dară oare, spune-mi: i se va socotì Elinului spre credință acea închinare și cunoaștere? Nici de cum. Și de ce? Fiindcă aceasta, nu este credință, căci sila a făcut aceasta, și înfățoșarea

celor văzute, așà că faptul nu este izvorît din voință, ci el a fost atras spre această cugetare prin măreția celor văzute. Prin urmare, cu cât faptele petrecute (minunile), sunt mai învederate și mai siluitoare, cu atât și cele ale credinței se împuținează și se micșurează. De aceia astăzi nu mai sunt minuni. Și cum că aceasta este, ascultă-l ce spune lui Thoma: „Fericiți cei ce n'au văzut și au crezut" (Ioan 20, 29). Așà dară, cu cât minunea se va arătà mai învederată, mai lămurită, mai pe față, cu atât și plata credinței se micșurează. Astfeliu că de s'ar face și astăzi minuni, acelaș lucru s'ar întâmplà. Cum că atunci nu-l vom mai știi prin credință, a arătat-o Pavel zicând: „Că prin credință umblăm, iară nu prin vedere" (II. Cor. 5, 7). Deci, precum atunci nu ți se va socotì ție credinciosului faptul, pentrucă este văzut, tot așà și acum dacă s'ar face astfeliu de minuni ca în trecut. Când noi primim cele ce prin raționamente nu le putem aflà de loc, atunci este credință. De aceia ne-a amenințat și cu gheena; dară ea nu se vede, fiindcă dacă s'ar vedeà, acelaș lucru s'ar întâmplà iărăși. Dealtmintrelea, dacă ai cere minuni, și astăzi chiar ai puteà să le vezi — deși nu ca deacelea. De pildă ai puteà să vezi miile de prorocii împlinite în mii de împrejurări, întoarcerea lumei la credința creștinească, prefacerea obiceiurilor sălbatece, întinderea evlaviei, și celelalte de acest feliu.

«Și care prorocii? zici tu; că după acestea s'au scris toate cele prorocite». Dară când s'au scris? și cum s'au scris? și de cine s'au scris? spune-mi, și cu câți ani mai 'nainte? Voiești cu cincizeci de ani mai 'nainte, sau cu o sută? Prin urmare atunci mai 'nainte de o sută de ani nu erà nimic scris. Dară atunci cum de păstrà dogmele lumea creștină, ca și celelalte, nefiind deajuns ținerea de minte pe care omul o are? De unde au știut de pildă că Petru a fost răstignit cu capul în jos? Cum de li-a venit în minte celor după aceasta, ca să prezică că evangheliea se va propoveduì în toată lumea, că cele Iudaice vor încetà, și nu se vor mai întoarce iarăși? Cum de s'au încrezut cei ce au scris, încetând minunile? Cum cele scrise au ajuns până și prin țările barbarilor, până și în Indii, și până chiar dincolo de marginile oceanului, dacă cele spuse nu ar fi fost vrednice de crezut? Cine au fost cei ce au scris? Unde au

scris, şi cum? Şi pentru ce au scris? Poate că au scris ca să câştige slavă? Cum, deci, au scris cărţile altora? Poate că voind a recomandà dogma creştină? Şi care dogmă? Cea adevărată, sau cea mincinoasă? Dacă omenirea ar fi luat-o de minciunoasă, erà natural ca nici să se apropie de evanghelii; iară dacă a primit-o ca adevărată, apoi atunci nu aveà nevoie de plăzmuiri, dupre cum zici tu. Dealtfeliu şi prorociile sunt aşà feliu, încât şi până astăzi nu se pot contrazice cu timpul cele vorbite. Dărîmarea Ierusalimului s'a petrecut cu mulţi ani înainte. Dară mai sunt şi alte prorocii din acel timp, care se prelungesc până la a doua venire, — şi pe care, dacă voieşti, încearcă-le — ca de pildă: „Şi eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârşitul veacului“ (Math. 28, 20), şi „Pe aceasta peatră voiu zidi biserica mea, şi porţile iadului nu o vor birui pre dânsa“ (Ib. 16, 18), şi „se va propovedui evangheliea aceasta la toate neamurile“ (Ib. 24, 14), şi ceia ce a făcut femeia cea curvă, şi alte multe de acest feliu. Deci, de unde a ieşit adevărul acestor prorocii, dacă au fost plăzmuiri omeneşti? Cum de nu au biruit porţile iadului pe biserică? Cum pururea cu noi este Christos? Că dacă el n'ar fi cu noi pururea, nici biserica nu ar fi stăpânit. Cum de s'a întins evangheliea în toată lumea? Sunt deajuns a mărturisi vechimea sfintelor scripturi, chiar şi cei ce au vorbit contra noastră, ca de pildă Chelsie şi Bataneotul acela [1]) care a fost după dânsul, căci nu ar fi combătut ii nişte scrieri compuse în urma lor, ci nişte scrieri care existau prin timpul lor. Dealtmintrelea întreaga lume mărturiseşte într'un glas adevărul lor, fiindcă le-a primit. Dară, dacă nu ar fi fost la mijloc charul Duhului, nici conglăsuirea aceasta dela margini până la marginile pământului n'ar fi fost, ci ar fi pierit de îndată plăzmuitorii acelor minciuni, şi nu s'ar fi petrecut atâtea fapte minunate din plăzmuiri şi minciuni.

Sau nu vezi lumea întreagă închinându-se lui, şi îndepărtând rătăcirea? Nu vezi filosofiea monahilor, care

---

[1]) *Notă*. De sigur că aici se face aluziune la vre-unul din filosofii ethnici, carii războieau creştinismul, ca de pildă: *Porfirie*, *Iamblih*, etc., contra cărora au scris diferiţii apologetici din cele întâi secule.

străluceşte mai mult decât soarele? Nu vezi cetele fecioarelor, evlaviea intrată printre barbari, şi pe toţi în fine slujind sub acelaşi jug? Acestea nu sunt prezise numai de noi, ci au fost prezise şi de Proroci din început, şi deci nu te vei puteà agăţà de prezicerile lor, mai ales că cărţile lor sunt şi printre duşmanii creştinismului, şi sunt traduse în limba Elină. Multe prezic despre acestea şi Prorocii din început, arătând că cel ce va veni, este Dumnezeu.

Deci, cum de nu cred astăzi toţi? Fiindcă lucrurile au ajuns spre mai rău, iară pricina tuturor acestora suntem noi. Aşà dară cuvântul nostru va fi îndreptat de acum contra noastră. Chiar şi pe atunci nu numai prin semne şi minuni credeau, ci mulţi din cei ce se apropieau de dogmele creştine, erau atraşi de vieaţa cea frumoasă a credincioşilor. „Aşà să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând, zice, faptele voastre cele bune, să proslăvească pre Tatăl vostru cel din ceriuri" (Math. 5, 16), şi „Iară inima şi sufletul mulţimei celor ce au crezut erà unul, şi nici unul cevà din averile lui ziceà că este al său, ci erà lor toate deobşte, şi se da la fiecare, dupre cum cinevà aveà trebuinţă" (Fapt. 4, 32. 35). Şi astfeliu trăieau vieaţă îngerească. Dacă şi astăzi s'ar face aşà, apoi am întoarce la creştinism lumea întreagă şi fără minuni. Dar acum cei ce voiesc să se mântuiască, uite-se la scripturi, căci acolo vor găsì şi de acestea, ba încă şi mai mari decât acestea. Că pe atunci însuşi dascalii întreceau prin vieaţa lor pe ceilalţi petrecându-şi vieaţa în foame, şi în sete, şi în golătate, pe când noi cei deacum căutăm a ne bucurà de multe dezmerdări, de linişte şi repaos. Nu aşà însă făceau aceia ci strigau: „Până în ceasul de acum şi flămânzim şi însătoşăm, şi suntem goli, şi pătimim, şi nu suntem aşezaţi (statornici)" (I. Cor. 4, 11). Uniia alergau dela Ierusalim şi până la Ilirie, altul până la Indii, altul până în ţara Maurilor, altul în altă parte a lumei, iară noi nu îndrăznim a ieşi nici din hotarele patriei noastre, ci căutăm dezmerdări, case strălucite, şi alte multe în îmbelşugare. Căci, cine dintre noi a flămânzit vreodată pentru cuvântul lui Dumnezeu? Cine

a ajuns ca să vieţuiască în pustiu? Cine a fost trimis să facă vre-o călătorie depărtată? Cine dintre dascali, trăind din lucrul mânilor sale a venit în ajutoriul şi a altora? Cine a răbdat moarte în fiecare zi? Din această cauză şi cei ce sunt cu noi, au devenit mai leneşi. Că dacă cinevà ar vedeà pe nişte ostaşi şi generali luptându-se cu foamea şi cu setea, cu moartea şi cu toate celelalte rele, şi suferind frigul şi toate primejdiile ca nişte lei, şi cu toate acestea reuşind în lupta lor pentru patrie, de sigur că i-ar admirà, — dară când după aceasta i-ar vedeà moleşiţi în filosofiea cea dinainte, când i-ar vedeà iubind averile, ocupându-se cu speculaţiile cele murdare, şi la urmă biruiţi de duşmani, apoi ar fi cea mai de pe urmă nebunie de a căutà cauza acestora. Aceasta tocmai să o judecăm şi de noi faţă cu strămoşii noştri, fiindcă şi noi am devenit mai slabi decât toţi, şi ne-am pironit cu trup şi suflet vieţei prezente. Chiar de s'ar găsì cinevà având vre-o urmă a vechei filosofii, totuşi în loc să steà în mijlocul cetăţei şi să pună şi pe alţii în rânduială, el fuge la munţi, iară dacă l-ar întrebà cinevà de pricina plecărei lui, ar găsì pretexte de acelea care nu au nici-o iertare. «Pentru ca nu cumvà, zice, să mă pierd cu totul, şi nici să devin nelucrătoriu în fapta bună, de aceia fug». Dară, cu cât mai bine ar fi ca tu să te găseşti nelucrătoriu şi să câştigi pe alţii, decât să stai pe vârful muntelui şi să vezi pe fraţii tei pierduţi? Deci, când uniia se lenevesc în fapta bună, iară alţii deşì se îngrijesc, totuşi stau departe de luptă apoi atunci cum vom biruì pe duşmani? Chiar dacă ar fi astăzi şi minuni, cine ar crede? Sau cine dintre ethnici s'ar uità la noi, când răutatea s'a înmulţit àşà de tare? Fiindcă mai vrednică de credinţă li se pare multora vieaţa noastră cea curată, decât semnele şi minunile, căci minunile, înaintea oamenilor răi şi neruşinaţi, vor deşteptà bănueli viclene, pe când vieaţa curată va puteà astupà chiar şi gura diavolului.

Acestea le spun şi stăpânitorilor, şi celor stăpâniţi şi mai 'nainte de toţi le spun mie însu-mi, ca să arătăm o viaţă plăcută, şi punându-ne în bună rânduieală, să dispreţuim toate cele prezente. Să dispreţuim averile, şi să nu dispreţuim gheena; să dispreţuim slava, şi să nu dispreţuim mântuirea; să suferim aici osteneala şi durerea, ca să nu cădem acolo în osândă. Astfeliu să războim noi pe Elini, în feliul acesta să-i robim cu o

robie mai bună decât libertatea. Dară acestea se spun de noi de multe ori şi neîntrerupt, însă se fac cât se poate de puţin. Cu toate acestea de se fac sau nu se fac este drept de a le aminti necontenit, căci dacă uniia amăgesc prin vorbe frumoase, apoi cu atât mai mult este drept, ca cei ce vor a întoarce pe alţii la adevăr, să nu înceteze niciodată de a vorbi cele trebuitoare. Dacă cei ce amăgesc pe alţii cu vorbele, întrebuinţează atâtea uneltiri şi momele, ca de pildă cheltuiesc şi bani şi vorbe, sufăr şi primejdii, şi se dau de multe ori ca protectori, apoi cu atât mai mult noi, cari depărtăm pe alţii dela înşălăciune, trebuie a suferi toate primejdiile şi toate necazurile, ca astfeliu câştigându-ne şi pre noi şi pre alţii, şi devenind nebiruiţi în faţa duşmanilor, să ne învrednicim bunurilor făgăduite în Christos Iisus Domnul nostru, căruia se cuvine slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VII

„Şi înţelepciune grăim întru cei desăvârşiţi, însă înţelepciune nu a veacului acestuia, nici a domnilor veacului acestuia, cari sunt pieritori, ci grăim înţelepciunea lui Dumnezeu întru taina cea ascunsă, care a rânduit-o Dumnezeu mai 'nainte de veci spre slava noastră“ (Cap. 2, 6. 7).

Intunerecul se pare a fi mai prielnic decât lumina pentru cei bolnavi de ochi, şi de aceia aceşti bolnavi se refugiază într'o cameră întunecoasă. Tocmai aceasta s'a petrecut şi cu înţelepciunea cea duhovnicească. Inţelepciunea lui Dumnezeu li se păreà aşà zişilor filosofi că este nebunie, iară cea a lor — care cu adevărat că erà nebunie — se credeà de dânşii ca înţelepciune. Dară s'a întâmplat cu dânşii ceia ce s'ar întâmplà cu acela care crezându-se că are înţelepciune şi cunoştinţă de marinariu, s'ar hotărî ca să treacă pe marea cea nemărginită, fără corabie şi fără pânze, şi încă s'ar încercà ca să dovedească prin silogisme şi raţionamente, că este cu putinţă, — pe când un altul crezut mai prost decât

toţi oamenii s'ar lăsà în voea căpitanului, a marinarilor şi a corabiei, şi astfeliu ar călătorì în toată siguranţa. Şi iată cum păruta prostie a acestuia s'a dovedit mai înţeleaptă decât înţelepciunea aceluia. Bun este meşteşugul de a cârmuì o corabie, însă când căpitanul făgăduieşte mai mult decât poate, apoi atunci este o nebunie. Ori şi ce meşteşug în fine, care nu se mărgineşte numai în hotarele sale, nebunie s'ar puteà numì. Tot aşà şi cu înţelepciunea lumească. Dacă ea ar aveà prietenie cu duhul, ar fi înţelepciune, dară fiindcă totul îşi atribue ei, şi crede că nu are nici o nevoie de ajutoriul celeilalte înţelepciuni, apoi s'a făcut nebunie, de şi se păreà a fi înţelepciune.

De aceia apostolul înfruntând-o mai întâi prin fapte, la urmă a numit-o nebunie, precum şi pe înţelepciunea lui Dumnezeu numind-o mai întâi — după părerea acelora — nebunie, la urmă iarăşi prin fapte o arată a fi adevărata înţelepciune. Deci, după dovezile date, îi erà lui foarte uşor de a pune pe fugă pe contrari, şi a zice: „Inţelepciune grăim întru cei desăvârşiţi“ «Când eu, zice, cel crezut ca nebun, şi cele nebune propoveduind, predominez pe cel înţelept, apoi nu l-am predominat printr'o înţelepciune nebună, ci printr'o înţelepciune mai desăvârşită, şi încă cu atât mai mare şi mai desăvârşită, cu cât aceia se arată mai nebună». De aceia mai întâi numind-o aşà, dupre cum o credeau atunci aceia, iară mai la urmă din fapte dovedind biruinţa ei, precum şi pre aceia dându-i pe faţă ca nebuni, la urmă i-a dat adevăratul său nume, zicând: „Ci grăim înţelepciunea lui Dumnezeu întru cei desăvârşiţi“. Inţelepciune numeşte predica şi modul mântuirei prin cruce, iară înţelepţi numeşte pe cei ce au crezut. Fiindcă aceia sunt desăvârşiţi, carii ştiu că cele omeneşti sunt foarte slabe, şi le trec cu vederea, ca uniia ce sunt convinşi că nimic nu trebuie a se atribuì lor, precum şi erau credincioşii. „Insă înţelepciune nu a veacului acestuia“. La ce este bună înţelepciunea lumei, dacă ea se nimiceşte aici, şi mai departe nu merge, ba chiar şi cât stă aici nu poate să folosască cu nimic pe cei ce o au? Sub numele de stăpânitori sau domni ai veacului acestuia, el nu numeşte pe demoni, dupre cum îşi închipue uniia, ci pe cei din demnităţi, pe cei

din stăpânii, pe cei ce cred lucrul de disputat, pe filosofi, pe ritori, pe logografi, fiindcă aceştiia stăpâneau, şi de multe ori deveniau demagogi. I-a numit «domni ai veacului acestuia» fiindcă stăpânirea lor nu se întinde mai departe de veacul prezent. De aceia a şi adaos: „cari sunt pieritori“, defăimând prin aceasta filosofiea şi înţelepciunea lumească, chiar dela cei ce se îndeletnicesc cu ea, adecă dela nimicniciea lor, fiindcă după ce este şi mincinoasă, şi nebună, şi nu poate află nimic folositoriu, căci este slabă, apoi este şi de o scurtă durată.

„Ci grăim înţelepciunea lui Dumnezeu întru taina cea ascunsă“. Intru care taină? de vreme ce chiar Christos zice: „Ce auziţi cu urechea, să propoveduiţi deasupra caselor“ Math. 10, 27). Deci, cum de o numeşte aici taină ascunsă? Fiindcă nici înger, nici arhanghel şi nici vre-o altă putere creată nu ştieà mai 'nainte de a se săvârşi acea taină. De aceia şi zice apostolul în altă parte: „Ca să se cunoască acum începătoriilor şi domniilor întru cele cereşti, prin biserică, înţelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri“ (Efes. 3, 10). Aceasta a făcut-o Dumnezeu cinstindu-ne, încât şi puterile cereşti să audă acele taine odată cu noi. Dealtmintrelea şi noi când ni facem prieteni, aceasta o numim ca dovadă de prietenie către dânşii, să nu spunem tainele nimănui mai 'nainte de dânşii. Audă cei ce dau în vileag predica, şi tuturor îi arată pe faţă mărgărintarele şi dogma, aruncând astfeliu cele sfinte în ritul porcilor, şi întrebuinţând raţionamente prisoselnice. Taina nu are nevoie de înfrumuseţare meşteşugită, ci numai ce este, aceia se vesteşte, fiindcă dacă vei mai adaoge şi ceva dela tine, apoi nu va mai fi taină dumnezeească şi complectă.

Se numeşte taină şi din alt punct de vedere, adecă că nu ceia ce vedem, vedem în realitate, ci unele vedem, şi altele credem. Aceasta este natura tainelor noastre. Altfeliu mă găsesc eu în faţa acestor taine, şi altfeliu se găseşte necredinciosul. Eu, de pildă, aud că Christos s'a restignit, şi îndată admir filantropiea lui; — aude aceasta şi necredinciosul, însă el o crede ca slăbăciune. Aud că el s'a făcut rob, şi de 'ndată admir îngrijirea lui cea părintească pentru om, — aude şi acela, însă el o socoate ca necinste. Aud că a murit, şi de 'ndată mă minunez de

puterea lui, că fiind în stăpânirea morţii n'a fost stăpânit, ci a dezlegat puterea morţii, — aude şi aceia, însă el o consideră ca neputinţă. Aud de învierea lui — el zice că este o fabulă — şi primind dovezile din desfăşurarea împrejurărilor eu mă închin şi slăvesc iconomiea lui Dumnezeu. Acela auzind de baiea renaşterei, îşi închipuie că e o simplă apă, pe când eu nu văd numai ceia ce se vede în realitate, ci mai văd şi curăţirea sufletului prin Duhul sfînt. Acela crede că eu mi-am spălat numai trupul, dară eu am crezut că şi sufletul s'a făcut curat şi sfînt, şi am în vedere mormântul, învierea, sfinţirea, dreptatea, răscumpărarea, înfierea, moştenirea, împărăţiea ceriurilor, acordarea Duhului sfînt, fiindcă eu nu judec aceste fenomene cu ochii ceşti trupeşti, ci cu ochii cugetului. Aud de trupul lui Christos (în evharistie), şi altfeliu înţeleg eu lucrul, altfeliu îl înţelege necredinciosul. Dupre cum copiii cei mici când se uită la cărţi nu cunosc puterea literilor, şi nici nu ştiu ce văd, şi chiar de s'ar găsì vr'un bărbat neexperimentat în ale literilor, totuşi nu i-ar puteà convinge, pe când cel cunoscătoriu va găsì o mare putere în acele litere, va găsì istorii şi o întreagă vieaţă; deasemenea cel neexperient dácă ar primì vre-o scrisoare, ar consideră-o ca pe o hârtie simplă şi mâzgălită cu cerneală, pe când cel experient luând-o în mână va auzì chiar şi glasul celui ce scrie, şi va converzà cu el care lipseşte, şi iarăşi ceia ce ar voì, ar spune prin litere, — tot aşà se petrece şi cu tainele. Necredincioşii deşì ascultă, totuşi nu se pare că aud, iară credincioşii fiindcă au prin Duhul experienţa, văd puterea celor ce sunt puse în păstrare (celor viitoare).

Tocmai aceasta, deci, arătând-o Pavel, ziceà că şi acum ceia ce dânsul propoveduieşte este acoperit. „Iară de este şi acoperită evangheliea noastră, zice, întru cei pieritori este acoperită" (II. Cor. 4, 3). Dealtmintrelea prin aceste cuvinte se mai învederează şi minunea petrecută cu propoveduirea evangheliei. Astfeliu obişnueşte sfînta scriptură de a spune de acele fapte, care sunt mai presus de cugetare şi covârşesc orice aşteptare omenească. De aceia şi aiurea zice:

„Taina mea mie și celor ai mei“ [1]) (Isaia 24, 16), şi iarăşi Pavel zice: „Iată, taină vouă zic, că nu toți vom adormì, însă toți ne vom schimbà“ (I. Corinth. 15, 51). Dară dacă pretutindeni se propovedueşte evangheliea, apoi și aceasta este taină, «căci, precum ni s'a poroncit, zice, ceia ce am auzit cu urechile să spunem deasupra caselor, toi așà ni s'a poroncit de a nu da cele sfinte cânilor, şi nici să aruncăm mărgăritarele în ritul porcilor. Fiindcă uniia sunt trupeşti şi nu pricep, iară ceilalți au acoperământ pe inima lor, şi nu văd». Prin urmare aceasta este taină mai cu seamă, ca ceia ce se propoveduește pretutindeni, să nu se ştie de cătră cei ce nu au cugetare dreaptă; şi se acopere nu de înțelepciune, ci de Duhul sfânt, întru cât este cu putință nouă de a primì. De aceia nici nu ar greşì cinevà, dacă şi pentru această cauză ar numi-o taină negrăită, căci chiar nici nouă celor credincioşi nu ni s'a încredințat toată lămurirea şi toată exactitatea asupra ei. Pentru aceia și ziceà Pavel: „Pentrucă din parte cunoaștem, și din parte prorocim, că vedem acum ca prin oglindă în gâcitură, iară atunci față cătră față“ (Ibid. 13, 9. 12).

De aceia zice și aici: „Ci grăim înțelepciunea lui Dumnezeu întru taina cea ascunsă, care a rânduit-o Dumnezeu mai 'nainte de veci spre slava noastră“. „Cea ascunsă“ adecă că nimeni din puterile cele de sus n'a aflat-o mai 'nainte de noi, şi nici acum încă n'o ştiu cei mai mulți. „Pe care a rânduit-o mai 'nainte de veci spre slava noastră“ zice, deşi aiurea spune că „spre slava lui“ (Efes. 1, 12). Dară slava sa este considerată mântuirea noastră,

---

[1]) *Notă.* Pasajul acesta lipseşte din edițiunea de Buzău, ca şi din ediția Societății Britanice. Originalul Ebraic, şi Grec au versul 16 din Cap. 24 precum urmează: Κύριε ὁ Θεός Ἰσραήλ, ἀπό τῶν πτερύγων τῆς γῆς τέρατα ἠκούσαμεν, ἐλπίς τῷ εὐσεβεῖ. Καί ἐροῦσι. τό μυστήριόν μου ἐμοί, τό μυστήριόν μου ἐμοί· οὐαί τοῖς ἀθετοῦσιν»... adecă: *Doamne Dumnezeul lui Israil, dela marginile pământului minuni am auzit, nădejdea celor cucernici. Și vor zice: Taina mea mie, taina mea mie. Vai! celor ce calcă legea*... Eu, însă, am trecut pericopa din începutul pasagiului, după cum se găsește la Sf. Chrisostom.

dupre cum o mai numeşte şi bogăţie a sa, deşi el însuşi este bogăţie de sine stătătoare a tuturor bunurilor, şi nu are nevoie de nimeni de a fi bogat. „A rânduit" zice, arătând marea lui îngrijire pentru noi, fiindcă aceia mai cu seamă sunt consideraţi că ne iubesc şi ne cinstesc pe noi, carii dela început sunt pregătiţi de a ni face bine, ceia ce fac şi părinţii cu copiii lor, că şi dacă mai târziu li dau averile, totuşi încă din început copiii sunt rânduiţi spre aceasta. Aceasta şi Pavel se încearcă acum de a o arătà, adecă că Dumnezeu pururea ne-a iubit dela început, chiar şi pe când noi încă nu existam, că dacă nu ne iubeà, nici nu ni-ar fi rânduit bogăţiea slavei lui. Deci să nu te gândeşti la duşmăniea întâmplată între acestea, căci iubirea lui a fost mai veche decât duşmăniea. Expresiunea „mai 'nnainte de veci" arată veşnicica, dupre cum zice şi aiurea: „Cel ce este mai 'nainte de veci". Deci, se va găsi că şi Fiul este veşnic, căci şi de dânsul se zice: „Prin care şi veacurile a făcut" (Ebr. 1, 2), însă făcătoriul este invederat că există şi mai 'nainte de fămpturile sale.

„Care nimeni din domnii veacului acestuia a cunoscut, că de ar fi cunoscut, n'ar fi restignit pe Domnul slavei" (Vers. 8). Prin urmare nici nu sunt vrednici de vre-o osândă, dacă necunoscându-l l-au restignit. Dară dacă ii nu ştieau, cum de le ziceà lor: „Şi pre mine mă ştiţi, şi ştiţi de unde sunt" (Ioan 7, 28)? Insă în pasajul ce ni stă de faţă, scriptura vorbeşte de Pilat că nu ştieà, şi erà natural ca nici Irod să nu ştie. Dacă însă ar zice cinevà că aici se spune despre Iudei şi despre preoţii lor, nu ar greşi, căci şi acelora li ziceà: „Nici pe mine nu mă ştiţi, nici pre Tatăl meu" (Ioan 8, 19). Dară atunci cum de ziceà mai sus: „Şi pre mine mă ştiţi, şi de unde sunt ştiţi"? Insă, ce fel este modul cetirei acestei pericope, şi ce feliu al celeilalte, am spus dejà în evanghelii, şi ca nu necontenit să ne învârtim împrejurul aceluiaşi subiect, trimitem acolo pe cei ce doresc a şti.

«Dară ce? zici tu; li s'a iertat oare păcatul, când el erà pe cruce? căci ziceà: „Iartă-li lor, că nu ştiu

ce fac" (Lucà 23, 34). Dacă s'au căit de greşala lor, de sigur că li s'a iertat, fiindcă şi cel ce a pus mânile pe Stefan şi a alungat biserica lui Christos, — vorbesc de Pavel — la urmă a devenit cel mai înfocat apărătoriu al bisericei. Tot aşà şi acelora li s'a iertat, de vor fi voit să se căiască, ceia ce şi Pavel strigând ziceà: „Drept aceia zic: au doară s'au poticnit ca să cază? Să nu fie!" şi: „Au doară a lepădat Dumnezeu pre poporul său? Să nu fie!" (Rom. 11, 11. 1), şi ca să arate că nu-li s'a încueat uşa pocăinţei, pune la mijloc dovada întoarcerei lui, zicând: „că şi eu Israiltean sunt".

Expresiunea „Nu au cunoscut" mi se pare că aici nu se zice pentru Christos, ci pentru înseşi iconomica faptului, adecă că nu ştieau ceia ce voià moartea şi crucea, căci şi atunci când erà pe cruce, nu a zis «că nu mă ştiu pe mine», ci „nu ştiu ce fac", adecă că sunt în necunoştinţă de iconomiea săvârşită şi de taina aceasta. Nu ştieau că crucea va străluci atât de mult, că va deveni mântuirea lumei şi împăcarea omului cu Dumnezeu, că cetatea lor se va dărâmà, şi ii vor suferi cele mai de pe urmă rele. Deci, prin expresiunea de aici „înţelepciune" apostolul numeşte şi pe Christos, şi crucea, şi predica evangheliei. De aceia cu mult cuvânt l-a numit „Domnul slavei". Fiindcă crucea se păreà a fi cevà de necinste, apoi arată că ea este o mare slavă. Insă erà nevoie de o mare înţelepciune, ca nu numai pe Dumnezeu să-l cunoască, ci să afle şi această iconomie a lui Dumnezeu; dară înţelepciunea lumească a fost o piedecă nu numai pentru cea dintăi, ci şi pentru cea deadoua.

„Ci precum este scris: cele ce ochiul n'a văzut, şi urechea n'a auzit, şi la inima omului nu s'a suit, care a gătit Dumnezeu celor ce-l iubesc pre dânsul" (Vers. 9). Şi unde sunt scrise acestea? Se zice că sunt scrise, şi dacă nu prin cuvinte, cel puţin prin fapte, ca de pildă istoriile care se perindă din generaţie în generaţie, — sau că poate ideia numai să fie aceasta, nu însă şi cuvintele, ca aici, căci expresiunea din Isaia (cap. 52, 15): „Că celor ce nu s'a vestit despre dânsul, aceia vor vedeà, şi carii

n'au auzit vor cunoaşte" este acelaşi lucru ca şi „cele ce ochiul n'a văzut, şi urechea n'a auzit". S'au că această mărturie ni-o pune aici Pavel, sau că cu adevărat a fost scris în cărţile sfinte, însă au dispărut acele cărţi, fiindcă multe cărţi s'au nimicit la întâia robie a Ebreilor, şi puţine ni s'au păstrat, dupre cum se poate învederà din Paralipomene. Dară şi apostolul Petru zice, că începând dela Samuil[1]) toţi ceilalţi Proroci grăiesc pentru Christos, şi nu numai decât aduce la mijloc graiurile lor. Dară Pavel fiind un legiuitoriu profund, şi grăind întru Duhul, erà natural ca să le spună acestea cu cea mai mare exactitate. Şi ce spun eu despre robiea lor? căci şi mai înainte de robie au dispărut multe cărţi, fiindcă Iudeii ajunsese în cea mai depeurmă necucernicie, iară aceasta se poate vedeà din sfârşitul cărţii a IV-a a Impăraţilor, unde între altele se spune că cartea Deuteronomul s'a găsit îngropată în băligar[2]). Dealtmintrelea sunt şi prorocii îndoite în multe locuri, şi uşor de priceput celor mai înţelepţi, dară dintre acestea multe se pot găsi şi din cele mai întunecoase. Deci ce? N'a văzut ochiul acelea pe care le-a gătit Dumnezeu? Nu! Căci cine a putut vedeà acelea care urmau a iconomisì neamul nostru omenesc? Aşà dară, nici urechea n'a auzit, şi nici la inima omului nu s'a suit. «Şi cum? zici tu; că dacă Prorocii au spus, cum de n'a auzit urechea, şi nici la inima omului nu s'a suit?». Dară Isaia n'a spus numai de dânsul, ci de întreaga natură omenească. «Dară ce? Prorocii nu au auzit»? zici tu. Au auzit de sigur, însă urechea Prorocilor nu erà ca urechea omului, căci ii n'au auzit ca oameni, ci ca Proroci. De aceia şi ziceà: „Domnul, Domnul, mi-a dat mie limbă de învăţătură, ca să cunosc când se cade a grăì cuvântul, şi dimineaţa, dimineaţa mi-a pus mie ureche ca să aud" (Isaia 50, 4. 5), vorbind aici de adaosul Duhului. De aici este învederat, că mai înainte de a auzì, nu se ridicase nici la inima omului. Dară după darea Duhului nu mai erà inima omului, ci inimă duhovnicească, inima acea a Prorocilor, dupre cum şi Pavel zice: „Iară noi

---

[1]) *Notă*. In pasagiul citat apostolul Petru spune de David, iară nu de Samuil.

[2]) *Notă*. A se vedeà cap. 22 din cartea IV-a a Impăraţilor.

avem mintea lui Christos" (I. Cor. 2, 16). Ceia ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Mai 'nainte de a ne bucurà de Duh, şi a şti cele negrăite, nici vr'unul dintre noi şi nici dintre Proroci n'a înţeles, căci cum se puteà, dacă nici chiar îngerii n'au ştiut? Deci ce trebuie a spune de domnii şi stăpânitorii veacului acestuia, când aceste lucruri n'au fost descoperite nici unuia dintre oameni, şi nici chiar puterilor cereşti»? Şi care sunt acele lucruri? Că adecă păruta nebunie a predicei va stăpânì lumea, şi că neamurile se vor introduce în creştinism, şi va fi împăcarea oamenilor cu Dumnezeu, şi că în fine toate acestea ne vor aduce atâtea bunuri. Deci cum am cunoscut? „Iară noue, zice, ni-a descoperit Dumnezeu prin Duhul său". Nu ni-a descoperit prin urmare prin înţelepciunea omenească, fiindcă această înţelepciune, întocmai ca şi o slujnică necinstită, n'a fost lăsată să între înăuntru, ca să spioneze tainele stăpânului.

Ai văzut acum, câtă depărtare este între înţelepciunea aceasta şi aceia? Ceia ce nici îngerii n'au ştiut, aceia ne-a învăţat pe noi înţelepciunea Duhului, — pe când înţelepciunea lumească a făcut cu totul din contra, căci nu numai că nu ne-a învăţat, ci încă că ne-a şi împiedecat, şi cà după ce ne-a împiedecat, a şi acoperit faptele petrecute, golind crucea. Deci, cinstea arătată noue nu se învederează numai prin faptul că ni-a descoperit, şi că ni-a descoperit în acelaşi timp când a descoperit şi îngerilor, ci şi prin aceia că ni-a descoperit prin Duhul. Apoi arătând măreţiea faptului, zice: «că dacă nu ni-ar fi descoperit Duhul care ştie şi cearcă adâncurile lui Dumnezeu, noi n'am fi ştiut». Atât de dorit erà lui Dumnezeu acest fapt, în cât îl ţineà ca taină, şi de aceia am avut nevoie de acel dascal, ca cel ce ştieà totul foarte lămurit. „Că Duhul toate le cearcă, zice, şi adâncurile lui Dumnezeu". Expresiunea „le cearcă" nu învederează aici neştiinţa, ci cunoştinţa cea mai exactă. Dealtfeliu apostolul întrebuinţează acest cuvânt şi vorbind de Dumnezeu: „Iară cel ce cearcă inimele, ştie ce este cugetul Duhului" zice. (Rom. 8, 27).

După aceia spunând cu exactitate despre cunoştinţa Duhului, şi învăţând că atât de mult se aseamănează

cunoştinţa Duhului cu cunoştinţa lui Dumnezeu, dupre cum cunoştinţa omului faţă de ea înseşi, şi că toate deacolo le-am aflat, la urmă a adaos: „Care şi grăim, nu întru cuvinte învăţate ale înţelepciunei omeneşti, ci întru cele învăţate ale Duhului sfînt, cu cele duhovniceşti asemănându-le“ (Vers. 13). Ai văzut cum ne-a înălţat prin vredniciea dascalului? Căci noi cu atât suntem mai înţelepţi decât aceia, şi atâta deosebire este între noi şi dânşii, pe câtă deosebire este între Platon şi Duhul sfînt.

Dară ce va să zică: „Cele duhovniceşti cu cele duhovniceşti asemănându-le (comparându-le)“? Adecă că atunci când este cevà duhovnicesc şi minunat, noi aducem mărturii din cele duhovniceşti. De pildă, zic că Christos a înviat, că s'a născut din fecioară. Ei bine, eu în susţinerea acestor taine aduc la mijloc mărturii, tipuri, şi dovezi: petrecerea lui Ioană în pântecele chitului, naşterea celor sterpe, ca Sara, Rebeca şi celelalte, odrăslirea şi înverzirea pomilor din raiu, fără ca să se arunce seminţe în pământ, fără ca să se pogoare asupra lor apa norilor, fără ca să se ridice aburi din pământ. Căci cele viitoare se prescrieau şi se închipueau ca o umbră a celor dinainte, ca atunci când se vor petrece, să fie crezute. Mai arăt iarăşi, cum omul s'a făcut din pământ, şi cum din bărbat numai s'a făcut femeea, şi nicăiri nu s'a văzut împreunare, cum însuşi pământul s'a făcut din nimic, fiind deajuns pretutindeni şi către toate numai puterea creatoriului. Cu chipul acesta eu pun în comparaţie, sau asemănez cele duhovniceşti cu cele duhovniceşti, şi nici decât nu am nevoie de înţelepciunea cea deafară, nici de raţionamente şi silogisme falşe. Aceia se clatină cu cugetarea lor cea slabă şi se tulbură, nimic nu pot dovedi din ceia ce spun, ci încă tocmai contrariul fac, şi mai mult se tulbură, o mai mare nepricepere şi o mai mare întunecime îi cuprinde.

De aceia apostolul zice: „Cele duhovniceşti cu cele duhovniceşti asemănându-le“. Ai văzut cum o arată ca prisoselnică? Şi încă nu numai prisoselnică, ci şi contrară, şi vătămătoare? Fiindcă, când el zice: „Ca să nu se golească crucea lui Christos“ şi: „Ca credinţa noastră să nu fie întru înţelepciunea oamenilor“, aceasta a învederat. Aici mai

arată, că este cu neputință de a cunoaște cevà folositoriu printr'ânsa, ori și cât ne-am încurajà și ne-am învârtì primprejurul ei.

„Că omul sufletesc[1]) nu primește cele ale Duhului" (Vers. 14). Așà dară mai 'ntâi trebuie a o lepădà. «Dară ce? zici tu; se defaimă înțelepciunea omenească, cu toate că este și dânsa opera lui Dumnezeu»? Și de unde se dovedește aceasta? Nu Dumnezeu a făcut înțelepciunea omenească, ci tu ai descoperit-o, fiindcă sub denumire de înțelepciune apostolul înțelege aici curiozitatea în cercetare, și limbuțica cea prisoselnică. Dacă însă ar spune cinevà că aici s'ar păreà că vorbește de priceperea și judecata omenească, apoi chiar așà de ar fi, vina este a ta. Tu, care o întrebuințezi rău, tu care o întrebuințezi spre vătămare și în lucruri contrare, tu care pretinzi dela dânsa ceia ce nu are, tu singur o defaimi. Deci, când tu te mândrești cu dânsa spre a războì pe Dumnezeu, iată că el a dat pe față slăbiciunea ei.

In adevăr, iubiților, că și puterea trupului este un bun dat omului, dară fiindcă Cain, de pildă, n'a întrebuințat-o bine, apoi Dumnezeu i-a slăbănogit-o, și a făcut ca să tremure. Și vinul este un bun, dară fiindcă Iudeii îl întrebuințau necumpătat, apoi Dumnezeu a oprit cu desăvârșire pe preoți de a'l întrebuință. Tot așà și tu abuzând de priceperea și judecata ta omenească spre a disprețui pe Dumnezeu, și pretinzând dela dânsa mai mult decât puterea ei, rătăcindu-te pe tine însu-ți de speranța omenească, apoi Dumnezeu a dovedit slăbăciunea ei. Cel care se lasă numai în nădejdea raționamentelor sale psihice, și crede că nu are nevoie de ajutoriul cel de sus — ceia ce este o mare prostie — acela se numește om psihic. Dumnezeu a dat omului spiritul ca să afle și să primească cele ale lui, iară nu ca să se creadă că este în totul destoinic, și că nu mai are nevoie de nimic. Și ochii sunt buni și trebuitori, dară dacă ar voì ca să vadă fără lumină, apoi cu nimic nu-i va folosì frumuseța lor, nici puterea lor proprie, ci încă se și vatămă. Tot așà, deci, și spiritul când ar voì să vadă fără ajutoriul duhului, apoi se face piedecă sie însuși.

[1]) *Notă.* Ψυχικός ἄνθρωπος, înseamnă *om psihic, om trupesc*, om în carne și sânge. (Comp. Fac. 2, 7 cu I. Cor. 5, 44. 47. 50).

«Dară, zici tu, cum mai 'nainte de aceasta, spiritul omului vedeà dela sine şi prin sine totul?» Niciodată dela sine şi prin sine, ci, în locul cărţii aveà înaintea ochilor făptura întreagă. Dară ii încetând de a mai păşì pe calea aceia pe care li-a poroncit Dumnezeu, ca astfeliu prin frumuseţa celor văzute să cunoască pe creatoriu, şi încredinţând raţionamentelor lor sceptrul cunoştinţei, şi-au pierdut puterile lor în oceanul necucerniciei şi s'au scufundat, căci de'ndată au introdus în ele abizul tuturor relelor, spunând că nu din nimic s'au făcut cele ce se văd, ci din materie fără început şi fără sfârşit, din care cauză au şi zămislit o mulţime de eresuri. In cele mai absurde s'au învoit cu toţii, iară în cele ce se păreau că au cevà sănătos în sine, ca şi cum parecă visau şi se luptau cu umbrele, se hărţuiau şi se pisau între dânşii, ca astfeliu să se facă de rìs din toate părţile. In ceia ce priveşte părerea lor, că cele ce se văd nu sunt făcute din nimic, ci din materie fără început, aproape cu toţii au spùs şi au scris, şi încă cu multă ~~sârguinţă. Deci, diavolul i-a împins în lucruri absurde,~~ pe când în cele folositoare, şi în care se păreà că ar puteà aflà cevà ca printr'o enigmă, în acele zic, ii se războeau unii pe alţii — ca de pildă, că sufletul este nemuritoriu, că fapta bună nu are nevoie de filosofiea omenească, şi că spre a devenì buni sau răi, nu vine din vre-o silă oare-care, sau din destin, ci din voinţa omului.

Ai văzut vicleşugul diavolului? Când i-a văzut că spun cevà stricat şi vătămătoriu, iute a făcut ca toţi să conglăsuească, iară când grăeau cevà sănătos şi folositoriu, aţiţà şi ridicà pe unii contra altora, încât nici cele absurde să nu cadă uşor, fiind înţepenite prin conglăsuire, şi nici cele bune şi folositoare să nu prindă rădăcină de loc, fiind in diferite moduri atacate şi surpate. Priveşte acum, cum spiritul omului este pretutindeni neputincios, şi nedestoinic prin sine însuşi. Şi aceasta cu drept cuvânt, căci dacă el fiind aşà feliu, şi încă se încumetează de a nu aveà nevoie de nimeni, şi se depărtează pe sine de Dumnezeu, dară încă de n'ar fi fost aşà, în ce nebunie n'ar fi ajuns? Dacă primind trup nemuritoriu, şi dela o făgăduinţă minciunoasă a diavolului aşteptà lucruri mari, „că veţi fi, zice, ca Dumnezei" (Fac. 3, 5), deşi la început el luase trup ne-

muritoriu, — apoi cum n'ar fi căzut? Dară şi după aceia el — prin gura cea putredă a Manicheilor — a cutezat a se numì pe sine veşnic şi fără început, şi că face parte din înseşi fiinţa şi esenţa lui Dumnezeu. Şi pe zeii Elinilor i-a plăzmuit tot sub puterea acestei boale.

De aceia mi se pare că a şi făcut Dumnezeu, ca fapta bună să se săvârşiască de el cu necaz mare, ca astfeliu să-l incovoae şi să-l aducă la smerenie. Şi ca să afli că aceasta este adevărat — ca şi cum cinevà dela cele mici s'ar gândì la cele mari — o vom aflà dela Israiliţi. Aceştiia în timp ce nu duceau o vieaţă plină de necaz, ci se bucurau de linişte, ne-mai mulţămindu-se cu traiul lor cel fericit, au alunecat la necucernicie. Deci, ce a făcut Dumnezeu cu dânşii? Li-a dat o mulţime de legiuiri, împiedecând trândăviea şi moleşirea lor. Şi ca să afli că nişte astfeliu de legiuiri nu contribuiau spre vre-o virtute oare-care, ci li erau date ca un frâu aşà zicând, care să li deà pricină de muncă, ascultă ce spune Prorocul de dânşii: „Şi li-am dat lor poronci nu bune“ (Iezech. 20, 25). Dară ce va să zică „nu bune“? Adecă poronci care nu contribuiesc cu nimic spre fapta bună, pentru care a şi adaos: „şi îndreptări, întru care nu vor fi vii“.

„Iară omul psihic nu primeşte cele ce sunt ale Duhului“. Dupre cum cu ochii aceşti trupeşti nimeni n'ar puteà aflà cu siguranţă cele din ceriuri, tot aşà şi spiritul singur nu primeşte cele ale Duhului. Şi ce spun eu că ochii trupeşti nu pot vedeà cele din ceriuri, când nici chiar cele de pe pământ nu le văd toate? Căci de pildă privind din depărtare un turn (pirg) pătrat, îi îl iau ca rotund. Deci, această părere nu este nimic alt, decât amăgirea ochilor. Tot aşà şi când cinevà s'ar încercà ca să vadă cu cugetul lucrurile cele departe de noi, se va face de rîs, fiindcă nu numai că nu le-ar vedeà aşà precum sunt ele în realitate, ci încă i s'ar păreà cu totul altfeliu decât sunt.

De aceia a şi adaos apostolul: „că nebunie sunt lui“. Aceasta nu din cauza naturei lucrurilor, ci din slăbăciunea spiritului, care nu poate ajunge la mărimea lor prin privirile sale proprii. Apoi adaoge şi cauza pentru care nu poate, zicând: „şi nu le poate înţelege, căci duhovniceşte se judecă“ adecă, că cele

vorbite au nevoie de credință, și de-a le pricepe prin vorbe, nu se poate, fiindcă mărimea lor covârșaște cu desăvârșire micimea cugetului nostru.

„Iară cel duhovnicesc le judecă toate, iară el de nimeni nu se judecă“ (Vers. 15). Cel ce vede, de sigur că vede toate, până și pe cele ale celui ce nu vede, pe când pe ale lui nu le vede nimeni dintre cei ce nu văd. Tocmai așà se petrec lucrurile acum, când noi, și pe ale noastre, și pe ale necredincioșilor le știm pe toate, iară aceia nu știu nimic din ale noastre. Noi știm care este natura lucrurilor prezente, care este valoarea celor viitoare, ce va deveni lumea după aceasta, știm ce vor suferi păcătoșii, și de ce se vor bucurà drepții; știm că cele prezente nu sunt vrednice de nimic, și înfruntăm micimea lor, — căci a le judecà, înseamnă și a le înfruntà, a le disprețuì, — știm deasemenea că cele viitoare sunt nemuritoare și în veci stătătoare.

Toate acestea le știe cel duhovnicesc, știe și ce va suferì cel psihic ducându-se de aici, știe și de ce se va bucurà credinciosul, din care însă nimic nu știe cel psihic. De aceia aducând și o dovadă lămurită a celor spuse, zice: „Că cine a cunoscut gândul Domnului, care să-l învețe pre el? Iară noi avem mintea (gândul) lui Christos“ (Vers. 16), adecă, că cele ce sunt în gândul lui Christos, noi le știm, și știm în același timp și ceia ce el voiește și pe care a descoperit'o. Fiindcă mai 'nainte a fost zis că Duhul a descoperit, apoi ca să nu disprețuiască cinevà pe Fiul, a adaos că și Christos ni le-a arătat acestea, și nu spunând că noi știm toate pe care le știe el, ci că toate pe care le știm, nu sunt omenești, ca să poată fi bănuite, ci duhovnicești și a cugetului lui. Căci cugetarea ce noi o avem pentru acestea, este cugetarea lui Christos, și prin urmare avem cugetul lui Christos, adecă cunoștința pe care o avem dupre credință pentru lucruri, este cunoștință duhovnicească, încât cu drept cuvânt că nu suntem judecați de nimeni. Omul psihic nu poate cunoaște cele Dumnezeești, și de aceia ziceà: „Că cine a cunoscut gândul Domnului?“ spunând că gândul nostru despre aceste împrejurări, este gândul lui. Dară și expresiunea: „care să-l învețe pre el“ nu a adaus-o cum s'ar în-

tâmplă, ci faţă de ceia ce a spus mai înainte „că cel duhovnicesc de nimeni nu se judecă“. Dacă nimenui nu-i este cu putinţă de a şti gândul lui Dumnezeu, cu atât mai mult încă de a învăţă şi a îndreptă, căci aceasta va să zică expresiunea „care să-l învețe pre el“. Ai văzut cum pretutindeni scoate afară înţelepciunea lumească, şi cum pre cea duhovnicească o arată ca ştiind mai multe şi mai mari? Fiindcă cauzele acelea, ca de pildă „să nu se laude nici un trup“ şi că deaceia a ales pe cele nebune, ca să ruşineze pe cei înţelepţi, şi „ca să nu se facă zădarnică crucea lui Christos“, nu se păreau atât de vrednice de credinţă celor necredincioşi, nici atât de atrăgătoare, trebuitoare şi folositoare, apoi la urmă pune cauza principală, căci mai cu seamă cu chipul acesta putem vedeà, şi de aici putem aflà cele înalte, negrăite şi mai pre sus de noi. In adevăr, că cuvântul se zădărniceà, fiindcă nu puteam noi să aflăm prin înţelepciunea lumească, sau să pricepem cele mai pre sus de noi.

Ai văzut, deci, că erà chiar în interesul nostru de a aflà acestea dela sfîntul Duh? Căci învăţătura lui este şi mai uşoară, şi mai lămurită. „Iară noi avem mintea (gândul) Domnului“, adecă avem minte duhovnicească, Dumnezeiască, şi nimic omenesc neavând în ea. Nu Platon, şi nici Pithagora, ci însuşi Christos ni-a înfiltrat în cugetul nostru cele ale sale.

[1]) De aceia să ne ruşinăm, iubiţilor, şi să arătăm vieaţa cea mai bună, fiindcă însuşi el ni-a dat dovada cea mai mare de prietenie, descoperindu-ni cele negrăite, şi zicând: „De acum nu vă mai zic vouă, slugi, ci pre voi v'am zis prieteni, că toate câte am auzit dela Tatăl meu, am spus vouă“ (Ioan 15, 15), adecă le-am încredinţat vouă, mi-am pus încrederea şi nădejdea în voi». Dară, dacă chiar numai a-şi pune nădejdea şi încrederea în noi, şi este cea mai mare do-

1) *Partea morală.* Contra Elinilor, şi cum că predica evangheliei a fost din puterea Dumnezeiască, iară aceasta se dovedeşte de acolo, că deşi apostolii au fost puţini la număr şi oameni simpli, totuşi au predominat întreaga lume. Şi cum că noi vieţuind drept, vom puteà atrage şi pe Elini la adevărata cinstire de Dumnezeu. *(Veron).*

vadă de prieteniea lui, dară încă când se arată nu numai prin vorbe încredințându-ni tainele lui cele negrăite, ci însăși acele taine dându-ni-le prin fapte, apoi poți singur pricepe câtă dragoste este din partea lui în acest fapt. De aceasta, deci, să ne rușinăm, și chiar de nu ni-ar mai fi vorba de gheena, totuși nerecunoștința noastră către un astfeliu de prieten și bineíăcătoriu, să ne fie mai înfricoșată decât gheena. Să facem aceasta, nu ca argați plătiți, ci ca fii liberi și iubiți, pentru dragostea tatălui, și să încetăm odată de a ne mai pironì la cele lumești, pentru ca astfeliu să putem rușinà și pe Elini. Fiindcă chiar de am voì acum să ne adresăm către dânșii, totuși ne cam sfiim, ca nu cumvà biruindu-i prin cuvinte și prin adevărul credințelor noastre, să suferim în acelaș timp un mare rizilic, comparându-ni-se vorbele cu faptele. Căci, cum să nu fim vrednici de rîs, dacă aceia stăruind în rătăcirea lor, și neavând nici-o credință sigură ca a noastră, totuși își au filosofiea lor, pe când noi facem cu totul contrar? Cu toate acestea eu spun aceste vorbe, că poate odată gândindu-ne să ne luptăm cu dânșii, ne vom ambiționà de a ne face mai buni decât dânșii, chiar și cu vieața.

Ziceam mai 'nainte că nu li-ar fi venit în minte apostolilor ca să propoveduească ceia ce au propoveduit, dacă nu s'ar fi bucurat de charul Dumnezeesc, și că fără de ajutoriul charului nu numai că nu ar fi reușit, dară chiar nici nu s'ar fi gândit la așà cevà. Aide, însă, și astăzi să ne îndreptăm cuvântul tot la această chestiune, și să dovedim că erà cu neputință chiar de a se gândì la aceasta, dacă nu ar fi avut pe Christos cu dânșii; și nu numai din cauză că se puneau cei slabi împotriva celor tari, cei puțini împotriva celor mulți, cei săraci împotriva celor bogați, cei proști împotriva celor înțelepți, ci și pentrucă se împotriveau unor mari prejudiții care stăpâneau cu mare putere pe oameni. Voi știți că nimic nu este atât de puternic printre oameni, ca tiraniea unor deprinderi vechi. In cât chiar de n'ar fi fost ii numai doi-spre-zece, și nici așà de ordinari ca aceștiia, chiar de ar fi fost pe atunci o altă lume, și ii ar fi avut cu dânșii mulțime nenumărată, totuși și atunci ar fi fost greu un asemenea fapt, fiindcă cu aceia erà obiceiul care îi îndărătnicea, iară cu aceștia erà înovațiea care se puneà deacurmezișul drumului. Nimic nu tulburà atât de mult sufletul, chiar dacă ceia ce se face

e cevà folositoriu, ca a i se pune înainte inovaţiuni şi cevà cu totul străin de el, şi mai cu samă atunci când e vorba de slujba lui Dumnezeu şi de slava cuvenită lui. Şi cât de mare este puterea acestui fapt, eu vă voi face-o învederată, spunând mai dinainte aceia, că şi o altă greutate se mai adăogă faţă de Iudei. In adevăr că cu Elinii li-au fost mult mai uşor de a se luptà, fiindcă în scurt timp li-au doborît şi pe zeii lor, şi credinţele lor cele false, pe când nu tot aşà s'a putut face şi cu Iudeii, şi nu tot aşà discutau cu dânşii, căci pe când pe deoparte multe din dogmele lor le desfiinţau, pe dealtă parte poronceau de a se închinà lui Dumnezeu care a legiferat acele dogme. Ziceau cu alte cuvinte, că trebuie a cinstì pe legiuitoriu, în acelaşi timp însă să nu asculte de legea pusă de dânsul, ca de pildă respectarea Sâmbetei, păzirea tăierei împrejur, aducerea jărtfelor, sau şi celelalte de acest feliu. In cât nu numai obiceiul erà o piedică aici, ci şi faptul că li poronceau de a se închinà lui Dumnezeu, în acelaşi timp însă poronceau şi de a desfiinţà multe legi date de el.

Dară chiar şi printre Elini încă erà mare tiraniea obişnuinţei, căci deşì după zece ani numai — şi nu spun de un timp îndelungat — deşì o populaţie mică — nu spun de lumea întreagă — totuşi apostolii s'au dus în Elada, printre nişte oameni stăpâniţi de prejudiţii puternice, aşà că şi aici a fost grea întoarcerea lor la creştinism. Căci şi aici sofiştii şi ritorii, părinţii şi bunicii şi răzbunicii lor, şi cei cu mult mai 'nainte de aceştiia, cu toţii erau stăpâniţi de prejudiţii şi de amăgire. Asà dară rătăcirea erà generală; şi pământul, şi marea, şi munţii, şi văile, şi toate neamurile barbarilor, şi toate comunităţile Elinilor, şi înţelepţii, şi proştii, şi stăpânitorii, şi stăpâniţii, şi femeile, şi bărbaţii, şi cei tineri, şi cei bătrâni, şi stăpânii, şi slugile, şi muncitorii de pământ, şi meşteşugarii, şi cu un cuvânt toţi cari locuiau prin cetăţi şi prin sate. Erà natural dară ca catihumenii să zică: «Dară ce va să zică aceasta? Oare toţi câţi locuiesc pe pământ au fost înşelaţi? Oare au fost înşelaţi şi sofiştii, şi ritorii, şi filosofii şi scriitorii cei din timpul de faţă, ca şi cei mai dinainte, ca cei de pe lângă Pitagora şi Platon, şi generalii, şi consulii, şi Impăraţii, şi cetăţenii cei de demult ai cetăţilor, şi locuitorii, şi barbarii, şi Elinii? Şi cei doi-spre-zece pescari şi făcători de corturi, şi vameşi, oare sunt mai înţelepţi decât

toţi? Şi cine ar puteà să sufere aceasta?» Dar iată că nimeni n'a spus aşà, nici că s'au gândit măcar de a face astfeliu de întrebări, şi nici că ar fi suferit să le audă, ci cu toţii au cunoscut că cei doi-spre-zece au fost mai înţelepţi decât toţi, pentru care pe toţi i-au stăpânit.

Şi ca să afli cât de mare este puterea obiceiului, apoi iată că acea putere de multe ori a stăpânit până şi poroncile lui Dumnezeu. Şi ce spun eu de poronci, când a stăpânit chiar şi binefacerile lui Dumnezeu? Iudeii de pildă, având mana în pustie, nu se mulţămeau şi cereau usturoi; bucurându-se de libertate îi îşi aduceau aminte de sclavie, şi într'una râvneau şi căutau Egipetul, pentru obişnuinţa şi obiceiurile ce le avusese acolo. Atât de tiranică este obişnuinţa la om!

De voieşti apoi să afli şi despre tirăniea obiceiului chiar la filosofi, iată bunăoară că se spune de Platon, care ştieà dealtmintrelea preciz că credinţa în zei erà o amăgire, se spune, zic, că şi el consimţà la serbările zeilor şi la celelalte obiceiuri, fiindcă nu aveà puterea de a se luptà cu obiceiul, mai ales că văzuse ce pătimise dascalul lui Socrat. Căci şi acesta fiind bănuit numai că ar fi introdus nişte inovaţiuni, a fost atât de departe de a reuşi în ceia ce voià, în cât şi-a pierdut până şi vieaţa, cu toată desvinovăţirea lui. Dară câţi oameni nu vedem şi astăzi stăpâniţi de prejudiţii şi trăind în necucernicie, care deşi n'au cu dânşii nimic bun şi de merit, totuşi fiindcă sunt Elini, aduc înainte pe părinţii, pe moşii şi strămoşii lor? Tocmai de aceia unii dintre filosofi au numit obiceiul a doua natură. Dară apoi când obiceiul este şi în dogme sau credinţi religioase, atunci devine şi mai puternic, şi toate le-ar răbdà cinevà mai uşor, afară de cele atingătoare de religie. Şi a fi ruşinaţi de cei mai proşti, precum şi a se crede că ii au învăţat altcevà în locul celor ce ştieau, şi încă în adânci bătrâneţe, toate acestea erau deajuns de a-i împiedecà împreună cu obiceiul.

Şi de ce te minunezi că se întâmplă astfeliu de lucruri cu sufletul omului, când obişnuinţa are o mare putere şi asupra trupului chiar? Pe timpul apostolilor erà şi o altă piedică cu mult mai puternică decât cele spuse, aceia adecă că nu numai că se schimbau nişte obiceiuri atât de vechi şi înrădăcinate, ci încă şi trecerea în creştinism erà însoţită de primejdii, — căci nu

treceau cum s'ar întâmplà dintr'un obiceiu în alt obiceiu, ci dintr'un obiceiu care aveà multă linişte, la nişte împrejurări care ameninţau primejdii la fie-ce pas. Căci ce nu aşteptà pe cel ce credeà? De'ndată averea lui trebuià a fi confiscată, el a fi alungat din patriea lui, şi a suferi cele mai mari rele, a fi urit de toţi ca un duşman obşiesc atât al familiarilor săi cât şi al străinilor. In cât chiar dacă ar fi fost chemaţi dela o inovaţie la un obiceiu, şi totuşi lucrul ar fi fost greu, dară încă când ii erau chemaţi dela un obiceiu vechiu la o inovaţie, şi când li-se mai adăogà şi atâtea rele, apoi poţi pricepe singur câte piedici nu li stau de faţă. Pe lângă cele spuse, iarăşi nu puţină piedică mai erà şi altcevà, care li făceà anevoioasă trecerea lor în creştinism. In adevăr, că pe lângă obiceiu şi pe lângă primejdii, chiar şi poroncile date de apostoli erau cu mult mai grele, pe când cele de care se depărtau erau şi mai uşoare, şi plăcute în acelaşi timp. Li-se poronceà de a părăsi curviea şi a înbrăţoşà înfrânarea, erau chemaţi dela beţie la post aspru, dela rîs la lacrămi şi umilinţă, dela lăcomie la lipsirea de averi, de la iubirea vieţei la morţi zilnice, dela linişte la primejdii, ba încă li-se cereà cea mai de pe urmă exactitate în toate aceste poronci. „Şi măscărăciunea, zice, şi vorba nebunească, să nu iasă din gura voastră" (Ef. 5, 4), iară acestea le spuneau apostolii acelora cari nimic alt nu ştieau, decât să beà, să se îmbuîbeze, celor ce la diferitele serbări de ale lor nu se tăvăleau decât în murdării, în rîsuri şi în comedii de tot feliul. In cât cele vorbite lor, nu pentrucă erau adevărate filosofii li se păreà greu de îndeplinit, ci pentrucă le spuneau unor oameni trăiţi în dezmerdări, în măscărăciuni, în vorbe nebuneşti, în rîs şi comedii.

Cine dintr'acei cari vieţuiau pe atunci auzind: „Cela ce nu-şi va luà crucea sa, şi să vie după mine, nu este mie vrednic" şi: „N'am venit să pun pace, ci sabie, că am venit să despart pe om de tatăl său, şi pre fiică de muma sa" (Math. 10, 38. 34. 35) nu ar fi amorţit? Cine auzind, că: „Cela ce iubeşte pe tată, sau pe mamă mai mult decât pe mine, nu este mie vrednic" (Ib. vers. 37) nu s'ar fi deznădăjduit şi n'ar fi hezitat de a intrà

într'o-religiune atât de aspră? Şi cu toate acestea nici că amorţau, şi nici că fugeau auzind astfeliu de poronci, ci încă alergau în goană, săreau pe deasupra relelor, şi sorbeau, aşà zicând, cele poroncite de apostoli. Cine auzind: „că pentru tot cuvântul zădarnic vom da răspuns“ şi: „cel ce se mânie în zădar, vinovat va fi judecăţii“ şi „tot cel ce caută la femee spre a o poftì pre ea, iată că a preacurvit cu dânsa întru inima sa“ (Ib. cap. 12, 36. 5, 22. 28), nu ar fi fugit, şi pe cine nu ar fi îndepărtat nişte astfeliu de poronci aspre? Şi cu toate acestea toţi alergau, şi mulţi chiar săreau pe deasupra tuturor primejdiilor ce li stau în cale!

Deci, ce oare îi ajutà pe dânşii? Oare nu este învederat că puterea celui propoveduit? Şi dacă n'ar fi fost aceasta, ci dacă ar fi fost cu totul contrariu, şi dacă aceia ar fi fost în locul apostolilor, iară apostolii ar fi fost în locul lor, apoi oare ar fi fost atât de uşor de a atrage pe aceia? Nu se poate spune una ca aceasta. Deci, din toate acestea se vede lămurit, că numai puterea Dumnezeiască a fost care a făcut totul. Cum de au convins ii pe cei seci şi nestatornici de a-şi luà o vieaţă atât de grea şi aspră?

Dară dacă poruncile apostolilor au fost de acest feliu, să vedem dacă nu cumvà dogmele lor poate erau atrăgătoare. Insă tocmai aceasta erà deajuns ca să-i alunge pe necredincioşi, căci ce spuneau propoveduitorii? Că trebuie a se închinà celui restignit, şi a crede de Dumnezeu pe cel născut dintr'o femee Judaică. Şi cine ar fi crezut acestor vorbe, dacă nu ar fi premers puterea Dumnezeească? Că el a fost restignit şi înmormântat, cu toţii ştieau, dară cum că a înviat şi s'a înălţat la ceriuri, afară de apostoli nimeni altul n'a văzut. «Dară i-a entusiazmat, zici tu, făgăduinţele date de el, şi la vuetul vorbelor ii au fost înşelaţi». Insă tocmai aceasta dovedeşte, fără a mai aveà în vedere toate cele vorbite până acum, cum că cele ale noastre nu sunt înşelăciune, fiincă toate cele grele şi anevoioase de aici îşi au începutul, pe când cele plăcute şi bune trebuià a fi făgăduite după înviere. Deci, tocmai acest fapt, o zic din nou, arată că predica noastră este Dumnezeiască. Pentrucă de ce nici unul dintre cei ce au crezut n'a spus: «nu mě apropiu de această credinţă, şi nici n'o pot suferi, fiindcă

aici mě amenințî cu cele grele și anevoioase, pe când pe cele bune și plăcute mi le făgăduiești după înviere? Și de unde se poate invederà că va fi înviere. Cine dintre cei duși acolo s'a reîntors? Cine dintre cei ce zac în morminte a înviat? Cine ni-a spus despre acestea după ducerea lui de aici?»

Însă nimic din acestea n'au cugetat, ci își dădeau chiar și sufletele lor pentru cel restignit. Deci, tocmai acest fapt ni dovedește că a fost al unei puteri mari, ca cei ce niciodată nu auzise, fără de veste să se convingă despre niște fapte atât de mari, și să primiască de a suferì cele grele și anevoioase, iară pe cele bune să le aibă în speranță. Dară dacă ii voiau să amăgiască lumea, apoi cu totul din contra ar fi făcut, căci ar fi putut să făgăduiască aici pe cele bune, iară de cele rele ar fi tăcut cu desăvârșire, fie ele prezente, fie viitoare. Așà fac cei ce înșală și lingușesc; ii nu pun înainte nimic greu, nimic desgustătoriu, ci toate cele contrare. Aceasta este adevărată înșelăciune. «Insă, zici tu, prostiea a făcut pe mulți să creadă celor spuse». Ce zici? Când erau în credința Elinilor nu erau proști, iară acum când au venit la credințele noastre, au devenit proști? deși de altfeliu apostolii n'au luat și nici că au convins oameni dintr'o altă lume, și deși cei ce se convingeau, stăpâneau cele ale Elinilor fără nici o primejdie, pe când pe ale noastre le primiau cu primejdii multe. Deci, dacă ii stăpâneau credințele Elinilor în puterea vre-unei rațiuni sănătoase, și trăind atâta timp în acele credinți, de sigur că nu s'ar fi depărtat de ele, și chiar nu fără primejdii s'ar fi putut depărtà. Dar fiindcă au cunoscut din natura lucrurilor că toate ale lor erau de rîs și înșelătoare, apoi chiar fiind amenințați cu morțile de tot felul, ii au fugit de cele familiare și au alergat la cele nouă, fiindcă dogma religiunei creștine este dupre natură, pe când a religiunei Elinilor erà contra naturei.

«Dară zici tu, cei ce au crezut erau slugi, femei, doice, moașe și eunuhi». Da, este foarte adevărat, însă biserica noastră nu este compusă numai din aceștiia, și aceasta este știut de toți; dară dacă este compusă numai din aceștiia, apoi tocmai acest fapt este care face predica minunată, că astfeliu de dogme pe care Platon și cei de pe lângă dânsul nici n'au putut măcar să le cugete in mintea lor, fără de veste le-au putut pescarii aceia, neamul cel mai necărturariu din lume, ca con-

vingând pe alții, să le primească. Dacă ii ar fi convins numai pe cei înțelepți, faptul nu ar fi fost atât de minunat, — dară acum când ii au adus la o filosofie atât de înaltă pe slugi, pe doice, și pe eunuhi, și i-au făcut asemenea îngerilor, prin aceasta au dat cea mai mare dovadă de însuflare Dumnezeiască. Dacă ii ar fi poroncit niscareva lucruri ordinare, poate că s'ar fi putut dà ca dovadă de încrederea vulgului micimea și neînsemnătatea celor spuse de dânșii; dară când ii filosofau lucruri mari și înalte, covârșind natura omenească, și care aveau nevoie de-o cugetare înaltă, apoi cu cât vei arătà mai proști pe cei ce au crezut, cu atâta vei arătà mai înțelepți și mai plini de charul Sf. Duh pe cei ce au convins. «Dară, zici tu, ii au convins cu mărimea făgăduințelor». Apoi tocmai de acest fapt tu nu te minunezi? Cum adecă au putut ii convinge pe oameni de a așteptà după moarte resplată și premii? Eu tocmai de aceasta mă minunez mai mult. «Dară și aceasta, zici, vine tot din prostie». Și ce prostie este aici? spune-mi; că sufletul este nemuritoriu, că după ducerea noastră de aici ne vom înfățoșà naintea tribunalului nemitarnic, și că vom dà samă de vorbe, și de fapte, și de gânduri înaintea lui Dumnezeu, care știe și cele ascunse, și care va pedepsì pe cei răi, iară pe cei buni îi va încununà? Toate acestea nu sunt izvorâte din prostie, ci din cea mai înaltă filosofie, iară cele contrare acestora sunt rezultatul prostiei. A disprețuì cele prezente, și a crede virtutea ca ceva mare; a nu căutà răsplata faptelor aici, ci a întinde mai departe speranța; a aveà un suflet atât de puternic și credincios, încât nimic din relele de față să nu-l poată împiedecà în speranțele viitoare; apoi la toate acestea câtă filosofie oare nu este?

Dară poate că voești de a ști puterea și adevărul chiar și a făgăduințelor date și a prorociilor, fie a celor înainte, fie a celor de după aceasta? Deci, privește acel lanț de aur împletit cu multă măestrie încă dela început. Li-a spus bunăoară ucenicilor despre dânsul oarecare împrejurări, despre biserici și despre faptele și împrejurările viitoare, și spunându-li el săvârșià minuni. Deci, din desfășurarea împrejurărilor celor vorbite de el se invederează că și minunile, precum și cele făgăduite de dânsul sunt adevărate. Și pentru ca cele

vorbite de mine acum să fie mai lămurite, eu voiu dovedi aceasta cu chiar acele împrejurări.

A înviat pe Lazăr numai cu cuvântul, şi l-a arătat ca vieţuind după aceia în trup. A spus iarăşi despre biserica întemeiată de dânsul, că „porţile iadului nu o vor birui" şi că „cel ce va lăsà pe tată şi pe mamă pentru mine, însutit va luà în veacul acesta, şi vieaţă veşnică va moşteni" (Math. 16, 18, 19, 29). Prin urmare, aici este o singură minune, învierea lui Lazăr, iară prorocii sunt două: una arătată aici în vieaţa prezentă, şi cealaltă în vieaţa viitoare. Şi acum tu, gândeşte-te cum toate acestea se dovedesc una prin celelalte. Dacă de pildă cinevà nu ar crede că Lazăr a înviat, apoi din prorocia cea spusă pentru biserică, să creadă în minune, căci ceia ce el a spus cu atâta timp mai înainte, s'a petrecut şi a luat sfârşit, fiindcă porţile iadului n'au biruit biserica. Deci, cel ce a spus adevărul în prorocie, este invederat că şi minunea a săvârşit-o; iară cel ce a săvârşit minunea, şi ceia ce a prorocit a dus la un bun sfârşit, este invederat că şi în prorociea cea cu privire la cele viitoare — că cel ce dispreţuieşte cele prezente, va luà însutit şi va moştenì vieaţa veşnică,—el spune adevărul. Cele dejà spuse şi petrecute, sunt o garanţie puternică, că şi cele viitoare se vor petrece întocmai aşà, precum au fost prezise. Deci, adunând toate acestea din evanghelii, sau şi altele deopotrivă acestora, noi le vorbim şi le spunem necredincioşilor, şi cu dânsele li închidem gura. Dară dacă ar zice cinevà: «cum de nu s'a stins oare cu desăvârşire rătăcirea»? — apoi aceia am aveà de răspuns: «voi singuri sunteţi cauzele, fiindcă vă împotriviţi mântuirei voastre, de vreme ce Dumnezeu aşà a iconomisit lucrurile, încât să nu mai rămână nici urmă de necucernicie».

Dară să judecăm cele vorbite prin câtevà raţionamente scurte, şi să vedem care este ordinea naturală a lucrurilor. Este oare natural ca cei slabi să fie învinşi de cei tari, sau din contra? Este oare natural ca să fie ascultaţi cei ce grăiesc cele mai grele, sau cei ce grăiesc cele mai uşoare? Este oare natural de a ascultà de cei ce atrag pe alţii cu primejdii, sau de cei ce'i atrag cu toată îngăduinţa? De cei ce introduc inovaţii, sau de cei ce ţin cu îndărătnicie la obiceiul vechiu? De cei ce-i conduc pe calea cea aspră, sau de cei ce-i conduc pe

calea cea uşoară şi lesnicioasă? De cei ce se depărtează de cele părinteşti, sau de cei ce nu legiuesc pe cele străine? De cei ce făgăduesc după ducerea de aici toate cele bune şi plăcute, sau de cei ce linguşesc cele ale vieţei de faţă? Este oare natural ca cei mulţi să asculte de cei puţini, sau că cei puţini să se plece celor mulţi? «Dară, zici tu, şi voi făgăduiţi în vieaţa aceasta». Şi ce anume făgăduim noi? Iertarea păcatelor şi baea renaşterei (botezul). Dară şi botezul işi are inriurirea cea mai mare tot în timpurile viitoare, pentru care şi strigă Pavel, zicând: „Că aţi murit, şi vieaţa voastră este ascunsă cu Christos întru Dumnezeu. Când se va arătà Christos vieaţa voastră, atunci şi voi împreună cu dânsul vă veţi arătà întru slavă" (Col. 3, 3. 4). Dacă însă chiar şi aici işi are bunurile sale, dupre cum şi are, apoi chiar şi acest fapt este foarte minunat, căci apostolii au putut convinge pe cei ce săvârşise mii de rele, ca nimeni altul, că se vor curăţi de toate acele rele, şi nu vor mai dà nici un răspuns pentru greşalele lor. In cât chiar pentru aceasta, mai cu seamă, trebuie a ne minunà, că îi au convins pe nişte oameni barbari, de a primì o astfeliu de credinţă, şi a aveà speranţe bune pentru cele viitoare, şi după ce au lepădat greutatea păcatelor ce o purtau cu dânşii mai înainte, apoi cu multă bunăvoinţă s'au dedat ostenelilor şi năcazurilor viitoare pentru săvârşirea faptelor bune. La nimic senzual nu se mai gândeau, ci deveneau mai presus de toate cele trupeşti, primind darurile cele spirituale. Şi Persul ca si Sauromatul, Maurul [1]) ca şi Indianul, cu toţii au cunoscut de'ndată jărtfa şi curăţirea sufletului, puterea şi filantropiea cea negrăită a lui Dumnezeu, filosofiea credinţei, însuflarea Sfîntului Duh, învierea trupurilor, şi dogmele vieţei veşnice. Pe toate aceste naţiuni barbare şi pe altele multe, pescarii aceia întroducându-le în tainele creştinismului prin botez, le-au convins a filosofà. Deci, toate acestea păstrându-le cu cea mai mare scumpătate, să le spunem lor, procurându-li în acelaşi timp şi o dovadă de vieaţă curată, pentruca astfeliu din amândouă acestea şi noi să ne mântuim, în acelaşi timp şi pe aceia să-i atragem spre slava lui Dumnezeu, căci lui i se cade slava în veci. Amin.

[1]) *Notă. Maurii* erau vechii locuitori ai Marocului de astăzi, iară *Sauromaţii* vechii locuitori ai Sarmaţiei.

OMILIA VIII

„Iară eu, fraților, n'am putut grăì vouă ca celor duhovnicești, ci ca celor trupești. Ca pre niște prunci întru Christos cu lapte pre voi v'am hrănit, iară nu cu bucate, că încă nu puteați; ci încă nici acum nu puteți, că încă trupești sunteți". (Cap. 3, 1. 2).

Doborând la pământ filosofiea ethnicilor și spulberând orice mândrie a ei, vine de astădată la o altă chestiune. In adevăr, că cu dreptate ar fi putut aceia să întrebe pe apostol: «Dacă noi am fi vestit cele ale lui Platon sau Pitagora, sau și ale altuia dintre filosofi, ai fi avut dreptul de a întinde atât de mult vorba contra noastră; dară dacă noi vestim cele ale Duhului, de ce atunci ni învârtești în sus și în jos filosofiea celor deafară?» Cum, însă, stă apostolul față de o asemenea întrebare, ascultă-l. „Iară eu, fraților, n'am putut grăì vouă ca celor duhovnicești", ca și cum ar fi zis pare-că: «Foarte bine! Insă chiar de ați fi fost desăvârșiți în cele duhovnicești, totuși nici așà nu trebuià să vă mândriți, fiindcă nici ale voastre nu le vestiți, și nici ~~pe acele nu le-ați~~ aflat voi dela sine; acum însă voi nu le știți nici pe acestea dupre cum trebuie a le ști, ci încă sunteți discipuli și cei mai de pe urmă dintre toți. Prin urmare, dacă voi cugetați lucruri mari de filosofiea ethnicilor, apoi vi s'a dovedit că pe lângă că ea nu este nimic, dară apoi în cele duhovnicești este și contrară nouă; iară de cumvà cugetați lucruri mari în cele duhovnicești, apoi iată că și în acestea voi stăpâniți partea cea mai mică, și vă găsiți cei mai de pe urmă». De aceia și zice: „N'am putut grăi vouă ca celor duhovnicești". Apostolul n'a zis «nu v'am vorbit», ca să nu se pară că lucrul este din invidie, ci „nu v'am putut grăì", cu care ocazie îndoit încă li doboară cugetul, arătând că ii nu au știut încă bine cele duhovnicești; al doilea, că chiar ii sunt cauzele că nu au știut, și al treilea că nici acum încă nu știu. A nu ștì la început, poate că erà în natura lucrurilor, deși

nici această justificare nu li-o lasă apostolul, căci el nu spune că nu le-ar fi primit din cauză că dogmele sunt înalte, şi peste putinţele lor de a le primì, ci din cauză că sunt trupeşti, — cu toate acestea poate că la început, zic, lucrul n'ar fi fost vrednic de învinovăţit; dară când şi după trecerea unui timp îndelungat ii nu ajunsese la perfecţiune, apoi aceasta erà dovada celei mai de pe urmă trândăvii. Tot pentru aceasta el acuză şi pe Ebrei prin epistola ce li-a trimis, însă nu cu atâta putere; căci pe când pe aceia îi arată că sunt leneşi şi din cauza scârbelor şi a necazurilor ce îndurau, pe aceştiia îi arată ca din cauza poftelor celor rele, ceia ce nu este tot una. Acestora li zice: „Ci încă nici acum nu puteţi" pe când acelora li spuneà: „Pentru aceia lăsând cuvântul începăturei lui Christos, să ne aducem spre săvârşire (perfecţiune)" şi iarăşi: „Insă avem adeverire pentru voi, iubiţilor, de cele mai bune, şi care se ţin de mântuire, măcar deşì aşa grăim" (Ebr. 6, 1. 9). Dară cum oare de numeşte apostolul „trupeşti" pe cei ce se învrednicise de primirea Duhului, şi pe cari la începutul epistolei i-a înălţat cu atâtea laude? Fiindcă-şi cei către cari ziceà Domnul nostru: „Duceţi-vă dela mine, voi cei ce lucraţi fără de legea, că nu vă ştiu pre voi" (Mat. 7, 23) erau trupeşti, deşì scoteau demonii, învieau morţii, şi proroceau cele viitoare. Incât se poate ca cinevà să facă şi minuni, şi să fie în acelaşi timp şi trupesc. Dumnezeu a lucrat de pildă şi prin Balaàm, şi lui Faraon i-a descoperit cele viitoare, şi lui Nabuhodonosor; şi Caiafa a prorocit neştiind ce spune, precum şi alţii scoteau demonii în numele lui Christos, deşì nu erau cu dânsul. Deci, fiindcă asemenea minuni nu erau pentru cei ce le făceau, ci pentru alţii, de aceia de multe ori se săvârşeau chiar prin cei nevrednici. Şi de ce te minunezi dacă asemenea minuni se fac pentru alţii prin oameni nevrednici, când aceasta se petrece chiar şi cu sfinţii? Căci doară Pavel zice: „Toate ale voastre sunt, ori Pavel, ori Apollò, ori Chifâ, ori lumea, ori vieaţa, ori moartea", şi iarăşi că: „Acela a dat pre unii Apostoli, pre alţii Proroci, pre alţii Evanghelişti, iară pre alţii păstori şi învăţători"

(I. Cor. 3, 21. 22. Efes. 4, 11. 12), că dacă n'ar fi fost așà, apoi nimic n'ar fi împiedicat de a se convinge cu toții. Se întâmplă câte odată ca cei ce stăpânesc să fie răi, netrebnici și spurcați, iară cei stăpâniți să fie blânzi și cumpătați; laici cari să vieţuiască în evsevie, și preoţi cari să se tăvălească în răutăți—și nu ar fi mai fost nici botez, nici trupul lui Christos (evharistie) și nici jărtfă sau proaducere prin aceia, dacă peste tot locul charul ar cere vredniciea celui pus în asemenea slujbe. Acum însă, Dumnezeu obișnuește de a lucrà și prin cei nevrednici, și cu aceasta întru nimic nu se va vătămà charul botezului prin vieața preotului, fiindcă ar urmà ca cel ce l'a primit să fie mai pre jos de ceilalți. Astfeliu că deși foarte rar se întâmplă de acestea, totuși, se întâmplă. Acestea le spun, ca nu cumvà vre-unul dintre cei de față, cercetând cu amănunțime vieața preotului, să se scandalizeze de slujbele religioase săvârșite de el. Nu omul introduce cevà în slujbele religioase, ci totul este lucrul puterii Dumnezeești, iară el (preotul) este numai cel ce vă inițiază în tainile religiunei creștine.

„Iară eu, fraților, n'am putut grăì vouă ca celor duhovnicești, ci ca celor trupești, ca pre niște prunci întru Christos cu lapte pre voi v'am hrănit, iară nu cu bucate, că încă nu puteați". Ca să nu se pară că ceia ce li-a spus până acum a fost din ambițiune spuse, că cel duhovnicesc judecă, și că pe dânsul nimeni nu-l judecă, că avem mintea (cugetul) lui Christos, la urmă împrăștiind mândriea lor, privește ce li spune: «nu de aceia am tăcut, zice, ca cum n'ași fi mai putut nimica a vă spune, ci fiindcă sunteți trupești». „Ci încă nici acum nu puteți". De ce oare n'a zis «nu voiți», ci „nu puteți"? Fiindcă și această expresiune este pusă în locul celeilalte, căci a nu puteà în cazul de față, vine dela a nu voì, ceia ce pentru dânșii este o acuzațiune, pe când pentru dascal este iertare. Dacă ii nu au putut dela natură, poate că i-ar fi iertat cinevà, dară fiindcă neputința lor erà rezultată din libera lor voință, apoi s'au lipsit de orice îndreptare. Mai departe apoi arată și feliul păcatelor care-i făceà pe dânșii trupești.

„Căci când este întru voi râvnire, și prigonire, și împerechere, au nu sunteți trupești?

şi aŭ nu dupre om umblaţi“ (Vers. 3)? De şi puteà foarte bine să li spună şi de curvie, precum şi de incestul acela dobitocesc, totuşi apostolul pune numai acel păcat, pe care se încearcă acum să-l îndrepteze. Deci, dacă râvna sau ambiţiea îi face trupeşti, iată că atunci cu toţii suntem de jălit mult, cu toţii trebuie a ne îmbrăcà în sac şi a ni pune cenuşă pe cap! Căci cine este curat de această patimă? — afară numai dacă nu cumvà poate că nu am aţintirea îndreptată la cele ale mele şi ale altora. Dacă râvna face trupeşti, şi nu-i lăsà de a fi duhovniceşti, de şi se arătau prorocind şi făcând şi altele minunate, apoi unde vom pune cele ale noastre, când nici nu avem cu noi atâtea charuri, şi când nu numai cu aceasta, ci şi prin altele mai mari suntem stăpâniţi de patimi? De aici noi aflăm că cu drept cuvânt ziceà Christos, „că tot cela ce face rele, urăşte lumina şi nu vine la lumină“ (Ioan 3, 20), şi că vieaţa necurată împiedecă dogmele cele înalte, şi nu lasă a se arătà pătrunderea şi agerimea cugetului. Deci, dupre cum nu se poate ca cel ce se găseşte în rătăcire — însă cu o vieaţă curată — să rămână pentru totdeauna în rătăcire, tot aşà şi cel ce trăieşte în răutate, nu cu uşurinţă va puteà să privească la înălţimea dogmelor, ci tot cel ce voieşte a cucerì adevărul trebuie a se curăţì iute de toate patimile. Cel ce se izbăveşte de patimi, iute se va izbăvì şi de rătăcire şi se va învrednicì de adevăr.

Să nu crezi că'ţi este de ajuns la aceasta numai să nu fii lacom sau să nu curveşti, ci trebuie a concurà toate cu cel ce caută adevărul. De aceia şi zice Petru: „Cu adevărat cunosc că Dumnezeu nu este făţarnic, ci în tot neamul cela ce se teme de el şi face dreptate, primit este la dânsul“ (Fapt. Ap. 10, 34. 35), adecă, îl cheamă şi-l atrage spre adevăr. Nu vezi pe Pavel, că erà mai grozav decât toţi în a războì şi a alungà pe creştini? Cu toate acestea, însă, fiindcă aveà o vieaţă neprihănită şi nu făceà aceasta din vreo patimă omenească, apoi a şi primit creştinismul, ba încă pe toţi i-a întrecut. Dară dacă ar zice cinevà: «apoi cum cutare Elin, de şi este bun, cinstit şi filantrop, totuşi stă în rătăcire»? — noi am puteà răspunde, că el are vreo altă patimă, ca de pildă slava deşeartă, trândăviea sufletului, sau că nu se îngrijeşte de mântuirea sa proprie, ci se învârteşte de azi pe mâine fără scop şi cum s'ar

întâmplă. De aceia şi zice Petru, că cel ce face dreptate este fără ponos. Tot aceasta o spune şi Pavel când zice: „Dupre dreptatea cea din lege făcându-mă fără prihană" (Filipp. 3, 6) şi „Mulţămesc lui Dumnezeu, căruia slujesc dela strămoşi, întru curată ştiinţă" (II. Tim. 1, 3). «Dară, zici tu, cum de cei necuraţi s'au învrednicit de propoveduire»? Fiindcă au voit şi au dorit. Pe uniia, chiar rătăciţi, predica îi atrăgeà şi ii se curăţau de patimi, iară pe cei ce se apropieau dela sine, nu-i respingeà, iară cei mai mulţi primise evseviea dela strămoşii lor.

„Căci când este întru voi râvnire şi prigonire", zice. De aici el se aruncă asupra celor stăpâniţi. In pasajele dinainte a doborît pe stăpânitori, spunând că înţelepciunea lor nu este demnă de vreo vorbă, iară aici el mustră cu putere pe cei stăpâniţi, zicând: „Căci când zice cinevà: eu sunt al lui Pavel, eu al lui Apollò, au nu sunteţi trupeşti" (Vers. 4)? Prin aceasta li arată că nu numai nu s'au folosit cu nimic din asemenea certe, nu numai că n'au atras pe nimeni pe lângă dânşii, ci încă că i-au şi împiedicat spre folosinţa celor mai mari. Aceasta a zămislit jaluzia, iară jaluzia i-a făcut trupeşti, dară a fi trupeşti înseamnă că nu puteau auzi cele mai înalte.

„Dară cine este Pavel, şi cine este Apollò" (vers. 5)? După pregătirea şi dovada faptelor, la urmă pune acuzaţiunea mai pe faţă, şi pune şi numele lui, desbrăcându-i de orice semeţie, şi ne-lăsându-i să se înfurieze faţă de cele vorbite. Căci, dacă Pavel nu este nimic, şi nu se supără de aceasta, apoi cu atât mai mult nu trebuià să se supere aceia. Deci, îndoit îi mângâie prin aceste vorbe: şi pe dânsul se pune la mijloc, în acelaşi timp nici pe dânşii nu-i lipseşte cu desăvârşire, ca şi cum nimic n'ar fi făcut, ci le dă şi lor o parte mică de acţiune, căci zicând: „Cine este Pavel, şi cine este Apollò", a adăogat imediat: „Fără numai slujitori prin cari aţi crezut". De sigur că acest fapt, prin sine însuşi examinat, este un fapt mare şi vrednic de mare plată, însă faţă de arhetipul sau prototipul lui — Christos — care este rădăcina tuturor bunătăţilor, nu este şi nu înseamnă nimic. Nu cel ce slujaşte celor bune,

ci cel ce acordă şi dă acele bunuri, acela este binefăcătoriul. Şi n'a zis «fără numai evanghelişti», ci „fără numai slujitori", ceia ce este mai mult, căci nu numai că ni-au evanghelizat, ci ni-au şi slujit, fiindcă a evangheliză este numai vorbă, pe când a slujì are în sine şi fapta. Încât dacă şi Christos este numai slujitoriu al celor bune, nu însă şi rădăcina şi izvorul acelor bunuri, ca Fiu al lui Dumnezeu, priveşte unde ajunge acest fapt. «Dară, zici tu, cum de spune apostolul, că el s'a făcut slujitoriu al tăierei împrejur». (Rom. 15, 8)? Acolo apostolul vorbeşte de economiea cea după trup, şi nu în feliul acesta, dupre cum am spus aici. Acolo numeşte slujitoriu pe cel ce a împlinit, sau mai bine zis, pe cel ce a săvârşit datoriea pusă de lege, nu însă şi pe cel ce a dat bunurile dela sine şi prin sine, dupre cum se înţelege aici.

Şi nu zice: «cari v'au atras pe voi la credinţă», ci „prin cari aţi crezut", dând iarăşi acelora partea cea mai mare de acţiune, şi numai de aici arătând şi pe slujitori. Că dacă ii slujiau altuica, apoi cum să-i răpească demnitatea lui? Dară tu te gândeşte, cum apostolul nu-i învinovăţeşte de loc ca răpind, ci ca dând şi altora asemenea idei, căci dacă cauza greşalei erà sau sta în mulţime, apoi de sigur că dacă ii s'ar fi depărtat de mulţime, atunci şi acea mulţime s'ar fi împrăşticat. Deci, aici apostolul a pregătit cu multă înţelepciune două lucruri deodată: şi că trebuià de a doborî păcatul acesta, surpându-l din temelie, în acelaşi timp şi el necâştigându-şi ură faţă de dânşii, şi nici făcându-i mai îndărătnici şi mai iubitori de ceartă. „Şi fiecăruia precum Domnul i-a dat" adecă că chiar acest lucru mic, —slujba lor,—nu erà dela dânşii, ci dela Dumnezeu care le-a încredinţat-o. Ca să nu zică ii: Dară ce? Să nu iubim oare pe cei ce ni slujăsc nouă? «Da! răspunde apostolul; însă trebue a şti până unde să-i iubiţi, căci nici faptul că ii vă slujesc nu este dela dânşii, ci dela Dumnezeu care l-a dat».

„Eu am sădit, Apollò a udat, iară Dumnezeu a făcut creşterea" (vers. 6), adecă: «eu cel întâiu am aruncat cuvântul evangheliei; dară ca nu cumva prin ispite să se vestejească seminţele, apoi şi Apollò a adaos cele din partea lui, însă totul este al lui Dumnezeu».

„Pentru aceia nici cel ce sădeşte este cevà,

nici cel ce udă, ci Dumnezeu cel ce dă creşterea" (Vers. 7). Ai văzut cum i-a mângâeat, ca nu cumvà auzind «că cine este cutare sau cutare» — să se facă mai îndărătnici? Amândouă erau supărătoare şi greoae: şi a spune «cine este cutare sau cutare» şi că «nici cel ce sădeşte, precum nici cel ce udă nu înseamnă nimic». Deci cum a iconomisit el aceste două? Prin aceia că a aruncat dispreţul asupra propriei sale persoane, iară totul îl atribue lui Dumnezeu care a săvârşit faptul». „Că cine este Pavel, zice, şi cine este Apollò"? După ce a spus că el a sădit, şi după ce a adăogat că cel ce a sădit nu este nimic, la urmă a adaos: „ci Dumnezeu cel ce dă creşterea". Şi nu a stat numai aici, ci şi prin o altă inducţie îndreaptă din nou această idee, zicând: „Iară cel ce sădeşte şi cel ce udă una sunt" (Vers. 8). Prin această expresiune el pregăteşte şi altcevà, aceia adecă de a nu se mândri şi a se crede mai presus de alţii. Zice că şi cel ce sădeşte ca şi cel ce udă una sunt, fiindcă nu pot nimic fără Dumnezeu, care dă creşterea. Aceasta spunând-o însă, nu lasă pe cei ce s'au obosit mult de a se ridicà contra celor ce au lucrat mai puţin, şi nici pe aceştiia de a invidieà pe aceia. Apoi, fiindcă faptul de a se crede una toţi delaolaltă, fie că se obosesc, fie că lucrează mai puţin, i-ar fi făcut poate mai leneşi la lucru, priveşte cum a îndreptat ideia, spunând: „şi fiecare va luà plata sa, dupre osteneala sa" — ca şi cum pare că ar zice: «nu te teme că am spus că una sunt, căci cu adevărat că în raport cu lucrul lui Dumnezeu una sunt, însă în raport cu ostenelele lor, nu sunt una, ci fiecare va luà plata sa dupre vrednicie». Apoi fiindcă, a reuşit în ceia ce voià, mai departe îndreaptă încă mai mult ideia, şi le face plăcerea în cele ce sunt cu putinţă de a ale săvârşì cu o ambiţiune nobilă. „Pentrucă ai lui Dumnezeu împreună lucrători suntem, a lui Dumnezeu arătură, a lui Dumnezeu zidire sunteţi" (Vers. 9). Ai văzut, că după ce mai întâi a spus că totul este a lui Dumnezeu, la urmă şi lor le-a dat un lucru nu tocmai mic? Fiindcă el pururea îi îndeamnă de a se supune şi a ascultà de mai marii lor, de aceia nu înjoseşte prea mult pe dascali.

„A lui Dumnezeu arătură sunteţi", zice, întrebuinţând această expresiune ca corespunzătoare celei de mai sus „eu am sădit". «Dară dacă arătura este a lui Dumnezeu, zice, apoi drept este a fi voi numiţi nu dela numele cultivatorilor, ci dela numele lui Dumnezeu, căci nici arătura nu este a cultivatorului, ci a stăpânului ţarinei». „A lui Dumnezeu zidire sunteţi". Dară şi zidirea nu este a maistrului sau a arhitectului, ci a stăpânului acelei zidiri: «Deci dacă sunteţi a lui zidire, zice, nu trebuie de a vă rupe, de a vă împerechiea între voi, fiindcă atunci nu veţi mai fi zidire. Şi dacă sunteţi arătură, nu trebuie a vă dezbinà, ci a vă îngrădì cu acelaşi gard al concordiei».

„Dupre darul lui Dumnezeu care este dat mie, ca un înţelept meşter, mai mare temelie am pus" (Vers. 10). Aici s'a numit înţelept pe sine singur, nu cu scopul de a se mândri, ci dându-se pe sine de tip să li arate, că aceasta este treaba înţeleptului, de a pune o singură temelie. Dară tu priveşte cum el se mărgineşte pe sine, căci mai înainte de a se numì înţelept, el n'a lăsat a se crede că aceasta este a sa proprie, ci numai după ce spune „Dupre darul lui Dumnezeu care este dat mie" adecă numai după ce atribuie totul lui Dumnezeu, se numeşte pe sine înţelept. Deci, el arată deodată, că şi totul este a lui Dumnezeu, în acelaşi timp şi că aceasta mai cu samă este char a lui Dumnezeu, de a nu împărţì, de a nu dezbinà, ci de a stà toţi pe una şi aceiaşi temelie.

„Iară altul zideşte, însă fiecare să socotească cum zideşte". Aici mi se pare că-i îndeamnă de a fi cu băgare de seamă la lupta vieţii lor, fiindcă i-a concentrat pe toţi laolaltă şi i-a făcut o singură zidire. „Că altă temelie nimeni nu poate să pună, afară de ceia ce este pusă, care este Iisus Christos" (Vers. 11). In câtă vreme este meşter sau arhitect, nu poate pune altă temelie, iară dacă ar pune, apoi atunci nu mai este meşter. Priveşte, cum el chiar şi dela cugetările cele comune construieşte minunat subiectul acestui pasaj. Ceia ce el spune, aceasta înseamnă: «v'am vestit vouă pe Christos, v'am încredinţat vouă temeliea, gândiţi-vă bine cum zidiţi; gândiţi-vă ca nu cumvà să trageţi pe ucenici spre oameni şi spre slavă deşartă.

Deci, să nu vă uitaţi la eresuri şi dezbinări „că altă temelie nimeni nu poate pune, afară de ceia ce este pusă, care este Christos".

[1]) Deci, iubiţilor, pe această temelie să zidim, pe dânsul să-l avem ca temelie, ca bucium al viţei (butuc de vie), şi între noi şi Christos să nu fie nici o depărtare, căci de va fi vre-o depărtare oarecare, imediat ne pierdem. Căci şi viţa de vie într'una îşi trage sucul din bucium, şi zidirea stă numai întrucât este bine înţepenită pe temelie, iară de se va face vre-o crăpătură undevà, se va dărâmà, de oarece nu are pe ce se sprijini. Aşà dară noi să avem pe Christos nu cum s'ar întâmplà, ci să ne lipim de dânsul, căci de ne vom deslipì, ne pierdem. „Că cei ce se depărtează pre sine-şi dela tine, zice, vor pieri" (Ps. 72, 27). Să ne lipim deci de dânsul, şi lipindu-ne să păzim poroncile lui, dupre cum zice: „Cel ce păzeşte poroncile mele, acela rămâne întru mine" (Ioan 15, 10). Prin multe exemple ne uneşte el pre noi, căci tu te gândeşte: el este capul, şi noi suntem trupul; deci nu cumva poate să fie vr'un loc gol între cap şi trup? El este temelia, iară noi zidirea; el este buciumul, iară noi viţele; el este mirile, iară noi mireasa; el este păstoriul, iară noi oile; el este calea, iară noi cei ce păşim pe dânsa; noi iarăşi suntem biserică, iară el cel ce locuieşte în ea; el este cel întâi născut, iară noi fraţii; el este moştenitoriul, iară noi împreună moştenitori; el este vieaţa, şi noi cei ce vieţuim; el este învierea, iară noi cei înviaţi; el este lumina, iară noi cei luminaţi. Dară toate acestea învederează unire, şi nu lasă de a fi vr'un spaţiu gol la mijloc, fie chiar cât de mic. Fiindcă cea mai mică părticică deslipită, în trecerea timpului se va deslipì şi cea mai mare. Trupul dacă va primì cea mai mică despărţire sau tăietură de sabie, se va deteriorà; de asemenea şi zidirea se va prăbuşì, dacă se va face vre-o spărtură, precum şi butucul de vie va devenì netrebnic, dacă i se va tăià o parte din rădăcină, fie chiar cât de mică. Încât acel fapt crezut de noi mic, în realitate nu este mic, ci aproape totul. Deci, când noi păcătuim cevà mic şi nebăgat în seamă, sau ne lenevim în lucruri părute mici, să nu

[1]) *Partea morală.* Despre pocăinţă. *(Veron).*

trecem cu vederea acel lucru mic, fiindcă lucrul mic şi nebăgat în seamă, iute devine mare. Tot aşà şi haina care a început a se rupe, dacă nu îngrijim de ea, ruptura se va întinde peste tot. Tot aşà şi cu casa; căci dacă vor cădeà puţine cărămizi dela acoperământ, şi se vor trece cu vederea, iute se va dărâmà întreaga casă.

Acestea, deci, judecându-le noi înşine, nici-odată să nu dispreţuim pe cele mici, ca nu cumvà să cădem în cele mari; dară dacă cumvà le-am dispreţuì şi la urmă am ajunge la fundul tuturor relelor, nici atunci să nu ne desnădăjduim, ca nu cumvà să cădem în buimăceală, căci din adâncimea aceia a relelor este foarte greu de a ieşì cel care nu privighează, nu numai din cauza afundimei, ci şi din cauza poziţiunei ei. In adevăr, iubiţilor, că păcatul este o adâncime mare, şi afundând pe cinevà acolo îl sfărâmă. Şi dupre cum cei ce cad în vre-o fântână, nu pot ieşì cu uşurinţă, ci au nevoie de alţii cari să-i scoată de acolo, tot aşà şi cu cei ce cad în adâncimea păcatelor. Să coborîm, deci, frânghiile spre aceştiia, şi-i vom scoate afară; sau mai bine zis nu numai pe aceia a-i ridicà, ci chiar şi pe noi înşi-ne, şi să ne ridicăm nu numai pe atâta pe cât ne-am coborît, ci chiar mai mult de am voì. De altfeliu şi Dumnezeu ne ajută, căci el nu voieşte moartea păcătosului, ci «să se întoarcă şi să fie viu» (Iezekiil 18, 23). Deci, nimeni să nu se desnădăjduiască, nimeni să nu pătimească de patima aceia a necucernicilor, fiindcă acest păcat este numai al lor. «Când vine necucernicul întru adâncul reutăţilor, dispreţuieşte şi nu bagă samă" (Prov. 18, 3), zice, aşà că nu mulţimea păcatelor aduce desnădăjduirea, ci intenţiunea celui necucernic. Chiar de ai întrece toată reutatea, tu zi către tine însu-ţi: «Dumnezeu este filantrop şi doreşte mântuirea noastră, dupre cum şi zice: „de vor fi păcatele voastre ca mohorăciunea, ca zăpada le voiu albì" (Isaia 1, 18), şi apoi de'ndată fugi de păcat.

Să nu ne desnădăjduim, deci, fiindcă nu atàt de grozav lucru este de a cădeà, pe cât de grozav este de a stà locului după ce am căzut, şi nici de a fi rănit nu este atât de greu, pe cât de greu este de a nu te căutà fiind rănit. „Cine se va puteà làudà că are inimă curată? zice, sau cine va cutezà a zice că este

fără păcat“ (Prov. 20, 9)? Acestea le spun nu ca să vă fac pre voi mai leneşi, ci ca să vă împiedec de a cădeà în desnădăjduire.

Voieşti poate a aflà cât de bun este stăpânul nostru? Ascultă. S'a suit la templu vameşul acela încărcat de păcate, şi zicând: „Dumnezeule! milostiv fii mie păcătosului“ (Luca 18, 13), iată că s'a întors la casa sa îndreptat numai cu aceste cuvinte. Deasemenea Dumnezeu zice şi prin Prorocul: „Pentru păcat l-am întristat pre el puţin, şi am văzut că s'a întristat, şi a umblat supărat pre căile sale, şi căile lui le-am văzut, şi l-am tămăduit pre el“ (Isaia 57, 17. 18). Ce poate fi egal cu această filantropie? «Ca să nu mai fie posomorît, zice, i-am iertat păcatele şi l-am tămăduit pre el». Dară noi nu facem nici măcar atâta, şi de aceia mai ales mâniem pe Dumnezeu. El, care se înduioşază şi se milostiveşte chiar pentru micile noastre supărări, când nu vede din partea noastră nici măcar atâta, negreşit că este nemulţămit, şi ne va pedepsì cu cea mai aspră pedeapsă, fiindcă o astfeliu de purtare din partea noastră este luată ca cea mai grozavă dispreţuire adusă lui. Cine s'a întristat vre-odată pentru păcatele sale? Cine a oftat? Cine şi-a bătut peptul? Cine s'a neliniştit? Eu cred că nimeni! — ci oamenii plâng şi se bocesc mii de zile pentru cei morţi din familiea lor, pentru pierderea banilor, sau şi pentru altele de acest feliu, în timp ce sufletul pierzându-l pe fiecare zi, noi nu ne gândim măcar. Deci, cum vei puteà îmblânzi pe Dumnezeu, când nici măcar nu simţeşti când ai păcătuit? «Da! zici tu, am păcătuit». Da! îmi spui cu limba numai, însă spune'mi şi cu cugetul, şi odată cu vorba oftează din inimă, pentruca astfeliu să te înveseleşti necontenit. Căci, dacă noi ne-am întristà pentru păcatele făcute, dacă am suspinà totdeauna pentru greşale, nimic alta nu ne-ar mai întristà, fiindcă durerea aceasta ar alungà de la noi ori-ce altă supărare. Aşà că noi am câştigà şi alt-cevà odată cu mărturisirea păcatelor, aceia adecă de a nu ne afundà în întristările vieţii prezente, şi nici de a ne îngâmfà pentru cele plăcute, şi cu aceasta noi mai mult am îmblânzì pe Dumnezeu, şi nu l-am întărîtà, dupre cum facem astăzi.

Căci, spune'mi: dacă tu ai aveà o slugă care ar

suferì multe rele din partea tovarişilor sei, şi ea nu s'ar îngrijì deloc de altele, ci s'ar îngrijì numai ca să nu mânie pe stăpân, oare nu ar fi deajuns numai acest fapt ca să'ţi împrăştie mâniea ta? Dară ce? Dacă acea slugă nu ar aveà nici o grijă pentru greşalele sale faţă de tine, ci s-ar îngriji numai de cele ce a făcut tovarìşilor sei, oare nu o vei pedepsì mai mult? Tot aşà face şi Dumnezeu, căci când noi nu ne îngrijim de supărarea lui, mai mare încă i-o facem, iară când ne îngrijim, i-o îmblânzim, sau mai bine zis, nici nu se va mai supărà pe urmă. El voieşte, ca noi înşi-ne să cerem pedeapsa păcatelor noastre, şi după aceia el nu mai cere nimic. De aceia ne şi ameninţă cu pedeapsa, pentruca astfeliu cu frica să ni doboare dispreţul, şi când noi ne înfricoşăm numai din ameninţare, desigur că acest fapt nu ne va lăsà de a suferì pedeapsa. Priveşte, ce spune el lui Ieremia: „Dară nu vezi ce fac aceştiia? Părinţii lor ard foc, fiii lor adună lemne, femeile lor fărâmă aluat“ (Ieremia 7, 17. 18). Mă tem ca nu cumvà să se zică şi despre noi astfeliu de vorbe: «Dară nu vezi ce fac aceştiia? Nimeni nu caută cele ale lui Christos, ci cu toţii cele ale lor. Fiii lor aleargă după desfrânări, părinţii lor după răpiri şi furtişaguri, femeile lor după fantazii şi lucruri lumeşti, şi *nu numai că nu împiedecă pe bărbaţi, ci chiar îi şi aţiţă*». Du te de pildă în târg, şi cercetează pe cei ce se duc ca şi pe cei ce se întorc, şi vei vedeà că nimeni nu se interesază de vr'un fapt duhovnicesc, ci toţi aleargă după cele trupeşti.

Dară când oare ne vom deşteptà? Până când oare vom zăceà în acest somn adânc? Oare nu ne am săturat de rele? deşi chiar şi fără vorbe ni este deajuns numai experienţa lucrurilor de a ne învăţà despre nimicniciea celor prezente şi întreaga ticăloşie. Mulţi bărbaţi cari s-au îndeletnicit numai cu înţelepciunea omenească, şi cari n-au ştiut nimic despre cele viitoare, fiindcă s'au convins de nimicniciea celor prezente, apoi numai pentru aceasta s-au depărtat. Dară tu, de ce iertare te vei învrednicì, dacă te târăşti jos pe pământ? tu, care nu dispreţuieşti nici pe cele mici şi trecătoare pentru cele mari şi veşnice, tu, care ai auzit pe Dumnezeu spunându-ţi, arătându-ţi şi descoperindu-ţi, şi care ai luat dela dânsul atâtea făgăduinţi? Cum că cele pre-

zente nu sunt în stare de a ne puteà stăpâni, aceasta ni-au dovedit-o toţi acei ce chiar şi fără făgăduinţa celor mari, s'au depărtat de cele prezente. Ce bogăţie aşteptând ii s'au predat sărăciei? Nici una! Ci fiindcă cunoşteau foarte bine, că o astfeliu de sărăcie este mult mai bună decât bogăţiea pământească. Ce vieaţă nădăjduiàu ii de a aveà, părăsind dezmerdările, şi predându-se asprimei celei mai mari? Nici una! Ci numai pentrucă au aflat ii înşii din natura lucrurilor, că o astfeliu de vieaţă este mai potrivită şi pentru filosofiea sufletului, în acelaşi timp şi pentru sănătatea trupului. Toate acestea, deci, cugetându-le în noi, şi bunurile viitoare necontenit avându-le în mintea noastră, să ne depărtăm de cele prezente, pentruca astfeliu să ne învrednicim de bunurile viitoare, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IX

„Iară de zideşte cinevà pe această temelie aur, argint, petre scumpe, lemne, fân, trestie, al fiecăruia lucru arătat va fi. Că ziua îl va arătà, pentru că cu foc se va descoperì, şi al fiecăruia lucru în ce chip va fi, focul îl va lămurì. Şi al căruia lucru va remânea, care a zidit, plată va luà. Iară al căruia lucru va arde, se va păgubì, iară el însu-şi se va mântuì, însă aşà ca prin foc". (Cap. 3, 12—15).

Chestiunea ce ni stă de faţă, nu este mică şi nebăgată în seamă, ba încă chiar este dintre cele mai principale, şi pe care toţi oamenii o discută, aceia adecă dacă focul gheenii are sfârşit. Cum că nu are, aceasta a spus'o lămurit Christos, zicând: „Că focul lor nu se va stinge, şi viermile lor nu se va sfârşì (nu va murì)" (Marcu, 9, 44). Şi ştiu bine, că auzind acestea

cădeţi într'un feliu de piroteală, sau mai bine zis, vă lasă nesimţitori, însă ce să fac? Dumnezeu poronceşte de a spune acestea necontenit, zicând: „Spune lămurit poporului acestuia" (Exod. 19, 10), şi noi am fost rânduiţi spre slujba cuvântului; iară dacă poate suntem greoi auditorilor, apoi nu o facem de bună voie, ci siliţi de slujba noastră. Mai mult încă, că dacă voiţi, apoi nici nu vom mai fi greoi. „Voieşti, zice, să nu-ţi fie frică de stăpânire? Fă binele" (Rom. 13, 3). Astfeliu, deci, că vă este cu putinţă nu numai a nu vă nemulţămi, ci chiar a ascultà cuvintele noastre cu plăcere.

Cum că focul gheenii nu va aveà sfârşit, aceasta a arătat-o şi Christos, dupre cum am zis; însă şi Pavel arătând veşniciea osândei spune că păcătoşii vor luà muncă — peirea veşnică dela faţa Domnului (II. Thes. 1, 9) şi iarăşi: „Nu vă amăgiţi: nici curvarii, nici preacurvarii, nici malachii, nici sodomnenii, nu vor moşteni împărăţiea lui Dumnezeu" (1 Cor. 6. 9. 10). Dară şi Ebreilor li ziceà: „Pacea să urmaţi (căutaţi) cu toţii, şi sfinţenia, fără de care nimeni nu va vedeà pre Domnul" (Ebr. 12, 14). Încă şi Christos răspunzând celor ce vor zice lui în ziua aceia: „Au nu cu numele tău am prorocit, şi cu numele tău multe minuni am făcut?" li va zice: „Duceţi-vă dela mine, nu vă ştiu pre voi" (Math. 7, 22. 23). Şi fecioarele rămase afară, n'au mai intrat în cămara de nuntă, şi pentru cei ce nu-l hrănesc pre el zice, că se vor duce în focul cel veşnic. Şi nu'mi spune: «Apoi dacă osânda nu are sfârşit, unde este raţiunea de dreptate?» Că Dumnezeu când face cevà, supune-te hotărîrei sale, şi nu mai băgà la mijloc raţionamente omeneneşti. Dealtmintrelea cum nu ar fi drept, ca cel ce dela început primind mii de bunuri, iară în schimb făcând mii de răutăţi vrednice de osândă, să nu fie pedepsit, dacă el nici cu binefacerile căpătate, şi nici după ameninţări, nu s'a făcut mai bun? Dacă tu ai examinà dreptatea, apoi chiar dela început trebuià a ne pierde, dupre logica de drept şi dreptate, sau mai bine zis, nici chiar atunci numai dupre logica de drept, căci el a avut şi filantropie faţă de noi, deşi am săvârşit rele. Când cinevà batjocoreşte pe cel ce nu l'a nedreptăţit cu ni-

mic, dupre principiul de drept este pedepsit, — dară când cinevà batjocoreşte pe binefăcătoriul său, pe cel ce nu i-a făcut nici un rău mai 'nainte, ci din contra i-a acordat mii de bunătăţi, pe cel ce singur a fost cauza existenţei lui, şi care este Dumnezeu, pe cel ce i-a însuflat duh de vieaţă, pe cel ce voieşte a-l ridicà la ceriuri, pe acela, zic, care nu numai că-l batjocoreşte, ci încă pe fiece zi il amărăşte prin câte face, cum nu-l va pedepsi? De ce iertare ar fi vrednic oare? Nu vezi cum pe Adam l'a pedepsit numai pentru un singur păcat? «Da, zici tu, fiindcă aceluia i-a dat raiul, şi se bucurà de multe favoruri» — deşi nu este acelaşi lucru: de a se bucurà în linişte şi a păcătui, cu a păcătui găsindu-se în mare scârbă. Răul cel mare tocmai acesta este, că tu păcătueşti nu găsindu-te în raiu, ci in miile de greutăţi ale vieţei de faţă, şi nu te înţelepţeşti nici măcar când te găseşti in ticăloşie, dupre cum ar face un om legat, care s'ar dedà la răutăţi.

Dară ţie ţi-a făgăduit cevà mai mult decât raiul, şi până acum încă nu ţi-a dat, ca nu cumvà să te moleşeşti în timpul luptelor, dară nici n-a tăcut, ca nu cumvà să te apese cu ostenelele şi năcazurile. Adam un singur păcat a făcut, şi'şi-a atras o moarte complectă, pe când noi facem mii de păcate pe fiecare zi. Deci, dacă Adam pentru'n singur păcat şi şi-a atras un rău atât de mare, şi a băgat moartea în lume, dară noi cari vieţuind ne găsim veşnic in păcate, ce nu vom pătimi, noi cari în locul raiului aşteptăm ceriul? Greoae este vorba aceasta şi întristează pe auditoriu, şi dintre toţi însu'mi eu sufăr, o ştiu bine, căci inima mea se tulbură şi se zbate, şi cu cât aşi vedeà apropiindu-se vorba de gheena, cu atât mai mult tremur şi mă prăpădesc de frică! Dară este nevoie de a spune acestea, spre a nu cădeà în gheena.

Nu ai luat tu raiul, nici pomii şi verdeaţa de acolo, ci ceriul şi bunurile din ceriuri. Dară dacă cel ce a luat mai puţin şi a fost pedepsit, şi nici un cuvânt nu l-a putut scăpà, apoi cu atât mai mult noi cari am luat mai mult, şi suntem chemaţi la mai mari bunuri, şi cari păcătuim pe fiecare zi, cu atât mai mult noi, zic, vom suferì cele mai grozave pedepse. Gândeşte-te bine, cât timp este de când neamul nostru omenesc stă în osândă şi moarte pentru'n singur păcat. Au trecut cinci mii şi mai bine de ani, şi totuşi pentru'n singur păcat moartea de loc nu a fost deslegată. Şi nu avem a zice

că Adam a auzit pe Proroci, nici că a văzut mai'nainte de dânsul pe alţii pedepsiţi pentru păcate, că aceasta ar fi putut să-l înfricoşeze de a păcătui, şi că un asemenea exemplu l-ar fi putut cuminţi, căci el a fost cel întâi om,—şi cu toate acestea a fost pedepsit. Tu, însă, nimic din acestea nu ai de a pune înainte, tu, care după atâtea exemple încă mai rău te-ai făcut, tu, care te-ai învrednicit de Duhul sfînt, şi cu toate acestea nu un păcat numai, sau două şi trei, ci mii de păcate le tragi după tine; tu, zic, cum nu vei fi pedepsit? Să nu te gândeşti, că dacă păcatul se face în clipeala ochiului, apoi şi osânda va fi tot în clipeala ochiului. Nu vezi pe unii oameni, că pentru o singură tâlhărie, sau pentru o singură curvie făcută în clipeala ochiului, îşi pierd toată vieaţa în temniţi şi în ocne, luptându-se cu foamea şi miile de morţi? Şi nimeni dintre dânşii nu a scăpat, şi nici n-a zis, că dacă păcatul l-a făcut în clipeala ochiului, apoi trebuie ca şi osânda să 'şi-o facă pe un timp egal cu timpul în care a făcut păcatul.

«Dară, zici tu, cei ce fac aşà sunt oameni, pe când Dumnezeu este filantrop». Dară nici oamenii nu fac de acestea poate din cruzime, şi Dumnezeu care este filantrop astfeliu şi procedează cu păcătoşii, dupre cum şi zice scriptura: „Că dupre mila lui, mare este şi certarea lui“ (Sirah 16, 12). Când tu spui că Dumnezeu este filantrop, atunci 'mi spui pricina unei mari osânde, că noi păcătuim faţă de dânsul care e filantrop. De aceia şi Pavel ziceà: „Infricoşat lucru este de a cădeà în mânile Dumnezeului celui viu“ (Ebrei 10, 31). Suferiţi, vă rog, vorbele noastre despre gheena şi focul cel nestîns, că poate veţi căpătà vre-o mângâere de aici. Cine dintre oameni poate să pedepsiască astfeliu, precum a pedepsit Dumnezeu, care a dat potopul şi a cauzat o nimicire generală a neamului nostru omenesc, şi după puţin timp iarăşi a plouat de sus foc, şi pe toţi cei deacolo i-a nimicit? Ce pedeapsă dată de oameni poate să fie atât de grozavă? Nu vezi cum osânda aceia este aproape nemuritoare? Au trecut patru mii de ani, şi totuşi pedeapsa Sodomitenilor stă încă în fiinţă. Deci, dupre cum filantropiea lui este mare, tot aşà şi pedeapsa ce o dă păcătoşilor este mare. Şi dacă ar fi poroncit lucruri mari şi cu neputinţă de a fi îndeplinite, poate că ai aveà de pretextat greutatea

celor poroncite, — dară când încă sunt foarte ușoare și lesnicioase de îndeplinit, apoi ce am puteà spune când noi nici nu vorbim măcar de ele? Nu poți postì, și nu poți să vieţueşti în feciorie? — deşì ai puteà dacă ai voì, căci ne acuză cei ce pot, — cu toate acestea nici nu ni-a pretins Dumnezeu asemenea lucru, nici nu a poroncit, sau că a legiuit așà ceva, ci a lăsat la voința și alegerea auditorilor, însă a fi înțelept în căsătorie și a nu te îmbătà, aceasta o poți face. Nu poți golì punga dând săracilor? — deşì ai puteà, căci ni-o arată cei ce fac așà, — cu toate acestea el nu ni-a poroncit să facem așà numai decât; a poroncit însă să nu răpim, și să ajutorăm pe cei ce au nevoie. Și dacă ar spune cineva că «eu nu mă mulțămesc numai cu femeia mea», apoi se amăgește pe sine singur și aiurează, căci îl acuză cei ce sunt înțelepți și fără femee. Dară ce? spune'mi: a nu bârfì nu poți? A nu blestemà pe alții nu poți? Și cu toate acestea nu este greu lucru de a nu face așà, ci de a face. Ce îndreptare vom puteà aveà, când noi nu îndeplinim pe cele atât de ușoare și lesnicioase? Nici una.

Cum că osânda va fi veșnică, este foarte învederat din toate cele spuse, dară fiindcă unora li se pare că se împotrivesc la aceasta cuvintele lui Pavel de aici, aide să le punem la mijloc, și să aflăm bine ceia ce el voieşte să spună. Zicând că „Al căruia lucru va rămâncà, care a zidit, plată va lua, iară al căruia lucru va arde, se va păgubì“, a adaos imediat: Iară el însuşi se va mântui, însă așà, ca prin foc“. Deci, ce am puteà spune față de aceste vorbe? Să ne gândim bine mai întâi, cine este temeliea, cine este aurul, cine sunt petrile cele scumpe, cine lemnul, cine fânul, și cine trestiea. Temeliea o a arătat apostolul foarte lămurit, că este Christos, zicând: „Că altă temelie nimeni nu poate să pună, afară de ceia ce este pusă, care este Iisus Christos“, iară zidirea mi se pare că sunt faptele. Şi de și uniia spun că acestea sunt zise pentru dascali, pentru ucenici și pentru eresurile cele conrupte, totuși dreapta judecată nu primeşte asemeneà părere. Căci dacă este așà, apoi cum lucrul va arde și se va nimicì, iară cel ce zidește se va mântuì, așà ca prin foc? fiindcă mai cu seamă cauza sau făptuitorìul ar trebuì să se nimiciască, și el să primească pedeapsa

cea mai mare, ca unul ce a zidit. Dacă dascalul s'a făcut cauza răului, este vrednic de o mai mare pedeapsă, şi atunci cum se va mântuì? Iară dacă el nu este cauza, şi ucenicii au devenit aşà răi, precum sunt, prin îndărătniciea lor, apoi nici atunci nu este vrednic de osândă, sau vrednic de a suferì vre-o pagubă cel ce a zidit bine. Deci, cum spune „se va păgubì?“ De unde se vede lămurit că aici vorba este de fapte.

Fiindcă mai departe apostolul urmà a se adresà către cel ce făcuse acea curvie „care zice, nici între păgâni nu se numeşte“, de aceia el din bună vreme aruncă semînţile exordului, căci el se pricepe ca discutând despre altcevà, chiar în această discuţiune să introducă mai dinainte vorba de ceia ce are a desfăşurà mai departe. Tot aşà şi când el îi ceartă de a nu aşteptà, sau mai bine zis, de a nu se încrede în aşà zişii filosofi, el mai dinainte a pregătit vorba despre tainele creştinismului. Cum că el de pe acum se aruncă asupra acelui curvariu, se poate vedeà de aici, căci spunând de temelie, a adaos: „Au nu ştiţi că sunteţi casa lui Dumnezeu, şi Duhul lui Dumnezeu locueşte întru voi? De va strică cinevà casa lui Dumnezeu, strica'l-va pre acela Dumnezeu“ (vers. 16. 17). Acestea le spune, zguduind dejà cu frica sufletul curvariului.

„Iară de zideşte cinevà pe această temelie aur, argint, petre scumpe, lemne, fân, trestie“ zicè. Dară nevoia de zidire este după primirea credinţei, dupre cum zice şi aiurea: „Drept aceia zidiţi-vă unii pre alţii întru cuvintele acestea“ (I. Thes. 4, 18), fiindcă şi meşterul sau arhitectul, şi ucenicul contribuie la zidire, pentru care şi zice: „Fiecare să socotească cum zideşte“ (Ib. 5, 11). Dacă acestea ar fi zise pentru credinţă, apoi atunci cele spuse de apostol în pasajul ce ni stă înainte, nu şi-ar aveà raţiunea de a fi, căci în credinţă toţi trebuie a fi egali, de vreme ce una este credinţa, pe când în modul vieţii nu se poate a fi toţi egali. Credinţa nu este deosebită, adecă una a celor buni, şi alta a celor răi, ci aceiaşi pentru toţi cari în adevăr cred, pe când în vieaţă sunt multe deosebiri, căci uniia sunt mai harnici, alţii mai leneşi, uniia sunt mai exacţi

în împlinirea datoriilor, alții mai inferiori, unii au succes în cele mai mari, alții în cele mai mici, uniia greșesc în cele mai grele, alții în cele mai mici. De aceia și zice: „aur, argint, petre scumpe, lemne, fân, trestie“. „Al fiecăruia lucru arătat va fi“, spunând aici de fapte. „Și al căruia lucru va rămâneà, care a zidit, plată va luà, iară al căruia lucru va arde, se va păgubì“ de și dacă ceia ce spune aici este cu privire la ucenici și la dascali, nu ar trebuì ca să se păgubiască, fiindcă a cui este vina dacă ucenicii n'au ascultat? De aceia spune că: „Fiecare își va luà plata sa dupre osteneală“, nu dupre sfârșitul, sau rezultatul lucrului, ci dupre osteneală. Căci ce sunt eu vinovat, dacă nu sunt cu băgare de samă cei ce mă ascultă? De unde se vede că ceia ce el spune, se rapoartă la fapte. Deci, ceia ce zice în acest pasaj, aceasta înseamnă: «Dacă cinevà are o vieață rea, odată cu credință dreaptă, cu nimic nu-l va ajutà credința spre a nu fi pedepsit, lucrul lui fiind ars cu totul». Expresiunea „va arde“ înseamnă că nu va suferì furiea focului. Dupre cum când cinevà având arme de aur ar trece printr'un rîu de foc, și ar puteà trece poate cu veselie, pe când cel ce ar aveà cu el fân în trecere, nu numai că nu l-ar puteà scăpà, ci chiar și pe el s'ar pierde — tot așà este și cu faptele.

Deci, apostolul discutând aici, nu spune despre lucruri arse care nu ar existà, ci voiește a băgà frica mai mult, și a arătà gol de orice siguranță pe cel ce trăiește în răutate. De aceia și zice: „se va păgubì“. Iată întâia pedeapsă. Mai departe spune: „iară el însuși se va mântuì, însă așà, ca prin foc.“ Iată și a doua pedeapsă. Ceia ce el spune aici, aceasta înseamnă: nu și el însuși se va pierde așà, ajungând o nimica ca și faptele lui, ci va rămâneà în focul cel veșnic. Deci faptul acesta îl numește apostolul „mântuire“, și de aceia a și adaos „ca prin foc“, dupre cum și noi obișnuim a zice despre materiile cari nu au ars și nu s'au distrus imediat în foc, «că se mântue în foc». Fiindcă ai auzit de foc, să nu-ți închipui că cei arși acolo vor fi aduși la neexistență, sau că vor dispăreà cu totul, și dacă o astfeliu de pedeapsă apostolul o nu-

meşte «mântuire», să nu te minunezi de aceasta, fiindcă obişnuinţa lui este de a face uz de denumiri frumoase chiar şi în chestiuni cari sună rău la urechie, precum şi în cele plăcute face uz de denumiri contrare. De pildă: numele de robie se pare a fi denumirea unui lucru rău, însă Pavel face uz de dânsul în chestiuni bune, zicând: „robind toată înţelegerea (cugetarea) spre ascultarea lui Christos" (II. cor. 10, 5),—de asemenea şi într'o chestiune rea el face uz de cuvinte frumoase şi încântătoare, zicând: «a împărăţit păcatul» (Rom. 5, 21), de şi numele de împărăţie este mai mult un nume de laudă, un nume încântătoriu la auz. Tot aşà şi aici când el spune că „însuşi se va mântui," nimic alt nu zice, decât că dă a înţelege întinderea pedepsei, ca şi cum ar fi zis: «iară el însuşi va stà necontenit pedepsindu-se».

Apoi a adaos: „Au nu ştiţi că sunteţi casa lui Dumnezeu"? Fiindcă mai sus a vorbit de cei ce taie biserica, apoi la urmă se atinge şi de acel curvariu, nu însă în mod clar, ci într'un mod nehotărît, dă a se înţelege vieaţa cea conruptă a lui, şi a înălţat păcatul, dela darul cel încredinţat lui dejà. Pe lângă aceasta apoi, mai înfruntează şi pe alţii, chiar dela faptele dejà existente. Sau că vorbeşte de cele viitoare, sau de cele petrecute mai în urmă, sau de cele întristătoare, sau de cele bune şi plăcute, el veşnic face aceasta. De pildă: vorbind de cele viitoare, zice: „că ziua îl va arătà, pentrucă cu foc se va descoperì", iară vorbind de faptele petrecute, zice: „au nu ştiţi că casă a lui Dumnezeu sunteţi, şi Duhul lui Dumnezeu locuieşte întru voi?"

„De va strică cinevà casa lui Dumnezeu, stricà'l-va pre acela Dumnezeu" (Vers. 17)). Ai văzut asprime de cuvânt? Dară întrucât persoana este încă necunoscută, apoi ceia ce vorbeşte nu este atât de greoiu, ci cu toţii împărtăşesc frica de pedeapsă. „Stricà'l-va pre acela Dumnezeu", adecă pierde'l-và pre el. Vorba aceasta nu este a unuia care blestemă, ci a celui ce proroceşte. „Căci casa lui Dumnezeu sfîntă este", — pe când cel ce a curvit este casă

spurcată. Apoi ca nu cumvà să se pară că el se adresează aceluia, după ce a spus, că casa lui Dumnezeu sfîntă este, a adaos imedieat: „Cari sunteți voi“.

„Nimeni pre sine să nu se înșale“. Și aceastä expresiune este îndreptată contra aceluia, care se îngâmfă cu înțelepciunea și se credeà a fi cevà. Și ca să nu se pară că el în treacăt se adresează prea mult aceluia, băgându-l într'un feliu de agonie, și predându-l groazei, iarăși aduce vorba de păcatul obștesc, zicând: „De i se pare cuivà între voi că este înțelept în veacul acesta, facă-se nebun, ca să fie înțelept“. Aceasta o face cu mult curaj la urmă, ca cel ce i-a războit îndeajuns. Chiar bogat de ar fi cinevà, sau de bun neam, sau ori și ce ar fi, dacă el este stăpânit de păcat, apoi este cel mai ordinar dintre cei ordinari. Dupre cum de ar fi cinevà chiar împărat, ar fi considerat ca mai ticălos dintre toți ticăloșii, dacă ar ajunge rob barbarilor, tot așà și cu cel ce ajunge rob păcatului. Fiindcă și păcatul este barbar, și el nu știe a cruțà sufletul odată luat în stăpânire, ci îl tirănisește în paguba celor ce l-au primit într'înșii.

[1]) Nimic nu este atât de dobitocesc lucru, ca păcatul, nimic nu este atât de prostesc și de primejdios. Păcatul toate le răstoarnă pe dos, toate le tulbură, și le nimicește oriunde s'ar strecurà. Grețos este a-l vedeà, greoiu și de nesuferit. Și dacă vr'un zugrav și-ar imaginà vreodată chipul păcatului, cred că nu ar greșì dacă și l-ar închipuì ca o femee monstru, barbară, suflând foc pe nări, grețoasă, neagră, întocmai așà dupre cum poeții își închipue pe Scila din mitologie. Păcatul se agață de cugetul nostru cu mii de mâni, și pe neașteptate străbate în sufletul omului, și toate le răstoarnă pe dos, ca și cânii cari mușcă pe furiș. Dară de ce mai trebuie să-l zugrăvim, și să nu aducem aici la mijloc pe cei care-l fac și sunt stăpâniți de dânsul?

Pe cine voiți mai întâi să descriem? Pe lacom și pe răpitoriu? Dară ce poate fi mai nerușinat ca ochii acestora? Ce poate fi mai fără rușine și mai cinic ca aceștiia? Nu atât de nerușinat este cânile, ca unul din aceștiia, când hrăpește cele ale altora. Ce poate fi mai

---

[1]) *Partea morală.* Cât de slut este păcatul, și cu ce se asamănă. Și despre cei lacomi. *(Veron).*

spurcat ca mânile acestora? Ce poate fi mai nesăţios ca gura lor, care toate le înghite şi niciodată nu se mai satură? Nu te uità la faţa şi la ochii lor, că sunt de om, căci ochii omeneşti nu văd astfeliu de lucruri. Lacomul şi hrăpitorul nu vede pe oameni ca oameni, nu vede ceriul ca ceriu, nu ridică capul în sus spre stăpânul a toate, ci totul crede că este ban. Ochii omeneşti obişnuesc de a vedeà pe săraci doborâţi de sărăcie, şi se mişcă spre milă, pe când ochii acestora când văd pe săraci, se înfurie ca a fiarelor sălbatece. Ochii omeneşti nu văd cele străine ca ale lor, ci şi pe ale lor ca străine; nu poftesc pe cele ale altora, ci şi pe ale lor le dau altora, pe când ochii acestora nu pot suferì, dacă nu vor răpì şi pe cele ale altora, căci ii nu au ochi de om, ci de fieară sălbatecă. Ochii omeneşti nu pot suferì să vadă trupul lor gol, căci este al lor, şi chiar pe al altora, — pe când ochii acestora dacă nu vor vedeà pe toţi desbrăcaţi, şi dacă nu vor vedeà toate cele străine depuse acasă la dânşii, niciodată nu vor fi mulţămiţi, şi mai bine zis, nici atunci nu sunt mulţămiţi. De aceia, mânile lor nici cu labele fiarelor sălbatice nu le-ar puteà asemănà cinevà, căci sunt mult mai hrăpitoare şi mai grozave ca ale acelora. Urşii şi lupii după ce s'au săturat, se desgustă pe urmă de prada lor şi se depărtează, pe când aceştiia niciodată nu mai au saţ. Dumnezeu ni-a făcut mânile, ca să ajutăm pe alţii, iară nu ca să-i desbrăcăm, şi dacă ar urmà ca noi să le întrebuinţăm în acest scop, apoi e mai bine de a le tăià şi a rămâneà fără ele.

Tu, când o fiară sălbatică îţi sfâşie o oae, te scârbeşti, şi când faci însuţi aşà cu fratele tău, nu crezi că ai făcut cevà rău? Şi cum te poţi numi om? Nu vezi că noi numim fapt omenesc mila cea plină de filantropie, şi când cinevà face cevà crud şi lipsit de milă îl numim cu toţii neomenos? Prin urmare, caracterul omului îl distingem de al fiarelor sălbatice, numai prin a miluì, zicând pururea: «oare el nu este om? oare este fiară sălbatică sau câne»? Oamenii vindecă sărăciea, şi nu o mai sporesc, pe când gurile acestora sunt guri de fiare sălbatice, sau mai drept vorbind, chiar şi mai rele, chiar şi mai sălbatice decât ale acelora, fiindcă ies din ele cuvinte mai veninoase decât dinţii acelora, cuvinte care deseori pricinuesc şi moartea aproapelui. Şi dacă le-ar observà pe toate cinevà, atunci ar puteà vedeà bine, cum

din oameni, neomeniea şi lipsa de milă face neoameni şi fiare sălbatice. Dacă încă ar examinà şi cugetul unor astfeliu de oameni, încă i-ar declarà nu numai de fiare sălbatice, ci chiar demoni, căci sunt plini de răutate şi de duşmănie asupra aproapelui. Acolo nu vei vedeà nici dragoste de împărăţiea cerurilor, nici frică de gheena, nici ruşine de oameni, nici milă, nici simpatie, ci nerușinare şi obrăznicie, şi dispreţul tutulor celor viitoare, iară cuvintele lui Dumnezeu despre osândă, cum şi ameninţarea cu gheena, lor li se pare numai un mit.

Astfeliu este cugetul lacomilor şi a hrăpitorilor.

Deci, când ii pe dinăuntru sunt demoni, şi pe dinafară fiare sălbatice, ba chiar mai răi decât acelea, apoi atunci cu cine vom asemănà pe nişte astfeliu de oameni? Cum că sunt mai răi decât fiarele sălbatice, este învederat de acolo, că acelea sunt dela natură aşà, pe când ii ca oameni având dela natură blândeţa, se silesc singuri de a se pune în rândul fiarelor sălbatice. Dară şi demonii îi au pe aceştiia ca conlucrând cu dânşii contra celor bântuiţi, pe când dacă nu ar conlucrà cu demonii, apoi cele mai multe din meşteşugurile lor contra noastră, s'ar sparge în capul lor, — aceştiia însă întrec şi pe demoni, încercându-se de a stăpâni pe cei bântuiţi. Şi iarăşi, demonul războieşte pe om, iară nu pe ceilalţi demoni, pe când lacomul se grăbeşte de a face rău în orice mod celui de aproape, şi nu se sfieşte nici de natură.

Ştiu bine, că mulţi sunt nemulţumiţi de noi pentru aceste cuvinte, dară eu nu sunt de loc supărat, ci mi-e milă şi plâng pe nişte astfeliu de oameni şi chiar de ar voi să mă bată, cu plăcere aşi suferi, dacă s'ar depărtà de această sălbătăcie. Căci nu numai eu singur, ci şi Prorocul îi scoate pe aceştiia din rândul oamenilor zicând: „Omul în cinste fiind, n'a priceput, ci s'a asemănat cu dobitoacele cele necuvântătoare“ (Ps. 48, 21). Deci, să devenim odată oameni, să privim spre ceriu, şi să recâştigăm chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, ca astfeliu să ne învrednicim şi de bunurile viitoare, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duh, se cuvine slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA X

„Nimeni pre sine să nu se înșale; de i se pare cuivà între voi, că este înțelept în veacul acesta, nebun să se facă, ca să fie înțelept". (Cap. 3, 18. 19).

Dupre cum am zis mai 'nainte, apostolul a aruncat acuzațiea contra acelui curvariu, poate chiar înainte de timpul cuvenit, lăsând-o a se întrevedeà prin puține cuvinte enigmatice aruncate, iară după ce i-a zguduit conștiința, revine iarăși la lupta lui contra înțelepciunei lumești, și la păcatele celor îngâmfați de acea înțelepciune și cari tăiau biserica, ca astfeliu adăogând și restul celor spuse, și complectând întregul cap de acuzație cu cea mai mare exactitate, la urmă să se arunce cu toată puterea limbei asupra curvariului aceluia, după ce, cum am zis, mai întâi l-a atins puțin prin cele vorbite mai înainte. Căci și expresiunea de aici „Nimeni să nu se înșale" către acela mai cu seamă este îndreptată, băgându-i mai dinainte groaza în suflet, precum și vorba despre trestie, contra lui mai cu seamă este spusă, și chiar întregul pasaj de mai înainte: „Au nu știți că sunteți casa lui Dumnezeu"? pentru dânsul mai ales este pronunțat. Două lucruri sunt care ne pot depărtà pe noi de păcat: când vom pricepe osânda ce zace în păcat, și când ne vom da seama bine de demnitatea noastră. Prin faptul că el a adus în discuțiune fânul și trestiea, a înfricoșat pe auditoriu, iară când spune de vredniciea și nobleța noastră, el a rușinat auditoriul; prin cea dintâi face buni chiar și pe cei mai nesimțitori, iară prin a doua încurajează în facerea binelui chiar și pe cei mai blânzi.

„Nimeni pre sine să nu se înșale. De i se pare cuivà între voi că este înțelept în veacul acesta, nebun să se facă". Dupre cum el poroncește de a fi mort lumei, și această mortificație cu nimic nu vatămă, ci chiar folosește, căci se face pricina vieței, tot așà poroncește de a fi mort în veacul acesta, pricinuindu-ni-se de aici adevărata filosofie.

Nebun lumei devine acela care disprețuiește înțelepciunea lumei, și care crede că cu nimic nu-i poate contribuì la primirea credinței. Deci, dupre cum săraciea cea dupre Dumnezeu este pricina adevăratei bogății, și smereniea dupre Dumnezeu este pricina înălțărei, și disprețul de slava deșartă este pricina adevaratei slave, tot așà și a se face cinevà nebun în veacul acesta, îi face mai înțelept decât toți, fiindcă toate cele ale credinței noastre sunt din cele contrare lumei și înțelepciunei ei. Și de ce oare n'a zis: «lepede dela sine înțelepciunea» ci „facă-se nebun"? Pentruca mai mult să înjosască și disprețuiască învățătura lumească; fiindcă nici nu ar fi fost acelaș lucru dacă ar fi zis: «leapădă înțelepciunea și fă-te nebun». Dealtfeliu ne și învață de a nu ne rușinà de simplitatea noastră, căci această simplitate și prostie părută își bate joc de filosofi. De aceia apostolul nici de nume nu s'a sfiit, fiindcă el se încurajază din puterea împrejurărilor desfășurate. Dupre cum de pildă crucea, care se păreà lor cevà de batjocoră, a devenit pricina a mii de bunuri, motivul slavei cei negrăite și temeliea vieței creștinești, — tot așà și păruta nebunie a devenit pricina adevăratei înțelepciuni printre noi. Și dupre cum cel ce a învățat cevà rău, dacă nu va lepădà totul, și nu 'și va îndreptà spiritul, pregătindu-l de a fi curat pe viitoriu, nu va ști nimic lămurit din cele sănătoase, tot așà și cu înțelepciunea lumească, dacă nu vei alungà totul, și nu-ți vei curățì cugetul făcându-te pe tine deopotrivă cu cel prost în ceia ce privește credința, nu vei ști lămurit nimic sănătos. Căci și cei ce au vederile încrucișate, dacă nu închid ochii și nu se dau în grija altora, ci se vor lăsà numai în nădejdea privirei lor celei false, vor greșì mai mult chiar decât cei ce nu văd de loc.

«Și cum, zici tu, s'ar puteà lepădà înțelepciunea aceasta»? Dacă nu vei primì credințele filosofilor. Apoi fiindcă a poroncit atât de puternic de a lepădà această înțelepciune, la urmă pune și cauza, zicând: „Pentrucă înțelepciunea lumei aceștiea nebunie este la Dumnezeu" (Vers. 19), căci ea nu numai că nu ajută cu nimic, ci încă chiar împiedecă, și prin urmare trebuie a te depărtà de ea, ca una ce vatămă. Ai văzut cum a dovedit biruința cu prisosință, arătând că nu numai cu nimic nu folosește, ci încă chiar este și contrară cre-

dinţei? Şi nici că s'a mărginit apostolul numai cu vorbele sale proprii, ci a pus la mijloc iarăşi o mărturie, zicând: „Că scris este: cel ce prinde pre cei înţelepţi întru priceperea[1]) lor", adecă «cei ce biruieşte pre cei înţelepţi cu armele lor chiar». Findcă ii au făcut uz de înţelepciune spre a nu aveà nevoie de Dumnezeu, apoi tocmai prin aceasta i-a dovedit că încă mai mult au nevoie de Dumnezeu. Cum şi în ce feliu? Pentrucă făcându-se nebuni prin această înţelepciune, cu drept cuvânt că au fost robiţi de ea. Cei ce credeau că nu au nevoie de Dumnezeu, au ajuns la atâta nevoie de ajutoriul lui, în cât la urmă dovedindu-se că erau mai pre jos decât pescarii şi necărturarii, au avut nevoie chiar şi de ajutoriul acestora. De aceia a zis apostolul, că Dumnezeu i-a doborât în vicleşugul lor, căci când spune: „Pierde-voiu înţelepciunea" arată că ea nu este bună de nimic, iară când zice: „cel ce prinde pre cei înţelepţi întru vicleşugul lor" arată puterea lui Dumnezeu.

După aceia spune şi modul cum o a doborît, adăogând o altă mărturie: „Domnul cunoaşte, zice, gândurile înţelepţilor, că sunt deşarte" (Vers. 20). Când înţelepciunea cea neexperientă îşi dă o asemenea părere de dânşii, şi-i arată astfeliu, apoi care altă dovadă mai cauţi despre marea lor prostie? Judecăţile oamenilor de multe ori cad ca nedrepte, pe când judecata lui Dumnezeu pretutindeni este fără ponos şi nepărtinitoare. Deci, după ce li pune înainte trofeul atât de strălucit al judecăţii cei de sus, la urmă întrebuinţează cuvântul mai cu putere, întorcându-l de astă dată spre cei stăpâniţi, şi zicând: „Drept aceia nimeni să nu se laude întru oameni, că toate ale voastre sunt" (Vers. 21). Iarăşi se întoarce la ideia de dinainte, arătând că nici în cele duhovniceşti nu trebuie a cugetà lucruri mari, ca uniia ce nu au nimic printr'înşii. «Când, deci, înţelepciunea lumească este vătămătoare, iară cele duhovniceşti nu sunt date de voi, zice, ce cuvânt ai de

---

[1]) *Notă.* Expresiunea πανουργία, dupre cum arată chiar etimologia cuvântului (πᾶν ἔργον = tot lucrul) nu este tradusă exact, ci ar trebuì să se zică *«vicleşug»*, iară pericopa aceasta să fie: *«cel ce prinde pre cei înţelepţi întru vicleşugul lor»*.

a te lăudà»? Când e vorba de înțelepciunea lumească el zice: „Nimeni să nu se amăgească pe sine“, fiindcă cugetau la lucruri vătămătoare, aici însă, fiindcă faptul are în sine un mare folos, el întrebuințează cuvântul mai cu blândețe, zicând: „nimeni să nu se laude“.

„Că toate ale voastre sunt; ori Pavel, ori Apollo, ori Chifà, ori lumea, ori vieața, ori moartea, ori acestea de acum, ori cele viitoare toate ale voastre sunt, iară voi ai lui Christos, iară Christos al lui Dumnezeu“. (Vers. 22. 23). Fiindcă i-a atins cu putere mai 'nainte, la urmă iarăși îi întremează. Mai sus ziceà: „Că ai lui Dumnezeu împreună lucrători suntem“ și prin altele multe i-a mângâiat, iară aici că „toate ale voastre sunt“ doborînd trufiea dascalilor, și arătând că dascalii nu numai că nu i-au îndatorat cu nimic, «ci încă că chiar și ii datoresc a avea oare-care recunoștință vouă, căci pentru voi au devenit dascali și au luat charul». Dară fiindcă s-ar fi putut și ii mândrì ca dascali, de aceia mai dinainte li-a tăiat boala, zicând: „fie-căruia precum Domnul i-a dat“ și că „Dumnezeu a făcut creșterea“, ca astfeliu nici dascalii să nu creadă lucruri mari de dânșii, ca ùniia ce dau învățătura, și nici ucenicii să nu se mândriască auzind pe apostol că „toate ale voastre sunt“, fiindcă «deși, zice, sunt pentru voi, însă totalul se face de Dumnezeu».

Dară tu te gândește cum până la sfârșit el și-a pus numele înaintea celor-l-alți, iară numele lui Petru tocmai la urmă. Și ce va să zică expresiunea din acest pasaj: „ori moartea“? Adecă «că chiar de ar murì, pentru voi mor, primejduindu-se pentru mântuirea voastră». Ai văzut cum iarăși a doborît cugetul ucenicilor, și a ridicat pe al dascalilor? El discută cu dânșii ca și pedagogii cu niște copii de bun neam, cari au a moștenì toate. Se mai poate spune și altmintrelea: adecă că și moartea lui Adam pentru noi a fost dată, ca noi să ne cumințim, precum și moartea lui Christos tot pentru noi, ca să ne mântuim.

„Voi ai lui Christos, zice, iară Christos al lui

Dumnezeu", însă altfeliu suntem noi ai lui Christos, altfeliu este Christos al lui Dumnezeu, și altfeliu este lumea a noastră. Noi suntem ai lui Christos, ca lucru, pe când Christos este al lui Dumnezeu, ca Fiu al său adevărat, și nu ca lucru sau creatură, dupre cum nici lumea nu este a noastră. Așâ că de și este același cuvânt, însă ideia este cu totul deosebită. Lumea este a noastră, ca fiind făcută pentru noi, pe când Christos este al lui Dumnezeu, ca avându'și ființarea lui în Tatăl, și noi ai lui Christos, ca făcuți de dânsul. «Deci, zice, dacă și aceia sunt ai voștri, apoi de ce atunci ați făcut cu totul din contră, numindu-vă după numele lor, și nu cu numele lui Christos și al lui Dumnezeu»?

„Așà să ne socotească pre noi omul, ca pre niște slugi ale lui Christos, și ispravnici (iconomi) ai tainelor lui Dumnezeu", (Cap. 4, 1). Fiindcă li-a umilit cugetul lor, privește cum la urmă iarăși îndreptează, zicând: „ca pe niște slugi ale lui Christos". Așà dară, zice, nu te numì cu numele slugilor care slujesc, lăsând pe stăpânul tău». Aici îi numește ispravnici sau iconomi, arătând că tainile nu trebuie a le da tuturor, ci numai celor cari trebuie, și cari pot a le iconomisì cu vrednicie. „Iară ce este mai mult, să caute aceasta între ispravnici, ca credincios cinevà să se afle". (Vers. 2), adecă să nu sfitarisască cele ale stăpânului, să nu 'și le însușiască ca stăpân, ci ca iconom să le administreze, căci treaba iconomului este de a administrà bine cele încredințate lui; să nu zică că cele ale stăpânului sunt ale sale proprii, ci din contra încă, să spună că și cele ale sale sunt ale stăpânului.

[1]) Fiecare deci, să cugete acestea în mintea sa, și cel ce are darul vorbirei, ca și cel ce are averi,— cum că acestea i s-au încredințat lui de stăpânul, și că deci, nefiind ale lui, el nu trebuie să le stăpânească numai pentru dânsul, și nici să și le însușiască lui, ci toate să le socotească ca ale lui Dumnezeu care le-a dat. Voiești să vezi iconomi credincioși? Ascultă ce spune Petru:

---

[1]) *Partea morală.* Cum că cele date nouă sunt dela Dumnezeu, și că nu trebuie a le păstrà numai pentru noi, ci a le împărtăși și altora. Și că cel ce miluiește pe sărac, se numește cu numele lui Dumnezeu, de mântuitoriu și binefăcătoriu. *(Veron).*

„Ce căutați la noi, ca cum cu a noastră putere sau cucernicie am fi făcut pre acesta să umble". (Fapt. 3, 12)? iară lui Corneliu îiziceà: „Şi eu însu'mi sunt om". (Ib. 10, 26); deasemenea şi către Christos ziceà: „Iată noi am lăsat toate şi-ţi am urmat ţie", (Math. 19, 27). Tot aşà şi Pavel zicând: „Mai mult de cât toţi aceia m-am ostenit" a adaos imediat: „însă nu eu, ci darul lui Dumnezeu care este întru mine". (I. Cor. 15, 10), precum şi aiurea adresându-se acestora li ziceà: „Şi ce ai care n-ai luat". (Ib. 4, 7)? Cu alte cuvinte nimic nu este al tău, nici averile, nici cuvântul, ba încă nici sufletul, căci şi acesta este al stăpânului. Deci, când trebuinţa cere, dă-l şi pe acesta, iară de iubeşti vieaţa, şi poroncindu-ţi-se de a'l da, tu te împotriveşti, apoi atunci nu mai eşti iconom. «Şi cum se poate împotrivì cinevà, zici, când Dumnezeu îl chiamă»? Aceasta tocmai spun şi eu, şi tocmai pentru acest fapt mă minunez de filantropiea lui Dumnezeu, căci ceia-ce poate să'ţi ià dela tine chiar şi fără voea ta, el nu voeşte a-ţi le luà fără voea ta, ca astfeliu să ai şi plată. De pildă: poate ca să 'ţi iee sufletul fără de voinţa ta, însă el voieşte a ţi-l luà cu buna ta voinţă, ca astfeliu să zici şi tu ca şi Pavel: „In fiecare zi mor" (I Cor. 15, 31). Poate de pildă ca să-ţi iee slava şi fără voea ta şi să te facă umilit, însă el voieşte a o luà de la tine cu bună voinţa ta, ca astfeliu să ai plată. Poate să te facă sărac şi fără să voieşti tu, însă el voieşte ca tu de bună voe să devii sărac, ca astfeliu să'ţi împletească cununi. Ai văzut filantropiea lui Dumnezeu? Ai văzut trândăviea şi tâmpirea noastră? Poate că ai ajuns într'o slujbă înaltă, sau ai primit vre-o stăpânire bisericească? Nu cugetà lucruri mari, căci nu'ţi-ai câştigat tu slava, ci Dumnezeu te-a îmbrăcat cu ea, el este care 'ţi-a dat-o. Deci, păstrează-o ca pe un lucru străin, ne-făcând abuz din ea, şi nici întrebuinţând-o în cele ce nu trebuieşte, nici îngâmfându-te, şi nici sfitarisând-o, sau mai bine zis, însuşindu-ţi-o ţie ca pe cevà propriu al tău, ci consideră-te pe sine'ţi ca sărac şi fără slavă. Dacă ţi s'a încredinţat poate porfiră împărătească spre a o păstrà, apoi nu trebuie a abuzà de acea haină şi a vătămà pe cinevà,

ci a o păstrà cu cea mai mare scumpătate, ca dată ţie de Dumnezeu. Ai primit darul cuvântului? Nu te trufi şi nici nu te îngâmfă, căci darul nu este al tău. Nu fii nerecunoscătoriu pentru darurile stăpânului, ci împarte-le în mod drept cu tovarăşii tei, şi nici să te mândreşti cu ele, ca şi cum ar fi ale tale proprii, şi nici să le cruţi pentru tine numai, şi pe alţii să nu-i împărtăşeşti din ele. Chiar copii de ai aveà, sunt ai lui Dumnezeu. Dacă tu le consideri aşà, apoi şi având-le vei fi mulţămit, şi luându-ţi-se nu te vei întristà, ci vei zice ca şi Iob: „Domnul a dat, Domnul a luat" (Iob 1, 21).

Tot ceia ce avem, este a lui Christos, şi chiar pre a fi (existenţa) dela dânsul şi printrînsul o avem; şi dreptul de a trăì, de a respirà, şi lumina, şi aerul, şi pământul, toate sunt ale lui, şi dacă ne-ar lipsì de una din acestea, ne pierdem şi ne nimicim, căci noi suntem aici trecători şi nemernici (drumeţi). Aşà dară, a zice mereu, că «aceasta este a mea, cealaltă este a ta» nu sunt decât vorbe goale, căci în fapt nu este aşà. Şi când tu zici că te găseşti în casa ta, nu este alt-cevà decât o vorbă goală lipsită de realitatea lucrului, fiindcă şi aerul, şi pământul, şi materialul casei sunt ale creatorului, şi chiar şi tu care ai clădit-o, precum şi toate celelalte sunt ale lui. Dacă poate întrebuinţarea casei este a ta, apoi şi aceasta este nesigur, nu numai din cauza morţii, ci chiar şi mai 'nainte de moarte din cauza nestatorniciei lucrurilor omeneşti.

Acestea deci, imprimându-le în mintea noastră, necontenit să filosofăm cu ele, şi de aici vom câştigà două bunuri mari: şi că vom fi totdeauna mulţămiţi, fie-că le-am aveà în stăpânire, fie că ni s-ar luà, şi că nu vom mai sluji celor trecătoare, care nici nu sunt ale noastre. Chiar averile dacă ţi le-a luat, pe ale sale le-a luat; chiar cinstea şi slava, chiar trupul, şi chiar însuşi sufletul de ţi l-a luat, al său a luat; chiar copilul dacă ţi l-a luat, apoi n'a luat pe fiul tău, ci pe sluga lui, fiindcă nu tu l-ai plăsmuit, ci el l-a făcut; tu ai slujit, în cazul de faţă, numai ca obiect de trecere, iară totul el l-a făcut. Deci, să'i mulţumim lui, că ne-am învrednicit de a slujì în lucrarea sa. Dară ce? Ai fi voit poate ca pentru totdeauna să ai acel dar? Apoi aceasta iarăşi este fapta unui nerecunoscătoriu, şi a unuia care nu ştie că are un lucru străin, şi nu pe al său propriu. Dupre

cum cei ce de bună voea lor, depărtându-se de asemenea lucruri trecătoare, știu bine, că ceia ce au nu este a lor, tot așà și cei ce se întristează la pierderea lor, sfitarisesc, sau își însușesc loru 'și lucrurile stăpânului. Căci dacă noi chiar nu suntem ai noștri, apoi cum acele lucruri pot fi ale noastre? Din două părți noi suntem ai lui: și prin creațiune, și prin credință. De aceia și zice David: „Și statul meu dela tine este“ (Ps. 38, 11), iară Pavel: „Că întru dânsul și viem, și ne mișcăm, și suntem“ (Fapte 17, 28), precum și atunci când vorbește despre credință, zice: „nu sunteți ai voștri, că sunteți cumpărați cu preț“ (I. Cor. 6, 19. 20). Așà dară toate sunt ale lui Dumnezeu. Când, deci, el ne chiamă și voiește a ni luà cevà, să nu bolborosim cu vorba ca slugile cele nerecunoscătoare, și nici să ni însușim pe furiș lucrurile stăpânului. Dacă sufletul nu este al tău, apoi banii cum pot fi ai tei? Cum deci cheltuiești în ceia ce nu trebuie cele ce nu sunt ale tale? Nu știi că pentru aceasta vom fi trași la respundere, ca uniia ce le-am întrebuințat rău? Deci, fiindcă nu sunt ale noastre, ci ale stăpânului, trebuià ca să le cheltuim cu frații noștri, fiindcă tocmai pentru aceasta a fost învinovățit și bogatul din evanghelie, precum și cei ce nu hrănesc pre Domnul, ca uniia ce n'au făcut așà. Nu spune că «eu cheltuesc din ale mele, și că din ale mele mă desfătez», căci nu sunt din ale tale, ci din cele streine, și zic streine, fiindcă tu voiești așà, pe când Dumnezeu voiește ca cele încredințate ție, să le cheltuești pentru frații tei. Cele streine sunt ale tale numai atunci, când tu le cheltuești cu cei săraci, iară dacă tu le cheltuești fără cruțare numai cu tine singur, apoi atunci streine au devenit cele ale tale. Findcă le-ai întrebuințat cu cruzime, și zici că: «este drept ca cele ale mele să le cheltuesc numai spre mulțămirea mea», de aceia eu zic că sunt streine, căci cele ale tale sunt comune tuturor, dupre cum comun este și soarele, și aerul, și pământul, precum și toate celelate. Dupre cum se petrece cu trupul nostru, că îngrijirea sau slujba nu se mărginește numai la unul din organele lui, ci se întinde asupra fiecărui organ în parte, iară de cumvà se mărginește numai la unul din mădulări, apoi atunci întregul trup își pierde energiea sa, — întocmai așà se petrece și cu averile.

Şi pentru ca să fac mai lămurit ceia ce voiu a spune, iată de pildă, că hrana dată trupului pentru toate mădularile lui, nu se împrăştie în mod proporţionat la toate, ci numai la unul din mădulări; ei bine, atunci este streină cu totul de acel mădular — şi cum să nu fie streină, dacă nici nu o poate mistuì şi nici nu-l poate hrănì? — pe când dacă ea se împrăştie la toate în comun, atunci este a tuturor la un loc, şi a fiecăruia în parte. Tot aşà se petrece şi cu averile: dacă tu singur te bucuri de ele, atunci le-ai pierdut — că nu rodesc resplata cuvenită — pe când dacă tu le împarţi şi altora, apoi atunci mai cu samă sunt ale tale, şi atunci vor rodì, adecă îţi vor aduce folos. Nu vezi că mânile slujesc, gura mestecă şi moaie mâncările, şi stomahul le primeşte? Nu cumvà oare zice stomahul: «fiindcă eu le-am primit, de aceia trebuie a le stăpânì pe toate?» Deci, nu spune astfeliu de vorbe nici tu, în privinţa averilor, căci datoriea celui ce primeşte este de a împărtăşì şi pe alţii din cele ce a primit. Dupre cum reutatea stomahului este de a stăpânì mâncările numai pentru sine, şi a nu le împărţì în mod proporţionat tuturor mădularilor, când atunci întregul trup se şi vatămă, — tot aşà şi reutatea celor bogaţi este de a stăpânì totul pentru dânşii ceia ce au, căci atunci şi pe dânşii şi pe alţii pierd. Ochiul deasemenea primeşte în sine lumina, însă nu pentru aceasta el este îndreptăţit de a stăpânì numai pentru sine lumina, ci luminează întregul trup, — căci nici nu este dupre natură de a o stăpânì singur pentru sine, pe cât timp el este ochiu. Nasul iarăşi simte mirosul, însă nu-l stăpâneşte numai pentru sine, ci-l trimite crierului, şi pune pe stomah în contact cu acel miros plăcut, şi, în fine, prin el întregul trup se simte bine dispus. Picioarele încă călătoresc singure, însă nu se poartă numai pe dânsele singure, ci transpoartă în acelaşi timp pe întregul trup. Tot aşà şi tu ori şi ce ţi s'a încredinţat, nu stăpânì singur tu, fiindcă totul vei vătămà, şi chiar pe tine însu-ţi mai 'nainte de alţii.

Dară aceste împrejurări nu se văd petrecându-se numai cu mădularile trupului, ci şi în toate acţiunile omeneşti. Căci de pildă, dacă fierariul n'ar voi să împărtăşască nimănui meşteşugul lui, apoi atunci şi pe dânsul şi pe celelalte meşteşuguri le va dărăpână. De asemenea şi curelariul, şi cultivatorul, şi pitariul, precum şi fiecare din cei ce au vr'un meşteşug, sau vre-o

întreprindere din cele trebuitoare, dacă ar voì să nu împărtăşască pe altul din meşteşug, apoi nu numai pre alţii, ci chiar şi pre dânsul singur se va pierde pe lângă ceilalţi. Şi ce spun eu de cei bogaţi? — căci chiar şi cei săraci dacă s'ar molipsi de reutatea voastră a celor lacomi şi bogaţi, apoi atunci pe voi v'ar vătămà mai mult, fiindcă dacă de pildă n'ar voì să-şi deà braţele lor, iute v'ar face săraci şi pe voi, ba încă chiar v'ar pierde cu desăvârşire. De pildă: dacă lucrătoriul de pământ nu şi-ar da munca sa, dacă marinariul nu ar voì să-şi ià lucrul seu pe corabie, dacă ostaşul n'ar voì să se ducă la războiu, apoi înţelegeţi bine câtă vătămare aţi puteà aveà de aici. Aşà că chiar de n'ar mai fi nimic alt, cel puţin temeţi-vă şi ruşinaţi-vă de aceasta, şi imitaţi înţelepciunea acelora. Nu împărtăşeşti din avere pe nimeni? Apoi atunci este drept ca nici tu să te împărtăşeşti de ajutoriul cuivà. Dară dacă aceasta s'ar petrece, apoi atunci totul s'ar răsturnà pe dos.

Pretutindeni, deci, a da şi a împărtăşì şi pe alţii din ale noastre, este începutul multor bunuri, fie cu semințile, fie cu ucenicii, fie cu meşteşugurile, fie în fine cu orice. Dacă de pildă cinevà ar voì să stăpânească meşteşugul numai pentru sine, apoi şi pe dânsul cum şi întreaga vieaţă le va răsturnà. Dacă cultivatorul de pământ ar păstrà seminţele acasă îngropate, va pricinuì o foamete grozavă. Tot aşà şi bogatul dacă face astfeliu cu banii săi, mai 'nainte de cei săraci pe dânsul se va nimicì, îngrămădindu-şi pe capul său flacăra cea mai arzătoare a gheenii. Dupre cum dascalii, chiar de ar aveà cât de mulţi ucenici, totuşi pe fiecare îl împărtăşeşte din meşteşugul lor, tot aşà şi tu fă, ca să câştigi mulţi cari au primit binefaceri dela tine, ca cu toţii să zică de tine, că «pe cutare l'a scăpat de sărăcie, pe cutare de primejdii, şi că cutare s'ar fi pierdut, dacă dupre darul lui Dumnezeu nu s'ar fi bucurat de sprijinul lui; şi că a deslegat pe cutare de boală, pe cutare l'a izbăvit de sicofandii, pe altul fiind străin l'a primit la dânsul, pe celalalt care erà gol l'a îmbrăcat». Cuvintele acestea sunt mai bune decât mii de bogăţii şi mii de tezaure, şi pe toţi îi va întoarce cătră tine mai mult decât hainele cele aurite, sau caii cei împodobiţi, sau slugile cele nenumărate ce vin în urma ta. Acestea chiar te arată greoiu tuturor, şi de toţi vei fi urît, ca un duşman comun, pe când acelea te vor proclamà ca pe un părinte obştesc, şi ceia ce

este mai mult decât orice, că şi favoarea lui Dumnezeu îţi va urmà pretutindeni în faptele tale. Spună atunci cutare, că «mie mi-a înzestrat copila la măritiş», un altul că «mie mi-a crescut copilul şi l'a făcut bărbat desăvârşit», un altul că «m'a scăpat de nenorocire» şi celalalt că «m'a izbăvit de primejdii».

Asemenea cuvinte sunt mai bune decât cununile de aur, şi au mii de vestitori în cetate de filantropiea ta. Aceste glasuri sunt cu mult mai dulci şi mai plăcute decât glasurile vestitorilor cari merg înaintea împăratului sau a stăpânitorilor, căci ele te proclamă de mântuitoriu, binefăcătoriu, sprijinitoriu, şi, în fine, cu numele pe care le atribuim lui Dumnezeu, iară nu lacom, mândru, nesăţios şi chiţibuşariu. Nu, vă rog, să nu dorim de a auzì nici unul din aceste cuvinte, ci numai din celelalte. Căci dacă şi pe pământ asemenea cuvinte rostite fac pe cinevă strălucit şi vestit, dară încă când sunt scrise şi în ceriuri, şi când în ziua cea de pe urmă însuşi Dumnezeu le va proclamà în auzul tuturor, poţi pricepe singur de câtă însemnătate şi de câtă strălucire te vei bucurà atunci, Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu sfîntul Duh, se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XI

„~~Iară mie prea puţin îmi este ca să mă~~ judec de către voi, sau de ziua omenească, ci nici însu-mi pre mine mă judec. Pentrucă nimic pre mine nu mă ştiu vinovat; ci nu întru aceasta m-am îndreptat; iară cela ce mă judecă pre mine Domnul este“ (Cap. 4, 3. 4).

Impreună cu celelalte rele, eu nu ştiu cum în natura oamenilor s'a furişat boala curiozităţei, şi a cercetării fără rost a faptelor străine, ceia ce şi Christos a înfierat, zicând: „Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi„ (Math. 7, 1), căci acest păcat, ca şi toate cele-

lalte păcate, nu are cu sine nici-o mulţămire, ci numai pedeapsă şi osândă. Căci noi fiind apăsaţi de o mulţime de rele, şi purtând în ochii noştri bârne mari, deodată devenim cercetători aspri ai păcatelor celor deaproape, care cu nimic nu se deosebesc poate de firele de gunoiu. Acest fapt se petreceà pe atunci şi în Corinth, căci pe bărbaţii evlavioşi şi iubitori de Dumnezeu îi luau în bătae de joc pentru simplitatea şi neînvăţătura lor, iară pe cei încărcaţi de mii de rele îi judecau de buni pentru limbuţiea lor. După aceia apoi, ca şi nişte judecători ce şed pe scaune, ii votau cu îndârjire drăcească nişte astfeliu de hotărîri: «Cutare este vrednic, cutare este mai bun decât cutare; acesta este mai inferior celuilalt, sau că este mai bun decât acesta», şi cu chipul acesta lăsând la o parte propriile lor rele, de care ar fi trebuit să se întristeze, ii deveneau judecătorii altora, şi prin aceasta aprindeau între dânşii lupte din cele mai grozave. Deci, Pavel doborînd această boală uricioasă, priveşte cu câtă înţelepciune o îndreaptă. Fiindcă mai sus a fost zis: „Iară ce este mai mult caute-se aceasta între ispravnici (iconomi)“ cu care ocazie s-ar fi părut că li se lăsà drum liber de a judecà şi cercetà vieaţa fiecăruia, apoi această părere greşită el a strivit-o cu desăvârşire. Deci, ca nu cumvà ii sà pătimească de această boală, iată cum i-a depărtat dela o asemenea necuviinţă: „Iară mie prea puţin îmi este ca să mă judec de către voi“, iarăşi aducând vorba asupra propriei sale persoane. Dară ce va să zică prin fraza aceasta, că „Mie prea puţin îmi este ca să mă judec de către voi, sau de ziua omenească?“ Adecă: «mă judec pe mine însu'mi ca nevrednic spre a fi judecat de voi; şi ce zic eu de voi? ci chiar de ori şi cine altul». Insă nimeni să nu considere ca lipsă de minte din partea lui Pavel, dacă spune că nici unul dintre oameni nu este vrednic de a 'şi da hotărîrea pentru dânsul. Mai 'ntâi fiindcă el nu spune acestea pentru dânsul, ci voind a trage pe alţii din supărarea şi nemulţămirea ce li se pricinueà de acei judecători nepoftiţi de nimeni, şi al doilea că lucrul nu se mărgineà numai la Corintheni, ci chiar şi pe dânsul s'a scos din o asemenea judecată, spunând că a se da asemenea hotărîri, este mai presus de părerea sa, pentru care a şi adaos imedieat: „ci nici

însu'mi pre mine mă judec". Pe lângă cele vorbite, apoi, trebuie de a cercetà și chestiunea pentru care sunt spuse aceste vorbe. Dealtfeliu Pavel obișnuea de multeori de a grăì și cu glas puternic, sau mai drept vorbind și cu oare-care mândrie, însă aceasta nu izvorà din trufie sau lipsă de minte, ci din cea mai eminentă iconomie, fiindcă și acum el a spus aceste vorbe, nu ca să se îngâmfe și să se înalțe pe dânsul, ci ca să modereze pe alții, și grăbindu-se de a-i îmbrăcà cu demnitatea sfinților lui Dumnezeu. Cum că el erà dintre cei mai smeriți, ascultă-l ce spune, punând la mijloc pentru aceasta chiar mărturiea dușmanilor: „că înfățoșarea trupului este slabă, și cuvântul defăimat", și iarăși în alt loc: „Iară mai pre urmă decât toți, ca unui născut fără de timp (stărpătură) s'a arătat și mie" (II. Cor. 10, 10. I. Cor. 15, 8). Și cu toate acestea gândește-te singur cum acest smerit, cerând timpul și împrejurările, ridicà cugetele ucenicilor, nu învățându-i trufiea, ci insuflându-ii idei sănătoase. Căci tot acestor Corintheni discutând cu dânșii li ziceà: „Că dacă se judecă întru voi lumea, nevrednici sunteți de judecăți mai mici" (I. Cor. 6, 2)? Dupre cum creștinul trebuie a stà departe de mândrie, tot așà de departe trebuie a fi și de lingușire, ca și de un cuget necinstit. Când de pildă ar zice cinevà, că «averile eu nu le consider întru nimic, și că toate cele prezente nu sunt pentru mine decât umbră, și vis, și jucării copilărești» noi nu-l vom taxă de mândru, fiindcă atunci noi vom defăimà și pe Solomon, care a grăit, astfeliu filosofând: „Deșărtăciunea deșărtăciunilor, toate sunt deșărtăciuni" (Ecl. 1, 2). Dară să nu fie una ca aceasta, de a numi o asemenea filosofie cu numele de mândrie!

Deci, a disprețuì toate cele prezente, nu vine dela mândrie, ci dela măreției sufletului. Deși noi vedem de multe ori și împărați, și stăpânitori stând împotriva unor asemenea împrejurări, totuși și cel sărac dacă filosofisește asupra lor și le disprețuiește, apoi nu pentru aceasta îl vom numì mândru, ci vom spune că el este om serios, om cu sentimente înalte, dupre cum și pe cel ce prea mult se împotrivește, pe cel ce iesă din hotarele umilinței, nu-l vom mai numì smerit și cumpă-

tat, ci slab, mic de suflet şi fără sentimentul libertăţei. Căci şi un fiu dacă ar dispreţui cele ce se cuvin tatălui său, iară pe cele servile le-ar admirà, noi nu l'am lăudà pe el ca smerit, ci am spune că este lipsit de noleţă, că este servil şi târâtoriu; l'am admirà numai atunci, când el ar face vorbă multă de cele părinteşti, şi ar dispreţui cele servile. Lipsă de minte este numai atunci când cinevà se crede pe dânsul a fi mai bun decât alţii; însă a-şi dà părerea pentru oare-care împrejurări omeneşti, nu este rezultatul mândriei, ci a unei filosofii înalte.

De aceia şi Pavel, nu înălţându-se pe sine, ci voind a moderà pe alţii cari se ridicase contra bărbaţilor celor umiliţi, şi voind a-i convinge să fie cumpătaţi, ziceà că: „Mie prea puţin îmi este ca să mă judec de către voi, sau de ziua omenească". Ai văzut cum şi pe aceia i-a îndreptat? Căci cel ce auzeà că apostolul îi dispreţuià pe toţi deopotrivă, şi că de nimeni nu credeà vrednic de a fi judecat, nu se supărà la urmă, fiindcă nu el singur erà scos dintre ceilalţi. Dacă el ar fi zis numai că «prea puţin îmi pasă dacă aşi fi judecat de voi» şi ar fi tăcut după aceia, poate că ar fi fost deajuns ca ii să se considere ca dispreţuiţi; dară acum el adăogând expresiunea: „sau de ziua omenească", cu aceasta a adus o mare mângâere la rana cauzată, dându-li lor părtaşi sau tovarăşi la dispreţuire. Dară şi aceasta o îndreaptă din nou, zicând: „ci nici însu'mi pre mine mă judec". Priveşte acum că cele vorbite de dânsul nu sunt din lipsă de minte sau mândrie, căci nici chiar pe dânsul nu se crede în stare de a se judecà cu exactitate. Mai departe apoi, fiindcă şi această expresiune s'ar fi părut a unui om ce se înalţă pe sine, iată că şi aceasta a îndreptat-o, zicând: „ci nu întru aceasta m'am îndreptat" (Vers. 4). Dară ce? oare nu trebuie de a ne condamnà pre noi inşi-ne, şi păcatele ce le săvârşim? Desigur că trebuie a face aceasta şi încă cu toată puterea, când noi păcătuim; însă Pavel nu aveà nimic din acestea, dupre cum zice: „Pentru nimic pre mine nu mă ştiu vinovat". Deci, ce păcat trebuià să judece, dacă el nu se ştiea cu nimic vinovat? El însă şi aşà fiind, totuşi ziceà că nu întru acestea s'a îndreptat. Dară atunci ce am puteà spune

de cei ce au cugetul încărcat cu mii de păcate, şi nu cunosc la dânşii nici un bun? Dară ce? Dacă el nu se ştieà cu nimic vinovat, apoi oare nu s'a mai îndreptat (justificat)? — fiindcă s'a întâmplat poate să păcătuiască şi el în oarecari lucruri mici, pe cari nu le ştieà de păcate. De aici tu poţi să judeci câtă exactitate va fi în viitoarea judecată! Aşà dară el n'a spus, că crede nevrednic de dânsul de a fi judecat de aceia — crezându-se pe sine fără de nici un ponos — ci numai ca să astupe gurile celor ce făceau aşà. In alt loc, chiar fiind păcatele pe faţă, şi el nu dă voie de a judecà pre alţii, fiindcă timpul şi împrejurările cereau aşà, pentru care şi ziceà: „Dară tu, ce judeci pre fratele tău sau tu, de ce defăimezi pre fratele tău" (Rom. 14, 10)? ca şi cum pare că ar fi zis: «Nu ai fost rânduit spre aceasta, omule! ca să judeci pe alţii, ci să ispiteşti pe cele ale tale. De ce dară răpeşti dreptul stăpânului? — căci dreptul aceluia este de a judecà, şi nu al tău».

De aceia a şi adaos el imedieat: „Drept aceia mai 'nainte de vreme nimic să nu judecaţi, până ce va venì Domnul, care va şi luminà cele ascunse ale întunericului, şi va arătà sfaturile inimilor, şi atunci lauda va fi fiecăruia dela Dumnezeu" (vers. 5). Dară ce? Oare nu trebuie ca dascălii să facă aceasta? Trebuie, de sigur, pentru păcatele cele pe faţă şi mărturisite de toţi, dară şi aceasta la timpul potrivit, şi chiar atunci să o facă fiind ii înşiş trişti şi amărâţi, iară nu ca cum s'ar păreà stăpâniţi de slavă deşartă şi uşurătate. Căci şi aici el nu vorbeşte de păcatele ştiute de toţi şi mărturisite, ci pentru că preferau pe cutare în locul cutăruia, şi 'şi permiteau de a face comparaţiune între vieaţa unuia şi a altuia. Fiindcă acestea singur el le ştie, el, cel ce va judecà cele ascunse ale noastre cu toată exactitatea, care va şi hotărî care anume sunt vrednice de o mai mare plată şi cinste, precum şi care sunt vrednice de o mai mare pedeapsă, pe când noi le judecăm numai după aparenţă. «Dacă chiar în cele ce însu-mi am greşit, zice, şi nimic nu ştiu lămurit, apoi cum aşi puteà fi vrednic de a-mi da votul pentru alţii? Cum aşi puteà, ca eu, care nici pe ale mele încă nu le ştiu cu exactitate, să judec pe ale

altora?» Deci, dacă Pavel judecă așà, apoi cu atât mai mult noi. Acestea le spuneà, nu cu scopul de a se arătà pe sine fără nici un ponos, ci ca să arate, că chiar de ar fi cineva printre dânșii în totul nepăcătos, totuși nici aceia nu ar fi vrednic de a judecà vieața altora, și că dacă el, care nu se știea vinovat cu nimic, și nu făcea așà, apoi cu atât mai mult aceia cari aveau mii de păcate pe cugetul lor.

Astfeliu, deci, astupând gurile celor ce făceau asemenea judecăți, la urmă pare că simte dureri mari de a trece deodată cu vorba asupra acelui curvariu, și a-și descărcà mâniea ce o aveà contra lui. Dupre cum când se strică vremea, mai întâiu trec în toate părțile nori întunecoși, iară dupre aceia urmează bubuitul acel grozav de trăsnete, și pe ceriu se face un singur nor, și numai după aceia cade ploae pe pământ cu îmbelșugare, întocmai așà s'au petrecut lucrurile și cu apostolul. Căci și el urmând a întrebuințà cu multă indignare vorbe grele asupra curvariului, mai întâiu cu cuvinte aspre moaie trufiea bărbatului, fiindcă și păcatul lui erà îndoit: curvie, și încă mai reà de cât curviea, și totodată că nici nu-i păreà rău pentru păcatul făcut, și nici nu se jăleà. In adevăr că nu atâta trebuie a jăli pe păcătos, pe cât pe păcătosul care nu are părere de rău, și nici nu se pocăește. „Voiu plânge pre mulți“ zice, însă nu cari au greșit mai înainte cum s'ar întâmpla, ci „cari nu s'au pocăit de necurățiea, și curviea, și spurcăciunea care au făcut“ (II. Cor. 12, 21). Cel ce se pocăește după ce a greșit, nu este vrednic de plâns, ci vrednic de fericit, ca unul ce a trecut în ceata dreptilor. „Spune, zice, tu cel întâi fără de legile tale, ca să te îndreptezi“ (Isaia, 43, 26). Dară dacă și după ce a păcătuit cineva, este fără rușine, apoi atunci nu atât este vrednic de milă că a căzut, pe cât că dupre ce a căzut a rămas locului. Deci, dacă a nu se pocăì cineva pentru păcatele sale este un fapt rău, dară încă a se și mândrì pentru acele păcate, de ce pedeapsă oare nu ar fi vrednic? Dacă cel ce se îngâmfă pentru succesele sale, și este necurat, dară încă cel ce se mândrește pentru păcatele făcute, de ce iertare poate fi vrednic?

Deci, fiindcă și curvariul acela erà dintre acești din urmă, căci și el își făcuse prin păcat sufletul atât de

obraznic şi neîncovoiat, încât nu mai simţeà nimic, de aceia erà nevoie mai întâi de a-i doborî trufiea. Şi nici nu pune dela început crima lui, — ca nu cum-và să-şi piarză orice pic de ruşine, ca învinovăţit înaintea celorlalţi — şi nici după aceia, ca să nu creadă el că apostolul a vorbit oarecum în treacăt de faptul lui, ci mai întâi băgându-i multă frică din cauza curajului lui faţă de ceilalţi, şi numai după aceia se aruncă asupra lui, zguduindu-i mai dinainte, prin certarea celorlalţi, cugetul lui cel amorţit şi lipsa de minte. Căci chiar vorbele apostolului: „Că cu nimic pre mine nu mă ştiu vinovat, ci nu întru acestea m'am îndreptat“ şi că: „cel ce mă judecă pre mine Domnul este, care va şi lumină cele ascunse ale întunericului, şi va arătà sfaturile inimilor“ nu sunt zise la întâmplare, ci prin ele se atinge şi de aceia, precum şi de cei ce se alipise de dânsul, luându-i apărarea şi defăimând pe sfinţi. «Şi ce înseamnă, zice, dacă uniia se par pe dinafară virtuoşi şi minunaţi? Căci acel judecătoriu nu este al faptelor dinafară numai, ci aduce la mijloc şi pe cele ascunse». Deci, două sunt cauzele, sau mai bine zis trei, pentru care judecata noastră nu este dreaptă: întâi, că chiar de nu ne-am şti cu nimic vinovaţi, noi totuşi avem nevoie de un cercetătoriu exact, care cu cea mai mare scumpătate să examineze păcatele noastre; al doilea, că multe din faptele petrecute ne scapă din minte şi rămân ascunse; şi al treilea, că multe din faptele săvârşite de alţii, nouă ni se par bune, pe când poate în realitate nu sunt aşà; dară aceasta nu vine decât numai dintr'o judecată nedreaptă. «Deci, ce ziceţi că cutare sau cutare n'au păcătuit cu nimic, sau că cutare este mai bun decât celalalt? Aceasta nu o poate spune nici cel ce nu se cunoaşte cu nimic vinovat, ci numai cel ce judecă cele ascunse ale oamenilor, numai acela este care judecă cu dreptate. Căci iată, zice, că eu nu mă ştiu cu nimic vinovat, însă nici aşà „nu m'am îndreptat“, adecă «nu m'am izbăvit de răspundere, nici de păcate». El n'a zis că «nu m'am pus în rândul celor drepţi» ci că «nu sunt curat de păcat», pentrucă aiurea zice: „cel ce a murit, s'a îndreptat de păcat“ (Rom. 6, 7), adecă că atunci s'a izbăvit, a scăpat de păcat. Facem poate şi multe fapte bune, însă nu dintr'o intenţiune

dreaptă, ca de pildă atunci când lăudăm pe unija, nu că doară am voi să-i facem mai buni şi mai străluciţi, ci ca printr'nşii să muşcăm pre alţii. Faptul acesta săvârşit, este bun în sine, — căci este lăudat cel ce are succese — însă cugetul este conrupt, şi vine dintr'o intenţiune satanicească, fiindcă de multe ori îl săvârşeşte cinevà nu cu scopul de a felicità pe fratele său, ci cu pofta de a lovì pe altul prin acele laude. Şi iarăşi: cinevà a făcut un păcat mare, iară un altul voind să-l amăgească, zice că n'a făcut nimic, şi mângâe aşà zicând pe acel păcătos, refugiindu-se la natura noastră comună; însă aceasta o face de multe ori nu cu scopul de a-i trece cu vederea acel păcat, ci ca să-l facă încă şi mai leneş spre fapta bună. Şi iarăşi: de multe ori ceartă cinevà şi dojeneşte pe altul, nu cu scopul de a-l povăţuì să nu mai facă aşà, ci pentru a-i scoate in vileag păcatul, şi a-i mărì chiar mai mult decât este în realitate. Insă, sfaturile inimei oamenii nu le ştiu, ci numai cel ce ştie inimile oamenilor cu exactitate, acela este care cunoaşte totul, şi care atunci va aduce la mijloc toate acele sfaturi ascunse ale inimilor noastre. De aceia şi zice apostolul: „Care va şi luminà cele ascunse ale întunericului, şi va arătà sfaturile inimilor".

[1]) Deci, dacă chiar şi atunci când nu ne-am cunoaşte cu nimic vinovaţi, şi încă nu vom puteà fi curaţi de păcate; dacă şi făcând binele în unele împrejurări, noi deseori nu-l facem cu intenţiune bună, şi vom fi răspunzători şi vinovaţi cu pedeapsa, apoi putem pricepe câtă amăgire este la oameni în ceia ce priveşte judecăţile lor asupra faptelor. Nu ni este nouă cu putinţă ca oameni de a cunoaşte exact faptele noastre, ci numai ochiului celui neadormit; şi chiar de am amăgì pe oameni, totuşi pe acel ochiu nu-l vom puteà amăgi niciodată. Deci, nu spune: «întuneric este împrejurul meu şi ziduri, şi cine mă vede» — căci cel ce a plăzmuit în parte inimile noastre, însuşi le ştie pe toate, căci întunericul nu se va întunecà niciodată înaintea lui. Bine zice cel ce păcătueşte: «întuneric este împrejurul meu şi ziduri», căci dacă nu ar fi întuneric în cugetul lui, nu ar scoate din el frica de Dumnezeu, şi nu ar face păcatul cu uşurinţă. Dacă

---

[1]) *Partea morală.* Despre teama ce trebuie a o aveà de Dumnezeu, şi de a face totul ce contribuie la mântuirea noastră. *(Veron.)*

mai întâi nu s'ar întunecà cugetul lui, apoi nici păcatul nu s'ar puteà furişà cu uşurinţă în el. Deci, nu zice: «cine mă vede»? — pentru că există cel ce străbate până la despărţirea sufletului şi a duhului, a mădulărilor şi a măduvei (Ebrei 4, 12), şi numai tu singur nu vezi şi nici nu poţi sparge norul, ci având-l primprejurul tău ca şi un zid, nu te lasă de a-ţi îndreptà privirea spre ceriu.

Care păcat voieşti mai întâi a-l examinà, ca să vezi cum se săvârşaşte? Dupre cum tâlharii şi spărgătorii de ziduri când voiesc de a furà cevâ de preţ, o fac aceasta stingând luminarea, tot aşà face şi cu cei ce păcătuesc cugetul cel stricat, căci şi în noi este o lumină care arde veşnic, şi care se numeşte *cuget* sau *conştiinţă*. Dacă duhul răului intră cu multă iuţală înnăuntru şi stinge acea flacără, de 'ndată a întunecat sufletul şi l'a doborît, şi imedieat a furat tot ce se găsià înăuntru. Când sufletul a fost cucerit de vre-o poftă necurată, întocmai ca şi norul sau ceaţa care întunecă ochii trupului, tot aşà şi el rămâne întunecat cu totul, cucerindu-i-se mai dinainte prevederea cugetului, şi nu-l lasă de a vedeà mai departe, nici prăpastiea dinainte, nici gheena, nici frica, ci la urmă fiind tiranisit de voinţa acelei pofte necurate, devine uşor de cucerit de păcat, şi întocmai ca şi un zidiu fără ferestre ridicat înaintea ochilor, pofta nu mai lasă de a străluci lumina dreptăţii în cuget, fiindcă toate gândurile cele absurde ale poftei l'au împresurat din toate părţile. Atunci femeea curvă i se înfăţişază veşnic şi înaintea ochilor, şi înaintea cugetului, şi înaintea gândurilor lui. Şi dupre cum cei orbiţi, chiar de ar stà sub ceriul liber şi într'o miazăzi din cele mai strălucitoare, totuşi nu se pot bucurà de lumină, fiindu-li închişi ochii, întocmai aşà pătimesc şi aceştiia, căci de li s'ar trâmbiţà la ureche mii de vorbe mântuitoare, ii îşi astupă urechile la toate vorbele acelea, fiind prinşi mai dinainte şi robiţi cu sufletul acelei patimi. Dară toate acestea le ştiu foarte bine toţi cei ce au făcut asemenea experienţi nenorocite. Fie, însă, ca voi să nu ştiţi nici-odată de asemenea experienţe.

Dară nu numai păcatul face acestea, ci ori-şi ce dragoste absurdă. Să ne transportăm cu vorba, dacă credeţi, dela femeea curvă la bani, şi vom vedeà şi aici un nor des şi neîntrerupt. Acolo fiind vorba de o singură femee curvă, mărginită într'un singur loc, patima

nu este așà de grozavă, pe când banii arătându-se pretutindeni, și la turnătorii de argint, și prin oteluri, și pre la turnătorii de aur, și prin casele celor bogați, de aceia și dragostea de dânșii este mai înfierbântată. Când cel ce este îmbolnăvit de această poftă, vede prin târg slugi care aleargă în toate părțile, când vede cai strălucind de aurul ce este pe hamurile de pe dânșii, când vede oameni împodobiți cu hainele cele mai scumpe, atunci întunericul cel mai mare îl cucerește. Și ce spun eu de case, și de turnătoriile de aur? Eu cred că niște astfeliu de oameni, dacă ar vedeà numai icoana (imagina sau tabloul) bogăției, și încă s'ar tulburà, s'ar sălbătăcì, și ar turbà, așà că întunerecul de pretutindeni îi înconjoară. Când ii văd icoana împăratului, nu admiră frumuseța petrelor, nici aurul, nici haina cea de adevărată porfiră, ci chiar se și topesc. Dupre cum acel nenorocit amorezat, chiar dacă ar vedeà numai icoana femeii iubită de el, și se pironește cu privirea la acel obiect ne 'nsuflețit, tot așà și acesta văzând icoana ne 'nsuflețită a bogăției, pătimește de același dor nebun, fiindcă este stăpânit de cea mai tiranică patimă. El trebuie sau să stee în casă, sau dacă se duce în târg să se întoarcă iute acasă, fiindcă multe de toate i-au întristat ochii, și a primit în suflet mii de rane. Și dupre cum acela nimic alta nu vede înaintea ochilor, decât pe femeea iubită de el, tot asemenea și acesta trece cu vederea pre cei săraci și toate celelalte dinaintea lui, — ca nici măcar o mângâere cât de mică să nu găsască — și privirile îi sunt întoarse numai la cei bogați, introducând în sufletul lui focul cel mai grozav prin privirea acelora. Foc este cu adevărat această patimă nenorocită; foc care consumă pe cel căzut în ea, și chiar de nu ne-ar fi amenințat cu gheena și cu osânda, totuși cele prezente încă sunt o mare osândă; căci de a fi cineva veșnic torturat de această boală grozavă, și de a nu-i mai dà de leac nici odată, este o osândă din cele mai mari, — și deci numai acestea ar fi deajuns ca să-l facă a fugì de această boală. Insă nimic nu este mai rău ca lipsa de minte, care pe lângă că poartă cu sine întristare de faptele săvârșite, dară încă nici un folos măcar nu-i procură.

De aceia vă rog de a tăià boala chiar dela început. Dupre cum frigurile la început când atacă pe cinevà, nu-l înfierbântă mult cu setea pe bolnav, dară după

aceia sporind fierbinţala, îl face de a suferì grozav de sete, şi chiar de i-ar dà un altul oricât de multă băutură, tot nu-i ar stinge setea, ci încă mai mult se aprinde cuptorul, tot aşà se petrece şi cu această patimă. Dacă noi nu o vom împiedecà dela început ca să între în sufletul nostru, şi nici nu vom închide uşile, apoi odaià intrată va face multă stricăciune celor ce o vor primi.

Căci, iubiţilor, şi cele bune, precum şi cele rele când vor dăinui în noi mai mult timp, devin mai puternice. Acest fapt l'ar puteà vedeà cinevà petrecându-se şi în toate celelalte împrejurări din natură. O plantă de pildă, când este răsădită de curând, cu uşurinţă se poate smulge, dară cu trecerea timpului înrădăcinându-se tare, numai este aşà de uşor ca la început, ci este nevoie de o mai mare osteneală. Şi o clădire de curând făcută se poate răsturna uşor de cei ce nu sunt mulţămiţi cu ea, pe când dacă va fi bine înţepenită, apoi multe greutăţi va aduce celor ce ar voì să o dărâme. Chiar şi fiara sălbatecă dacă s'a cuibărit undevà pe un timp mai îndelungat, cu greu va fi alungată de acolo. Deci, pe cei ce n'au fost cuceriţi până acum de această patimă, eu îi sfătuesc să nu se lase a fi stăpâniţi, căci este mai uşor de a se păzi cinevà ca să nu cadă, decât ca după ce a căzut să se ridice; iară pe cei ce au fost dejà cuceriţi de această patimă şi sfâşieaţi, îi vestesc că dacă se vor predà pe dânşii unui doctor cu cuvântul, îi făgăduiesc nădejde de mântuire cu charul lui Dumnezeu. Dacă vei cugetà la cei ce au pătimit de această boală, au căzut în ea şi s'au ridicat după aceia, vei avea speranţe plăcute pentru izbăvirea de ea.

Şi cine a căzut în această boală, iară după aceia s'a ridicat uşor? Zacheu acel pomenit de evanghelist. Cine ar puteà fi mai iubitoriu de bani ca vameşul? Dară iată că fără de veste el a devenit filosof, şi a stins toată văpaea poftei. Matheiu apostolul de asemenea, căci şi acésta a fost vameş, trăind într'una numai în răpire. Dară şi el iute s'a izbăvit de această patimă, a stins setea de bani, şi s'a îndeletnicit cu anevoinţa duhovnicească. Deci, pe aceştiia şi pe alţii ca dânşii avându-i în vedere, nici tu să nu te desnădăjduieşti, căci dacă voieşti, apoi iute vei puteà să te ridici.

Şi dacă voieşti, apoi îţi vom prescrie, după regulà doctorilor, reţeta de ce trebuie să faci cu cea mai mare exactitate. Deci, mai 'nainte de orice trebuie de a reuşì

în aceia, ca să nu te desnădăjdueşti şi nici să te împuţinezi pentru mântuirea ta, iară după aceia să nu ai în vedere numai exemplele celor ce s'au izbăvit, ci şi suferinţele celor ce au stăruit în păcat. Dupre cum noi trebuie de a ne gândì la Zacheu şi Matheiu, tot aşà trebuie de a ne gândì şi la Iuda vînzătoriul, şi la Ghiezì, şi la Ahar, şi la Ahaáv, şi la Anania şi Sapfira, ca astfeliu prin cei dintâi să scoatem din sufletul nostru desnădăjduirea, iară prin cei dealdoilea să tăiem lenevirea noastră, şi sufletul nostru să nu cadă jos faţă cu sfătuirile puse înaintea lui. Şi să ne dăscălim pre noi înşi-ne de a spune, ceia ce ziceau şi Iudeii aceia cari se apropiase de Petru şi-l întrebau: „Ce trebuie să facem ca să ne mântuim“ (Fapt. 2, 37)? şi vom auzì atuncì ce trebuie să facem. Şi ce trebuie să facem? Să cunoaştem nimicniciea lucrurilor omeneşti, şi cum că bogăţiea este ca o slugă care fuge şi este nerecunoscătoare, şi că îi acufundă în mii de rele pre cei ce o au. Acestea şi altele de acestea să ni le spunem într'una. Şi dupre cum doctorii mângâe pe bolnavii cari cer într'una apă rece, spunându-li că li va da, însă mai întâi pretextează că izvorul este departe, că vasul lipseşte, sau că timpul nu permite pentru moment, sau şi altele de acest feliu, — căci dacă ar consimţi imedieat la cererea lor, prin aceasta li-ar aţiţà mai mult pofta lor — tot aşà să procedăm şi noi faţă de iubitorii de argint. Când de pildă îi spun: «voim să ne îmbogăţim», noi nu de îndată să li spunem că bogăţiea este un rău mare, ci să fim de aceiaşi părere cu dânşii, spunându-li că şi noi voim aceasta, însă la timpul potrivit, şi că noi voim adevărata bogăţie, — «care poartă cu sine plăcere neperitoare pentru tine care ai strâns-o, iară nu pentru alţii, ba încă de multe ori chiar pentru duşmani». Apoi să aducem la mijloc şi cuvinte despre adevărata filosofie, spunând că noi nu poroncim de a nu se îmbogăţì cinevà, ci numai de a nu se îmbogăţì rău, fiindcă este cu putinţă de a se îmbogăţì cinevà şi fără lăcomie, şi fără răpire sau siluirea aproapelui, şi fără ca să audă blestemuri din partea tuturor. Cu nişte astfeliu de vorbe mângâindu-i mai dinainte, să nu li vorbim de loc despre gheena, căci cel ce este împătimit de această boală, nu ar suferì deodată nişte astfeliu de cuvinte. De aceia, toate vorbele să li aducem numai la împrejurările din vieaţa aceasta, şi să li zi-

cem: «De ce voieşti a te îmbogăţi prin lăcomie? Voieşti să strângi aurul şi argintul pentru alţii, iară pentru tine mii de blestemuri şi de acuzaţii? Căci cel desbrăcat de tine se sbuciumă fiind lipsit de cele trebuitoare, se văicărează asupra ta, şi-ţi atrage mii de acuzători, şi venind sara el se perindă prin piaţă în dreapta şi în stânga, şi rătăceşte pe toate cărările neştiind unde 'şi va adăpostì trupul în timpul nopţei. Şi cum se va culcà oare muncit şi chinuit de stomah, împresurat de foame şi de lipsă, privighind, de multe ori fiind frig, sau ploaea căzând asupra lui? Tu, după ce te-ai îmbăiat te reîntorci acasă îmbrăcându-te cu haine moi, vesel şi încântat, şi alergând iute la cina cea luxoasă ci ţi s'a pregătit, pe când acela rătăceşte prin târg fiind alungat într'una de frig şi de foame, merge pe drum cu capul în pământ şi cu mâinile întinse înainte, şi nici nu îndrăzneşte măcar de a adresà câtevà cuvinte celui plin şi îmbuibat, pentru hrana ce-i trebuie, ba încă de multe ori fiind batjocorit el pleacă mai înainte de a deschide gura. Deci, când te duci acasă şi te culci pe patul tău, când ai în casă o lumină strălucitoare, când masa îţi este gata şi încărcată cu de toate, atunci adă-ţi aminte de acel mişel şi nenorocit, care ca şi cânii se per ndă pe strade, prin glod şi întuneric, şi care de multe ori nu se duce deacolo la casă sa, nici la femeia sa, nici pe patul său, ci la un aşternut de pae, ca şi cânii cei turbaţi pe cari-i vedem pribegind în timpul nopţii. Tu, dacă ai vedeà chiar o mică picătură de apă străbătând prin acoperemântul casei, răscoleşti toată casa, chemând slugile, şi toate mişcându-le, pe când acela stând în pae sau în glod, înfăşurat în zdrenţe, rabdă frigul cel mai aspru»!

Dară oare care fiară sălbatecă nu s'ar înduioşà în asemenea împrejurări? Cine este atât de crud şi neomenos, încât să nu fie blând cu nişte astfeliu de nenorociţi? Şi cu toate acestea sunt uniia cari ajung la atâta sălbăticie, încât spun că aceşti nenorociţi pătimesc cele vrednice de dânşii. Ar trebuì ca ii să plângă şi să le fie milă de aceşti nenorociţi, căutând a li alinà nenorocirile, iară nu să-i mai învinovăţască cu cruzime şi neomenie. Pe aceştiia cu i-aşi întrebà: de ce oare pătimesc aceia cele vrednice de pătimit? Că voiesc a se hrănì şi a nu pierì de foame? «Nu, zic ii, ci pentrucă sunt leneşi şi nu muncesc». Şi tu nu răsipeşti oare fără să munceşti?

Dară ce? Oare nu faci o treabă cu mult mai rea decât orice lenevire, răpind, siluind și obijduind pe alții? Mai bine ar fi fost ca și tu să te fi lenevit în acest mod, fiindcă e cu mult mai bună lenevirea, decât de a răpi avutul altuia. Acum însă tu intervii și în nenorociri străine, nu numai ca cum n'ai face nimic, ci încă și învinovățind pe acei nenorociți.

Să li mai povestim apoi și nenorocirile străine, de acei orfani rămași fără nici un sprijin, de acei ce stau prin temnițî, de cei ce se sbuciumă prin tribunale, de cei ce sunt cu frică în vieață, de văduviile cele neașteptate ale femeilor, de prefacerile și schimbările cele fără de veste a celor bogați, și cu frica aceasta să li muiem cugetul lor. In povestirile ce li vom face de alții, noi îi vom convinge de a se teme, ca nu cumvà lucruri de acestea să se petreacă și cu dânșii. Căci când ii vor auzi că fiul cutărui lacom și hrăpitoriu, că femeia cutăruia care a făcut multe fapte tiranice, după moartea soțului ei a pătimit mii de rele, că cei nedreptățiți s'au răsculat asupra femeii și asupra copiilor acelui hrăpitoriu, și că cu toții le-au declarat războiu din toate părțile, chiar dacă ar fi dintre cei mai nesimțitori, la urmă se vor teme de a nu pătimi și ii așà, și se vor face mai înțelepți, temându-se ca nu cumvà și ai lor să pătimească de acestea după moartea lor. Când noi spunem acestea, să nu le spunem ca și cum i-am sfătui sau i-am povățuì, ca nu cumvà cuvintele noastre să se pară prea greoaie, ci să le ià ca în formă de istorisire. Chiar și în alte converzațiuni noi pururea să pășim spre o asémenea discuțiune, și necontenit să-i aducem la astfeliu de povestiri, ne 'ngăduind de a vorbi de altcevà, decât numai de acestea: cum casa cea strălucită a cutărui hrăpitoriu a căzut, cum a rămas pustie, cum toate cele dinăuntru au căzut pe mâni străine, câte judecăți sunt pe fiecare zi asupra averei aceluia, câte împrejurări nenorocite, câte dintre slugile aceluia au ajuns acuma să ceară de pomană, și câte au murit prin grosuri. Și toate acestea noi să le spunem compătimind pe răposat, în același timp și disprețuind cele prezente, ca astfeliu și cu mila și cu frica să muiem cugetul lor cel țeapăn. După ce, în fine, îi vom vedeà că s'au înfricoșat de acele povestiri, atunci vom puteà să introducem vorba și de gheena, însă nu ca cum i-am spăriea pe dânșii, ci ca fiindu-ni milă și compătimind pe acei nenorociți, cari

au căzut în acest păcat. Să li spunem deci atunci: «și ce trebuie a vorbi de cele prezente? — căci ale noastre nu rămân numai aici, — și niște astfeliu de oameni vor primi și pedeapsa cea mai grozavă, când se vor duce în cealaltă vieață, unde vor găsi râuri de foc, viermele cel neadormit, întunericul cel nesfârșit, și pedepsele cele veșnice».

Dacă noi li șoptim într'una niște astfeliu de povestiri, odată cu dânșii ne vom îndreptà și pe noi, izbăvindu-ne de o astfeliu de boală, iară în ziua aceia vom aveà lăudătoriu al nostru chiar pe însuși Dumnezeu, dupre cum și Pavel zice: „Și atunci lauda va fi fiecăruia dela Dumnezeu". Lauda dela oameni se scurge degrabă, și de multe-ori nici nu purcede din cuget curat, pe când lauda dela Dumnezeu rămâne veșnic și strălucește într'una. Căci când te laudă cel ce știe totul chiar și mai 'nainte de nașterea ta, și când acea laudă este lipsită de orice patimă, atunci este dovada cea mai necontrazisă de virtutea ta. Deci, știind noi acestea, să facem așà feliu ca să fim lăudați de Dumnezeu, și să ne bucurăm de cele mai mari bunuri. Cărora fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XII

„Și acestea, fraților, am închipuit întru mine și întru Apollò pentru voi, ca întru noi să vă învățați, ca nu mai mult decât ce este scris să gândiți" (Cap. 4, 6).

Pe cât timp aveà nevoie de cuvinte grele, el n'a descoperit scena, ci converzà astfeliu ca și cum numai el însuși erà care auzà, pentru ca demnitatea persoanelor învinovățite lovindu-se de cei ce învinovățau, să nu li permită de a se abate dela vinovățiea lor la mânie. Dară fiindcă trebuià la urmă să dea pe față vinovățiea lor, de aceia a ridicat masca, a ridicat și cortina și a

arătat persoanele ascunse îndărăt, în denumirea lui Pavel, şi a lui Apollò. De aceia şi ziceà: „Şi acestea, fraţilor, am închipuit între mine şi Apollò". Şi dupre cum se petrece cu copiii cei bolnavi, când se zbat şi resping doctoriile ce li dau doctorul, iară cei ce stau pe lângă bolnavi chiamă pe tatăl copilului sau pe pedagog, pentru ca aceştiia luând medicamentele din mâna doctorului, să le dea singuri bolnavului, încât copilul de frica lor să le primească şi să se liniştească, tot aşà şi Pavel urmând a-i acuzà pentru alţii — uniia ca nedreptăţiţi, iară alţii ca cinstiţi poate mai mult decât trebuià — n'a pus pe faţă persoanele, ci a adus vorba asupra persoanei sale şi a lui Apollò, ca sfiindu-se la auzul acestor nume să primească medicamentul. Şi fiindcă ii l'au primit, apoi la urmă a şi dat pe faţă cele pentru care a vorbit atâta mai 'nainte. Această purtare a lui Pavel nu a fost ipocrizie, ci pogorământ şi iconomie faţă de dânşii. Dacă el li-ar fi spus pe faţă că «voi judecaţi pe bărbaţii sfinţi şi minunaţi»? aceia s'ar fi nemulţămit şi şi-ar fi întors spetele; dară acum spunând că „mie prea puţin îmi este ca să mă judec de către voi" şi iarăşi: „cine este Pavel? cine este Apollò?" prin aceasta a făcut ca vorba lui să fie bine primită. Pentru aceia tocmai a şi zis el: „Acestea le-am închipuit întru mine... ca întru noi să vă învăţaţi, ca nu mai mult decât ce este scris să gândiţi", arătând prin aceasta, că dacă ar fi adus vorba de dânşii, ii n'ar fi putut învăţà ceia ce trebuià să înveţe, şi nici că ar fi primit îndreptarea, nemulţămindu-se cu cele vorbite. Acum însă sfiindu-se de cei de pe lângă Pavel, au suferit cu uşurinţă certarea. Şi ce este oare „ca nu mai mult decât ce este scris să gândiţi?" Este scris: „De ce vezi paiul ce este în ochiul fratelui tău, iară bârna care este în ochiul tău n'o simţi" (Math. 7, 3)? şi: „Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi" (Ib. 7, 1). Dacă noi suntem una şi suntem legaţi împreună, apoi nu trebuie a ne răsculà uniia asupra altora, şi nici nu se cuvine. „Cel ce se smereşte pre sine, zice, se va înălţà", şi „cel ce voieşte să fie întâi, să fie slugă tuturor" (Math. 23, 12. Marc. 10, 43. 44). Acestea sunt cele scrise.

„Ca să nu vă mândriţi unul pentru altul, zice, împotriva celuilalt". Aici iarăşi lăsând pe dascali, ceartă pe ucenici, căci aceştiia erau cari aţîţau pe dascali spre mândrie. Dealmintrelea dascalii nici n'ar fi primit cu uşurinţă asemenea vorbe, pentru dorinţa ce o aveau de slavă lumească, fiindcă erau oarecum beteşiţi de această patimă, — pe când ucenicii necăutând slava pentru dânşii, ci dând-o dascalilor, mai cu uşurinţă suferea certarea, şi erau mai cu putere decât dascalii, de a împrăştieà această boală. Aşà dară, şi a se mândrì cinevà pentru altul, tot mândrie se chiamă, deşì poate că el nu pătimeşte de acea boală. Dupre cum cel ce cugetă lucruri mari pentru o bogăţie străină, face aceasta din lipsa de minte, tot aşà şi cel ce se mândreşte pentru slavă străină. Şi bine a zis apostolul câ este mândrie acest fapt, întrebuinţând expresiunea φυσίωσιν, — care în primul loc însamnă *umflare*, — căci când un membru al trupului se răscoală şi îşi iesă din locul său, nimic alt nu este decât inflamaţie sau umflare, şi prin urmare boală. De altfeliu un membru al trupului nici nu devine mai ridicat decât celălalt, de cât numai când se umflă. Tot aşà deci şi în trupul bisericei cel ce se mândreşte este bolnav şi pătimeşte rău, căci s'a umflat mai mult de cât măsura comună. Şi aceasta, deci, este un feliu de inflamaţie. sau umflătură. Şi dupre cum în trupul omului când vr'un suc străin şi rău se împrăştie prin sânge, nu lasă să se împrăştie sucurile cele prielnice, iară din această cauză şi devine umflătura organului, tot aşà şi din cauza raţionamentelor streine intrate în sufletul omului, se naşte mândriea. Acum, tu priveşte în ce însemnare trebuie luată mai cu samă expresiunea „ca să nu vă mândriţi", căci umflătura are înăuntru un suc conrupt, de care este încărcată. Acestea le zice apostolul, nu tăind orice vindecare, ci numai vindecarea în rău. «Voieşti a vindecà pe cutare? zice: nu te împiedic. însă nu spre vătămarea altuia». Nu ni s'au dat dascali, ca noi să ne împerechiem unii contra celorlalţi, ci ca cu toţii să fim uniţi împreună. Căci de aceia şi generalul stă pus în fruntea armatei, ca pre cei despărţiţi în diferite regimente să-i facă un singur corp de armată, şi dacă ar voi să rupă armata în bucăţi, apoi atunci el va îndeplinì rolul mai mult al unui vrăjmaş, de cât al unui general.

„Că cine te alege pre tine? și ce ai care n'ai luat“ (Vers. 7)? De astădată a lăsat pe cei stăpâniți (ucenici) și a trecut la stăpânitori. Ceia ce el spune aici, aceasta însamnă: «De unde se poate dovedì că tu ești vrednic de a fi làudat? Așà dară s'a făcut vr'o judecată? S'a făcut mai înainte vr'o examinare, vr'o încercare, sau vr'o ispitire exactă? Dară nu ai ce spune. Că dacă oamenii își dau părerea câteodată, totuși judecata lor nu este dreaptă. Dară să spunem chiar că ești vrednic de laude, că ai în adevăr cu tine darul de a fi plăcut tuturor, că judecata oamenilor nu este conruptă; ei bine! și nici atunci chiar nu trebuie să cugeți lucruri mari de tine, fiindcă ceia ce ai, nu dela sine-ți ai, ci ai primit de la Dumnezeu. Deci ce ai ați însuși, nefiind nimic al tău? Dacă ai tu cevà, și alții au împreună cu tine. Nu sunt ale tale succesele pe care le ai, ci ale charului lui Dumnezeu. De vei spune că ai credința, apoi și aceasta ți-a venit din chemare; sau de vei spune de charuri, sau de iertarea păcatelor, sau de puterile și minunile ce săvârșești, sau de cuvântul învățătoriu, sau de orice, toate de acolo le ai, toate de acolo le ai primit. Așà dară ce ai spune-mi, pe care nu ai primit, ci le ai numai din isprăvile tale? Nu poți spune nimic. Deci dacă totul ai primit, de ce cugeți lucruri mari? De aceia tocmai trebuie ca să te moderezi, căci ceia ce ți s'a dat nu este al tău, ci al dătătoriului Dumnezeu. Dacă ai luat, dela dânsul ai luat, și dacă ai luat dela dânsul nu pe al tău ai luat, și dacă n'ai luat pe al tău, de ce cugeți lucruri mari, ca și cum ar fi al tău»?

De aceia a și zis: „Iară de ai și luat, ce te fălești, ca cum n'ai fi luat“? Deci, pregătindu-și cuvântul dupre urmarea firească a împrejurărilor, arată că dânșii au nevoie de multe, ca și cum parecă ar zice: «foarte bine! — însă chiar de ați luat totul, nu trebuie cu toate acestea a vă mândrì, căci nimic nu este al vostru; ba încă acum sunteți lipsiți chiar de multe». Acest lucru el a dat să se înțeleagă chiar de la început zicând: „N'am putut grăì vouă ca celor duhovnicești“ și „nimic n'am judecat a ștì întru voi, fără numai pre Iisus Christos“, iară aici aduce vorba mai mușcătoare oarecum. zicând: „Iată sătui sunteți, iată v'ați îmbogățit“ (Vers. 8), adecă: «nu mai

aveţi nevoie de nimic, aţi devenit desăvârşiţi, aţi ajuns la culmea perfecţinnei, credeţi că nu mai aveţi nevoie de nimeni, nici de apostoli, nici de dascali». „Iată sătui sunteţi“, zice. Şi bine a întrebuinţat el expresiunea „iată“ (ἤδη = dejà), arătând prin aceasta absurditatea părerei lor, şi îngâmfarea cea prostească. De aceia luându-i în deridere, pare că li-ar spune: «atât decurând aţi ajuns la sfârşit (?!) ceia ce s'ar fi părut cu neputinţă într'un timp aşà de scurt». Cele desăvârşite rămân şi în viitoriu, însă a se sătură cinevà de puţin, e dovadă de un suflet slab; a crede cinevà că din puţine se va îmbogăţì, dovedeşte că sufere de boala de mare, sau că este tâmpit. Evlaviea, sau cucerniciea, este nesăturată, adică nu se satură niciodată, şi este mai mult o cugetare copilărească de a crede cinevà, că chiar dela început a luat totul, şi a cugetà lucruri mari de dânsul, ca şi cum ar fi ajuns la sfârşit, în timp ce el poate nu se găseşte nici la început.

Mai departe apoi el îi ruşinează şi prin celelalte expresiuni încă mai mult, căci după ce zice: „iată că sătui sunteţi“ a adaos imediat: „iată v-aţi îmbogăţit, fără de noi luaţi împărăţiea, şi fie de aţi împărăţì! ca şi noi împreună cu voi să 'mpărăţim“. Foarte greoiu este cuvântul lui aici, şi de aceia l-a şi pus la urmă, însoţit de cea mai aspră dojană. Căci atunci sfătuirea este demnă şi bine primită, când împreună cu acuzaţiile se adaog şi vorbe aducătoare de sfieală şi de ruşine, fiindcă este deajuns de a înfrânà un suflet neruşinat, şi a-l lovì mai tare decât acuzaţiile aduse pe faţă, nişte astfeliu de vorbe muşcătoare, care îi vor şi vindecà rana şi ruşinea căpătate din învinovăţirile aduse. Ceia ce este de admirat în vorbele provocătoare de ruşine şi de sfieală, tocmai aceasta este mai cu samă, că două lucruri contrare se câştigă deodată: întâi, cà aplică o lovitură mai grea decât pira învederată adusă persoanei, şi al doilea că pregăteşte pe cel certat atât de greu de a se oţelì mai mult în răbdare.

„Fără de noi luaţi împărăţiea“. Multă emfază în cuvânt este aici, şi faţă de dascali, şi faţă de ucenici şi tot-odată se dă pe faţă nu numai lipsa de conştiinţă a ucenicilor, ci chiar şi prostiea lor. Ceia ce el spune aici, aceasta însamnă: «In năcazuri şi ostenele, zice,

toate ni sunt comune, şi nouă şi vouă, însă în răsplată şi în cununi voi sunteţi cei întâi; însă eu nu mă supăr spunând acestea». De aceia a şi adăogat: „Şi fie de aţi împărăţì“. Apoi ca să nu se pară că este aici o ironie, a adaos: „ca şi noi împreună cu voi să împărăţim“, adecă, ca şi noi să ne învrednicim acelor bunuri.

Ai văzut cum a arătat la un loc asprimea şi dragostea părinţască, unite cu părerea lui filosofică? Ai văzut cum doboară trufiea lor? „Că mi se pare că Dumnezeu pre noi Apostolii, cei mai deapoi (cei mai de pe urmă) ne-a arătat, ca pre nişte rânduiţi spre moarte“. (Vers. 9). Multă emfază şi multă asprime în cuvânt se arată iarăşi în expresiunea „pre noi“, şi încă nu s-a mulţămit numai cu aceasta, ci a adaos şi demnitatea lor: „pre noi Apostolii“, zice, cu care ocazie îi atinge foarte mult, ca şi cum pare că ar zice: «pre noi cari suferim mii de rele, cari semănăm propoveduirea evangheliei, şi cari vă împingem pre voi spre o astfeliu de filosofie; pre noi, zic, ne-a arătat cei mai de pe urmă, ca pre nişte rânduiţi spre moarte, adecă ca pre nişte condamnaţi». Fiindcă a fost zis mai 'nainte „ca şi noi împreună să împărăţim cu voi“, cu care ocazie a slăbit oare-cum asprimea în cuvânt, apoi ca nu cumvà aceasta să-i moleşască, iarăşi se reîntoarce la acel subiect cu mai multă mânie, zicând: „Că mi se pare că Dumnezeu pre noi Apostolii, cei mai deapoi ne-a arătat, ca pre nişte rânduiţi spre moarte“. «Dupre cum văd, zice, şi din câte spuneţi voi, apoi cei mai dispreţuiţi decât toţi, şi cei mai condamnaţi, noi suntem; iară dacă noi suntem expuşi a pătimì pururea cele rele, iată că voi dejà vă închipuiţi că aţi câştigat împărăţiea cerurilor, că aţi câştigat şi cinstea şi premiul». Deci, voind ca cuvântul să-l ducă la o mai mare absurditate, şi să-l arate ca neprobabil din toate punctele de vedere, el n'a spus simplu că «noi apostolii suntem cei mai de pe urmă», ci că «Dumnezeu ne-a făcut a fi cei mai de pe urmă». Şi nu s-a mulţămit numai să zică „cei mai deapoi“, ci ca adaos şi „ca pre nişte rânduiţi spre moarte“, ca astfeliu

chiar şi cel mai prost să cunoască neprobabilitatea celor spuse, şi că asemenea vorbe sunt ieşite dintr'un suflet amărît, şi care îi ruşină puternic.

Şi acum priveşte înţelepciunea lui Pavel; cum el, când erà timpul potrivit, dela împrejurările acelea tocmai care îl înalţă, îl arată şi-l fac mare şi cinstit, dela acele împrejurări, zic, purcezând de astădată, şi numindu-se pe sine rânduit spre moarte, îi ruşinează pe dânşii foarte tare. Atât de mare şi de important este faptul acesta, ca adecă cinevà să facă totul la timpul potrivit! Prin expresiunea „rânduiţi spre moarte", el înţelege aici: pe cei condamnaţi şî vrednici de mii de suferinţi. „Pentru că privelişte ne-am făcut lumei, şi îngerilor şi oamenilor". Dară ce însamnă „că privelişte ne-am făcut lumei"? Adecă că «nu suferim aceste năcazuri numai într'un colţ mic al lumei, ci pretutindeni şi dela toţi». Şi ce va să zică „şi îngerilor"? «Se poate, zice, ca să fie cinevà privelişte lumei şi oamenilor, şi nici de cum îngerilor, dacă cele petrecute sunt mici şi nebăgate în samă, — însă luptele noastre sunt de acelea, că sunt vrednice şi de priveliştea îngerilor». Priveşte, cum dela cele cu care el se înjoseşte şî se dispreţueşte pe sine, se arată tocmai mare şi important, şi cum în acelaşi timp îi arată pe aceia mici şi dispreţuiţi, tocmai dela cele prin care ii cugetau lucruri mari de dânşii. Fiindcă a fi nebuni pentru Christos se păreà că este mai de dispreţuit decât de a fi înţelepţi; fiindcă a fi slabi se păreà că este mai de dispreţuit decât a fi puternici; precum şi a fi necinstiţi se păreà că este mai de dispreţuit decât de a fi slăviţi şi renumiţi; şi fiindcă pe unele urmà a le aruncà, iară pe altele ale primì, apoi arată că acestea sunt mai bune şi mai însemnate, de vreme ce au atras privirea nu numai a oamenilor, ci chiar şi a îngerilor. «Lupta noastră, zice, nu este faţă numai de oameni, ci faţă şi de puterile netrupeşti, căci şi acestea ne privesc, şi de aceia această luptă este ca o mare privelişte înaintea tuturor».

„Noi nebuni pentru Christos, iară voi înţelepţi întru Christos". (Vers. 10). Şi aceste vorbe le-a spus tot ca să-i ruşineze, arătând că este cu neputinţă să se întâmple astfeliu de lucruri contrare, şi că nici

nu se poate ca în aceleași împrejurări care se împotrivesc și se contrariează între dânsele, să se poată întâlni vre-o dată. «Cum este cu putință, zice, ca voi să fiți înțelepți întru Christos, iară noi să fim nebuni, în fapte tot dupre Christos»? Fiindcă apostolii erau loviți de pretutindeni, erau disprețuiți, și necinstiți, și se credeaŭ că nu sunt nimic, pe când ucenicii lor se bucurau de cinste, ba încă unii erau presupuși de mulți ca învățați și înțelepți, de aceia Pavel spune asemenea vorbe înțepătoare: «Cum este cu putință, zice, ca cei ce propoveducsc astfeliu de fapte mărețe, să fie crezuți cu totul din contra de cele propoveduite?»

„Noi slabi, zice, iară voi tari", adecă, «noi suntem alungați și persecutați, iară voi vă bucurați de multă liniște și îngrijire, însă aceasta nu o îngăduie natura propoveduirei». „Voi slăviți, iară noi ocărâți". Prin aceste cuvinte el se adresează către cei nobili, și care cugetau lucruri mari în cele dinafarnice. „Până în ceasul de acum și flămânzim și însătoșăm, și suntem goli și pătimim, și nu suntem așezați (statornici), și ostenim lucrând cu mânile noastre" (Vers. 11. 12), adecă «nu vă povestesc lucruri vechi, ci de acelea pe care le mărturisește timpul de față. Noi nu avem de partea noastră nici-o vorbă și nici-o laudă omenească, și nici însemnătatea cea dinafarnică, ci privirea ni este îndreptată numai spre Dumnezeu, și numai aceasta ni este trebuitoriu de a face pretutindeni. Nu numai îngerii privesc la lupta noastră, ci mai înainte de dânșii ne privește însuși dreptul judecătoriu».

[1]) Deci, iubiților, să nu căutăm laudele altora, căci prin aceasta noi batjocorim pe stăpânul nostru, fiindcă trecem pe lângă dânsul ca și cum n'ar fi destoinic de a ni admirà succesele noastre, și alergăm la laudele celor deopotrivă cu noi. Și dupre cum cei ce se luptă pentru câștigarea de premii în fața unui public puțin numeros, caută cevà mai mult, cevà mai mare, ca nefiind îndeajuns de destoinic spre lauda lor acel public, întocmai așà se petrece și cu cei ce luptându-se înaintea lui Dumnezeu, nu se simt mulțămiți numai cu laudele lui, ci mai umblă și după laudele oamenilor, fiindcă și

[1]) *Partea morală.* Nu trebuie a căutà laude dela oameni. (*Veron*).

aceştiiă lăsând la o parte pe cele mari, aleargă după cele mici şi nebăgate în samă, atrăgându-şi asupra lor cea mai mare osândă.

Aceasta a resturnat totul pe dos, aceasta a tulburat întreaga lume, că noi uitându-ne la oameni, facem totul de ochii lor, şi chiar în faptele bune nu considerăm întru nimic de aveà pe Dumnezeu ca admiratoriu al nostru, ci căutăm aprobarea celor deopotrivă cu noi, precum, şi în faptele cele rele noi dispreţuindu-l încă pe dânsul, ne temem de oameni, — de şi la judecata lui vor stà şi aceia, şi cu nimic nu ne vor puteà folosì, în timp ce Dumnezeu pe care-l dispreţuim acum, el singur va pronunţà hotărîrea asupra noastră. Şi cu toate acestea cunoscând şi ştiind bine asemenea împrejurări, noi totuşi alergăm cu gura căscată după laudele oamenilor, ceia ce constituie unul din păcatele cele mai mari. Când un om ar vedeà, nu ar îndrăznì cinevà sa curvească, ci chiar de ar arde de mii de ori de acest rău, totuşi tirăniea patimei este învinsă de ruşinea de oameni, pe când Dumnezeu văzând şi ştiind totul, oamenii nu numai că curvesc, ci îndrăznesc a face şi alte fapte cu mult mai grozave. Deci, singur acest fapt oare nu e deajuns de a ni aduce asupra noastră mii de trăsnete din ceriu? Şi ce vorbesc eu de curvie şi de prea curvie? Chiar şi cele ce sunt cu mult mai mici decât acestea, noi ruşinându-ne de oameni nu le facem, pe când de Dumnezeu nu ne sfiim a le face, deşi el le vede. De aceia s'au şi zămislit atâtea rele în lume, fiindcă in faptele cele cu adevărat rele noi nu ne sfiim de Dumnezeu, ci de oameni. De aceia şi de cele cu adevărat bune, noi, — fiindcă nu se cred de cei mai mulţi de bune, — fugim de ele, fără ca să cercetăm natura lucrurilor, ci având în vedere numai credinţa celor mulţi. Tot aşà pătimim şi cu cele rele, care deşi nu sunt bune, ci rele, noi totuşi purcezând dela această deprindere le săvârşim, fiindcă celor mai mulţi li se par bune, aşà că din amândouă părţile noi suntem cei vătămaţi. Poate că ceia ce eu spun li se pare celor mai mulţi foarte confuz şi foarte nelămurit; de aceia este nevoie de a explicà mai lămurit ceia ce eu spun. Când noi curvim — căci trebuie a începe cu cele vorbite — ne temem mai mult de oameni, decât de Dumnezeu. Deci fiindcă ne-am supus de bună-voie oamenilor, apoi i-am făcut stăpânii noştri, şi de multe, care poate se par rele acestor stăpâni, deşi în realitate nu

sunt rele ci bune, noi, pentru a ascultà de acești stăpâni, fugim de cele bune. De pildă: a trăi în sărăcie este un fapt care se pare celor mai mulți ca rușinos și înjositoriu, si iată că fugim de sărăcie, nu doară că sărăciea ar fi cevà rușinos, și nici că am fi convinși de aceasta, ci fiindcă acest fapt se pare rușinos stăpânilor noștri, și de aceia și noi sfiindu-ne de dânșii fugim de sărăcie. A fi cinevà necinstit, desprețuit și lipsit de orice stăpânire, iarăși se pare celor mai mulți ca cevà înjositoriu; apoi iată că și noi fugim de așà cevà, nu că doară am fi convinși, ci fiindcă aceasta este hotărârea stăpânilor noștri. Aceiași vătămare o avem și în lucrurile contrare. De pildă: a se îmbogățì cinevà, a se trufì, a aveà slavă, și a fi cu vază în lume, celor mai mulți se pare cevà bun și de râvnit; apoi iată că și noi alungăm bogățiea cu gura căscată, nu că doară am fi examinat mai'ntâi natura lucrului în sine, dacă e un bine bogățiea sau nu, ci suntem încredințați din părerea stăpânilor noștri. Așà dară publicul și gloatele sunt stăpânul nostru, ba încă un stăpân crud, un tiran neîmblânzit, căci nici nu are nevoie de poruncă spre a ascultà de dânsul, ci ajunge numai ca noi să știm ce voiește el, și atunci noi îl urmăm și fără poroncă. Atât de mare ni este dragostea și supunerea ce o avem față de el! Dumnezeu sfătuindu-ne și amenințându-ne pe fiecare zi, nu este ascultat de noi, pe când gloatele de derbedei, publicul cel rău nărăvit, nici numai are nevoie de poroncă, ci ajunge numai ca să ni arate de ce anume este el mulțămit, și noi de de'ndată ne supunem și facem totul. «Și cum ar puteà cinevà, zici tu, ca să fugă de acești stăpâni»? Dacă va aveà mai multă înțelepciune decât dânșii; dacă va cercetà însuși el natura lucrurilor, dacă va nesocotì votul celor mulți; dacă mai'nainte de toți ceilalți se va învățà pe sine singur de a se teme de rele, nu de frica oamenilor, ci de ochiul cel neadormit al lui Dumnezeu; și dacă în faptele bune va căutà resplată și cununi numai de la dânsul, iară nu dela oameni. Cel ce are succese în fapte bune, dacă judecă pe alții că nu ar fi vrednici de a ști și apreciea faptele sale, ci se mulțămește numai cu hotărârea lui Dumnezeu, acela nici în cele contrare nu va mai aşteptà părerea altora.

«Și cum se poate aceasta»? zici tu.

Dacă vei cugetà ce este omul, și cine este Dumnezeu, pe cine părăsești și la cine alergi, și atunci iute

vei îndreptà totul. Omul se găseşte sub acelaşi păcat ca şi tine, sub aceiaşi judecată şi sub aceiaşi osândă; omul în sine este deopotrivă cu deşărtăciunea, el este pământ şi cenuşă, şi chiar de te-ar lăudà, de multe ori te va lăudà la întâmplare, fie din hatâr, fie din dispreţul ce are către tine, iară când te va defăimà sau te va acuzà, tot cu aceiaşi intenţiune o va face. Nu tot aşà însă este şi Dumnezeu, ci hotărârea lui este nepătată, iară judecata îi este dreaptă. De aceia trebuie a ne refugià totdeauna la dânsul, şi nu numai pentru aceasta, ci şi pentrucă el te-a făcut, şi te cruţă mai mult decât orice, şi pe tine mai mult te iubeşte decât orice. Deci, de ce, dacă îl avem pe dânsul ca lăudătoriu minunat al faptelor noastre, îl părăsim şi alergăm la om, la cel ce nu este nimic, la cel ce ne laudă cum s'ar întâmplà? Poate că îţi spune că eşti rău, viclean şi spurcat, deşi tu nu eşti aşà? Apoi prin aceasta mai mult încă trebuie a-l compătimì şi a plânge, fiindcă judecata lui este conruptă; dispreţuieşte-i o astfeliu de părere, fiindcă îi sunt betejiţi ochii cugetului. Şi apostolii auzeau astfeliu de batjocuri, şi rîdeau de cei ce îi defăimau. Poate că te vorbesc de bine? Dacă eşti aşà precum spun dânşii, tu să nu te moleşeşti de slava ce ţi-o dau, iară de cumvà nu eşti aşà, apoi atunci mai mult dispreţueşte laudele, şi consideră-le ca o bătae de joc.

Voieşti poate să ştii judecăţile celor mai mulţi, cât de stricate, cât de netrebnice şi cât de ridicole sunt, şi cum unele din ele sunt mai mult ale unor oameni smintiţi, iară altele ale unor copii de ţiţă? Ascultă dela început, căci îţi voiu spune nu numai de judecăţile publicului, ci şi de ale celor păruţi ca mai înţelepţi, ale legiuitorilor dela început. Cine s'ar puteà crede că ar fi mai înţelept decât un legiuitoriu vrednic, care legiueşte cele cuvenite cetăţilor şi ţărilor? Şi cu toate acestea, unor asemenea înţelepţi a curvì nu li se păreà cevà rău şi vrednic de pedeapsă. Nimeni dintre dânşii, şi nici una din legile lor nu a pedepsit curviea, şi nici un vinovat nu a fost târât înaintea tribunalelor, şi chiar dacă s'ar fi încercat cinevà să târască pe altul înaintea judecăţii, l'ar fi rîs cei mai mulţi, ba nici judecătoriul n'ar fi suferit una ca aceasta. Jocurile de noroc de asemenea erau libere de pedeapsă, şi nici unul din acei legiuitori nu a făcut vorba de ele. A se îmbătà cinevà sau a se îmbuibà cu mâncările, nu numai că nu erau considerate

ca păcate, ci încă de cei mai mulţi erau crezute de succese, pentru care mai cu samă în ospeţele ostăşeşti se vedeà multă întrecere, àşà că tocmai cei ce aveau nevoie de mai multă moderaţiune în cugetare, şi de un trup voinic, se dedau beţiei şi-şi paralizau trupul, iară sufletul şi-l întunecau—şi cu toate acestea nici unul dintre acei legiuitori n'a prevăzut pedeapsă pentru acest păcat. Dară ce poate fi mai rău ca această nebunie? Şi tu pofteşti aclamările unor astfeliu de oameni, şi nu te îngropi singur în pământ de ruşine? Chiar dacă toţi aceştiia te-ar admirà şi lăudà, oare nu ar trebuì ca tu să te ruşinezi şi să te ascunzi, fiind aplaudat de nişte astfeliu de oameni, cu o judecată atât de stricată? Blasfemia, sau blăstemul, iarăşi sunt crezute de acei legiuitori ca un lucru de nimic, căci nici unul din cei ce blăstemau pre Dumnezeu n'a fost târât înaintea tribunalelor, şi nici n'a fost osândit. Dară dacă cinevà furà o haină, sau tăià punga altuieà, sau îi spărgeà coastele, apoi de multe ori erà condamnat la moarte, — pe când cel ce blăstemà pe Dumnezeu, nici nu erà acuzat de acei legiuitori. Dacă cinevà conrupeà pe sluga din casă — deşi poate aveà femeie — faptul erà considerat ca o nimică, şi de legiuitori, şi de către cei mulţi.

Voieşti poate să auzi şi altele, care arată marea lor prostie? Cele de mai sus nu sunt pedepsite de dânşii, iară altele sunt chiar legiuite. Şi care sunt acelea? Se fac teatruri, şi în ele se introduc femei curve şi copii stricaţi, cari batjocoresc natura chiar; acolo în teatruri stă sus întregul public, şi aceştiia sunt cari înveselesc cetatea, aceştiia sunt cari încununează pe marii împăraţi pentru trofeile şi biruinţele lor, pe carii veşnic îi admirà. Dară ce ar puteà fi mai rece ca această cinste? Ce ar puteà fi mai greţos ca această plăcere? Şi dintre aceştiia îţi cauţi tu lăudători şi admiratori ai faptelor tale? Şi voieşti a te bucurà de laudele celor din orhestră, de laudele mimicilor şi ale femeilor curve? Şi cum să nu fie aceasta cea mai de pe urmă smintire? Eu cu plăcere i-aşi întrebà pe aceştiia: oare este rău lucru de a răsturnà legile naturei? Este rău de a introduce împreunări nelegiuite? Desigur că vor răspunde că este rău, ba încă îşi vor dà părerea că acest fapt nelegiuit trebuie a fi pedepsit. Deci, de ce introduci în teatru pe acei copii stricaţi, şi nu numai că-i introduci, ci încă îi încarci de laude şi de daruri negrăite? Altă

dată tu pedepsești pre cei ce cutează a face de acestea, iară acum îi introduci ca pe niște binefăcători obștești ai cetăței, ba încă cheltuești și bani cu dânșii, și îi crești cu banii publici!

«Dară, zici tu, sunt necinstiți». Apoi atunci de ce îi crești în acest feliu? De ce cinstești pe împărați prin cei necinstiți? De ce răscoli cetățile prin acești necinstiți? De ce cheltuești banul public pentru dânșii? Căci dacă sunt necinstiți, ar trebuì să fie alungați, fiindcă cei necinstiți se alungă, iară nu se încurajază. De ce i-ai făcut necinstiți? Ca să-i lauzi sau să-i învinovățesti? Negreșit ca să-i învinovățești. Apoi dacă îi faci necinstiți ca să-i învinovățești, de ce atunci îi lauzi și-i aplauzi, și treci pe lângă dânșii ca și cum vezi pe niște oameni cinstiți? Ce voiu mai spune de înșelătoriile cele de prin ipodromii? Ce voiu spune de întrecerile acelea dela vânătorile fiarelor sălbatice, sau de luptele de prin ipodromii cu fiarele sălbatece? Și aceste spectacule sunt încărcate de toată nebunìea, căci ele învață pe om de a fi nemilostiv, crud și neomenos, îl deprinde de a vedeà oameni sfâșieați, de a vedeà sânge curgând, și cruzime mai presus de a fiarelor sălbatece. Toate aceste neomenii și boale morale le-au introdus legiuitorii cei înțelepți dela început, iară cetățile aplaudă și admiră!

Dară, dacă voiești, să lăsăm aceste absurdități văzute și mărturisite de toți, și pe care legiuitorii profani le-au trecut cu vederea, și să venim la ordinațiunile cele mai respectabile, și vei vedeà și acestea conrupte prin credința celor mai mulți. Nunta de pildă se crede și de noi ca și de cei de afară ca cinstită, și cu adevărat că este cinstită; însă la săvârșirea nunților se petrec atâtea fapte ridicole, în cât te minunezi auzindu-le. In adevăr că cei mai mulți stăpâniți și înșelați de obiceiu, nici măcar nu simțesc absurditatea lor, și au nevoie de alții ca să-i învețe. Vei vedeà la nunți și choruri și chimvale, și fluere și cântice amestecate cu cuvinte murdare, și beții, și ospețe desfrânate, și cu un cuvânt cele mai multe necuviințì introduse de diavolul. Și știu bine, că agățându-mă de aceste lucruri voiu păreà multora ridicul, și cei mai mulți vor găsì că cele spuse sunt o mare nerozie din parte-mi, atingându-mă de niște legi vechi; însă eu nu voiu încetà de a spune acestea, care, după cum am zis, sunt mai mult o înșălăciune a obiceiului. Poate, cine știe? dacă nu toți, cei mai puțini

vor primì cuvintele noastre, şi vor rîde împreună cu noi, decât să rîdem noi cu dânşii, rîsul acela care este vrednic de lacrămi, de pedeapsă şi de osânda cea mai mare. Şi cum să nu fie vrednice de hulă asemenea lucruri, când pe o fecioară trăită până atunci în cămara sa, şi învăţată de a se ruşinà, încă din mica copilărie, deodată o sileşti ca să lepede dela sine orice ruşine, şi o înveţi chiar dela începutul căsătoriei neruşinarea, băgând-o în mijlocul bărbaţilor necinstiţi şi desfrânaţi, în mijlocul curvarilor şi deşănţaţilor? Care rău nu se va imprimà în inima miresei chiar din ziua aceia? Neruşinarea, obrăznicica, nesfleala, dragoste de slavă deşartă, şi altele de acest feliu, le va căpătà chiar din acea zi, şi ar dorì ca să le aibă în toate zilele vieţei ei. De aici cele mai multe femei se învaţă a fi luxoase, cheltuitoare, de aici neruşinate, de aici miile de rele. Şi să nu'mi spui că aşà este obiceiul, căci dacă obiceiul este rău, niciodată să nu se facă, iară de este bun, facă-se pururea. In adevăr, spune'mi te rog: oare a curvì nu este rău? Apoi oare vom îngăduì noi ca să se petreacă acest rău, fie chiar o singură dată? De loc. Şi de ce oare? Fiindcă chiar o singură dată petrecut, tot rău este. Aşà dară şi a se veselì mireasa în acest feliu, dacă este rău, nici chiar o singură dată să nu se facă, iară dacă nu este rău, facă-se pururea.

«Dară ce? zici tu: tu defaimi nunta? spune'mi». Să nu fie una ca aceasta, nu am ajuns la această absurditate,—însă eu defaim numai cele ce se petrec la nuntă, deprinderile şi necuviinţele cele multe, şi în genere toate absurdităţile. Din acea zi chiar mulţi îşi vor luà amoreze şi vor vieţuì cu ele mai înainte de timp. «Dară, zici tu, mulţi admiră frumuseţea şi graţiile miresei». Şi ce înseamnă aceasta? Dacă ea este cuminte, de abia poate va puteà să înlăture bănuieala cea rea, iară dacă este neîngrijitoare, iute va cădeà în cursă, având ca motiv al desfrânărei ziua aceia. Şi de şi sunt atâtea rele, totuşi când nu se petrec de acestea, cei mai mulţi cari cu nimic nu sunt mai buni decât dobitoacele — numesc aceasta batjocoră, fiindcă nu s'a arătat mireasa celor mulţi, şi consideră ca un rău mare că nu a fost pusă în priveliştea publicului, — de şi mai drept vorbind, ii trebuie a considerà ca batjocoră tocmai când se petrec asemenea fapte scandaloase. Şi ştiu bine, că şi acum cei mai mulţi îmi vor atribuì multă uşurinţă, însă eu voiu su-

ferì şi această batjocoră, numai să pot aveà vreun căştig de aici. Dacă eu aşi fi vrednic de a fi luat în bătae de joc, pentrucă sfătuiesc de a dispreţuì credinţa celor mulţi, apoi atunci mai înainte de alţii m'aşi batjocorì eu singur.

Dară apoi priveşte şi cele ce se petrec după aceasta: nu numai în timpul zilei, ci chiar şi în timpul nopţii pregătiesc de a pune în faţa miresei ca să-i privească frumuseţea ei cea feciorelnică, bărbaţi beţi şi ameţiţi de multă desfătare. Şi nu se mulţămesc numai în casă, ci încă ies şi pe strade cu lampioane aprinse şi o petrec pentru famfaronadă în cursul nopţii prin târg, ca toţi să o vadă, prin care fapt nimic alta nu fac, decât că o sfătuesc oarecum, ca pe viitoriu să alunge dela ea orice ruşine. Şi nici nu stau măcar aici, ci o conduc însoţiţi de cuvinte şi cântece urîcioase, — iară aceasta este pentru cei mai mulţi ca o lege; — multe slugi şi de cei ce pocnesc cu bicile îi întovărăşesc grăind cuvintele cele mai uricioase pe care le-ar voì, atât la adresa miresei cât şi a mirelui. Nimic nu este cuviincios, ci toate sunt pline de necinste şi de sluţenie. Bună învăţătură de prudenţă va mai aveà o astfeliu de mireasă, văzând şi auzind din capul locului astfeliu de lucruri! Ba încă este un feliu de întrecere drăcească din partea celor ce fac astfeliu de neorândueli, căci caută să se covârşească unii pe alţii prin batjocori şi necuviinţi, prin care necinstesc pe miri şi pe cei adunaţi.

Ştiu bine, că prin aceste vorbe eu sunt greoiu şi neplăcut vouă, pentru că caut a tăià plăcerile şi mulţămirile acestei vieţi; dară tocmai pentru aceasta plâng, căci ceia ce este displăcut, vouă vi se pare a fi plăcut. Şi cum să nu fie displăcut de a fi batjocorit, de a fi defăimat, de a fi necinstit de toţi împreună cu mireasa? Dacă unul din piaţă ţi-ar zice cevà rău, tu pui în mişcare mii de lucruri şi consideri vieaţa ta de nesuferit; iară când te sluţeşti în faţa întregei cetăţi împreună cu ceca ce urmează aţi fi soţie, te bucuri de aceasta şi te mândreşti? Dară oare câtă nebunie nu este aici? «Aşà este obiceiul» zici tu. De aceia şi jălesc eu, căci cu adevărat că e vrednic de jălit, fiindcă deavolul a îngrădit, aşà zicând acest fapt în obiceiu. Fiindcă nunta este un act solemn, care leagă neamul nostru la un loc, şi este pricină a multor bunuri, de aceia demonul acela viclean tulburându-se, căci cunoaşte că prin căsătorie regulată omul se îngrădeşte şi se apără contra curviei, el intro-

duce curviea în alt mod. In nişte astfeliu de adunări multe fecioare au fost ruşinate, şi dacă nu pretutindeni, cel puţin diavolul se mulţămeşte deocamdată şi cu cuvintele, sau numai cu cântecele acele deşănţate, se mulţămeşte, zic, şi cu faptul că se dă miresei nişte exemple pe placul lui, şi că mirele este pus în priveliştea întregei cetăţi. Apoi fiindcă asemenea neorânduelì se petrec în timpul nopţii, şi ca nu cumvà întunericul să fie ca un feliu de perdea a acestor rele, iată că necuratul a-făcut să se introducă multe facle şi lampioane, care nu lasă ca sluţeniea să se ascundă priveliştei lumei. In adevăr, ce voieşte acea mulţime de lume adunată? Ce se voieşte prin acele beţii nebune? Ce se vra prin acele pocnituri de bice? Oare nu este invederat, că nici chiar cei ce sunt prin casele lor retraşi şi cuprinşi de un somn profund, să nu fie în necunoştiinţă de asemenea necuviinţi, ci deşteptaţi de pocniturile bicilor, să se suie pe garduri şi să privească ca martori ai acestor comedii? Ce ar puteà spune cinevà apoi şi de acele cântări încărcate de toată desfrânarea, de amoruri nebune şi de împreunări nelegiuite, care introduc mii de tragedii, şi care pomenesc deseori numele amanţilor şi a amantelor? Şi ce este mai grozav, că de multe ori se introduc printre aceşti cântăreţi şi fecioare, care leapădă toată ruşinea în cinstea miresei, sau mai bine zis, spre batjocura ei, jărtfindu-şi astfeliu mântuirea lor, şi sluţindu-se la un loc cu tinerii desfrânaţi prin acele cântări uricioase, prin acele cuvinte murdare, şi prin acea simfonie satanicească. Şi încă mai întrebi: de unde viu curviile, de unde prea curviile, de unde conruperea căsătoriei? «Dară, zici tu, de acestea fac nu cei nobili, nu cei de bun neam, ci cei din clasele de jos». Apoi de ce îţi rîzi de mine, punându-mi înainte un astfeliu de raţionament? căci dacă asemenea fapte sunt bune, atunci lasă şi pe celelalte ca să facă aşà. Nu cumvà, fiindcă acestea trăiesc în sărăcie, nu mai sunt fecioare şi nu mai au nevoie de înţelepciune? Acum fata ta joacă cu tineri desfrânaţi în privelişte de rând, şi nu ţi se pare, spune-mi, a fi mai necinstită decât curvele? Dară dacă zici că asemenea lucruri fac slugile, nici aşà nu te voiu cruţà de învinovăţire, fiindcă nici acestora nu li este slobod a face aşà. De aici se nasc toate relele, că nu facem nici-o vorbă de slugi, ci ne mărginim a vorbì cu dispreţ, că este slugă sau rob, deşì în fiecare zi auzim spunându-se, că în Christos

Iisus nu este rob sau slobod. Tu nu-ţi dispreţuieşti calul sau măgariul, şi faci orice ca să nu devină răi şi netrebnici, iară pe slugi le treci cu vederea, le dispreţuieşti mai mult decât pe animale? Şi ce spun eu de slugi, când tu dispreţuieşti chiar copiii şi fetele tale?

Deci, ce se întâmplă după aceasta? De necesitate că de îndată va venì scârba şi nemulţămirea, după ce s'au sfârşit petrecerile, ba de multe ori urmează şi vreo pagubă mare, prin pierderea vre-unor juvaericale de preţ, în mulţimea şi înghesuiala aceia. Apoi dacă după nuntă s'ar naşte vr'un copil, şi aici am puteà vedeà aceiaşi uşurinţă, şi multe semne sau simbole pline de rizilic. Căci, când trebuie a pune nume copilului, îi lăsând la o parte numele sfinţilor, dupre cum făceau cei vechi la început, aprind lumînări şi pun nume închipuit copilului, gândindu-se că cu chipul acesta copilul va trăì mult timp în lume. După aceia fiindcă de multe ori se întâmplă ca copilul să moară mai înainte de timp — şi aceasta se întâmplă deseori — iată că şi atunci se petrece rizilic, căci diavolul îşi bate joc de cei proşti ca de nişte copii. In adevăr, ce ar puteà zice cinevà de acele hârtiuţi, sau de acei clopoţei atârnaţi de mâna copilului, sau de acel mărţişor roş atârnat la gât, şi celelalte multe încărcate cu rizilic, în timp ce ar trebuì de a nu-l înfăşurà cu nimic alta, afară de puterea crucii? Acum însă este dispreţuit cel ce a întors din rătăcire întreaga lume, cel ce a pricinuit diavolului rana cea mai adâncă şi i-a nimicit orice putere, căci încredinţează copilul nu puterei celui Prea înalt, ci puterei şi siguranţei diavolului. Să mai spun încă cevà şi mai de rîs? Dară nimeni să nu ia cuvântul nostru de supărătoriu, deşi poate că va ajunge şi acolo, căci cel ce voieşte a curăţì putreziciunea de pe rană, nu se dă înlături de a'şi murdărì mai întâi mânile sale. Aşà dară ce este mai de rîs, de care voiesc a vă vorbì? Ceia ce se pare a fi nimic, dară de care eu oftez, pentrucă este începutul celui mai de pe urmă dispreţ, şi a celei mai de pe urmă prostii. Femei, slugi şi doice iau tină (glod) din baie, îşi ung degetul, cu care fac semn pe fruntea copilului, şi dacă le-ar întrebà cinevà, ce voiesc a face cu tina aceia, îţi răspund că acea tină are putere de a alungà privirea rea şi vicleană, deochiul şi pizma altora. Vai! câtă putere mai are tina şi noroiul, de vreme ce întregul asalt al diavolului îl

respinge! Şi nu vă acoperiţi obrazul de ruşine? Nu veţi cunoaşte oare, fie şi mai târziu, cursa diavolului, şi cum el introduce încă din frageda copilărie uneltirile lui cele drăceşti? Dacă cu adevărat că tina face această minune, de ce atunci nu faci şi tu aşà pe fruntea ta, tu care eşti bărbat, şi care ai poate mai mulţi duşmani de cât copilul, cari te pizmuesc? De ce nu-ţi bagi întregul trup în tină? Căci dacă tina are atâta putere pusă pe frunte, de ce atunci nu te-ai băgà cu totul în ea? Toate acestea sunt de rîs şi comedii sataniceşti, care duc nu numai în rizilic pe cei amăgiţi, ci şi în gheena.

Şi dacă astfeliu de fapte se petrec printre Elini, nu este vr'un lucru de mirat, dară când se petrec şi printre cei ce se închină crucii, şi se împărtăşesc tainilor celor negrăite, când, zic, se petrec asemenea fapte uricioase chiar şi printre cei ce filosofisază ca creştini, apoi atunci este vrednic de jale. Dumnezeu te-a cinstit pe tine a te unge cu mirul cel duhovnicesc, şi tu spurci copilul ungându-l cu tină? Dumnezeu te-a cinstit, iară tu te necinsteşti singur? Tu ar trebuì ca să însemni pe fruntea copilului crucea, care procură siguranţă ne 'nvinsă, iară acum lăsând aceasta te arunci în asemenea prostie drăcească? Şi dacă aceste lucruri se par unora a fi mici şi nebăgate în samă, apoi afle că acestea sunt cauza celor mai mari rele, şi că nici Pavel nu a trecut cu vederea cele părute ca mici. In adevăr, ce poate fi mai mic lucru, ca aşì acoperì omul capul? Dară, priveşte câtă vorbă face, şi cu câtă asprime opreşte acest lucru, spunând pe lângă toate celelalte, că cel ce îşi acopere capul său, singur şi'l necinsteşte[1]) Deci, dacă cel ce îşi acopere capul şi-l necinsteşte, dară încă cel ce îl unge cu tină, cum de nu spurcă pe copil? Deci, cum îl dai în mânile preotului? spune'mi. Cum de cei ca să se pună de preot pe fruntea copilului pecetea charului, când tu ai uns acea frunte cu tină?

Nu aşà, fraţilor! nu aşà, ci chiar din mica copilărie îngrădiţi pe copii cu armele cele duhovniceşti, şi învăţaţi-i de a'şi pecetluì cu mâna fruntea, şi mai 'nainte de a puteà ei să facă aceasta cu mâna, voi înşi-vă însemnaţi-li pe frunte semnul sfintei cruci. Ce ar puteà spune cinevà apoi de celelalte observaţiuni sataniceşti în timpul durerilor de naştere, pe care moaşele le în-

[1]) *Notă*. Ase vedeà cap. 11 din I. Corintheni.

troduc spre răul capului lor? Ce s'ar puteà spune despre obiceiurile introduse la moarte şi la diferitele nenorociri, despre acele bocete şi ţipete dobitoceşti, despre acele plânsete de pre la morminte, despre îngrijirea cea mare pentru monumente, despre droaea acea de femei bocitoare, despre observaţiunile zilelor, despre intrări şi ieşiri? Deci, dela aceştiia cauţi slavă? spune'mi. Şi cum să nu fie aceasta dovada celei mai de pe urmă nebunii, ca să cauţi slava unor oameni, cari au nişte păreri atât de stricate, cari fac toate la noroc, în timp ce ar trebui de a ne refugieà pururea la ochiul cel neadormit al lui Dumnezeu, şi având privirea aţintită la el, să facem şi să grăim numai ceia ce trebuie? Aceştiia chiar de ne-ar lăudà, cu nimic nu ni vor puteà folosì, pe când acela dacă încuviinţază cele ce facem, ni va face şi aici străluciţi, şi în vieaţa viitoare ne va împărtăşì de bunurile cele negrăite. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfîntul Duch, se cade slava şi stăpânirea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIII

„Noi nebuni pentru Christos, iară voi înţelepţi întru Christos, noi slabi, iară voi tari, — ~~că este trebuitoriu de a luà vorba de aici iarăşi~~[1]), voi măriţi, iară noi ocărîţi“ (Cap. 4, 10).

Apăsând cuvântul, ceia ce este mai grozav decât orice rană, şi zicând „că fără de noi aţi luat împărăţiea“ şi că „mi se pare că Dumnezeu pre noi apostolii cei mai de peurmă ne-a arătat, ca pe nişte rânduiţi spre moarte“, iată că prin cele ce urmează arată cum erau rânduiţi spre moarte, zicând:

[1]) *Notă.* Frasa aceasta din parentez pe lângă textul Sf. Chrisostom se găseşte numai în Codicul C., iară din ediţiunea noastră obişnuită este omisă. (Trad).

„Noi nebuni și slabi și necinstiți, și flămânzim, și însetoșăm, și suntem goli, și pătimim, și nu suntem așezați (nu avem statornicie), și ostenim lucrând cu mânile noastre“ (Vers. 11—13), care toate la un loc erau dovada apostolului și a dascalului adevărat. Dară aceia cugetau lucruri mari în cele cu totul contrare, adecă în înțelepciune, în slavă, în bogăție, și în cinstea după care umblau. Deci apostolul voind a li doborî trufiea lor, și a li arătà că prin acestea nu numai că nu trebuie a se mândrì, ci încă chiar a se și rușinà, mai întâi îi ia în derîdere, zicând: „fără de noi luați împărăția“. «Eu, zice, vă spun vouă că timpul de față nu este pentru cinste și slavă, de care voi vă bucurați, ci pentru a fi alungat și necinstit, dupre cum noi pătimim. Iară dacă nu este așà, ci timpul acesta este al recompenselor, apoi atunci — și zice acestea în derîdere — dupre cât văd, voi ucenicilor ați și luat împărăția, iară noi dascalii și apostolii, cari mai ales trebuià a luà plata ostenelelor, nu numai că am devenit mai pre jos de voi, ci încă chiar ca niște osândiți la moarte, căci ne petrecem timpul în foame și în sete, în primejdii și în cea mai de pe urmă necinste, batjocoriți ca niște nebuni, alungați de pretutindeni, și pătimind cele mai grozave neajunsuri și batjocori». Acestea le ziceà el, ca să-i facă pe dânșii a înțelege, că ii trebuie a rîvnì cele ale apostolilor, primejdiile și batjocorile, iară nu slava și cinstea, căci predica evangheliei nu le cere pe acestea, ci pe acelea. Aceasta de sigur că nu o spune deodată, ca să nu li se pară greoiu în vorbă, ci dupre cum erà demn de dânsul, li aplică dojana așà după cum se vede. Dacă el deodată ar fi introdus vorba și li-ar fi zis: «Vă rătăciți și vă amăgiți, și v'ați depărtat mult de legiuirile apostolice, căci apostolul și sluga lui Christos trebuie a fi crezut ca nebun, și a-și petrece timpul în scârbe și necinste, dupre cum și suntem noi apostolii; voi însă cu totul din contra»; — dacă ar fi vorbit așà, zic, negreșit că mai mult i-ar fi înstrăinat, căci ar fi luat vorbele ca laude adresate apostolilor, pe când pe dânșii i-a defăimat pentru lenea, slava și vieața lor cea dezmerdată, și prin urmare s'ar fi făcut mai îndărătnici, pe când cu chipul acesta vorbele nu supără pe nimeni. Cu alte cuvinte îi atinge cu vorba, însă cu-

vintele nu-i sunt greoaie. De aceia şi înaintează cu cuvântul mai mult în mod ironic, zicând: „Voi măriţi şi tari". Dacă apostolul n'ar fi vorbit cu ironie, ar fi zis astfeliu: «Nu se poate ca să vă credeţi pe voi înşi-vă unul de înţelept, altul de nebun, unul de puternic, altul de slab, fiindcă predica evangheliei cere tocmai cele contrare, adecă cele rele. Dacă ar fi cu putinţă ca unul să fie aşà, şi celalalt altmintrelea, poate că cele ce spuneţi ar aveà vr'un cuvânt; acum însă nu este îngăduit ca unul să se creadă a fi înţelept, altul slăvit, celalalt scutit de primejdii. Iară dacă nu este aşà, apoi atunci urmează de necesitate ca voi să fiţi preferaţi de Dumnezeu înaintea noastră, voi ucenicii să fiţi preferaţi înnaintea dascalilor cari pătimesc mii de răle. Dacă însă nici aceasta nu s'ar puteà spune, nu rămâne decât că voi să rîvniţi şi să alungaţi cele ale noastre».

«Şi să nu creadă cineva, zice, că eu vorbesc numai de cele trecute, căci: „Până în ceasul deacum şi flămânzim, şi însătoşăm, şi suntem goli". (Vers. 11). Ai văzut, că nu o zi sau două, ci întreaga vieaţă a creştinilor trebue să fie aşà. Nici că se încununează cineva, numai dacă a câştigat vre-o biruinţă, şi apoi iarăşi a căzut. „Şi flămânzim" — adresându-se celor ce se îmbuibau cu mâncările, „şi pătimim" — vorbind către cei ce se îngâmfau, „şi nu suntem aşezaţi" căci suntem alungaţi, „şi suntem goli" — adresându-se bogătaşilor, „şi ostenim lucrând cu mânile noastre" zice, adresându-se deadreptul către apostolii cei mincinoşi, cari nici nu lucrau şi nici nu suferiau primejdii, ci numai cât se folosau. «Insă nu aşà suntem noi, zice, ci împreună cu primejdiile de dinafară, şi noi o ducem într'o muncă şi lucrare necontenită. Şi ceia ce este mai mult, că nici nu poate spune cineva că noi ne îngreuem cu acestea, iară pe cei ce ne supără, noi îi răplătim cu binele. Căci aceasta este cu adevărat mare, nu de a pătimì răle, căci acest lucru este comun tuturor, ci ca pătimind cineva răle să nu se împuţineze, să nu se tulbure. Noi, însă, nu numai că nu ne tulburăm, ci chiar ne şi bucurăm. Dară şi aceasta este dovadă că noi răsplătim cu cele contrare pe cei ce ni fac rău». Cum că aşà făceau apostolii, ascultă ce spune

mai departe: „Ocărîţi fiind, grăim de bine, goniţi fiind, răbdăm, huliţi fiind, mângâem, ca nişte gunoiu ne-am făcut lumei“ (Vers. 13), adecă nebuni pentru Christos. Căci cel ce pătimeşte răle, şi el nici nu se apără nici nu se vaetă, este crezut de lumea cea dinafară de nebun, fără valoare şi slab. Apoi ca nu cumvà să-şi facă cuvântul greoiu, punând la mijloc în cetatea lor suferinţile apostolilor, ce spune? «Făcutu-neam, zice, ca nişte gunoiu, nu numai al cetăţei voastre, ci şi al lumei întregi», şi iarăşi: „tuturor lepădătură până acum“, nu numai a voastră, ci a tuturor». Dupre cum atunci când vorbeşte despre îngrijirea lui Christos pentru oameni, lăsând la oparte cerul şi pământul şi toată făptura, el pune la mijloc crucea, tot aşà şi atunci când voieşte a-i atrage spre dânsul, el trece cu vederea minunile, şi vorbeşte numai de patimile ce le îndură apostolii pentru dânşii. Tot aşà este şi obiceiul nostru, căci când suntem nedreptăţiţi şi dispreţuiţi de uniia, atunci punem la mijloc ceia ce noi am pătimit pentru aceia. „Tuturor lepădătură până acum“. Tocmai pe la sfârşit li dă lovitura cea mai grea. «Tuturor, zice, nu numai celor ce ne prigonesc, ci şi celor pentru care pătimin toate acestea», adecă «tuturor acestora li purtăm recunoştinţă». Vorbele acestea sunt nu ale celui ce este mânieat peste măsură, sau ale celui ce este mâhnit pe sine singur, ci ale celui ce voieşte a atinge pe cei nesimţitori, căci cel ce aveà mii de motive de a-i acuzà, iată că mai departe îi şi salută şi-i mângâie. De aceia şi Christos ni poronceşte de a suferì cu blândeţă batjocorile, ca astfeliu şi noi să filosofăm, în acelaşi timp şi pe aceia mai mult să-i ruşinăm. Căci nu cel ce batjocoreşte face vre-o ispravă mare, ci tocmai cel ce tace când este batjocorit.

Apoi, fiindcă li-a dat o lovitură de nesuferit, iute a şi îndreptat-o zicând: „Nu înfruntându-vă pre voi scriu acestea, ci ca pre nişte copii ai mei iubiţi învăţându-vă“ (Vers. 14). «Nu ca să vă necinstesc, zice, vă spun acestea». Ceia ce el a făcut, sau mai bine zis, ceia ce a spus prin cuvinte, aceia zice să nu se facă, sau dacă s'ar face, cel puţin să nu se facă cu cuget rău şi zavistnic. Dealtfeliu şi aceasta este doctoriea cea mai bună, ca spunând vorba să mai adaoge

şi justificare trasă din raţionamente. Ca să nu fi spus ceia ce erà trebuitoriu, de sigur că ii ar fi rămas neîndreptaţi, şi spunând, însă să li lase rana nevindecată, ar fi fost şi mai rău; de aceia se şi justifică cu toată puterea. Aceasta nu numai că nu astupă rana, ci încă face să se mai afunde, căci auzind cinevà că el li spune acestea nu ca cum i-ar înfruntà, mai degrabă primeşte îndreptarea.

Mare este apoi şi asprimea vorbei şi înfruntarea, căci el nu li-a spus acestea ca dascal, sau apostol, sau ca cel ce aveà ucenici, ceia ce ar fi fost rezultate din demnitatea cu care erà investit, ci „învăţându-vă, zice, ca pre nişte fii ai mei iubiţi". «Iertaţi-mă, zice, căci de şi poate v'am spus cevà greoiu, aceasta a venit dela dragoste». Şi n'a zis «certându-vă», ci „învăţându-vă". Dar cine oare nu s'ar ruşinà, scârbindu-se tatăl său şi povăţuindu-l cu cele cuvenite? De aceia nici n'a spus mai înainte aceste cuvinte, ci după ce li-a aplicat rana dinainte. «Dară ce, zici tu, oare ceilalţi dascali nu se interesează de noi?» N'a spus aceasta apostolul, ci că nu se interesează atât pre cât trebuie. Aceasta n'a spus-o pe faţă, ci a ţesut-o în denumirile de mai jos, punând de faţă pe pedagog şi pe Dumnezeu. „Că de aţi aveà zece mii de învăţători (pedagogi) întru Christos, zice, dară nu mulţi părinţi" (vers. 15). Aici el nu scoate la iveală demnitatea, ci excesul dragostei lui. Şi nici că cu expresiunea „întru Christos" adaosă aici, i-a înfruntat, ci chiar i-a mângâiat, căci pe cei ce se interesează de dânşii, şi îşi iau asupră-li munci şi obosele nu îi numeşte linguşitori, ci pedagogi, şi dascali, arătând prin aceasta marea lui îngrijire de dânşii. Şi n'a zis: «că nu aveţi mulţi dascali» ci „nu mulţi părinţi". Asfeliu deci, el n'a voit să-şi pună aici demnitatea sa, şi nici că li-ar fi fost de folos de a aflà dela dânsul cevà mai mult, ci li îngăduie de a se obosi mult şi pentru dascalii lor. De altfeliu aşà este adevăratul pedagog, căci el îşi înmagazinează pentru dânsul numai excesul dragostei din partea ucenicilor; aşà este părintele adevărat. Şi nu spune numai «că nimeni nu vă iubeşte atât de mult»—ceia ce ar fi putut face fără vr'o răspundere—ci pune la mijloc şi faptul petrecut. Şi care este acel fapt? „Că întru Christos Iisus prin evan-

ghelie eu v'am născut pre voi“ zice. „Intru Christos Iisus“, zice, iară nici de cum nu-mi atribuiu mie aceasta». Aici iarăși atinge pe cei ce-și atribuiau lor învățătura evangheliei. „Voi, zice, sunteți peceteà apostoliei mele“ (I. Cor. 9, 2), și iarăși: „Eu am sădit“, iară aici zice: „eu v'am născut“. Nu spune: «v'am vestit cuvântul», ci „v'am născut“, făcând uz de vorba naturală, căci el un singur lucru căutà, acela adecă ca să arate dragostea ce o aveà pentru dânșii. „Ca să primiți dela mine cele ale credinței v'a aparținut vouă, însă de a rămâneà credincioși, aceasta prin mine s'a făcut».

Fiindcă a zis mai sus: „ca pre niște fii ai mei“ apoi ca nu cumvà să se creadă vorba ca o lingușire, iată că mai departe pune de față și datoriea lor de fii. Rogu-vă dară pre voi să fiți mie următori (imitatori), precum și eu lui Christos“ (vers. 16). Vai! câtă sinceritate la dascal! Cât de exactă icoană ni prezintă, îndemnând și pe alții de a o imità. El face aceasta nu ca cum s'ar lăudà pe dânsul, ci ca să arate că virtutea este ușoară. «Să nu-mi spui, zice, că nu pot să te imitez, căci tu ești dascal, și mare»,—căci nu este atât de mare deosebire între mine și voi, pe câtă este între Christos și mine. Și cu toate acestea eu l'am imitat pre el». Când scrie Efesenilor, nu se pune pre dânsul la mijloc, ci deodată îi îndreaptă către Dumnezeu deadreptul: „Fiți următori (imitatori) lui Dumnezeu“ (Efes. 5, 1) zice, iară aici, fiindcă vorba îi erà îndreptată către cei slabi, s'a pus pe dânsul la mijloc. Dealtmintrelea el arată că și așà este cu putință de a imità pe Christos, căci cel ce imitează peceteà cea adevărată, acela a imitat prototipul.

[1]) Deci să vedem cum el a imitat pe Christos. Această imitare nu are nevoie de timp și de meșteșug, ci numai de intențiune bună. Dacă noi intrăm la un pictor, nu vom puteà imità un tablou, oricât de mult

---

[1]) *Partea morală.* Laudă sfîntului apostol Pavel, și că nu bogățiea este un rău prin sine însăși, ci dacă nu se întrebuințază precum trebuie. Că cei bogați sunt mai răi decât cei săraci, prin faptul, că aceștiia primesc dela cei ce dau de bună voe, pe când bogații iau cu sila dela cei ce nu voiesc. *(Veron).*

l-am fi văzut, pe când pe Pavel numai din simplă auzire putem să-l imităm. Deci, voiţi poate să aducem la mijloc tabloul, şi să descriem vieaţa lui Pavel înaintea voastră? Ei bine, să stea de faţă acel tablou, sau acea placă care este cu mult mai strălucită decât toate icoanele sau tablourile împărăteşti. Căci subiectul nu este doară nici scânduri lipite, nici prostiri sau pânzi puse deasupra, ci lucrul lui Dumnezeu; căci este suflet şi trup. Sufletul este lucrul lui Dumnezeu, iară nu omenesc, şi trupul deasemenea. Aţi aplaudat aici? Însă nu aici este timpul de aplauze, ci la cele ce urmează, şi nu numai de aplauze, ci şi de imitare. Până acum materialul este deopotrivă pentru toţi. Căci sufletul nu se deosebeşte de alt suflet, întru cât este suflet, ci numai buna inţenţiune arată deosebirea dintre dânsele. Dupre cum nici trupul nu se deosebeşte întru nimic de alt trup, ci este deopotrivă şi cel al lui Pavel, cu cel al celor mulţi, şi numai primejdiile îl pot face mai strălucit pe unul decât pe altul; tot aşà şi cu sufletul. Aşà dară steie în faţa noastră tabloul sufletului lui Pavel. Acest tablou mai înainte erà mânjit şi plin de paianjeni, — căci nimic nu este mai rău ca blasfemiea. Dară după ce a venit în lume, cel ce toate le-a prefăcut şi a văzut acest tablou, a văzut voiu să zic sufletul lui Pavel astfeliu dispus, nu doară din cauza lenei sau a prostiei, ci din cauza neexperienţei şi pentrucă nu aveà cu el florile evseviei — zel aveà, însă îmbrăcămintea zelului, aşà zicând, n'o aveà, căci nu aveà zelul dupre cunoştinţă — i-a dat floarea adevărului, adecă charul, şi apoi fără de veste a arătat acest tablou icoană împărătească. Căci luând cu el îmbrăcămintea zelului, şi aflând ceia ce nu ştieà până atunci, nu a mai întârzieat, ci de îndată s'a arătat ca cel mai bun meşter. Şi mai întâi capul i se arată împărătesc, propoveduind pe Christos, apoi şi restul trupului, ca unul ce a arătat cea mai exactă vieaţă. Pictorii încuindu-se în odaea de lucru, nimănui nu deschid uşile, ci lucrează înăuntru cu toată liniştea şi exactitatea,—Pavel însă punându-şi placa în mijlocul lumei, în mijlocul tuturor contrarilor, tuturor tulburărilor şi tuturor nenorocirilor, şi-a lucrat singur acest tablou împărătesc, şi nu erà împiedicat. De aceia şi ziceà: „Privelişte ne-am făcut lumei“, zugrăvindu-şi singur icoana în mijlocul pământului şi a mării, în mijlocul cerului

şi al întregei lumi intelectuale. Voiţi poate a vedeà şi celelalte părţi ale trupului, cele mai jos de cap? sau că poate voiţi ca să mergem cu vorba de jos în sus? Priveşte, deci, această statue de sus, ba încă şi mai cinstită şi decât aceasta, ca una ce merită să steà în ceriu, nelegată cu plumb ca statuele ordinare, şi nici aşezată într'un loc anumit, ci alergând dela Ierusalim şi până la Iliric, şi până în Ispania, şi purtându-se pretutindeni în lumea întreagă, întocmai ca şi când ar fi avut aripi. Căci ce ar puteà fi mai frumos decât aceste picioare, care au călcat peste tot pământul de sub soare? Această frumuseţă o proclamă şi Prorocul dela început, zicând: „Cât de frumoase sunt picioarele celor ce bine vestesc pacea“ (Isaia, 3, 7). Ai văzut cât de frumoase sunt picioarele?

Voieşti poate a vedeà şi pieptul? Vină să ţi arăt şi aceasta, şi-l vei vedeà cu mult mai frumos decât picioarele de care spuseiu, ba încă mai frumos şi decât picioarele vechiului legiuitoriu. Căci Moisi a purtat pe pieptul său cele două lespezi de piatră, pe când Pavel a avut înăuntrul său chiar pe Christos, şi purtà cu sine înseşi icoana împărătească. De aceia el a fost mai însemnat şi decât masa cea de aur ce erà pusă pe chivotul legei, şi decât cheruvimii cei de acolo, căci de acolo nu ieşeà o astfeliu de voce ca cea a lui Pavel, ci vocea de acolo spunea mai mult de cele pământeşti, pe când din vocea lui Pavel nu se auzeà decât de lucruri cereşti, şi chiar de cele mai presus de ceriuri. Jărtfelnicul acel din legea veche nu slujeà decât numai Judeilor, pe când Pavel a slujit lumei întregi. Acolo erau lucruri neînsufleţite, pe când aici ni se vorbeşte printr'un suflet bun de fapte bune. Acest Jărtfelnic a fost mai strălucit şi decât ceriul, şi nu a fost luminat prin variaţiunea stelelor, nici de razele soarelui, ci aveà cu dânsul chiar pe însuşi soarele dreptăţii, care slobozà razele sale. Pe ceriul de d'asupra noastră câte odată îl face posomorit vr'un nor gros, care îl întunecă, pe când pieptul lui Pavel niciodată n'a fost întunecat de vr'un astfeliu de nor, sau mai bine zis, au trecut de multe ori peste dânsul nori groşi, însă n'au fost în stare să-i întunece lumina, ci chiar în mijlocul ispitelor şi a primejdiilor această lumină străluceà. De aceia chiar pe când el se găseà în legături strigà cu glas mare: „Cuvântul lui Dumnezeu nu se leagă“

(II Timoth. 2, 9). Astfeliu deci, pururea din limba lui el sloboză raze, şi nici-o primejdie sau frică nu-i puteà face pieptul posomorit. Dară se pare că pieptul a întrecut pe picioare, — însă nu.... căci şi acele sunt bune, precum şi pieptul este bun.

Voieşti poate a vedeà şi pântece frumos? Ascultă ce spune de el: „Dacă mâncarea face sminteală fratelui meu, nu voiu mâncà carne în veac“ (I Cor. 8, 13), şi „Bine este a nu mâncà carne, nici a beà vin, nici de care fratele tău se sminteşte, sau se poticneşte sau se slăbeşte“ (Rom. 14, 21), şi „Bucatele pântecelui, şi pântecele bucatelor“ (I Cor. 6, 13). Deci, ce ar puteà fi mai frumos ca asemenea pântece învăţat de a rămânea liniştit, învăţat toată prudenţa, ştiind a flămânzì şi a însătoşà? Dupre cum la un cal liniştit se pun hăţuri aurite, tot asemenea şi pântecele lui Pavel păşià armonios, fiindcă biruise rânduiala firei, căci Christos erà în el. Găsindu-se deci, într'o astfeliu de prudenţă, erà natural ca ori şi ce răutate să se împrăştie.

Voieşti acum poate a vedeà şi mânile lui? sau că mai întâi voieşti a vedeâ răutatea lor de dinainte? Când el intrà prin casele creştinilor şi târà după sine pe bărbaţi şi pe femei ducându-i înaintea arhiereului, atunci nu aveà numai mâni de fiară sălbatecă, ci încă şi mai grozave. După ce însă aceste mâni au primit colorul adevărului şi experienţa duhovnicească, aceste mâni au devenit nu ale unui bărbat, ci mâni duhovniceşti, pe fiecare zi legate în lanţuri, şi care pe nimeni n'au lovit vre-odată, ci de mii de ori au fost lovite. Odată şi vipera a avut plăcere de aceste mâni, care nu mai erau mâni de om, şi de aceia nici că le-a vătămat cu cevà.

Voieşti poate a-i vedeà şi spatele lui, cum şi celelalte mădulări? Ascultă ce spune el de acestea: „De cinciori câte patruzeci fără una am primit dela Iudei, de trei ori cu toege am fost bătut, odată cu petri am fost împroşcat, de trei ori s'a sfărămat corabiea cu mine, o noapte şi o zi întru adânc am făcut“ (II, Cor. 24, 25). Dară ca nu cumvà şi noi căzând întru adânc nemărginit, să suferim multe neajunşuri trecând în revistă toate mădulările lui, haide

să vedem o altă frumuseţă la dânsul, adecă frumuseţa hainelor, de care se sfieau până şi demonii, şi fugeau, iară boalele le vindecau. Ori şi unde s'ar fi arătat Pavel, toate se trăgeau în laturi şi se uimeau, ca trecând pe acolo cel mai însemnat om din lume. Dupre cum cel ce a primit în războiu multe rane, se sperie până şi de vreo armă de a celui ce l'a rănit, tot aşà şi demonii se spărieau văzând numai poala hainilor lui. Unde sunt acum cei bogaţi, cari cugetă lucruri mari bizuindu-se în bogăţiea lor? Unde sunt cei ce-şi numără demnităţile ce le-au, şi hainele cele preţioase? Toţi aceştiia comparându-se cu vestmintele lui Pavel, se vor vedeà şi pe dânşii ca şi pe hainele lor deopotrivă cu tina şi cu noroiul cel puturos. Şi ce spun eu de haine şi de aurării? Dacă mi-ar da cinevà puterea de a stăpânì lumea întreagă, eu cu toate acestea aşi crede o singură unghie de a lui Pavel mai puternică decât acea împărăţie; aşi preţuì săräciea lui înaintea oricărei dezmerdări, necinstea lui mai pre sus de orice slavă, golătatea lui înainteà oricărei bogăţii, lovirea şi pălmuirea acelui cap sfînt înaintea oricărei linişti, petrele pe care le-a primit când a fost lapidat, mai mult decât orice diademă împărătească.

Această coroană să o dorim, iubiţilor, şi dacă nu este acum goană asupra creştinilor, să ne pregătim pe noi înşine intrând în luptă. Căci nici el nu s'a arătat bărbat strălucit numai din goane şi persecuţii, pentru care şi ziceà: „Că îmi muncesc trupul“ (I. Timoth. 6, 8), dară aceasta se poate câştigà şi fără de persecuţii. Aiurea zice, că îngrijirea trupului nu trebuie a o face spre plăcere. Şi iarăşi: „Având mâncare şi îmbrăcăminte, cu acestea îndestulaţi vom fi“ (Ibid. 6, 8). La toate acestea nu este nevoie de persecuţiuni. Tot el înţelepţià şi pre cei bogaţi, zicând: „Cei ce vor să se îmbogăţiască, cad în ispite“, (Ibid. vers. 9). Deci, dacă şi noi ne nevoim aşà, când intrăm în lupte, ne vom încununà, iară dacă nu sunt persecuţiuni, vom lua mare plată pentru aceasta. Dacă însă, noi ne îngrăşăm trupul, şi vieţuim vieaţă porciască, apoi chiar şi în timp de pace vom păcătuì şi vom suferì ruşinea păcatului. Nu vezi în contra cui este îndreptată lupta noastră? Este îndreptată contra puterilor celor netrupeşti. Deci cum, dacă noi suntem trupuri, vom puteà să ne apropiem de dânşii? Dacă cineva luptându-se cu un om şi încă are

nevoie de a se înfrână în mâncări, dară mai ales când are a se luptă cu demonii. Când noi suntem stăpâniţi şi legaţi de grăsimea trupului şi de bogăţie, apoi cum vom puteà stăpâni pe duşmanul nostru? Legătură grea şi cătuşe este bogăţiea, legătură grozavă pentru cei ce nu ştiu a o întrebuinţà cum se cade, tiran crud şi neomenos, care porunceşte totul spre vătămarea celor ce-i slujăsc. Dară dacă am voi, am răsturnà de pe tron acest tiran, şi l'am face ca să meargă după noi, iară nu să ni poronciască. Şi cum s'ar puteà face aceasta? Când noi vom împărţi bogăţiea cu toţii dela olaltă. Pe cât timp bogăţiea se găseşte singură şi numai în stăpânirea unora, atunci întocmai ca şi un tâlhariu de codru ea toate rălele le pricinuieşte,—dară când noi o punem la mijloc, atunci nu ne va mai stăpâni, căci noi cu toţii o vom legà bine din toate părţile.

Şi acestea le spun, nu fiindcă bogăţiea ar fi un păcat prin sine însăşi, ci păcat este de a nu o împărţi cu cei săraci, şi de a nu o întrebuinţà bine, fiindcă Dumnezeu nimic n'a făcut rău, ci toate bune foarte. Astfeliu că şi averile sunt bune, dară numai dacă nu stăpânesc pe cei ce le au, şi dacă se împrăştie spre a alinà sărăciea aproapelui. Nici lumina aceia nu este bună, când nu împrăştie întunerecul, ci încă îl mai prelungeşte, tot aşà nici bogăţiea care în loc să contribuie a dispărea sărăciea, ea din contra o mai sporeşte. Cel ce se îmbogăţeşte, nu caută ca să ià dela alţii, ci îngrijaşte de a venì în ajutorul altora, — iară cei ce caută ca să ià dela alţii, nici cât nu este cel ce se îmbogăţeşte, ci este cel sărac. Aşà dară nu averile prin sine inseşi sunt un rău, ci rea este cugetarea omului, care duce bogăţiea la sărăcie. Astfeliu de oameni sunt mai ticăloşi decât săracii cari cerşesc pe la răspintiile drumurilor, cu traista în gât şi cu trupurile betejite. Nişte astfeliu de oameni îmbrăcaţi în haine strălucite de matase, sunt mai ticăloşi decât cei îmbrăcaţi în zdrenţe; cei ce se plimbă cu mândrie prin târg, sunt mai vrednici de jale decât cei ce stau pe la răspintiile drumurilor, sau intră prin ogrăzile oamenilor, şi strigă şi cer de pomană. Căci aceştiia cel puţin laudă pe Dumnezeu, şi grăiesc vorbe vrednice de milă şi izvorâte dintr'o înaltă filosofie, pentru care îi şi miluim, îi întindem mână de ajutoriu, şi nici-odată nu-i învinovăţim. Dară cei ce se îmbogăţesc rău, mormăesc printre dinţi cuvinte de cruzime şi neomenie,

cuvinte de răpire şi de poftă satanicească, pentru care şi sunt de toţi urîţi şi huliţi. Căci, în adevăr, gândeşte-te bine: ce se crede de toţi oamenii a fi uricios şi necinstit? a cere dela cei bogaţi, sau dela cei săraci? Negreşit că a cere dela cei săraci. Şi tocmai, aceasta fac bogaţii, căci nici că ar îndrăznì de a se apropieà de cei mai bogaţi decât ii, pe când cei săraci se adresază celor mai bogaţi. Săracul nu cere dela cel sărac, ci dela cel bogat, — pe când bogatul sfâşie pe cel sarac. Şi iarăşi, ce este mai frumos? spune-mi; a luà dela cei ce dau de bună voie, şi cu mulţămire, sau a silì şi a supărà pe cei ce nu vor să deà? Negreşit că de a nu supărà pe cei ce nu vor să deà. Dară cei bogaţi şi aceasta o fac, căci săracul ià dela cel ce dă de bună voie şi cu mulţămire, pe când bogatii iau dela cei ce nu vor să deà, ceia ce este dovada celei mai mari sărăcii. Că dacă n'ar primì cinevà nici la un ospăţ să se ducă, când cel ce l-a chemat nu a ştiut să-şi arate mulţămirea către el, apoi cum să fie cevà bun de a luà banii altuia cu sila? Pe cânii cari latră oare nu de aceia îi încunjurăm şi fugim de dânşii, că ne supără cu prea marea lor îndărătnicie? Aceasta fac şi cei bogaţi. Dară aceasta este purtarea cea mai necinstită, căci cel ce face totul spre a luà dela alţii, de ce nu s'ar face şi de rîs, ameninţând cu frica pe alţii? De altfeliu şi de câni temându-ne, de multe ori azvârlim dela noi ceia ce avem în mâni. Şi iarăşi, ce poate fi mai necinstit? spune-mi? a cere cinevà de pomană fiind îmbrăcat în zdrenţe, sau în haine de mătasă? Când cinevà este bogat şi îngrijaşte de nişte bătrâni săraci, cu scopul de a li luà avutul, deşi sunt poate şi copii la mijloc, apoi atunci de ce iertare poate fi vrednic?

Dară, dacă poate voiţi, apoi să examinăm chiar şi cuvintele pe care le spun bogaţii aceştiia, şi pe care le spun săracii. Deci, ce spune săracul? Că cel ce dă milostenie, nu slăbeşte niciodată cu facerea ei, căci el ştie că dă din ale lui Dumnezeu, că Dumnezeu este filantrop, şi că va înapoieà mai mari decât cele date. Dară toate aceste vorbe sunt izvorîte din cea mai înaltă filosofie; sunt cuvinte de îndemnare spre fapta bună. Prin aceste cuvinte el te îndeamnă de a aveà privirea îndreptată către stăpânul a toate, şi-ţi şterge frica de sărăciea viitoare, — şi, în fine, multă învăţătură ar puteà găsì cinevà în cuvintele săracilor. Dară vorbele boga-

ţilor, care anume sunt? Sunt vorbele porcilor, şi a câinilor, şi a lupilor, şi a altor fiare sălbatece! Vorbele unora sunt de mese şi de bucate, de mâncări aromate, de vinaţuri alese, de mirodenii, de haine, şi în fine, despre toate celelalte îmbuibări. Alţii vorbesc de procente şi împrumuturi, plăsmuind înscrisuri şi fluturându-le în vânt încărcate cu datorii de nesuferit, a căror stăpânire o au dela părinţi şi dela străbuni, şi în puterea cărora unuia îi ia casa, altuia ţarina, altuia robul sau celelalte ale lui. Ce ar puteà spune cinevà de acele testamente scrise cu sânge în loc de cerneală? Căci sau punând de faţă vre-o primejdie mare, sau fermecându-i cu niscarevà făgăduinţi mici, aceşti lupi au înşelat pe cei ce aveau cevà câştigat, desbrăcându-i şi lăsându-i pieritori de foame, iară ei intrând prin furtişag în avutul lor. Toate acestea, însă, nu întrec oare până şi furiea şi sălbăticiea fiarelor din codru?

De aceia vă rog, ca să fugim de astfeliu de bogăţie care este încărcată cu omoruri, să câştigăm bogăţiea cea duhovnicească, şi să căutăm averile cele din ceriuri, căci cei ce au nişte astfeliu de averi; sunt cu adevărat bogaţi, sunt cu adevarat cuprinşi, bucurându-se şi de bunurile de aici, şi de cele viitoare. Cel ce voieşte a fi sărac, dupre cuvântul lui Dumnezeu, are deschise casele tuturor, căci celui ce nu are nimic, tot dupre cuvântul lui Dumnezeu, fiecare îi va da din ale sale, pe când cel ce voieşte a stăpâni cu nedreptate chiar cele mici, singur a închis uşile tuturor. Deci, pentruca să ne bucurăm şi de bunurile de aici şi de cele de acolo, să preferăm bogăţiea cea nemutată şi nepieritoare, averile cele nemuritoare. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duh, să cuvine slava, acum şi pururea şi în vecii vecilor Amin.

OMILIA XIV

„Pentru aceia am trimis la voi pre Timotheiu, care este fiu al meu iubit, şi credincios întru Domnul, care va aduce vouă aminte căile mele cele ce sunt întru Christos Iisus“ (Cap. 4, 17)

Gândeşte-te şi de aici la acel suflet puternic, mai vioiu şi mai cald decât focul. El voià mult ca să se ducă la aceşti Corintheni, cari în lipsa lui se răsculase, căci ştieà el bine când erà folositoare ucenicilor prezenţa lui, şi când absenţa îi vătămà. Şi aceasta pe deoparte a arătat-o în epistola către Filippeni, zicând: „Precum totdeauna a-ţi ascultat, nu numai precum când eram de faţă, ci cu mult mai vârtos în lipsa mea, cu frică şi cu cutremur mântuirea voastră o lucraţi" (Filipp. 2, 12), iară pe dealtă parte o arată în epistola de faţă, zicând: „Că nevenind eu la voi s'au semeţit unii" (Vers. 18) „ci voiu veni curând" (Vers. 19). Deci, se grăbeà şi dorià mult de a se duce, însă fiindcă nu erà cu putinţă acum deocamdată, de aceia caută a-i îndreptà cu făgăduinţa prezenţei lui, şi nu numai cu aceasta, ci şi cu trimiterea ucenicului la dânşii. „De aceia, zice, am trimis la voi pre Timotheiu". „De aceia" zice. Ce? anume. «De aceia, zice, că mă îngrijesc de voi ca fii ai mei, şi ca născătoriu al vostru». Deci, împreună cu trimiterea, el pune şi recomandarea persoanei trimisă. „Care este, zice, fiu al meu iubit şi credincios întru Domnul". Aceasta o spune arătând pe deoparte iubirea lui, în acelaşi timp pregătindu-i şi pe dânşii de a-l primi cu respectul cuvenit. Şi nu-l numeşte în mod simplu „credincios", ci „credincios întru Domnul", adecă credincios în lucrurile cele dupre Domnul. Dară, dacă a fi cinevà credincios în faptele lumeşti, şi încă este o laudă. apoi cu atât mai mult în cele duhovniceşti. Deci, dacă el erà fiu al său iubit, apoi poţi pricepe câtă dragoste aveà către dânşii Pavel, de vreme ce pentru Corintheni preferase a se despărţi de dânsul. Şi dacă este credincios, apoi va sluji fără ponos. „Care va aduce vouă aminte". Nu zice «care vă va învăţà» ca nu cumvà să se tulbure, ca şi cum pare că ar fi învăţat dela acesta adevărurile credinţei. De aceia şi zice cam pe la sfârşitul epistolei: „Şi de va veni Timotheiu, socotiţi ca să fie fără frică la voi, că lucrul Domnului lucrează ca şi mine. Deci nimeni să nu-l defaime pre el" (Cap. 16, 10). Aşà dară între apostol

nu erâ nici o invidie, ci cu toţii un singur lucru aveau în vedere: întemeiarea bisericei, — şi de ar fi fost lucrătoriul cât de mic şi nebăgat în samă, toţi ceilalţi îl aplaudau cu cea mai mare grabă. De aceia nici nu s'a mărginit numai de a zice: „Care va aduce aminte vouă“ ci voind încă mai mult de a tăià invidiea — fiindcă Timotheiu erà tânăr — a adaos imediat: „Căile mele“. «Nu căile lui, zice, ci ale mele, adecă, iconomiile, primejdiile, obiceiurile, legile, canoanele apostolice, întocmirile şi celelalte toate». Şi fiindcă mai sus a fost spus: „Şi suntem goli, şi pătimim, şi nu suntem aşăzaţi (statorniciţi)“, «apoi şi acestea toate le và aminti vouă, zice, şi toate poroncile lui Christos, ca astfeliu să se împrăştie dintre voi toate dezbinările». Apoi ducând cuvântul mai departe a adaos: „Cele ce sunt întru Christos“ — atribuind stăpânului totul, dupre cum obişnueşte preste tot locul, şi din cele ce urmează pregătind a scoate la lumină adevărul cuvintelor lui: „Precum pretutindeni în toată biserica învăţ“. «Nimic nou, zice, nu v'am spus vouă, căci acestea le ştiu şi toate celelalte biserici». Numeşte căile sale căi întru Christos, arătând prin aceasta că şi ii nu au nimic omenesc, şi că cu adjutoriul de acolo, toate le vor împlini.

Spunând deci acestea şi mângâindu-i, şi urmând a aruncà în curând acuzaţiunea asupra acelui curvariu, iarăşi sloboade cuvintele pline de mânie, nu că doară el suferea acestea, ci voind a-i îndreptà pe dânşii. Şi pentru moment lăsând la oparte pe curvariu, el se adresează celorlalţi, negăsindu-l vrednic pre acela nici măcar de cuvânt, ceia ce şi noi facem faţă cu slugile acelea pe care le dispreţuim mult. Şi fiindcă a zis: „Că am trimis la voi pre Timotheiu“, apoi ca nu cumvâ prin aceasta ii să devină mai leneşi, priveşte ce zice: „Că nevenind eu la voi, s'au semeţit unii“. Aici el se atinge şi de alţii, sguduindu-li cugetul, căci păcatul lor erà din cauza iubirei de întâetate, în care căzuse în lipsa dascalului lor. Când el vorbeşte către cei mulţi, priveşte cu câtă sfială face aceasta, — când însă vorbeşte către cei vinovaţi, apoi atunci ridică glasul şi vorbeşte cu dispreţ. Către aceia ziceà: „Tuturor lepădătură până acum“ şi mângâindu-i li spuneà: „Nu

înfruntându-vă pre voi scriu acestea", iară către ceilalți: „Că nevenind eu la voi, s'au semețit unii", arătând prin aceasta că ușurința lor proveniă dintr'o judecată copilărească, fiindcă și copiii în lipsa dascălului devin mai fluștiurateci și mai ușurei. Deci și prin aceasta îi arată, că este deajuns prezența lui ca ii să se îndrepte. Dupre cum la înfățoșarea leului toate animalele se pitulează de frică, tot asemenea și la înfățoșarea lui Pavel se pitulau cei ce conrupèau biserica.

De aceia și adaoge: „Ci voiu veni curând la voi, de va vreà Domnul". A spune însă numai aceasta, s'ar fi părut mai mult o amenințare, — pe când acum el vestindu-li și dovada ce o va scoate din fapte, prin aceasta dă dovadă de un cuget iscusit. De acela a și adăogat aceasta, zicând: „Și voiu cunoaște nu cuvântul celor ce s'au semețit, ci puterea". Căci ușurința lor proveniă nu din succesul faptelor lor, ci din cauza lipsei dascalului, ceia ce iarăși erà spre înfruntarea lor. De aceia zicând: „Am trimis la voi pre Timotheiu", nu îndată li-a spus „voiu veni", ci după ce mai întâi i-a învinovățit că s'au semețit, vine apoi de adaoge că „voiu veni la voi". Dacă ar fi spus această vorbă mai 'nainte de învinovățire, s'ar fi părut mai mult ca o justificare din partea lui, ca unul ce n'a izbutit în scopul ce-l aveà, și nu ar fi mai fost amenințare, și, în fine, nici cuvântul n'ar fi fost atât de vrednic de crezut, — pe când acum când expresiunea „voiu veni" fiind pusă după învinovățirea ce li-o aruncă, prin aceasta a făcut vorba mai vrednică de credință și mai înfricoșătoare. Acum privește și siguranța lui, căci n'a zis simplu „voiu veni", ci și „dacă va vreà Domnul", și nu pune un timp hotărît. Fiindcă s'ar fi putut întâmplà ca el să se ducă la ii mai târziu, apoi voiește ca prin nesiguranța sosirei lui să-i facă a-l aștepta cu nerăbdare. Și apoi ca nu cumva iarăși să cadă în deznădăjduire, privește că imediat a adaos: „curând".

„Și voiu cunoaște nu cuvântul celor ce s'au semețit, ci puterea". N'a spus că «voiu cunoaște nu înțelepciunea, nici minunile», însă ce? „nu cuvân-

tul“, cu care ocazie pogoară pe aceia (cuvântul) şi înalţă pe aceasta (puterea). Şi până aici se adresază către cei ce luase apărarea acelui curvariu. Dacă el s'ar fi adresat către acel curvariu, nu ar fi spus de puterea, ci de faptele lui cele mârşave şi conrupte. Şi de ce, spune-mi, nu vrei a cunoaşte cuvântul? «Nu, fiindcă nu ştiu sau că aşi fi lipsit de cuvânt, ci fiindcă cele ale noastre sunt întru putere». Dupre cum în timp de războiu, nu cei ce vorbesc multe fac vre-o ispravă, ci cei ce fac multe, întocmai aşà şi în cazul de faţă, unde biruinţa este nu a celor ce vorbesc multe, ci a celor ce fac multe. «Cugeţi lucruri mari, zice, pentru elocvenţa, sau pentru limbuţiea ta? Dacă lupta şi timpul sunt ale ritorilor, poate că cugeţi bine, dară dacă sunt ale apostolilor cari propoveduiesc adevărul, şi-l adeveresc cu semne şi minuni, atunci de ce te trufeşti pentru nişte lucruri cari nu înseamnă nimic şi care nu pot contribui cu nimic la cele prezente? Căci, în adevăr, ce paradă de vorbe ar puteà contribuì la învierea unui mort, sau la alungarea vreunui demon, sau la altă minune de feliul acestora? De acestea este nevoie acum, şi din acestea se compun cele ale noastre». De aceia a şi adaos: »Că nu este întru cuvânt împărăţiea lui Dumnezeu, ci întru putere“ (Vers. 20). «Prin semne, zice, v'am cucerit pre voi, iară nu prin elocvenţă, şi tot-odată fiindcă învăţătura noastră este Dumnezeească, vestind împărăţiea ceriurilor; iară minunile pe cari le facem cu puterea Duhului, dau dovada cea mai mare de adevăr. Deci, dacă unii dintre acei ce se trufesc acum vor să se arate că sunt mari, apoi când voiu venì, arate dacă au vre-o putere de acest feliu, şi să nu-mi pună înainte cuvinte pompoase, căci acel meşteşug nu ni aparţine nouă».

„Ce voiţi? Cu toiag să viu la voi, sau cu dragoste şi cu Duhul blândeţei“ (Vers. 21)? Cuvintele acestea au multă groază în ele, în acelaşi timp şi multă blândeţă. Când el zice că „voiu cunoaşte“ prin aceasta arată blândeţa şi oarecare sfieală, iară când zice: „Ce voiţi? Cu toiag să viu la voi“? prin aceasta arată că el urcându-se pe tronul lui de dascal şi luându-şi toată autoritatea, deacolo li vorbeşte. Ce însamnă oare „cu toiag“? Adecă cu pedeapsă, cu osândă, ca şi cum ar fi zis: «Voiu pedepsì aspru, voiu

lovì pe cei neascultători», ceia ce şi Petru a făcut cu Sapfira, ceia ce însuşi Pavel a făcut cu Elima fermecătoriul[1]). Deastădată el nu spune acestea ca cum li-ar vorbì ca unor egali, ci cu toată autoritatea. Şi în a doua epistolă către Corintheni, tot aceiaşi se pare că li arată, zicând: „De vreme ce căutaţi ispitire a lui Christos celui ce grăieşte întru mine“ (II. Cor. 13, 3).

„Cu toiag să viu la voi, sau întru dragoste“? A se duce cu toiag, însamnă oare că nu erà dragoste? Dragoste erà, însă fiindcă îi iubià mult, şi-i venià greu de a-i pedepsì, de aceia li vorbeşte aşà. Când li grăiă de pedeapsă, nu li-a mai spus: „cu duhul blândeţei“, ci „cu toiag“. Deşi dealtmintrelea chiar şi cu toiagul de s'ar fi dus, tot în duhul ar fi făcut-o, căci este duh al blândeţei, este însă şi duh al asprimei, — însă el nu voieşte a spune aşà, ci întrebuinţează cuvinte din cele mai plăcute. De aceia şi Dumnezeu, — deşi dealtfeliu răzbunătoriu al răului, — cum că este milostiv, îndelung răbdătoriu, bogat în milă şi îndurări, apoi de aceasta în multe locuri din sfinta scriptură se spune; — dară că este pedepsitoriu, o singură dată, sau de două ori, sau în fine foarte rar se spune în sfinta scriptură, şi chiar şi atunci dacă motivul este din cele mai principale. Dară tu te gândeşte şi la înţelepciunea lui Pavel, căci deşi el aveà puterea, totuşi face stăpâni şi pe alţii şi de una ca şi de alta, zicând: „Ce voiţi“? — adecă «în voi înşi-vă stă acest lucru, căci noi suntem stăpâni şi a uniea ca şi a celeilalte, adică şi a cădeà în Gheena, ca şi a moşteni împărăţiea ceriurilor, fiindcă Dumnezeu a voit aşà: „Iată, zice, foc şi apă, şi la care vei voi vei, întinde măna ta“ (Sirah, 15, 16) şi: „De veţi voì şi mă veţi ascultà, bunătăţile pământului veţi mâncà; iară de nu veţi voì, sabiea vă va mâncà pre voi“ (Isaia 1, 19. 20).

[2]) Dară poate va zice cinevà că «voiesc». Însă iu-

---

[1]) *Notă.* A se vedeà Cap 13 din Faptele Apostolilor.

[2]) *Partea morală.* Nu ni este deajuns numai a voì să ne mântuim, ci mai trebuie încă de a face şi fapte de acelea care ne duc la mântuire, — şi că de vom aveà bună voinţă neclintită. vom îndeplinì cu uşurinţă chiar şi cele ce ni se par a fi greu de îndeplinit. (*Veron*).

biților, nimeni nu este atât de tâmpit, în cât să nu voiască, ci nu este deajuns, numai de a voì cineva. Ar fi deajuns, dacă tu ai voì precum trebuie, și ai face cele ale celui ce voiește, însă acum tu nu voiești dupre cât trebuie. Și dacă credeți, apoi să examinăm faptul acesta și în alte cazuri. Spune'mi, te rog: oare cei ce voiește a-și luà femeie, este deajuns numai de a voì, ca să reușască? De loc; ci caută mai întâi o pețitoare, caută prieteni cari să vegheze împreună cu dânsul, apoi strânge și parale. Negustoriul de asemenea nu s'ar mulțămì numai să voiască, stând acasă, ci închiriează și corabiea, strânge corăbieri și lopătari, împrumută bani, cutrieră țările, și caută să afle prețurile vînzărilor. Deci, cum să nu fie absurd de a arătà atâta interes pentru cele pământești, iară pentru câștigarea cerului mărginindu-ne numai în a voì? și chiar încă nici a voì precum se cade nu o dovedim îndeajuns. Căci cel ce voiește precum trebuie, odată cu voința el face și faptele care îi duc la lucrul voit. Și fiindcă foamea te silește a te hrăni, apoi tu nu aștepți ca automatic să-ți vină mâncările, ci faci totul pentru a-ți strânge hrana trebuitoare. Tot așà faci și când ești însătat, sau când tremuri de frig, cum și în toate cele de acest feliu, unde singur ești lucrătoriu și stăruitoriu în îngrijirea trupului tău.

Acest lucru fă-l și când e vorba de împărățiea lui Dumnezeu, și numai decât te vei învrednici de ea. Că de aceia Dumnezeu a pus în om liberul arbitru, ca nu cumvà la urmă omul să-l învinovățască pe Dumnezeu, că l'a legat cu sila, și că silit fiind el face faptele pe care le face. Dară tu în loc să fii mulțămit pentru cele cu cari ai fost cinstit, faci din contra, căci te revolți și cârtești într'una asupra lui Dumnezeu, — fiindcă pe mulți am auzit spunând: «De ce oare Dumnezeu m'a făcut stăpân pe virtute? sau mai drept vorbind, de ce m'a lăsat de capul meu ca să aleg binele sau răul»? Dar ce trebuieà să facă? Trebuieà poate ca dormind tu, sau îmbuibându-te și tăvălindu-te în răle, să te ridice în împărățiea cerurilor? Dară atunci nu te-ai mai fi depărtat de rău. Dacă astăzi când îți stă de față amenințarea, și încă nici așà nu te depărtezi de rău, de și chiar cerіul ți l'a pus ca premiu, apoi atunci când vei încetà de a mai fi leneș, și cu mult mai rău încă decât până acum? Și nu vei aveà nici măcar aceia să spui,

că «mi-a arătat de sigur cele bune, însă nu m'a ajutat», căci multă ajutorință ți-a făgăduit.

«Dară, zici tu, virtutea este greoae și cu anevoință de îndeplinit, pe când răul poartă cu sine multă plăcere; răutatea este largă și încăpătoare, pe când virtutea este strâmtă și anevoioasă». Apoi oare din început, spune-mi, au fost amândouă așà? Dară iată că cele ce spui acum, tu le spui fără să vrai în favorul virtuței, — atât de mare este adevărul. Că dacă două au fost căile: una care duceà la cuptoriul cel cu foc, iară ceialaltă la raiu, una erà largă și încàpătoare, și duceà la cuptoriul cel cu foc, pe când ceialaltă de și strâmtă, totuși duceă la paradis, apoi atunci pe care ai fi ales-o? Chiar de mă vei contrazice, totuși nu mă vei puteà contrazice în cele mărturisite de toți, ori și cât ai fi fără de rușine. Cum că virtutea care are un început greu, — nu însă și sfârșitul — este mai mult de preferat, eu mă voiu încercà a vă convinge pre voi, chiar din împrejurările care sunt în mâna voastră. Și dacă voiți, apoi mai întâiu să luăm în examinare meșteșugurile, căci ele au începutul totdeauna încărcat de durere și năcazuri, pe când sfârșitul este încărcat de foloase și de mulțămiri. «Dară, zici tu, nimeni nu s'a atins vre-odată de vr'un meșteșug, dacă n'a avut pe cine-và care să-l silească. Căci, când tînărul este stăpân pe dânsul, el mai degrabă va alege ca la început să se dezmerde în desfătări, fie chiar că ar suferì mii de răle la sfârșit, decât să se muncească la început, iară după aceasta să se bucure din acele ostenele». Însă, cel ce ar face așà, de sigur că este orfan de cuget, și robui unei trândăvii copilărești,—pe când cel ce face contrariul dă dovadă de înțelepciune și bărbăție. Tot așà deci, și noi, dacă nu am fi copii cu mintea, de sigur că nu ne-am asămănà cu cel orfan de cuget și prost, ci cu cel ce are tată.

Deci, trebuie a alungà dela noi cugetarea orfanicească, și să nu mai învinovățim împrejurările; și să punem frâu conștiinței, care nu o va lăsà să se dezmerde mai mult, ci să alerge și să se lupte. Și cum nu este absurd, ca pe copii să-i ducem și să-i îndrumăm în intreprinderi al căror început este greu și obositoriu, iară noi să ne găsim cu totul din contra în afacerile duhovnicești?—de și chiar și în afacerile lumești nu se poate susțineà numai decât că sfârșitul va fi bun întotdeauna. Căci iată de pildă moartea fără vreme, sau să-

răcie, sau sicofandiile, sau schimbarea împrejurărilor, ca şi altele multe de acest feliu, fac ca să se lipsască de roadele atâtor ostenele. Dară chiar de ar reuşì cei ce întreprind asemenea ocupaţiuni, cu nimic mare nu se vor folosì, fiindcă toate ostenelele lor se mărginesc numai în vieaţa prezentă, — pe când fiind vorba de cele duhovniceşi, noi le alungăm nu ca pe cele pământeşti şi trecătoare, şi nici nu ne temem de sfârşitul lor, ci speranţa noastră este încă mai mare şi mai sigură, chiar după ducerea noastră de aici.

Deci, ce iertare şi ce justificare vor puteà aveà cei ce nu voiesc a se pregătì cu ostenelele virtuţei? Dară poate că iarăşi veţi întrebà: de ce calea virtuţei este strâmtă? In palatele împărăteşti cele de pe pământ, tu nu pretinzi ca să intre cinevà dintre curvari, sau beţivi, sau neînfrânaţi, — iară în ceriuri pretinzi ca să intre toţi oamenii, fie că sunt încărcaţi de dezmerdări, de beţii, de lăcomii şi de toată răutatea? Şi cum vor fi acestea vrednice de iertare? «Insă, zici, eu nu am spus aceasta. ci de ce calea virtuţei este strâmtă şi nu largă şi încăpătoare»? Şi cu toate acestea, dacă am voi, ar fi foarte uşor de îndeplinit fapta cea bună. Căci, în adevăr, ce este mai uşor? spune-mi; a sparge cinevà zidul, şi după ce a luat cele ce erau în casă a cădeà în temniţă, sau că mulţumindu-se cu cele ce are, să fie slobod de ori ce frică? Şi încă n'am spus totul; ce este mai uşor? spune-mi; a vătămà pe toţi, şi după ce pe un timp scurt s'a dezmierdat, la urmă să fie bătut şi torturat în veci, — sau a trăi în sărăcie şi a suferì pe un timp scurt, iară la urmă a se dezmierdà într'una? Până acum nu am cercetat ce este mai folositoriu, ci ce este mai uşor. Ce este mai plăcut? spune-mi; a vedeà un vis plăcut şi a fi pedepsit la urmă, sau a vedeà un vis urât şi a se desmierdà la urmă cu adevărat? Nu este invederat că aceasta din urmă? Deci, cum de numeşti virtutea grea şi obositoare? Este obositoare numai faţă de lenevirea noastră, dară cum că este lesnicioasă şi uşor de îndeplinit, ascultă ce spune Christos: „Jugul meu este bun, zice, şi sarcina mea uşoară". (Math. 11, 30), — dară dacă tu nu simţeşti uşurinţa ei, apoi e dovadă că nu ai bunăvoinţă puternică. Dupre cum când aceasta este cu adevărat, toate cele grele se par uşoare, tot aşà şi când ea lipseşte, toate cele uşoare se par grele. Că ce poate fi

mai plăcut și mai fără osteneală ca mana din pustie, ce se găsià pe mesele Israiltenilor? Și cu toate acestea ii se nemulțumiau, de și se îmbuibau de ea. Ce este mai amar ca foamea și ca celelalte greutăți pe care le suferea Pavel? Dară iată că el săltà, se bucurà și ziceà: „Acum eu mă bucur întru pătimirile mele" (Col. 1, 24). Deci, care este cauza? Deosebirea de păreri numai, și când tu vei reuși de a-ți formà părerea așà dupre cum trebuie a fi, atunci vei vedeà ușurința virtuței. Că dacă virtutea ar fi cu totul obositoare, iară răutatea în totul ușoară și plăcută, cu drept cuvânt ar puteà zice cinevà dintre cei lipsiți de voință, că răutatea este mai ușoară decât virtutea; — dară când amândouă au început, una început greu și anevoios, iară cealaltă ușor și plăcut, pe când sfârșitul este cu totul contrar la dânsele, fiindcă sfârșitul uniea este plăcut, în timp ce al celeilalte greoiu și de nesuferit, — apoi care este mai de preferat, în același timp și mai ușoară? «Dară, zici tu, de ce oare cei mai mulți nu preferă ceia ce este mai ușor»? Fiindcă uniia nu cred în vieața viitoare, iară alții de și cred, au totuși o părere greșită, și preferă plăcerea trecătoare în locul veșnicei plăceri. «Așà dară răutatea zici tu, este mai ușoară»? Nu este mai ușoară, ci rezultatul unui suflet slab. Dupre cum cei ce sufăr de friguri, nu doresc băutura răcoritoare fiindcă li este plăcut a se desmierdà pe un timp scurt, în loc să sufere arșița într'una, ci fiindcă nu se pot stăpâni de dorința absurdă de a beà, — tot așà și aceștiia.

Ai văzut deci, cum răutatea nu este ușoară? Dară dacă voiești, să examinăm tot acest lucru și în înseși împrejurările în care se află. Ce este mai plăcut și mai ușor? spune-mi; — însă să nu judecăm lucrurile după plăcerea celor mulți, fiindcă nu trebuie de a judecà nici-odată după părerea celor bolnavi, ci după a celor sănătoși;—deci, ce este mai ușor? spune-mi; a dorì averi multe sau a fi mai presus de această dorință? Mie mi se pare că aceasta din urmă este mai ușor de realizat, iară dacă poate nu crezi, apoi să examinăm inseși faptele. Fie, deci, unul care dorește averi multe și altul care nu dorește nimic. Deci, ce este mai bun? spune-mi; ce este mai respectat? Dară aceasta să o lăsăm, fiindcă este de toți mărturisită, cum că acest din urmă este mai de respectat decât celălalt, — și deci acum nimic să nu mai vorbim de aceasta; — însă care din doi va trăi o

vieaţă mai uşoară şi mai plăcută? Iubitoriul de argint nici de averile ce le are nu se va bucură, căci ceia ce are nu se îndură de a cheltuì, ci mai degrabă ar preferà ca să i se taie carnea de pe trup, decât să cheltuiască banii, pe când cel ce dispreţueşte averile, dejà a câştigat un bun mare, acela că el se va bucură cu multă libertate de ceia ce are, şi se va folosì de avutul său. Deci, ce este mai plăcut? A se bucurà cinevà în linişte de averile sale, sau că trăind sub stăpân atât de aspru ca bogăţiea, să nu permită nimănui de a se atinge de ale sale? Acest lucru este, mi se pare, întocmai ca şi cum doi bărbaţi având două femei şi iubindu-le mult, nu le-ar întrebuinţà însă deopotrivă, ci unul s'ar atinge de femeia sa şi ar fi în relaţii cu dânsa, iară celălalt nici măcar nu s'ar apropieà de femeia sa. Să spun şi altcevà, arătând plăcerea unuia şi desgustul celuilalt? Iubitoriul de argint niciodată nu se va depărtà de această poftă, nu numai că nu poate să răpiască avutul tuturor, ci încă că ori şi câte ar aveà el le consideră ca şi cum n'ar aveà nimic, — pe când cel ce dispreţuieşte averile, totul va crede şi va consideră ca de prisos, şi nu-şi va chinui în zădar sufletul cu pofte nesfârşite. Nimic nu este atât de torturătoriu pentru un om, ca o dorinţă lipsită de mulţămire, ceia ce dovedeşte mai cu samă părerea cea conruptă. Căci te gândeşte: cel ce doreşte averi şi-şi agoniseşte multe, el totuşi se găseşte ca şi cum n'ar aveà nimic. Dară oare ce ar puteà fi mai plictisitoriu şi mai de nesuferit ca această boală? Şi nu numai acesta este răul cel mare, ci şi aceia că având averi el crede totuşi că nu are nimic, şi se sbuciumă ca şi cum n'ar aveà nimic. Chiar de ar puteà răpì avutul tuturor, el mai mult încă se mâhneşte. Chiar de ar câştigà o sută de talanţi, el totuşi se tulbură că n'a câştigat o mie. De ar câştigà o mie, el este mâhnit că n'a câştigat un milion, şi, în fine, ori-ce câştig fie cât de mare, pentru dânsul este un adaos la sărăcie, căci cu cât ar câştigà mai mult, cu atât mai mult va dorì. Aşà dară cu cât cinevà va câştigà mai mult, cu atâta devine mai sărac, fiindcă cel ce doreşte mai mult, este cel mai mare sărac. Când cinevà are o sută de talanţi, nu este tocmai atât de sărac, când însă are o mie de talanţi, atunci mai cu samă este sărac, căci el nu se mai mulţămeşte cu mii ca la început, ci i se pare că are nevoie de milioane. Deci, dacă a dorì şi a nu reuşi în dorinţă o nu-

meşti plăcere, apoi atunci mi se pare că tu nu cunoşti natura plăcerei adevărate. Cum că aceasta nu este plăcere, ci tortură, să o cercetăm şi din altă parte. Când noi suntem însătaţi, nu oare pentru aceia suntem mulţămiţi bând, că adecă contenim setea, şi prin urmare de aceia a beà este o plăcere, căci ne izbăveşte de nişte munci grozave? De sigur că aşà este. Dară dacă am voi să stăm pururea în această poftă, apoi atunci nu vom aveà nici o scuză de pedeapsà bogatului aceluia din evanghelie, fiindcă şi dorinţa aceluia de a-şi astâmpără seteà cu o picătură de apă erà osândă, pe câtă vreme nu se găsià nimeni care să i-o împlinească. Şi tocmai acest rău mi se pare că-l sufăr veşnic şi iubitorii de argint, căci şi sufletul lor arde după averi mai mult decât a celor însătaţi. Bine a spus cinevà, că iubitorii de argint sunt idropicaţi, fiindcă precum cei idropicaţi purtând multă apă în trupul lor, ard încă mai mult, tot aşà şi iubitorii de argint, cu cât au averi mai multe, cu atât doresc mai mult. Cauza este, că nici idropicaţii nu au apa în locurile cuvenite, şi nici iubitorii de argint nu au pofta lor în marginile judecăţii sănătoase.

Deci, iubiţilor, să fugim de această boală străină şi curioasă, să fugim de rădăcina tuturor rălelor, să fugim de gheena prezentă, fiindcă pofta de averi este o adevărată gheenă. Deschide sufletul fie-căruia, şi al celui ce dispreţuieşte averile, şi al celui ce nu le dispreţuieşte, şi vei vedeà că acest din urmă se aseamănă cu cei nebuni, căci el nu voieşte nici a vedeà, nici a auzì cevà, pe când cel dintâi se aseamănă cu un liman slobod de orice valuri, şi el este prietenul tuturor, pe când celălalt este duşmanul tuturor. Acesta, chiar de i-ar luà cinevà cevà, el totuşi nu se supără, sau de i-ar da cinevà cevà, el nu se mândreşte, ci are cu dânsul o libertate însoţită de toată siguranţa. Acela este silit de împrejurări de a linguşì şi de a se făţărnicì înaintea tuturor, pe când acesta înaintea nimănuì. Deci, dacă iubitoriul de argint este fricos şi ipocrit, şi viclean, şi sărac în acelaşi timp, şi este plin de groaza pedepsii şi a osândei, pe când cel ce dispreţuieşte averile se bucură de toate cele contrare, apoi nu este destul de invederat că virtutea este plăcută şi uşoară de îndeplinit? Dară de am trece în revistă şi celelalte răle, am puteà dovedi că nu este nici un rău care să aibă oarecare mulţămire şi plăcere. Acestea deci ştiindu-le, iubiţilor, să ne îndeletnicim cu

virtutea, ca astfeliu să ne bucurăm și aici de plăcere, în același timp să ne învrednicim și de bunurile viitoare, prin charul și filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia să cade slava în veci. Amin.

OMILIA XV

„Cu adevărat se aude între voi curvie, și curvie ca aceia care nici între păgâni nu se numește, ca să aibă cinevà pre femeia tatălui său. Și voi v'ați semețit, și nu mai bine ați plâns, ca să se ridice din mijlocul vostru cei ce a făcut fapta aceasta" (Cap. 5, 1. 2).

Când li vorbià pentru intrigile și împerecherile dintre dânșii, nu din început li vorbește cu dispreț, ci mai întâi cu multă prudență, și numai după aceia a sfârșit în acuzațiuni, zicând așà: „Că mi s'a arătat mie pentru voi frații mei, dela cei ce sunt ai Chloei, că priciri sunt între voi". Aici însă nu așà, ci dela început vorbește cu asprime, și dă pe față rușinea faptului. Căci el n'a zis: «De ce a curvit cutare»? ci „se aude între voi curvie„, ca nu cumvà fiind cu totul străini de acuzațiune să se trândăviască, ci lovindu-i pe toți în deobște, să devină băgători de samă, ~~fiindcă se defăimase biserica. «Nimeni, zice, nu va grăi~~ că cutare a curvit, ci că păcatul acesta s'a petrecut în biserica Corinthenilor». Și n'a spus «s'a îndrăznit curvica» ci „se aude de o curvie care nici între păgâni nu se numește". Pururea el ià în derîdere pe credincioși cu fapte de ale păgânilor, căci de pildă Thesalonicenilor scriindu-li zicea: „Fiecare din voi să-și stăpâniască vasul său întru sfințenie și cinste, nu întru patimă de poftă ca și păgânii cari nu cunosc pre Dumnezeu" (I Thesal. 4, 4. 5), iară Colosenilor și Efesenilor li zicea: „ca să nu mai umblați voi precum și celelalte neamuri umblă" (Efes. 4, 17. Colos. 3, 7). Deci, dacă a păcătui aceleași

ca şi păgânii este neiertat, dară încă a-i şi întrece pe aceia? «Printre păgâni, zice, nu numai că nu se îndrăzneşte de a se face un asemenea păcat, ci încă nici nu se numeşte». Ai văzut unde a ridicat păcatul? Când, deci, se arată descoperind nişte astfeliu de feluri de curvii, pe cari necredincioşii nici măcar nu le ştiu, apoi mărimea păcatului este negrăită. Şi expresiunea „între voi" este zisă cu multă emfază, adecă «între voi cei credincioşi, cei cari v'aţi împărtăşit de atâtea taine negrăite, cari sunteţi chemaţi în ceriuri». Ai văzut de câtă supărare şi năcaz este încărcat cuvântul lui? Câtă mânie asupra tuturor? Dacă el nu ar fi fost plin de mânie, şi nici nu s'ar fi adresat către toţi, ar fi zis atunci astfeliu: «Fiindcă am auzit că cutare a curvit, apoi pedepsiţi-l pre el», dară acum el nu face aşà, ci pe toţi delaolaltă îi atinge. Dacă ii i-ar fi scris mai dinainte de acest fapt, de sigur că li-ar fi zis vorbele de mai sus; dară fiindcă nu numai că nu i-au scris, ci încă chiar astupau păcatul, din această cauză întrebuinţează multă asprime în vorbă.

„Ca să aibă" zice, „cinevà pre femeia tatălui său". Dară oare de ce n'a zis: «a curvit cu femeiea tatălui său»? Faptul cel cu desăvârşire ruşinos îl trece în tăcere. De aceia trece mai cu demnitate peste acest fapt, care dejà a fost dat la iveală şi prin cele spuse mai înainte, ca astfeliu sporind mărimea păcatului, să arate că printre dânşii se cutează a se face fapte de acelea, de care lui nici nu-i este slobod ale grăi. De aceia şi mai departe înaintând cu cuvântul, tot în acest mod se exprimă, zicând: „Să se ridice din mijlocul vostru cel ce a făcut fapta aceasta". Şi iarăşi pare că'i este ruşine şi să roşeşte de a grăi clar, obiceiu pe care îl avem şi noi când e vorba de fapte ruşinoase. Şi n'a zis: «pe mama sa vitregă», ci „pre femeiea tatălui său" ceia ce mai mult încă atinge. Când singure denumirile sunt deajuns spre a învinovăţi, apoi atunci el face uz numai de acestea, fără a mai adăogà cevà. «Şi să nu-mi spui, zice, că unul numai este care a curvit, căci păcatul aceluia a devenit comun tuturor». De aceia a şi adaos imediat: „Şi voi v'aţi semeţit" (Vers. 2), nu din cauza acelui păcat, căci ar fi o absurditate de a o spune, ci din cauza exem-

plului şi a poveţei date de acela. Apostolul însă nu o spune aceasta pe faţă, ci lasă să se întrevadă, ca astfeliu mai puternic să-i atingă. Dară tu te gândeşte la înţelepciunea lui Pavel, căci după ce mai întâiu a doborît înţelepciunea aşà zişilor înţelepţi, şi a arătat că acea înţelepciune prin sine însăşi nu este nimic, chiar şi de nu i-ar stà în faţă vr'un păcat, apoi vine tocmai la urmă şi vorbeşte şi de acel păcat. Dacă apostolul spre a pune în comparaţiune cu acel curvariu — care poate erà unul dintre acei înţelepţi — charul înţelepciunei, ar fi zis că acest char este mare şi nepreţuit, de sigur că nu ar fi făcut vr'un lucru mare; — dară acum când el a doborît înţelepciunea chiar şi fără a fi însoţită de păcat, şi a reuşit a o arătà ca nefiind nimic, aceasta este a o dà în priveală ca cevà cu desăvârşire netrebnic. De aceia mai întăi făcând comparaţiunea în acest mod, la urmă aminteşte şi de păcat. Cu acel curvariu apostolul nu găseşte de demnitatea lui de a vorbi, arătând chiar prin aceasta mărimea necinstei, iară lor li spune că mai bine ar fi trebuit să plângă, să se bocească şi să-şi acopere faţa de ruşine, «pe când acum, zice, voi faceţi cu totul din contra».

De aceia a şi adaos: „Şi voi v-aţi semeţit, şi nu mai bine aţi plâns". «Dară ce s'a întâmplat, ca să plângem»? — zici tu. «S'a întâmplat răspunde, apostolul, că defăimarea bisericei s'a întins preste toţi». «Şi dacă vom plânge, zici, ce vom reuşi, sau mai bine zis, ce folos vom aveà de aici»? „Ca să se ridice din mijlocul vostru cel ce a făcut fapta aceasta", zice. Şi nici aici nu-i trece numele, sau mai bine zis, nicăiri nu-l numeşte, ceia ce şi noi obişnuim a face, când e vorba de faptele cele mai murdare. Şi n'a zis «scoateţi-l din mijlocul vostru» ci întocmai ca de o boală sau o molimă molipsitoare, erà trebuinţă de plâns şi de rugăciuni îndelungate, „ca să se ridice dintre voi" zice, adecă trebuie de a face rugăciuni şi, în fine, totul, spre a scăpà de el. Nu-i acuză că nu l-au înştiinţat de acest fapt, ci pentrucă nu au plâns şi nu s'au rugat ca să se ridice din mijlocul lor acel curvariu, arătând că aceasta trebuià să se facă şi fără dascal, pentru însămnătatea acelui păcat.

„Eu dară nefiind la voi cu trupul, iară cu

duhul fiind acolo“ (Vers. 3). Priveşte câtă mânie, căci nici nu lasă a i se aşteptà prezenţa lui la dânşii, şi nici că numai după ce'l vor primì să-i certe, ci se grăbeşte de a-i predominà din capul locului, voind a alungà asemenea fapte ca pe o molimă primejdioasă, mai înainte de a se împrăştieà în tot trupul. De aceia şi adaoge zicând: „Iată am judecat ca cum aşi fi de faţă“. Acestea le ziceà nu numai grăbindu-i pe dânşii spre hotărîrea luată, şi ne mai lăsând timp de intrigi, ci şi înfricosându-i, ca unul ce ştieà faptele petrecute acolo şi judecata dată de dânşii. Aceasta va să zică a fi de faţă cu duhul, dupre cum şi Eliseiu erà de faţă cu Gheezi, căci zicea: „Au doară n'a fost cu tine duhul meu, când s'a întors omul din charul său spre întîmpinarea ta“ (IV. Imp. 5, 26)? Vai! Cât de mare este puterea charului, dacă face pe toţi de a fi deopotrivă, şi pe cele depărtate le face a fi cunoscute! „Iată am judecat ca cum aşi fi de faţă“ Nu-i lasă câtuşi de puţin de a înţelege în alt mod, căci el a pronunţat hotărîrea ca fiind faţă. «Să nu-mi spui, zice, de amânări şi zăbavă, căci nimic alt nu trebuie a se face».

Mai departe apoi, ca nu cumvà să se pară că prea mare îi este autoritateà, şi nici cuvântul să nu fie preà semeţ, priveşte cum îi face şi pe dânşii părtaşi hotărîrei, căci zicând „am judecat“, a adaos imediat: „Intru numele Domnului nostru Iisus Christos, adunându-vă voi şi duhul meu, cu puterea Domnului nostru Iisus Christos, să daţi pre unul ca acela Satanei“ (Vers. 4, 5). Şi ce însamnă „întru numele Domnului nostru Iisus Christos“? Adecă «dupre Dumnezeu, iară nu stăpâniţi de prejudiţii omeneşti». Sunt uniia carii citesc acest pasaj precum urmează: „Pre cel ce a făcut aceasta aşà, întru numele Domnului nostru Iisus Christos“, şi punând aici puntu-virgula, sau însemnând jumatatea periodului, citesc mai departe astfeliu, zicând: „adunându-vă voi şi duhul meu, să daţi pre unul ca acela Satanei“. Şi zic că ideia unei astfeliu de citiri este precum urmează: «Pre cel ce a făcut aceasta aşà, întru numele

lui Christos, zice, daţi-l Satanei; adecă pre cel ce întru numele lui Christos a făcut de rîs biserica, pre cel ce a cutezat a face astfeliu de necuviinţă chiar şi după ce a devenit credincios, şi a căpătat numele de creştin, pe unul ca acela daţi-l Satanei». Mie însă mai adevărată mi se pare părerea cea dintâi. Şi care este aceasta? „Întru numele lui Iisus Christos adunându-vă voi", adecă «însuşi numele Domnului adunându-vă pre voi, acel nume pentru care vă adunaţi».

„Şi duhul meu". Iarăşi se pune printre dânşii, ca astfeliu când vor hotărî, ca fiind el de faţă, să-l taie pre acela dela biserică în aşà chip, în cât nimeni să nu îndrăznească de a-i acordà vre-o iertare, ştiind că Pavel va recunoaşte cele petrecute. Apoi mai mult încă voind a înfricoşà, zice: „Cu puterea Domnului nostru Iisus Christos", adecă, sau că «Christos poate să vă acorde un astfeliu de char, ca să-l predaţi pre acela diavolului» sau că «şi Christos împreună cu voi dă aceiaşi hotărâre» Şi n'a zis «să daţi pre unul ca acesta Satanei» (ἐκδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ) ci „să predaţi pre unul ca acesta" (παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ Σατανᾷ) deschizându-i uşile pocăinţei, şi predându-l ca unui pedagog. Şi iarăşi „pre unul ca acela" astfeliu că nicăire nu poate suferì de a amintì numele acelui curvariu. „Spre peirea trupului", dupre cum s'a petrecut cu fericitul Iob, deşi nu sub aceleaşi împrejurări. Acolo pentru cununi mai strălucite, aici însă pentru dezlegarea păcatelor, ca să-l zmuncească şi să-l atragă din ghiarele celui viclean. Şi cu toate acestea aiurea spune că „judecându-ne dela Domnul ne certăm" (I. Cor. 11, 32), adică pătimim cele rele fiind judecaţi de dânsul, — aici însă dă Satanei pre acel curvariu, voind prin aceasta mai mult a-i atinge. Dară şi aceasta s'a făcut tot dupre voinţa lui Dumnezeu, ca să i se pedepsească trupul. Fiind că poftele se nasc din îmbuibarea şi dezmerdarea trupului, de aceia pedepseşte trupul. „Ca duhul să se mântuiască", adecă sufletul, şi nu ca cum acesta s'a mântuit singur, ci şi duhul mărturisind aceasta, căci sufletul fiind mântuit, negreşit că şi trupul se va împărtăşì şi bucurà de mântuire. Căci pentru suflet a devenit muritoriu păcătuind, şi daca sufletul va face cele drepte,

atunci şi trupul se va bucurà de mare slavă. Uniia zic, că duhul însamnă charul lui Dumnezeu, care se stinge păcătuind noi. «Deci, ca nu cumvà, zice, să se întâmple aceasta, pedepsească-se trupul, ca prin pedeapsă făcându-se mai bun, să atragă la el charul lui Dumnezeu. şi în acea zi să se găsească mântuit şi curat de păcate». Aşà dară e vorba mai mult de cel ce se îngrijeşte şi vindecă rălele, şi nu de cel ce pedepseşte în zadar şi fără scop. Mai mare este câştigul decât pedeapsa, căci pedeapsa este momentană, pe când câştigul este veşnic. Şi n'a zis simplu „ca duhul să se mântuiască" ci a adaos: „în ziua Domnului Iisus". Bine face el că li aminteşte la timp de ziua aceia, ca astfeliu şi ii să vină mai cu plăcere la îndreptare, în acelaş timp şi acel curvariu să primiască acestea, nu ca nişte cuvinte izvorâte din mânie, ci mai mult ca o prevedere a părinteiui iubitoriu de fii. De aceia a şi zis: „spre peirea trupului" adecă a şi pus dejà legi şi hotare diavolului, şi nu-l lasă de a merge mai departe, ceia ce zicea Dumnezeu şi pentru Iob: „Numai de sufletul lui să nu te atingi" (Iob. 1, 12. 2, 6).

Deci, după ce dă hotărârea pe scurt şi nestăruind mai mult în această chestiune, iarăşi adaoge înfruntarea făcută cu puţin mai înainte, şi se adresează către dânşii, zicând: „Nu este bună lauda voastră" (Vers. 6), arătând prin aceasta că dânşii până în prezent nu au lăsat pe acel curvariu să se pocăiască, lăudându-se încă cu dânsul. Apoi arată că el face aceasta cruţându-l nu numai pe acela, ci chiar şi pe dânşii, pentru care şi adaoge: „Au nu ştiţi că puţin aluat toată frământătura dospeşte"? «De şi păcatul, zice, este al aceluia, cu toate acestea dacă este neglijat, acest păcat poate să molipsiască tot trupul bisericei. Când cel întâi păcătuind nu este pedepsit, iute se vor molipsi şi alţii». Acestea le zice, arătând că lupta lui nu este pentru unul numai, ci că se îngrijaşte pentru întreaga biserică, şi de aceia a şi făcut uz de icoana aluatului. «Dupre cum aluatul, zice, de şi este puţin, totuşi preface întreaga frământătură, tot aşà şi acest curvariu dacă va fi lăsat nepedepsit, şi păcatul lui va rămânea nerăzbunat, atunci va molipsi şi pe alţii».

„Curăţiţi dară aluatul cel vechiu". (Vers. 7),

adecă pe acest rău, sau mai drept vorbind, el nu spune numai pentru acest curvariu, ci face aluziune şi la alţii, căci nu numai curviea este un aluat, ci în genere orice răutate. Şi nu zice simplu: «curăţiţi=καθάρατε», ci „curăţiţi din rădăcină=ἐκκαθάρατε", adecă curăţiţi cu exactitate, încât să nu mai rămână nici umbră, nici urmă din acest păcat. Când apostolul zice ἐκκαθάρατε, adecă «scoateţi răul din rădăcină», prin aceasta arată că acel rău încă există printre dânşii, iară când zice „ca să fiţi frământătură nouă, precum sunteţi fără de aluat" prin aceasta arată că răul încă nu stăpânia pre mulţi. Dară dacă zice „precum sunteţi fără aluat", nu spune doară că toţi erau curaţi, ci «precum trebuie a fi voi», zice. „Că paştele noastre Christos, pentru noi s'a jertfit. Pentru aceia să sărbăm, nu întru aluatul cel vechiu, nici întru aluatul răutăţei şi al vicleşugului, ci întru azimile curăţiei şi ale adevărului". (Vers. 8). Astfeliu şi Christos a numit aluat învăţătura sa. Dară şi apostolul stăruieşte în această metaforă, amintindu-li de istoriea veche, de paschă şi azime, de binefacerile de atunci şi de acum, de pedepse şi osânde. Prin urmare timpul de faţă este timp de sărbare, căci zicând „să sărbăm" nu spune: fiindcă pascha este de faţă, sau că cincizăcimea este de faţă, ci arată că pentru creştini orice timp este timp de sărbătoare, pentru mărimea bunurilor acordate nouă. Căci în adevăr, ce bun nu ni s'a acordat? Fiul lui Dumnezeu s'a făcut om pentru tine, te-a izbăvit de moarte, te-a chemat în împărăţiea cerurilor. Deci, dacă atâtea ai câştigat şi te-ai bucurat de ele, apoi cum să nu fii datoriu de a sărbà orice timp? Prin urmare nimeni să nu fie trist din cauza sărăciei, sau a boalei, sau a intrigilor sataniceşti, căci timpul ni este timp de sărbare. De aceia şi zice Pavel: „Bucuraţi-vă pururea întru Domnul, şi iarăşi zic, bucuraţi-vă" (Filip. 4, 4). In timpul sărbătorilor nimeni nu se îmbracă în haine zoioase şi murdare, şi deci nici noi, căci această sărbătoare este pentru noi nuntă, adecă nuntă duhovnicească, „Asemănatu-sa împărăţiea cerurilor, zice, omului împărat, care a voit să facă nuntă fiului

său“ (Math. 12, 2). Când împăratul face nuntă, şi încă nuntă fiului său, ce ar puteà să fie mai mare ca această sărbătoare? Deci, nimeni să nu între îmbrăcat în zdrenţe. Cuvântul ni este nu pentru haine, ci pentru fapte necurate. Că dacă toţi sunt îmbrăcaţi în haine curate şi strălucite, şi numai unul de se găseşte la nuntă având haine murdare, este aruncat afară cu necinste, apoi poţi singur pricepe cam câtă exactitate şi curăţenie ni se cere ca să intrăm la nuntă.

Dară apostolul nu li aminteşte de azime numai pentru aceasta, ci tot odată mai arătă şi afinitatea dintre Noul şi Vechiul Testament, adecă că nu este cu putinţă de a întrà iarăşi în Egipet după azime, iară de ar voì cinevà să se întoarcă îndărăt, atunci va pătimì ceia ce au pătimit Egiptenii. Toate acelea sunt umbră a acestora din Testamentul Nou, chiar de s'ar ruşinà Iudeul. Pentru aceia de-l vei întrebà asupra acestora, nimic mare nu va puteà spune, sau mai bine zis, mare va spune el, însă nu aşà precum spunem noi, fiindcă nu cunoaşte adevărul. Va spune de pildă că «Dumnezeu atât de mult a schimbat pe Egiptenii cari stăpâniau, încât pe noi cari eram stăpâniţi cu sila de dânşii, şi nu ne-au îngăduit măcar de a ni se dospì aluatul, ne-a scos din mijlocul lor». Dară de m'ar întrebà cinevà pe mine, apoi în toate acestea ar găsì nu Egipetul, nici pe Faraon, ci eliberarea de înşelăciunea demonilor, a diavolilor şi a întunerecului; nu pe Moisì, ci pe Fiul lui Dumnezeu; nu marea Roşie, ci botezul încărcat cu mii de bunătăţi, şi în care omul cel vechiu s'a înecat. Tot pe Iudeu de-l vei întrebà din ce cauză alungă aluatul din toate părţile, la aceasta va tăceà şi nu-ţi va respunde nimic, fiindcă unele din acestea erau tipuri a celor viitoare, şi aveau ca motiv cele petrecute, iară altele nici de cum, ca să nu fie cu putinţă Iudeilor de a face rău, ca să nu stăruiască în umbră. Căci, spune-mi: de ce pretinde Moisì miel de partea bărbătească pentru paschă, miel fără vr'un beteşug, de un an, şi că „os din trânsul să nu se zdrobiască“ (Exod. 12, 46)? De ce pretinde de a chemà la mâncarea mielului paschal şi pre vecini? De ce pretinde de a stà în picioare, sau de a-l mâncà sara? De ce pretinde de a unge pereţii caselor cu sângele mielului paschal? La toate acestea nimic nu-ţi va respunde, decât că în Egipet erà aşà; Egipetul în sus,

Egipetul în jos, şi nimic mai mult. Eu însă, voiu spune şi de ce pretinde sânge, şi de ce să se mănânce sara, şi de ce să mănânce cu toţii la un loc, şi de ce toţi să steà în picioare.

Mai întâi de toate să spunem de ce aluatul este alungat din toate părţile. Deci, ce enigmă este aceasta? Adecă, că credinciosul trebuie a se izbăvì de orice răutate. Dupre cum acolo unde se va găsì aluat vechiu, unul ca acela se va pierde, tot aşà şi printre noi se va pierde acela la care se va găsì răutatea. Că nici nu se poate pricepe, ca pentru cele din umbra legei pedeapsa să fie atât de mare, iară pentru cele ale noastre să nu fie încă cu mult mai mare. Că dacă casele se curăţă aşà feliu de aluat, dacă se astupă gaurele şoarecelor, apoi cu atât mai mult trebuie de a cercetà noi sufletul, şi a scoate din el orice cuget necurat. Toate acestea se petreceau şi printre dânşii mai 'nainte, acum însă de loc, şi pretutindeni pe unde este Iudeu, este aluat. In mijlocul cetăţilor se face azima, ceia ce este mai mult jucărie, decât lege. Deci, fiindcă a venit adevărul, apoi tipurile nu mai au loc. Astfeliu că chiar şi prin acest exemplu, apostolul alungă cu toată puterea din biserică pe acel curvariu, ca şi pe toţi cei de acest feliu. «Nu numai că nu foloseşte, zice, când este de faţă unul ca acesta, ba chiar încă vatămă, molipsind trupul îndeobşte. Şi nici nu ştie cinevà de unde vine putoarea, fiind ascuns putregaiul, ci acea putoare se atribuie obştiei întregi». De aceia îi şi îndeamnă ca grabnic să curăţe aluatul cel vechiu „ca să fiţi, zice, frământătură nouă, precum sunteţi fără de aluat, că paştele noastre Christos pentru noi s'a jărtfit". N'a spus «a murit», ci mai potrivit cevà cu subiectul: „S'a jărtfit". Deci, nu căutà nişte astfeliu de azime, fiindcă nu ai nici miel de acest feliu. Nu căutà un astfeliu de aluat, fiindcă nici azimele tale nu sunt de acest feliu. Când e vorba de aluatul cel natural, apoi ceia ce nu este dospit devine dospit, iară ce este dospit nici odată nu devine nedospit sau azimă,— pe când aici cu totul din contra se întâmplă, dară aceasta n'a arătat-o apostolul. Priveşte şi înţelepciunea fericitului Pavel, căci el nu dă speranţe de îndreptare curvariului aceluia, ci poronceşte de a'şi petrece întreaga viaţă în pocăinţă, ca nu cumvà cu nişte astfeliu de făgăduinţi să-l facă mai leneş. Căci n'a zis «să daţi pe

acela Satanei, ca astfeliu pocăindu-se se fie predat iarăși bisericei», însă ce? „ca să se mântuiască în ziua Domnului Iisus", adecă îl trimite la acel timp, ca astfeliu să-l facă de a fi veșnic înfricoșat. Și ceia ce trebuià a-i hărăzì după pocăință el nu o acopere sau dosește. imitând iarăși pe stăpânul său. Dupre cum Dumnezeu zice: „Incă trei zile și Ninevi se va nimicì" (Ionnà 3, 4), și n'a mai adaos: «iară dacă se va pocăì, se va mântuì», tot așà și apostolul n'a mai spus: «iară de se va pocăì precum trebuie, apoi vom întări din nou dragostea spre dânsul», ci așteaptă ca el să facă acest lucru, și numai după aceia să primiască darul. Dacă ar fi spus aceasta din început, atunci i-ar fi slăbit frica. Și de aceia nu numai că nu face aceasta, ci încă prin exemplul aluatului, nu-i lasă nici o speranță de reîntoacere în sânul bisericei, ci îl păstrează pentru acea zi.

„Curățiți, zice, aluatul cel vechiu" și „să sărbăm nu întru aluatul cel vechiu". Fiindcă acel curvariu s'a fost pocăit, se vede, apoi apostolul cu toată graba îl introduce iarăși. Dară de ce numește aluatul cel vechiu? Sau că din cauza vieței noastre de dinainte este astfeliu, sau pentrucă ceia ce este vechiu este aproape de nimicire, că este puturos și murdariu, precum este păcatul. Nu se defaimă aici cel vechiu cum s'ar întâmplà, și nici nu se laudă cel nou iarăși cum s'ar întâmplà, ci în raport cu subiectul din discuțiune. Căci și aiureà, de pildă, zice: „Vin nou este prietenul nou, iară de se va învechì, cu veselie îl vei beà" (Sirah. 9, 13), lăudând pentru prietenie pe cel vechiu mai mult decât pe cel nou, și iarăși: „Cel vechiu de zile a șezut" (Daniil 7, 9), unde iarăși cel vechiu este luat în senz de laudă și de slavă mare. Aiurea însă sfînta scriptură ia ca hulă pe cel vechiu sau învechit. Fiindcă lucrurile sunt variate și sunt compuse din multe elemente, de aceia scriptura le întrebuințază și pentru cele bune ca și pentru cele răle, însă nu sub aceiași semnificație. Privește acum cum cel vechiu este defăimat: „Fiii străini au mințit mie, fiii străini s'au învechit și au schiopătat din cărările lor" (Ps. 17, 49), și iarăși: „Invechitu-m'am întru toți vrăjmașii mei", și iarăși: „Invechitule în zile răle" (Susana 5, 52). Tot

asemenea şi aluatul se ià dese-ori şi cu privire la împărăţiea ceriurilor, deşi aici este defăimat, — acolo însă se iă într'un sens, iară aici în alt sens.

[1]) Mie mi se pare însă că vorba de aluat se adresează şi preoţilor, cari sufăr de a fi în biserica lui Christos mult aluat vechiu pe care nu-l curăţă din toate părţile, vorbesc de lacomi, de răpitori, şi înţine de tot ceia ce scoate din împărăţiea ceriurilor. Căci de pildă lăcomiea este un aluat vechiu, şi ori unde ar cădeà, în orice casă ar intrà, o face necurată. Chiar de ai stăpânì cevà cât de mic prin nedreptate, întreaga avere ţi-a dospit'o acel puţin aluat. De aceia de multe ori acele puţine introduse rău, scot pe cele multe câştigate bine. Nimic nu este mai putregăios ca lăcomiea. Chiar de ai încuià acest aluat în casă, chiar de ai zăvorî uşa sau ai face orice, totul vei face în zadar, căci ai încueat înăuntru lăcomiea, acel hoţ primejdios, care poate a'ţi scoate deacolo totul. «Dară ce? zici tu; nu cumvà cei ce sunt lacomi sufăr cu toţii de acestea»? Fără îndoeală că vor suferì, dacă poate nu sufăr îndată. Dacă acum scapă de suferinţă, apoi atunci mai mult încă să se teamă, căci sunt păstraţi pentru o pedeapsă mai mare. Ba încă mai mult, că chiar de ar puteà ii să scape, totuşi cei ce moştenesc averile lor vor pătimì aceleaşi. «Dară, zici tu, unde este dreptatea aici»? Şi totuşi este foarte drept, căci cel ce a moştenit o avere încărcată de nedreptăţi, de şi el n'a răpit nimic, totuşi stăpâneşte cele ale răpitorilor, şi prin urmare să o ştie el bine, că este drept de a pătimì pentru aceasta. Dacă tu ai luat averea cutăruia care a furat-o, iară acel răpit de dânsul venind ar cere averea înapoi, apoi oare ţi-ar fi deajuns spre îndreptăţire să răspunzi că nu tu l-ai furat pe el? Şi ce ai răspunde, spune-mi, la o astfeliu de învinovăţire? Că nu tu, ci altul l'a dezbrăcat? Dară tu stăpâneşti acum averea sau lucrul furat dela el. Că acela a răpit? Dară tu te bucuri acum de lucrul răpit. Toate acestea le prevăd chiar şi legile cele profane, care lăsând la o parte pe cei au răpit sau au sustras avutul altora, poroncesc de a se cere dela aceia, la cari găseşte cinevà lucrul sau averea furată.

---

[1]) *Partea morală.* Contra lăcomiei şi contra cămătarilor. Cum celor răi li merge bine şi progresază, iară drepţii sunt munciţi şi săraci, şi că răsplăţile cele drepte şi adevărate sunt în viitoriu. *(Veron).*

Deci, dacă cunoşti pe cei nedreptăţiţi, întoarce înapoi lucrul răpit şi fă cu dânşii ceia ce a făcut Zacheu acela cu multă bunăvoinţă, iară de nu ştii şi nu cunoşti pe aceia, eu îţi voiŭ arătà şi o altă cale, şi nu-ţi voiŭ închide calea mântuirei. Imparte toată averea ta săracilor, şi astfeliu te vei mângăià de răul făcut. Dară dacă uniia au scăpat de aceste răle, care s'au răsfrânt asupra copiilor sau nepoţilor lor, totuşi alte rele au pătimit în locul acelora. Şi ce spun eu de cele de aici? Nu tot aşa vei spune şi în acea zi, când amândoi se vor înfăţoşà goli, adecă şi cel ce a răpit ca şi cel ce a fost răpit, sau mai bine zis, nu vor fi goli la feliu; căci de averi de sigur că amândoi vor fi goli la feliu, unul dintrânşii însă va fi încărcat de păcatele isvorâte din averi. Deci, ce vom face în acea zi, când înaintea tronului celui înfricoşat, cel ce a pătimit răle şi a pierdut toate ale sale, va fi adus la mijloc, şi tu nu vei aveà pe nimeni apărătoriu? Ce vei spune către dreptul judecătoriu? Astăzi de sigur că ai puteà conrupe tribunalul omenesc, dară pe acela nu-l vei puteà. Şi mai drept vorbind, nici astăzi nu ai puteà, căci şi astăzi este de faţă acel tribunal, căci Dumnezeu vede cele ce se petrec şi este aproape de cei nedreptăţiţi, chiar şi nechemat fiind. Cel ce a pătimit rele, chiar de n'ar fi meritabil de a se învrednicì de vreo răzbunare, totuşi fiindcă lui Dumnezeu nu-i sunt plăcute nedreptăţile ce se fac aceluia, apoi cel nedreptăţit are în el un apărătoriu nebiruit.

«Dară, zici tu, cum se face că cutăruia îi merg bine toate şi progresează, deşi el este un om rău»? Insă nu până în sfârşit va merge aşa. Ascultă ce spune Prorocul: „Nu râvniţi pre cei ce fac fără de lege, căci curând se vor uscà ca iarba“ (Ps. 37, 1. 2). Unde sunt, spune-mi, cei ce au răpit? Unde sunt speranţele lor cele strălucite? Unde numele cel vestit? Nu toate au trecut? Nu toate ale lor au ajuns vis şi umbră? Aceasta să o aştepţi pentru fiecare din aceştiia, adecă şi pentru cel ce trăeşte şi pentru cei după dânsul. Insă, nu tot aşà sunt şi cele ale bărbaţilor sfinţi, şi nici că nu se va puteà spune şi de dânşii, că cele povestite de dânşii sunt vis şi umbră. Şi dacă voieşti noi vom aduce la mijloc chiar pe cel ce vorbeşte acestea, pe făcătorul de corturi, pe acest Cilician, despre ai căruia părinţi nimic sigur nu se ştie. «Dară, zici, cum este

cu putință de a fi ca Pavel»? Și dorești cu orice preț de a fi ca el? Ai plăcere și voiești de a fi ca dânsul? «Da», zici tu. Așà dară vină pe acea cale pe care a venit el și cei de după dânsul. Și care este acea cale? Unul zice: „In foame, în sete, în golătate“ (II. Cor. 11, 27), iară altul (Petru) a zis: „Argint și aur nu este la mine“ (Fapt. 3, 6). Astfeliu, deci, ii nimic nu aveau și cu toate acestea pe toate le stăpâniau.

Deci, ce poate fi mai respectabil ca o astfeliu de voce? Ce poate fi mai fericit și mai plăcut? Alții se îngâmfă tocmai când au averi și zic: «am atâțea talanți de argint, atâtea case, slugi și fălci de pământ nenumărate» pe când acesta este gol în toate și nu se împuținează de sărăcie, dupre cum fac cei ușurateci, nici nu își acoperă obrazul de rușine ca alții, ci încă se și mândrește. Unde sunt acum cei bogați, cei ce socotesc procentele banilor și procentele procentelor, cei ce hrăpesc dela toți și nu se mai satură niciodată? Auzita-ți glasul lui Petru, care invederează săraciea ca mamă a bogăției? acea voce care nu aveà nimic, și totuși erà mai bogată decât cei împodobiți cu diademe împărătești? Ei bine, această voce care nu aveà nimic, iată că morții îi înviеà, și pe cei ologi îi îndreptà, și pe demoni îi alungà, și de atâtea charuri erà împodobită, ceia ce niciodată nu au putut să aibă toți cei îmbrăcați în porfiră, și cari au cu dânșii armate mari și înfricoșate. Această voce este vocea celor mutați deja la ceriuri, acelor ce au imitat pe corifeul apostolilor, acelor ce au ajuns până la capătul faptelor bune. Aceasta înseamnă a nu aveà nimic și a stăpâni pe toți; aceasta va să zică a nu posedà nimic și a stăpâni cele ale tuturor. Iară dacă noi stăpânim cele ale tuturor, de toate suntem lipsiți. Poate că cele spuse vi se par ca o enigmă, însă nu este enigmă. «Dară, zici tu, cum cel ce nu are nimic, stăpânește pe toți? Oare nu stăpânește cu atât mai mult cel ce are cele ale tuturor»? Câtuși de puțin, ci cu totul din contra. Căci cel ce nu are nimic, tuturor poroncește, dupre cum făceau și apostolii, și casele din întreaga lume li erau deschise toate, și aveau mulțămire cei ce-i primiau, căci ii veniau ca la niște prieteni și rude. Ca de pildă au venit în casa vânzătoarei de porfiră [1]), iară aceea s'a pus la

[1]) *Notă.* A se vedeà Fapt. Apost. 16, 14.

dispoziţiea lor ca o slugă. Au venit şi în casa temnicerului[1]) dară şi acesta le-a deschis-o apostolilor cu toată bunăvoinţă, precum făceau şi alţii. Astfeliu, deci, ii toate le aveau şi nimic nu aveau. Din tot ce erà al comunităţei nimeni nu spuneà că ar fi cevà al său, şi de aceia toate erau ale lor. Cel ce consideră cele existente ca comune tuturor, va face uz nu numai de ale sale, ci şi de ale altora ca de ale sale, pe când cel ce se desparte de ceilalţi şi numai pe dânsul se crede ca stăpân al averilor sale, nici al acestora nu va mai fi stăpân. Şi acest fapt se invederează din exemple. Cel ce nu are nimic pe lângă dânsul, nici casă, nici masă, şi nici haină de prisos, ci pentru Dumnezeu se găseşte lipsit de toate, se va folosì de toate cele comune ca de ale sale, şi dela toţi va luà tot ceia ce ar voì. Şi aşà feliu cel ce nu are nimic, stăpâneşte toate cele ale tuturor. Cel ce are cevà, nici al acestora nu va mai fi stăpân, căci averea lui va fi mai mult a hoţilor, a tâlharilor, a mincinoşilor şi a schimbărei împrejurărilor, decât a lui.

Toată lumea a cutreierat-o Pavel şi nimic nu aveà cu el, de şi nu se duceà la prieteni sau rude, căci la început mai ales el erà războinic cu toţii, — şi cu toate acestea stăpâniă cele ale tuturor după ce intrà în mijlocul lor. Anania şi Sapfira, însă, voind a dosì puţin din preţul ogorului vîndut, au căzut din totul împreună cu vieaţa. Deci, leapădă cele ale tale, ca astfeliu să faci uz de cele străine ca de ale tale proprii. Dară... nu ştiu cum se face că am ajuns cu vorba la o astfeliu de filosofie înaltă, uitând că grăesc oamenilor, cărora nu prea este plăcut de a lăpădà din ale lor, fie chiar cevà cât de mic. De aceia, cele spuse de noi sunt adresate mai cu seamă celor desăvârşiţi, iară cătră cei nedesăvârşiţi acestea zicem: «daţi din averile voastre săracilor, sporiţi-vă averea» căci zice scriptura: „Cel ce dă săracului împrumută pe Dumnezeu“ (Prov. 19, 17). Dară de cumvà te grăbeşti şi nu vrai să aştepţi timpul răsplăţei, apoi atunci închipueşte-ţi pe cei ce împrumută bani, fiindcă nici aceştiia nu vor a se bucurà de îndată de procente, ci doresc a rămâne în mânile împrumutătorilor capitalul cât se poate pe mai mult timp, numai bine înţeles, dacă sunt siguri de plată, şi nu bănuesc pe

---

[1]) *Notă.* A se vedeà idem cap. 5 din Fapt. Apost.

împrumutătoriu. Aceasta deci, facă-se şi încazul de faţă. Lasă averile în sama lui Dumnezeu ca să-ţi întoarcă plata înmiită. Nu cere aici totul, căci de vei cere aici a ţi se înapoià totul, de ce te vei bucurà acolo? De aceia şi Dumnezeu înmagazinează acolo. ca fiind mai sigur decât în vieaţa prezentă. De altfeliu ei dă şi aici, dupre cum zice: „Căutaţi mai întâi împărăţiea lui Dumnezeu, şi toate celelalte se vor adaoge vouă" (Math. 6, 33). Dară noi căutăm spre vieaţa cea fericită din împărăţiea cerurilor şi nu ne grăbim de a căutà înapoierea tuturor ca să nu împuţinăm răsplata, ci aşteptăm timpul acela. Procentele de acolo nu sunt ca aceste de aici, ci de acele care se cuvin lui Dumnezeu de a da. Deci, nişte astfeliu de procente adunându-ni cu îmbelşugare, noi ne vom duce de aici în aşà feliu, că ne vom învrednici şi de bunurile viitoare, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfîntul Duh, se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor Amin.

OMILIA XVI

„Scris-am vouă în carte să nu vă amestecaţi cu curvarii. Şi cu adevărat nu cu curvarii lumii aceştiia, sau cu lacomii, sau cu răpitorii, sau cu slujitorii idolilor, de vreme ce ar fi trebuit dară să ieşiţi din lumea aceasta. Iară acum am scris vouă să nu vă amestecaţi, dacă vreunul numindu-se frate, va fi curvariu, sau lacom, sau slujitoriu idolilor, sau ocărîtoriu, sau beţiv, sau răpitoriu, cu unul ca acesta nici să mâncaţi" (Cap. 5, 9—11).

Fiindcă a fost zis mai 'nainte: „şi nu mai bine aţi plâns, ca să se ridice din mijlocul vostru cel ce a făcut fapta aceasta" şi mai la vale: „Curăţiţi aluatul cel vechiu", apoi erà natural ca ii să bănuiască, că dânşii trebuie a fugì de toţi curvarii.

Că dacă cel ce păcătuieşte molipseşte de păcatul său şi pre cei ce n'au păcătuit, apoi cu àtât mai mult trebuie a fugi de cei necredincioşi şi de alt neam. Dacă nu trebuie de a cruţà chiar pe familiarul tău, din cauza vătămărei şi a molimei ce iesă dintr'însul, apoi cu atât mai mult pe alţii. Acest lucru fiind presupus, erà natural ca ii să se depărteze şi să fugă şi de curvarii cei de printre Elini, şi astfeliu ajungând lucru la imposibil, mai mult s'ar fi nemulţămit. Deci pentru îndreptarea acestei ideì el vine şi lămureşte, zicând: „Scris-am vouă, să nu vă amestecaţi cu curvarii. Şi cu adevărat[1]) nu cu curvarii lumei aceştiea". Pentruca nu cumvà să se creadă că el nu le-a poroncit aceasta ca fiind nedesăvârşiţi, şi că dânşii s'ar încercà să o facă ca fiind aşà zis desăvârşiţi, apoi el arată că aceasta este cu neputinţă a se face, chiar de ar voì cât de mult, fiindcă atunci ar trebuì să caute o altă lume. De aceia a şi adaos: „de vreme ce ar fi trebuit să ieşiţi din lumea aceasta". Ai văzut cum el este negreoiu în vorbă, şi cum peste tot locul are in vedere nu numai putinţa lucrului, dară şi uşurinţa legiuirilor sale? «Cum e cu putinţă, zice, ca fiind om cu casă şi tată de copii, ca făcând cele cetăţeneşti, sau fiind meşteşugariu, sau ostaş în armată, să fugă de curvarii de preste tot locul, fiind cei mai mulţi dintre Elini»? Curvarii lumei el numeşte pe cei dintre Elini.

„Iară acum am scris vouă, că dacă vr'un frate va fi aşà, cu unul ca acela nici să mâncaţi". Aici face aluziune şi la alţii carii vieţuiesc în răutate. Dară cum oare fiind cinevà frate, adecă creştin, poate să fie idololatru? Ceia ce s'a întâmplat şi cu Samaritenii odinioară, carii preferau evseviea înjumătăţită. Dealtminterea chiar aici apostolul pune mai dinainte vorba de jărtfirea sau alipirea idolilor, pe care rămâne a o desvoltà după aceasta. „Sau cu lacomii", zice, căci şi contra acestora se rescoală apostolul. De aceia şi zice: „Pentru ce mai bine nu suferiţi strâmbă-

[1]) *Notă.* Expresiunea din original οὐ πάντως în traducerea corectă şi înţeleasă este: *nu cu totul, nu fără excepţie, nu în general,* aşà că traducerea exactă a stihului acestuia ar fi: *„şi nu în general cu toţi curvarii lumei aceştiea, sau cu lacomii ..... de vreme ce ar fi trebuit să ieşiţi din lumea aceasta".*

tatea? Pentru ce nu răbdaţi paguba? Ci voi înşi-vă faceţi strâmbătatea şi aduceţi pagubă, şi mai vârtos fraţilor" (I. Cor. 6, 7. 8). „Sau beţiv", căci şi pe acesta îl învinovăţeşte mai departe, precum când zice: „Unul este flămând, iar altul este beat" (I. Cor. 11, 21) şi „bucatele pântecelui, şi pântecele bucatelor" (Ib. 6, 13).

„Sau ocărîtoriu, sau răpitoriu", căci şi pe aceştiia i-a certat mai înainte. Mai departe apoi el pune şi cauza pentru care nu-i împiedecă de a se amestecà cu păgânii, cari erau dupre cum spune, arătând că aceasta nu numai că este cu neputinţă, dară este şi de prisos. „Că ce-mi este mie a judecà pre cei dinafară"? zice, *numind aici pe cei deafară, şi pe cei dinăuntru*, adecă pe creştini şi pe Elini, dupre cum zice şi aiurea: „Să cade lui şi mărturie bună să aibă dela cei dinafară" (I. Timoth 3, 7). Dară şi în întâiea epistolă cătră Thesaloniceni, aceiaşi spune; zicând: „Să nu vă însoţiţi cu el, ca să se ruşineze" şi iaràşi: «să nu-l socotiţi ca pe un vrăjmaş, ci să-l învăţaţi ca pre un frate» (II. Thes. 3, 14. 15). Aici însă nu pune cauza. Şi de ce oare? Căci acolo voià ca ii să se mângâie, pe când aici nu are în vedere aceasta, fiindcă nici păcatul de aici nu este la feliu cu cel de acolo. Acolo erà un păcat mai mic, căci el acuzà de lene şi trândăvie, pe când aici e vorba de curvie şi alte păcate cu mult mai grozave. Dară chiar când ar voì cinevà să se ducă în casele Elinilor, apostolul nu-i împiedecă, tot pentru această cauză. Tot asemenea facem şi noi, căci pentru fiii şi fraţii noştri toate le facem, în timp ce pentru cei străini nu prea facem atâta vorbă. Dară ce? Oare Pavel nu se îngrijà de cei de afară? De sigur că se îngrijà, însă numai după ce primiau propoveduirea evangheliei, şi se făceau răspunzători de învăţătura lui Christos, numai atunci, zic, li legiuià şi acestora, — însă întru cât ii dispreţuiaŭ acea învăţătură, erà de prisos de a li vorbì de poroncile lui Christos, în timp ce ii nu ştieau pe Christos.

„Au nu pre cei dinăuntru voi îi judecaţi? iară pre cei dinafară Dumnezeu îi va judecà" (Vers. 12. 13). Fiindcă a fost zis: „că ce'mi este mie

a judecà pre cei dinafară“, apoi ca să nu îşi închipuiască cineva că aceia rămân nepedepsiţi, iată că el arată pentru aceştiia un alt tribunal cu mult mai înfricoşat. Aceasta însă o a spus, pe deoparte pe aceia înfricoşându-i, iară pe de alta pe aceştiia mângâindu-i, şi arătând că pedeapsa aceasta momentană este cu mult mai dulce decât acea veşnică şi fără de sfârşit, ceia ce şi aiurea zicea: „Iară judecându-ne dela Domnul ne certăm, ca nu cu lumea să ne osândim“ (I. Corinth. 11, 32).

„Şi scoateţi afară pre cel rău dintre voi înşi-vă“ (Vers. 13). Aici a amintit de o zicere din vechiul Testament, arătând pe deoparte că şi dânşii câştigă mult scăpând şi izbăvindu-se ca de o boală oarecare molipsitoare, iară pe de alta arătând că ceia ce el poronceşte nu este o inovaţie, ci încă dela început s'a părut aceasta legiuitoriului, adecă de a tăià pe uniia ca aceştiia dela comunitate. Acolo însă se poronceşte mai aspru, aici mai blând. De aceia, cu drept cuvânt, ar puteà cineva să se minuneze, de ce acolo permitea de a se pedepsi cel păcătos, şi chiar a se nimici cu totul, pe când aici nu, ci îl duce la pocăinţă. Deci ce? Din ce cauză oare acolo se legiuià într'un feliu, iară aici în altfeliu? Pentru două cauze: întâi că aceştiia erau duşi la o luptă mai mare, şi deci aveau nevoie şi de o mai mare bunăvoinţă, — a doua apoi, care e şi cea mai adevărată, că aceştiia prin nepedepsire mai uşor se îndreptau, venind la pocăinţă, pe când aceia prin nepedepsire ar fi fost traşi la o mai mare răutate. De aceia acolo pentru curvariu şi pentru omoritoriu de oameni de îndată legiuieşte pedeapsa cu moarte, pe când aici dacă se curăţă prin pocăinţă, scapă de osândă. Cu toate acestea chiar şi în Testamentul Nou ar puteà vedeà cineva pedepse cu mult mai aspre, precum şi în Vechiul Testament cu mult mai blânde, şi aceasta ca să se arate, că amândouă Testamentele sunt în afinitate, şi că amândouă sunt ale unuia şi aceluiaşi legiuitoriu. Şi acolo ca şi aici pedepsele sunt imediate, precum deasemenea în amândouă de multe ori după trecere de mult timp, ba de multe ori chiar nici după trecere multă de timp, ci numai pocăinţa fiind deajuns lui Dumnezeu. De pildă în Vechiul Testament David care a preacurvit şi a ucis, s'a mântuit prin pocăinţă, iară în Noul Testament vedem

cum Anania a pierit împreună cu femeia lui Sapfira, pentrucă au dosit o mică parte din prețul țarinei vîndute. Dacă însă în Vechiul Testament, se găsesc mai multe de acestea decât în Noul Testament, apoi deosebirea persoanelor face și deosebirea unei astfeliu de iconomii.

„Au doară îndrăznește cinevà din voi, având vre-o pâră împotriva altuia, a se judecà la cei nedrepți, și nu la cei sfinți" (Cap. 6, 1)? Și aici deasemenea aduce învinovățire pentru lucruri mărturisite de toți. In capitolul dinainte zice: „cu adevărat se aude între voi curvie" iară aici: „Indrăznește cinevà din voi"? — arătând chiar din început mânieà ce-l stăpâniâ, și arătând că faptul săvârșit este din prea marea îndrăzneală și din nelegiuire. Dară de ce oare vorbind despre aceia, că nu trebuie să se amestece cu răpitorii sau cu lacomii, de-odată a întrodus 'în discuțiune vorba că nu trebuie a se judecà de cei de-afară? Pentrucă 'și îndeplinește o regulă a sa proprie. Obiceiul lui Pavel erà ca să se îndrepteze tot ceia ce din întâmplare întrà în discuțiune, ca și atunci de pildă când vorbind despre mesele obștești, de-odată a trecut cu vorba la tainele creștinismului. ~~Deci, și aici,~~ fiindcă a amintit de frații cei lacomi, și oarecum înfierbântat de grijà pentru îndreptarea celor păcătoși, nu se mai gândește să țină șir în vorbă, ci păcatul întrodus la mijloc prin continuitatea de idei, este îndreptat de dânsul, și astfeliu se reîntoarce iarăși la cele dintâi.

Dară să ascultăm ce zice el și de acestea. „Indrăznește cinevà din voi, având vre-o pîră împotriva altuiâ, a se judecà la cei nedrepți, și nu la cei sfinți"? Până acum el învinovățește, și respinge, și desgolește așà zicând faptul din înseși vorbele ce le pune înainte. Și nu dela început combate judecata credincioșilor, ci numai după ce i-a înspăimântat prin multe, numai după aceia, zic, vine și răstoarnă cu totul ideia de a se judecà de cei necredincioși. «Mai cu samă, zice, dacă trebuie a se judecà cinevà înaintea celor nedrepți pentru niscarevà nedreptăți, apoi mai bine să nu se judece». Dară aceasta o spune mai pe urmă, deocamdată el din început limpezește chestiunea, ca să nu se judece de cei de-afară. «Căci, zice, cum să nu fie ab-

surd, ca față de un prieten mic de suflet, să ià cinevà ca judecătoriu și împăciuitoriu pe un dușman? Cum de nu te rușinezi și nu roșești când Elinul stă ca judecătoriu al creștinului? Și dacă în afaceri de cele lumești nu trebuie de a fi judecat de Elin, apoi cum să li dăm voie lor de a stà ca judecători în chestiuni mai mari»? Și privește cum a spus el, căci n'a zis «la cei necredincioși» ci „la cei nedrepți“ punând expresiunea care îi erà trebuitoare în subiectul de față, încât să-i împiedece și să-i abată dela judecata acelora.

Fiindcă vorba lui erà de judecată, apoi cei ce se judecă nimic mai mult nu caută, decât ca cei ce judecă să aibă multă îngrijire de dreptate,—și de aici sau mai bine zis, în baza acestui principiu, el îi împiedecă și numai pare că nu li zice: «Dară ce faci omule! și unde te duci, pătimind cu totul din contra de cele ce dorești și pentru ca să te bucuri de cele drepte dai voie celor nedrepți ca să te judece»? Și fiindcă erà greoiu lucru ca din capul locului să audă că nu trebuie să se judece, apoi nu deodată a adaos aceasta, ci introducând în biserică pe cei ce se judecă, el numai cât a schimbat și a înlocuit pe judecători. După aceia fiindcă se credeà a fi lucru înjositoriu de a fi judecat de către cei dinăuntru, adecă de creștini, și mai cu samă pe atunci, căci nu erau poate distoinici de a cerne lucrurile așà de bine, și nici nu erau așà de experienți în ale legilor, precum erau judecătorii de afară tari în ale legilor, tari și în arta oratorică, apoi privește cum el îi face vrednici de credință, numindu-i dela început sfinți. Dară fiindcă aceasta mărturisià mai mult curățenia vieței, decât audiarea lor la lecțiunile de drept, apoi privește cum meșteșugește partea aceasta, zicând: „Au nu știți că sfinții vor să judece lumea“ (Vers. 2)? «Deci tu, zice, care îi vei judecà atunci pe aceia, cum de suferi ca să fii judecat acum de dânșii»? Și vor judecà nu șezând și cerând cuvânt de îndreptare, ci osândindu-i după judecată. Aceasta tocmai invederând-o ziceà: „Și de se judecă întru voi lumea, nevrednici sunteți de judecăți mai mici“? El n'a zis: «de voi» ci „întru voi“, ca și acolo când zice: „Impărăteasa dela austru se va sculà la judecată cu neamul acesta“ (Math. 12, 42) și „Bărbați Niniveteni se vor sculà

la judecată cu neamul acesta" (Ib. 41), după care adaoge: „şi-l vor osândì pre el". Când ii privind în această lume acelaşi soare ca şi noi, şi când s'au bucurat de toate acelea de care ne-am bucurat şi noi, şi când noi am crezut, iară ii au rămas în necredinţă, apoi nu vor puteà să se refugieze la necredinţă, căci noi ii vom acuzà prin acelea pe care le-am săvârşit fiind în vieaţa pământească. Şi, în fine, multe exemple de feliul acestora ar puteà găsi cinevà în sfînta scriptură.

Apoi, ca să nu creadă cinevà că el vorbeşte de altele, priveşte cum vorbeşte: „Şi de se judecă întru voi lumea, nevrednici sunteţi de judecăţi mai mici"? «Lucrul acesta, zice, vă aduce necinste şi hulă negrăită». Deci, fiindcă erà natural ca ii să se ruşineze fiind judecaţi de cei dinăuntru, apoi apostolul spune că tocmai din contra este lucrul; «ruşine, zice, este când voi vă judecaţi de cei deafară, acelea sunt judecăţile cele mai mici, iară nu acestea».

„Au nu ştiţi că pre îngeri vom să judecăm? cu cât mai vârtos cele lumeşti" (Vers. 3)? Uniia zic că aici se face aluziune la preoţi, însă să nu fie una ca aceasta! Vorba lui aici este pentru demoni. Dacă el vorbià pentru preoţii cei conrupţi, li ar fi dat a înţelege mai sus, când a zis, că «întru voi lumea se judecă», — căci scriptura sub cuvântul de lume obişnueşte a numì şi pre cei răi — şi nu ar fi fost nevoie ca acelaşi lucru să-l spună de a doua oară, şi nici nu ar fi spus el tocmai la urmă, vorbind de un fapt atât de mare. Deci, aici el vorbeşte despre îngerii aceia despre cari zice Christos: „Duceţi-vă în focul cel veşnic, care este pregătit diavolului şi îngerilor lui" (Math. 25, 41), iară Pavel zice: „Ingerii Satanei se prefac ca slujitori ai dreptăţei" (II. Cor. 11, 15). Când aceste puteri netrupeşti se vor găsì că sunt mai prejos de noi, cari am fost îmbrăcaţi în trup, apoi atunci vor luà osânda cea mai grozavă. Dară dacă poate ar stăruì încă cinevà a susţineà că apostolul a vorbit aici de preoţi, apoi vom întrebà: cari preoţi? De sigur că aceia cari se poartă cu totul lumeşte. Dară atunci cum de zice: „Au nu ştiţi că pre îngeri vom să judecăm? cu cât mai vârtos cele lumeşti"? Negreşit că spre deosebire de cei

ce vieţuiesc în lume, a pus pe îngeri, cari cu drept cuvânt că sunt afară de trebuinţele acelora, din cauza superiorităţei naturei lor.

„Deci, de aveţi judecăţi lumeşti, pre cei nebăgaţi în samă întru adunare să-i puneţi să judece" (Vers. 4). Acestea le spune voind a ne învăţà pre noi, că ori şi cine ar fi cinevà, nu trebuie a se încredinţa celor de afară, punând astfeliu în mişcare antithesa părută, pe care a dezlegat-o dejà în pasajele dinainte. Ceia ce el spune, cam aceasta înseamnă: «Poate că va zice cinevà că nimeni între voi nu este înţelept şi destoinic de a judecà, ci cu toţii sunteţi de dispreţuit. Şi ce are a face? Chiar dacă n'ar fi nimeni înţelept, totuşi încredeţi-vă în cei mai mici».

„Şi acestea ca să vă ruşinaţi zic vouă" (Vers. 5). Antithesa acestora este a unuia ce mustră, ca fiind un motiv prisoselnic. De aceia a şi adaos: „Aşà nu este între voi înţelept nici unul, care să poată judecà între fratele său"? «Atât de mare, zice, este lipsa, şi atât de rari sunt printre voi bărbaţii înţelepţi»? Dară şi inducţiunea poartă în sine o rană mai mare, căci zicând: „Aşà nu este între voi înţelept nici unul" a adaos imediat: „care să poată judecà între fratele său"? Când se judecă fratele cu fratele său, nici nu este nevoie de o înţelepciune mare sau de vre-o iscusinţă deosebită la cel ce judecă, fiindcă dispoziţiunea şi înrudirea dintre părţi contribuesc mult la deslegarea certei dintre dânşii.

„Ci frate cu frate se judecă, şi aceasta la necredincioşi" (Vers. 6). Ai văzut cum el la început cu multă dreptate a învinovăţit pe cei ce judecă numindu-i nedrepţi, iară aici înfruntându-i îi numeşte necredincioşi? In adevăr că e cea mai mare necinste, dacă nu este cu putinţă ca preotul să fie motiv de împăcare între fraţi, ci este nevoie de a alergà la necredincioşi: Aşà că zicând „pre cei nebăgaţi în samă" el n'a spus mai dinainte că pe scaunele de judecători trebuie a stà cei dispreţuiţi, ci o zice aceasta atingându-i cu putere. Cum că trebuie de a încredinţà judecata celor cari pot de a judecà, aceasta o a invederat zicând: „Au nu este între voi înţelept nici unul"? — la

care astupându-li gura zice, că «chiar de n'ar fi printre voi nici un înțelept, totuși ar trebui ca ascultarea pricinilor să se încredințeze celor neînțelepți și neiscusiți, mai degrabă decât să se deà în judecata celor deafară. Și cum să nu fie absurd, ca atunci când se întâmplă vre-o ceartă într'o casă, cei deacolo să nu cheme pe nimeni deafară, ci încă să se rușineze dacă s'ar da pe față cele petrecute înăuntru, — și atunci când se petrec certe între frați și în biserică, unde este vistieriea tainelor celor negrăite, să se divulge totul afară? „Ci frate cu frate se judecă, și aceasta la necredincioși". Păcatul este îndoit: și că se judecă, și că de cei necredincioși. Dacă faptul de a se judecà frate cu frate este prin sine însuși păcat, dară încă când se judecă și de cei deafară, ce iertare mai pot aveà?

„Deci, dară, cu adevărat păcat este vouă, căci judecăți aveți între voi" (Vers. 7). Ai văzut unde a țintit și cum a răsturnat la timp potrivit acea credință a lor? «Până acum, zice, eu nu spun cine nedreptățește sau cine este nedreptățit; ci spun numai că prin judecată fiecare se defaimă pe sine, și nici unul din amândoi nu este cu cevà mai bun decât celălalt. Dacă însă se judecă cu dreptate sau pe nedreptul, aceasta este altă vorbă. Deci, nu spune, cine a nedreptățit? Căci de aici eu te condamn dejà, adecă dela faptul că te-ai judecat». Deci, dacă este păcat de a nu puteà suferì fiind nedreptățit, dară încă a și nedreptăți de câtă vinovăție nu este cinevà vrednic? „Pentru ce mai bine nu suferiți strâmbătatea? Pentru ce mai bine nu răbdați paguba? Ci voi înși-vă faceți strâmbătate, și aduceți pagubă, și mai vârtos fraților" (Vers. 8). Iarăși păcat îndoit, sau poate și întreit și împătrit. Intâiul păcat este de a nu ști cum să rabde cinevà fiind nedreptățit; al doilea de a nedreptăți pe altul; al treilea de a îngădui celor nedrepți ca să judece, și al patrulea de a se judecà cu fratele. Păcatele nu se judecă deopotrivă. Când de pildă se petrec la un membru sau la un familiar al tău, și când se petrec la oricine s'ar întâmplă, păcatele nu se judecă la feliu, căci păcatul se cutează totdeauna acolo unde este mai multă îndrăzneală. Acolo prin păcat este călcată în picioare numai

natura lucrului, pe când aici este călcată şi valoarea sau calitatea persoanei.

Deci, ruşinându-i cu raţionamente obşteşti, iară mai presus de acestea cu premiile ce li stau de faţă, la urmă inchee certarea cu ameninţare, întrebuinţând cuvântul mai cu putere, şi zicând aşà: „Aû nu ştiţi că nedrepţii împărăţiea lui Dumnezeu nu o vor moşteni? Nu vă înşelaţi: nici curvarii, nici slujitorii idolilor, nici preacurvarii, nici malachiii, nici sodomnenii, nici furii, nici lacomii, nici beţivii, nici ocărâtorii, nici răpitorii, împărăţiea lui Dumnezeu nu o vor moştenì" (Vers. 9. 10). Dară ce spui? Vorbind de lacomi ni-ai pus înainte o ceată nesfârşită de oameni nelegiuiţi? «Da! zice el; însă nu o fac aceasta ca să incurc vorba, ci încă înaintez în regulă». Precum atunci când vorbeşte de curvari, aminteşte de toţi la un loc, tot aşà şi aici amintind de lacom, aduce la mijloc pe toţi, obişnuind cu certarea pe toţi carii au poate pe cugetul lor unele ca aceasta. A auzì necontenit de pedeapsa ce aşteaptă pe alţii pentru faptele lor, aceasta face ca cuvântul să fie primit bine, şi certarea să se pară uşoară. Dară apostotul nu-i ameninţă aici ca cum ar ştì că şi dânşii fac de aceste fapte, şi nici că îi ceartă, ci vorbindu-li în mod nehotărît, prin aceasta stăpâneşte pe auditoriu şi nu-l lasă de a fugì, când el ştie mai ales că cuvântul nu este adresat lui. Cu toate acestea pe nesimţite îi mişcă cugetul lui.

„Nu vă înşelaţi". Aici face aluziune la cei ce ziceau, ceia ce şi astăzi zic mulţi, că «Dumnezeu este filantrop şi bun, şi că nu cerne păcatele oamenilor. Deci, să nu ne temem, căci pe nimeni nu va trage la judecată». Pentru acestea apostolul zice: „nu vă înşelaţi", căci cu adevărat că este o mare înşălăciune şi amăgire de a nădăjduì cinevà la lucruri bune, contrare celor pe care le merită, — şi acestea se presupun de cei simpli fiind vorba de Dumnezeu, ceia ce pentru un om nici că s'ar puteà cugeta de cinevà. De aceia şi zice Prorocul ca din partea lui Dumnezeu: „Ai socotit fără de lege, că voiu fi ţie asemenea; mustra-te-voiu şi voiu pune înaintea feţii tale păcatele tale" (Ps. 49, 22), precum şi Pavel zice aici: „Nu vă înşelaţi: nici

curvarii" — din capul locului a și pus pe cel deja condamnat — „nici preacurvarii, nici malachii [1]) nici bețivii împărăția lui Dumnezeu nu o vor moșteni". Mulți se acață de pasajul acesta ca foarte aspru, de oarece pune pe cel bețiv, și pe cei ocărâtoriu la un loc cu curvariul, cu preacurvariul și cu pederastul, de și păcatele nu sunt deopotrivă; și atunci cum de pedeapsa este deopotrivă pentru toți? zic ii. Deci, ce vom răspunde aici? Că mai cu samă nu este un păcat mic bețiea și ocărârea sau bârfirea altora, fiindcă și Christos a predat gheenii pre cel ce numește pre fratele său „nebun", — fiindcă de multe ori s'a născut moartea de aici. Și poporul Iudaic scotea din beție păcatele cele mai grozave. După aceia apoi nici nu este vorba de pedeapsă până acum, ci de cădere din împărățiea cerurilor. Din împărățiea cerurilor deopotrivă vor cădea, și acela ca și acesta, dară dacă vor avea vre-o deosebire în gheena, aceasta nu ni este a o căutà acum, căci nu de aceasta ni este vorba.

„Și acestea unii ați fost, ci v'ați spălat, v-ați sfințit" (Vers. 11. [2]) Cu multă sfială pronunță el aceste vorbe, ca și cum pare că ar zice: «Ați priceput deci, din câte răle v'a izbăvit Dumnezeu, și câtă dovadă ni-a dat despre filantropiea lui? Și nu a mărginit răsplata numai la izbăvirea de răle, ci a mers și mai departe, căci ne-a și curățit prin spălare. Și nu cumvà poate numai atâta a făcut? El nu s'a mărginit numai aici, ci ne-a și sfințit. Și nici numai atâta, ci încă ne-a și îndreptățit. Deși numai izbăvirea de păcate este deja un dar destul de mare, însă acum iată că ne-a umplut de mii de bunătăți. Și toate acestea s'au făcut „întru numele Domnului Iisus" — nu întru cutare sau cutare — ci „și întru Duhul Dumnezeului nostru".

[3]) Acestea știindu-le iubiților, și înțelegând mărimea binefacerei căpătată dela Dumnezeu, să stăruim în a

---

[1]) *Notă.* Codicul F. are ἀρσενοκοῖται = *pederaștii.*

[2]) *Notă.* Pasagiul acesta numai la Sf. Chrisostom se găsește, pe când în edițiea noastră «Textus receptus» cum și în edițiea societății Britanice lipsește.

[3]) *Partea morală.* Nu trebuie a ne judecà cu alții, ci a suferi cu bărbăție pe cei ce ne nedreptățesc, căci aceasta ne face deopotrivă cu Dumnezeu. *(Veron).*

vieţuì cu înţelepciune, curăţindu-ne de toate cele înşirate mai sus; să fugim de tribunalele lumeşti şi de judecăţile dintre noi, şi să păstrăm nobleţa pe care Dumnezeu ni-a hărăzit-o. Gândeşte-te singur, câtă ruşine este de a-ţi da dreptatea Elinul. «Dară ce? zici tu; dacă judecătoriul creştin judecă contra legei»? De ce? spune'mi; după care legi judecă Elinul? şi după care creştinul? Oare nu este învederat că Elinul judecă după legile omeneşti, iară creştinul după legile lui Dumnezeu? Prin urmare aici mai cu samă este dreptatea, fiindcă şi legile sunt trimise din ceriuri. Dară fiind vorba de judecătorii deafară, pe lângă cele spuse, mai sunt şi altele multe de avut în vedere, ca de pildă viclenia ritorilor, conrupţiunea judecătorilor, şi multe altele care vatămă dreptatea, — pe când în judecăţile creştinilor nimic din toate acestea. «Dară, zici tu, dacă antagonistul meu este puternic şi cu trecere»? Apoi tocmai pentru aceasta trebuie a te judecà aici, căci în tribunalele celor deafară negreşit că te va răpune. Dară dacă el nu primeşte, şi dacă pe judecătorii dinăuntru îi dispreţuieşte, iară pe cei deafară îi atrage spre siluirea ta, apoi atunci mai bine este să nu te judeci, ci de bună voie să te retragi şi să suferi fiind silit de împrejurări, ca astfeliu să ai şi plată. „Celui ce voieşte să se judece cu tine şi să-ţi ia haina ta, lasă-i lui şi cămaşa", şi „Fii împăcându-te cu pîrîşul tău degrab, până eşti pe cale cu dânsul" (Math. 5, 40. 25). Şi ce trebuie de a mai vorbì de ale noastre, când însuşi apărătorii tribunalelor deafară de mii de ori spun aceasta, că mai bine este de a se desfiinţà tribunalele deafară? Dară vai! câtă este puterea banilor, sau mai drept vorbind, cât de mare este dragostea cea absurdă de bani! că toate le-a răsturnat pe dos şi le-a prăbuşit, şi la cei mulţi se par toate acestea nimicuri şi mithuri din cauza banilor. Cum că cei cari supără tribunalele lumeşti sunt oameni ocupaţi cu ale vieţei pământeşti, aceasta nu este de mirat; — însă ca să facă tot aşà şi mulţi din cei ce s'au despărţit de cele lumeşti, apoi aceasta este lipsită de orice iertare. Şi dacă voieşti să vezi câtă trebuinţă ai de a stà departe de acest rău — vorbesc de răul tribunalelor şi a judecăţilor lumeşti — şi să ştii anume cărora este pusă lege, ascultă ce zice Pavel: „Dreptului lege nu este pusă, ci celor fără de lege

şi nesupuşi“ (I. Timoth. 1, 9). Deci, dacă zice acestea pentru cei din legea Mosaică, cu atât mai mult pentru necredincioşi. Dacă tu nedreptăţeşti, este învederat că nu eşti drept, iară dacă eşti nedreptăţit şi suferi — căci aceasta mai cu samă este a celui drept — apoi nici nu ai nevoie de legile celor deafară. «Dară, zici tu, cum voiu puteà să sufăr, fiind nedreptăţit»? — deşi dealtfeliu Christos a poroncit şi mai mult decât aceasta. — In adevăr că el a poroncit nu numai de a suferì fiind nedreptăţit cinevà, ci încă de a şi covârşì dorinţa celui ce-ţi face rău cu bunavoinţă ce ai de a suferì totul dela dânsul. El n'a zis: «celui ce voieşte să se judece şi să-ţi ia haina, lasă-i haina ca să scapi de el», ci împreună cu haina „lasă-i şi cămaşa“. «Birueşte-l pe dânsul, zice, prin a pătimì răle, iar nu prin a-i face răle, căci aceasta este biruinţa cea mai curată şi mai strălucită». De aceia şi Pavel zice: „Deci dară cu adevărat păcat este vouă, căci judecăţi aveţi între voi. Pentruce mai bine nu suferiţi strâmbătatea“? Cum că cel nedreptăţit biruieşte mai mult decât cel ce nu poate suferì a fi nedreptăţit, aceasta vă voiu face-o învederat. Cel ce nu poate suferì a fi nedreptăţit, chiar de ar pune în mişcare tribunalul, chiar de ar câştigà, totuşi atunci mai cu samă este biruit. Ceia ce nu voià, aceia a pătimit, căci l-a silit rivalul său de a se nelinişti. Şi ce este dacă tu ai biruit pe rivalul tău? Ce este dacă ai luat dela dânsul toţi banii? Ceia ce nu voiai, acum ai suferit, fiind silit de a te judecà. Dacă tu însă suferi nedreptatea, atunci biruieşti, fiind în adevăr lipsit de bani, nu însă şi de biruinţa câtigată prin această filosofie, căci rivalul tău n'a putut să te silească de a face ceia ce nu voiai. Şi cum că aceasta este adevărat, apoi spune'mi cine a biruit şezând pe băligariu? şi cine a fost biruit? Oare Iob care a fost lipsit de toate averile sale, sau diavolul care l-a lipsit? Este învederat că diavolul care îl lipsise şi-l sărăcise. Deci, pe cine admirăm noi de biruinţă? Pe diavol care a lovit, sau pe Iob cel lovit? De sigur că pe Iob, deşi n'a putut ca să mai stăpâniască averile pierdute, şi nici să scape pe fiii săi. Şi ce spun eu de averi şi de fii? Când el n'a putut nici măcar să îngrijască de mântuirea trupului său. Cu toate acestea el este care a biruit, el care pierdu-se totul. Averile nu le-a mai putut stăpânì, însă evseviea

şi frica de Dumnezeu le-a stăpânit cu toată exactitatea. «Dară zici tu, n'a putut ajută şi ocroti pe fiii săi cari au pierit». Şi ce însamnă aceasta? Căci acea întâmplare i-a făcut mai străluciţi, iară el s'a apărat pe sine fiind ispitit. Dară dacă el n'ar fi pătimit răle şi n'ar fi fost nedreptăţit de diavol, de sigur că nu ar fi câştigat acea biruinţă strălucită. Dacă este rău lucru de a fi nedreptăţit şi a suferì strâmbătate, nu ne-ar fi poroncit Dumnezeu aceasta, căci Dumnezeu nu poronceşte răle. Sau poate nu ştiţi, că el este Dumnezeul slavei? Apoi de sigur că nu ar voì el ca să ne îmbrace cu ruşine, rizilic şi pagubă, ci din contra cu cele bune şi folositoare nouă. De aceia poronceşte de a suferì nedreptatea, şi face totul ca să ne depărteze de cele pământeşti, şi să ne convingă care anume este slava şi care necinstea, care este paguba şi care câştigul. Dară, zici, că este greu lucru de a suferì strâmbătatea şi a fi obijduït. Nu este greu, omule, nu este greu. Şi cât oare te vei mai înfricoşà de cele de faţă? Dacă ar fi greu, nici nu ar fi poroncit Dumnezeu. Gândeşte-te bine: cel ce a nedreptăţit, a plecat având cu el banii răpiţi, însă şi o conştiinţă ră, — pe când cel nedreptăţit deşi a fost lipsit de bani, totuşi a câştigat curaj faţă de Dumnezeu, avere care este mai de preţ decât toate vistieriile lumei.

Acestea, deci, ştiindu-le, să filosofăm în noi înşi-ne, şi să nu pătimim ca cei proşti şi uşurateci, cari cred că sunt nedreptăţiţi când pătimesc cevà prin judecăţi. Cu totul din contra însă, este o mare pagubă pentru noi, când nu filosofăm asupra acestora de bună voie, ci fiind biruiţi prin judecăţi. Nici un câştig nu ai de a suferì fiind învins de judecată, căci la urmă faptul este silit. Deci, care este biruinţa cea strălucită? Când tu dispreţuieşti pe rivalul tău, când nu te vei judecà cu el. «Dară ce spui? Mi s'au răpit toate averile, zici, şi tu poronceşti ca să tac? Am fost obijduit, şi tu mă îndemni să sufăr în linişte? Şi cum voiu puteà face aşà dupre cum spui»? Ei bine, toate sunt uşoare de îndeplinit, dacă tu ai privirea îndreptată spre ceriu, dacă priveşti această frumuseţă, unde tu vei fi primit precum ţi-a făgăduit Dumnezeu, dacă vei răbdà nedreptatea cu bărbăţie. Deci, fă aceasta, şi privind la ceriu, gândeşte-te că tu prin o astfeliu de purtare te-ai făcut de-opotrivă cu cel ce şade pre Cheruvimi. Căci şi el a fost batjocorit şi a răbdat, a fost defăimat şi nu s'a apărat, a fost lovit, a fost stu-

pit, şi nu a căutat să se răzbune, ba încă binefăceà contrarilor săi, şi încărcà cu mii de binefaceri pe cei ce-i făceau de-acestea, iară nouă ni-a poroncit de a fi următori şi imitători ai lui. Gândeşte-te că ai ieşit gol din pântecele maicei tale, şi tot gol te vei duce de aici, şi tu, şi cel ce te-a nedrepţăţit, sau mai bine zis, acela purtând pe sine mii de rane încărcate cu viermi. Gândeşte-te că cele prezente sunt trecătoare, gândeşte-te la mormintele străbunilor, află în mod lămurit toate cele întâmplate, şi vei vedeà că cel ce te-a nedreptăţit pe tine, te-a făcut prin aceasta mai puternic. Patima lui — vorbesc de iubirea lui de argint — o a făcut-o mai grozavă, pe când pe a ta o a făcut mai slabă, luând hrana fiarei celei sălbatece. Pe lângă acestea apoi te-a scăpat de multe griji, supărări, intrigi, sicofandii, tulburări şi frică necontenită, iară sarcina cea greà a rălelor o a grămădit asupra capului lui. «Dară ce? zici tu; dacă eu mă lupt cu foamea»? Ei bine, pătimeşti aceasta împreună cu Pavel care ziceà: „Până în ceasul de acum şi flămânzim, şi însetăm, şi suntem goli". «Dară, zici tu, acela pătimià pentru Dumnezeu». Şi tu tot pentru Dumnezeu pătimeşti, căci când nu-ţi răsbuni, aceasta o faci pentru Dumnezeu. Dară poate că cel ce te-a nedreptăţit se dezmeardă cu cei bogaţi, sau mai bine zis, cu diavolul, — tu însă vei fi încununat împreună cu Pavel.

Deci, nu te sperieà de foame, căci zice scriptura: „Nu va pierde cu foame Domnul sufletele drepţilor" (Proverbe 10, 3), precum zice şi aiurea: „Aruncă spre Domnul grijà ta, şi el te va hrănì" (Ps. 54, 23). Că dacă el hrăneşte paserile câmpului, cum nu te va hrănì pe tine?

Deci, iubiţilor, să nu fim puţin credincioşi, nici mici de suflet, căci cel ce a făgăduit împărăţiea cerіurilor şi atâtea bunuri, apoi cum de nu ni va dă cele prezente? Să nu poftim lucruri de prisos, ci să iubim simplitatea, şi atunci veşnic ne vom îmbogăţi. Să cerem acoperământ trupului şi hrană, şi atunci de toate ne vom bucurà, şi de acestea ca şi de altele mai mari. Dară dacă tu poate încă eşti scârbit şi cauţi spre pământ, apoi aşi voi ca să-ţi arăt sufletul celui ce te-a nedreptăţit, cum devine pulbere după biruinţa lui asupra ta. Dealtfeliu aşà este păcatul; întru cât este în lucrare, el îţi procură oare-care plăcere, — dară după ce s'a sfârşit, atunci

mica plăcere zboară, şi în locul ei intră nemulţămirea şi tristeţa. Acestea pătimim şi când batjocorim pe cineva, iară după aceia ne acuzăm pe noi înşi-ne. Şi când hrăpim avutul altuia, ne bucurăm, dară după aceia suntem mustraţi de conştiinţă. Vezi poate în stăpânirea bogatului cutare casa celui sărac? Plângi, însă nu pe cel răpit şi lipsit de bunul său, ci pe cel ce a răpit, căci el n'a dat, ci a luat un rău. Pe acesta l'a lipsit de cele prezente, pe când pe dânsul s'a scos singur din bunurile cele negrăite. Dacă cel ce nu dă celor săraci se duce în gheena, dară cel ce ià cele ale săracilor, ce va pătimi? «Şi care este câştigul, zici, când eu pătimesc rău»? Mare este câştigul, iubitule; căci Dumnezeu nu a pus răsplata celui ce ţi-a făcut rău în pedeapsa lui, fiindcă atunci n'ar fi vre-un lucru mare. In adevăr, ce folos când eu pătimesc răle, şi când şi acela pătimeşte răle?— deşi ştiu pe mulţi cari cred ca o mare mângâiere pentru dânşii când văd pe prigonitoriul lor pedepsit, fiindcă atunci cred că au luat înapoi dela acela tot ce li se răpise. Insă Dumnezeu nu a pus răsplata în acestea. Voieşti poate a şti câte bunuri vei moşteni? Iţi deschide ceriul întreg, te face împreună ceăţan cu sfinţii, te pregăteşte de a stà împreună cu ii in aceiaşi ceată, te izbăveşte de păcate, te încununează cu dreptatea. Dacă cei ce iartă pe cei ce li greşesc iau iertarea păcatelor, dară încă cei ce nu numai că iartă, ci chiar mai dau şi altele cu îmbelşugare, de ce binecuvântare nu se vor învrednicì? Deci să nu suferi lipsit de curaj, ci încă te şi roagă pentru cel ce te-a nedreptăţit, căci şi aceasta o faci tot pentru tine. Ţi-a luat averea? Dară în acelaşi timp a luat şi păcate, ceia ce s'a petrecut şi cu Gheezì şi Neeman [1]). Câtă avere nu ai dà, ca să ţi se ierte păcatele? Dară tocmai aceasta se petrece acum cu tine, căci dacă suferi cu bărbăţie şi nu blestemi pe prigonitoriul tău, ţi-ai pus pe cap o cunună strălucită. Şi cuvântul acesta nu este al meu, ci al lui Christos, care zice: „Rugaţi-vă pentru cei ce vă supără“ după care imedieat pune şi premiul şi-l arată cât de mare este, căci zice: „Ca să fiţi fii deopotrivă Tatălui vostru celui din ceriuri“ (Math. 5, 44. 45). Astfeliu că tu cu nimic nu ai fost lipsit, ba încă ai şi

[1]) *Notă.* A se vedeà cartea a IV-a a împăraţilor, Cap. 5.

câştigat, nu ai fost nedreptăţit, ci încă te-ai şi încununat, făcându-ţi sufletul mai filosof, şi devenind deopotrivă cu Dumnezeu, izbăvindu-te de grija banilor, şi câştigând împărăţiea ceriurilor. Toate acestea cugetându-le în noi înşine, iubiţilor, să filosofăm când suferim nedreptăţi, ca astfeliu să ne izbăvim şi de tulburările vieţei prezente, şi să ne învrednicim de bucuriea viitoare, prin charul lui Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XVII

„Toate îmi sunt slobode, dară nu toate îmi sunt de folos; toate îmi sunt slobode, ci eu nu voiu să fiu biruit de cevà“ (Cap 6, 12).

Aici face aluziune la cei mâncăcioşi. Fiindcă are a se aruncà din nou asupra acelui curvariu, şi fiindcă curviea vine din dezmerdare şi necumpătare, de aceia biciuieşte cu putere această patimă. El nu vorbeşte aici despre mâncările cele oprite, fiindcă acelea nu sunt slobode, ci pentru cele părute a fi indiferente. «De pildă eu zic, spune apostolul, că este slobod a mâncà şi a beà, însă cu necumpătare nu'mi folosesc». Şi ce este curios şi paradox, că ceia ce de multe ori obişnuieşte a face, întorcând vorba în altă parte, aceasta tocmai se pregăteşte de a o face şi aici, şi arată că a se lăsà cinevà biruit de cevà nu numai că nu-i este de folos, ci încă că nici nu mai este stăpân, ci rob. Şi mai întâiu el îndepărtează prin aceia că nu sunt de folos, zicând: „nu sunt de folos“, şi al doilea îl îndepărtează prin contrariul faptului, zicând: „nu voiu să fiu biruit de cevà“. Ceia ce el zice aici aceasta însamnă: «Stăpân eşti, zice, de a mâncà; deci, rămâi stăpân, şi gândeşte-te de a nu deveni rob acestei patimi. Căci cel ce întrebuinţază mâncarea precum trebuie, acela este stăpân pe dânsa, pe când cel ce mănâncă fără cumpătare, acela nu mai este stăpân, ci rob al mâncărei care-l tiraniseşte». Ai văzut cum pe cel ce credeà că este stăpân l-a arătat ca fiind sub stăpân? Acesta este obiceiul lui Pavel — dupre cum am

spus mai 'nainte — ca antithesele să le întoarcă la cele contrare, ceia ce a făcut și aici. In adevăr, gândește-te bine: fiecare din aceia zicea «slobod îmi este de a mă dezmierdă în mâncări și băuturi» iară el zice: «că nu faci aceasta ca cum ai fi stăpân pe mâncări și băuturi, ci ca cum ai fi tu în puterea și sub stăpânirea acestora. Nu tu ai stăpânire pe pântece, zice, întru cât ești desfrânat, ci pântecele are stăpânire asupra ta». Aceasta se poate zice și pentru bani, și pentru toate celelalte patimi care stăpânesc pe om.

„Bucatele pântecelui" (Vers. 13). Sub numele de pântece aici, el nu înțelege pântecele adevărat, ci gastrimarghiea sau lăcomiea la mâncare, precum și acolo unde zice: „Al cărora Dumnezeu este pântecele" (Filipp. 3, 19), unde vorbește nu pentru pântece, ci pentru lăcomiea și nesațul în mâncare. Cum că așă este, ascultă cele ce urmează: „Și pântecele bucatelor, zice, iară Dumnezeu și pre acela și pre acelea va strică, iară trupul nu curviei, ci Domnului". Dară și pântecele este parte din trup. Apostolul a pus deci aici două idei: bucatele și gastrimarghiea sau nesațul în mâncări, pe care le numește pântece, amândouă în legătură cu Christos și cu trupul. Dară ce va să zică „bucatele pântecelui"? «Bucatele, zice, au prietenie cu gastrimarghiea, și aceasta cu bucatele. Deci, nu vă pot duce acestea către Christos, ci vă atrag spre dânsele. Căci acestea sunt o patimă sălbatecă și grozavă, care vă țin robi și vă fac de a slujì pântecelui». Deci, de ce te-ai spărieat omule pentru mâncare, și ai rămas cu gura căscată? Căci sfârșitul mâncărei este pântecele, și alt nimic nu mai arată ca destoinicie, ci slujind ca unei stăpâne remâne păstrându-și această slujbă, și mai departe nu înaintează, și, în fine, nu are altă ocupație decât acest rol zădarnic. Amândouă acestea, — adecă pântecele bucatelor și bucatele pântecelui — se amestecă între dânsele și se nimicesc împreună, călătorind așă zicând un drum neisprăvit și zădarnic. Dupre cum dintr'un trup conrupt se nasc viermi, și iarăși de viermi se consumă trupul, sau precum un val al mărei se ridică la înălțime și apoi de îndată se împrăștie fără să mai facă altcevà, întocmai așà se petrece și cu bucatele pantecelui și pântecele bucatelor.

Acestea le zice apostolul nu pentru hrană şi trup; ci el defaimă aici patima gastrimarghiei şi necumpătarea în mâncări. Iară aceasta se învederează din cele ce urmează: „Iară Dumnezeu şi pre acela şi pre acelea va strică" vorbind aici nu de pântecele trupului, ci de pofta cea necumpătată, nu de hrană, ci de îmbuibare în mâncări, căci în alt loc vorbind de aceiea el nu numai că nu se arată greoiu, ci încă chiar şi legiuieşte pentru ele zicând: „Ci având hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea îndestulaţi vom fi" (I. Timoth. 6, 8). Deci, aici el vorbeşte de patima îmbuibărei în mâncări pe care o şi defaimă, punând şi sfatul lui pentru îndreptarea acestui rău. Uniia zic că acest pasaj este o prorocie invederând starea din vieaţa viitoare, şi că acolo nu se mănâncă nici se beà. Dară dacă chiar cumpătarea va aveà sfârşit, apoi cu atât mai mult trebuie de a se depărtà cinevà de necumpătare.

Mai departe apoi ca nu cumvà să creadă cinevà că aici este defăimarea trupului, şi nici să-şi inchipuie că dela o parte a trupului el a defăimat întregul trup, şi nici să zică că natura este cauza gastrimarghiei sau a curviei, ascultă cele ce urmează: «Nu învinovăţesc, zice, natura trupului, ci desfrânarea cea necumpătată a sufletului». De aceia şi adaoge: „Iară trupul nu curviei, ci Domnului". Nu de aceia a fost făcut trupul ca tu să fii ne 'nfrânat şi să curveşti, dupre cum şi pântecele ca să fie necumpătat în mâncări, ci ca să meargă după Christos ca cap, iară Domnul stăpâneşte trupul. Să ne ruşinăm, deci, şi să ne înfricoşăm, căci învrednicindu-ne de o atât de mare cinste, de vreme ce ne-am făcut mădulări a celui ce şade sus pre Cheruvimi, noi totuşi ne necinstim cu atâtea fapte răle.

Deci, acuzând îndeajuns pe robii pântecelui, la urmă îi îndepărtează de această răutate prin speranţa celor viitoare, zicând: „Iară Dumnezeu şi pre Domnul l'a sculat, şi pre noi ne va sculà cu puterea sa" (Vers. 14). Ai văzut iarăşi înţelepciune apostolică? Adevărul învierei el pururea îl invedereează dela învierea lui Christos, şi mai ales acum. Dacă trupul nostru este mădulariu lui Christos, şi dacă Christos a învieat, apoi negreşit că şi trupul va urmà capului. „Cu puterea sa". Fiindcă a spus de un lucru neprobat şi care nu se poate

dovedi cu raţionamente omeneşti, de aceia cele ale învierei lui Christos le-a concedat puterei celei negrăite a lui Dumnezeu, procurând cu aceasta nu o mică dovadă pentru dânşii. Când vorbeşte de învierea lui Christos el n'a spus aşà, căci n'a zis: «Iară Dumnezeu şi pre Domnul îl va învieà» căci faptul s'a petrecut dejà, însă cum? „Iară Dumnezeu şi pre Domnul l'a înviat" aşà că nu aveà nevoie de dovedit, — dară fiindcă învierea noastră nu s'a îndeplinit până acum, apoi el n'a mai zis aşà, ci „Şi pre noi ne va sculà cu puterea sa" închizând gura celor ce ar contrazice, cu puterea lui care face astfeliu de lucruri. Dară dacă învierea lui Christos se atribuie Tatălui, nimic să nu te tulbure pentru aceasta, căci nu a spus aceste cuvinte ca cum Christos ar fi fost neputincios de a o face, fiindcă el este care a zis: „Stricaţi biserica aceasta, şi în trei zile o voiu ridicà pre ea" (Ioan 11, 19) şi iarăşi: „Stăpânire am a-mi pune sufletul meu, şi stăpânire am iarăşi să-l iau pre el" (Ib. 10, 18), iară Lucà în Faptele Apostolilor zice: „Cărora s'a şi pus înaintea lor pre sine'şi viu" (Fapt. 1, 3). Aşà dară de ce Pavel a spus aşà? Pentru că şi cele ale Fiului se atribuie Tatălui, şi cele ale Tatălui se atribuie Fiului. „Lucrurile pe care Tatăl le face, zice, acelea şi Fiul asemenea le face" (Ioan 5, 19). Aici apostolul a amintit la timp de înviere, doborând tirănica lăcomiei în mâncări, şi numai că n'a zis: «Ai mâncat şi ai băut fără nici un frâu; ei, şi care este sfârşitul? Nimic, ci numai stricăciune. Te-ai împreunat cu Christos, şi care este sfârşitul? Mare şi minunat: învierea viitoare, întru tot slăvită şi care covârşaşte orice cuvânt».

[1]) Deci, nimeni să nu se îndoiască de înviere, iară dacă cineva se îndoieşte, apoi să se gândească la câte a făcut Dumnezeu din ceia ce nu erau, şi atunci va primì şi dovada de înviere. Căci în adevăr cele făcute dejà sunt cu mult mai paradoxe decât învierea, şi purtând cu ele minunea cea negrăită. In adevăr gândeşte-te bine: luând pământ l'a frământat şi a făcut pe om, pământ care nu

[1]) *Partea morală.* Despre înviere, şi că nu trupul nostru ni este pricină de a păcătui, ci numai reaua noastră intenţiune. *(Veron).*

există mai înainte de aceasta. Deci, cum de pământul a devenit om? Şi cum pământul care nu există s'a făcut? Cum de au ieşit din pământ toate speciile cele nesfârşite de animale, toate speciile de plante, fără vre-o durere, fără ca norii să verse apă din ei pe pământ, fără ca agricultura să se fi arătat, fără ca boii sau plugul sau în fine ori şi ce altcevà să fi contribuit la facerea lor? De aceia chiar din început el a făcut ca toate neamurile de animale şi de plante să aparţină pământului celui neînsufleţit şi fără simţire, pentru ca din capul locului să te înveţe pre tine despre înviere. In adevăr că toate acestea sunt mai minunate şi mai nepricepute de cât învierea, fiindcă nu este acelaşi lucru: de a aprinde luminarea stinsă, şi de a scoate la iveală foc care nu s'a arătat până atunci; nu este acelaşi lucru: de a ridicà casa dărâmată, şi de a o scoate la lumină neexistând până atunci. Aici, dacă nu altcevà, cel puţin materiea erà la dispoziţie, pe când fiind vorba de înviere, nici măcar esenţa sau fiinţa ei nu se vede. De aceia ceia ce se pare a fi mai greu a făcut la început, ca astfeliu tu să primeşti de aici ceia ce este mai uşor. Şi când eu zic «mai greu», nu înţeleg această greutate cu privire la Dumnezeu, ci cu privire la raţionamentele noastre omeneşti. Lui Dumnezeu nimic nu-i este cu greu, ci precum pictorul care a făcut o icoană, cu uşurinţă va face mii de acest feliu, tot aşà şi lui Dumnezeu îi este cu uşurinţă de a face mii şi nenumărate lumi. Şi mai bine zis precum îţi este uşor de a pricepe lumi nesfârşite, tot aşà îi este lui Dumnezeu de a le face, sau mai drept vorbind cu mult mai uşor. Pentrucă tu îţi petreci un timp oare care — fie chiar cât de scurt — în priceperea unui lucru, pe când Dumnezeu nici această greutate nu o simţeşte, ci dupre cum petrele sunt mai greie decât penele cele mai uşoare ale paserilor, pe atâta mintea noastră este în urmă în ceia ce priveşte graba cu care Dumnezeu creează făpturile. Ai admirat puterea lui la facerea pământului? Acum gândeşte-te iarăşi cum a făcut şi ceriul din ceia ce nu erà, cum a făcut stelele cele nenumărate, cum a făcut soarele şi luna, şi toate acestea au fost făcute din ceia ce nu erau. Şi iarăşi, spune-mi te rog; cum de stau după ce au fost făcute şi pe ce anume stau? Ce temelie are ceriul? şi pământul pe ce stă? Şi dedesubtul pământului ce este? şi după aceia iarăşi ce este? Ai văzut în câtă nedumerire ajunge ochiul cuge-

tului tău, dacă nu vei alergà degrabă la credinţă şi la puterea cea nepricepută a celui ce le-a făcut?

Dară dacă voieşti a te gândi şi la cele omeneşti, ai puteà ca să înaripezi câte puţin cugetul tău. Nu vezi pe olari? Cum din lutul cel fără nici-o formă îi fac un vas frumos? Nu vezi pe cei ce topesc pământul metalic, cum îţi scot pe faţă aurul, ferul şi arama? Nu vezi iarăşi pe aiţii cari fabrică sticla, cum transformă nisipul într'un corp tare şi transparent? Să mai spun de cei ce argăsesc pieile (tăbăcari), de cei ce văpsesc hainele în forma porfirei împărăteşti, cum în locul unei haine, prin văpsire îţi pune în faţă altă haină? Să mai spun de naşterea noastră? Oare mai întâi nu se varsă în mitra femeei puţină spermă fără formă? Deci, de unde şi cum se face acolo înăuntru o astfeliu de închegare şi formare totală a omului? Dară cu grâul ce se petrece? Oare nu se aruncă în pământ grăuntele gol? Oare nu putrezeşte după ce a fost aruncat in pământ? Deci, de unde spicul, paiul şi celelalte toate? Oare nu se vede de multe ori cum o mică sămânţă de smochină căzută pe pământ, în scurt timp a făcut rădăcină şi ramuri şi a produs şi fruct? Apoi dacă toate acestea le primeşti cu cugetul tău şi nu le mai cerni, cum de numai lui Dumnezeu îi cei cuvânt şi pare că te îndoeşti că el va preface trupul nostru? Dară cum pot fi acestea vrednice de iertare?

Acestea şi ca acestea grăim Elinilor, fiindcă către cei ce au crezut sfintelor scripturi nici nu trebuie a vorbì. Dacă vei voì a cerne şi a examinà cu amănunţime toate ale lui Dumnezeu, apoi atunci ce va aveà el mai mult decât oamenii? — deşi chiar pe oameni încă nu-i descoasem de multe ori. Deci, dacă nu facem aşà cu oamenii, apoi cu atât mai mult nu trebuie de a descoase înţelepciunea lui Dumnezeu, şi nici de a cere rezoane «de ce aşà şi nu altmintrelea», fiindcă mai întâi el este vrednic de credinţă, şi al doilea fiindcă chiar lucrurile nu primesc ispitire din partea noastră.

Nu este Dumnezeu atât de sărac, încât să facă numai de acelea pe care le poţi tu cuprinde cu judecata ta cea slabă. Dacă tu de multe ori nu pricepi treaba maistrului, apoi cu atât mai mult nu vei pricepe pe a lui Dumnezeu, care este maiestrul cel mai eminent. Deci, să nu vă îndoiţi de înviere, fiindcă atunci veţi fi departe de speranţa viitoare. Şi care este cuvântul acel înţelept al celor ce contrazic, sau mai drept vorbind, care este

prostiea lor? «Şi cum, zic ii, va mai învieà trupul, după ce s'a amestecat cu pământul şi a devenit pământ, şi după ce sufletul s'a despărţit de el şi s'a strămutat în altă parte»? Ţie ţi se pare acest lucru cu neputinţă, nu însă şi ochiului celui neadormit, căci aceluia toate sunt cu putinţă. Tu nu vezi legătura care este între trup şi suflet, pe când Dumnezeu toate le ştie. Tu nu ştii ce este în inima aproapelui tău, pe când Dumnezeu toate le cunoaşte. Deci, dacă nu crezi că Dumnezeu înviează, apoi nu vei crede nici că el cunoaşte cele din cugetul tău, căci acestea nici nu se văd — deşi fiind vorba de trup, apoi materiea este văzută, cu toate că se descompune, pe când cele din cugetul omului nu se văd. Dară dacă el cunoaşte cele nevăzute, cu toată exactitatea, apoi nu va vedeà pe cele văzute şi nu va despărţì cu uşurinţă trupul? Negreşit că aşà este.

Deci, nu te îndoi de înviere, fiindcă credinţa aceasta îndoelnică este drăcească. Şi diavolul se încearcă nu numai ca tu să nu crezi în înviere, dară încă ca să te înstrăinezi de faptele cele bune şi să te pierzi. Omul care nu crede în înviere, care nu o aşteaptă şi nici nu crede că are a da samă de faptele sale, nu se va îndeletnicì cu fapta bună, şi neîndeletnicindu-se cu fapta bună nu va crede în înviere. Amândouă acestea se deduc una din alta, răutatea din necredinţă şi necredinţa din răutate. Cugetul necredinciosului fiind încărcat cu multe răutăţi şi temându-se de răsplata viitoare, apoi el nu voieşte a-şi căştigà mângăierea spre cevà mai bine prin schimbarea lui, ci preferă de a se odihnì în linişte prin necredinţă. Dacă tu spui că nu este înviere nici judecată, apoi şi acela va zice: «Prin urmare nici eu nu voiu da samă de cele ce am îndrăznit a face». Dară ce zice Christos? „Vă amăgiţi, neştiind scripturile nici puterea lui Dumnezeu“ (Math. 22, 29). Nici n'ar fi făcut Dumnezeu atâtea, dacă ar fi fost ca să nu mai înviem noi, ci să ne descompunem şi să dispărem cu totul; nu ar fi mai făcut ceriul acesta ce se întinde deasupra noastră, nu ar fi aşternut pământul sub picioarele noastre, şi nici celelalte toate nu le-ar fi mai făcut numai pentru vieaţa aceasta atât de scurtă. Dară dacă toate acestea sunt pentru vieaţa prezentă, apoi ce nu va face pentru cea viitoare? Şi dacă nu va fi vieaţa viitoare, apoi atunci noi suntem cu mult mai pre jos şi mai ne-

cinstiţi decât făpturile cele făcute pentru noi. Căci şi ceriul, şi pământul, şi marea, şi râurile sunt mai stabile decât noi, ba chiar şi unile din necuvântătoare, ca de pildă vulturul şi elefantul şi altele multe, care se bucură de un timp mai îndelungat în vieaţa aceasta. Vieaţa noastră însă este şi scurtă şi dureroasă, nu ca a acelora lungă şi lipsită de griji şi de supărări. Deci ce? spune-mi; oare pe robi i-a făcut mai buni decât pe stăpâni? Nu, vă rog, să nu gândiţi de acestea. Nu-ţi sărăci, omule, cugetul cu astfeliu de idei, nici să fii nebăgătoriu de samă de bogăţiea lui Dumnezeu, având un astfeliu de stăpân. Căci el a voit a te face nemuritoriu dela început, însă tu nu ai voit. Şi în adevăr că convorbirea cu Dumnezeu, neîngrijirea vieţei, izbăvirea de scârbe, de griji şi de necazuri, şi a tuturor celorlalte, toate acestea zic erau enigmele nemurirei. Adam nu aveà nevoie nici de haine, nici de casă sau de altcevà de acest feliu, ci el locuià mai mult cu îngerii; multe de ale viitoriului le prevedeà şi erà plin de multă înţelepciune. Ceia ce Dumnezeu făcuse pe ascuns de dânsul şi fără ştiinţa lui, — voiu să zic de Eva femeia lui, — aceia el a cunoscut o îndată, căci zicea: „Aceasta este os din oasele mele şi trup din trupul meu“ (Fac. 2, 23). Durerea însă şi necazul mai pe urmă au venit, mai pe urmă sudoarea, mai pe urmă ruşinea, şi frica, şi lipsa de curaj. La început nu erà nici întristare, nici durere şi nici suspin. Insă el n'a rămas in acea demnitate.

«Dară, zici tu, ce să fac? Oare din cauza lui Adam să mă pierd eu»? Nu din cauza lui, căci nici tu n'ai rămas nepăcătos, şi dacă nu ai făcut acelaşi păcat ca şi dânsul, de sigur că ai făcut alte păcate. Dealtmintrelea nici nu ai fost vătămat prin pedeapsă, ci ai câştigat mult. Dacă ar fi trebuit ca să rămâi pentru totdeauna muritoriu, poate că cele spuse ar fi avut oarecare cuvânt, — dară acum tu eşti nemuritoriu, dacă vei voi, şi vei puteà străluci mai mult decât soarele. «Dară, zici tu, dacă nu aşi fi luat trup muritoriu, poate că nu aşi păcătui». Dară ce? spune'mi; oare Adam având trup muritoriu a păcătuit? Nici de cum, căci dacă aveà trup muritoriu, nu ar fi suferit după aceia moartea ca o pedeapsă. Cum că trupul muritoriu nu împiedecă pe cinevà dela fapta bună, ci încă chiar cuminţeşte pe om şi'l duce spre fapte măreţe, aceasta se învedereazä din

următoriul fapt. Dacă cu adevărat că numai speranța nemurirei a înfumurat atât de mult pe Adam, dară încă de ar fi rămas nemuritoriu în adevăratul înțeles al cuvântului, unde nu ar fi ajuns cu îndrăzneala lui? Acum tu fiind muritoriu poți ca să te abați dela păcate, având trupul umilit și căzut, și prăpădit, căci numai ideile acestea sunt deajuns de a te cuminți, pe când dacă ai păcătui într'un trup nemuritoriu, poate că atunci păcatele ar rămânea stabile și n'ai putea scăpa de ele. Deci, nu moartea noastră este cauza păcatului, nu acuză în zadar, ci intențiunea cea rea este rădăcina tuturor rălelor. De ce oare pe Abel nu l-a nedreptățit cu nimic trupul? De ce pe demoni nu i-a folosit la nimic starea lor netrupească? Voiești poate a afla că trupul devenind muritoriu nu numai că n'a vătămat pe om, ci încă l-a și folosit? Ascultă câte le câștigi dacă ești treaz. Te oprește și te împiedecă de scârbele, durerile, năcazurile și celelalte de acest feliu, venite dela răutate. «Dară, zici tu, și în curvii te duce». Nu trupul, iubitule, ci desfrâul. Toate cele despre care am vorbit, negreșit că sunt ale trupului, fiindcă nu este om care să treacă prin vieața aceasta și să nu fi suferit, să nu fi fost bolnav, sau să nu fi fost scârbit, — pe când a nu curvi se poate să fie. Deci, dacă relele ar fi ale naturei trupului, apoi ar trebui să fie generale, căci așa sunt cele naturale. Dară a curvi nu este de feliul acestora, precum de pildă este de a simți durere, ci vine din intențiunea omului.

Deci, nu învinovăți trupul, și diavolul să nu-ți răpească cinstea pe care ți-a dat-o Dumnezeu. Dacă noi am voi, apoi trupul nostru ni-ar fi un frâu minunat, stăpânind salturile sufletului, împiedecând lipsa de minte, împiedecând și trufiea cea proastă, și slujindu-ni nouă în cele mai mărețe fapte. Deci, nu-mi spune de cei sminitiți, fiindcă vedem și pe mulți dintre cai căzând în prăpastie, după ce au aruncat pe vizitiu împreună cu hățurile, — însă noi nu învinovățim hățurile, căci nu ele au făcut aceasta, ci vizitiul care nu le-a ținut bine, acela este de vină, și el a prăpădit totul. Tot așa deci, să judeci și în cazul de față. Dacă vezi un tânăr viețuind în sărăcie și făcând mii de răle, tu nu-i învinovățești trupul, ci pe vizitiul care 'l târăște în răle, voiu să zic cugetul lui. Dupre cum hățurile nu procură vizitiului nici un rău prin ele însăși, ci vizitiul numai

este cauza tuturor rălelor, dacă nu le ţine bine în mâni, şi el numai este pedepsit, căci de multe ori acele hăţuri îl încurcă, îl târăsc şi-l silesc şi pe dânsul de a luà parte la încurcătura lor, tot aşà şi aici. «Eu, zice hăţul, am ţinut strânsă gura calului, întru cât tu m-ai stăpânit bine, — dară fiindcă m-ai aruncat, apoi cer pedeapsa dispreţuiui asupra ta, şi de aceia eu mă învălătucesc împrejurul tău, şi te târăsc, ca să nu pătimesc şi eu ca tine».

Deci, nimeni să nu învinovăţască hăţurile, ci pe sine singur şi intenţiunea lui cea conruptă. Căci şi judecata noastră ni este ca un vizitiu, hăţurile sunt trupurile noastre care unesc caii cu vizitiul. Dacă acestea sunt ţinute bine, nimic rău nu vei pătimì, iară de cumvà le vei lăsà slobode, apoi totul ai pierdut. Să ne cuminţim, deci, şi să nu mai învinovăţim trupul, ci cugetele noastre cele răle. Căci a învinovăţì trupul, pe Dumnezeu, pe aproapele şi pe toţi, în fine afară de intenţiunea noastră cea conruptă, aceasta este lucru diavolic, ca astfeliu negăsind cauza adevărată, să nu căutăm a ne izbăvì de rădăcina rălelor. Insă voi cunoscând înşelăciunea necuratului, întoarceţi asupra lui toată mâniea voastră, şi punând pe vizitiu ca să păzască caii cei nărăvaşi, să aţintiţi ochiul cugetului vostru cătră Dumnezeu. In luptele celelalte cel ce se luptă nu introduce nimic, ci aşteaptă sfârşitul, pe când în luptele duhovniceşti cel ce răsplăteşte totul este Dumnezeu. Deci, pe dânsul să-l avem milostiv şi îndurătoriu cu noi, şi atunci ne vom învrednicì numai decât de cununile viitoare. Cărora fie a ne învrednicì cu toţii, prin Charul şi filantropiea lui Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XVIII

„Dară nu ştiţi că trupurile voastre sunt mădulările lui Christos? Deci dară pre mădulările lui Christos le voiu face mădulări ale curviei? Să nu fie!" (Cap. 6, 15).

Dela acel curvariu trecând la lacom, și dela acesta iarăși întorcându-se către acela, la urmă nu mai vorbește către el, ci către cei ce nu curvesc, de cari asigurându-se că nu vor cădeà în asemenea păcate, iarăși se atinge de acela. Căci cel ce a păcătuit, chiar de a-i îndreptà vorba către un altul, totuși și dânsul se simte atins, fiindcă conștiința lui este revoltată și-l biciuește. Erà deajuns ca de frica pedepsei să-i cumințască, însă fiindcă nu voiește ca să ajungă la aceasta numai prin frică, de aceia adaoge și amenințări și raționamente omenești. Acolo spunând păcatele și hotărând pedeapsa, arătând în același timp și vătămarea ce s'ar fi adus tuturor prin contactul cu acel curvariu, a contenit după aceia, și s'a întors cu vorba contra lăcomiei, amenințând cu căderea din împărăția cerurilor și din celelalte bunuri, și-a sfârșit cuvântul aici, însă deastădată el întrebuințază o dojană mai înfricoșată. Cel ce numai cât pedepsește păcatul, și nu-l arată cât este el de nelegiuit, de sigur că nu va câștigà un lucru mare dela pedeapsă numai, și iarăși cel ce numai îndeamnă și nu înfricoșază cu pedeapsa, de sigur că nu se atinge cu putere de cei ce se găsesc în nesimțire. De aceia Pavel pe amândouă acestea le face, căci și îndeamnă, zicând: „nu știți că pre îngeri vom să judecăm?“ în același timp și înfricoșază, zicând: „nu știți că curvarii și lacomii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu?“ Deci, și față de acel curvariu întrebuințază tot aceiași măsură în vorbă, fiindcă după ce l a înfricoșat prin cele dinainte, tăindu-l dela biserică și predându-l Satanei, și amintind de judecata viitoare, aici îl îndeamnă iarăși, zicând: „Dară nu știți că trupurile voastre sunt mădulările lui Christos?“ vorbind deastădată ca către niște copii nobili. Fiindcă a zis mai sus: „iară trupul Domnului“ apoi aici același lucru îl face, însă mai lămurit. Și in alt loc tot aceasta o spune, zicând: „Voi sunteți trupul lui Christos, și mădulări din parte“ (I Cor. 12, 27), și în fine acest exemplu de multe ori îl întrebuințază, nu tot pentru aceleași fapte, ci aici ca să arate dragostea cea mare a lui Christos, acolo ca să sporiască frica în auditori. Aici însă aceasta el o spune și îndemnând, în același timp și înfricoșând pe auditoriu, căci zice: „Deci dară

pre mădulările lui Christos le voiu face mădulări ale curviei? Să nu fie!" Nimic nu este mai înfricoşătoriu ca aceste cuvinte. Şi n'a zis «Oare pre mădulările lui Christos le voiu unì cu curva?» însă ce? „le voiu face mădulări curviei?" ceia ce este cu mult mai înțepătoriu şi mai dureros.

Mai departe apoi şi arată cum devine aşà cel ce curveşte, căci zice: „Au nu ştiți că cel ce se lipeşte de curvă, un trup este?" (Vers. 16). Şi de unde se invederează aceasta? „că vor fi, zice, amândoi un trup", fiindcă împreunarea lor nu-i mai îngăduie de a fi doi, ci pe aceşti doi îi face unul singur. Şi priveşte iarăşi cum înaintează cu vorba prin denumiri goale, iară prin curvă, şi prin Christos mărind acuzațiunea. „Fugiți de curvie" (Vers. 18). N'a zis: «Depărtați-vă de curvie», ci „fugiți" adecă «scăpați-vă de rău cât mai curând». „Că tot păcatul carele va face omul, afară de trup este, iară cel ce curveşte într'al său trup greşaşte". Păcatul acesta este mai mic decât lăcomiea, însă fiind vorba de curvari, de aceia de pretutindeni îl măreşte, aşà că fie dela cele mari, fie dela cele mici el măreşte păcatul totdeauna. Şi aceasta vine din înțelepciunea lui Pavel, ca adecă nu numai dela cele mari să înfrunteze, ci chiar şi dela cele mai mici, chiar şi dela păcatul ruşinos şi nedemn. «Dară, zici tu, omorâtoriul de oameni oare nu-şi mânjaşte mânele în sânge? Dară încă lacomul şi răpitoriul»? Este foarte adevărat, dară fiindcă erà trebuință ca el să spună că nimic nu e mai rău decât curvariul, de aceia el a mărit acest păcat în alt mod, spunând că prin curvie întregul trup devine spurcat, — ca şi cum căzând cinevà într'un lac de murdării s'ar afundà peste tot în acea mocirlă, — adecă că întregul trup s'a mânjit cu acea necurăţie. De altfeliu aşà este şi obiceiul nostru, căci dela lăcomie şi răpire nu s'ar gândì cinevà ca să se ducă la baie să se spele, ci cu nepăsare el se duce la casa sa, pe când după împreunarea cu curva, fiindcă întregul trup i-a devenit necurat, se duce la baie ca să se curăţe, ceia ce dovedeşte uricioasa considerație ce o are cinevà în cugetul său de acest păcat. Amândouă aceste păcate — lăcomiea şi curviea, sunt păcate grele,

şi amândouă bagă pe cinevà în gheena, dară fiindcă Pavel totul face cu iconomie şi înţelepciune, de aceia a mărit aici păcatul curviei mai mult decât celelalte.

„Au nu ştiţi că trupul vostru este locaş Duhului Sfînt ce locuieşte întru voi“ (Vers. 19)? N'a zis simplu «Duhului» ci şi „care locuieşte întru voi“ ceia ce vine dela cel ce ne incurajază şi ne mângâie. Şi iarăşi explicànd mai bine a adaos: „pre care aveţi dela Dumnezeu“ punând aici şi pe dătătoriul Duhului şi făcând pe auditoriu şi inalt, dară în acelaşi timp şi înfricoşându-l atât cu măreţiea darului, cât şi cu ambiţiunea celui ce a primit acel dar. „Şi nu sunteţi ai voştri“. Expresiunea aceasta este nu numai a celui ce mustră, ci şi a celui ce sileşte pe cinevà spre virtute. «De ce faci, zice, ceia ce voieşti? Că nu eşti stăpân pe sine-ţi». Acestea le spune nu ca cum ar desfiinţà liberul arbitru al omului, căci dupre cum atunci când a zis: „Toate 'mi sunt slobode, însă nu toate 'mi sunt de folos“ nu a desfiinţat libertatea noastră, tot aşà şi aici scriind că „nu sunteţi ai voştri“ el nu desfiinţază liberul arbitru, ci numai că depărtează dela răutate, şi arată îngrijirea stăpânului. De aceia a şi adaos: „Că sunteţi cumpăraţi cu preţ“ (Vers. 20). Dară dacă nu sunt al meu, adecă dacă nu sunt stăpân pe mine însu-mi, apoi cum de 'mi cere fapte bune? Cum de spui mai departe: „Proslăviţi dară pre Dumnezeu în trupul vostru, şi întru duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu?“ Deci, ce însamnă: „nu sunteţi ai voştri?“ Şi ce anume voieşte el să facă prin această expresiune? Voieşte a pune pe om în siguranţă de a nu mai păcătui, şi nici de a urmà după poftele cele absurde ale spiritului. Căci multe absurdităţi voim noi, însă trebuie a ne stăpâni, fiindcă putem, dară dacă nu putem, apoi atunci este deprisos îndemnul ce ni face. Şi priveşte cum i-a asigurat, căci zicând: „nu sunteţi ai voştri“ nu a adaos: «ci vă găsiţi sub silă» ci „Că sunteţi cumpăraţi cu preţ“. Şi de ce zici aceasta? Nu trebuià mai bine de a îndemnà pe auditoriu, arătând că avem stăpân? Dară aceasta este comună nu numai nouă, ci şi Elinilor, pe când expresiu-

nea: „sunteţi cumpăraţi cu preţ“ este adresată nouă prin excepţiune. Aminteşte adecă de măreţiea binefacerei, de modul mântuirei, arătând că fiind înstrăinaţi, am fost cumpăraţi, şi nu cum s'ar întâmplà, ci „cu preţ“.

„Prosláviţi dară, şi purtaţi [1]) pre Dumnezeu în trupul şi în duhul vostru“. Acestea le spune, ca noi să fugim nu numai cu trupul de curvie, ci şi cu duhul, cu sufletul, adecă să nu gândim nimic rău, ca să nu alungăm charul lui Dumnezeu care este întru noi. „Care sunt ale lui Dumnezeu“. Fiindcă mai 'nainte a spus „în trupul şi întru duhul vostru“ de aceia imediat a adaos: „care sunt ale lui Dumnezeu“ amintindu-ni neconlenit că toate sunt ale stăpânului, şi trup, şi suflet, şi duh. Sunt unii cari zic, că „întru duhul vostru“ înseamnă charul lui Dumnezeu. Deci, dacă acel char este cu noi, Dumnezeu se proslăveşte; şi va fi cu noi, dacă vom aveà inimă curată. A spus că acestea sunt ale lui Dumnezeu, nu numai fiindcă el le-a făcut, ci şi pentru că fiind înstrăinate de dânsul, el le-a făcut din nou, punând ca preţ sângele fiului său.

Priveşte cum el a atribuit totul lui Christos, şi cum Christos ne-a ridicat la ceriuri. «Sunteţi mădulări ale lui Christos, zice, biserică a duhului. Deci, să nu vă faceţi mădulări ale curviei, căci nu trupul vostru este batjocorit, ci trupul lui Christos». Acestea le ziceà, arătând şi filantropiea lui Dumnezeu, căci trupul nostru este al său, în acelaşi timp şi scăpându-ne de stăpânirea cea rea. «Dacă trupul vostru, zice, este străin, apoi atunci nu aveţi putere de a batjocori trup străin, şi mai ales trupul stăpânului, şi nici de a spurcà biserica duhului. Dacă cineva intrând într'o casă particulară şi-ar permite de a se îmbătà acolo şi a o necinsti, de sigur că 'şi va luà pedeapsa meritată dela stăpânul casei, — dară încă cel ce face biserica împărătească sălaş de tâlhari, ce răle oare nu va pătimi?

[2]) Acestea, deci înţelegându-le, iubiţilor, să vă ru-

---

[1]) *Notă.* Citând din nou acest pasaj, sfântul Chrisostom introduce deastădată o nouă expresiune, care lipseşte din textul nostru. Ἄρατε τόν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν înseamnă: *purtaţi pre Dumnezeu în trupul vostru.*

[2]) *Partea morală.* Cum că vieaţa cea curată face de a se aduce multă slavă lui Dumnezeu. (*Veron*).

şinaţi de cel ce locuieşte în voi, căci acela este mângâitoriul. Infricoşază-te, creştine, de cel ce este unit şi lipit de tine, căci acesta este Christos. Nu cumvà oare tu te-ai făcut pe sine singur mădulariu a lui Christos? Deci, gândeşte-te la aceasta şi rămâi în înţelepciune; gândeşte te al cui mădulariu ai fost şi al cui ai devenit. Mai înainte ai fost mădulariu al curviei, iară Christos te-a făcut mădulariu al trupului său. Deci, tu nu mai ai acum stăpânire pe tine, căci slujăşti celui ce te-a liberat din robie. Dacă tu având o fată ai da-o cu plată unui proxenet (samsariu, stăpân al unei case de curvăsării) şi ai face-o tu singur să curvească, iară mai apoi venind fiul împăratului, a liberat-o din acea robie şi a luat-o sie'şi ca soţie, apoi tu atunci nu mai eşti stăpân de a o da iarăşi la curvăsării, fiindcă ai dat-o odată şi ai vîndut-o. Intocmai aşà este şi cu trupul nostru. Şi noi am fost dat cu plată trupul nostru diavolului, acestui proxenet uricios, însă Christos văzând ticăloşiea noastră ne-a izbăvit de vicleanul, scăpându-ne de tiraniea răutăţii lui, şi deci după aceia trupul nu mai este al nostru, ci al celui ce ne-a mântuit. Dacă voieşti a-l întrebuinţà ca pe mireasa lui Christos, nimeni nu te împiedecă, iară de voieşti a-l duce iarăşi la cele de dinainte, apoi atunci vei pătimì aceleaşi răle ca şi cei ce'şi bat joc de trupul stăpânului. De aceia noi trebuie a împodobì trupul cu fapte bune, iară nu a-l necinstì! Nu ai stăpânirea trupului în poftele cele răle, ci în acelea pe care le poronceşte Dumnezeu. Gândeşte-te din ce batjocoră l-a izbăvit Dumnezeu. In adevăr că natura noastră mai înainte de aceasta erà mai neruşinată decât orice curvă, fiindcă hoţiile, şi omorurile, şi în fine orice raţionament nelegiuit intrà în sufletul omului şi se cuibăreà acolo, în schimbul unei plăţi mici şi nebăgată în samă, voiu să zic de plăcerea vieţei aceştiea. Căci sufletul omului fiind tulburat de cugete şi fapte răle, numai această plată şi-a câştigat. Dară dacă mai înainte de botez acestea erau un rău mare, apoi după ce am primit botezul, după ce ni s'a făgăduit ceriul cu împărăţiea lui Dumnezeu, după ce ne-am bucurat de înfricoşatele taine, după toate acestea, zic, ce iertare vom aveà dacă ne murdărim? Sau nu ştiţi că apostolul a pus pe diavolul la un loc cu cei lacomi şi cu toţi acei pe cari i-a înşirat în pasagiul dinainte? Apoi pe femeile acelea ce se împodobesc pentru a curvì oare nu le vei crede că

se împreună cu diavolul? Şi cine ar contrazice această vorbă? Iară dacă cinevà ar contrazice, apoi atunci să desvălească sufletul unei astfeliu de femei, şi va vedeà numai decât pe acel demon viclean cum o stăpâneşte.

Greu este, iubiţilor, greu de tot, dacă nu cumvà chiar cu neputinţă, ca fiind trupul împodobit în aşà mod, să fie în acelaşi timp şi sufletul împodobit, ci de necesitate este de a fi unul din doi neglijat, în timp ce ne îngrijim de celalalt, fiindcă a ne îngriji de amândouă deodată şi ale împodobì în acelaşi timp, aceasta nu este cevà natural. De aceia şi zice apostolul: „Cel ce se lipeşte de curvă un trup este, iară cel ce se lipeşte de Domnul, un duh este cu dânsul". Prin urmare unul ca acesta devine duh, deşi este îmbrăcat cu trup, căci când el nu are nimic trupesc, nimic greoiu, nimic pământesc pe lângă dânsul, este duhovnicesc, deşi este îmbrăcat cu trup, sau mai bine zis, este duhovnicesc când orice început, adecă orice iniţiativă este al spiritului, este al duhului, şi nici decât al trupului. Astfeliu se slăveşte Dumnezeu, pentru care şi rugăciunea domnească ni se poronceşte de a zice: „Sfinţască-se numele tău", iară Christos zice: „Aşà să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând faptele voastre cele bune să proslăvească pre Tatăl vostru cel din ceriuri" (Math. 5, 16). Astfeliu îi proslăvesc pre dânsul şi ceriurile, nu doară slobozând glas din ele, ci admirate fiind prin privirea lor, iară slava aceia se rapoartă la creatoriu.

Astfeliu îl proslăvim şi noi, sau mai bine zis, noi îl proslăvim mai mult decât toate celelalte făpturi, fiindcă putem dacă voim. Fiindcă ceriul, ziua şi noaptea nu slăvesc tot aşà pe Dumnezeu, precum îl slăveşte sufletul cel sfînt. Dupre cum cinevà uitându-se la frumuseţa ceriului, zice «slavă ţie Dumnezeule, care ai creat un lucru atât de frumos», tot aşà zice şi când se uită la virtutea unui bărbat, ba încă şi mai mult. Fiindcă nu toţi uitându-se la acele făpturi slăvesc pe Dumnezeu, căci mulţi zic că făpturile sunt făcute automat, iară alţii atribuie creaţiunea lumei demonilor, precum şi îngrijirea ei, carii şi păcătuiesc foarte mult, — pe când fiind vorba de virtutea unui bărbat nimeni nu va puteà să grăiască astfeliu de prostii, ci fără vorbă el va slăvì

pe Dumnezeu, şi va admirà pe acel bărbat pe care'l vede slujindu-i şi vieţuind în virtute. Căci, cine nu se va minunà când va vedeà pe un om împărtăşindu-se de aceiaşi natură omenească, trăind în mijlocul oamenilor, şi cu toate acestea întocmai ca şi diamantul el nu se încovoaie către mulţimea patimilor! Când el găsindu-se între foc şi fier, şi între fiarele cele sălbatece, este totuşi mai puternic decât diamantul, şi-i biruieşte pe toţi prin evservie? Cine nu se va minunà văzându-l pe acela binecuvântând pe când este batjocorit, lăudând în timp ce el este grăit de rău, rugându-se pentru cei ce-l nedreptăţesc, binefăcând celor ce-l zavistuesc şi-l războiesc? Acestea şi altele ca acestea slăvesc pre Dumnezeu mai mult decât ceriurile. Căci pre ceriu văzându-l Elinii nu se ruşinează, pe când dacă văd pe un bărbat care practică virtutea şi adevărata filosofie cu toată exactitatea, apoi atunci îşi ascund faţa de ruşine, şi se acuză singuri pe dânşii. Fiindcă dacă cel ce se bucură de aceiaşi natură se arată atât de inalt, şi încă mult mai înalt decât ceriul dela pământ, apoi fără voiea lor vor cugetà, că tot ceia ce văd, numai puterea dumnezeească o poate face. Pentru care şi zice Christos: „Să slăvească pre Tatăl vostru cel din ceriuri".

Voieşti poate a aflà şi de aiurea cum se slăveşte Dumnezeu prin vieaţa robilor săi, cum se slăveşte prin minuni? A băgat odinioară Nabuchudonosor pe cei trei coconi în cuptorul cel cu foc, dară după ce a văzut că focul nu i-a împresurat, a zis: „Binecuvântat este Dumnezeu, care a trimis pe îngerul său şi a scos pre slugile sale, pentru că nădăjduiau întru el, şi n'au ascultat cuvântul împăratului" (Daniil 3, 28). Ce spui împărate? Ai fost dispreţuit, şi tu admiri pe cei ce te-au dispreţuit? «Da! răspunde el, îi admir tocmai pentru aceia că am fost dispreţuit», după care apoi şi însamnă cauza acelei admiraţiuni. Aşà că atunci s'a dat slavă lui Dumnezeu nu numai pentru minunea făcută, ci şi pentru buna intenţiune a celor aruncaţi în cuptorul cel cu foc. Dacă însă ar examinà cinevà şi aceasta ca şi aceia, ar vedeà că aceasta nu este mai pe jos de aceia. A convinge sufletele de a dispreţuì cuptoriul cel cu foc, nu este mai pe jos de a le izbăvi din cuptoriu. Căci cum să nu fie vrednic de minunat, când

împăratul lumei având pe lângă el atâtea armate, şi generali, şi guvernatori, şi consuli, şi pământ, şi mare, să fie dispreţuit de nişte copii robi, şi cei legaţi biruesc pe cel ce i-a legat, şi în fine biruesc toată acea armată? Deci, toţi cei de pe lângă împărat n'au putut face nimic, deşi mai aveau pe lângă dânşii şi ajutoriul cuptoriului celui cu foc, ci au biruit cei goii, robii, străinii şi cei puţinii; — căci ce poate fi mai nebăgat în seamă ca cei trei? — aceştiia, zic, au biruit o armată nenumărată. Dejà moartea a fost dispreţuită, fiindcă Christos trebuià a stà de faţă. Şi precum mai înainte de a răsărì soarele, şi mai înainte de a-şi arătà razele sale, lumina zilei devine strălucită, astfeliu şi soarele dreptăţei urmând a venì, moartea s'a dat în lături. Ce ar puteà fi mai strălucit ca acea privelişte, ce ar puteà fi mai important ca acea biruinţă? Ce ar puteà fi mai însemnat ca acele trofee strălucite? Aceasta se petrece şi acum cu noi. Şi acum este împăratul Babilonului, şi acum se aprinde o flacără mai grozavă decât aceia, şi acum se poronceşte de a admirà un astfeliu de chip. Şi acum stau de faţă satrapi, şi ostaşi, şi muzica cea fermecătoare, şi mulţi admirà acest chip varieat şi mare. De feliul acestui chip este lăcomiea, chip ca şi acela, care nu dispreţuieşte nici ferul, ci fiind compus din lucruri nelegiuite, totul poronceşte de a admirà, şi aramă, şi fer, ba chiar şi acelea ce sunt cu mult mai inferioare.

Dară dupre cum sunt acestea, tot aşà sunt şi astăzi rîvnitori ai acelor coconi, cari zic: „Dumnezeilor tăi nu slujim, şi chipului tău nu ne închinăm“ (Dan. 3, 18), ci suferim cuptoriul sărăciei, şi orice ticăloşie pentru legile lui Dumnezeu. Şi cei ce au multe, ca şi cei de pe atunci, de multe ori se închină acestui chip şi ard de dragostea lui, pe când cei ce nu au nimic dispreţuiesc acest chip, deşi se găsesc în sărăcie, şi mai mult în lacrămi decât în belşug, precum şi atunci când cei ce băgase în cuptoriu pe acei tineri tocmai ii ardeau, pe când cei din mijlocul cuptoriului se găsiau ca în apă. Dară şi tiranul acela atunci mai mult se frigeà de acea flacără — mâniea aprinzându-l peste măsură — decât cei trei coconi. Căci focul nu a putut să se atingă nici măcar de vârful părului lor, pe când mâniea a ars cugetul acelui tiran mai grozav decât focul. Deci, gândeşte-te din acest punct de vedere, cât de mult a

fost disprețuit acel împărat de către niște copii robi. Prin aceasta s'a arătat, că dacă el a cucerit țara Iudeilor, apoi aceasta s'a petrecut din cauza păcatelor lor, iară nu din cauza puterei acelui împărat. Căci dacă el n'a putut birui pe cei trei cuconi ce fusese aruncați în cuptorul cel cu foc, apoi cum ar fi putut să biruească pe Ebrei după legea războiului, dacă toți ar fi fost ca acești trei cuconi? De unde se vede lămurit că pacatele celor mulți i-au predat în mânele barbarilor.

Privește acum și umilința acestor tineri, cum și neiubirea lor de slavă deșartă. Nu au fugit din cuptoriul cel cu foc, ci păstrau cu sfințenie porunca lui Cristos care zice: „Rugați-vă ca să nu intrați în ispită“ (Math. 26, 41); nici nu au fugit fiindcă au fost băgați cu sila, ci au stat cu bărbăție în mijlocul cuptorului; nici că s'au luptat fără ca să-i fi chemat și nici că după ce i-a chemat, ii s'au moleșit, ci gata spre toate, curagioși și plini de toată îndrăzneala. Să-i ascultăm și ce spun ii, pentru ca și de aici să cunoaștem cugetul lor cel cinstitoriu de Dumnezeu. „Este Dumnezeu în ceriuri, care poate să ne izbăvească pre noi“ (Daniil 3, 17). Nu se îngrijesc de dânșii, ci urmând chiar a fi arși, ii totuși se îngrijesc de slava lui Dumnezeu. «Ca nu cumvà, zice, fiind noi arși, de aici să gândești și să-ți închipui slăbăciunea lui Dumnezeu, apoi iată că noi îți vestim întreaga noastră credință, cu toată exactitea. „Este Dumnezeu în ceriuri“, nu așà precum este chipul acesta de pre pământ, care este neînsuflețit și fără glas, ci în stare de a ne scoate chiar din mijlocul cuptorului. Deci, să nu-ți închipui vre-o slăbăciune din parte-i, dacă ne-a lăsat să cădem în cuptoriul cel cu foc. El este atât de puternic, încât ne poate scăpà din flacără chiar și după ce am căzut. „Iară de nu, cunoscut să-ți fie ție împărate, că Dumnezeilor tăi nu slujim, și chipului celui de aur pe care l-ai ridicat, nu ne vom închinà? (Daniil 3, 17. 18). Privește-i cum ii în mod iconomicos nu știu viitoriul, căci dacă ii ar fi putut prevedeà, nici n'ar fi fost atât de minunați, făcând ceia ce au făcut. Fiindcă ce puteà fi minunat, dacă având garanție de mântuire au disprețuit rălele ce le stà de față? Dară acum Dumnezeu se slăveà putând a-i scoate din cuptoriul cel cu foc, pe când

dacă ii nu s'ar fi aruncat în primejdie, nu ar fi fost admiraţi. De aceia Dumnezeu i-a lăsat în necunoştinţă de viitoriu, ca mai mult încă să-i slăvească. Şi precum ii asigurase pe împăratul, că dacă ar fi fost arşi, de aici să nu-şi închipuie slăbăciunea lui Dumnezeu, tot aşà şi Dumnezeu le-a făcut pe amândouă deodată, adecă a arătat şi puterea lui, în acelaşi timp a pregătit ca şi bunavoinţă a cuconilor să se invedereze mai strălucitoare. Deci, de unde atunci îndoiala lor, şi cum se explică că ii nu aveau nădejdea că numai decât se vor mântui? De aceia, că ii se credeau cei mai înjosiţi decât toţi, şi că se credeau nevrednici de o astfeliu de binefacere din partea lui Dumnezeu. Şi cum că nu spun aceasta în bobote, apoi iată că fiind aruncaţi în cuptorul cel cu foc, ii plângeau şi se văicărau zicând: „Păcătuit-am, nelegiuit-am şi nu suntem vrednici a deschide gura noastră". De aceia şi ziceau ii: „Iară de nu". Dară dacă ii n'au spus pe faţă, că «puternic este Dumnezeu de a ne scăpà din cuptoriul cel cu foc, iară de nu ne và scăpà, apoi din cauza păcatelor nu ne scapă» de aceasta să nu te minunezi, căci atunci barbarii aceia ar fi crezut că sub pretextul păcatelor lor, ii acopereau aşà zicând slăbăciunea lui Dumnezeu. De aceia ii vorbind numai de putinţa lui Dumnezeu de a-i mântuì, nu mai pune cauza. De altfeliu erau şi bine învăţaţi, ca să nu descoase judecăţile lui Dumnezeu.

Acestea deci spunându-le s'au băgat în foc, şi nici n'au dispreţuit pe împărat, nici chipul lui nu l'au sfărâmat. Astfeliu trebuie a fi cel bărbătos, înţelept şi blând, şi mai ales în primejdii, ca să nu se arate că este stăpânit în asemenea lupte de mânie şi slavă deşartă, ci de bărbăţie şi înţelepciune. Cel ce batjocoreşte, poartă cu sine bănuieala acelor greşale, pe când cel ce sufere şi se luptă cu blândeţă şi bărbăţie, este admirat nu numai ca bărbătos, ci încă este şi proclamat pentru blândeţă, ceia ce au făcut şi aceşti trei cuconi, căci au arătat nu numai bărbăţie, ci şi blândeţă, şi nimic n'au făcut pentru plată, nici pentru vre-o recompensă. «Şi dacă nu va voì, zice, să ne izbăvească din această primejdie, totuşi noi nu vom slujì dumnezeilor tăi, căci dejà avem răsplata luată dela el, învrednicindu-ne a ne izbăvì de necucernicie, şi pentru dânsa (cucernicie, evsevie) a ne arde trupurile noastre». Deci şi noi având dejà răsplata —

și în adevăr că o avem, fiindcă ne-am învrednicit a-l cunoaște precum trebuie și a deveni mădulări ale lui Christos — să nu facem trupul nostru madulariu al curviei. Că dacă trebuie a sfârși cuvântul cu această vorbă înfricoșată, ca astfeliu să avem cugetele stăpânite de frica ameninţărei, să rămânem atunci a ne găsi prin această frica mai curaţi decât aurul. Fiindcă numai așà vom puteà a ne izbăvì de curvie și a vedeà pe Christos, pe care fie ca cu toţii să ne învrednicim a-l vedeà în acea zi, prin charul Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XIX

„Iară pentru care mi-aţi scris, bine este omului de femeie să nu se atingă. Iară pentru curvii, fiecare să-și aibă femeia sa și fiecare să-și aibă bărbatul său“ (Cap. 7, 1. 2).

Indreptând cele mai greie păcate: întâi păcatul de a desbinà biserica, al doilea păcatul acelui curvariu, al treilea acel al lacomului, la urmă face uz de vorbe mai blânde, iară printre acestea pune sfatul și povaţa lui pentru însurătoare și pentru feciorie, liniștind auditoriul de cele greoaie de până acum. In a doua epistolă el face cu totul din contra, căci începe dela cele mai blânde și sfârșește cu cele mai posomorâte. Dară aici aducând vorba de feciorie, iarăși se întoarce la cele care ating, nepunându-le toate dela olaltă, ci variindu-și cuvântul la fiecare împrejurare, dupre cum cereà timpul și trebuinţa împrejurărilor. De aceia zice: „Iară pentru care mi-aţi scris“. Așà dară îi scrisese dacă trebuie a se depărtà de femeie sau nu. Deci răspunzând la acestea și legiuind cele pentru căsătorie, introduce și vorba despre feciorie. „Bine este omului de femeie să nu se atingă“. «Dacă, zice, cauţi ceia ce este mai bun, apoi

mult mai bine este de a nu te însoţi de loc cu femeie, iară dacă cauţi siguranţă şi ajutoriu în slăbăciunile tale, însoţeşte-te cu femeie prin căsătorie». Fiindcă erà natural — ceia ce şi astăzi se petrece, — ca bărbatul să voiească şi femeia să nu voiească, sau vice-versa, priveşte cum el vorbeşte cu fiecare. Sunt unii, cari zic că cuvântul lui aici este îndreptat către preoţi, însă eu având în privire cele ce urmează, nu cred că este aşà. Dară dacă el ar fi scris acestea numai pentru preoţi, nu ar fi pus sfătuirea în mod general, ci ar fi zis: «bine este dascalului să nu se atingă de femeie». Dară acum el n'a zis aşà, ci spunând: „bine este omului“ şi nu numai preotului, vorbeşte în general. Şi iarăşi: „Deslegatu-te-ai de femeie? Nu căutà femeie“ (Vers. 27). N'a zis: «tu, preotule sau dascale» ci în mod nehotărît. Şi în fine mergând mai departe cu vorba, el tot în mod general spune: „iară pentru curvii fiecare să-şi aibă femeia sa“, cu care ocazie odată cu cauza învoirei el introduce abstinenţa sau înfrânarea.

„Femeei bărbatul datornica dragoste să-i deà, aşijderea şi femeia bărbatului“ (Vers. 3). Dară ce va să zică datornica dragoste? „Femeia trupul său nu-şi stăpâneşte“ (Vers. 4), ci ea este şi roaba şi stăpâna bărbatului. Deci, dacă tu te lepezi de acea robie cuvenită, te împotriveşti lui Dumnezeu. Iară de voieşti să te lepezi chiar pentru un timp scurt, fie că ar îngădui bărbatul, acelaşi lucru este. De aceia apostolul a numit acest fapt datorie, ca să arate că niciunul nu este stăpân pe sine, ci unul altuia robi. De aceia, când vezi că o femeie curvă te ispiteşte, spune-i: «trupul nu este al meu, ci al femeei mele». Tot aşà să spună şi femeia către cei ce ar voi să-i calce înţelepciunea ei: «trupul nu este al meu, ci al bărbatului meu». Deci, dacă femeia sau bărbatul nu este stăpân pe trupul său, cu atât mai mult nu este stăpân pe averi. Auziţi aceasta toţi câţi aveţi femei, şi toate câte aveţi bărbaţi: dacă nu trebuie a aveà trup deosebit, cu atât mai mult averi deosebite. Aiurea însă, atât în legea nouă cât şi în cea veche, bărbatului se dă multă autoritate, zicând: „Către bărbatul tău va fi întoarcerea ta, şi el te va stăpâni“ (Facer. 3, 16), iară Pavel explicând scrie ast-

feliu: „Bărbaţi, iubiţi-vă femeile voastre, iară femeia să se teamă de bărbat“ (Efes. 5, 25) — pe când aici el nu spune de mare sau mic, ci stabileşte o singură stăpânire. De ce? Fiindcă vorba lui aici este despre înţelepciune. «In celelalte toate, zice, covârşască sau stăpâniască bărbatul; însă unde este vorba de înţelepciune, nici de cum. „Bărbatul trupul său nu-şi stăpâneşte, ci femeia, şi femeia trupul său nu-şi stăpâneşte, ci bărbatul“. Mare este egalitatea şi nu este nici o prisosinţă.

„Să nu opriţi datoriea unul altuia, fără numai din bună înţelegere“ (Vers. 5). Dară ce va să spună el aici? «Să nu se abţină femeia, zice, dacă bărbatul nu voieşte, şi nici bărbatul, dacă nu voieşte femeia». Şi de ce? Fiindcă din astfeliu de abţinere se nasc mari rele, căci şi preacurviile, şi curviile, şi chiar stricarea caselor de aici provin de multe-ori. Dacă având pe femeile lor şi încă curvesc, apoi cu atât mai mult vor face aşà, dacă sunt lipsiţi de această mângâere. Şi bine a zis: „Să nu opriţi datoriea“ adecă să nu vă lipsiţi de datoriea voastră conjugală. Cu alte cuvinte el numeşte lipsă acum ceia ce mai sus a numit-o datornica dragoste, ca astfeliu să arate importanţa stăpânirei. A se abţineà unul din doi fără voinţa celuilalt, aceasta este lipsă, aceasta însamnă a oprì datoriea, pe când dacă e cu voiea lui, nu se poate numì lipsă sau oprire de datorie. Deci trebuie a preferà concordiea înaintea tuturor, fiindcă este şi mai principală decât toate. Şi de voieşti, să examinăm acest fapt mai de aproape. Fie de exemplu o femeie şi un bărbat, şi abţină-se femeia, fără ca bărbatul să voiască. Deci, de ce te miri dacă el din această cauză curveşte, sau dacă nu curveşte, apoi este posomorît, veşnic tulburat, veşnic în luptă şi cauzând femeei mii de neajunsuri? Care este folosul postului şi a înfrânărei, dacă dragostea este sfâşieată? Nici unul. Câte batjocuri, nu ies de aici, câte vorbe proaste, şi câtă luptă nu se desfăşură în asemenea împrejurări! Când într'o casă bărbatul şi femeia sunt dezbinaţi, apoi acea casă nu se găseşte mai bine decât corabiea cea purtată de valurile mărei, fiindcă şi aici căpitanul vasului se află în neînţelegere cu pilotul.

De aceia zice: „Să nu opriți datoriea unul altuia, fără numai din buna înțelegere până la o vreme, ca să vă îndeletniciți în post și în rugăciune“ — vorbind aici de rugăciunea cea cu multă sîrguință. Că dacă împiedecă pre cei uniți de a se rugă împreună pentru un timp, apoi a se rugă necontenit cum s'ar puteà? Deci se poate ca cineva să fie și însurat cu femeie, și în acelaș timp să fie cu băgare de samă și la rugăciune; însă asemenea rugăciune devine mai exactă prin înfrânare. Căci n'a zis simplu «ca să vă rugați» ci „să vă îndeletniciți cu rugăciunea“, punând aceasta ca o ocupațiune, iară nu ca fiind vre-o necurățenie. „Și iarăși să vă împreunați, ca să nu vă ispitească pre voi Satanà“. Ca să nu se creadă că aceasta este o legiuire din parte-i, apoi adaogă și cauza. Și care este acea cauză? „Ca să nu vă ispitească pre voi Satanà“ zice. Și ca să afli că cele ale curviei nu le mrejaște diavolul singur, a adaos: „pentru neînfrânarea voastră“.

„Că voiesc ca toți oamenii să fie precum și eu“ (Vers. 7). Aceasta o face în multe locuri, când sfătuiește auditoriul pentru lucruri grele de îndeplinit, căci se pune pe dânsul la mijloc zicând: „următori (imitători) mie să fiți“. „Ci fiecare are darul său dela Dumnezeu“. Fiindcă mai sus i-a acuzat foarte tare zicând: „pentru neînfrânarea voastră“ apoi aici iarăși i-a mângâiat, zicând: „ci fiecare are darul său dela Dumnezeu“, prin care vorbe nu arată că faptele sau succesele noastre nu au nevoie de sîrguința noastră, ci — dupre cum am zis — el îi mângâie. Dară dacă este dar, și prin urmare omul nu introduce spre aceasta nimic dela sine, cum de zici: „Iarăși zic celor necăsătoriți și văduvelor, bine este lor de vor rămâneà precum și eu. Iară de nu se vor puteà ținea, să se căsătorească; că mai bine este să se căsătorească decât să se aprinză“ (Vers. 8. 9). Ai văzut înțelepciunea lui Pavel, cum a arătat că înfrânarea este mai bună, și că nu silește pe cel ce nu poate ajunge la acea perfecțiune, temându-se

nu cumvà să se petreacă vre-o greşală? „Că mai bine este să se căsătorească decât să se aprinză" zice, prin care cuvinte a arătat cât de mare este tiraniea poftei aceştiea. Ceia ce el spune, aceasta însamnă: «Dacă suferi, zice, multă dorinţă şi multă aprindere, apoi izbăveşte-te de dureri şi osteneli, ca nu cumvà să te abaţi din calea cea dreaptă».

„Iară celor căsătoriţi poroncesc nu eu, ci Domnul". (Vers. 10). Fiindcă urmează a cità o lege hotărîtă pusă de Christos, de a nu lăsà pe femeie decât numai pentru caz de curvie, de aceia zice „nu eu". Cele spuse mai 'nainte, de şi poate nu s'au spus cu toată exactitatea, totuşi şi lui i s'au părut aşà,—ceia ce spune aici însă, el o predă cu toată exactitatea. Aşà că expresiunele „eu" şi „nu eu" au această deosebire. Şi pentru ca nu cumvà să-ţi închipui pe ale lui ca omeneşti, de aceia a adaos: „că mi se pare că şi eu am Duhul lui Dumnezeu" (Vers. 40). Dară ce a poroncit Domnul celor căsătoriţi? „Femeia de bărbat să nu se despartă. Iară de se va şi despărţi să nu se mărite, sau să se împace cu bărbatul său". (Vers. 11). «Fiindcă s'a întâmplat dezbinări, zice, fie din cauza înfrânărei, fie din alte pretexte şi micimi de suflet, de aceia e cu mult mai bine ca nici începutul să nu se facă, iară de cumvà s'a făcut, apoi remână femeia cu bărbatul, şi chiar dacă nu mai are relaţii cu dânsul, cel puţin nu mai are pe alt bărbat».

„Iară celorlalţi eu zic, nu Domnul; de are vre-un frate femeie necredincioasă, şi ea va voì să vieţuiască cu el, să nu o lase pre ea. Şi femeia de are bărbat credincios, şi acela va voì să vieţuiască cu dânsa, să nu-l lase pre el" (Vers. 12, 13). Dupre cum atunci când vorbeşte de a se despărţi cinevà de curvari, a făcut lucrul uşor de îndreptat, zicând: „Şi cu adevărat [1]) nu cu curvarii

---

[1]) *Notă*. A se vedea explicaţia şi traducerea exactă a expresiunei οὐ πάντως din acest pasaj, la omilia a XVI, pagina 204. în *Notă*.

lumei aceştiea“ tot aşà şi aici a prevăzut multă uşurinţă, zicând: „iară de are femeia bărbat necredincios, şi bărbatul are femeie necredincioasă, să nu o lase pre dânsa“. Ce spui? Dacă este necredincios, să rămână cu femeia, iară de este curvariu să nu rămână?—de şi curviea este mai pre jos de necredinţă. De sigur că curviea este mai pre jos, însă Dumnezeu cruţă foarte mult cele ale tale. Aceasta o face el şi cu jărtfa, zicând: „Lasă jărtfa ta înaintea altarului, şi mergi mai întâi de te împacă cu fratele tău“ (Math. 5, 24). Aceasta a făcut şi cu cel ce datorà o mie de talanţi, căci de şi-i datorà o mie de talanţi, totuşi n'a fost pedepsit decât atunci, când el torturà pe fratele său ce-i datorà o sută de dinari.

Apoi ca nu cumvà femeia să se teamă că va devenì necurată prin împreunarea ei cu bărbatul necredincios, zice: „Pentru că se sfinţeşte bărbatul necredincios prin femeie (credincioasă), şi se sfinţeşte femeia necredincioasă prin bărbat (credincios)“. (Vers. 14). Dacă cel ce se lipeşte de curvă este un trup, apoi este invederat că şi femeia care se lipeşte de un idololatru este un trup. Un trup este, însă nu devine necurat, ci curăţeniea femeei biruieşte necurăţenia bărbatului, dupre cum iarăşi şi curăţeniea bărbatului credincios biruieşte necurăţeniea femeei necredincioasă. Deci cum aici este biruită necurăţeniea —pentru care se şi permite traiul împreună—în timp ce cu femeia curvă bărbatul nu este învinovăţit dacă o alungă? Fiindcă aici este speranţa că acel rătăcit se va mântuì prin căsătorie, pe când acolo căsătoriea se desface; acolo amândoi sunt conrupţi, pe când aici numai unul este cu păcatul. De pildă, eu spun că femeia ce a curvit odată este spurcată. Deci, dacă cel ce se lipeşte de curvă este un trup, apoi şi el devine spurcat unindu-se cu o curvă şi, prin urmare, curăţeniea întreagă a dispărut. Aici însă nu este aşà. Este necurat idololatrul, însă femeia nu este necurată. Dacă ea ar fi fost tovarăşă cu el în necurăţenie, voiu să zic în necucernicie, de sigur că ar fi trebuit ca şi ea să devină necurată, dară acum iată că idololatrul este necurat în altceva, pe când femeia se împărtăşeşte de un lucru în care el nu este necurat. Căsătorie este la mijloc şi unirea trupurilor, întru cât

este tovărăşie. Pe lângă aceasta este apoi şi speranţa că un asemenea bărbat se va îndreptà prin femeie, căci vieţuieşte împreună cu ea, pe când pe celalalt nu este aşà de uşor. Căci în adevăr, cum ceea ce în trecut a fost necinstită, căci a devenit a altuia, ceia ce a dispreţuit drepturile căsătoriei, cum va puteà aceasta zic, ca să îndrepte pe cel nedreptăţit şi pe cel ce se găseşte acum ca străin faţă de ea? Şi iarăşi; acolo după curvie bărbatul nu mai este bărbat, pe când aici chiar dacă femeia este idololatră, totuşi drepturile bărbatului nu sunt pierdute. Nu cum s'ar întâmplà vieţuieşte ea cu necredinciosul, ci voind el, pentru care şi zice: „Şi acela va vòi să vieţuiască cu dânsa". Ce vătămare poate fi, spune'mi, când şi cele ale evseviei rămân neştirbite, în acelaş timp sunt şi speranţe bune pentru cel necredincios? Ce vătămare poate fi, de a rămâneà uniia ca aceştiia căsătoriţi, şi a nu introduce pricini de lupte prisoseinice? Căci apostolul nici nu vorbeşte aici pentru cei ce nu s'au unit încă în acest chip, ci pentru cei ce dejà se unise. El n'a zis: «dacă cinevà voieşte a luà pe un necredincios» ci „dacă are bărbat necredincios, sau femeie necredincioasă". De exemplu, dacă după ce s'au căsătorit a primit credinţa, şi dacă celalalt rămânând în necredinţă voieşte totuşi a vieţuì împreună, apoi acel traiu să nu se strice.

„Pentru că se sfinţeşte bărbatul necredincios prin femeie (credincioasă)" zice. Atât de mare este prisosinţa curăţeniei! Dură ce? Oare Elinul este sfînt? Nici decum, căci n'a zis că este sfînt, ci că se sfinţeşte prin femeie. Aceasta o a spus nu ca să-l arate pe acela sfînt, ci ca să scoată pe femeie din frică, pe deoparte, iară pe altă parte şi pe dânsul să-l atragă spre cunoştinţa adevărului. Nu în unirea trupurilor stă necurăţeniea, ci în cugete şi în intenţiunea omului. Mai departe apoi dă şi dovadă. «Dacă, zice, remânând necurată dai naştere vr'unui copil, apoi acel copil nu este numai din tine singură, şi deci este necurat, sau pe jumătate curat, pe când acum el nu mai este necurat». De aceia a adaos: „Că într'alt chip feciorii voştri necuraţi ar fi, iară acum sfinţi sunt", adecă nu mai sunt necuraţi. El a numit sfinţi

pe acei copii, scoţându-li prin această vorbă frica unei astfeliu de bănueli.

„Iară de se desparte cel necredincios, despartă-se", (Vers. 15). Aici faptul numai este curvie. Dară ce însamnă: „iară de se desparte cel necredincios"? «De exemplu, zice, dacă îţi poronceşte de a jertfi şi a luà parte prin căsătorie la necucernicica lui, sau a plecà din casă, apoi atunci mai bine este de a stricà căsătoriea, şi nici decât cucerniciea». De aceia a şi adaos: „că nu este robit fratele sau sora într'unele ca acestea". Dacă în fiecare zi se ceartă şi se luptă pentru aceasta, apoi mai bine este de a te izbăvi de acest rău. La aceasta şi face aluziune, zicând: „că spre pace ne-a chemat pre noi Dumnezeu". Acelà este care a dat pricină de desfacere, dupre cum face şi cel ce curveşte.

„Că ce ştii, femeie, oare mântui-ţi-vei bărbatul" (vers. 16)? Aceasta este zisă faţă de expresiunea de mai sus: „Să nu-l lase pre el". «Dacă el, zice, nu se împotriveşte, rămâi pe lângă dânsul, căci ai şi un câştig. Rămâi, îndeamnă, sfătueşte şi convinge-l, căci nici un dascăl nu va puteà să facă ceia ce vei face tu, ca femeie». Şi nici nu-i impune vre-o siluire, sau cere de la dânsa ca numai de cât să facă aşà, ca nu cumvà să devină greoiu în vorbă, nici nu poronceşte de a se lepădà de această sarcină, ci prin neştiinţa viitorului lasă lucrul în suspensiune, zicând: „Că ce ştii, femeie, oare mântui-ţi-vei bărbatul? sau ce ştii, bărbate, oare mântui-ţi-vei femeia?" Şi iarăşi: „Fără numai fiecăruia precum a împărţit Dumnezeu, şi fiecare precum l-a chemat Domnul, aşà să umble. Şi aşà întru toate bisericele poroncesc. De este cineva chemat fiind tăiat împrejur, să nu poftească netăiere împrejur. Intru netăiere împrejur cineva s'a chemat? Să nu se taie împrejur. Tăierea împrejur nimic nu este, şi netăierea împrejur nimic este, ci paza poroncilor lui Dumnezeu. Fiecare întru chemarea care s'a chemat, întru aceia să rămână. Rob eşti chemat? Nu te

griji" (Vers. 17—21). «Acestea, zice, nu contribuie cu nimic la credinţă. Deci, nu te certà, şi nici te teme, căci credinţa le-a scos pe toate acestea».

„Fiecare întru chemarea care s'a chemat, întru aceia să rămână". Ai fost chemat având femeie necredincioasă? Rămâi în acea chemare, şi nu cumvà pentru credinţă să-ţi alungi femeia. Ai fost chemat fiind rob? Nu te griji, ci rămâi slujind. Ai fost chemat fiind netăiat împrejur? Rămâi netăiat împrejur. Ai crezut fiind tăiat împrejur? Rămâi tăiat împrejur. Căci aceasta însamnă expresiunea „Fiecăruia precum a împărţit Dumnezeu". Acestea nu sunt piedici întru exercitarea evseviei. Tu fiind rob ai fost chemat, altul având femeie necredincioasă, altul fiind tăiat împrejur. Vai! Unde a pus el robiea! Dupre cum tăierea împrejur cu nimic nu foloseşte, precum nici netăierea împrejur cu nimic nu vătămă, tot aşà nici robiea sau libertatea. Şi pentru ca aceasta să o facă mai lămurità, zice: „Ci de şi poţi să fii slobod, mai mult te supune", adecă mai mult încă să slujăşti. Dară de ce oare poronceşte celui ce puteà să se libereze ca să rămână rob? Voind a arătà că robiea cu nimic nu vatămă, ci încă chiar foloseşte. Şi nu sunt în necunoştinţă că sunt uniia cari susţin că expresiunea „mai mult te supune" este zisă pentru eliberare din robie, zicând că «dacă poţi a te eliberà, liberează-te», însă acest cuvânt este cu totul contrar modului de vorbire a lui Pavel, dacă cu adevărat făceà aluziune la aceasta. Căci mângâind pe rob şi arătând că el cu nimic nu este nedreptăţit, nu 'i ar fi poroncit ca să devină slobod, fiindcă poate i-ar fi răspuns cineva: «dară dacă nu pot?» Deci, nu spune el aceasta, ci dupre cum am zis mai 'nainte, el voieşte a arătà că nimic nu este mai mult cu cel devenit slobod, şi «chiar de ai fi stăpân în a te eliberà, zice, rămâi a slujì încă mai mult».

Mai departe, apoi pune şi cauza, zicând: „Că cel ce este chemat întru Domnul rob, slobod Domnului este; aşijderea şi cel ce este chemat slobod, rob este lui Christos". (Vers. 22). «In cele dupre Christos, zice, amândoi sunt deopotrivă. Deopotrivă eşti şi tu rob al lui Christos, deopotrivă şi stăpânul tău. Deci,

cum este robul slobod? «Că te-a eliberat, zice, nu numai de păcat, ci încă și de a mai rămâneà rob al robiei celei deafară». El nu mai lasă ca robul să rămână rob, și nici om stând în robie, și aceasta este minunea cea mare. Dară cum oare robul rămânând rob este slobod? Când este scăpat de patimi, și de boalele sufletești, când disprețuiește averile, mărirea și celelalte patimi.

„Cu preț sunteți cumpărați, nu vă faceți robi oamenilor“ (Vers. 23). Expresiunea aceasta este zisă nu numai câtră robi, ci și câtră cei slobozi. Căci se poate ca fiind cineva rob, să nu fie rob, precum și fiind slobod să fie în același timp și rob. Și cum fiind rob, nu este rob? Când el face totul pentru Dumnezeu, când nu este ipocrit, și când ceia ce face nu o face de ochii oamenilor, adecă slujind oamenilor el este slobod. Și iarăși, cum fiind cinevà slobod este rob? Când slujaște oamenilor vre-o slujbă oare-care uricioasă, sau pentru pofta de bani, sau pentru îmbuibarea pântecelui, sau pentru stăpânie. Unul ca acesta este mai rob de cât toți robii, chiar de ar fi slobod. In adevăr, gândește-te la aceste două împrejurări: Rob a fost Iosif, însă nu rob oamenilor, pentru care chiar în robie el erà mai slobod de cât toți cei slobozi. Dară n'a ascultat de stăpâna sa, la ceia ce voià dânsa. Și iarăși, slobodă erà acea femeie, însă mai roabă de cât toate roabele, de vreme ce se rugà și lingușà pe sluga sa Iosif, — însă n'a putut convinge pe cel slobod ca să facă ceia ce nu voià a face. Deci faptul acesta, nu mai erà robie, ci chiar libertatea cea mai 'naltă. Căci cu ce a fost împiedecat el din robie spre fapta bună? Audă aceasta robii și cei slobozi. Cine a fost rob? Cel rugat, sau ceia ce se rugà? Ceea ce cerea cu stăruință, sau cel ce disprețuià pe ceea ce se rugà? Căci și pentru robi sunt hotare puse de Dumnezeu, prin care se legiuește până unde trebuie a fi păzite, iară a trece peste aceste hotare nu se cuvine. Când stăpânul nu poroncește nimic din acele care nu plac lui Dumnezeu, atunci trebuie a'i urmà și a se supune lui; — mai departe însă, de loc nu trebuie a se supune, și cu chipul acesta robul devine slobod. Dară dacă ai mers mai departe, apoi chiar slobod de ai fost, totuși ai devenit rob.

— Aceasta tocmai dă a înțelege, zicând: „Nu vă faceți robi oamenilor“. Dară dacă nu este așà, și apostolul ar fi poroncit de a părăsì pe stăpâni, și a ambi-

ţionă ca să devină slobozi, apoi atunci cum de îi sfătueşte zicând: „Fie-care întru chemarea în care s'a chemat, întru aceia să rămână?“ Şi aiurea: „Câţi sunt sub jug robi, pre stăpânii săi de toată cinstea vrednici să-i socotească;... iară cari au stăpâni credincioşi, să nu-i defaime, căci fraţi sunt cei ce primesc facerea de bine“ (I. Timoth. 6, 1. 2). Deasemenea şi Efesenilor, precum şi Colosenilor scriindu-li acelaşi lucru îl hotărăşte (Efes. 6, 5 şi urm. Colos. 3, 22 şi urm.); de unde se vede lămurit că el nu desfiinţază această robie, ci pe acea venită din răutate, care este cea mai grozavă, fiindcă chiar slobod fiind cinevà îi slujăşte. Ce folos aveau fraţii lui Iosif că erau slobozi? Care nu erau mai robi de cât toţi robii, minţind tatălui lor, minţind cătră neguţitorii aceia şi spunându-li ceia ce nu erà, minţind şi pe fratele lor? Însă nu aşà este cel cu adevărat slobod, ci pretutindeni şi în toate este adevărat; pe dânsul nimic nu l'a putut robi, nici legături, nici robiea, nici amorul stăpânei lui, nici că se găsea în ţară străină, ci a rămas slobod în toate. Aceasta este mai cu samă libertate, când cinevà străluceşte chiar şi în robie.

Astfeliu este creştinismul, căci chiar şi în robie el îţi hărăzeşte libertatea. Şi precum corpul care dela natură este nerănit, atunci se arată că el este cu adevărat nerănit, nevulnerabil, când chiar primind în el săgeţi nu pătimeşte nici un rău, tot aşà şi cel cu adevărat slobod numai atunci se arată aşà, când având şi stăpân el nu se robeşte. De aceia poronceşte de a rămâneà rob. Dară dacă nu este cu putinţă de a fi creştinul slugă sau rob dupre cum trebuie, apoi atunci Elinii ne vor acuzà de o mare slăbăciune a evseviei, iară de vor aflà că slujba cu nimic nu vatămă evseviea, apoi atunci vor admirà propoveduirea cuvântului evanghelici. Că dacă pe noi nu ne vatămă nici moartea, nici bătăile sau legăturile, apoi cu atât mai mult robiea sau slujba ce o facem altora. Focul şi ferul, şi mii de cazne, şi boalele, şi sărăciea, şi fiarele sălbatece, şi multe altele mai grozave decât acestea nu au vătămat pe cei credincioşi, ba încă i-au făcut şi mai puternici, apoi cum îi va puteà vătămà robiea? Nu robiea aceasta vatămă, iubitule, ci robiea cea dela natură, robiea păcatului. De nu eşti rob al acestei robii, încurajează-te şi

te veseleşte, căci nimeni nu te va puteà nedreptăţi cu cevà, de vreme ce ai moralul tău nerobit, — iară de vei fi robit acestei robii, apoi chiar de ai fi slobod de mii de ori, nici un folos nu vei aveà din acea libertate. Căci ce folos vei aveà — spune'mi — dacă nu slujăşti oamenilor, însă în acel timp te supui pe sine'ţi tuturor patimilor? Oamenii de multe-ori şi cruţă pe cei ce îi slujăsc, pe când stăpânii aceia — patimile — nici-odată nu se mai satură de pierderea ta. Slujăşti unui om? Dară şi stăpânul teu iţi slujaşte ţie, căci el se ingrijaşte de hrana ta, de sănătatea ta, de haine şi de încălţăminte, şi de toate cele necesare ţie. Şi nu te temi tu atât de mult ca nu cumvà să fii dispreţuit de stăpân, pe cât se teme el ca nu cumvà să-ţi lipsească din cele trebuitoare. Dară poate ca stăpânul se culcă, iară tu stai treaz? Şi ce are a face! Căci aceasta se întâmplă şi cu tine, iară nu numai cu dânsul. De multe-ori şi tu fiind culcat şi dormind cu poftă. el nu se culcă, ci suferă o mulţime de neajunsuri prin piaţă şi priveghiază mai grozav decât tine. Ce a pătimit Iosif atât de mult de la stăpâna lui, pre cât a pătimit ca de la pofta ce o ardeà? Căci el n'a făcut ceia ce voià dânsa, pe când ea făceà totul ceia ce-i poronceà stăpâna ei, voiesc să spun de desfrânarea ce o stăpâneà, — şi nici că a contenit până ce a făcut-o de r.s. Dară ce stăpân poronceşte de acestea? Ce tiran crud ar pretinde astfeliu de lucruri? «Roagă-te de robul teu, zice, linguşăşte pe cel cumpărat cu bani, roagă pe prizonierul tău, şi chiar de te-ar stupì, tu totuşi rabdă, şi chiar de i-ai spune de mii de ori şi n'ar primì, tu totuşi ţine-l în singurătate, sileşte-l necontenit, şi fă-te de ris». Dară ce poate fi mai necinstit şi mai murdar ca aceste cuvinte? «Dacă, zice, nici aşà nu vei izbutì cu nimic, apoi atunci huleşte şi înşală pe tovarăşul tău». Priveşte cât de uricioase, cât de barbare sunt aceste poronci, cât de aspre, cât de crude şi cât de nebune sunt!

Dară oare poronceşte un stăpân lucruri de acelea pe care le-a poroncit atunci desfrâul acelei femei? Şi cu tote acestea ea n'a îndrăznit ca să nu asculte. Iosif însă n'a suferit nimic din acestea, ci cele contrare, care i-au adus slavă şi cinste. Voieşti poate a vedeà şi un alt bărbat sub ascultarea unei astfeliu de stăpâne, poroncind multe, şi ne'ndrăznind de a se împotrivì? Gândeşte-te la Cain, câte a făcut el poroncindu-i-se de acea stăpână nemiloasă. I-a poroncit de a ucide pe frate, de a minţi pe Dumnezeu, de a întristà pe tată, de a face lucruri neruşinate, şi el

totul a făcut, şi cu nimic nu s'a împotrivit. Şi de ce te minunezi dacă această stăpână are atâta putere asupra cuivà?—când de multe-ori ea a nimicit chiar popoare întregi. De pildă femeile Madianiţilor au luat aproape în robie pe Iudei, supuindu-i pe toţi prin frumuseţa lor şi prin pofta de a le stăpânì.

Deci, o astfeliu de robie scoţând-o Pavel, zice: „nu vă faceţi robi oamenilor“, adecă «nu ascultaţi pe oamenii cari vă poroncesc absurdităţi, şi să nu vă plecaţi nici absurdităţilor voastre». Apoi ridicându-li cugetul şi înălţându-i zice: „Iară pentru fecioare poronca Domnului nu am, iară sfat dau, ca un miluit de la Domnul a fi credincios“ (vers. 25). Inaintând în regulă pe drumul apucat, el aminteşte la urmă şi de fecioare. Fiindcă mai sus i-a exercitat şi i-a pus în rânduială cu cuvinte pentru înfrânare, mai departe trece la ceva mai mare «şi de şi nu am poroncă, zice, eu totuşi cred că e ceva bun». Pentru ce? Pentru aceiaşi cauză pe care a pus-o vorbind de înfrânare. „Legatu-te-ai cu femeie? Nu căutà dezlegare. Dezlegatu-te-ai de femeie? Nu căutà femeie“ (Vers. 27). Acestea nu sunt contrare celor mai dinainte, ci încă în cea mai mare concordanţă. Căci şi acolo zice: „fără numai din bună voinţă“, iară aici zice: „Legatu-te-ai cu femeie? Nu căutà dezlegare“ şi aceasta nu este contrar celeilalte. Ceia ce este contra voinţei, numai aceia se poate considerà ca dezlegare, pe când dacă amândoi se înfrânează din bună voinţă, apoi atunci nu este dezlegare. După aceia ca să nu se creadă că aceasta este o legiuire din parte-i, a adaos: „Iară de te-ai şi însurat, n-ai greşit“ (Vers. 28). Apoi el dă ca pricină cele prezente, nevoiea de faţă, vremea cea scurtă a vieţei noastre, şi năcazurile de tot feliul. Căci căsătoriea tirăşte după sine multe, pe care le-a dat a se înţelege şi aici, şi în vorbele de mai sus pentru înfrânare: acolo spunând că femeia nu are stăpânire pe sine, iară aici zicând: „Legatu-te-ai“.

„Iară de te-ai şi însurat, n'ai greşit“. Aceasta nu o spune de ceia ce şi-a ales viaţa feciorelnică, fiindcă una ca aceasta de sigur că a greşit dacă s'a măritat. Dacă văduvele îşi iau pedeapsă măritându-se de a doua

oară, după ce şi-au ales odată văduviea, apoi cu atât mai mult fecioarele. „Dară năcaz în trup vor aveà unii ca aceştiia". «Insă, zici, şi plăcere vor aveà». Dară şi pe aceasta priveşte cum a împuţinat-o prin scurtimea timpului de faţă, zicând: „că vremea de acum scurtă este", adecă «ni s'a poroncit de a călători numai prin această lume, şi la urmă a ieşi de aici, tu însă te învârteşti într'una înăuntrul ei». Chiar dacă căsătoriea n'ar aveà nici o supărare sau nemulţămire, şi tot ar trebuì ca cineva să se grăbească spre cele viitoare, — dară încă dacă mai are şi năcazuri, de ce să i se mai pună greutăţi? De ce să se mai ia o astfeliu de povoară, când chiar şi după ce a luat-o cineva, trebuie a se purtà aşà feliu ca şi cum n'ar aveà-o? — fiindcă zice: „Cei ce au femei, să fie ca cum n'ar aveà". Apoi introducând cevà din cele viitoare, iarăşi a întors vorba spre cele prezente. Unele sunt duhovniceşti ca de pildă când spune: „că cel însurat se îngrijaşte de ale lumei, iară cel neînsurat de ale Domnului, şi cum va plăceà Domnului", iară altele sunt de ale vieţei prezente, ca atunci când zice: „Şi voiesc ca voi fără de grijă să fiţi" (Vers. 32), — dară cu toate acestea chiar şi aşà îi lasă stăpâni pe dânşii. Căci dacă cel ce a arătat ce anume este de preferat, vine la urmă şi sileşte pe alţii să facă după voea sa, apoi prin aceasta lasă a se înţelege că chiar el n'are încredere în vorbele sale. Aşà că prin învoirea de mai sus el mai mult i-a sfătuit, şi în acelaşi timp pe nesimţite i-a oprit, zicând: „Şi aceasta spre al vostrŭ folos zic, nu ca să vă puiu vouă cursă, ci spre buna cuviinţă, şi apropiere de Domnul fără sminteală" (Vers. 35). Audă deci fecioarele, că nu în aceasta stă feciorìea, căci cea care se îngrijaşte de cele ale lumei, nici nu mai este fecioară, şi nici nu mai este cu bună cuviinţă. Căci zicând: „se deosibeşte femeia şi fecioara" (Vers. 34) a pus această deosebire între ele, cum şi prin ce anume se depărtează una de alta. Şi dând o definiţiune exactă fecioarei cum şi femeii măritate, el n'a spus de nuntă, nici de înfrânare, ci de linişte şi de prea multă ocupaţiune. De altfeliu nu unirea bărbatului cu femeie este un lucru

rău, ci răul este de a fi împiedecat unul dintrânşii spre filosofie. „Iară de i se pare cuivà că i se face vreo necinste pentru fecioara sa, dacă îi trec tinereţile“ (Vers. 36). Aici mi se pare că vorbeşte pentru căsătorie, iară în general spune tot pentru feciorie, fiindcă pentru femeia care a fost măritată odată ei permite şi a doua căsătorie „însă numai întru Domnul“ zice. Şi ce însamnă „numai întru Domnul?“ Adecă cu toată demnitatea, cu toată înţelepciunea, fiindcă de acestea este nevoie pretutindeni, şi de aceia trebuie a le căutà, căci de altfeliu nu este cu putinţă de a vedeà pe Dumnezeu. Dară dacă poate trecem răpede asupra fecioriei, apoi nimeni să nu ne învinovăţască de lene, fiindcă asupra acestui pasaj, sau mai bine zis asupra acestei chestiuni vă stă la îndămână o carte întreagă[1]), unde am trecut în revistă toate obiecţiunile aduse fecioriei, şi de aceia am crezut că a mai vorbì şi aici iarăşi de acest lucru ar fi cevà de prisos. De aceia, noi trimiţând acolo pe auditoriu în privinţa fecioriei, aici spunem numai atâta, că trebuie de a căutà necontenit înfrânarea. „Pacea să urmaţi, zice, şi sfinţeniea, fără de care nimeni nu va vedeà pre Domnul“ (Ebrei 12, 14). Deci, pentru ca să ne învrednicim de a-l vedeà şi a ne aflà în feciorie, şi fie că ne-am găsì în întâia-căsătorie, fie că într'a doua, aceasta să o alungăm, pentru ca să ne învrednicim de împărăţiea cerurilor, prin Charul Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XX

„Iară pentru cele ce se jărtfesc idolilor ştim că toţi avem ştiinţă, însă ştiinţa face semeţi, iară dragostea zideşte“ (Cap. 8, 1).

---

1) *Notă*. Face aluziune la Tractatul său *Despre feciorie*.

Mai întâi este necesar a ști ce voiește să spună prin acest pasaj, căci numai așâ cuvântul ni va fi lesne de priceput. Cel ce vede pe cinevà acuzat, dacă mai întâi nu va ști natura păcatului, nu va ști ce sunt cele ce se vorbesc pe socoteala lui. Deci, care erà cauza pentru care acuză atunci pe Corintheni? Un păcat mare și pricină a multe răle. Și care este acest păcat? Mulți dintre dânșii aflând că nu cele ce intră în om îl spurcă, ci cele ce ies dinlrânsul, și că idolii, lemnele, petrele și demonii, neputând nici vătămà și nici folosì cu cevà, întrebuințau această cunoștință în mod nepotrivit față cu perfecțiunea lor, și deci vătămătoare atât pentru dânșii, cât și pentru alții. Căci intrau și la idoli, și luau parte la mesele de acolo, și de aici se năștea cel mai mare rău. Cei ce aveau încă frică de idoli și nu cutezau a-i disprețuì, luau parte la ospețele de acolo, fiindcă vedeau și pe cei mai desăvârșiți făcând aceasta, și din această cauză se vătămau foarte mult. Căci nici măcar nu se atingeau de acele mâncări cu aceiași credință ca și idololatrii, ci mâncau din ele ca din jărtfele idolilor, fapt care erà așà zicând cărarea ce mergeà spre idololatrie. Dară și chiar acei așà ziși desăvârșiți nu se vătămau cum s'ar întâmplà, prin faptul că luau parte la mesele acele satanicești.

Deci, acesta erà păcatul lor, iară fericitul acesta voind a i îndreptà, nu deodată li vorbește cu dispreț, căci ceia ce dânșii făceau erà mai mult din prostie, decât din răutate. De aceia chiar dela început erà nevoie mai mult de sfătuire, decât de înfruntare puternică și de mânie. Și gândește-te la înțelepciunea lui, cum deadreptul începe cu sfătuirea. „Știm, zice, că toți avem știință pentru cele ce se jărtfesc idolilor". Lăsând la o parte pe cei slabi, ceia ce face peste tot locul, el vorbește mai întâi celor tari. Aceasta a făcut-o și în epistola către Romani, zicând: „Tu cine ești care judeci pe fratele tău" (Rom. 14, 10)? Fiind că cel tare și puternic este care poate primì mai cu ușurință certarea, ceia ce face și aici. Și mai întâi li moae trufiea, și ceia ce credeau că este al lor prin excepțiune, adecă că dânșii aveau cunoștința desăvârșită, aceasta, zic, el o declară de comună tuturor. „Știm că toți avem știință" zice. Dacă i-ar fi lăsat că îi să cugete lucruri mari de dânșii, apoi prin aceasta cu nimic nu ar fi fo-

losit, ba încă ar fi vătămat foarte mult. Sufletul ambițios când se mândrește de cevà, chiar dacă aceia ar vătămà pe alții, totuși el se ține strâns de acel lucru, din cauza slavei deșarte. De aceia Pavel mai întâi examinează acest fapt prin sine însuși, ceia ce mai în urmă a făcut și în chestiunea înțelepciunei celor de afară, doborând cu prisosință acea înțelepciune.

Acolo însă cu drept cuvânt făcea așà, fiindcă faptul acelora erà vrednic cu totul de acuzare, și ușurința erà mare, pentru care îl arată nu numai ca prisosilnic, ci încă chiar și contra propoveduirei. Aici însă nu se puteà face aceasta, fiindcă faptul lor erà cunoștință, și încă cunoștință desăvârșită. Deci nici nu erà fără primejdie de a dobori acea cunoștință, dară nici trufiea ce o aveau pentru aceasta nu se putea scoate cu ușurință. Deci, ce face el? Mai întâi o arată ca comună tuturor, cu care ocazie înfrânează semețiea lor. Cei ce au cevà mare și bun dacă singuri au acel lucru, apoi atunci se îngâmfă mai mult, dară dacă se arată că acel lucru îl au și alții, apoi nu pătimesc de boala mândriei Mai 'ntâi deci, el arată că cunoștința aceia este comună tuturor, fiindcă aceia credeau că este numai a lor. Apoi făcând-o comună tuturor, el nu se pune numai pe dânsul în acea comunitate, fiindcă în asemenea caz mai mult i-ar fi înălțat. Dupre cum când are cinevà singur un lucru, aceasta îl îngâmfă, tot așà și a aveà comun cevà din cele ce covârșesc, nu mai puțin îl îngâmfă. De aceia el nu se pune numai pe dânsul, ci pe toți, căci n'a zis «că și eu am cunoștință» ci „Știm că toți avem știință“. Chiar numai prin această expresiune singură, și încă li-a doborît trufiea; dară prin a doua li-a doborît-o încă și mai tare. Și care este aceasta? Când arată că chiar lucrul acesta (știința) încă nu este desăvârșit, ba chiar foarte imperfect, și nu numai imperfect, ci chiar și vătămătoriu, dacă nu este unit cu altcevà. In adevăr, că după ce zice că toți avem știință, adaogă imediat: „însă știința face semeți, iar dragostea zidește“, așà că dacă este fără dragoste, apoi atunci știința duce pe cinevà la ușurință. «Dară, zici tu, nici dragostea fără știință nu are vre-un folos». Insă el n'a spus aceasta, ci lăsând aceasta ca cevà mărturisit de toți, arată că știința are mare nevoie de dragoste. Cel ce iubește, ca unul care împlinește cea mai principală dintre toate poroncile,

chiar de ar aveà vre-o lipsă oarecare, totuşi iute se va bucurà de ştiinţă, pentru dragostea ce o are dupre cum a fost Cornilie sutaşul şi mulţi alţii, — pe când cel ce are ştiinţă, însă nu are şi dragoste, nu numai că nimica nu va câştigă, dară chiar din ceia ce are va cădeà, şi de multe ori va cădeà in prostii. Astfeliu dară, ştiinţa nu este constructivă a dragostei, ba încă chiar cu totul din contra, că taie pe cel ce nu este cu băgare de samă, trufindu-se şi îngâmfându-se. Mândriea obişnuieşte a împărţi, pe când dragostea uneşte pe cele despărţite şi duce la cunoştinţă. Ceia ce invederând mai departe zice: „Iară de iubeşte cinevà pre Dumnezeu, acela cunoscut este de dânsul". «In cât nu împiedec, zice, de a aveà ştiinţa desăvârşită, ci poroncesc numai de a o aveà unită cu dragoste, fiindcă de altfeliu nu este nici un folos, ba chiar vătămare». Ai văzut unde duce vorba despre dragoste? Fiindcă toate rălele de aici vin, adecă nu dela ştiinţa desăvârşită, ci de acolo că nu iubim cu putere, şi nici nu cruţăm pe aproapele din care cauză şi cu Corinthenii aceştiia s'au întâmplat dezbinări, trufie şi celelalte toate de care i-a învinovăţit şi înainte şi după această, de aceia şi apostolul necontenit aduce vorba de dragoste, îndreptând cu aceasta izvorul tuturor bunurilor. «De ce vă trufiţi, zice, pentru ştiinţă? Că dacă nu aveţi dragoste, apoi chiar sunteţi vătămaţi. Căci ce este mai rău decât mândriea? Dară dacă tu, iţi apropii dragoste, apoi atunci şi ştiinţa îţi va fi în siguranţă. Fiindcă chiar de a-i vedeà cevà mai mult la aproapele, tu însă iubindu-l nu te vei îngâmfà, ci îl vei aduce şi pe dânsul spre dragoste.» De aceia zicând el că „ştiinţa face semeţ" a adaos imedieat: „iară dragostea zideşte". N'a spus «moderează» ci ceia ce este cu mult mai folositoriu. Ştiinţa singură nu numai că trufeşte pe cinevà, dară îl şi desparte de lumea cealaltă. De aceia şi compară pe aceste două.

Apoi el pune şi a treia cauză, care puteà să-i biruiască. Şi care este aceasta? Că chiar de ar fi întovărăşită dragostea, totuşi nici aşà nu este desăvârşită ştiinţa. De aceia a şi adaos: „Iară de i-se pare cuivà că ştie cevà, încă nimic n'a cunoscut precum se cade a cunoaşte" (Vers. 2). Aceasta este rana cea mai adâncă. «Nu spun, zice, că ştiinţa este comună tuturor; nu spun

că urând cinevà pe aproapele şi pierzându-şi orice ruşine, el prin aceasta se vatămă singur foarte tare; — dară chiar dacă eşti cumpătat, chiar dacă iubeşti pe fratele tău, chiar şi atunci, zic, eşti nedesăvârşit în cunoştinţă. Nimic nu vei şti vre-odată, precum trebuie a şti. Dară dacă noi niciodată nu putem să avem ştiinţă exactă de cevà, apoi cum de au ajuns unii la atâta nebunie, în cât să zică că cunosc pre Dumnezeu cu toată exactitatea? Chiar de am aveà ştiinţă exactă de toate celelalte, nici aşà încă n'am puteà aveà ştiinţa de Dumnezeu exactă, căci câtă depărtare este între dânsul şi toate celelalte, nici nu se poate spune». Şi priveşte cum li-a doborât trufiea. El n'a spus că «nu aveţi ştiinţă cuvenită pentru cele ce vă stau de faţă» ci «nu aveţi ştiinţă pentru ori ce lucru». Şi n'a zis că «voi» ci ori şi cine, fie Petru, fie Pavel, fie ori şi cine. Prin aceasta el i-a şi mângăiat, în acelaşi timp i-a şi moderat cu putere.

„Iară de iubeşte cinevà pre Dumnezeu, acela" — nu zice «l'a cunoscut pre dânsul» ci „cunoscut este de dânsul", adecă nu noi l'am cunoscut pre dânsul, ci el ne-a cunoscut pre noi. De aceia şi ziceà Christos: „Nu voi m'aţi ales pre mine, ci eu v'am ales pre voi" (Ioan 15, 16), şi iarăşi: „atunci voiu cunoaşte, precum şi cunoscut sunt" (I. Cor. 13, 12). Deci tu te gândeşte cât de mult li-a doborât trufiea. Intâiu a arătat că ceia ce dânşii ştiu, este ştiut de toţi. „Toţi avem ştiinţă" zice. Mai departe a arătat că singură ştiinţa fără dragoste, este vătămătoare. „Că ştiinţa, zice, face semeţi". Mai departe apoi spune că chiar şi cu dragostea de ar fi împreună, totuşi acea ştiinţă nu este desăvârşită. „Iară de i se pare cuivà, zice, că ştie cevà, încă nimic n'a cunoscut, precum se cade a cunoaşte". Pe lângă acestea mai arată că chiar nici aceasta n'o avem dela noi, ci dela Dumnezeu care ne-a dăruit-o, căci n'a zis «a cunoscut pre Dumnezeu» ci „cunoscut este de dânsul". Dară dacă nu au ştiinţă desăvârşită, apoi aceasta vine dela dragoste, pe care n'o au dupre cum trebuie. „Iară de iubeşte cinevà, zice, pre Dumnezeu, acela cunoscut este de dânsul". Deci, prin toate acestea doborându-li trufiea, mai departe începe a dogmatizà, zicând astfeliu:

„Iară pentru mâncarea jertfelor idolicești, știm că idolul nimic nu este în lume, și cum că nu este alt Dumnezeu, fără numai unul“ (Vers. 4). Dară tu privește în câtă stenohorie a ajuns, fiindcă el voiește a construì deodată aceste două idei: că trebuie a fugì cineva dela astfeliu de mâncări, și că nu au nici-o putere acele mâncări de a vătămà pe cei ce se împărtășesc din ele, idei care nu se prea împacă între dânsele. Căci, în adevăr, aflând ii că acele mâncări nu aduc nici-o vătămare, ar fi dat năvală la asemenea ospețe ca indeferente,—iară fiind opriți de a se atinge de dânsele, ii ar fi bănuit, că având putere spre a vătămà, au fost opriți. De aceia tocmai doborând din început credința greșită de idoli, pune ca cauză principală a depărtărei lor de asemenea mâncări scandalul fraților, zicând astfeliu: „Iară pentru mâncarea jertfelor idolești, știm, că idolul nimic nu este în lume“. Iarăși face faptul comun și nu li permite ca numai ii să știe, ci știința aceasta o întinde în toată lumea. «Nu numai printre voi, zice, stăpânește această credință, ci pretutindeni». Care credință? „Că idolul nimic nu este în lume și că nu este alt Dumnezeu fără numai unul“. Așà dară nu sunt idoli? Nu mai sunt capiști de ale idolilor? Ba sunt, însă nu mai au nici-o putere, nici nu sunt dumnezei, ci demoni și petre—fiindcă prin această expresiune el se adresează și către păgânii cei mai ordinari, în același timp și către cei ce se păreau că sunt filosofi. In adevăr, că cei dintâi cu nimic mai mult nu se deosebeau de petre, iară ceilalți spuneau că întrânșii locuesc niște puteri oarecare, pe care le și numeau dumnezei. Deci, apostolul către cei dintâi spune că „idolul nimic nu este în lume“, iară către cei de al doilea că „nu este alt Dumnezeu, fără numai unul“. Ai văzut că el nu scrie acestea dogmatizând cum s'ar întâmplà, ci spre combaterea celor de afară? Căci aceasta trebuie a observà peste tot locul, fie că el vorbește cevà în mod absolut, fie că se adresează altora. De altfeliu aceasta contribuie foarte mult în lămurirea dogmelor, ba chiar și în priceperea celor vorbite.

„Pentru că de și sunt care se zic Dumnezei, ori în ceriu, ori pre pământ (precum sunt Dum-

nezéi mulţi, şi Domni mulţi), iară nouă un Dumnezeu este, Tatăl, dintru care sunt toate şi noi întru dânsul, şi unul Domnul Iisus Christos, prin care sunt toate şi noi printrânsul" (Vers. 5. 6). Fiindcă a spus mai sus că idolui nu este nimic, şi că nu este alt Dumnezeu, de şi de fapt erau pe atunci şi idoli, erau în acelaşi timp şi aşă numiţii Dumnezei, apoi ca să nu se creadă că el se războieşte contra celor puternici, adaoge imediat zicând: „Pentrucă deşi sunt care se zic Dumnezei..., precum şi sunt Dumnezei mulţi", şi nu că sunt în fiinţă, ci „cari se zic", adecă nu că sunt în realitate, ci că-i au numai în vorbe. „Ori în ceriu, ori pe pământ" zice, adecă vorbeşte aici de soare, de lună şi de stelele ce sunt pe ceriu, fiindcă pe toate acestea le adorau Elinii, iară când spune de cei de pe pământ, face aluziune la demoni şi la toţi cei înzeificaţi dintre muritori.

„Iară nouă un Dumnezeu este Tatăl". Mai sus a pus numai Dumnezeu fără expresiunea „Tatăl", căci zice: „Că nu este alt Dumnezeu, fără numai unul", iară acum după ce a scos cu desăvârşire pe zeii păgânilor, a adaos şi expresiunea „Tatăl". Apoi, ceia ce este dovada cea mai mare a dumnezeirei, adaoge şi aceasta: „dintru care sunt toate". Această expresiune arată lămurit că aceia nu sunt Dumnezei, dupre cum zice şi Prorocul: „Dumnezei cari cerul şi pământul n'au făcut, să piară de pre pământ şi de supt cerul acesta" (Ieremia 10, 11). Mai departe apoi adaogă şi ceialaltă expresiune, care încă nu este mai mică ca cea dintâi, căci zice: „şi noi întru dânsul". Când el zice: „dintru care sunt toate", vorbeşte de creaţiunea şi de facerea tuturor din nimic, iară când zice: „şi noi întru dânsul" vorbeşte de credinţă şi de apropierea noastră de dânsul, ceia ce zicea şi mai sus: „Şi dintru dânsul voi sunteţi întru Christos Iisus" (Cap. I, 30). Dintru dânsul noi suntem de două ori: şi că ne-a adus la viaţă din ceia ce nu eram, şi că ne-a adus la credinţă din necredinţă, fiindcă şi aceasta este tot creaţiune, dupre cum zice şi aiurea: „ca pre amândoi

să-i zidească întru sine într'un om nou“ (Efeseni 2, 15).

„Și unul Domnul Iisus Christos, prin care sunt toate și noi printrânsul“. Și pentru Christos iarăși acelaşi lucru să se înțeleagă, căci printrânsul a fost adus la vieață neamul nostru omenesc din ceia ce nu erà, şi tot printr'ânsul a fost întors din înşelăciune la adevăr. Așà că expresiunea „dintru care“ nu este pusă fără Christos, fiindcă dintru dânsul am fost creați prin Christos. Așà dară nici denumirile acestea nu le-a separat una de alta, acordând Fiului numele de Domn, iară Tatălui numele de Dumnezeu. Ba încă scriptura obişnueşte de multe ori de a confundà aceste denumiri, precum acolo unde zice: „Zis-a Domnul Domnului meu“ (Ps. 99, 1), şi iarăşi: „Pentru aceia te-a uns pre tine Dumnezeule Dumnezeul tău“ (Ibid. 44. 8) şi iarăşi: „Dintru care este Christos dupre trup, care este preste toate Dumnezeu“ (Rom. 9, 5), şi în multe locuri ar puteà vedeà cinevà confundate aceste denumiri şi puse una în locul alteia. Dară dacă aceste nume ar fi fost separate în însăşi natura lor, şi fiul nu ar fi Dumnezeu, şi Dumnezeu ca şi Tatăl, rămânând însă Fiu, apoi atunci zicând: „Iară nouă un Dumnezeu este“, erà de prisos de a mai adăogà expresiunea „Tatăl“, voind a arătà pre cel nenăscut, căci erà de ajuns numai denumirea de Dumnezeu, spre a arătà aceasta. Şi nu numai aceasta, ci încă se mai poate zice şi altcevà. Dacă de pildă tu zici că de vreme ce se spune că unul este Dumnezeu, apoi atunci nu se potriveşte Fiului numele de Dumnezeu, iată că în asemenea caz acelaşi lucru se poate spune şi de Fiul, fiindcă şi de Fiul se zice că „unul este Domnul“ şi totuşi nu spunem că această denumire se cuvine numai Fiului. Aşà că puterea ce o are expresiunea „unul“ aplicată Fiului, aceiaşi putere o are şi aplicată Tatălui, şi precum când zicem că „unul este Domnul“ vorbind de Fiul, prin aceasta noi nu îndepărtăm pre Tatăl dela denumirea de Domn, dupre cum este Domn şi Fiul, tot aşà nu îndepărtăm nici pre Fiul dela denumirea de Dumnezeu, dupre cum Dumnezeu este Tatăl, din cauză că se zice că „unul este Dumnezeu Tatăl“. Dară dacă uniia ar zice, că

de ce oare apostolul n'a amintit aici și de Duhul sfînt? — la aceasta am puteà răspunde că vorba apostolului erà adresată idololatorilor, că lupta lui erà contra zeilor și contra domnilor celor mulți. Pentru aceia numind Dumnezeu pre Tatăl, pre Fiul l-a numit Domn. Dară dacă de astă dată apostolul n'a îndrăznit de a numì pe Tatăl Domn, împreună cu Fiul, ca astfeliu să nu se creadă de dânșii că el vorbește de doi Domni, și nici pe Fiul nu l-a numit Dumnezeu împreună cu Tatăl, ca nu cumvà să se creadă de dânșii că vorbește de doi Dumnezei, de ce să te minunezi că n'a amintit și de Duhul Sfînt? Fiindcă lupta lui erà îndreptată contra păgânilor, cărora voià a li arătà că printre noi creștinii nu este politheism, ci monotheism. De aceia necontenit face întrebuințare de expresiunea „unul" zicând: „că nu este alt Dumnezeu, fără numai unul" și „iară nouă un Dumnezeu și un... Domn". De unde se vede că el cruțând oarecum slăbăciunea auditorilor, a întrebuințat această expresiune, și de aceia nici n'a mai amintit de Duhul Sfînt. Pentrucă dacă n'ar fi fost așà, apoi atunci nici aiurea n'ar fi trebuit să amintească de Sfîntul Duh, și nici să-l alătureze pe lângă Tatăl și pe lângă Fiul. Dacă Duhul Sfînt ar fi îndepărtat de Tatăl și de Fiul, apoi cu atât *mai mult* la botez n'ar trebuì să se amintească de el, la botez zic, unde mai cu samă se vede demnitatea Dumnezeirei, și unde se hărăzesc daruri de acelea care se cuvine numai lui Dumnezeu de a le acordà. Eu am spus cauza pentru care apostolul n'a amintit aici de Duhul Sfînt, dară dacă nu este așà, apoi tu atunci să'mi spui de ce la botez se vorbește de dânsul. Dară nu vei găsì altă cauză a'mi spune, decât că Duhul Sfînt este de aceiași cinste cu Tatăl și cu Fiul. Când apostolul nu are nici o pricină de asemenea natură, privește cum alătureazā pe Sfîntul Duh pe lângă Tatăl și pe lângă Fiul, zicând de pildă astfeliu: „Charul Domnului nostru Iisus Christos, și dragostea lui Dumnezeu și Tatăl, și împărtășirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toți" (II. Cor. 13, 13), și iarăși: „Și sunt osebiri darurilor, iară Duhul același, și osebiri slujbelor sunt, iar Domnul același, și osebiri lucrărilor sunt, iară Dumnezeu același este, care lucrează toate întru toți"

(I. Cor. 12, 4—6). Acum însă fiindcă cuvântul lui este îndreptat contra Elinilor și contra celor mai slabi dintre Elini, apoi trece sub tăcere această chestiune, ceia ce făceau și Prorocii în privința Fiului, fiindcă nicăiri nu amintesc de dânsul pe față, din cauza slăbăciunei auditorilor.

„Ci nu este întru toți științа“ (Vers. 7). Care știință? Acea despre Dumnezeu, sau acea pentru cele jertfite idolilor? Aici sau că vorbește de Elini cari cinstesc mulți dumnezei și domni, și cari nu cunosc pre adevăratul Dumnezeu; sau că face aluziune la cei mai slabi dintre Elini (creștini dintre ginți), cari încă nu știeau lămurit că ii nu trebuie a se teme de idoli, și că idolul nu este nimic în lume. Deci zicând aceasta, el a mângâeat pe uniia ca aceștiea cu blândețe și li-a ridicat pe nesimțite moralul. Dealtfeliu nici că trebuià de a se atinge de dânșii într'una, și mai ales că trebuià iarăși în curând de a se atinge de ii mai cu putere.

„Iară oarecari, zice, cu știința idolului până acum ca o jertfă idolească mănâncă, și știința lor fiind slabă se spurcă“. «Tremură încă, zice, de frica idolilor. Să nu'mi spui de starea lucrurilor de astăzi și că au primit evseviea de la părinți, ci tu îndreptează-ți cugetul cătră acele timpuri, și gândește-te că chiar la începutul propoveduirei evangheliei, pe când încă stăpâneà neevseviea, pe când ardeau încă jărtfele prin capiștele idolilor, și se săvârșau libațiuni și jertfe, și cei mai mulți dintre Elini erau de acest feliu, gândește-te, zic, cum cei ce primise neevseviea de la strămoșii lor, căci și părinții și moșii și strămoșii lor fusese de acest feliu, cum fără de veste trecând în creștinism, trebuià de a se schimbà și a stà drepți în vieața creștinească; cum dintre aceștiia se găsau și de aceia care să se teamă și chiar să tremure de vicleniile demonilor. La dealdeaceștiia făcând aluziune apostolul zice: „Iară oarecari cu știința idolului până acum ca o jărtfă idolească mănâncă“. Nu-i dă pe față pe aceștiia, ca nu cumvà să-i atingă, dară nici nu-i trece în totul cu vederea, ci într'un mod nehotărât amintește de dânșii, zicând: „Oarecari cu ștința idolului până acum ca o jărtfă idolească mănâncă“, adecă cu același cuget ca și mai'nainte. „Și știința lor fiind slabă, se spurcă“, neputând

de loc a dispreţuì, nici măcar a luà în derîdere acele jărtfe, ci încă se sfieşte şi se se teme de asemenea nimicuri. Dupre cum cinevà atingându-se de mort, crede că s'a spurcat — dupre credinţa şi obiceiul iudaic — dară văzînd pe alţii că se ating cu cuget curat şi fără frică, se atinge şi el tot cu acelaşi cuget de mort, şi nu se mai spurcă,— întocmai aşà pătimeau atunci şi dânşii. „Oarecari, zice, cu ştiinţa idolului până acum". Nu cum s'ar întâmplà pune el expresiunea „până acum", ci ca să arate, că cu nimic nu s'au folosit, chiar dacă nu s'au învoit de a face aşà. Dealtfeliu nici că trebuià de a-i învinovăţì atât de mult, ci în alt mod să'i convingă cu cuvântul şi cu învăţătura. „Şi ştiinţa (conştiinţa) lor lor fiind slabă, se spurcă". Până aici el nicăiri n'a adus vorba de înseşi faptul în sine, ci se învârteşte în sus şi în jos, şi spune numai de cuget care se împărtăşeşte din acele mâncări, şi aceasta o face fiindcă se temeà ca nu cumvà voind să îndrepteze pre cel slab, să atingă pre cel tare, şi să'l facă şi pre acesta slab. De aceia nu mai puţin cruţă pe acesta, de cât pe acela, şi nu-l lasă ca să se creadă cine ştie ce, ci cu multă îngrijire îşi învârteşte vorba ca nu cumvà, să se bănuiască măcar de dânşii aşà cevà.

„Mâncarea nu ne va pune pre noi înaintea lui Dumnezeu, că nici de vom mâncà ni prisoseşte, nici de nu vom mâncà, ni lipseşte" (Vers. 8). Ai văzut cum iarăşi li-a doborât îngâmfarea? Căci zicând că nu numai aceia, ci toţi avem ştiinţa, însă că nimeni n'a cunoscut cevà precum trebuie a cunoaşte, şi că ştiinţa îngâmfă. Apoi mângâindu-i şi zicând că nu este întru toţi ştiinţa, şi că uniia ca aceştiia având ştiinţa slabă, se spurcă, ca nu cumvà să zică aceia: «şi ce are a face cu noi, dacă ştiinţa nu este întru toţi? De ce de pildă nu are ştiinţă cutare? De ce este slab?» Deci ca nu cumvà să respundă dânşii astfeliu, apoi apostolul nu deodată a venit ca să li arată lămurit că trebuie a fugì de mâncările jărtfelor idoleşti pentru vătămarea ce o au prin aceasta, ci atingând numai chestiunea pe delaturi, mai întâi arată ceia ce e mai mult decât aceasta. Şi ce anume arată? Aceia adecă, că de şi nimeni nu se vătămà prin aceasta, şi nici chiar contactul cu aproapele, totuşi nu trebuie a face nici aceasta,

fiindcă acest fapt este al celor ce se ostenesc în zădar. Cel ce aude că altul se vatămă, iară el este în câștig, de sigur că nu se va depărtà degrabă de acel lucru, ci atunci mai ales se va depărtà, când va aflà că cu nimic nu se va folosi din acel lucru. De aceia tocmai și spune el dela început, zicând: „Mâncarea nu ne va pune pre noi înaintea lui Dumnezeu". Ai văzut cum își bate joc de ceia ce ii credeau că vine dela știința cea mai desăvârșită? „Nici de vom mâncà, ni prisosește", adecă vom fi mai mult cinstiți și iubiți de Dumnezeu, ca cum am fi făcut cevà bun și măreț, „nici de nu vom mâncà, ni lipsește", adecă nu vom aveà nimic mai puțin.

Până acum, deci, a arătat că mâncarea jărtfelor idolești este de prisos și nimic prin sine însăși, căci ceia ce nici făcându-se nu folosește, și nici nefăcându-se nu vatămă, este de prisos, — însă mai departe el dă pe față toată vătămarea acestui fapt. Acum el vorbește de vătămarea cea adusă fraților, zicând: „Ci vedeți ca nu cumvà slobozăniea voastră aceasta, să fie sminteala celor neputincioși din frați" (Vers. 9). N'a zis că «slobozăniea voastră să fie pedică» și nici n'a hotărît în mod absolut, ca nu cumvà să-i facă mai îndrăzneți, însă cum? „Vedeți" înfricoșându-i, și speriindu-i, și prin negațiune ațițându-i de a nu face așà. Și n'a zis: «știința voastră aceasta», ceia ce ar fi fost pentru dânșii mai mult o laudă, nici «perfecțiunea sau desăvârșirea aceasta a voastră» ci „slobozăniea voastră" ceia ce se credeà a fi mai mult rezultatul mândriei, îngâmfărei și a obrăzniciei. Și n'a zis «fraților», ci „celor neputincioși din frați", mărind încă mai mult învinovățirea, că adecă nu cruță nici măcar pe cei slabi dintre frați. Căci fie; tu nu îndreptezi și nici nu deștepți pre cel abătut; — apoi atunci de ce-l amăgești și-l faci de a poticni din calea cea dreaptă, în loc să-i dai mână de ajutoriu? Dacă tu nu voiești a face aceasta, apoi nici nu-l împedecà. Dacă el poate a fost rău, apoi aveà nevoie de pedeapsă, iară dacă a fost slab, aveà nevoie de vindecare și îndreptare. Acum el nu numai că a fost slab, dară în același timp și frate al tău.

„Că de te va vedeà cinevà pre tine cel ce

ai cunoştinţă, şezând în capeştea idolilor, au nu ştiinţa lui, slab fiind, se va întărì ca să mănânce jerfele idoleşti" (Vers. 10)? Zicând mai sus: „Vedeţi ca nu cumvă slobozănicea voastră aceasta să fie sminteală celor neputincioşi din fraţi", aici spune şi în ce chip poate să fie sminteala. Şi pretutindeni apostolul pune înainte slăbăciunea, ca să nu se pară că vătămarea este în înseşi natura lucrului, şi astfeliu demonii să se arate grozavi şi de temut. «Acum, zice, aproape este de a fugì de idoli cu desăvârşire, însă văzându-te pe tine stând şi mâncând din jărtfele idolilor, el primeşte acest fapt în loc de povaţă, şi se molipseşte şi el. Astfeliu că faptul acesta nu este numai din cauza slăbăciunei lui, ci şi din cauza nechibzuinţei tale, şi deci tu-l faci încă şi mai slab decât erà mai înainte.

„Şi va perì fratele tău cel neputincios, pentru ştiinţa ta[1]), pentru care Christos a murit" (Vers. 11). Două lucruri sunt care te lipsesc de orice iertare pentru aceasta vătămare, şi anume: că este şi slab, în acelaşi timp este şi frate al tău, sau mai bine zis, este şi al treilea, care încă este şi mai grozav. Şi care este acesta? Acela, că Christos nu s'a dat în laturi de a murì pentru tine, pe când tu nici măcar nu vrai a te plecà în favorul fratelui tău. De aceia tocmai şi aminteşte de cel desăvârşit, cine erà şi acesta mai înainte, şi că Christos şi pentru acesta a murit. Şi n'a zis: «pentru care tu trebuià a şi murì», ci ceia ce este cu mult mai important, că şi Christos a murit pentru dânsul. Apoi stăpânul tău nu s'a dat în laturi de a murì pentru dânsul, iară tu nu facì nici vorbă de dânsul, şi nici măcar nu te depărtezi pentru dânsul de mesele cele pângărite, ci-l laşi de a se perde după mântuirea lui câştigată cu acest preţ, şi ceia ce este mai grozav, pentru mâncare? Căci nici n'a zis: «pentru desăvârşirea ta, pentru ştiinţa ta»,

---

[1]) *Notă.* In ediţiunea pe care a avut-o în vedere Sf. Chrisostom acest pasaj este precum urmează: «Καὶ ἀπόλυται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφός ἐπὶ τῇ σῇ βρώσει, δι' ὃν Χριστός ἀπέθανε«», adecă: «*Şi va perì fratele tău cel neputincios pentru mâncarea ta, pentru care Christos a murit*». Ediţiunea noastră are: ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει = *pentru ştiinţa ta*, ceia ce nu e tocmai corect şi în legătură cu pasajele dinainte şi din urmă.

ci „pentru mâncarea ta“. Așà că patru sunt păcatele făcute cu această ocazie, și încă foarte mari, adecă că este și frate, și slab și neputincios, că pentru dânsul Christos a făcut atâtea lucruri, în cât a și murit pentru el, și că după aceasta totul se perde pentru mâncare.

„Și așà greșind împotriva fraților, și bătând știința (conștiința) lor cea neputincioasă, împotriva lui Christos greșiți“ (Vers. 12). Ai văzut cât de încet și câte puțin a ridicat păcatul acesta la înălțimea nelegiuirei? Și apoi iarăși amintește de slăbăciunea lor, și ceia ce aceia credeau că este pentru dânșii, aceia tocmai apostolul o întoarce peste tot locul asupra capului lor. Și nu zice: «scandalizând conștiința lor», ci „bătând conștiința lor“, ca astfeliu prin emfaza vorbei să arate mai bine sălbătăciea lor. Findcă în adevăr, ce ar puteà fi mai sălbatec ca cel care bate pre cel bolnav? Pentru că a scandaliză pe altul este cu mult mai grozav decât orice rană i-ai face, și de multe ori acest păcat a pricinuit și moartea. Și cum păcătuesc oare în Christos? Întâiu, că el își însușește cele ale supușilor săi, al doilea, că cei ce bat conștiința fraților, adecă cei ce îi scandalisază, fac aceasta împotriva trupului și a mădulariului lui Christos, care este fratele scandalizat, al treilea, că aceștiia pentru propriea lor ambițiune dărâmă lucrul lui, care l'a fost clădit prin moartea sa.

„Pentru aceia dacă face mâncarea sminteală fratelui meu, nu voi mâncà carne în veac, ca să nu fac sminteală fratelui meu“ (Vers. 13). Aceasta este treaba dascalului celui bun, de a face singur ceia ce zice și învață pe alții. Și n'a zis: «fie cu dreptate, fie fără dreptate», ci «în orice chip de va face mâncarea sminteală fratelui meu, eu nu voiu mâncà carne în veac». «Și nu spun, zice, numai de jărtfele idolești, care sunt oprite și din altă cauză, ci dacă chiar cele ce îmi sunt slobode și îngăduite vor scandaliză pe cinevà, apoi și de acelea mă voiu depărtà, și nu pentru o zi sau două, ci în tot timpul vieței. „Nu voiu mâncà carne, zice, în veac“. Și nu zice: «ca să nu perd pre fratele meu», ci, nici măcar să nu-l scandalizez. Căci în adevăr că este cea mai de pe urmă dobitocie, ca acele ce sunt foarte dorite și plăcute lui Christos, și încă în așà chip că a preferat chiar și moartea pentru

ele, toate acestea să fie atât de dispreţuite de noi, încât pentru dânsele nici măcar de mâncări să nu ne depărtăm.

[1]) Acestea sunt spuse nu numai către aceia, ci şi către noi carii dispreţuim mântuirea aproapelui, şi vorbim acele vorbe sataniceşti. Căci a grăi: «ce 'mi pasă mie dacă cutare se scandalizează şi dacă celalalt se perde»? nimic alt nu este decât rezultatul cruzimei şi a neomenici aceluia. De şi dealtfeliu faptul acesta se întâmplă şi din cauza slăbăciunei celor scandalizaţi, fiindcă noi păcătuim aşà feliu încât scandalizăm chiar şi pe cei puternici. Când de pildă noi batem, sau răpim, sau ne lăcomim asupra avutului străin, şi ne purtăm către cei liberi ca către nişte slugi, cum să nu fie acestea deajuns de a scandalizà? Să nu 'mi spui că: «cutare este cârpitoriu de ciubote, sau că celălalt este boiangiu, sau că acela este alămar», ci gândeşte-te că el este credincios şi frate. Fiindcă noi suntem ucenici ai pescarilor, ai vameşilor, ai făcătorilor de corturi, ai aceluia care a crescut în casa unui teslariu, şi care s'a învrednicit de a aveà ca mumă pe logodnica acelui teslariu, care din pruncie chiar a primit a stà în eslea dobitoacelor, iară după aceia nu aveà unde să-şi plece capul, ai aceluia, zic, care atât de mult călătoreà, încât nici nu se gândeà ce va mâncà, aşà că alţii îl hrăneau. La acestea te gândeşte, şi atunci vei considerà întru nimic trufiea omenească; atunci şi pe făcătoriul de corturi, ca şi pe cel purtat în carîtă prin târg, şi cu o mulţime de slugi după el, — îl vei considerà de frate, ba încă mai mult pe acela de cât pe acesta. Căci acela se numeşte dupre dreptate frate, care seamănă mai mult. Deci, cine seamănă mai mult cu pescarii? Cel care se hrăneşte în fiecare zi din rodul ostenelelor sale, care n'are nici-o slugă, şi nici un adăpost, ci veşnic în necazuri, sau cel ce este împresurat de atâta trufie, încât totul ce face este contra legilor Dumnezeeşti?

Deci, iubitule, nu dispreţuì pe fratele tău, căci icoana (chipul) acestuia este foarte mult aproape de cea apostolică. «Dară, zici tu, nu de bună voie este sărac, ci fiind silit de împrejurări, nu o face aceasta din princip».

---

[1]) *Partea morală.* Noi trebuie de a ne îngriji ca să nu scandalizăm pre cineva, şi că cei săraci mai cu samă păstrează chipul Domnului şi al apostolilor. (*Veron*).

Dară cum aceasta? N'ai auzit ce zice Mântuitorul: „Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi" (Math. 7, 1)? Pentru ca să afli că nu silit faci aceasta, apropie-te, şi dă-i mii de talanţi, şi vei vedeà cum el le respinge. Aşà că deşi n'a moştenit bogăţie dela strămoşi, şi el totuşi când poate luà, nici nu se apropie măcar, apoi aceasta este dovada cea mai mare de dispreţuirea bogăţiilor. Fiindcă şi Ioan a fost fiul lui Zevedeiu cel foarte sărac, şi pentru aceasta nu zicem că sărăciea lui a fost silită. Deci, când vezi lemnariu, sau ferariu, sau hornariu (măturătoriu de hogege), să nu-i dispreţuieşti din această cauză, ci pentru aceasta încă mai mult să-i admiri, fiindcă şi Petru se încingeà, aveà mrejă, şi pescuià în marea după învierea stăpânului. Şi ce spun eu de Petru? Insuşi Pavel chiar, cu toate luptele sale nenumărate şi cu atâtea minuni, stà şi coseà piei pentru facerea corturilor, şi cu toate acestea îngerii se sfieau de dânsul, şi demonii tremurau, şi nici că-i erà ruşine de a zice: „singuri voi ştiţi că trebuinţelor mele şi celor ce sunt cu mine, au slujit mânile acestea" (Fapt. ap. 20. 34). Şi ce spun eu că nu se ruşinà? Ba chiar încă se mândreà pentru aceasta. «Dară, zici tu, cine este acum atât de virtuos ca Pavel»? Ştiu şi eu că nimeni, însă nu pentru aceasta sunt de dispreţuit cei de acum. Când tu cinsteşti pe altul pentru Christos, chiar de ar fi cel de pe urmă, însă credincios, cu dreptate va fi cinstit. Când de pildă tu deschizi casa ta generalului şi ostaşului, amândoi fiind prietenii împăratului, prin cine crezi că cinşteşti mai mult pe împăratul? De sigur că prin ostaş, fiindcă generalul are şi fără prietenia împăratului multe alte însuşiri, care sunt deajuns de a face pe alţii ca să-i deà cinstea cuvenită, pe când ostaşul nimic altă n'are decât prieteniea împăratului, De aceia şi Dumnezeu ni-a poroncit ca la ospeţele noastre să chemăm pe schiopi, pre cei neputincioşi, şi pre cei ce n'au de unde să ni înapoească, căci nişte astfeliu de ospeţe sunt mai cu seamă făcute pentru Dumnezeu. Dacă tu ospătezi pe cinevà mare şi însemnat, apoi ceia ce faci nu este o eleimosină aşà de curată, ci de multe-ori se mai amestecă şi slavă deşartă în tine, că îţi va fi bine, sau că vei deveni însemnat în faţa multora prin cel ospătat de tine. Aşi puteà să-ţi arăt că chiar cei mai mulţi dintre cei ce au slujit sfiinţilor, au făcut aceasta cu scop de a se bucurà printrânşii de mài mult curaj

înaintea stăpânitorilor, şi de a fi folositor cu averile şi cu casele lor. Şi multe charuri de acestea cer dela sfinţii aceia ceia ce dealtfeliu vatămă resplata ospătării făcută, fiindcă au fost povăţuiţi de nişte astfeliu de idei. Şi ce trebuie de a spune aceasta de sfinţi? Fiindcă chiar cel ce aşteaptă de la Dumnezeu aici pe pământ resplata ostenelelor sale, şi săvârşeşte fapta bună pentru cele prezente, şi-a împuţinat resplata, pe când cel ce aşteaptă pentru acolo întreaga cunună, acela se arată cu mult mai minunat, dupre cum şi Lazar cel din evanghelie, care s'a bucurat acolo de toate bunurile, dupre cum ziceau şi cei trei coconi, cari urmau a fi aruncaţi în cuptorul cel cu foc: „Este Dumnezeu în ceriuri, puternic de a ne mântuì pre noi, iară de nu, să ştii împărate, că dumnezeilor tei nu slujim, şi chipului celui de aur nu ne închinăm“ (Dan, 3, 17. 18),—dupre cum a făcut şi Abraàm, care a ridicat pe fiul său pre altar spre a'l jărtfi. Dară toate acestea ii le-au făcut nu pentru ca să aibă vre-o plată aici pre pământ, ci pentrucă considerau ca cea mai mare răsplată a lor, de a ascultă de glasul stăpânului.

Pe aceştiia, deci, să'i imităm, căci atunci numai vom aveà cu prisosinţă răsplata faptelor bune, şi ne vom învrednicì cununilor celor mai strălucite, fiindcă noi am făcut totul numai cu un astfeliu de cuget. Cărora fie a ne învrednicì cu toţii, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duh se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXI

„Au nu sunt apostol? Au nu sunt slobod? Au nu pre Iisus Christos Domnul nostru l-am văzut? Au nu lucrul meu voi sunteţi întru Domnul“ (Cap. 9, 1)?

Fiindcă a fost zis că: „Dacă mâncarea face sminteală fratelui meu, nu voiu mâncà carne în veac“, ceia ce nu făcuse, însă a făgăduit de a face,

dacă trebuința va cere, — apoi ca să nu zică cinevà că «te arăți famfaron, filosofezi numai cu vorba, și făgăduiești cu cuvintele, ceia ce dealtfeliu îmi este prea ușor și mie, ca și oricui; dară dacă spui acestea din suflet, apoi arată-mi prin fapte, ce anume ai disprețuit ca să nu scandalizezi pe fratele tău» — apoi de aceia se vede silit de a da dovadă de toate acestea, și a arătà cum el s'a depărtat chiar și de cele slobode și permise, numai ca să nu scandalizeze pe frate, deși nici-o lege nu'i sileà la aceasta. Și nu numai aceasta erà minunat, — deși erà în adevăr minunat, că el se depărtase până și de cele slobode, numai ca să nu scandalizeze pe nimeni, — dară încă că o făceà aceasta cu multă osteneală și cu multă primejdie. «Ce trebuie a vorbì de jărtfele idolești? zice: căci Christos poroncind ca cel ce predică evanghelia să trăiască din evanghelie, adecă din mijloacele celor ce ascultă predica evangheliei, eu totuși nici aceasta n'am făcut, ci am preferat, dacă trebuința ar cere, ca să'mi sfârșesc vieața în sărăcie, și să am chiar moartea cea mai grozavă, decât să primesc cevà dela catihumeni». Și aceasta o făceà nu fiindcă aceia s'ar fi scandalizat, dacă luà cevà dela dânșii, ci fiindcă voià prin aceasta de a-i edificà, ceia ce erà cu mult mai principal. La aceasta îi ia chiar pe dânșii de martori, printre cari trăià muncind ca să-și câștige hrana zilnică, de multe ori lipsit și strâmtorat, și totuși nu i-a scandalizat, deși în zadar s'ar fi scandalizat, căci el ar fi împlinit poronca Mântuitorului, — cu toate acestea însă el îi crutà cu prisosință. Deci, dacă el a făcut mai mult decât cereà legea, numai că să nu-i scandalizeze, și se depărtà chiar și de cele slobode, în scop de a edificà pe alții, apoi de ce osândă oare n'ar fi vrednici uniia ca aceștiia, cari nu se depărtau nici măcar de jărtfele idolești, din care cauză mulți se perdeau, ceia ce chiar și fără de scandal trebuieà îndepărtat, de vreme ce masa aceia erà masa demonilor? Principalul este de a lucrà totdeauna pentru cei mai mulți. Dară trebuie de a luà din început spre examinare acest pasaj, fiindcă nici nu l-a scris așà de lămurit, și nici că imediat fuge la altă idee, ci începe din altă parte, zicând astfeliu:

„Au doară nu sunt apostol"? După cele spuse mai înainte, apoi nici aceasta nu este puțin lucru, ca cel ce face așà, să fie chiar Pavel. Deci, ca să nu zică ii, că

este slobod de a gustà din jărtfă, deocamdată nu se ridică contra acestui fapt, ci zice că deşi este slobod, totuşi nu trebuie a mâncà, ca să nu se vatăme fratele; mai la urmă însă arată că nici nu este slobod de a mâncà din jărtfele idolilor. Mai întâi el face vorbă de cele cu privire la dânsul, şi urmând a spune, că nimic n'a luat dela dânşii, nu deodată o spune aceasta, ci mai întâiu îşi trece demnitatea sa apostolică, zicând: „Au nu sunt apostol? Au nu sunt slobod“? Pentruca să nu zică ii că «de aceia n'ai luat fiindcă nu'ţi erà slobod a luà», de aceia mai întâi pune cauza pentru care cu drept cuvânt ar fi putut luà, dacă ar fi voit. Apoi ca să nu se pară că vorbind acestea el defaimă pe Petru, fiindcă ceilalţi apostoli luau ceia ce li se da de credincioşi, întâi arată că aceia luau. Şi ca să nu zică cinevà că «lui Petru îi erà slobod a luà, însă ţie nu-ţi este slobod», apucă mai înainte auditoriul cu laudele cele cu privire la dânsul. Văzând trebuinţa de a se lăudà pre sine, căci numai aşà se puteau îndreptà Corinthenii, şi nevoind a spune de dânsul nimic mare, priveşte cum el le întrebuinţează pe amândouă dupre cum se cuvine, lăudându-se numai atâta pe cât cereà trebuinţa cazului de faţă, iară nu pe cât cunoşteà el de sine. Putând a zice de pildă: «că mie dintre toţi mai ales se cade a luà şi mai mult decât ceilalţi apostoli, fiindcă mai mult decât dânşii am muncit», aceasta n'a spus-o, deşi îi întreceà pre toţi. Deci, pune numai acelea ce se raportau la însemnătatea lor de apostoli, şi cuvântul pentru care ii luau dupre dreptate, zicând astfeliu: „Nu sunt apostol? Nu sunt slobod?“ — adecă: «nu sunt stăpân pe mine? Nu cumvà este cinevà care mă împedică şi mă sileşte de a nu luà? De sigur că ceilalţi apostoli au cevà mai mult cu dânşii, fiindcă au petrecut împreună cu Christos, însă nici eu nu am fost în totul lipsit de aceasta». De aceia şi zice: „Au nu pre Iisus Christos Domnul nostru l-am văzut“? „Iară mai pe urmă decât toţi, zice, ca unui născut fără de vreme s'a arătat şi mie“ (I Cor. 15, 8). Nu mică erà şi această demnitate. „Mulţi proroci şi drepţi au dorit să vadă, ceia ce vedeţi voi, zice, şi n'au văzut“ (Math. 13, 17) şi „vor venì zile, când veţi voì a vedeà una din aceste zile“ (Luca 17, 22). Dară ce?

Dacă şi ai fost apostol, şi slobod, şi deşi ai văzut pre Christos, cum de poţi luà, dacă n'ai arătat nici un lucru de apostol? — de aceia imedieat după cuvintele de mai sus adaogă: „Au nu lucrul meu voi sunteţi întru Domnul"? Acesta este faptul cel mărcţ, şi fără de aceasta toate celelalte nu înseamnă nimic. Fiindcă şi Iuda a fost apostol, a fost slobod, şi a văzut pre Christos, şi totuşi fiindcă nu aveà cu dânsul lucrul apostolului, cu nimic nu l-au ajutat celelalte însuşiri. De aceia şi adaogă cuvintele acestea, şi-i chiamă ca martori chiar pe dânşii. Şi fiindcă a grăit cevà mare, apoi priveşte cum îndreptează vorba, zicând: „întru Domnul", adecă: «lucrul acesta este al lui Dumnezeu, iară nu al meu».

„De nu sunt apostol altora, dară vouă sunt" (Vers. 2). Priveşte, cum el nu este prefăcut în vorbă. Deşi puteà grăi de lumea întreagă, de naţiuni barbare, de pământ şi de mare, totuşi nimic nu spune de acelea, ci vorbeşte pe scurt, şi cu toate acestea ideile lui predominează cu prisosinţă. «De ce ar mai fi nevoe de cele prisoselnice, zice, când chiar şi acestea imi sunt deajuns în cazul de faţă? Nu spun de succesele săvârşite cu alţii, ci numai de acelea la care voi sunteţi martori. Aşà că dacă de nicăiri, cel puţin dela voi trebuià a luà. Şi totuşi dela cei dela cari trebuià a luà — fiindcă am fost dascalul vostru — dela aceia n'am luat nimic». „De nu sunt apostol altora, dară vouă sunt". Iarăşi vorbeşte pe scurt, deşi el a fost dascalul lumei întregi. «Dară n'o spun aceasta, zice, şi nici că voiu a mă certà, ci vorbesc numai despre slujba adusă vouă».

„Că pecetea apostoliei mele voi sunteţi întru Domnul" adecă, dovada apostoliei mele voi sunteţi. Dacă ar voi cinevà să afli, de unde şi cum sunt apostol, eu vă pun pe voi înainte, şi aşi arătà toate cele cerute apostolului săvârşite cu voi, şi cu nimic n'aşi fi lipsit». Tot aceasta zice şi în a II-a epistolă către Corintheni „măcar că nimic nu sunt" (II. Cor. 12, 11—13) zicând mai departe: „Că semnele apostolului s'au lucrat întru voi, întru toată răbdarea, prin semne, minuni şi puteri",— adecă cu ce aţi rămas mai pre jos decât celelalte biserici»? De aceia zice: „Că pecetea

apostoliei mele voi sunteţi întru Domnul“, fiindcă şi semne am făcut, şi cu cuvântul v'am învăţat, şi primejdii am întimpinat, şi v'am dat ca pildă o vieaţă neprihănită». Şi toate acestea se pot vedeà în amândouă epistolele către Corinthени, cum fiecare din ele este dată ca dovadă exactă.

„Răspunsul meu la cei ce mă cercetează, acesta este“ (Vers. 3), adecă: «celor ce mă întreabă spre a aflà cum şi de unde sunt eu apostol, sau celor ce mă învinovăţesc că aşi fi luat cevà dela voi, sau celor ce întreabă că de ce nu iau, sau celor ce voiesc a mă arătà că nu sunt apostol, tuturor acestora, zic, catihizarea voastră, cum şi cele ce am a spune, servesc de îndreptare pentru mine». Şi care sunt cele ce voieşte a spune?» Au n'avem putere a mâncà şi a beà? Au n'avem putere pre o soră femeie a purtà“ (Vers. 4. 5)? Dară cum sunt acestea spre îndreptare, sau mai bine zis, cum şi ce fel de îndreptare sau justificare este aici? Adecă, «când eu vă arăt că mă depărtez chiar de cele slobode, apoi nu este drept de a mă bănui ca pe un înşelătoriu, sau ca pe unul ce aşi fi primit cevà dela voi. Cele spuse mai înainte, cum şi învăţătura voastră, şi toate, în fine, pe care le-am spus, sunt deajuns spre îndreptare faţă de voi şi faţă de toţi cari mă cercetează, cătră cari zic acestea: „Au n'avem putere a mâncà şi a beà? Au n'avem vre-o putere vre-o soră femeie a purtà“? — «şi cu toate acestea chiar având această putere, eu mă depărtez». Dară ce? Oare nu mâncà şi nu beà? De sigur că de multe ori nici nu mâncà, nici nu beà, dupre cum şi zice: „In foame şi în sete, în posturi adese ori, în frig şi în golătate“ (II. Cor. 11, 27). Aici însă, el nu spune aceasta, ci: «nu mâncăm şi nici nu bem, luând cevà dela ucenici, deşi avem putere de a luà».

„Au n'avem putere vre-o soră femeie a purtà, ca şi ceilalţi apostoli, şi fraţii Domnului, şi Chifà“? Priveşte înţelepciune la dânsul; pe corifeul apostolilor, îl pune tocmai la urmă, adecă ceia ce erà mai puternic o trece în urma celorlalte. Fiindcă minunăţiea faptului nu stà în a arătà pe ceilalţi făcând aşà, ci a arătà că aşà făceà chiar şi Petru, cel întâi stătător, şi căruia i s'au

încredințat cheile împărăției cerurilor. Decât nu-l pune numai pe dânsul, ci și pe toți ceilalți, și numai că nu zice: «dacă voiești pe cei mai de jos, sau pe cei mai de sus, iată că aici sunt toate exemplele». Căci și frații Domnului fiind izbăviți de necredința de dinainte, au devenit după aceia dintre cei încercați, deși poate n'au ajuns ca apostolii. De aceia îi și pune Pavel în mijlocul celorlalți, împresurându-i din toate părțile cu cei mai superiori lor.

„Au numai eu singur și Barnaba n'avem putere a face aceasta“ (Vers. 6)? Privește umilința și sufletul lui cel curat de orice invidie, cum nu ascundeà pre cel ce erà tovarășul lui de apostolie, căci dacă toate celelalte li erau comune, cum să nu li fie comun și aceasta? «Apostoli sunt și aceia ca și noi, zice, și slobozi, și pre Christos am văzut, și cele cuvenite apostolilor am arătat cu prisosință. Deci, și noi avem putere de a trăi fără să muncim, și de a fi hrăniți de ucenici».

„Cine slujește în oștire vre-odată cu leafa sa“ (Vers. 7)? Fiindcă ceia ce erà mai principal la apostoli a arătat, adecă că erà slobod de a face aceasta, la urmă dă și exemplu, dupre obișnuința comună și dupre obiceiul lui. „Cine slujește, zice, în oștire vre-odată cu leafa sa“? Dară tu te gândește cum el dă exemplele foarte potrivite cu chestiunea, și cum mai 'nainte de toate amintește de treaba cea primejdioasă a ostașului, de arme și de războiu. Astfeliu este și apostolatul, sau mai drept vorbind, cu mult mai mare decât îndeletnicirea ostașului, fiindcă războiul apostolilor nu erà numai contra oamenilor, ci și contra demonilor, și mai cu samă contra căpiteniei acestora erà îndreptată lupta lor. Ceia ce el spune, aceasta înseamnă: «că dacă nici stăpânitorii lumești cei cruzi și nedrepți nu cer ca cinevà să se ducă în armată, să fie în primejdii, și la urmă să se hrănească din ale sale; apoi atunci cum ar puteà cere aceasta Christos»? Și încă nu se mărginește numai la acest exemplu,—căci pe omul cel mai simplu aceasta mai cu samă îl liniștește, de a vedeà chiar obiceiul comun conformându-se legilor Dumnezeești. De aceia pășind la alt exemplu, zice: „Sau cine sădește vie, și din roada ei nu mănâncă“? Prin exemplul cu ostașul el a învederat primejdiile apostolului, iară prin cel al să-

direi de vie, invederează osteneala şi îngrijirea lui cea obositoare. Dară mai aduce şi al treilea exemplu, zicând: „Sau cine paşte turmă şi din laptele ei nu mănâncă"? Aici arată şi grija cea mare ce o are dascalul pentru cei de sub ascultarea sa, fiindcă apostolii erau şi ostaşi, şi păstori, şi lucrători nu de pământ, nici păstori de turme necuvântătoare, sau ostaşi răsboindu-se în războaiele pământeşti, ci peste fiinţi cuvântătoare, şi războiul lor erà îndreptat contra demonilor.

Este demn de observat aici şi aceia, că fericitul Pavel peste tot locul păstrează simetriea, căutând numai strictul necesar, şi nici de cum de prisos. Căci n'a zis: «Cine slujeşte în oaste şi nu se îmbogăţeşte»? ci „Cine slujeşte în oştire cu leafa sa"?—nici nu zice: «sau cine sădeşte vie şi nu strânge aur, sau nu culege întregul rod»?—ci „şi din rodul ei nu mănâncă"?—şi nici n'a zis: «sau cine paşte turmă şi nu vinde mieii»?—ci, „şi din laptele ei nu mănâncă";—nu zice «din mieii turmei», ci din laptele ei, arătând prin aceasta că dascalul trebuie a se mulţămi cu o mică mângâiere, şi numai cu hrana trebuitoare. Aceste cuvinte sunt îndreptate contra celor ce vor a mâncà totul, şi a culege întregul rod al viei. Aşà a legiuit şi Domnul, zicând: „Vrednic este lucrătoriul de hrana sa" (Math. 10, 10). Deci, el nu aduce aici exemplele cum s'ar întâmplà, ci arată încă prin ele şi ce fel trebuie a fi preotul. Fiindcă el trebuie de a aveà şi voiniciea ostaşului, şi îngrijirea păstorului, şi sirguinţa lucrătorului de pământ, şi pe lângă toate acestea încă, de a nu căutà nimic mai mult, decât strictul necesar.

Arătând, deci, că şi dupre apostoli, şi dupre exemplele din vieaţă, dascalul nu este împiedecat de a luà dela ucenici cele trebuitoare pentru hrana sa, trece la al treilea şir de idei, zicând astfeliu: „Au doară dupre om acestea grăiesc? Au nu şi legea aceasta zice" (Vers. 8)? Fiindcă până acum n'a spus nimic din scripturi, ci a pus înainte numai obişnuinţa comună, «să nu credeţi, zice, că eu mă sprijin numai pe acestea şi nici numai pe cele ce se par oamenilor, când legiuesc astfeliu de lucruri, căci eu pot să vă arăt că şi Dumnezeu a legiuit aşà, fiindcă citesc chiar într'o lege veche poruncindu-se aceasta». De aceia şi aduce vorba prin întrebare,

ceia ce se petrece cu lucrurile cele în totul mărturisite, zicând astfeliu: „Au doară dupre om acestea grăiesc“?, adecă «nu cumvà poate că eu mă sprijin numai pe exemple omenești»? „Au nu și legea acestea zice“?

„Că în legea lui Moisì scris este: să nu legi gura boului ce treeră“ (Vers. 9). Și de ce oare a amintit el de aceasta, având înainte exemplul preoților? Pentru că voiește a construì fraza cu multă băgare de samă. Apoi, ca să nu zică cinevà: «și ce are a face cu noi ceia ce ai spus»? — dezvoltă mai pe larg această ideie, zicând: „Au doară de boi se grijaște Dumnezeu“? «Dară, zici tu, Dumnezeu nu se îngrijaște de boi»? Se îngrijaște de sigur, însă nu atât de mult, încât să pună și lege pentru aceasta. Astfeliu că, dacă n'ar fi făcut aluziune la cevà mare, exercitând pe Iudei spre a fi filantropi cu animalele, și dela acestea aducând vorba și la dascali, apoi n'ar fi făcut atâta vorbă, în cât să scrie și lege de a nu se legà gura boilor. De aici apoi mai arată și altcevà, adecă arată și osteneala ce o depune dascalul, și pe care este datoriu a o depune, și mai arată și altcevà. Și ce anume? Aceia, adecă, că de câte ori se vorbește în legea veche pentru îngrijirea animalelor, aceasta prin anticipație contribue la învățătura oamenilor, precum și toate celelalte, ca de pildă chestiunea diferitelor haine, acea cu privire la vii, la semințuri, să nu se samene prin vii diverse semințuri; cele cu privire la lepră, și în fine celelalte toate. De vreme ce dânșii (Judeii) erau greoi de cap și îndărătnici, apoi și Dumnezeu prin Moisì li vorbeà de acestea, voind a-i ridicà câte puțin. Și privește cum el nici nu mai stăruește în această ideie, ca una ce este invederată și de toți cunoscută. Căci zicând: „Au doară de boi se îngrijaște Dumnezeu“? a adaos imediat: „Au pentru noi cu adevărat zice“ (Vers. 10)? Acest cuvânt „cu adevărat“ l'a adaos, ca să nu se îngăduie nicidecum auditorului de a contrazice. Și mai departe stăruește încă în această metaforă, zicând că: „pentru noi s'a scris, că întru nădejde cel ce ară, datoriu este să are“, adecă că dascalul trebuie a fi răsplătit de ostenelele sale; „și cel ce treeră, de nădejdea sa trebuie să aibă parte“

zice. Şi priveşte înţelepciune la dânsul, cum dela semânţă el a trecut deodată cu vorba la treer, urzind şi aici iarăşi ostenelele dascalilor, adecă că ii şi ară şi tot ii sunt cari şi treeră. Când el vorbeşte de arat, fiindcă n'a produs încă nici o roadă, ci numai osteneală, apoi a spus numai de nădejde, iară când spune de treerat, iată că deja hărăzăşte mulţămirea celui ce se osteneşte, zicând: „şi cel ce treeră, de nădejdea sa trebuie să aibă parte". Apoi, ca să nu zică cinevà: «dară această este răsplata atâtor ostenele?» iată că a pus la mijloc expresiunea: „de nădejdea sa", adecă de nădejdea vieţei viitoare. Deci, când el strigă ca să nu se lege gura boului ce treeră, nimic altă nu lasă a se înţelege, decât că dascalii ce se ostenesc, trebuie a se bucurà de răsplata ostenelelor.

„Dacă am sămănat noi vouă cele duhovniceşti, au mare lucru este de vom secerà noi ale voastre cele trupeşti". (Vers. 11)? Iată aici pune la mijloc şi al patrulea raţionament, cum că trebuie a procurà dascalilor cele necesare. Fiindcă a fost zis mai sus: „Cine slujaşte în oştire vreodată cu leafa sa" şi „cine sădeşte vie şi din rodul ei nu mănâncă" şi „cine paşte turmă, şi din laptele ei nu mănâncă" şi a adus la mijloc pe boul ce treeră, arată apoi şi altă pricină mai puternică, pentru care apostolii erau în drept de a luà dela ucenici ajutoare, ca uniia ce au folosit pe ucenici mult, iară nu numai că s'au obosit. Şi ce anume? „Dacă am semănat noi vouă cele duhovniceşti, au mare lucru este de vom secerà noi ale voastre cele trupeşti?" Ai văzut pricină în totul îndreptăţită şi vrednică de cuvânt? «Acolo, zice, semânţa este trupească, trupească este şi roada, pe când aici nu este aşà, ci semânţa este duhovnicească, iară resplata trupească». Ca nu cumvà ii să cugete lucruri mari, ca uniia ce ar procurà cele trebuitoare dascalilor, arată că dânşii iau mai mult decât dau. «Cultivatorii de pământ ceia ce seamănă, aceia şi iau, pe când noi, zice, semănând în sufletele voastre cele duhovniceşti, secerăm cele trupeşti» căci aşà erà hrana dată de dânşii apostolilor.

Mai departe, apoi, spune cevà mai aducător de

sfieală, zicând: „Dacă au parte alții de puterea voastră, au nu mai vârtos noi“ (Vers. 12)? Iată aici și alt raționament, și acesta tot din exemple, însă nu la feliu cu cele dinainte. Căci nu amintește aici nici de Petru, și nici de ceilalți apostoli, ci de niște vicleni, contra cărora se azvârle cu putere, și de cari zice în altă parte: „Că suferiți de vă robește cinevà pre voi, de vă mănâncă cinevà, de vă ia cinevà, de se semețește cinevà, de vă bate cinevà preste obraz“ (II Cor. 11, 20), și deci prin cuvintele de mai sus el dă de veste dejà despre lupta ce o va duce contra acelor înșelători. De aceia nici n'a zis «dacă alții iau dela voi», ci arătând obrăzniciea acelora, tirăniea și neguțitoriea lor, zice: „Dacă au parte alții de puterea voastră“ adecă «vă stăpânesc, și se poartă cu voi ca cu niște slugi, nu numai luând dela voi, ci încă cu multă obrăznicie». De aceia a adaos: „au nu mai vârtos noi?“ — ceia ce n'ar fi spus el, dacă îi erà aici vorba de apostoli. De aici este învederat că el face aluziune prin aceste cuvinte la niște șarlatani carii îi speculau. «Așà că împreună cu legea lui Moisi, chiar și voi ați pus prin aceasta lege, că trebuie a da dascalilor voștri hrana trebuitoare». Zicând însă: „au nu mai vârtos noi?“ el nu mai întinde vorba, de ce cu atât mai vârtos ii ca apostoli trebuia a luà, ci lasă aceasta la judecata cugetului lor, voind prin aceasta a-i și înfricoșà, și mai mult a-i ațițà.

„Ci n'am făcut dupre puterea aceasta“ adecă «n'am luat nimic dela voi». Ai văzut prin câte a pregătit el vorba, că nu ar fi nelegiuit dacă ar luà — și cu toate acestea n'a luat nimic — ca să nu se creadă că dacă n'a luat, apoi a fost împedecat? «Nu fiindcă nu mi-e slobod, zice, nu iau; căci mi-este slobod de a face aceasta, dupre cum am dovedit cu apostolii, cu împrejurările din vieață, cu ostașul, cu cultivatorul și cu păstorul, cu legea lui Moisi, prin înseși firea lucrului, că am semănat vouă cele duhovnicești, cu faptul că voi vă îngrijiți și dați altora, cari nu merită», — totuși ca să nu se pară că el necinstește pe ceilalți apostoli cari luau, au pus toate acestea aici, spre a se sfiì acești Corintheni, dovedindu-li că nu pentrucă ar fi fost împe-

decat n'a luat. Apoi iarăşi, ca să nu se pară, că de aceia a pus la mijloc atâtea exemple şi raţionamente, spre a arătă că trebuîe a luà, ca să înţeleagă ii că el caută a luà, şi de aceia grăieşte aşà, iată că dejà îndreaptă vorba. Aiurea el face aceasta mai lămurit, zicând: „Nu v'am scris acestea, ca aşà să se facă întru mine“ (vers. 15), pe când aici spune numai că: „n'am făcut dupre puterea aceasta“. «Şi ceia ce este mai mult, că nici aceia nu mi s'ar puteà spune, că n'am făcut dupre puterea aceasta, fiindcă mă găsam poate în îmbelşugare, ci chiar fiind în strâmtorarea cea mai mare, noi totuşi am preferat a stà în strâmtorare»,— ceia ce şi zice în a 2-a epistolă: „Alte biserici am jefuit luând de cheltueală, spre a slujì vouă, şi venind de faţă la voi, şi fiind lipsit, nimănui n'am făcut supărare“ (II. Cor. 11, 8), iară în epistola de faţă iarăşi: „Şi flămânzim, şi însătoşăm, şi suntem goli, şi pătimim, şi nu suntem aşezaţi“ (Cap. 4, 11). Şi chiar în pasajul ce ni-stă de faţă, după ce spune că n'au făcut dupre puterea aceasta, imediat adaogă: „ci toate le răbdăm“, prin care cuvinte aceleaşi lasă a se înţelege, adecă strâmtorarea, sărăciea şi toate celelalte. «Dară nici aşà, zice, nu ne-am văzut siliţi ca să stricăm legea ce singuri noi ni-am dat-o». De ce? „Ca să nu dăm vre-o zăticnire evangheliei lui Christos“, zice.

Fiindcă Corinthenii aceştiia se găsau pe atunci nu tocmai bine întăriţi în credinţa evangheliei, apoi «ca să nu vă jicnim, zice, luând ceva dela voi, noi preferăm de a face chiar şi mai mult decât cele slobode, decât să aducem vre-o întrerupere evangheliei-lui Christos, adecă catihizărei voastre. Deci dacă noi n'am făcut ceia ce ni erà slobod de a face, având exemplu pe ceilalţi apostoli, şi fiind constrânşi de trebuinţi, apoi a fost din cauză că n'am voit să provocăm vre-o întrerupere în evangheliea lui Christos». Şi n'a zis «vre-o resturnare, vre-o nimicire a evangheliei lui Christos» ci „întrerupere“ şi încă nici întrerupere simplă, ci „vre-o întrerupere, oare-care întrerupere“ adecă cum ar zice cineva: «să nu provocăm nici cea mai mică amânare, sau întârziere, sau întrerupere în drumul cuvântului evanghe-

liei. Deci, dacă noi, zice, am pus atâta râvnă și băgare de samă în această chestiune, apoi cu atât mai mult voi,—cari nici măcar nu aveți vre-o lege care să vă îngăduie aceasta,—ar fi trebuit a vă depărtà de mâncările jărtfelor idolești, fiindcă nu numai că nu vă dă voie nici-o lege, ci încă din contra, că atingându-vă de cele împedecate, o faceți spre cea mai mare vătămare a evangheliei, iară nu numai spre împedecarea evangheliei, și aceasta fără de a se simți măcar vre-o nevoe, sau vreo silă». Toată vorba ce o face el aici, este îndreptată contra celor ce prin mâncarea jărtfelor idolești scandalizau pe frații cei slabi.

[1]) Aceasta, deci, să o auzim și noi, iubiților, ca adecă să nu disprețuim pre cei ce se scandalizază, și nici să aducem vre-o zăticnire, adecă vre-o întrerupere evangheliei lui Christos, ca nu cumvà să trădăm mântuirea noastră. Să nu-mi spui când se scandalizază fratele, că nu este împedecat de ceia ce se scandalizază, și că este slobod de a nu face ceia ce nu-i place, căci eu îți voiu spune și altcevà mai mare; că chiar dacă însuși Christos ți-ar fi dat voie, și dacă ai vedeà pre cinevà vătămat, totuși tu depărtează-te și nu căutà să te folosești de această epitropie. Aceasta a făcut-o și Pavel, fiindcă îngăduindu-i-se de Christos spre a luà ajutoare dela ucenici, el n'a luat. Căci stăpânul nostru fiind filantrop, cu multe din poroncile lui el a amestecat cea mai mare blândeță, ca astfeliu nu numai din poroncă, ci și din propriul nostru îndemn să facem binele sub orice formă. Fiindcă dacă nu ar fi voit aceasta, apoi puteà să întindă poroncile mai departe și să zică de pildă: «cel ce nu postește de loc, să se pedepsască; cel ce nu păzește feciorіea, să se pedepsască; cel ce nu va lepădà dela sine tot ceia ce are, să fie pedepsit cu cea mai greà osândă». Dară el n'a făcut așà, dându-ți ocazie, dacă vei voi, ca să te ambiționezi și să faci din propriul tău îndemn binele. De aceia, când vorbeà despre feciorie, ziceà: „Cela ce poate cuprinde, să cuprindă“ (Math. 19, 12). Și despre bogat vorbind, el unele le-a poroncit, iară altele le-a lăsat la cugetul omului. Nu deodată a spus: «vinde-ți tot ceia ce ai», ci

---

[1]) *Partea morală.* Nu trebuie a disprețuì pre cei ce se scanlizază, ci a căutà în tot chipul de a-i atrage din nou. Și despre eleimosină. *(Veron).*

„de voiești a fi desăvârșit, vinde-ți ceia ce ai“ (Ibid. 21). Noi însă, nu numai că nu covârșim cele poroncite, nu numai că nu ne ambiționăm, ci chiar pe cele poroncite suntem departe de a le face. Pavel erà în strâmtorare și sărăcie, ca nu cumvà să aducă vre-o zăticneală evangheliei, iară noi nu îndrăznim de a ne atinge nici chiar de cele ce ni aparțin nouă, de și privim mii de suflete perzându-se. «Mănânce-le, zice, mai bine moliile, decât săracul! mănânce-le viermii, iară nu să se îmbrace cu ele cei goli; roadă-se toate de timp, și să nu se hrănească Christos, să nu se hrănească cel flămând». «Dară, zici tu, cine spune astfeliu de lucruri?» Apoi aceasta este culmea răutăței, căci uniia ca aceștiia nu se mărginesc numai cu vorbele, ci ajung chiar și la fapte. Căci răul ar fi cu mult mai mic spus numai cu vorbele, decât atunci când se petrece și în fapte.

Și poate nu de acestea strigă pe fiece zi neomenoasa, cruda și tirana iubire de argint, celor robiți de dânsa?— pună-se, zice, cele ale noastre înaintea tuturor mincinoșilor, tâlharilor și șarlatanilor, spre îmbuibare, iară nici de cum înaintea celor flămânzi și cari au nevoie de hrană!.. Apoi atunci nu voi oare sunteți cari faceți pe oameni tâlhari? Nu voi sunteți cari procurați hrană focului pizmătariților? Oare nu voi învățați pe alții de a fi vicleni și dositori, punându-li înainte bogățiile voastre întocmai ca pe o momeală atrăgătoare? Ce nebunie este aceasta? Căci în adevăr că este un fel de manie, și o zmintire văzută, de a păstrà cuferile pline de haine, iară pe fratele tău, cel dupre chipul și asemănarea lui Dumnezeu a-l trece cu vederea goi, tremurând de frig, și poate deabeà ținându-se drept pe picioare. «Insă, zici tu, se preface că este bolnav, și că tremură de frig». Apoi nu te temi că vorbind de acestea, va cădeà trăsnetul de sus asupra ta? Sunt cuprins de mânie... vă rog iertați-mă!.. Tu îmbuibându-te și îngrășindu-te, întinzând bețiile până sara târziu, și după aceia afundându-te în așternuturi moi, nu te înjosești de a dâ răspuns, că abuzezi în așà mod nelegiuit de darurile lui Dumnezeu. Vinul nu ni s'a dat spre a ne îmbătà, nici mâncarea spre a ne îmbuibà și a ne strică pântecele, pe când pe sărac, pe cel nenorocit și care nu se găsește mai bine decât cel mort, pe acesta îl învinovățești, și nu te temi de judecata lui Dumnezeu, cea înfricoșată și groaznică? Dacă săracul se preface, apoi din pricina sărăciei și a nevoei se

preface, din cauza sălbătăciei și a neomeniei tale, care are trebuință de niște astfeliu de măști, și fără de care nu se mișcă spre milă. Cine, în adevăr, este atât de ticălos și mișel, încât neavând nici-o trebuință, să se sluțască și să se muncească atât de mult pentru o pâne, și după aceia să i se aducă atâtea învinovățiri? Astfeliu că prefăcătoriea sau ipocriziea acelui sărac, este un predicator neîmblânzit al neomeniei tale. Fiindcă se perindă toată ziua în dreapta și în stânga, rugându-se și scoțând din gură cuvinte de milă, bocindu-se și vărsând lacrămi, și poate nici măcar nu 'și-a câștigat hrana zilnică, apoi poate că a inventat și el acest meșteșug, care aduce nu atât lui, cât ție necinste și învinovățire. Aceia este vrednic de milă, fiindcă a ajuns în astfeliu de stare, însă noi suntem vrednici de mii de pedepse, fiindcă silim pe săraci de a face astfeliu de lucruri. Dacă noi ne-am înduioșà cu ușurință la nevoile lor, desigur că nu ar ajunge nici ii să facă ceia ce fac. Și ce zic de goliciune și tremur, când eu am a vă spune, că uniia dintre dânșii s'au văzut siliți de a ciuntì până și pe copiii lor din cea mai fragedă vârstă, numai ca să miște nesimțirea noastră? Fiindcă văzându-i și goli perindându-se prin oraș, noi nu ne-am înduplecat nici din cauza nenorocirei lor, și nici măcar vârsta lor cea fragedă nu ne-a mișcat, apoi atunci au adăogat și ii pe lângă rălele dinainte și această tragedie grozavă, și ca să scape de sărăcie au găsit cu cale, că e mult mai lesne de a se lipsì de această lumină obștească, și de raza cea dată tuturor oamenilor, decât să se lupte într'una cu foamea, și să sufere o moarte vrednică de milă.

Și ca să aflați cum că de aceia se întâmplă asemenea grozăvenii, cum și altele de acest feliu, eu vă voiu da o dovadă, căriea nimeni nu se va puteà împotrivì. Sunt unii săraci ușori de suflet, cari nu pot suferì foamea, ci mai de grabă sufăr de toate decât să sufere de foame; ei bine, aceștiia întimpinându-ne de multe ori cu cuvinte și cu shime vrednice de milă, n'au câștigat nimic, și atunci văzând și ii, s'au lăsat de acele rugăminți și s'au apucat de altele, întrecând chiar pe scamatorii cei mai vestiți. Uniia de pildă rod cu dinții peile ciubotelor celor rupte, alții își bortelesc pelea de pe cap cu cuie ascuțite, alți se azvârl cu peile goale în apă înghețată de ger, alții de asemenea suferind altfeliu de grozăvenii de asemenea natură, ca astfeliu să deà lumei

o priveliște urâtă!.. Și tu la toate acestea ai stătut rîzînd, admirând și fălindu-te de rălele altora, în timp ce natura acelor nenorociți se sluțește! Dară care demon sălbatec ar fi putut inventà cevà mai grozav ca deacestea? Celui ce se roagă de tine și pe Dumnezeu îl invoacă, și se apropie de tine cu blândeță, nu găsești că este vrednic nici de a-i răspunde, ba nici măcar de a te uità la el, și dacă te supără mult, îi vorbești acele cuvinte aspre. Apoi oare este vrednic unui ca acesta de a mai trăì, de a respirà, sau de a mai vedeà soarele de pe ceriu? Către ceilalți te arăți vesel și filotim, ca și cum ai fi pare-că un feliu de judecătoriu al acelei sluțenii ridicule și satanicești. De aceia, cu drept cuvânt, se pot zice acele cuvinte către niște astfeliu de oameni cari fac haz de asemenea lupte, fie chiar de ar vedeà pedepsiți pe alții: oare mai sunt vrednici de a trăì aceștiia, de a respirà, sau de a mai vedeà soarele de pe ceriu, ca cei ce necinstesc natura noastră obștească, și batjocoresc pe Dumnezeu? Pe Dumnezeu care zice: «dă-mi eleimosină, și eu îți voiu dà împărăția ceriurilor» nu l-ai ascultat, pe când diavolul de îndată ce și-a arătat capul, iute ai devenit blând și filotim cu el. Vicleșugul demonului care poartă atâta vătămare, mai mult te-a înduplecat, decât făgăduința lui Dumnezeu, care are cu sine mii de bunuri. Ar fi trebuit ca să plătești și bani ca să nu se petreacă asemenea lucruri, și petrecându-se să nu fie văzute, să fi făcut și suferit totul, ca să dobori această manie drăcească, pe când tu faci totul ca aceste necuviinți să se petreacă și să fie văzute. Și încă mai întrebi, spune-mi, de ce este gheena? Nu întrebà de aceasta, ci mai bine întreabă, cum de este numai o gheenă? Cum să nu fie vrednici de pedeapsă niște astfeliu de oameni, cari fac a se petrece astfeliu de priveliști crude și neomenoase, și cari rîd de niște lucruri, de care și noi și ii ar trebuì mai de grabă a plânge, sau mai bine zis, ar trebuì să plângeți voi cari-i siliți de a se sluțì în acest chip? «Dară, zici tu, nu-i silesc». Și cum nu-i silești, spune'mi, dacă pe cei blânzi și cari plâng și roagă pe Dumnezeu, tu nici nu suferi a-i privì, pe când acestora li dai și bani din belșug, și aduci pe mulți cari-i admiră? «Să ne depărtăm, deci, și să nu-i miluim? Și tu poroncești aceasta»? zici tu. Dară nu aceasta va să zică a miluì, omule, de a

cere atâta osândă pentru câțivă oboli[1]) de a pretinde atâta zbucium pentru hrana trebuitoare, și de multe ori a borteli pelea de pe capul nenorocitului într'un mod atât de crud și nemilos. «Taci, zici tu, nu ne scoate vorbă rea, căci nu noi suntem cari bortelim capetele lor». Deà Domnul să fie precum zici tu! Însă cel ce sfâșie pe altul, face un fapt cu mult mai grav decât dacă s'ar sfâșieà pe dânsul singur, ceia ce se petrece și în cazul de față cu acești nenorociți. Căci și durerile ce ii le sufăr sunt mai mari, când li se poronceşte de a fi chiar ii singuri sinucigașii lor!

Și aceste lucruri se petrec unde? In Antiohiea, unde s'au declarat cei întâi creștini, unde oamenii erau cei mai blânzi dintre toți oamenii, unde rodul milosteniei eră vestit în vechime. Căci dădeau eleimosină nu numai celor de față, ci chiar celor din depărtare mare li trimeteau în timp de foamete. «Deci, zici tu, ce trebuie să facem»? Să vă lăsați de această sălbăticie, și să convingeți pe toți acei săraci, că dacă vor mai face așà, nu vor primi dela voi nici-o eleimosină, pe când dacă se vor apropieà de voi cu blândeță, se vor bucurà de multă îngrijire din partea voastră. Dacă vor auzi acestea, apoi chiar de ar fi cei mai ticăloși dintre toți oamenii, nu vor suferi de loc de a pătimi așà cevà, vă garantez eu; ba încă vă vor și mulțămi, că i-ați scăpat de rîsul și de muncele acelea. Acum pentru niște vizitii buni voi ați da până și pe copiii voștri, iară pentru niște dănțuitori sau dascali de danț, de sigur că v-ați da sufletele voastre, pe când pentru Christos care este flămând, nu dați nici cea mai mică parte din averea voastră, și de cumvà dați cevà argint, apoi vă credeți că ați făcut totul, neștiind, se vede, că nu a da cum s'ar întâmplà, ci a da din belșug, aceasta va să zică milostenie. De aceia și Prorocul nu fericește și nu laudă pre cei ce dau cum s'ar întâmplà, ci pre cei ce'și varsă pungile cu îmbelșugare, fiindcă nu zice simplu «dat-a» ci „Împărțit-a, dat-a săracilor“ (Ps. 111, 9). Ce folos îți este, când tu fiind bogat dai atât de puțin, ca și cum ar dà cinevà bunăoară o scoică din mare, și nu rîvnești nici măcar măreția sufletului acelei femei văduve din evan-

[1]) *Notă.* Obolul erà o mică monedă la Ebrei, în valoare de a 6-a parte din drahmă (15 bani).

ghelie? Dară atunci cum vei îndrăzni a zice: „Dumnezeule, miluește-mă dupre mare mila ta, și dupre mulțimea îndurărilor tale șterge fără de legea mea“ (Ps. 50, 3)? Oare nu ne miluește el dupre mila lui cea mare, sau că poate nici dupre cea mică? Căci iubiților, eu mă rușinez foarte tare, când văd mulți din cei bogați, având după dânșii slugi îmbrăcate în haine aurite, cari au prin casele lor paturi aurite, și alte multe fantazii, iară când e vorba de a da săracilor, deodată devin mai săraci decât toți săracii.

Și care este răspunsul cel grozav al acestora? «Săracii, zic ii, au din casa comună a bisericei». Și ce are aface aceasta cu tine? fiindcă chiar de voiu da eu cevà săracilor, aceasta nu te va mântuì pre tine. Tot așà și biserica dacă dă cevà, aceasta nu-ți va șterge păcatele tale. Dacă nu dai fiindcă biserica trebuie a da săracilor, apoi atunci dacă preoții se roagă lui Dumnezeu, tu nu trebuie să te mai rogi? Fiindcă postesc alții, tu nu trebuie să postești, ci să te îmbeți într'una? Nu știi că nu atât pentru săraci a legiuit Dumnezeu cele cu privire la eleimosină, cât mai cu samă pentru cei ce dau asemenea eleimosină? Poate că bănuiești pe preot? De sigur că și aceasta este un păcat mare, eu însă nu am să cercetez, cu amănunțime aceasta învinovățire, ci voiu zice: fă totul pentru tine, și vei aveà plată îndoită. Ceia ce noi vorbim acum, de eleimosină, nu vorbim cu scopul ca să dai nouă averea ta, ci ca tu singur prin tine să te slujești cu ea. Dacă'mi vei da mie averile tale, poate că ai fi stăpânit și de slavă deșartă, ba de multe ori ai bănuì cevà rău și ai pleca scandalizat, pe când dacă voi faceți toate prin voi înși-vă, vă veți izbăvì și de scandale, și de bănuieli absurde, și mai mare vă va fi plata. Nu vă vorbesc acestea ca să vă silesc de a vă da averile voastre bisericei, și nici că sunt poate supărat pentru preoții cari aud vorbe proaste pe socotoala lor, căci dacă ar trebuì să fiu supărat și scârbit de cevà, apoi ași fi supărat și amărât pentru voi cari vorbiți rău de dânșii. Căci dacă celor ce aud vorbe proaste pe socoteala lor, și pe nedreptul spuse, plata li va fi mai mare, nu mai încape îndoială că și celor ce vorbesc, pedeapsa li va fi mai mare și mai aspră. Dară eu spun acestea nu pentru dânșii, ci fiindcă mă îngrijesc de voi și de mântuirea voastră.

Ce poate fi de mirat dealmintrelea dacă se găsesc

şi printre voi care să bănuească, când de aceştiia s'au găsit ca să bănuiască până şi pe sfinţii aceia, cari imitau în purtarea lor pe îngeri, şi cari nimic n'aveau al lor propriu? — vorbesc de cârtirea Elinilor împotriva apostolilor, că văduvele lor erau trecute cu vederea; şi acest fapt se petreceà pe atunci, când săracii erau ajutaţi, când nimeni nu ziceà că este cevà al său propriu din cele ce aveau, ci toate îi erau comune.

Deci, iubiţilor, să nu punem înainte nişte astfeliu de pretexte, şi nici să credem că am puteà aveà vre-o îndreptare, că dacă biserica are multe averi de unde să deà săracilor, apoi noi suntem scutiţi de a face milostenie. Când tu vezi mărimea averilor ei, gândeşte-te totodată şi la mulţimea aceia de săraci înscrişi pentru ajutoare, la mulţimea bolnavilor şi la miile de ajutoare acordate. Cercetează cu amănunţime, interesează-te de aproape, nimeni nu te va împiedecà, ci încă sunt gata cu toţii de a vă dà informări. Dară eu voiesc a spune încă şi cevà iperbolic. Când noi vă dăm socoteală în regulă şi vă arătăm că cheltuielile nu sunt mai mici decât veniturile, ci chiar pe unele locuri sunt cu mult mai mari, apoi eu cu plăcere v'aşi spune vouă: când ne vom duce acolo şi vom auzì pe Christos zicând: „Flămând am fost şi nu m'aţi hrănit, gol şi nu m'aţi îmbrăcat" (Math. 25, 42) ce vom răspunde? Cu ce ne vom îndreptà? Vom aduce poate la mijloc pe cutare sau pe cutare, care nu a ascultat de aceste poronci, sau pe vreunii dintre preoţii bănuiţi? Dară ce au a face acestea cu tine? «Eu, va zice Christos, te trag la răspundere pentru cele ce ai greşit; deci justifică-te de cele ale tale, ca să poţi fi spălat de păcate, iară nu să-mi arăţi şi pe alţii cari au păcătuit la feliu cu tine».

De altfeliu şi biserica, tocmai pentru îndărătniciea voastră este silită de a aveà ceia ce are acum, fapt ce nu se vedeà pe acele timpuri, când toţi urmau după legile şi poroncile apostolice, şi când veniturile ei trebuiau a fi cugetul cel curat al credincioşilor, ceia ce erà un tezaur neperitor şi un depozit sigur. Acum, însă, când voi strângeţi tezaure pe pământ, şi totul încuieaţi în magazinele voastre, iară ea (biserica) se vede silită de a cheltuì cu adunările văduvelor, cu chorurile de fecioare, cu primirea străinilor, cu cei ce călătoresc, cu nenorocirile celor din temniţă, cu nevoile celor bolnavi şi be-

tegi, și cu alte de acest feliu de nevoi, apoi ce trebuie a face? De a trece cu vederea pe toți aceștiia, și de a grămădi atâtea naufragii[1]? Dară cine oare ar puteà fi mulțămit de naufragiile întâmplate? Cine ar fi mulțămit de plânsetele, de bocetele și de vaetele purtate peste tot locul?

Deci, să nu vorbim ce s'ar întâmplà. Căci acum, dupre cum am fost zis, noi suntem gata de a vă dà socoteală oricând; și chiar dacă poate ați aveà dascali stricați, și cari răpesc totul, și sunt lacomi, apoi nici așà nu vă poate fi de îndreptare răutatea acelora. Căci filantropul și întru tot înțeleptul, unul născut Fiu al lui Dumnezeu, care toate le vede, și care știe că în trecerea timpului și în lumea întreagă se vor găsì poate și mulți preoți stricați, nu cumvà prin lenevirea unor asemenea preoți să se prelungească încă mai mult lenevirea și nepăsarea ucenicilor, răsturnând orice justificare pentru o astfeliu de lenevire, iată ce zice: „Pe scaunele lui Moisi au stătut cărturarii și Fariseii; deci toate cele ce vor zice vouă să faceți, faceți, însă dupre faptele lor să nu faceți" (Math. 23, 2), arătându-ți prin aceasta, că chiar dacă ai aveà dascal netrebnic, totuși cu nimic nu vei fi vătămat, dacă vei ascultà cuvintele lui. Nu din faptele ce a făcut dascalul, ci din vorbele ce le-ai auzit dela dânsul și nu le-ai îndeplinit, din acestea, zic, Dumnezeu îți va scoate vinovățiea. Incât dacă tu vei face cele poroncite, vei stà atunci cu toată încrederea înaintea dreptului judecătoriu, iară dacă nu vei ascultà de cele ce ți-a spus dascalul, apoi chiar de ai aveà de arătat mii de preoți stricați, totuși aceasta cu nimic nu-ți va folosì. Fiindcă și Iuda a fost apostol, și totuși aceasta nu ar puteà îndreptățì pe filarghirii sau și pe furătorii de cele sfinte, și nici că ar puteà cinevà dintr'aceștiia să zică, fiind învinovățit, că și apostolul Domnului a fost tâlhariu, furătoriu de cele sfinte și vînzătoriu al Mântuitoriului, ci mai cu samă aceasta ne va osândì și pedepsì, că nici

[1]) *Notă.* Expresiunea din original: καὶ τοσούτους προσχῶσαι λιμένας, după cât se vede mai departe, este un elinism, care sună: *și de a grămădì atâtea naufragii (nenorociri).* Tradusă adlitteram, zicerea προσχῶσαι λιμένας, înseamnă: a grămădì pământ peste pământ, a ridicà parapete în timp de războiu, iară figurat: a face, a clădì azil, loc de scăpare, etc.

după rălele pătimite de alţii noi nu ne-am cuminţit. Dară tocmai pentru aceia sunt scrise asemenea fapte, ca astfeliu să fugim de dânsele. De aceia lăsând la o parte pe cutare şi pe cutare, noi să luăm sama la noi înşine şi la faptele noastre, căci fiecare din noi numai pentru dânsul va da samă înaintea lui Dumnezeu.

Deci, pentru ca răspunsul nostru ce-l vom da atunci să fie bun şi plăcut, să ne regulăm vieaţa noastră, şi să întindem mâna săracilor cu îmbelşugare, ştiind bine că numai aceasta ni va fi justificarea, şi tot-odată să ne arătăm că am îndeplinit cele poroncite numai, şi nimic altă. Dacă acestea vom puteà a le aveà, vom scăpà de durerile cele negrăite ale gheenii, şi ne vom bucurà de veşnicele bunătăţi. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropica Domnului nostru Iisus Christos, prin care şi împreună cu care se cade slava, cinstea şi stăpânirea, Tatălui, şi sfîntului şi de vieaţă dătătoriului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXII

„Au nu ştiţi că cei ce lucrează cele sfinte, din biserică mănâncă? şi cari slujesc altariului, din altariu se împărtăşesc? Aşà şi Domnul a rînduit celor ce propoveduesc evanghelica, din evanghelie să trăească“ (Cap. 9,13. 14).

Multă osteneală şi-a dat apostolul ca ~~să arate, că nu~~ este împedecat de a luà ajutoare de pre la ucenici. De aceia de şi a vorbit atâtea mai'nainte, totuşi nu s'a mulţămit numai cu atâta, ci merge până şi la cele ce glăsueşte legea lui Moisì, punând de faţă un exemplu cu mult mai potrivit ca cele dinainte. Căci nu este tot una: de a pune la mijloc pe boi, şi de a citì un text de lege lămurit in cazul de faţă, în privinţa preoţilor. De cât tu gândeşte-te la înţelepciunea lui Pavel şi în cazul de faţă, cum aminteşte el cu mărcţie de acest fapt, fiindcă nu zice: «cei ce lucrează cele sfinte, să ià din cele proaduse», însă ce anume? „din biserică mănâncă“, ca astfeliu nici cei ce iau să nu se batjocorească, nici cei ce dau să nu se mândrească. De aceia a pus şi cele ce urmează, căci

nici aici n'a zis: «cei ce slujesc altariului să ià din cele jărtfite», — „ci cu altariul să se împărtăşască", fiindcă cele proaduse odată la altariu nu mai erau după aceia a celor ce le adusese, ci ale bisericei şi ale altarului. Şi nu zice, că «iau cele ale bisericei», ci „din biserică mănâncă", arătând iarăşi cumpătarea, şi că nu trebuie de a'şi aduna bani şi a se îmbogăţi. Dară dacă el spune că cu altariul se împărtăşesc, apoi nu vorbeşte aici de împărţirea în două a celor din altariu, ci de ajutoriul cel dat lor ca din datorie. De şi cele ale apostolilor erau cu mult mai mari, fiindcă la dânşii preoţiea erà întovărăşită de cinste, pe când astăzi este întovărăşită de primejdii, de sfâşieri şi de omoruri. De aceia dintre toate celelalte exemple, cu mult mai mare erà de pildă expresiunea: „Dacă am sămănat noi vouă cele duhovniceşti", — căci prin zicerea „am sămănat" nimic altă nu înţelege, de cât necazurile, primejdiile, cursele, şi în fine arată prin aceste cuvinte rălele negrăite, pe care le sufereau în propoveduirea evangheliei.

Şi cu toate acestea fiind chiar o aşà de mare superioritate în preoţiea legei celei nouă, el totuşi n'a voit nici pe cele ale legei vechi să le înjosască, şi nici pe cele ale sale să le înalţe, ci şi pe ale sale le moderează, nu din primejdii, ci dându-li superioritatea din măreţiea darului, căci n'a zis: «de ne-am primejduit, de ni s'a întins curse» ci „dacă am sămânat noi vouă cele duhovniceşti". Dară şi cele ale preoţilor el le înalţă, zicând: „cei ce lucrează cele sfinte", „cei ce slujăsc altariului", arătând prin aceasta slujba lor cea necontenită, şi stăruinţa ce o arată în această slujbă. Şi spunând de preoţii Iudeilor in genere, de Leviţi şi de arhierei, el a invederat aici pe fiecare din aceste tagme, atât cele inferioare, cât şi pe cele superioare, pe unele prin expresiunea: „cei ce lucrează cele sfinte" iară pe celelalte prin expresiunea: „cei ce slujăsc altariului", fiindcă nu acelaşi lucru erà orânduit tuturor, ci uniia făceau pe cele mai de jos, iară altora li erau încredinţate slujbe mai înalte. Pe toţi aceştiia, deci, cuprinzându-i în aceste expresiuni, — şi ca să nu zică cinevà «şi de ce ni aminteşti de legea veche? nu ştii că

acum este timpul de poronci mai desăvârșite?» apoi după toate acelea a pus și ceia ce este mai puternic decât toate, zicând: „Așà și Domnul a rânduit celor ce propoveduesc evangheliea, din evanghelie să trăească". Nici aici n'a zis ca să se hrănească de oameni, ci dupre cum a zis de preoții legei vechi „din biserică" și „cu altariul să se împărtășască", tot așà și aici „din evanghelie" zice. Și dupre cum acolo zice: „să mănânce" tot așà și aici „să trăiască", iară nu să speculeze sau să-și adune tezaure». Că «vrednic este lucrătoriul de plata sa» (Math. 10, 10), zice.

„Iară eu nici una de acestea n'am făcut" (Vers. 15). «Dară ce? zici tu; dacă până acum n'ai făcut nimic, apoi voești poate de a face în viitoriu, și de aceia ne vorbești așà?» Să nu fie! De aceia tocmai s'a și îndreptat pe sine iute, zicând astfeliu: „Și n'am scris aceasta, ca așà să se facă întru mine". Și privește cu câtă inverșunare tăgăduește și respinge această bănueală: „că mai bine îmi este a muri, zice, decât lauda mea să o facă cinevà zădarnică". Și nu odată, nici numai de două ori, ci de mai multe ori întrebuințază această expresiune, fiindcă și mai sus a fost zis: „ci n'am făcut dupre puterea aceasta", și mai jos iarăși: „ca să nu fac eu (greșăli) dupre puterea mea[1])" (Vers. 18), iară aici: „iară eu nici una de acestea n'am făcut". „De acestea"; care? Adecă, din multele exemple și dovezi aduse. «Multe, zice, dându-mi puterea de a luà, exemplul ostașului, a cultivatorului de pământ, a păstorului, a apostolilor, a legei, a celor petrecute la voi prin noi, sau a celor petrecute la alții prin voi, a preoților, a poroncilor lui Christos, de nici unul din aceste exemple și dovezi eu nu m'am induplecat de a luà, și a îmi călcà legea ce mi-am dat. Și să nu-mi spui de cele trecute, de și poate am a spune că multe am suferit și în trecut, din aceasta cauză — și

[1]) *Notă.* Acest pasaj în original este: „Εἰς τὸ μὴ Καταχρήσασθαι με τῇ ἐξουσίᾳ μου", adecă: *«ca să nu fac o rea întrebuințare de puterea mea»*, de unde se vede că traducerea din edițiunea noastră de Buzău — *ca să nu fac eu dupre puterea mea* — este greșită. Verbul Καταχράομαι-ῶμαι, însamnă *a întrebuința ceva rău, a abuzà de cevà*

cu toate acestea eu nu-mi sprijin hotărîrea numai pe acelea, ci şi pentru viitoriu făgăduesc, că voiu preferà mai degrabă a murì de foame, decât a mă lipsì de aceste cununi». „Că mai bine, zice, îmi este a murì, decât lauda mea să o facă cinevà zădarnică". N'a zis: «ca legea ce mi-am dat eu însu-mi, să mi-o desfiinţeze cinevà», ci „lauda mea". Ca să nu zică cinevà că el o face aceasta nu bucurându-se, ci oftând şi plângând, apoi voind a arătà mărimea bucuriei şi a bunei lui voinţi, numeşte aceasta „lauda lui". Atât de departe este el de a fi scârbit, în cât se şi mândreşte cu aceasta, şi preferă mai bine a muri, decât să cadă din această laudă. Astfeliu că acest fapt ar fi fost pentru dânsul cu mult mai plăcut decât chiar însăşi vieaţa.

Mai departe apoi el înalţă acest fapt şi din altă parte, şi-l arată a fi mare, nu doară cu scop de a se arătà pe sine strălucit — departe aceasta de obiceiul apostolului — ci ca să arate că el se bucură, şi că orice bănuoală o răstoarnă la pământ. Tocmai de aceia, dupre cum am fost spus, el numeşte aceasta „lauda sa". Şi ce spune mai departe?

„Că de bine vestesc, nu-mi este mie laudă, zice, că nevoe îmi zace asupră, iară amar mie este de nu voiu bine vestì. Că de fac aceasta de voe, plată am; iară dacă de silă, dregătorie îmi este mie încredinţată. Care dar este plata? Ca bine vestind, fără plată să pun evangheliea lui Christos, ca să nu fac eu dupre puterea mea (ca să nu fac o rea întrebuinţare de puterea mea[1]). (Vers. 16—18). Dară ce zici? spune-mi; că dacă bine-vesteşti nu-ţi este ţie laudă, şi că dacă fără plată pui evanghelica, atunci îţi este laudă? Aşà dară a pune evanghelie fără plată este mai mult decât a bine-vestì evangheliea? Nici de cum, însă superioritatea în altă parte se poate găsì, acolo adecă, că aceasta este din poroncă, iară ceialaltă din intenţiune, din voinţa liberă. Cele ce se fac peste cele poroncite, au mare plată prin aceasta,

[1]) *Notă.* A se vedeà *Nota* de mai sus.

pe când cele ce se fac după poroncă, nu atât de mare. In această însemnătate, deci, zice el că una e mai mare ca ceialaltă, iară nu după însăși natura lucrului. Căci ce este egal cu a propovedui? Acest fapt face pe cineva de a se întrece cu îngerii, — dară cu toate acestea fiindcă aceasta este din datorie, și din poroncă, pe când ceialaltă din libera voință, apoi prin aceasta cea din urmă este superioară celei dinainte. De aceia tocmai explicând acest lucru, zice: „Că de fac aceasta de voe, plată am, iară dacă de silă, dregătorie îmi este mie încredințată“, luând expresiunile „de voe“ și „de silă“ numai cu privire la verbul mi s'a încredințat, sau nu mi s'a încredințat. Tot astfeliu să se înțeleagă și cu expresiunea: „că nevoe îmi zace asupră“, adecă nu ca și cum el făccà aceasta fără de voe, să nu fie! ci ca fiind silit de cele poroncite, și spre deosebire de libertatea ce aveà de a luà ajutoare de pre la ucenici. De aceia și Christos zicea ucenicilor săi: „Când veți face toate cele ce vi s'a poroncit vouă, ziceți, că slugi netrebnice suntem, că ce am fost datori a face, am făcut“ (Luca 17, 10).

„Care dară este plata? Ca bine vestind, fără plată să pun evangheliea lui Christos, ca să nu fac dupre puterea mea (ca să nu fac o rea întrebuințare de puterea mea, ca să nu abuzez de puterea mea) întru buna vestire“. Dară ce? spune'mi; oare Petru nu are plată? Ceilalți apostoli nu au plată? Cum deci a zis: „că de fac de voe, plată am, iară dacă de silă, dregătorie îmi este mie încredințată?“ Dară tu privește și aici înțelepciunea lui Pavel; căci n'a zis: «iară de fac de silă, nu am plată ci „dregătorie îmi este mie încredințată“, arătând prin aceasta că și atunci are o plată oarecare, însă așà feliu dupre cum poate avea cel ce a făcut dupre poroncă, iară nu ca acela care prin sine însuși s'a ambiționat a face așà, ba încă a și întrecut cele poroncite. Deci, care este plata? „Ca bine vestind, fără plată să pun evangheliea lui Christos, zice, ca să nu fac eu dupre puterea mea (ca să nu abuzez de

puterea mea) întru buna vestire". Ai văzut cum el pretutindeni nu face uz de puterea sa, arătând prin aceasta, că şi cei ce luau nu erau vrednici de pedeapsă, dupre cum am spus necontenit? A adăogat însă „întru buna-vestire" invederând pedeoparte probabilitatea faptului, în acelaşi timp şi împedecând pretutindeni de a se face aşà, fără motiv binecuvântat. Adecă, cel ce învaţă trebuie a luà, nu însă şi cel ce se trândăveşte în zadar.

„Că slobod fiind de toate, tuturor m'am făcut rob, ca pre cei mai mulţi să dobândesc" (Vers. 19). Aici iarăşi pune cevà mărcţ şi exagerat. Mare lucru este de a nu luà, însă ceia ce el voeşte a spune aici, este cu mult mai mare decât aceia. Deci ce este ceia ce el spune aici? «Nu numai că n'am luat, zice, şi nu numai că n'am făcut întrebuinţare de puterea aceasta, ci încă m'am făcut rob, şi încă o robie varieată şi în toate chipurile. Nu numai în privinţa banilor am arătat acest lucru, ci încă — ceia ce este cu mult mai mare — şi în altele multe acelaşi lucru am dovedit. M'am făcut rob, şi cu toate acestea nu am fost supus nimănui întru nimic, şi nici că am fost silit» — căci aceasta va să zică „slobod fiind de toate". «Şi nici că am fost rob numai unuia, ci chiar lumei întregi», pentru care a şi adăogat: „tuturor m'am făcut rob", «căci, zice, mi s'a poroncit de a propovedui şi de a vesti cele încredinţate mie, iară de a născoci şi a proiectà mii şi mii de planuri pentru atingerea acestui scop, aceasta a fost treaba mea. Pentru a înapoieà argintul încredinţat mie[1], eu singur am fost respunzătoriu, şi tot eu iarăşi am făcut totul spre a cere răspundere dela cei cărora încă li erà încredinţat, făcând mai mult chiar decât mi se poroncise». Fiindcă el totul făceà numai din buna intenţiune şi din dragostea către Christos, apoi de aceia şi aveà dorinţa nesfârşită pentru mântuirea oamenilor. De aceia cu multă uşurinţă el trecea peste toate pedicile, şi prin toate acestea se ridicase mai presus de ceriuri. Vorbind de robie, la urmă, spune şi de diferitele moduri cum şi varieaţiunea acestor robii. Şi care sunt acele feliuri de robie?

[1] *Notă.* Expresiunea din original Καταβαλεῖν τὸ ἀργύριον în sens figurat însamnă *a înapoieà împrumutul, a plăti împrumutul.* Aici se face aluziune la parabola din Matheiu, cap. 25, 14–30.

„Şi m'am făcut, zice, Iudeilor ca un Iudeu, ca pre Iudei să dobândesc" (Vers. 20). Dară când anume a fost aceasta? Când a tăieat împrejur pe Timotheiu, ca astfeliu tăierea împrejur să o desfiinţeze[1]) De aceia n'a zis «şi m'am făcut Iudeilor Iudeu» ci „ca un Iudeu", ceia ce erà din iconomie. Dară ce spui Pavele? Tu care ai propoveduit lumei întregi, care ai ajuns până la ceriuri, şi care ai strălucit atât de mult în charul încredinţat ţie, te-ai scoborât deodată atât de jos? «Da! zice, aceasta înseamnă a mă ridicà». Tu nu te uità numai la aceia, că s'a pogorât, ci şi că după ce s'a pogorât, a ridicat pre cei de jos, şi i-a tras la sine.

„Celor de sub lege, ca un supus legei, ca pre cei de sub lege să-i dobândesc". Fraza aceasta sau este explicarea celei dinainte, sau că poate pe lângă cele de mai sus lasă a se înţelege şi altcevà. Iudei numeşte pre cei ce dela început erau aşà, iară prin expresiunea „cei de sub lege" înţelege sau pre prozeliţi, sau pre cei intraţi în creştinism, însă cinstind încă legea, căci aceştiia nu mai erau ca Iudei, şi cu toate acestea se găseau încă sub lege. Şi cum erau sub lege? Se rădeau pe cap, jărtfeau, păzeau sâmbetele şi celelalte obiceiuri iudaice. Acestea însă se petreceau, nu că doară îşi schimbau credinţa creştină, fiindcă lucrul în sine ar fi fost un rău, ci fiindcă dragostea creştină li îngăduea deocamdată. Deci, ca să ridice pre cei ce cu adevărat se găseau în asemenea stare, el se făceà ca dânşii, însă nu chiar la feliu cu dânşii, ci numai că se arătà a fi aşà, fără să fie in realitate, şi nici nu făceà ca dânşii, având acelaş cuget. Căci cum ar fi fost cu putinţă ca cel ce alergà în toate părţile spre a ridicà pe alţii, şi pentru aceasta făcând totul, cum ar fi putut, zic, ca pe alţii să caute ai izbăvì de acea umilinţă, şi pe dânsul să nu se izbăvească?

„Celor fără de lege, ca un fără de lege". Aceştiia nu erau nici Iudei, nici creştini, nici Elini, adecă se găseau afară de lege, ca de pildă Cornelie sutaşul, şi alţii la feliu cu dânsul — fiindcă intrând şi pre la aceştiia, se prefăceà a li imità multe obiceiuri de ale lor. Uniia zic, că prin aceste cuvinte el ar fi făcând aluziune la discu-

[1]) *Notă.* A se vedeà Fapt. Apost. cap. 16.

ţiea avută cu Athenienii în privinţa inscripţiei de pe jărtfelnicul de acolo[1]). Mai departe, apoi, ca să nu se creadă că faptul acesta este o schimbare de idei, şi deci o apostasie, a adaos imediat: „nefiind fără-de-lege lui Dumnezeu, ci întru lege lui Christos", adecă, nu numai că nu eră fără-de-lege, şi nici în lege nu eră cum s'ar întâmplà, ci având o lege cu mult mai veche ca legea lui Moisi, adecă, legea duhului şi a charului. De aceia a şi adaos: „lui Christos". Apoi încurajându-se şi stăruind în această idee a sa, el pune de faţă şi câştigul unui astfeliu de pogorământ, sau mai bine zis, unei astfeliu de concesiuni faţă de dânşii: „ca să dobândesc", zice, „pre cei fără-de-lege", — şi, în fine, pretutindeni ei pune înainte cauza acestui pogorământ. Dară n'a stat numai aici, ci a mai adăogat: „M-am făcut celor neputincioşi ca un neputincios, ca pre cei neputincioţi să-i dobândesc" (Vers. 22). Aceasta este cum s'ar zice, explicaţiea tuturor celor spuse de dânsul până acum, şi deşi acelea sunt cu mult mai mari, totuşi această expresiune este mult mai familiară, pentru care o pune tocmai la urmă. Şi în epistola către Romani a făcut tot aşà, atunci când vorbeşte despre mâncări, şi pe aiurea tot asemenea.

Apoi ca să nu mai stăruească asupra fiecăreia în parte, vorbind de toate la un loc, zice: „Tuturor toate m'am făcut, ca ori cum (cel puţin) să mântuesc pre vreuniia". Ai văzut exageraţie la dânsul? Tuturor s'a făcut toate, nu aşteptând doară ca pre toţi să mântuească, ci «măcar puţini din ii să-i mântuesc — zice. Slujba şi râvna mea ce am pus-o a fost atât de mare, in cât puteau şi toţi să se mântuească, şi cu toate acestea eu nu am nădăjduit că se vor mântuì toţi». Vorba aceasta

---

[1]) *Notă.* Poate că se raportă aici Sf. Chrisostom la locul din *Origen* (ap. *Catenam*, pag 178, *ediţio Cramer)* unde se spune: «*Cu cei fără-de-lege, ca un fără-de-lege*». A venit în Athena, a găsit acolo filosofi, a făcut întrebuinţare nu de cuvinte profetice, nici de cuvinte din lege, ci ca şi acum pare că îi învăţă o lecţiune Elenică elementară, spuneà Athenienilor aducându-li aminte, şi ziceà: «*precum şi oarecarii din poeţii voştri au zis*» etc. (Fapt. Apost. 17, 18—34. Şi iarăşi zice, trecând prin acele părţi şi cercetând cele ale bisericei, . . . etc. şi prin toate acestea el începeà a învăţă pe oameni adevărata cinstire de Dumnezeu».

este foarte importantă, căci e plină de buna lui voință, și încă voință ferbinte. Fiindcă și cel ce samănă, samănă preste tot locul, și deși n'a încolțit toată sămânța, totuși el a făcut ceia ce trebuià să facă. Zicând deci de numărul cel mic al celor mântuiți, iarăși pune particula „oricum" sau „cel puțin" prin care mângâe pre cei ce se întristează pentru cei nemântuiți. Că dacă nu este cu putință de a încolți toată sămânța, cu toate acestea și a se perde toată este cu neputință. De aceia zice „ca oricum", că adecă cel ce se ostenește cu atâta râvnă și căldură, este mai presus de orice îndoeală că va reuși.

„Și aceasta[1]) fac pentru evanghelie, ca împreună părtaș ei să mă fac" (Vers. 23), adecă, «să se vadă că am făcut ceva și dela mine și astfeliu să mă împărtășesc cununilor celor acordate credincioșilor». Dupre cum mai sus ziceà: „din evanghelie să trăiească", adecă din ajutoarele date de cei ce cred, tot așă și aici prin expresiunea „ca împreună părtaș evangheliei să mă fac", adecă să pot a mă împărtăși și eu cu cei ce cred în evanghelie». Ai văzut umilință? cum el care a întrecut pe toți cu ostenelele, când e vorba de resplată se pune pe dânsul ca pre unul din cei mulți? De aici însă e sigur, că dupre cum cu ostenelele a întrecut pre toți, tot asemenea și cu răsplata covârșaște pe mulți. Și cu toate acestea el nu pretinde de a se bucurà de protie, ci îi place dacă s'ar puteà, ca să se împărtășească și el din cununile celorlalți. Acestea le spuneà, nu pentrucă făceà așă pentru plată, ci pentru ca să miște pe aceia, și cu astfeliu de speranțe să-i îndemne de a face totul pentru frați Ai văzut înțelepciune la el? Ai văzut întâietate necontrazisă? și cum el a făcut mai mult decât cele poroncite, neluând dela ucenici nimic, deși îi erà slobod de a luà? Ai văzut exagerație de pogorământ din partea lui? Ai văzut cum cel ce erà întru lege lui Christos și, prin urmare, păzând legea cea mai înaltă, cu cei fără de lege erà ca un fără de lege, cu Iudeii erà ca Iudeu

---

[1]) *Notă*. In edițiunea Sf. Chrisostom acest pasaj se începe cu «*toate le fac pentru evanghelie....*» în loc de «*și aceasta fac....*» cum este în edițiunea obișnuită, textus receptus.

n amândouă extremitățile punându-se și totuși pe toți biruindu-i?

Aceasta fă și tu, și să nu crezi că dacă ești tocmai a o parte, vei cădeà, de vei suferi cevà pentru frați tăi cei umiliți — căci aceasta nu va să zică a cădeà, ci a se ridicà. Cel ce cade, va stà acolo de abia urnindu-se, pe când cel ce se scoboară singur, cu mult folos se va și ridicà. Dupre cum și Pavel de pildă, s'a scoborît singur și s'a ridicat în sus cu întreaga lume, nepreîăcându-se, fiindcă nu se puteà preface cel ce căutà numai folosul celor mântuiți. Cel ce se preface (ipocritul) caută perderea altora și se fățărnicește numai în a luà, nu însă și în a dà. Nu însă tot așà și Pavel, ci ca și un doctor, ca și un dascal sau ca și un părinte, cari se pogoară spre a aduce îndreptare, unul bolnavului, altul ucenicului și celălalt copilului, iară nici de cum vătămare,— întocmai așà făceà și Pavel. Cum că cele spuse de dânsul nu erau din ipocrizie, când mai ales nimic nu-l obligà de a face sau de a grăi așà cevà, ci voiește numai a arătà dispoziția și sinceritatea lui, ascultă ce spune el în altă parte: „Nici vieața, nici moartea, nici Ingerii, nici căpeteniile, nici puterile, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici înălțimea, nici adâncul, nici altă făptură oarecare, nu poate pre noi să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu, care este întru Christos Iisus Domnul nostru" (Rom. 8, 38. 39). Ai văzut dragoste mai fierbinte decât focul? Tot așà și noi să iubim pe Christos, căci ni este ușor, dacă vom voi; fiindcă și Pavel dela natură a fost ca și noi. De aceia s'au și scris toate cele ale lui Pavel de mai înainte de întoarcerea lui la creștinism, cu totul contrare celor petrecute după aceasta, ca astfeliu noi să aflăm, că faptul acesta este din voință, și că celor ce voiesc toate li sunt ușoare.

[1]) Deci, iubiților, să nu ne desnădăjduim, ci chiar bârfitoriu de ai fi, sau lacom, sau orice, tu cugetă la Pavel, care mai înainte a fost blasfemătoriu, gonaciu, batjocoritoriu și, în fine, cel întâi între păcătoși, și cum

[1]) *Partea morală.* Cum că virtutea este ușor de îndeplinit, că este dupre natura noastră, și că vorba despre soartă este mincinoasă. Că numai aceia se bucură de adevărata plăcere, cari fac fapte bune. *(Veron).*

cu toate acestea de odată s'a ridicat până la cea mai înaltă virtute, şi cele dinainte nu i-au fost lui nici-o piedică — de şi de altfeliu nimeni n'a fost stăpânit de atâta furie răutăcioasă ca dânsul, care a dus un războiu înverşunat asupra bisericei. Căci şi-ar fi dat atunci până şi sufletul pentru nimicirea bisericei, şi erà amărât până în suflet că nu avea mai multe mâni spre a prinde cu toate pe Ştefan [1]. Şi cu toate acestea a găsit el mijlocul de a-l prinde cu mai multe mâni, adecă cu acele ale mărturiilor mincinoase, ale cărora haine le ţineà el. Dară apoi şi când intrà prin casele creştinilor, alergà ca o fiară sălbatecă, târînd după dânsul pe bărbaţi şi pe femei şi băgând în toţi groaza şi tulburarea şi mii de alte răle. Atât de înfricoşat erà, în cât apostolii chiar şi după prefacerea lui şi intrarea în creştinism, nu îndrăzneau o se apropià de el. Şi cu toate acestea, după atâtea răle a devenit aşà, precum a fost după aceia! Nimic cred că nu mai trebuie a spune.

Dară unde sunt acum cei ce leagă voiea cea liberă a omului sau liberul lui arbitru, de aşà numita soartă, care ar conduce pe cinevà fără voinţa lui? Audă acestea şi astupe'şi gura. Cel ce voieşte a fi bun, nimic nu îl poate împiedecà, chiar de ar fi fost până atunci cel mai rău om de pe pământ. De altmintrelea însăşi natura noastră este aptă mai mult spre bine, şi virtutea este după natură, iară nu contra naturei, ci contra naturei este răutatea, dupre cum sunt boala şi sănătatea. Dumnezeu de pildă ni-a dat ochi nu ca să ne uităm cu lăcomie, ci ca văzând cele create de dânsul, să admirăm şi să ne închinăm creatoriului. Cum că aceasta este necesitatea ochilor, se învederează din cele văzute. In adevăr, că frumuseţa soarelui şi a cerului noi o vedem din cea mai nemărginită depărtare, pe când frumuseţa femeei n'ar putea-o vedeà cinevà din acea depărtare. Ai văzut dară, că de aceia mai cu samă avem ochii? Şi iarăşi, urechile şi auzul ni s'au dat, nu ca să primim cuvinte de blasfemie, ci de mântuire. De aceia tocmai când un sunet discordant ni izbeşte auzul, atât sufletul cât şi trupul ni amorţesc deodată. „Vorba celui ce mult se jură, ridică părul (în vîrful capului)" (Sirah 27. 14), zice. De auzim cevà crud şi aspru, iarăşi

[1] *Notă.* **A se vedeà cap. 6 şi 7 din Faptele Apostolilor.**

ne cutremurăm, pe când de auzim cevà graţios şi filantrop, suntem veseli şi ne bucurăm. Nici gura nu ni s'a dat ca să grăim vorbe proaste, iară de face aşà, apoi atunci ruşinează pe cel ce grăeşte, pe când dacă scoatem din ea cuvinte demne şi graţioase, o facem aceasta cu toată libertatea. De cele care sunt dupre natură nimeni nu se ruşinează, ci de cele care sunt contra naturei. Şi mânile când răpesc avutul altuia, se ascund şi caută a se justificà, iară dacă dau eleimosină, se mândresc chiar. Astfeliu, deci, dacă noi am voì, din toate părţile am aveà aplecare spre fapta bună. Iară dacă poate îmi spui de plăcerea ce o capătă cinevà din faptele cele rele, apoi tu cugetă că o asemenea plăcere, ba încă şi mai mare, o simţim mai cu samă în urma unei fapte bune ce am săvârşit. Chiar şi conştiinţa, la omul care este cu băgare de samă la natura plăcerilor, se găseşte bine, are plăcere de toate, este admirată de toţi, şi are speranţe bune, şi din contra la cel ce nu este cu băgare de samă la natura plăcerilor, sufere toate cele contrare, adecă este dispreţuită de toţi, este acuzată de toţi, tremură şi are frică atât de cele prezente cât şi de cele viitoare.

Dară pentru ca ~~să fac mai lămurit ceia ce eu spun,~~ să ne închipuim în minte pe cinevà având femeie şi stricând casa vecinului şi fiind încântat de această tâlhărie murdară, el se bucură de iubita sa; în acelaşi timp să ne închipuim şi pe un altul care îşi iubeşte pe femeia sa. Şi pentru ca biruinţa şi mai învederată să fie, să ne închipuim că cel ce se bucură numai de femeia sa, iubeşte în acelaşi timp şi pe cea curvă, este cuprins de dragostea ei, însă nici un rău altul nu face — deşi faptul acesta nu se poate numi înţelepciune în adevăratul înţeles, cu toate acestea pentru ca să cunoşti cât de mare este plăcerea virtuţei, într'adins am plăzmuit drama de care vorbesc. Deci, punându-i pe toţi la un loc, să cercetăm pe amândoi bărbaţii şi să vedem a căruia vieaţă este mai plăcută? Pe unul îl vei auzi mândrindu-se şi săltând de bucurie pentru biruinţa sa contra poftei, iară pe celalalt îl vei vedeà ruşinat şi bănuitoriu, şi mai dreptul vorbind nici nu trebuie de a mai aşteptà ca să afli ceva dela dânsul, fiindcă chiar de ar tăgăduì el, totuşi îl vei vedeà că se găseşte mai de jălit decât cei din legături. Fiindcă de toţi se teme pe toţi îi bănuieşte, bănuieşte chiar şi pe femeia sa, şi

pe bărbatul curvei cu care trăieşte, bănuieşte şi pe acea curvă, şi pe slugi, şi casnici, bănuieşte şi pe prieteni, şi pe rude, şi păreţii casei, şi umbra lui, ba chiar şi pe dânsul; dară ceia ce este încă mai grozav decât toate, e că şi conştiinţa îi strigă într'una, şi-l muşcă pe fiecare zi. Şi dacă te vei mai gândi şi la judecata lui Dumnezeu, apoi atunci acel nenorocit nici nu va puteà stà. Plăcerea lui a fost scurtă de tot, pe când durerea şi scârba urmale după ea sunt fără sfârşit, fiindcă şi sara, şi noaptea, şi în oraş, şi în pustietate, şi, în fine, pretutindeni îl însoţeşte acel nemilos acuzatoriu, arătându-se ca şi o sabie ascuţită pe amândouă părţile, consumându-l de frică şi de groază, şi fiind torturat de cele mai înfricoşate munci.

Nu tot aşà însă se petrece şi cu cel înţelept şi cumpătat, căci el este scutit de toate acele torturi, priveşte în toată libertatea pe femeia sa, pe copiii şi slugile sale, şi pe prieteni şi pe toţi îi vede cu ochi buni şi nebănuitori. Deci, dacă cel ce iubeşte în aşà mod, însă se stăpâneşte, şi încă se bucură de atâta plăcere, dară încă cel ce nici nu iubeşte, ci este cumpătat, oare nu va aveà sufletul său mai liniştit decât orice? De aceia tocmai sunt mai puţini în lume de cei ce curvesc, şi mai mulţi de cei cumpătaţi. Deci, dacă aceasta ar fi adevărata plăcere, apoi atunci cei mai mulţi ar fi aşà. Şi să nu-mi spui de frica de legi, fiindcă nici această frică nu-i stăpâneşte, ci mai mult nebuniea lor cea mare, din care cauză şi supărările lor sunt mai mări decât plăcerile, şi mustrarea cugetului îi întovărăşeşte pretutindeni.

Astfeliu este curvariul, dară de voeşti, să aducem la mijloc şi pe lacom, dezbrăcându-l şi pe acesta de un altfeliu de amor ce-l stăpâneşte, si-l vom vedeà şi pe dânsul temându-se la feliu cu cel dinainte, şi neputând nici el a se bucurà precum se cade de plăcere. Fiindcă gândindu-se la cei nedreptăţiţi de dânsul, cum şi la cei ce compătimesc pe cei nedreptăţiţi, şi, în fine, gândindu-se la ideia ce au cu toţii despre dânsul, mii de valuri şi de primejdii îl întovărăşesc. Şi încă nu numai acest rău mare îl ameninţă într'una, ci nici măcar nu poate a se bucurà de iubita lui, fiindcă aşà este scris pentru iubitorii de argint, ca să nu se bucure de banii adunaţi în mod necinstit. Dară dacă poate ţi se pare aceasta ca o enigmă, apoi ascultă încă şi ceia ce este

mai rău și mai cu anevoe de dezlegat: adecă că nu numai de plăcerea averilor sale este lipsit iubitoriul de argint, ne îndrăznind de a le întrebuință dupre cum trebuie, ci nici măcar că se satură vreodată, ci veșnic se găsește însetat. Și ce ar puteà fi mai grozav decât aceasta?

Nu tot așà însă este omul drept, ci el este scutit și de frică, și de ură, și de setea cea nesfârșită de argint, și dupre cum pe celalalt toți îl blestemă, așà și pe acesta toți îl binecuvintează; dupre cum acela nu și-a câștigat nici un prieten, tot asemenea și acesta nu are în lume nici un dușman.

Deci, acestea fiind mărturisite de toți, ce ar puteà fi mai plăcut decât virtutea, și mai dezgustătoriu decât răutatea? Dară mai dreptul vorbind, chiar de am spune mii de vorbe, totuși nici un cuvânt nu ar puteà reprezentà așà de bine plăcerea ce o simțim după fapta bună, cum și neplăcerea și întristarea după fapta ră, până ce nu facem una din două. Numai atunci vom simți veninul și amărăciunea răului, când mai întâi vom gustà dulceața virtuții. Acea amărăciune este dezgustătoare, grețoasă și de nesuferit, ceia ce nu pot tăgăduì nici chiar cei ce se tăvălesc în răle, și numai când ne depărtam de răutate, simțim cu exactitate veninul ei. Dară dacă cei mai mulți aleargă spre răutate, nimic nu este de mirat, fiindcă și copiii de multe ori preferă pe cele mai puțin plăcute în locul celor cu adevărat plăcute, și pe care le disprețuesc. Incă și cei bolnavi, pentru o plăcere trecătoare, au perdut veselia cea neîntreruptă și sigură. Dară aceasta provine numai din prostiea și slăbăciunea celor ce iubesc asemenea lucruri, și nici decât din natura lucrurilor. Cel ce este virtuos, acela în adevăr că viețuește cu plăcere, acela în adevăr că este bogat, acela în adevăr că este liber. Dară dacă cinevà ar îngăduì toate celelalte virtuți, ca de pildă: libertatea, lipsa de griji, a nu se teme de nimeni, a nu bănuì pe nimeni, iară plăcerea nu i-ar îngădui-o, apoi atunci mărturisesc că chiar mi-ar venì a rìde cu hohot. Fiindcă, în adevăr, ce alta este plăcerea, decât de a se izbăvì cinevà de griji, de frică, de nemulțămire, și a fi nebiruit de nimeni? Cine spune-mi, este în adevărată plăcere și mulțămire? Cel ce se zbuciumă, se zvârcolește și este îmboldit de o mulțime de pofte, și nici nu mai este stăpân pe dânsul, sau cel ce este

izbăvit de toate aceste valuri, și stă în filosofie ca într'un liman fericit? Nu este invederat că acest din urmă? Insă, iubiților, aceasta este particularitatea virtuței, așă că răul numai numele îl are de plăcere, fiindcă în realitate este pustiu de dânsa. Mai înainte de săvârșirea păcatului, este mai mult o nebunie, decât o plăcere, iară după săvârșire, iute s'a stins și aceasta.

Deci, dacă nici la început și nici după aceasta nu este cu putință de a vedeà plăcerea, apoi atunci unde și cum se poate vedeà? Dară pentru ca aceia ce vorbesc să o fac mai lămurit, să punem de față un exemplu. Cinevà s'a îndrăgostit de o femeie frumoasă și cu lipiciu, și până să-și ajungă scopul îndrăgostirei lui, el samănă cu nebunii și zmintiții, dară după ce și-a ajuns scopul, i s'a stins pofta dinainte. Deci, dacă el nu simte mulțămire nici la început — fiindcă atunci e mai mult o nebunie — și nici la urmă — fiindcă sfârșește printr'o îmboldire a întregului organism — apoi atunci unde va găsì el adevărata mulțămire? Nu tot așà însă sunt ale noastre, căci și la început sunt slobode de orice tulburare, iară plăcerea adevărată stă cu noi până la urmă. Și mai bine zis, la noi nici nu este sfârșit plăcerei, bunurile noastre nu au nici o margine, și nici că se sfârșește undevà plăcerea. Acestea toate cugetându-le, iubiților, dacă iubim cu adevărat plăcerea, apoi să ne îndeletnicim cu fapta bună, ca astfeliu să ne bucurăm de bunătățile cele prezente și cele viitoare. Cărora fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropiea Domnului nostru ~~Iisus~~ Christos, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIII

„Au nu știți că cei ce aleargă în locul de priveală (stadiu), toți adecă aleargă, dară (numai), unul ià darul (premiul)"? (Cap. 9, 24).

Arătând mai sus că e de mare trebuință de a fi cu pogorământ față de alții, adecă de a fi îngăduitor, căci aceasta este perfecțiunea cea mai înaltă, și că el

mai mult de cât toţi ridicându-se la cea mai desăvârşită perfecţiune, sau mai bine zis, întrecând-o chiar şi pe aceasta, prin faptul că n'a luat ajutoare de pre la ucenici, ca ceilalţi apostoli, la urmă iarăşi s'a pogorît mai jos de cât toţi, şi făcându-ni cunoscute dispoziţiile fie căruia, cum şi desăvârşirea şi pogorământul, după care apoi se atinge de dânşii mai cu putere, dându-li a înţelege că ceia ce se petrece printre dânşii, de şi s'ar păreà că vine de la perfecţiunea lor, totuşi este o muncă zădarnică şi fără scop. Şi nu spune aceasta lămurit, ca să nu rămână ruşinaţi, însă prin cele ce urzăşte mai departe, aceasta se învedereazà. Căci zicând că păcătuesc în Christos, că perd pe fraţii lor, şi că nu au nici un folos de cunoştinţa perfecţiunei, dacă la această cunoştinţă nu ii se va adăogà dragostea, iarăşi dă un exemplu comun, şi zice: „Au nu ştiţi că cei ce aleargă în locul de priveală (stadiu), toţi adecă aleargă, dară (numai) unul ià darul (premiul)"? Aceasta o spune, nu că doară numai unul din toţi se va mântui, — să nu fie! — ci că mult ni foloseşte nouă de a aveà rivnă fierbinte. Dupre cum la stadiu se duc mulţi, însă nu mulţi sunt încununaţi, ci numai unul din toţi ià darul, şi dupre cum nu e de ajuns de a stà de faţă la lupte, nici numai de a-şi unge trupul cu unt-de-lemn şi a se arunca în luptă, tot aşà şi aici nu e de ajuns numai de a crede şi a se luptà cum s'ar întâmplà, căci dacă nu vom alergà astfeliu, ca până la sfârşitul luptei să nu putem fi biruiţi, şi a ne apropieà de premiu, nu vom aveà nimic mai mult. Că dacă poate te crezi pe sine-ţi că eşti desăvârşit în cunoştinţă, totuşi nici-odată nu vei fi stăpân pe toate, ceia ce lăsând a se înţelege zice: „Aşà să alergaţi, ca să apucaţi". Aşà dară încă nu apucase. Şi zicând „aşà" mai departe arată şi modul cum să apuce.

„Iară tot cel ce se nevoeşte (se luptă), de toate se înfrânează" (Vers. 25). Dară ce va să zică aici „toate"? «Nu de unele să vă depărtaţi, zice, iară de altele nu, sau în altele să păcătuiţi, ci să vă stăpâniţi şi de îmbuibarea pântecelui, şi de desfrânare, şi de beţie, şi în fine de toate patimile. Aceasta zice, se petrece şi în luptele cele dinafarnice, căci nu este slobod, de pildă, celor ce se luptă, ca să se îmbete în timpul luptei, nici să curvească, ca nu cumvà să-şi slăbească puterea, şi nici a se îndeletnici cu

de altele în acel timp, ci depărtându-se de toate, să se gândească numai la lupte. Deci, dacă acolo este așà, cu toate că numai unul ià cununa, apoi cu atât mai mult aici, unde și cununi sunt mai multe, și unde și întrecerea e mai mare. Nu numai unul este care se încununează, și premiul este așà de mare, încât învinge toate ostenelele întrebuințate. De aceia o și pune aceasta apostolul cu oare-care curaj, zicând: „Și aceia adică ca să ià cunună stricăcioasă, iară noi nestricăcioasă".

„Eu drept aceia așà alerg, nu ca cum n'ași ști" (Vers. 26). Indemnându-i cu exemplul luptelor dinafară, la urmă se pune și pe dânsul la mijloc, care este mijlocul cel mai bun de învățătură, ceia ce se vede făcând pretutindeni. Dară ce va să zică „nu ca cum n'ași ști"? «Eu, zice, am privirea ațintită spre un scop anumit, iară nu în zădar și fără scop, ca voi. Căci cu ce sunteți voi folosiți, dacă intrați în capiștele păgânești, și prin aceasta vă arătați așà zisa voastră perfecțiune? Cu nimic. Nu așà, însă, sunt eu; ci toate cele ce fac, le fac pentru mântuirea aproapelui. De arăt desăvârșirea mea, pentru dânsul (aproapele) o fac; de sunt cu pogorământ, pentru dânșii o fac; de covârșesc pe Petru în aceia că nu iau nimic dela voi, o fac tot pentru cei deaproape, ca să nu se scandaliseze; de mă pogor mai mult decât toți, tăind împrejur și răzându-mi capul, tot pentru dânșii o fac ca să nu-i amăgesc». Aceasta va să zică: „nu ca cum n'ași ști". «Dară tu, zice, de ce mănânci în capiștele idolilor? spune'mi. Însă nu ai a'mi spune nici o cauză binecuvântată. „Mâncarea, zice, nu te va pune înaintea lui Dumnezeu, că nici de vei mâncà îți va prisosi, nici de nu vei mâncà, îți va lipsi" (Cap. 8, 8). Deci, zice, tu alergi cum s'ar întâmplà, și fără vr'un folos». Aceasta însamnă „ca cum n'ași ști".

„Așà mă lupt, nu ca cum ași fi bătând văzduhul", zice, și cu acestea iarăși făcând aluziune la dânșii, carii se luptau fără scop, ca și cum bateau văzduhul. «Eu, zice, am pe cine să lovesc, adecă pe diavolul; tu însă nu-l lovești, ci stai nepăsătoriu înaintea lui». Până aici el îi cruță spunând acestea. Fiindcă prin cele de mai înainte el i-a atins cu mai multă putere,

la urmă iarăşi moaie certarea, păstrând lovitura cea mai adâncă pe la finea cuvântului. Aici spune că ii se luptă în zădar, iară mai încolo arată că ceia ce fac este spre răul capului lor, şi că chiar şi fără vătămarea aproapelui. nici ii nu vor fi fără vinovăţie îndrăznind a face de acestea.

„Ci îmi chinuesc trupul meu şi îl supun robiei, ca nu cumvà altora propoveduind însu'mi să mă fac netrebnic“ (Vers. 27). Aici îi arată pe dânşii ca supuşi poftei pântecelui, căruia lăsându-i frânele slobode, îl îmbuibează sub masca perfecţiunei, ceia ce şi mai sus jălind ziceà: „bucatele pântecelui şi pântecele bucatelor“. Fiindcă îmbuibarea aduce şi curvie, şi chiar şi idololatriea tot ea o a născut, apoi apostolul cu drept cuvânt că în multe locuri se atinge cu putere de această boală, şi arătând câte a pătimit pentru evanghelie. după cele mai dinainte spune şi acestea: «Dupre cum, zice, am covârşit cele poroncite, ceia ce nu mi se pare a fi uşor lucru — «toate le răbdăm» zice mai sus — aşà şi acum eu rabd multe năcazuri, ca să vieţuesc cu înţelepciune. Dacă pofta şi tirăniea pântecelui este greu de supus, totuşi eu le înfrânez, şi nu mă predau pe mine patimei, ci sufăr orice durere numai ca să nu fiu târît de ele. Deci, să nu credeţi că eu le fac acestea fără de năcaz şi muncă. Căci alergarea este şi loc de luptă, şi tirăniea naturei, care se ridică într'una şi voeşte a fi slobodă, insă eu nu îngăduiu aceasta, ci o potolesc şi o supun cu multe ostenele şi sudori». Acestea le spune apostolul, pentru ca nimeni să nu se descurajeze în luptele pentru virtute, fiind oarecum cu anevoinţă aceasta. De aceia şi zice el: „Ci îmi chinuesc trupul meu şi-l supun robiei“. N'a zis: «îl nimicesc» sau «îl pedepsesc», — fiindcă trupul nu este duşmanul omului — ci „îl chinuesc şi îl supun robiei“, ceia ce o face numai stăpânul şi nu războinicul, dascalul, iară nu duşmanul, pedagogul, iară nu conrupătorul. „Ca nu cumvà altora propoveduind însumi să mă fac netrebnic“. Deci, dacă de aceasta se teme Pavel, care a învăţat atâta, şi se teme după ce dejà a propoveduit evangheliea, a devenit înger în trup şi a dat dovadă de o aşà de mare îngrijire de lumea întreagă, apoi noi ce să mai zicem? «Să nu vă închipuiţi, zice,

că dacă aţi crezut, apoi aceasta vă este deajuns pentru mântuirea voastră. Că dacă mie, care am propoveduit, şi am învăţat, şi multe altele am făcut, şi încă nu îmi sunt deajuns numai acestea, de nu voiu face neînvinse şi toate cele ale mele, apoi cu atât mai mult vouă».

După aceia trece la alte exemple, şi dupre cum mai sus el a vorbit de apostoli, de obişnuinţa comună, de preoţi şi de dânsul, aşă şi aici vorbind de luptele Olimpiace şi de dânsul, iarăşi aleargă la Vechiul Testament. Şi fiindcă urmează a-şi face vorba mai aspră, apoi şi îndemnul ce il dă este comun, şi vorbeşte nu numai de cele puse dejà înaintea lor, ci şi în general de toate boalele ce bântueau printre Corintheni, Când vorbeà mai sus de luptele dinafarnice, ziceà: „Au nu ştiţi“? iară aici zice: „Nu voesc ca să nu ştiţi voi, fraţilor“ (Cap. 10, 1—5). Aceasta o spuneà, arătând că dânşii încă nu erau bine învăţaţi. Dară ce este, pe care nu voeşti ca ii să n'o ştie? „Că părinţii noştri toţi sub nor au fost, şi toţi prin mare au trecut, şi toţi prin Moisì s'au botezat, în nor şi în mare, şi toţi aceiaşi mâncare duhovnicească au mâncat, şi toţi aceiaşi băutură duhovnicească au băut, că beau din peatra cea duhovnicească care urmà, iară peatra erà Christos. Ci nu întru cei mai mulţi dintru dânşii a binevoit Dumnezeu“. Dară oare de ce spune el acestea? Ca să arate, că precum pe aceia nu i-a folosit cu nimic că s'au învrednicit de un dar atât de mare, tot aşà şi acei cari s'au învrednicit de botez, şi s'au bucurat de tainele duhovniceşti, nu vor fi folosiţi cu nimic, dacă nu vor dà dovadă de o vieaţă vrednică de charul primit. De aceia şi pune înainte tipurile botezului şi a tainelor. Dară ce va să zică: „Şi toţi prin Moisì s'au botezat“? Adecă, dupre cum noi cari am crezut în Christos şi în învierea lui ne-am botezat, aşà şi aceia s'au botezat, împărtăşindu-se aceloraşi taine. „Că ne botezăm, zice, pentru cei morţi“ (I. Cor. 15, 29), adecă pentru trupurile noastre. Tot aşà şi aceia încurajându-se în Moisì, adecă văzându-l pe dânsul cel întâi trecând marea Roşie, au îndrăznit şi ii de a trece prin marea. Şi fiindcă voeşte de a pune tipul aproape de adevăr, el nu vorbeşte chiar

așà, ci și de tip vorbind face uz de numiri adevărate.

Aceasta, deci, este simbol al botezului, iară cele ce au urmat după trecerea Israeliților prin marea Roșie, sunt simbole ale cinei cei de taină. Precum tu, de pildă, mănânci trupul Domnului, așà și aceia mâncau mana în pustie; și dupre cum tu bei sângele lui, așà și dânșii beau apa din peatră. Și dacă cele date lor erau lucruri văzute și pipăite, totuși li se înfățoșà ca duhovnicești, nu în urmarea naturei lor, ci dupre charul darului, și odată cu trupul hrăneà și sufletul, ridicându-l la credință. De aceia, nici nu vorbește nimic apostolul pentru hrană, fiindcă erà ciudată, nu numai în modul cum li se dà, ci și în natura ei — fiindcă erà mana — însă când vorbește de băutură — fiindcă erà la mijloc numai felul cum li se dà, care erà paradox, — apoi a fost nevoie de construirea unei anumite fraze. Pentru care zicând «că aceiași băutură duhovnicească beau» adaoge imedieat: „Că beau din peatra cea duhovnicească, care urmà" și la urmă: „iară peatra erà Christos". El nu vorbește aici de natura apei cei din peatră, care poate că izvorà și mai 'nainte de aceasta, ci o altă peatră duhovnicească a făcut atunci totul ce s'a făcut, adecă Christos, cel ce pretutindeni erà prezent printre dânșii, și toate le săvârșà într'un mod minunat. De aceia și zice el: „Care urmà".

Ai văzut înțelepciunea lui Pavel? Cum el arată pe Christos ca pe dătătorul amânduror acestora? și cum prin aceasta el pune tipul aproape de realitate sau de adevăr? «Cel ce a dat aceiea Israeliților, zice, a pregătit și masa aceasta; el a dus și pe aceia prin mare, și tot el te-a dus și pre tine prin botez; acelora li-a dat mană și apă în pustie, iară ție ți-a dat trupul și sângele său».

Acestea sunt cele ale darului său, dară noi să vedem și cele ce urmează după aceasta, și să judecăm dacă a crutat pre cei ce s'au arătat nevrednici de acel dar. Insă nu vei aveà ce spune. De aceia a și zis: „Ci nu întru cei mai mulți dintru dânșii a binevoit Dumnezeu", de și i-a fost cinstit cu o așà cinste. Dară o asemenea cinste cu nimic nu i-a folosit, de vreme ce cei mai mulți s'au perdut. Și cu toate acestea toți s'au perdut, însă ca să nu se pară că el proorocește și aces-

tora o perdere totală, zice numai că „cei mai mulţi“. De şi Israeliţii erau nespus de mulţi, totuşi mulţimea lor cu nimic nu i-a folosit. Toate cele ce a făcut cu dânşii erau dovada cea mai pipăită de dragostea lui Dumnezeu pentru dânşii, însă aceasta cu nimic nu i-au folosit, pentrucă nici ii nu dovedeau cele cuvenite în schimbul acelei dragoste. Fiindcă cei mai mulţi nu credeau cuvintelor celor pentru Gheena, ca nefiind de faţă şi nevăzându-se, apoi li dovedeşte din faptele petrecute dejà, că Dumnezeu pedepseşte pre cei ce păcătuesc, chiar de se arată de mii de ori bine-făcător al lor. «Dacă, zice, nu credeţi cele viitoare, cel puţin pe cele trecute nu puteţi să nu le credeţi. Căci judecaţi voi singuri în câte feluri a bine-făcut cu dânşii: 'i-a izbăvit de robiea cea din Egipet, marea Roşie a făcut-o aşternut picioarelor lor, li-a scoborît mana din ceriu, din fundul pământului a izvorît izvoare de apă cu totul străine şi paradoxe, pretutindeni stà de faţă şi făceà minuni printre dânşii, şi din toate părţiie îi apărà. Insă, fiindcă ii nimic vrednic de acest dar n'au arătat, nu i-a cruţat de loc, ci pre toţi i-a nimicit». „Pentrucă au căzut în pustie“ zice, voind a învederà prin aceste vorbe perderea lor cea fără de veste, cum şi pedepsele şi osândele trimise asupra lor dela Dumnezeu, şi că n'au izbutit în câştigarea premiilor ce li stau înnainte. Fiindcă toate acestea le-a făcut cu dânşii nu în pământul făgăduinţei, ci departe mult de acea ţară, de aceia şi pedeapsa ce li-a dat a fost îndoită, pe deoparte că nu li-a îngăduit de a vedeà pământul acelei ţări, care li fusese făgăduit, iară pe dealta că i-a şi pedepsit greu. «Dară, zici tu, ce au a face acestea cu noi»? Au a face mult, pentru care a şi adaos: „Şi acestea pilde s'au făcut nouă“ (Vers. 6). Deci, precum darurile sunt pilde, adecă tipuri, forme, modele, tot aşà şi pedepsele sunt tipuri; şi dupre cum botezul şi masa cea sfîntă (cina cea de taină) au fost preînchipuite prin marea Roşie şi prin mana cea din pustie, tot aşà şi prin cele de după aceasta, fiindcă se vor pedepsi toţi cei nevrednici de darul căpătat. Cu alte cuvinte, toate acelea preziceau cu mare glas ca să ne facem mai înţelepţi prin exemplele acelora. Pentru care a şi adaos: „ca să nu fim noi poftitori de răle, precum şi

aceia au poftit". Deci, dupre cum în binefaceri au premers tipurile şi a urmat adevărul, tot aşà va urmà şi în pedepse. Ai văzut cum el dovedeşte că nu numai vor fi pedepsiţi cei nevrednici de darul câştigat, ci încă chiar mai grozav decât aceia? Că dacă unul este tip, şi celalalt este adevăr, apoi nu mai încape îndoeală că mare va fi superioritatea şi în pedepse, dupre cum mare este şi în daruri.

Dară tu gândeşte-te de cine se atinge apostolul mai întâi; de cei ce mâncau în capeştele idolilor, căci spunând „ca să nu fim noi poftitori de răle" ceiace de altfeliu este o zicere generală, la urmă adaoge şi faptele cele răle în particular, arătând că fiecare din păcate se face dintr'o poftă reà. Şi mai întâi aceasta o pune înainte: „Nici slujitori idolilor să vă faceţi, precum unii dintru dânşii, precum este scris: şezut-a poporul de a mâncat şi a băut, şi s'a sculat de a jucat" (Vers. 7). Ai auzit cum la urmă'i numeşte şi idololatori? Aici însă el numai cât vorbeşte, iară mai departe şi dovedeşte. Mai întâi arată şi cauza pentru care ii alergau la acele ospeţe, adecă gastrimarghiea, sau îmbuibarea pântecelui. De aceia zicând: „ca să nu fim noi poftitori de răle" şi adăogând încă: „nici slujitori idolilor să vă faceţi", la urmă pune şi cauza acestei nelegiuiri, care nu este alta decât lăcomiea nebună după mâncare. „Şezut-a, zice, poporul de a mâncat şi a băut", după care pune şi sfârşitul acelei nelegiuiri, că „s'a sculat de a jucat". «Precum acela, zice, din îmbuibarea pântecelui au căzut în idololatrie, aşà şi voi să vă temeţi ca nu cumvà din ceia ce sunteţi să cădeţi în păcat».

Ai văzut cum a dovedit că acei aşà zişi desăvârşiţi, erau mai nedesăvârşiţi decât ceilalţi pe cari îi batjocoreau? Aceia păcătueau nu numai prin faptul că nu erau îngăduitori cu ceilalţi, ci şi pentru că pe uniia îi ademeneau să păcătuească în neştiinţă, iară pe alţii prin îmbuibarea pântecelui. Aşà dară perderea acelora este socotită ca pedeapsă a faptelor lor, iară pe aceştiia nu-i lasă de a raportà aiurea pretextul păcatului lor, ci îi arată răspunzători şi pentru păcatul lor, în acelaşi timp şi pentru vătămarea adusă altora.

„Nici să curvim, precum unii dintre dânșii au curvit“ (Vers. 8). Dară de ce oare mai amintește iarăși de curvie, pe câtă vreme a vorbit atâtea mai înainte de ea? Obișnuința lui Pavel este pururea, ca atunci când vorbește de păcate multe, să le pună în ordinea lor, și fiecare din ele să steà de față, și iarăși când vorbește de alte păcate, să amintească de cele mai dinainte, ceia ce făceà și Dumnezeu în legea veche, când la fiecare din păcatele făcute de Israiliți li aminteà și de vițelul de aur ce-l aveau în pustie, și astfeliu puneà la mijloc păcatul acela. Aceasta o face și Pavel aici amintindu-li și de curvie la un loc cu celelalte, și învățându-i că și acest rău tot de acolo să naște, adecă din gastrimarghie. De aceia a și adaos: „Nici să curvim precum au curvit unii dintre dânșii, și au căzut într'o (singură) zi douăzeci și trei de mii“. Și de ce oare n'a pus aici și pedeapsa cea pentru idololatrie? Sau fiindcă erà învederat și lămurit, sau că o pedeapsă atât de grozavă nu a fost atunci, ca cea de pe timpul lui Balaám, când s'au sfârșit în Beelfegor[1]) nu numai bărbații Madiamiți, ci și femeile lor purtate în triumf, ca cele ce tîrise pe Israiliți în desfrânări înfricoșate, după sfatul lui Balaám. Cum că acel sfat viclean a fost al lui Balaám, aceasta o învederează însuși Moisi după aceasta, spunând astfel cam pe la sfârșitul cărții Numerilor: „Și pre Balaám feciorul lui Beor l-au omorît în războiul cu Madiam, împreună cu răniții lor ... și au luat toată prada lor. Și s'a mânieat Moisi pre cei mai mari ai oștirei ... și a zis: pentru ce ați prins vii pre femei? Că acestea au fost fiilor lui Israil, după cuvântul lui Balaám, ca să părăsască și calce cuvântul Domnului pentru Fegor“ (Numeri, 31, 8. 12. 14. 15. 16).

„Nici să ispitim pre Christos, precum și unii dintre dânșii au ispitit, și de șerpi au murit“ (Vers. 9). Prin acest pasaj iarăși face aluziune la un alt păcat, pe care-l și pune cam pe la sfârșit, învinovățindu-i că se luptau pentru semne și minuni, fiindcă

[1]) *Notă.* A se vedeà cartea Numerilor, cap 22 și 31, 16.

din cauza ispitelor se moleşise, zicând printre dânşii: «când vor veni oare cele bune? când răsplata»? De aceia şi adaoge pentru aceasta îndreptându-i şi înfricoşându-i: „Nici să cârtiţi, zice, precum unii dintre dânşii au cârtit, şi s'au perdut de perzătorul" (Vers. 10). Fiindcă ceia ce se cere, nu este numai de a pătimi pentru Christos, ci încă şi de a răbdà toate cele venite cu bărbăţie şi cu toată mulţămirea. Căci aceasta este adevărata cunună, care dacă n'ar fi, apoi atunci cea mai mare pedeapsă ar întovărăşi pe cei ce cu nevoie întimpină ispitele şi năcazurile. De aceia şi apostolii fiind bătuţi se bucurau, de aceia şi Pavel se bucurà întru ispite.

„Şi aceste pilde toate s'au întâmplat acelora, şi s'au scris spre a noastră învăţătură, la cari sfârşiturile veacurilor au ajuns" (Vers. 11). Iarăşi înfricoşază vorbind de sfârşit, şi pregăteşte auditorul de a aşteptà chiar şi mai mari decât cele petrecute. «Cum că vom da samă, zice, este invederat din cele spuse, până chiar şi celor ce nu cred în gheena, însă că aceà pedeapsă va fi mai greà, apoi aceasta se invederează prin binefacerile cele multe de care ne-am bucurat, a căror tipuri au fost cele din legea veche. Că dacă este superioritate în daruri, de sigur că va fi şi in pedepse. De aceia le a şi numit tipuri, care zice că pentru noi s'au scris, şi le-a amintit la sfârşit, ca să ni amintească de sfârşitul veacurilor. Căci pedepsele de acolo nu vor fi ca cele de aici, care se şi sfârşesc tot aici, ci vor fi veşnice. Precum pedepsele de aici se sfârşesc în vieaţa prezentă, tot aşà şi cele de acolo vor rămâneà pentru vecie. Când el spune „sfârşiturile veacurilor" nimic alt nu zice, decât că stă defaţă judecata cea infricoşată.

„Pentru aceia celui ce i se pare că stă, să ià aminte ca să nu cază" (Vers. 12). Aici iarăşi doboară trufiea celor ce 'şi închipuiau lucruri mari de ştiinţa lor. Că dacă cei ce s'au bucurat de atâtea binefaceri, şi incă au pătimit în aşà fel, uniia pentru că au ispitit, iară alţii numai pentru că au cârtit au fost pedepsiţi, şi nici mulţimea lor n'a putut îmblânzi pe Dumnezeu, şi nici altcevà, apoi cu atât mai mult vom pătimi noi, dacă nu vom fi cu băgare de samă şi nu vom privegheà. Şi bine a zis: „celui ce i se pare că stă",

fiindcă a se încurajà cinevà, și a se încrede în sine, nu va să zică a sta, dupre cum trebuie a sta, căci un astfeliu de om iute va cădeà. Chiar și aceia, dacă nu s'ar fi încrezut într'înșii, și dacă n'ar fi cugetat lucruri mari de dânșii, ci ar fi fost umiliți, n'ar fi pătimit atâtea. De unde se vede aprieat, că mai cu samă mândriea, și trândăviea din care izvorăște și găstrimarghiea, sunt începuturile tuturor rălelor. Astfeliu că chiar de ai stat, totuș păzește-te să nu cazi. A stà aici, nu este cu putință de a sta cu adevărat, până ce nu ne izbăvim de valurile vieței prezente și până ce nu vom plutì spre limanul cel fericit.

[1]) Deci, nu cugetà la lucruri mari fiindcă stai, ci păzește-te de cădere. Că dacă Pavel, cel mai vânjos decât toți, și încă se temeà, cu atât mai mult trebuie a ne teme noi. Apostolul ziceà: „celui ce i se pare că stă, să ià aminte ca să nu cază“, dară noi nici aceasta nu putem zice, fiind cum s'ar zice, cu toții căzuți și întinși pe pământ. De cine oare să spun? De răpitoriul care răpește avutul altuia pe fiece zi? Dară acela se găsește ca un cadravru mare căzut pe pământ. De curvariu? Dară și aceia s'a aruncat la pământ. De bețiv? Dară și acela stă trântit jos, și încă nici nu știe dacă este jos pe pământ. Astfeliu că nu este timp de această vorbă, ci de aceà profetică, care grăià Judeilor: „Au doară cel ce cade, nu se scoală“ (Ieremia 8, 4)? — căci toți stau jos pe pământ, și nu voesc să se scoale. Astfeliu că îndemnarea ce ni se face de apostol, nu este pentru ca să nu cădem, ci pentru ca cei căzuți să se poată sculà.

Deci, iubiților, să ne sculăm, fie chiar și mai târziu, să ne sculăm, și să stăm drepți cu bărbăție. Până când vom stà la pământ? Până când ne vom îmbătà, amețindu-ne cu pofta cea multă de cele pământești? Este potrivit și astăzi de a zice cu Prorocul: „Cătră cine voiu grăi, și mă voiu mărturisì, și mă va auzi“ (Ibid. 6, 10)? — așà suntem de surzi cu toții pentru fapta bună și învățătura morală, și din această cauză suntem încărcați de

[1]) *Partea morală.* Despre aceia, că cei ce stau să nu se încrează mult într'înșii, și nici cei ce cad să nu se descurajeze, de vreme ce întoarcerea lor cătră virtute este cu înlesnire și de multe feluri. *(Veron).*

multe răle. Şi dacă am puteà vedeà sufletele dezbrăcate şi goale, dupre cum se petrece în tabără după încetarea încăerărei, când se pot vedeà atât cei morţi cât şi cei răniţi, tot aşà am puteà vedeà şi noi pre cei din biserică.

De aceia mă rog şi vă îndemn de a ne întinde mânile unul altuia, şi să ne sculăm, căci şi eu sunt unul dintre cei răniţi şi care se roagă de cei ce-i pune doctoriile pe rane. Insă, iubiţilor, nu vă descurajaţi pentru aceasta, căci de şi ranele sunt adânci, totuşi nu sunt nevindecabile. Doctorul nostru este aşà feliu, că numai de am simţì durerile ranelor, sau chiar de am ajunge la răul cel mai de pe urmă, multe căi ni deschide pentru mântuirea noastră. De vei iertà bunăoară aproapelui greşalele lui, se vor iertà şi ţie greşalele tale. „De veţi iertà oamenilor, zice, greşalele lor, ierta-va şi vouă Tatăl vostru cel ceresc“ (Math. 6, 14). De dai eleimosină, ţi se vor iertà păcatele, dupre cum zice: „Păcatele tale cu milostenie le răscumpără“ (Daniil 4, 24), şi de te vei rugà cu căldură, te vei bucurà de iertare, iară aceasta ni-o arată acea văduvă din evanghelie, care prin necontenita sa stăruinţă, a înduplecat pe acel judecător nemilostiv. De vei spune în gura mare păcatele tale, vei aveà mângâere. „Spune, zice, tu cel întâi păcatele tale, ca să te îndreptezi“ (Isaia 43, 26). Dacă eşti mâhnit pentru că le-ai făcut, şi aceasta-ţi va fi ca o puternică doctorie. dupre cum zice: „Şi am întors faţa mea dela el, zice, şi s'a întristat şi a umblat supărat pe căile sale. Căile lui le-am văzut şi l'am tămăduit pre el“ (Ibid. 57, 17. 18). De ai pătimit vr'un rău şi l'ai răbdat cu bărbăţie, vei scăpà de toate cele supărăcioase. Aceasta o ziceà şi Abraam cătră acel bogat, că Lazar a primit dela dânsul cele răle, iară acolo se mângâe. De vei miluì pe văduvă, se vor spălà păcatele tale, dupre cum zice: „Judecaţi săracului, şi faceţi dreptate văduvei, ... şi de vor fi păcatele voastre ca mohorăciunea, ca zăpada le voiu albì“ (Ibid. 1, 17. 18), adecă nu va lăsà să se mai vadă nici măcar semnele ranelor. Chiar de am ajunge la fundul răutăţilor, în care căzuse acel tânăr perdut, care cheltuind averea părinţască ajunsese de a mâncà roşcove la un loc cu porcii ce-i păşteà,

totuşi dacă ne vom pocăi, ne vom mântuì numai decât. Chiar de am datorà mii de talanţi, însă vom cădeà înaintea lui, şi nu vom fi cu invidie şi răutate, toate ni se vor iertà. Chiar de am rătăcì pe acolo pe unde se perduse oaiea cea rătăcită, şi de acolo ne vom reîntoarce, numai de vom voì, iubiţilor, fiindcă Dumnezeu este filantrop. De aceia el s'a mulţămit şi când cel ce datorà mii de talanţi numai cât a căzut înaintea lui, dupre cum s'a mulţămit şi cu singură întoarcerea înapoi a fiului rătăcit care cheltuise averile părinteşti. Cugetând, deci, la mărimea filantropiei lui, să-l facem de a ni fi milostiv nouă şi „Să întimpinăm faţa lui întru mărturisire" (Ps. 94, 2), ca nu cumvà plecând de aici neîndreptăţiţi, să suferim pedeapsa cea mai de pe urmă. Dacă în vieaţa aceasta vom arătà oarecare sirguinţă, fie chiar cât de mică, vom câştigà foarte mult, iară de nu vom aveà nici o grijă, şi vom pleca de aici fără să fim buni, apoi chiar de ne-am pocăi acolo cât de mult, totuşi cu nimic nu ne vom folosì. Căci trebuià a te luptà în timp ce te găsai înăuntrul valurilor, iară nu tocmai după ce s'a isprăvit privelişte să plângi şi să te boceşti fără nici un folos, dupre cum făceà acel bogat din evanghelie, plângând şi bocindu-se în zadar şi fără folos, fiindcă timpul în care trebuià să facă acestea, el îl trecuse cu vederea. Nu numai acela, ci încă şi astăzi sunt mulţi bogaţi ca dânsul, cari nu voesc a dispreţuì banii, iară în locul banului dispreţuesc sufletul, de cari mi-a venit a mă minunà, când mai cu samă fac multă vorbă despre mila lui Dumnezeu, iară ii se expun pe dânşii la cele mai mari primejdii, şi întocmai ca şi nişte duşmani ai lor, nu-şi cruţă de loc sufletul.

Deci, să nu ne jucăm, iubiţilor, să nu ne jucăm şi nici să ne amăgim singuri pe noi, cerând ca Dumnezeu să ne miluiască pre noi, iară noi să preferăm înaintea acestei mili banii, îmbuibarea şi toate celelalte răutăţi. Dacă cinevà ar dà în judecata ta pe un altul, şi acuzându-l ar zice, că urmând a suferì pedepsele cele mai grozave şi fiind stăpân de a depărtà cu puţine parale acea hotărîre, îi dai timp de gândire, iară el ar preferà mai de grab să moară decât să deà cevà din avutul său, de sigur că n'ai spune că el este vrednic de vre-o milă sau iertare. Aceasta judec-o şi pentru tine. Căci şi noi acelaşi lucru îl facem, de vreme ce dispreţuim mântuirea noastră şi cruţăm

banii. Apoi atunci cum de pretinzi ca Dumnezeu să te cruțe pre tine, tu necruțându-te și preferând banii înaintea sufletului? De aceia eu mult mă minunez, cât de mare este farmecul ce se ascunde în bani, sau mai bine zis, nu atâta în bani pe cât mai ales în sufletele celor amăgiți. Căci iubiților, sunt și de aceia cari își rid mult de această înșelăciune. Dară ce oare este în bani atât de mare in cât să vă poată fărmăca? Oare nu este neînsuflețită materia lor? nu este stricăcioasă? Oare nu este perfidă și de multe ori necinstită câștigarea lor? Nu este încărcată de frică și de primejdii? Nu este plină de omoruri și de viclenii? Nu este întovărășită de dușmănie și ură? Nu este întovărășită de trândăvie și de cea mai mare răutate? Nu este pământ și cenușe? Deci, ce nebunie este aceasta? ce boală?

«Dară, zici tu, nu trebuie numai a acuzà pre cei ce sufăr de această boală, ci de a și dobori dragostea lor de bani». Dară cum vom puteà să o doborîm altmintrelea, decât să arătăm că banii sunt un lucru primejdios și încărcat cu toate rălele? Dară nici nu este tocmai ușor de a convinge pe cel ce este îndrăgostit după lucruri copilărești. Deci, trebuie a-i pune în față altă frumuseță, și fiindcă o frumuseță netrupească nu poate vedeà, fiind încă bolnav, apoi îi vom arătà o frumuseță trupească și-i vom zice: cugetă la livezile cele frumoase și la florile din ele mai încântătoare ca orice aur și argint, mai drăgălașe și mai strălucite ca toate pietrele prețioase; gândește-te la apele cele diafane (transparente) ale izvoarelor, la acele pârae care întocmai ca și untdelemnul curg fără sgomot; apoi dela pământ ridică-ți ochii la ceriu și privește frumuseța soarelui, podoaba lunei și strălucirea stelelor. «Și ce are a face, zici tu, că doară noi nu le întrebuințăm precum întrebuințăm banii». Și cu toate acestea le întrebuințăm mai mult chiar decât banii, întru cât nevoea de dânsele e mai simțită și folosința lor e cu mult mai sigură. Că nici nu te temi, ca nu cumvà să ți le iee cinevà și să plece cu ele, dupre cum se petrece cu banii, ci iți este slobod de a te folosi de dânsele într'una, și acestea fără ca tu să te îngrijește câtuși de puțin. Acum însă când tu te bucuri de dânsele împreună cu alții, îți pare rău, fiindcă nu le stăpânești numai tu, ca cum stăpânești banii, și atunci mi se pare că tu nu iubești atât de mult banii, pre cât iubești lăcomiea de bani, și chiar nici banii nu

i-ai iubì, dacă ar fi vorba ca să fie ai tuturor. Așà dară fiindcă am găsit pe iubită — voiesc să zic lăcomiea — apoi hai să-ți arăt cum te urăște această iubită a ta și cum te disprețuiește, câte săbii ascute contra ta, câte prăpăstii îți sapă, câte curse îți întinde și câte primejdii îți pregătește, că măcar astfelìu să stingi dragostea de ea.

Deci, de unde se poate cunoaște acest rău? De acolo, că se vede petrecându-se pe drumuri, pe mare, în cetăți, în tribunale; fiindcă lăcomiea a umplut și marea de sânge, de multe ori a înroșit într'un mod nelegiuit până și sabiile judecătorilor; tot ea înarmează pre cei ce pândesc noaptea și ziua pe trecători la drumul mare, ea a făcut ca să nu se mai cunoască natura, căci a introdus uciderea de tată, uciderea de mamă, și înfine, toate rălele din vieață ea le-a introdus. De aceia Pavel o numește rădăcina tutulor rălelor. Lăcomiea aduce pe adoratorii ei într'o stare cu mult mai proastă decât cei ce lucrează în minele metalice. Dupre cum aceia într'una muncesc din greu în întuneric, închiși și legați, tot așà și lacomii săpând în peșterile iubirei de argint, și neavând nici-o silă de undevà, își atrag osânda automat, cetluindu-se singuri pe sine cu lanțuri nedezlegate. Cei condamnați de a muncì în minele metalice, cel puțin când vine sara se odihnesc de dureri și munci, pe când lacomii și ziua și noaptea sapă într'una și scormolesc acele metaluri răle. Cei dintâi au o măsură hotărâtă în acea lucrare din greu, pe când cești din urmă nu cunosc nici-o măsură, ci încă cu cât sapă mai mult, cu atât mai mult li se deschide pofta de a săpà înainte. Dară dacă aceia sunt siliți la muncă grozavă, apoi iată că cești din urmă de bună voea lor și nesiliți de nimeni, nici măcar nu pot a se izbăvì de această boală rea, ba chiar nici nu pot a o urî, ci dupre cum porcul se tăvălește în mocirlă, așà și aceștiia tăvălindu-se în putoarea iubirei de argint, sunt mulțămiți și încântați, pătimind mai grozave munci decât condamnații aceia. Cum că ii sunt în răle, ascultă cele ale acelora și vei ștì și cele ale acestora. Deci, se spune că acel pământ aurit are crăpături și gaure în acele peșteri întunecoase, că criminalistul condamnat acolo la munci ià cu dânsul cazmaua, în același timp și lampa, împreună cu ulciorașul din care picurează în lampă unt-de-lemn, din cauza

întunericului ce este acolo, şi numai aşà intră înăuntru, dupre cum am spus. După aceia fiindcă timpul îl cheamă la mâncare, iară el nu ştie timpul din cauza întunericului, apoi iată că temnicerul bate de sus cu putere în pereţii peşterei, şi astfeliu prin troncănitura aceea şi prin glasul lui, dă de ştire celor ce lucrează în peşteră, că s'a sfârşit ziua. Poate că vă cutremuraţi auzind acestea?

Ei bine, să vedem dacă nu cumvà filarghirii (iubitorii de argint) pătimesc încă şi mai grozave. Căci şi aceştiia au un temnicer greoiu, voiu să zic filarghiriea— şi cu atât mai greoiu, cu cât împreună cu trupul este legat şi sufletul. Şi întunericul de aici este încă mai înfricoşat, fiindcă nu este întuneric simţit, ci se zămisleşte înăuntrul lor şi ori încotro s'ar duce, îi îl poartă pretutindeni cu dânşii. Aşà dară ochiul lor cel sufletesc s'a stins cu desăvârşire. De aceia şi Christos îi jăleşte mai mult decât pe toţi, zicând: „Deci, dacă lumina care este întru tine este întuneric, dară întunericul cu cât mai mult“ (Math. 6, 23)? Aceia cel puţin poartă cu dânşii o lampă care luminează, pe când aceştiia sunt lipsiţi până şi de această lumină, din care cauză şi cad pe fiecare zi în mii şi mii de prăpăstii. Cei osândiţi la muncile acelea, de îndată ce soseşte noaptea se odihnesc, intrând şi dânşii în liniştea obişnuită a celor nenorociţi— voiesc a spune noaptea,— în timp ce lăcomiea aduce şi această nenorocire[1]) filarghirilor, fiindcă ii şi noaptea se îngrijesc şi se frământă de muncile cele mai grozave, fără ca cinevà să-i neliniştească. Muncile de aici sunt de acest feliu, dară cele de acolo care cuvânt le poate reprezentà? Acele cuptoare nestinse, acele râuri de foc, dinţii cari scrâşnesc, legăturile cele nedezlegate, viermele cel neadormit, întunericul cel mai dinafară, rălele, înfine, care nici odată nu vor mai aveà sfârşit?

Să ne temem, iubiţilor, să ne temem de sorgintea atâtor răle şi pedepse, să ne temem de acea nebunie nesfârşită, de acea primejdie a mântuirei noastre. Fiindcă nu se poate în acelaşi timp de a iubì şi argintul şi sufletul. Să aflăm deci că banii sunt pământ şi cenuşă, că ne părăsesc când noi plecăm de aici, sau mai bine zis, ne părăsesc de multe ori chiar şi mai înainte de

[1]) *Notă.* Şi aici se găseşte elinismul de care s'a vorbit în *Nota* dela Omilia XX, pag. 265: καὶ τοῦτον ἡ πλεονεξία προσέχωσε τὸν λιμένα = *şi această nenorocire aduce lăcomiea.*

plecarea noastră de aici, şi ne vatămă şi în privinţa celor viitoare, ca şi în vieaţa prezentă. Fiindcă şi mai înainte de gheena, şi mai înainte de acele pedepse, chiar aici pe pământ ne înconjoară de o mulţime de lupte şi de certe pe care le aţiţă lăcomiea. Nimic nu este aşà de războinic ca filarghiriea, nimic nu face pe cineva mai sărac ca filarghiriea, fie el bogat, fie sărac. Câte odată odrăsleşte această boală grozavă şi în sufletele săracilor, şi atunci încă mai mult îi zădărăşte săráciea lor. De se găseşte vr'un sărac iubitoriu de argint, apoi atunci acela este filarghir nu atâta în bani, pe cât în sărăcie şi în foamete, fiindcă el nu caută a se bucurà în linişte de cele cu cumpătare, ci şi pântecele îl are îndreptat spre foamete, şi trupul şi-l pedepseşte cu golătatea şi cu frigul, şi pretutindeni se înfăţoşază mai nenorocit decât cei legaţi de prin temniţi; pururea plânge şi se vaetă, ca şi cum ar fi mai ticălos decât toţi oamenii, chiar de ar aveà înaintea ochilor lui mii de săraci. Acesta dacă se duce în piaţă capătă mii de ghionturi, de se duce la bae sau la teatru deasemenea, şi nu numai dela privitori, ci şi dela cei de pe scenă, când mai ales vede multe din acele femei perdute strălucind de aurul de pe ele. Acesta când călătoreşte pe mare, gândindu-se la acele corăbii încăpătoare de mii de oameni, la mărfurile din ele cum şi la câştigul negustorilor, se crede că nici nu trăieşte de supărare; de călătoreşte pe pământ, apoi gândindu-se la ţarinele dinaintea sa, la mahalalele târgurilor, la hanurile de acolo, la băile ce se văd, cum şi la veniturile acestora, se crede pe dânsul a fi mort; de-l vei observà când se găseşte acasă la dânsul, vei vedeà cum singur el îşi redeschide ranele ce a fost căpătat în oraş, care încă mai mult îi vatămă sufletul, şi o singură mângâere vede la toate rălele ce-l muncesc, adecă moartea şi scăparea lui de aici. Aceasta nu o pătimeşte numai cel sărac, ci şi cel bogat, care este atras de această boală, şi încă cu atât mai mult decât cel sărac, cu cât această tiranie la el se vede încă mai aprinsă, şi beţiea încă mai mare. De aceia să şi crede pe dânsul mai sărac decât toţi săracii, şi chiar că este mai sărac, fiindcă săráciea şi bogăţiea nu se judecă după măsura lor, ci după dispoziţiea în care găseşte cel stăpânit de ele. Fiindcă în adevăr, acela este mai sărac decât toţi, care veşnic doreşte mai mult, şi care nici odată nu poate stinge această poftă ră.

Pentru toate acestea, iubiţilor, să fugim de filarghirie, care face pe om sărac, care conrupe sufletul, care este prietena gheenii, duşmana împărăţiei cerurilor, mama tuturor rălelor la un loc, şi să dispreţuim banii, ca astfeliu să ne bucurăm de bunătăţile vieţei veşnice. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecii veciior. Amin.

OMILIA XXIV

„Ispită pre voi nu v'a ajuns, fără numai omenească. Iară credincios este Dumnezeu, care nu va lăsà pre voi să vă ispitiţi mai mult decât puteţi, ci împreună cu ispita va face şi sfârşitul, ca să o puteţi voi suferi" (Cap. 10, 13).

Fiindcă i-a înfricoşat în deajuns, povestind exemple din vechime, şi i-a pus în mare grijă, zicând: „celui ce i se pare că stă, să ià aminte ca să nu cadă" — de vreme ce aveau multe ispite, de care erau deseori hărţuiţi, dupre cum şi zice: „că întru neputinţă, întru frică şi cutremur mare am venit la voi" — apoi ca să nu-i zică: «de ce ne înfricoşezi şi ne sperii? căci nu suntem doară cu totul nepregătiţi de aceste răle, fiindcă am fost alungaţi şi persecutaţi, şi de multe ori am suferit primejdii mari» — iată că doborându-li iarăşi trufiea, zice: „ispită pre voi nu v'a ajuns, fără numai omenească," adecă mică, scurtă, cumpătată. Când vorbeşte de cevà omenesc, el înţelege cevà mic, ca acolo unde zice: „omeneşte grăiesc vouă, pentru neputinţa trupului vostru" (Rom. 6, 19). «Deci, nu cugetaţi lucruri mari, zice, că aţi ocolit primejdiile; fiindcă nici odată n'aţi cunoscut o primejdie de moarte ameninţând, şi nici vre-o primejdie de omor stând asupra capului vostru», ceia ce zicea şi Ebreilor: „Că încă n'aţi stătut până la sânge împotriva păcatului luptându-vă" (Ebr. 12, 4). Apoi

după ce a înfricoşat, priveşte cum iarăşi îi ridică, şi îi ridică împreună cu convingerea că îi trebuie să fie cu cumpătare, zicând: „credincios este Dumnezeu, care nu va lăsà pre voi să vă ispitiţi mai mult decât puteţi". Aşà dară sunt şi ispite, pe care cinevà nu le poate suferì. Şi care sunt? Toate, cum s'ar zice, fiindcă putinţa de a le învinge stă în ajutorul lui Dumnezeu, pe care îl putem câştigà numai prin voinţa noastră. De aceia ca să afli şi să vezi, că nu numai pe acele ispite care covârşesc puterile noastre, dară nici chiar pe cele omeneşti nu este cu putinţă de a le răbdà cu uşurinţă, fără de ajutorul de sus, a adaos: „ci împreună cu ispita va face şi sfârşitul, ca să o puteţi voi suferì". «Nici chiar ispitele cele cumpătate, zice, nu le putem împrăştieà cu propriele noastre puteri, ci şi aici avem nevoie de ajutorul lui, ca să putem scăpà, şi mai înainte de a scăpà să putem răbdà. Căci numai el dă omului şi răbdare, în acelaşi timp adaoge şi o grabnică scăpare, aşà că prin aceasta ispita devine uşoară de purtat». Aceasta o dă a se înţelege când zice: „va face şi sfârşitul, ca să o puteţi voi suferì" şi în fine totul acordă lui Dumnezeu.

„Pentru aceia, iubiţii mei, fugiţi de slujirea idolilor" (Vers. 14). Iarăşi îi dezmierdă cu un cuvânt obişnuit între rude mai cu samă — „iubiţii mei" — după care imediat îi îndeamnă de a se izbăvì de acest păcat, cu cea mare grabă. Căci n'a zis «depărtaţi-vă» ci „fugiţi", iară fapta o numeşte idololatrie şi porunceşte de a se depărtà de acest păcat, nu numai fiindcă vatămă pe aproapele, ci şi că prin sine însuşi este o mare vătămare pentru cel ce-l face.

„Ca celor înţelepţi grăiesc, judecaţi voi ceia ce eu grăiesc" (Vers. 15). Fiindcă a spus un lucru mare, numind faptul idololatrie şi astfeliu mărind învinovăţirea lor, apoi ca să nu se pară că este prea aspru şi greoiu în cuvânt, li dă voie chiar lor de a judecà faptul, şi-i rânduieşte judecători cu mari laude. „Ca celor înţelepţi, zice, grăiesc vouă", vorbă care este a unuia ce are multă încredere în părerile sale, ca să pună judecător al celor spuse chiar pe însuşi acuzatul. Aceasta

ridică mult și pe auditoriu, când vorbește cu el, nu ca cum i-ar poronci, nici ca cum ar legiui, ci ca cum l'ar sfătui, dându-se chiar el în judecata acelora. Cu Iudeii, fiindcă se găsau cu mult mai pe jos și mai copilăroși, nu tot așă li vorbeà Dumnezeu, și nici nu spuneà în totdeauna cauza poroncilor, ci numai că li porunceà;—aici, însă, fiindcă noi ne am bucurat de multă libertate, ne bucurăm încă și de sfatul ce ni se cere, și se sfătuiește cu noi ca cu niște prieteni, zicând: «nu am nevoie de alți judecători, chiar voi dați-vă părerea, chiar voi hotărîți, pe voi vă iau de judecători».

„Paharul binecuvântărei care binecuvântăm au nu este împărtășirea sângelui lui Christos“ (Vers. 16)? Dară ce spui, o! fericite Pavele? Voind a ațâță pe auditoriu și amintindu-i de tainele cele înfricoșate, numești paharul acela înfricoșat și spăimântătoriu paharul binecuvântărei? «Da! zice el, căci ceia ce eu vorbesc nu este puțin lucru. Binecuvântare când eu zic, înțeleg evharistie, iară când zic evharistie, înțeleg întregul tezaur al binefacerii dumnezeești, și amintesc de darurile acele mari și minunate. Căci și noi vorbind de paharul binecuvântărei înțelegem binefacerile lui Dumnezeu cele negrăite. și de câte ne-am bucurat, ne apropriem astfeliu de dânsul și ne împărtășim, mulțămindu-i că a izbăvit neamul omenesc din rătăcire, că fiind depărtați de dânsul, ne-a apropieat, că neavând nici-o nădejde și fiind fără Dumnezei în lume, el ne-a făcut frații săi și împreună moștenitori. Pentru acestea și pentru altele de acest feliu, mulțămindu-i ne apropiem de dânsul. Deci, cum de voi faceți cele contrare, o! Corinthenilor: binecuvântând pe Dumnezeu că v'a scăpat de idoli și în același timp alergând la mesele lor»?

„Paharul binecuvântărei care binecuvântăm au nu este împărtășirea sângelui lui Christos“? A vorbit foarte drept și înfricoșat. Ceia ce el spune aici, aceasta însamnă: că ceia ce este în pahar, este chiar sângele cel curs din coasta lui, și din acel sânge ne împărtășim. L'a numit paharul binecuvântărei, fiindcă avându-l în mână, noi lăudăm pe Dumnezeu, îl admirăm, și suntem uimiți de darul său cel nespus, binecuvântându-l că și-a vărsat și sângele său, ca să nu rămânem în rătăcire, și nu nu-mai că l'a vărsat, ci încă că ne-a și împărtășit pre noi toți dintrânsul. «Așà că dacă do-

rești sânge, zice, apoi nu sângele animalelor ucise la capiștea idolilor, ci chiar cu sângele meu te împărtășește». Și ce poate fi mai înfricoșat ca aceasta? Ce poate fi și mai afectuos în același timp? Aceasta o fac și cei ce iubesc, adecă că atunci când văd că cei iubiți de dânșii sunt alipiți de alții străini, iară îi sunt dispreţuiţi, apoi li dau cele ale lor și-i conving de a se depărtà de aceia. Cei ce iubesc cu dragoste omenească, își arată aceasta prin bani, sau haine, sau proprietăți, niciodată însă nu și-a arătat cinevâ dragostea prin sânge. Christos, însă, și-a arătat dragostea lui cea fierbinte cătră noi și în aceasta. In legea veche, fiindcă să găsau mai nedesăvârșiți, suferea și li primeà sângele ce-l jertfeau la altar, ca astfeliu să se depărteze singuri de jertfele idolești, ceia ce iarăși veneà din dragostea lui cea negrăită cătră neamul omenesc; aici însă a transformat ierurghiea într'un mod cu mult mai înfricoșat și mai măreț, și chiar însăși jertfa transformând-o, a poroncit ca în locul jărtfirei animalelor să se proaducă pe sine singur.

„Pâinea care frângem, au nu este împărtășirea trupului lui Christos"? Dară de ce oare n'a întrebuințat apostolul cuvântul μετοχή, ci κοινωνία? Pentru că a voit prin cuvântul κοινωνία = *împărtășire*, să arate cevà mai mult, decât se înțelege prin cuvântul μετοχή, de și de altfeliu amândouă aceste cuvinte au multă asemănare; au voit adecă să arate că nu numai ne împărtășim, ci și că împărtășindu-ne ne unim cu dânsul. Căci dupre cum trupul acela s'a fost unit cu Christos, tot așà și noi prin pânea aceasta ne unim cu dânsul. Dară de ce oare a adăogat „pe care frângem"? Aceasta se întâmplă numai în evharistie, și numai aici se poate vedeà, nu însă și atunci când erà pe cruce, și când s'a petrecut cu totul din contra, dupre cum zice: „Os nu se va zdrobì dintrânsul" (Ioan 19, 36). Dară ceia ce n'a pătimit pe cruce, aceasta o pătimește în proaducere pentru tine, și primește a se frânge, pentru ca pe toți să-i sature.

Apoi fiindcă a fost zis: „împărtășirea trupului", iară ceia ce se dă spre împărtășire este altcevà decât aceia cu care ne împărtășim, iată că apostolul a nimicit și această mică deosebire, căci spunând „împărtășirea trupului" a căutat iarăși de a spune cevà mai apro-

pieat, pentru care a şi adaos: „Căci o pâne, un trup cei mulţi suntem“ (Vers. 17). «Ce spun eu împărtăşire? zice; căci noi suntem una cu trupul acela. Ce este pânea din proaducere? Trupul lui Christos. Deci, ce devin cei ce se împărtăşesc din ea? Trupul lui Christos, şi nu mai multe trupuri, ci un trup». Dupre cum pânea fiind compusă din multe boabe de grâu, este unită într'un singur întreg, fără să se vadă undevà boabele de grâu, — de şi dealtmintrelea sunt în fiinţă — astfeliu şi noi ne unim unii cu alţii şi cu Christos. Nu doară tu te hrăneşti din alt trup, iară acela din altul, ci din acelaşi ne hrănim cu toţii. De aceia a şi adaos: „că toţi dintr'o pâne ne împărtăşim“. Dară dacă toţi ne împărtăşim din acelaşi, şi cu toţii devenim aceiaşi, apoi de ce nu arătăm şi aceiaşi dragoste, şi nu ne facem una şi în aceasta? — fiindcă astfeliu erà în vechime printre strămoşii noştri, dupre cum şi zice: „Iară inima şi sufletul celor ce au crezut erà unul“ (Fapt. 4, 32). Nu însă tot aşà şi astăzi, ci cu totul din contra, fiindcă multe şi varieate sunt luptele dintre noi toţi, şi ne găsim faţă de alţii, cari sunt mădulări ale trupului lui Christos, mai grozav decât fiarăle sălbatece. Christos te-a unit cu el — de şi tu erai atât de învrăjbit cu dânsul — pe când tu nu te înjoseşti a te unì nici măcar cu fratele tău, dupre cum se cuvine, ci te desparţi de dânsul, de şi te-ai bucurat de atâta dragoste şi vieaţă din partea stăpânului. Şi nici măcar nu şi-a dat trupul său în mod simplu, ci fiindcă natura cea dinainte a trupului celui format din pământ, ajunsese din cauza păcatului de a fi moartă şi lipsită de vieaţă, apoi a întrodus cum s'ar zice o altă frământătură, un alt aluat, adecă însuşi trupul său, dela natură fiind acelaşi, însă lipsit de păcat şi plin de vieaţă. Tuturor deci a dat acest trup spre împărtăşire, ca astfeliu hrănindu-ne cu dânsul, şi lepădând dela noi moartea cea dinainte, să ne amestecăm cu dânsul prin această masă sfîntă, şi să intrăm în vieata veşnică şi nemuritoare.

„Vedeţi pre Israil dupre trup; au nu cei ce mănâncă jărtfele părtaşi sunt altarului“ (Vers. 18)? Iarăşi îi sfătueşte cu exemple din Vechiul Testament. Fiindcă dânşii se găsau cu mult mai pre jos de măreţiea celor vorbite, apoi el îi îndeamnă cu cele mai

dinainte și cu cele obișnuite. Și bine a zis el „dupre trup“ de oarece dânșii erau dupre duh. Ceia ce el spune aici aceasta însamnă: «măcar dela cele ordinare învățați-vă, că cei ce mănâncă jărtfele părtași sunt altarului». Ai văzut cum el a arătat că nu au cunoștință desăvârșită cei ce se cred a fi desăvârșiți, dacă nici măcar atâta lucru nu știu, că împărtășirea din jărtfele idolești de multe ori devine pentru cei mulți prietenie către demoni, atrăgându-i câte puțin din obișnuința lor de mai înainte? Căci dacă chiar și printre oameni împărtășirea din ospețe și din mese devine motiv și pricină de prietenie, apoi aceasta se poate petrece și cu ospețele acelea drăcești.

Dară tu te gândește cum el vorbind de Judei, n'a spus că sunt părtași sau că se împărtășesc cu Dumnezeu, însă ce? „Părtași sunt, zice, altarului“ — unde jărtfele depuse se ardeau de tot, — nu însă tot așă și cu trupul lui Christos, însă cum? „Împărtășirea trupului lui Christos este“, zice, adecă ne facem părtași nu altarului, ci chiar ai lui Christos. Zicând deci, că sunt părtași altarului, și temându-se ca nu cumvà să creadă că el spune că idolii ar aveà vr'o putere, și că ar puteà vătămà cu cevà, privește cum aceasta iarăși o îndreaptă, zicând: „Deci, ce zic eu? Că doară idolul este cevà? Sau ce se jărtfește idolului este cevà“ (Vers. 19)? «Acestea le spun, zice, și vă trag îndărăt dela dânșii, nu că doară idolii ar aveà vr'o putere, sau că v'ar puteà vătămà cu cevà, — căci nu sunt nimic, — ci voesc ca voi să-i disprețuiți». Dară dacă voești a-i disprețuì, apoi de ce cu grabă ne atragi dela dânșii? «Pentru că nu se jărtfește stăpânului tău».

„Ci pentru că cele ce jărtfesc neamurile, dracilor jărtfesc, iară nu lui Dumnezeu“ (Vers. 20). Deci, nu alergați la cele contrare. «Chiar de ai fi tu fiul împăratului, zice, și tot nu ți-ar îngăduì tatăl tău ca după ce te-ai bucurat de masa părintească, să o părăsești mai apoi, și să voești a te împărtăși din masa celor condamnați și legați în temniță, ci încă te-ar zmuncì cu ceà mai mare grabă, nu că doară masa aceea ar puteà să te vatăme, ci fiindcă se necinstește masa și nobleța împărătească. Căci și aceștiia sunt slugi disprețuite, necinstiți, condamnați, legați, ținuți în cea mai

grozavă osândă, vinovaţi de mii de răle. Deci, cum să nu te ruşinezi de acei flămângioşi şi lipsiţi de libertate, ci încă să alergi la mesele ce le întind aceşti condamnaţi, şi să te împărtăşeşti din cele puse înainte? De aceia tocmai vă trag îndărăt, zice, fiindcă scopul acelor jărtfe face necurată atât persoana care ia din ele, cât şi cele puse înainte. „Nu voesc dară ca să vă faceţi voi părtaşi dracilor“, zice. Ai văzut prietenie şi dragoste de părinte ce se îngrijeşte? Ai văzut cum chiar şi cuvântul ce-l întrebuinţază are multă emfază? «Nu voesc, zice, a aveà cu aceia nimic de comun».

După aceia fiindcă a introdus vorba în ordine de sfătuire, apoi ca nu cumvâ vr'unul din cei mai de jos să-l dispreţuiască ca având putere, de oarece a zis „nu voesc“ şi „voi înşi-vă judecaţi cele ce grăesc“ — la urmă se pronunţă şi legiueşte, zicând: „Nu puteţi beà paharul Domnului, şi paharul dracilor; nu puteţi fi părtaşi mesei Domnului, şi mesei dracilor“ (Vers. 21). Şi deocamdată se mulţămeşte numai cu aceste denumiri, spre a-i depărtà de asemenea mese, iară după aceia se pronunţă şi mai înţepătoriu, zicând: „Au întărâta-vom pre Domnul spre mânie? Au mai tari decât el suntem“ (Vers. 22)? — adecă: îl ispitim poate, dacă are putere de a ne pedepsì pre noi, îl întărîtăm prin aceia că fugim la cele contrare voei lui, şi ne punem în rândul războinicilor şi a duşmanilor lui? Aceasta a spus-o apostolul, amintindu-li de istoria veche, şi de nelegiuirea strămoşască. De aceia a şi întrebuinţat acelaşi cuvânt, pe care l'a întrebuinţat şi Moisì odinioară faţă de Judei, acuzându-i de idololatrie, şi zicându-li ca din partea lui Dumnezeu? „Ii m'au întărâtat pre mine întru cel ce nu este Dumnezeu, mâniatu-m'au întru idolii săi“ (Deut. 32, 21). „Au mai tari decât el suntem“? Ai văzut cât de puternic şi de înfricoşat i-a lovit, zguduindu-li până şi chiar nervii lor, atingându-i grozav pentru absurdităţile la care ajunsese, şi doborându-li trufiea? Dară de ce oare n'a spus acestea dela început, ceia ce ar fi putut mai mult să-i atragă? Fiindcă obiceiul lui Pavel este ca prin mai multe idei să pregătească ceia ce voeşte a spune, şi pe cele mai puternice şi mai principale a le

lăsă la urmă, ca astfeliu şi biruinţa să-i fie cu prisosinţă. De aceia tocmai începând cu cele mai de jos, el sfârşaşte cu cele mai de sus, adecă ajunge cu vorba la principalul tuturor rălelor. Dealtfeliu ideia dezvoltată în acest mod devine şi mai lesne de primit, fiindcă cugetul auditorilor se curăţă pe nesimţite de cele de mai înainte.

„Toate îmi sunt slobode, ci nu toate îmi folosesc; toate îmi sunt slobode, ci nu toate zidesc. Nimeni să nu caute al său, ci fiecare al altuia" (Vers. 23, 24). Ai văzut înţelepciune minunată? Fiindcă eră natural ca ii să răspundă şi să zică: «Apoi eu sunt desăvârşit şi stăpân pe mine insu-mi, şi cu nimic nu mă vatăm gustând din acele mâncări» — iată că apostolul îl apucă înainte cu vorba. «Da, zice el, eşti desăvârşit şi stăpân pe tine, însă nu la aceasta să te gândeşti, ci dacă nu cumvà faptul pricinueşte vr'o vătămare, vr'o catastrofă». Dealtfeliu pe amândouă acestea el le-a spus prin expresiunile: „nu toate îmi folosesc, nu toate zidesc", punând-o pe cea dintâi pentru sine, iară pe cea dea doua pentru fratele său. Când el zice că „nu-mi sunt de folos", aceasta lasă a se înţelege perderea individului ce abuzază de libertate, iară când zice că „nu zidesc" lasă a se înţelege scandalul ce se aduce fratelui său.

De aceia a şi adaos imedieat: „Nimeni să nu caute al său, ci fiecare al altuia", ceia ce dealtfeliu pretutindeni în întreaga epistolă o vede amintită de apostol, dupre cum şi în epistola către Romani, unde zice: „Că şi Christos nu lui 'şi singur a făcut spre plăcere" (Rom. 15, 3), şi iarăşi: „Precum şi eu întru toate tuturor plac, necăutând folosul meu" (I. Cor. 10, 33), deasemenea şi aici iarăşi, cu deosebire că explică mai aprieat ideia ce-l stăpâneşte. Fiindcă în cele de mai 'nainte a arătat acelaşi lucru prin mai multe idei, şi a dovedit că nici odată nu caută ale sale, ci şi cu Judeii s'a făcut Judeu, şi cu cei fără de lege ca un fără de lege, şi că n'a întrebuinţat cum s'ar întâmplà puterea şi libertatea sa, ci în interesul tuturor, şi slujind tuturor, — aici din contra s'a mulţămit cu puţine vorbe, însă prin aceste vorbe puţine el trimite

așà zicând pe auditoriu la amintirea tuturor celor spuse acolo.

[1]). Acestea, deci, știindu-le, iubiților, să ne îngrijim de frați și să păstrăm unirea cea către dânșii. Fiindcă spre aceia ne îndeamnă acea jertfă înfricoșată, poroncindu-ni de a ne apropieà de dânsa mai cu samă cu dragoste fierbinte și cu concordie, ca astfeliu devenind vulturi, să putem zburà deadreptul la ceriu, ba încă și mai presus de ceriuri, „Că unde va fi trupul cel mort, acolo se vor adunà vulturii" (Math. 24, 28) zice, numind aici cadavru sau trup mort, trupul Domnului, pentru moartea ce a suferit. Dacă el n'ar fi căzut, noi nu ne am fi ridicat. Numește vulturi pre cei ce se apropie de dânsul, arătând prin aceasta, că cel ce se apropie de acest trup, trebuie a stà sus și a nu aveà nimic de comun cu pământul, și nici a se târi jos pe pământ, ci a zburà într'una în sus, a aveà privirea ațintită numai spre soarele dreptății, și a aveà totdeodată și ochiul cugetului ager ca al vulturului; căci masa aceasta este masa vulturilor, iară nici de cum a coțofenilor. Aceștiia și atunci îl vor întâmpinà pogorându-se el din ceriu, adecă cei ce se împărtășesc acum cu vrednicie din trupul lui, precum și cei ce se împărtășesc cu nevrednicie vor suferì muncile cele mai de pe urmă. Dacă cinevà n'ar primi cum s'ar întâmplà pe împăratul pământesc; — și ce spun eu de împăratul? nici de haina împărătească nu s'ar puteà atinge cum s'ar întâmplà, sau cu mâinile nespălate, chiar de ar fi în pustie, sau singur, și n'ar mai fi nimeni de față, — deși acea haină nu este nimic alta decât tort și pânză pentru hrana vermilor și a moliilor, dară dacă poate îi admirì boeaua sau coloarea acelei haine, apoi și aceasta este din sângele peștelui omorât, — și cu toate acestea n'ar îndrăznì, zic, de a se atinge de ea cu mânile murdare. Deci dacă n'ar cutezà cinevà a se atinge cum s'ar întâmplà de o haină omenească, apoi cum atunci vom cutezà a ne atinge de trupul Dumnezeului a toate, care este fără de prihană și curat, care s'a împreunat cu acea natură dumnezeească, prin care suntem și viem, prin care por-

---

[1]). *Partea morală.* Despre dragostea cea către aproapele, și laudă către trupul Domnului; și că trebuie a ne îngriji de curățenie, și a ne apropiea curați de sfinta împărtășire. *(Veron).*

ţiie morţii s'au rupt şi bolţile cerului ni s'au deschis,— cum vom cuteză, zic, a ne atinge de acest trup şi a-l primi cu atâta nepăsare şi batjocoră?

Nu, vă rog, să nu ne sfâşiem pre noi prin asemenea neruşinare, ci să ne apropiem de el cu frică şi cu toată curăţenica. Şi când îl vezi stând de faţă, zi în sine-ţi: «pentru trupul acesta eu nu mai sunt ţărână şi cenuşă, nu mai sunt rob, ci slobod; pentru acest trup eu nădăjduiesc la ceriuri şi la căpătarea bunătăţilor de acolo, vieaţa veşnică, soarta îngerilor, petrecerea împreună cu Christos; trupul acesta fiind pironit şi batjocurit, moartea nu l'a putut luà în a sa stăpânire; pe acest trup văzându-l soarele răstignit pe cruce şi-a întors razele sale; de aceia şi catapeteasma bisericei s'a rupt în două atunci, şi petrele s'au despicat şi întregul pământ s'a cutremurat. Acest trup este acel plin de sânge, acel împuns cu suliţa, acel ce a izvorât din el izvoare de mântuire, izvorul sângelui şi al apei în lumea întreagă».

Voieşti poate ca şi din altă parte să afli de puterea trupului său? Intreabă pe femeia ce erà în scurgerea sângelui, care nu de dânsul, ci de abia de haina lui s'a atins, şi *încă nici de haina lui întreagă, ci de marginea* hainei. Intreabă marea care l'a purtat împotriva vânturilor şi mai pre sus de ele. Intreabă pe însuşi diavolul şi zi-i: «De unde ai primit rana cea nevindecată? Cum de nu mai ai nici-o putere? Cum de ai fost înfrânt? De cine ai fost prins fugind»? — şi toate acestea nimeni altul nu ţi le va spune decât trupul acel răstignit. Printrânsul boldul tiranului a fost frânt. Printrânsul capul lui a fost sfărâmat. Printrânsul stăpâniile şi puterile întunericului au fost pilduite, au fost vădite, au fost date de faţă: „Dezbrăcând, zice, începătoriile şi domniile, i-a vădit de faţă, arătându-i biruiţi pre dânşii întru dânsa" (Colos. 2, 15). Intreabă şi pre moarte şi spunei: «Cum de ţi s'a sfărâmat boldul tău? Cum de ţi s'a doborît biruinţa? Cum de ţi s'a tăiat puterea? Cum de ai ajuns acum de rîsul copiilor, tu care mai înainte de aceasta erai înfricoşată tuturor tiranilor şi drepţilor»—şi la toate acestea va arătà ca pricină pe acest trup. Căci când acest trup a fost răstignit, morţii au învieat; atunci acea temniţă s'a spart şi porţile cele de aramă s'au rupt, morţii au fost aruncaţi afară, şi portarii iadului toţi au rămas înmărmuriţi de frică. Dacă acest trup ar fi fost unul din

cele multe, trebuià a se petrece cu totul din contra, moartea fiind mai puternică. Insă nu s'a petrecut aşà, fiindcă nici el n'a fost unul din cei mulţi. De aceia moartea a fost moleşită şi slăbănogită cu desăvârşire. Şi dupre cum cei ce primesc o hrană, pe care nu sunt în stare a o mistuì, varsă chiar şi ceia ce aveau mai înainte în stomah, tot aşà s'a întâmplat şi cu moartea, căci primind întrânsa trupul acesta pe care nu a fost în stare să-l mistuiească, a vărsat din ea chiar şi ceia ce aveà mai dinainte. Căci durerile facerii o coprinsese şi s'a zbuciumat mult până ce l'a vărsat afară. De aceia şi zice apostolul: „Pre care Dumnezeu l'a învieat, stricând durerile morţii“ (Fapt. 2, 24). Nici-o femeie nu a avut aşà dureri când a născut copilul, precum a avut moartea, care având întrânsa trupul stăpânului, s'a spintecat zbuciumându-se. Şi ceia ce s'a întâmplat cu draconul din Babilon, că primind mâncare a crăpat în două, aceasta s'a întâmplat şi cu moartea. Căci Christos n'a mai ieşit prin gura morţii, ci spintecând pântecele draconului şi spărgându-l, a ieşit din ea cu cea mai mare strălucire, şi slobozând raze nu numai până la cerul ce-l vedem, ci chiar până la tronul cel de sus, căci acolo s'a şi suit.

Acest trup ni-a dat nouă putere de a'l stăpânì şi a'l şi mâncà, ceia ce izvorăşte din dragostea lui cea nemărginită, fiindcă şi noi de multe-ori muşcăm pre cei ce iubim. De aceia şi Iob arătând dragostea pe care i-o purtau slugile sale,ziceà: „Cine ni-ar dà nouă din cărnurile lui să ne săturăm“ (Iob. 31, 31)? Tot aşà şi Christos 'şi a dat cărnurile sale spre saţ nouă, atrăgându-ne prin aceasta la o dragoste mai mare. Deci, să ne apropiem de dânsul cu căldură şi cu dragoste aprinsă, ca astfeliu să nu suferim o pedeapsă mai grozavă, fiindcă cu cât am primit mai mari binefaceri, cu atâta vom fi pedepsiţi mai mult, când ne vom arătà nevrednici de acele binefaceri. Acest trup a fost respectat şi de magi, pe când încă se găseà în esle, şi bărbaţi barbari şi neevsevioşi părăsindu-şi patria şi casa lor, au făcut o cale îndelungată, şi după ce au sosit s'au închinat lui cu frică şi cutremur.

Să imităm, deci, şi noi măcar pe aceşti barbari, noi, zic, cari suntem cetăţeni ai cerului. Aceia văzându-l în esle şi în peştera dobitoacelor, şi nevăzând nimic din

cele ce ai văzut tu acum, s'au apropieat totuşi cu multă frică, pe când tu nu-l vezi în esle, ci în jărtfelnic, nu femeie care 'l ţine în braţe, ci preot şăzând de faţă, şi Duhul Sfint zburând deasupra celor puse înainte. Nu cum s'ar întâmplà vezi pe acest trup, dupre cum aceia, ci ştii puterea lui şi întreaga iconomie, şi nimic nu 'ţi este necunoscut din cele ce să săvârşesc, de vreme ce ai fost catihizat în toate acestea. Deci să ne deşteptăm şi să ne înfricoşăm, iubiţilor, şi să arătăm mai multă evlavie, decât acei barbari, ca nu cumvà apropiindu-ne de el cum s'ar întâmplà, să grămădim foc asupra capului nostru. Acestea le spun, nu ca să nu ne apropiem, ci ca să nu ne apropiem cum s'ar brodi. Căci dupre cum a se apropieà cinevà cum s'ar întâmplà, este primejdios, tot aşà şi a nu se împărtăşì din cina cea de taină este primejdios, este foame, este moarte veşnică. Această masă sfintă este puterea noastră, este legătura cugetului, motiv de încurajare, nădejdea, mântuirea, lumina şi vieaţa noastră. Impreună cu această jertfă ducându-ne acolo, vom călcà pragurile acele sfinte în cea mai mare curăţenie şi îndrăzneală, fiind îngrădiţi din toate părţile ca cu nişte arme aurite. Şi ce spun eu de cele viitoare? Chiar aici aceste taine au puterea de a preface pământul în ceriu. Deci, deschide porţile ceriului, şi pleacă-te spre a observà bine, sau mai bine zis, nu ale cerului, ci ale ceriului cerurilor, şi atunci vei vedeà cele spuse, căci ceia ce este acolo mai de preţ, aceia îţi voiu arătà că se găseşte pe pământ. Dupre cum în palaturile împărăteşti ceia ce este mai de preţ nu sunt păreţii, şi nici plafonul cel aurit, ci trupul împărătesc ce şade pe tron, tot asemenea şi trupul împăratului în ceruri. Dară aceasta îţi este slobod de a vedeà aici pe pământ, căci nu-ţi voiu arătà îngeri, nici arhangheli, nici ceruri şi cerurile cerurilor, ci chiar pe însuşi stăpânul acestora.

Ai priceput cum tu vezi aici pe pământ ceia ce este mai de preţ decât orice? Şi nu numai că vezi, ci şi pipăi, şi nu numai că pipăi, ci şi mănânci, şi luându-l cu tine pleci acasă. Deci, curăţă-ţi bine sufletul, pregăteşte-ţi cugetul pentru primirea acestor taine, fiindcă dacă ţi s'ar încredinţa de a purtà cu sine-ţi un copil împărătesc împreună cu podoabele sale, cu porfira şi diadema împărătească, negreşit că ai aruncà dela sine-ţi ori ce ai aveà pământesc. Acum tu primind cu tine nu un

copil de împărat pământesc, ci pe unul născut Fiul lui Dumnezeu, nu te înfricoşezi? spune'mi; nu arunci dela tine orice dragoste de cele lumeşti, şi nu te împodobeşti numai cu podoaba acea cuvenită, ci încă te uiţi la pământ, încă iubeşti banii, şi te sperii de aur? Şi ce iertare ai puteà aveà? Ce îndreptare? Nu ştii că stăpânul nostru îţi respinge orice lux pământesc? Oare nu de aceia a primit el a se naşte în peşteră, şi a aveà mumă saracă? Nu de aceia oare ziceà către cel ce se gândeà la precupeţie: „iară fiul omului nu are unde să-şi plece capul" (Math. 8, 20)? Dară ucenicii lui? Oare nu şi ii au păzit aceiaşi lege, ducându-se în casele celor săraci, şi unul cereà adăpost la un dubălar, altul la un făcător de corturi, iară un altul la o vânzătoare de porfiră?— fiindcă şi dânşii nu căutau însămnătatea caselor în care intrau, ci virtuţile sufleteşti ale celor cari locueau în ele. Deci, pe aceştiia să-i imităm şi noi iubiţilor! Frumuseţa coloanelor şi a marmurilor să le trecem cu vederea, şi să căutăm numai la sălăşurile cele de sus, să călcăm în picioare orice trufie, împreună cu pofta de bani, şi să avem cugetul către cele de sus. Dacă noi suntem cu băgare de samă, apoi nici chiar lumea întreagă nu este vrednică de noi, da de cum coloanele sau grădinile caselor. De aceia vă rog ca să împodobim sufletul nostru; această casă să o pregătim precum trebuie, pe care luând-o cu noi, să ne ducem acolo, ca să ne învrednicim veşnicilor locaşuri, prin charul şi filantropica Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXV

„Tot ce se vinde în măcelărie să mâncaţi, nimic cercând pentru ştiinţă" (Cap. 10, 25).

Spunând mai sus că este cu neputinţă de a beà păharul Domnului şi păharul demonilor, şi trăgându-i îndărăt dela mesele acelora cu exemple dela Iudei, cu raţionamente omeneşti, cu raţionamente asupra tainelor celor înfricoşate, asupra celor ce se săvârşesc în capiştile

idolilor, şi băgând în ii multă frică, apoi ca nu cumvà din această frică să fie împinşi în vre-o altă curiozitate, şi să fie siliţi a se înfricoşà mai mult decât trebuie, şi ca nu cumvà în neştiinţă să mănânce cevà de acest feliu, sau din târg, sau de aiurea, apoi apostolul dezvinovăţându-i de asemenea împrejurare silită, zice: „Tot ce se vinde în măcelărie să mâncaţi, nimic cercând". «Dacă în neştiinţă, zice, mănânci, şi nu ai nici o cunoştinţă, apoi atunci nu vei aveà nici o pedeapsă, fiindcă faptul se întâmplă din neştiinţă, iară nu din cauza lăcomiei de mâncare». Şi nu-l izbăveşte numai de această frică, ci încă şi de alta, pregătindu-i multă linişte şi libertate. Nu-l lasă nici măcar a cercà, adecă a examinà şi a cautà să afle de este jertfă idolească sau nu, ci fără de vorbă a mâncà tot ce se vinde în târg, şi nici de a aflà ce anume este ceia ce-i stă de faţă, ca să i se spună cauzele. Aşà că se poate dezvinovăţi cel ce mănâncă în neştiinţă. Nişte astfeliu de lucruri nu sunt răle dela natură, ci devin răle şi necurate numai prin cugetare. De aceia şi zice: „nimic cercând".

„Că al Domnului este pământul şi plinirea lui" (Vers. 26), iară nu al demonilor. Deci dacă al Domnului este pământul, apoi ale lui sunt şi rodurile, şi dobitoacele; dară dacă ale lui sunt toate, apoi atunci nimic nu este necurat, ci din altă parte devin necurate, adecă din cuget şi din neascultare. De aceia nu numai că îngăduie, ci încă merge şi mai departe, zicând: „Şi de vă cheamă pre voi cinevà din cei necredincioşi, şi voiţi să mergeţi, tot ce se pune înaintea voastră să mâncaţi, nimic cercând pentru ştiinţă" (Vers. 27). Priveşte iarăşi cumpătare la apostol, căci n'a poroncit şi nici n'a legiuit ca să nu se ducă, ci nu i-a împedecat, iară după ce s'au dus, iarăşi îi apără de orice bănuială. Şi de ce? Ca să nu se creadă că o asemenea cercetare este venită din vre-o frică sau sfieală. Cel ce cercetează cu amănunţime, o face aceasta din frica ce-l stăpâneşte, pe când cel ce se depărtează după ce a auzit, se depărtează ca dispreţuind, urând şi respingând. De aceia Pavel voind pe amândouă acestea ale mreji, zice: „tot ce se pune înaintea voastră, mâncaţi".

„Iară de va zice vouă cinevà: aceasta este jărtfa idolilor, să nu mâncaţi — pentru cel ce v'a spus şi pentru ştiinţă“ (Vers. 28). Nu poronceşte a se depărtà de acele mâncări, ca şi cum ar aveà vre-o putere în ele, ci ca fiind spurcate. «Fugiţi de ele, zice, nu ca cum ar puteà să vă vateme, căci n'au nici o putere, şi nici fiindcă n'au nici o putere, apoi să vă împărtăşiţi din ele cu indiferenţă, fiindcă acea masă este a duşmanilor şi a celor necinstiţi». De aceia zice: „să nu mâncaţi, pentru cel ce v'a spus, şi pentru ştiinţă. Că al Domnului este pământul şi plinirea lui“. Ai văzut, că şi atunci când poronceşte de a mâncà, cum şi atunci când poronceşte de a fugì de asemenea mese, el aduce la mijloc aceiaşi mărturie? «Nu vă împedec, zice, ca şi cum ar fi lucruri străine, că al Domnului este pământul, — ci pentru ceia ce v'am fost zis, pentru conştiinţă, adecă să nu se vatăme. Deci trebuie de a cercetà cu curiozitate? Nici de cum, zice, că nici n'am vorbit de conştiinţa ta, ci de conştiinţa aceluia, pentru care am şi zis mai înainte: „pentru cel ce v'a spus“.

„Iară ştiinţa zic nu a ta, ci a celuilalt“ (Vers. 29). Dară ar puteà zice cinevà că pe «fraţi cu dreptate îi cruţi, şi nu ne laşi de a mâncà din acele jărtfe pentru dânşii, ca nu cumvà cugetul lor fiind slab, să se întărească în credinţă că este slobod de a mâncà din ele, — dară dacă unul ca acela ar fi Elin, ce-ţi pasă de aceasta? Nu tu oare ai zis: „Ce'mi este mie a judecà pre cei dinafară“ (Cap. 5, 12)? De ce dară te îngrijăşti de dânşii iarăşi»? «Nu de acela mă îngrijăsc, zice, ci şi de astădată mă îngrijăsc tot de tine». De aceia a şi adăogat imedieat: „Că pentru ce slobozăniea mea se judecă de altă ştiinţă“? «Slobozănie numesc, zice, ceia ce nu se poate observà, ceia ce nu se poate împedecà; aceasta este slobozenie, sau libertate adevărată, izbăvită de robiea Iudaicească». Ceia ce el zice aici, aceasta însamnă: «Dumnezeu, zice, m'a făcut slobod, şi mai presus de orice vătămare; însă Elinul nu ştie a judecà după filosofiea mea, şi nici nu vede ca şi mine bunătatea stăpânului, ci se va gândì şi va zice către sine: cele

ale creştinilor sunt un mit, fiindcă deşi fug de idoli şi de demoni, totuşi se folosesc de cele proaduse ca jărtfe acelora; deci mare este gastrimarghiea lor». Şi ce'mi pasă, zici tu, şi ce vătămare am, dacă Elinul va judecà aşà de rău? Însă iubitule, cu cât mai bine ar fi de a nu-i da nici o pricină de a judecà aşà, căci dacă tu te păzeşti de a-i da motiv, nici ei nu va spune acestea. «Dară, zici, cum de nu va spune? Când el mă va vedea că nu cercetez acestea, nici în măcelărie, nici la ospăţ, cum de nu va zice nimic, şi va judecà că eu mă împărtăşesc din ele cu indiferenţă»? Da! căci tu te împărtăşeşti din ele nu ca din jărfele idoleşti, ci ca din mâncări curate. De aceia nu cercetà cu amănunţime, ca să arăţi că nu te sperii de cele ce'ţi stau înainte. Deci dacă intri în casa Elinilor, sau de te vei duce în târg, eu nu te las de a întrebà, ca să nu devii fricos ca peştele ce se bate când e prins în mreajă, şi nici să-ţi atragi asupră-ţi lucruri de prisos.

„Dacă mă împărtăşesc eu prin dar, pentru ce mă hulesc (sunt hulit) de care eu mulţămesc“ (Vers. 30)? De ce, sau prin ce char te împărtăşeşti? spune-mi. «De darurile lui Dumnezeu, zice. Căci charul lui este atât de mare, încât poate să-mi facă sufletul nepătat şi mai presus de orice spurcăciune. Dupre cum soarele îşi sloboade razele sale asupra multor spurcăciuni şi apoi iarăşi şi le retrage tot curate, tot aşà şi noi, ba încă chiar mai mult, învârtindu-ne în mijlocul lumei, vom rămâneà curaţi, dacă vom voi, chiar de am aveà cea mai mare deprindere în răle». Aşà dară de ce sunt eu împiedecat, zici tu, de a mă duce la asemenea ospeţe? De sigur nu fiindcă voiu deveni necurat, — să nu fie — ci pentru fratele meu şi ca nu cumvà să mă fac părtaş demonilor, sau să fiu judecat de cel necredincios. Prin urmare aici nu natura lucrurilor mă face necurat, ci neascultarea şi dragostea către demoni; cu alte cuvinte numai intenţiunea face pe un lucru spurcat. Dară oare ce va să zică: „Pentru ce mă hulesc (sunt hulit) de care eu mulţumesc“? «Eu, zice, mulţămesc lui Dumnezeu că m'a făcut atât de înalt şi mai presus de umilinţa Judaicească, că de nicăiri nu sunt vătămat; — dară Elinii neştiind filosofiea mea, bănuesc cu totul dincontra, şi zic că «creştinii iubesc cele ale noastre, şi deci sunt nişte ipocriţi, fiindcă de şi cu

buzele defaimă pe demoni și pe idoli, totuși de fapt aleargă la mesele lor — decât care ce ar puteà fi oare mai lipsit de cunoștință? — Așà dară ii (creștinii) au ajuns la asemenea credință nu din cauza adevărului ce este în ea, ci din cauza ambițiunei și a iubirei de stăpânie».

«Deci, zice apostolul, câtă lipsă de minte n'ar fi, dacă ași deveni cauza hulei pentru aceste lucruri dobândite dela Dumnezeu, încât îi și mulțămesc»? Dară oare mai spune, zice, Elinul și acum, când te vede că nu te interesezi și nici nu cercetezi cu amănunțime? Nici de cum, fiindcă nu toate sunt pline de cărnuri jărfite idolilor, ca să bănuiască așà cevà; și nici el nu mănâncă din ele ca din jărtfe idolești. «Deci, nu mai cercetà de lucruri prisoselnice, și nici dacă ți se spune că sunt jărtfe idolești, să te împărtășești din ele. Căci Christos ți-a dat ție char, și te-a făcut înalt și mai presus de orice vătămare, nu ca să auzi grăind de rău, nu ca după ce-ai primit atâtea dela el, încât e demn de a-i mulțămi, tu să vatămi pe alții până a și huli». De ce nu spui Elinului, că și mănânci, și nici nu te vătămă, și că faci aceasta nu ca cum ă-i iubi pe demoni? Pentru că nu-l vei puteà convinge, chiar de i-ai spune de mii de ori, fiindcă este neputincios și războinic. Dacă tu n'ai putut convinge pe fratele tău, apoi cu atât mai mult pe Elin care îți este dușman. Dacă fratele tău creștin și incă este stăpânit în cugetul său de jărtfele idolești, apoi cu atât mai mult cel necredincios. «Dară, zici tu, de ce avem nevoe de atâtea vorbe, fiindcă și pe Christos l-am cunoscut și-i mulțămim; dară dacă Elinii îl hulesc, apoi noi trebuie a fugi de el»? Să nu fie una ca aceasta, iubitule, căci nu este tot una. A fi hulit Christos de Elini, este un mare câștig pentru noi, pe când de a mâncà sau de a nu mâncà nu este absolut nimic. De aceia preîntimpinând el zice: „nici de vom mâncà ni prisosește, și nici de nu vom mâncà ni lipsește“ (Cap. 8, 8). Și afară de aceasta el a hotărît că, asemenea ospețe trebuiesc încunjurate, așà că trebuie a fugi de ele nu numai pentru aceasta, ci și pentru alte cauze pe care le-a spus.

„Deci, ori de mâncați, ori de beți, ori alt cevà de faceți, toate întru slava lui Dumnezeu să le faceți“ (Vers. 31). Ai văzut cum dela mâncări

el a adus sfătuirea în mod general, ca astfeliu să ni deà cea mai bună regulă de vieaţă, aceia adecă de a se slăvì Dumnezeu prin toate acţiunile noastre?

„Fără sminteală fiţi, şi Judeilor şi Elinilor, şi bisericei lui Dumnezeu“ (Vers. 32), adecă «nimănui să nu daţi nici o pricină, fiindcă şi fratele tău se scandalizază, şi Judeul mai mult încă te va urî şi te va grăì de rău, şi Elinul deasemenea te va ridiculizà ca iubitoriu de pântece şi ipocrit. Nu numai pe fraţi nu trebuie a-i atinge, ci chiar şi pe Elini sau pe cei deafară, în cele principale. Că dacă noi suntem lumină, şi aluat, şi luminători, şi sarea pământului, apoi atunci trebuie de a luminà pe alţii, iară nu a-i întunecà, a-i ţineà strânşi, iară nu a-i dezlegà, a atrage către noi pe cei necredincioşi, iară nu a-i luà pe fugă. Deci, de ce alungi pe cei ce trebuie a-i atrage? Fiindcă şi Elinii se minunează când ne văd pe noi întorcându-ne îndărăt în de acestea, căci nu ştiu cugetarea noastră, şi nici nu ştiu că sufletului a devenit mai pre sus de orice spurcăciune simţită. Deasemenea şi Judeii, precum şi cei mai slabi dintre fraţi, aceiaşi vor crede». Ai văzut câte cauze a pus înainte, pentru care trebuie a fugì de jărtfele idoleşti? Pentru că acest fapt este fără nici un folos; fiindcă este de prisos, fiind că este spre vătămarea fratelui, spre hulă Judeului, Elinului spre învinovăţire, pentru că nu trebuie a fi în contact cu demonii, şi fiindcă faptul acesta este un feliu de idololatrie, de aceia trebuie a fugì de el. Apoi fiindcă a spus: „Fără sminteală fiţi“ şi i-a făcut răspunzători şi de vătămarea Elinilor şi a Judeilor, şi prin urmare erà aspru ceia ce el spuneà, — priveşte cum face vorba lui uşoară, şi bine primită, punându-se pe sine la mijloc şi zicând:

„Precum şi eu întru toate tuturor plac, necăutând folosul meu, ci al celor mulţi, ca să se mântuească“ (Vers. 33). „Fiţi mie următori, precum şi eu lui Christos“ (Cap. 11, 1). Aceasta este regula creştinului celui desăvârşit, aceasta este norma sigură şi exactă, aceasta este culmea cea mai înaltă de perfecţiune: de a căutà de interesul comun, ceia ce şi el arătând a zis: „precum şi eu lui Christos“. Nimic nu poate face pe cinevà de a fi următor sau imitator al lui Christos, ca a se îngrijì de fratele şi aproapele

său. Dară chiar de ai postì, sau te ai culcà jos pe pământ, sau te-ai sugrumà pe sine-ţi, însă de aproapele tău nu te îngrijăşti, n'ai făcut atunci nici un lucru mare, căci purtându-te astfeliu, tu ai stat încă şi mai departe de această imagină. «De şi lucrul acesta este folositor dela natură chiar aici, adecă de a se depărtà cineva de jărtfele idoleşti, eu am făcut multe, zice, şi din cele nefolositoare, ca de pildă, că am tăieat împrejur; am jărtfit. Toate acestea, dacă le-ar examinà cineva prin ele însăşi, ar vedeà că perd pre cei ce le îngădue, şi-i fac de a cădeà din mântuire, — şi cu toate acestea eu le-am suferit şi acestea pentru folosul rezultat din ele. Dară aici nu este nimic din acestea. Acolo dacă nu-şi apropie cineva folosinţa aproapelui, şi nu lucrează pentru alţii, atunci faptul devine vătămător, — pe când aici chiar de n'ar fi nimeni care să se scandaliseze, totuşi şi atunci trebuie a se depărtà de cele oprite. N'am suferit numai cele vătămătoare, ci şi pe cele anevoioase. „Alte biserici, zice, am jăfuit, luând de cheltuială spre a slujì vouă“ (II. Cor. 11, 8), şi de şi îmi erà slobod de a mâncà fără a lucrà, eu totuşi n'am căutat aceasta, ci mai de grabă am preferat de a murì de foame, decât de a scandalizà pe altul». De aceia şi zice: „Întru toate tuturor plac“, adecă: «chiar de ar trebuì să fac cevà nelegiuit, obositor şi primejdios, eu toate le a-şi răbdà în interesul altora». Fiind mai presus de toţi în luarea aminte la cele legiuite, iată că apostolul a devenit mai pre jos de toţi în privinţa pogorământului sau a concesiunilor ce face.

[1]) Când tu nu împarţi folosul cu alţii, nici un succes mare nu vei puteà aveà. Aceasta o dovedeşte cel ce a adus înapoi talantul întreg, şi a fost tăiat în două fiindcă nu l-a înmulţit. Deci, şi tu, frate, chiar de ai stà nemâncat, chiar de ai dormì pe pământ, chiar de ai mâncà cenuşă şi ai plânge într'una, însă cu nimic nu vei folosì pe altul, nimic mare n'ai făcut. Fiindcă chiar şi pe bărbaţii aceia mari şi puternici din vechime, aceasta mai cu samă i-a făcut însemnaţi. Cercetează cu amănunţime vieaţa lor, şi vei vedeà lămurit, că nimeni pe

[1]) *Partea morală.* Noi trebuie a face totul, nu în interesul nostru, ci al aproapelui, şi că tip al acestei virtuţi este Moisì, şi David, şi apostolul Pavel. *(Veron).*

atunci nu se gândeà la ale sale, ci fiecare la ale aproapelui, pentru care au şi strălucit atât de mult. Căci şi pe timpul lui Moisì multe şi mari minuni şi semne s'au făcut, însă nimic din acestea nu l-a făcut atât de mare şi slăvit, ca acea fericită voce, pe care a adresat-o lui Dumnezeu, zicând: „De li vei iertà lor păcatul, iartă-i, iară de nu, apoi şterge-mă şi pe mine din cartea vieţei" (Exod. 22, 32). Tot astfeliu a fost şi David, pentru care şi ziceà: „Eu păstorul am greşit, şi eu am făcut rău, dară aceştiia ce au făcut? Fie mâna ta asupra mea şi asupra casei tatălui meu" (II Impăraţi 24, 17). Tot aşà şi Abraám nu căutà interesul său, ci al celor mulţi. De aceia se şi expuneà primejdiilor, şi rugà pe Dumnezeu nu pentru ceia ce i se cuveneà lui. Aceştiia au strălucit în acest mod, dară tu gândeşte-te şi cum s'au vătămat cei ce au căutat numai de ale lor. In adevăr, că nepotul acestuia fiindcă a auzit: „De vei merge tu spre dreapta, eu mă voiu duce spre stânga« (Facere 13, 9), apoi alegându-şi partea, şi-a căutat numai de interesul său, dară nu l-a găsit, fiindcă ţara lui a fost arsă cu foc din ceriu, iară cea a lui Abraám a rămas neatinsă. Ionà deasemeneà fiindcă nu căutà de interesul celor mulţi, ci numai de al său, s'a primejduit de a se perde chiar; cetatea Ninevitenilor a rămas pe loc, iară el se zbăteà, se zbuciumà şi se afundà în valurile mării, şi numai când a căutat de interesul celor mulţi, a găsit şi pe al său. Tot aşà şi Iacob necăutând în turmele de oi propriul său interes, s'a bucurat pentru aceasta de un mare belşug. Deasemenea şi Iosif căutând de interesul fraţilor săi, a aflat pe al său. Căci fiind trimis de tatăl său, el n'a zis: «De ce să mă duc? N'ai auzit că din cauza vedeniei şi a visurilor ii (fraţii) au uneltit de a mă învinovăţi şi a mă pierde, şi mă găsesc vinovat fiindcă tu mă iubeşti? Ce nu vor face cu mine având-u-mă în mijlocul lor»? Nimic din acestea nu a spus şi nici nu a gândit, ci a preferat înaintea tuturor slujirea fraţilor săi. De aceia s'a şi bucurat după aceasta de toate bunurile, care l-au şi făcut foarte slăvit şi strălucit. Tot aşà şi Moisì — căci nimic nu ne împedecă de a vorbì de el şi de a doua oară, şi a vedeà cum el treceà cu vederea pe cele ale sale, şi căutà numai pe ale al-

tora. Acesta fiind crescut în palatele împărătești, fiindcă a considerat ca o bogăţie mai mare decât toate bogăţiile Egiptenilor batjocora lui Christos, apoi aruncând din mâinile sale totul, s'a făcut părtaș rălelor ce le îndurau Ebreii, și nu numai că el nu s'a robit, ci și pre aceia i-a scăpat din robie. Mari în adevăr sunt aceste fapte, și vrednice de o purtare îngerească, însă faptele lui Pavel au întrecut pe toate celelalte.

In adevăr, iubiţilor, că toţi ceilalţi de pe atunci părăsindu-și bunurile lor, preferau de a se împărtăși cu rălele aproapelui, dară Pavel a făcut încă și mai mari decât acestea. El n'a voit numai de a se împărtăși din nenorocirile altora, ci preferà chiar de a fi în cele mai de jos răle, numai alţii să se găsească în cele mai mari bunuri. Nu este acelaș lucru: de a fi în dezmerdări, și după ce arunci la o parte dezmerdările, să fii în suferinţă, cu găsindu-te însuţi tu în suferinţi, pe alţii să-i faci a se bucurà de liniște și cinste. Aici, deși este mare lucru de a schimbà cele bune cu cele răle pentru binele fratelui, totuși faptul are în sine și oarecare mângâere, fiindcă ai părtași in nenorociri, — dară de a voì numai tu să te găsești în suferinţi, pentruca alţi să se bucure de cele bune, aceasta de sigur că n'a putut ieși decât dintr'un suflet întinerit, și din cugetul fericitului Pavel. Și nu numai prin aceasta, ci și prin altă superioritate cu mult mai mare Pavel întrece pre toţi cei vorbiţi mai sus. Abráam, de pildă, cum și ceilalţi toţi se aruncau în primejdii în vieaţa aceasta, și apoi toţi în general cereau moartea, pe când Pavel cereà să cadă chiar și din slava vieţei viitoare pentru mântuirea altora. Am a mai spune și a treia superioritate a lui Pavel. Și care este aceasta? Că unii dintre Ebrei, deși poate stăteau în fruntea celor ce meșteșugeau multe neajunsuri, dară cărora li erà încredinţată povăţuirea lor, răbdau cu toate acestea, căci se petreceà cu dânșiii ceia ce s'ar petrece bunăoară cu un părinte al unui fiu rău, însă fiu, — dară iată că Pavel voià să fie anathema pentru dânșii, deși nu-i erà încredinţată lui privigherea și îngrijirea de dânșii, fiindcă el a fost trimis ca apostol al neamurilor.

Ai văzut măreţie de suflet și înălţime de cugetare întrecând chiar înălţimea ceriurilor? Pe acesta deci râvnește-l, iară de nu poţi, apoi măcar pe cei ce au strălucit în legea veche. Că astfeliu vei găsì interesul

tău, dacă vei căută pe al aproapelui. Astfeliu că dacă te lenevești de a te îngriji de fratele tău, cel puțin înțelegând că altfeliu nu te vei puteà mântuì, lipește-te de dânsul și de interesele lui. Sunt de ajuns chiar și cele spuse de a ne convinge, că altmintrelea nu este cu putință de a găsì interesul nostru. Dară dacă voești a aflà aceasta, și din exemplele obișnuite, apoi gândește-te că dacă de pildă ți s'ar aprinde casa, iară cei ce locuesc în apropiere, gândindu-se numai la interesele lor, nu ar sărì in ajutor, ci încuindu-se în case ar stà ascunși, de teamă ca nu cumvà intrând cinevà să dosască cevà din casă; — gândește-te, zic, câtă pedeapsă nu vor suferì? Fiindcă chiar focul aruncându-se asupra caselor lor, li va arde totul, și aceasta fiindcă nu au înțeles interesul lor, au prăpădit, pe lângă cele ale aproapelui, și cele ale lor. Căci Dumnezeu voind de a legà pe oameni unii de alții, a pus o astfeliu de nevoie in împrejurările ce ne leagă, încât de interesul aproapelui se leagă și interesul nostru, și întreaga lume astfeliu este compusă. De aceia și în corabie, dacă căpitanul lăsând în timp de furtună interesele celor mulți și-ar căutà numai de ale sale, apoi iute se va scufundà și el împreună cu cei dinăuntru. Deasemenea și meșteșugurile, dacă și-ar căutà fiecare de interesul său, apoi vieața nu ar puteà sta, și nici meșteșugul care caută aceasta. De aceia și agricultorul nu samănă numai atâta grâu, pe cât i-ar ajunge lui, fiindcă iute s'ar perde și pe dânsul și pe alții, ci caută de interesele celor mulți. Tot așà și ostașul nu înfruntă primejdiile ca să scape numai el, ci ca să pună în siguranță și cetățile, și cetățenii din ele. Incă și neguțitorul nu aduce atâta marfă pe câtă îi trebuie lui, ci pe câtă trebuie și altora. Dară dacă ar zice cinevà «că fiecare face de acestea, nu gândindu-se la interesul meu, ci la al său, căci și banii sunt ai lui, și câștigând siguranță și slavă, el toate acestea le face — încât că căutând de interesul meu, căută de al său», — apoi aceasta tocmai o zic și eu, și aș fi dorit s'o aud mai de demult; pentru aceasta am făcut și atâta vorbă, ca să arăt că atunci își caută aproapele de interesul său, când se gândește la interesul tău. Fiindcă altmintrelea oamenii n'ar fi suferit ca să caute și să îngrijască de ale aproapelui, dacă nu s'ar aflà în această nevoie, apoi de aceia Dumnezeu a conlegat și împerecheat aceste nevoi, încât n'a lăsat ca cinevà să-și caute mai 'ntâi interesul său, dacă

nu se conduce de interese străine. Aceasta de sigur că nu este lucru omenesc, adecă de a alergà în interesul aproapelui, iară de aceasta trebuie a ne convinge dacă nu de aici, cel puţin din cele rânduite de Dumnezeu. Nu este cu putinţă de a te mântui în alt mod, iubitule; şi chiar de ai ajunge la cea mai înaltă filosofie, iară de cei pierduţi negli-jezi, nu vei câştigà înaintea lui Dumnezeu nici un curaj. Şi de unde se învederează aceasta? Din cele ce a spus fericitul Pavel, zicând: „De aşi împărţi averile mele, şi de aşi da trupul meu ca să se ardă, iară dragoste nu am, nimic nu folosesc" (Cap. 13, 3). Ai văzut ce cere Pavel dela noi?—deşi cel ce împarte averile nu caută ale sale, ci pe cele ale aproapelui. «Dară nu este deajuns numai aceasta, zice: ci eu voiesc ca să se facă acest lucru cu sinceritate şi multă simpatie. De aceia a şi legiuit aşà Dumnezeu, ca astfeliu să ne ducă la legătura dragostei».

Deci, când Pavel cere o aşà măsură în dragoste, iară noi nu acordăm nici cea mai mică, apoi de ce iertare vom fi vrednici? «Dară, zici tu, cum de a vorbit Dumnezeu lui Lot prin îngeri, zicând: „Grăbeşte ca să te mântueşti acolo" (Facere 19, 22)? Dară spune-mi, când a spus acestea, şi de ce? Când pedeapsa căzuse asupra lor, şi nu că trebuià a se îndreptà, ci fiindcă erau descurajaţi şi sufereau de o boală nevindecabilă, şi atât cei bătrâni, cât şi cei tineri alergau la aceleaşi desfrânări, şi trebuià de a fi arşi de vii, — şi, în fine, chiar în acea zi când trăsnetele urmà a-i doborì. De altmintrelea nici nu sunt spuse acestea pentru răutate şi virtute, ci pentru plaga dumnezeească ce căzuse asupra lor. Căci, în adevăr, ce trebuià să facă? spune'mi; să steà pe loc şi să primească pedeapsa, şi să fie ars de viu, fără că să poată folosì cu cevà pe aceia? Dară aceasta ar fi fost cea mai de pe urmă prostie. Nici eu nu spun că trebuie de a suferì cinevà pedeapsă fără scop, şi fără hotărârea lui Dumnezeu, dară când un om trăieşte în răutate, atunci poroncesc de a se îndreptà, şi de voieşti să o faci aceasta pentru aproapele, iară de nu, apoi cel puţin pentru interesul tău. Cel mai bun lucru este să o faci pentru interesul aproapelui, dară dacă poate încă n'ai ajuns la acea înălţime a virtutei, cel puţin pentru tine fă-o. Nimeni, deci, să nu caute interesul său, ca să găsească acel interes, şi cugetând

că nici lipsa averilor, nici muceniea, şi nici alt-cevà de acest feliu nu ne va puteà apărà, dacă nu vom aveà cu noi cea mai înaltă dragoste. Această dragoste, deci, să o avem înaintea tuturor celorlalte, ca astfeliu printr'ânsa să ne bucurăm şi de bunătăţile prezente ca şi de cele viitoare făgăduite nouă. Cărora fie ca cu toţii să ne împărtăşim prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXVI

„Iară vă laud pre voi fraţilor, că de toate ale mele vă aduceţi aminte, şi precum am dat vouă cele date (predaniile), aşà le ţineţi“ (Cap. 11, 2).

Complectând vorba despre jărtfele idoleşti, precum se cuveneà, şi făcând-o mai desăvârşită decât toate celelalte, trece mai departe la o altă chestiune, care deşi erà un păcat, însă nu aşà de mare. Ceia ce am fost zis mai sus, aceasta o spun şi acum; că nu înşiră dela olaltă învinovăţirile cele mari, ci punându-le în ordinea cuvenită, la mijlocul lor introduce pe cele mai uşoare, îndemnându-i numai cu asprimea cuvântului rezultat din necontenita certare făcută auditorilor. De aceia, ceia ce este mai grozav decât orice, adecă vorba despre înviere, o pune tocmai la urmă. Acum însă el păşeşte la altă chestiune mult mai uşoară, zicând: „Vă laud pre voi fraţilor, că de toate ale mele vă aduceţi aminte“. Când păcatul erà ştiut şi mărturisit de toţi, el şi acuză cu putere, în acelaşi timp şi ameninţă, dară când este îndoelnic, el mai întâi îl pune de faţă şi după aceia ceartă. Păcatul cel mărturisit el îl ridică mai sus, iară pe cel îndoelnic îl arată ca mărturisit. De exemplu: curviea erà un păcat mărturisit, şi de aceia nu erà nevoie de a arătà că acesta este un păcat, ci numai cât arată-mărimea acestui păcat, iară vorba o aduceà prin comparaţiune. Şi iarăşi a judecà pe alţii este de sigur un păcat, însă nu ca cel dinainte, şi de

ceia îl introduceà în vorbă şi-l dezvoltà. Chestiunea ărtfelor idoleşti erà un păcat de care mulţi se îndoeau, i cu toate acestea erà cel mai mare rău, pentru care i dovedeşte că este păcat, şi chiar îl ridică în cursul 'orbirei. Când însă face aceasta, el nu numai că îndepărtează pe cinevà dela facerea acelui păcat, ci încă l duce şi la cele contrare păcatului aceluia. Aşà, de pildă, l n'a spus numai că nu trebuie a curvì, ci încă că este ievoie de a arătà şi o mare sfinţenie, pentru care a şi dăogat: „Slăviţi dară pe Dumnezeu în trupul vostru şi în sufletul vostru". Deasemenea zicând ă nu trebuie a fi cinevà înţelept cu înţelepciunea lumei aceştiea, el nu se mulţămeşte numai cu aceasta, ci încă poronceşte de a se face şi nebun, în alt loc sfătuind pe credincioşi de a nu judecà şi nici de a nedreptăţi, mai departe el răstoarnă şi expresiunea a judecà, şi sfătueşte nu numai de a nu nedreptăţi, ci încă de a fi nedreptăţit, adecă de a suferì nedreptatea. Tot aşà şi de jărtfele idoleşti vorbind, n'a spus numai că trebuie a fugì de cele împedecate, ci încă chiar şi de cele slobode, dacă devin spre scandal; — şi a nu atinge nu numai pe fraţi, ci nici chiar pe Elini sau Ebrei. „Fără de sminteală fiţi, zice, Iudeilor şi Elinilor, şi bisericei lui Dumnezeu".

Complectând, deci, întregul cuvânt despre toate acestea, deodată trece cu vorba la alt păcat. Şi care erà acel păcat? Femeile pe deoparte se rugau în biserică şi profetizau cu capul descoperit — căci pe atunci femeile profetizau — iară pe dealtă parte barbaţii purtau părul lung, ca uniia ce petreceau în filosofie, şi când se rugau prin biserici sau profetizau îşi acopereau capul, iară amândouă aceste abateri erau din legile Elinilor. Deci, fiindcă pentru toate acestea el îi sfătuise dejà fiind de faţă, şi poate că uniia au ascultat, iară alţii nu au crezut, de aceia apostolul, ca un adevărat doctor, vine şi prin prezenta epistolă, şi îndreaptă acest păcat. Cum că el îi sfătuise dejà fiind faţă acolo, se poate vedeà din cele ce spune în exordul acestui capitol. In adevăr, de ce oare nespunând nimic de aceasta în cursul epistolei până aici, deodată dela alte păcate sare şi zice: „Vă laud pre voi, că de toate ale mele vă aduceţi aminte, şi precum am dat vouă cele

date (predaniile) așà le țineți"? Ai văzut dară, că uniia au ascultat, și pe aceștiia îi laudă, iară alții n'au ascultat, pe cari îi și îndreaptă prin cele ce urmează, zicând: „Iară de se vede că este cinevà prigonitor (iubitoriu de ceartă), noi obiceiu ca acesta n'avem, nici bisericile lui Dumnezeu" (Cap. 11, 16)? Dacă atât pe uniia din cei cu fapte bune, cât și din cei cu fapte râle, pe toți 'i-ar fi supus aceleiași învinovățiri, apoi pe uniia 'i-ar fi făcut mai îndrăzneți, iar pe ceilalți mai trândavi, — pe când acum lăudând și aprobând pe uniia, iară pe alții înfruntându-i, pe aceia mai mult i-a mângâiat, iară pe cei din urmă i-a făcut să se rușineze. Invinovățirea de sigur că chiar prin sine însăși este în deajuns pentru a îmboldì pe cinevà, dară când încă se pune și în paralel cu cei ce sunt lăudați și cu fapte bune, apoi atunci și boldul este mult mai înțepătoriu și mai puternic.

Deastă dată, însă, el începe nu cu învinovățiri, ci cu laude, și încă cu laude mari, zicând: „Vă laud pre voi, că de toate ale mele vă aduceți aminte". Acesta este obiceiul lui Pavel, căci chiar în lucruri mici el împletește laude mari, și aceasta o face nu ca să-i lingușască — să nu fie una ca aceasta, căci cum ar fi fost cu putință să facă așà, el care nu doreà nici averi, nici slavă, și nici altcevâ de acest feliu? — ci le face toate acestea pentru mântuirea lor. De aceia chiar și înalță această laudă, zicând: „Vă laud pre voi, că de toate ale mele vă aduceți aminte". Care sunt acele toate? — fiindcă vorba lui deastădată este ca bărbații să nu se roage cu capul acoperit și purtând păr lung, iară femeile să nu steà în biserică cu capul dezvălit. Dară dupre cum am fost zis, el se întrece în laude, făcându-i prin aceasta mai cu multă bunăvoință. De aceia și zice: „că de toate ale mele vă aduceți aminte, și precum am dat vouă predaniile, așà le țineți". Așà dară el li predà atunci multe și nescrise, ceia ce și în alte părți o arată de multe ori. Atunci de sigur că li-a predat cevà verbal, iară aici el pune și pricina pentru care li-a predat. Cu chipul acesta el făceà mai puternici pe cei ce ascultau, în același timp doborà și trufiea celor îndărătnici.

Dară apoi nici nu zice: «că voi aţi ascultat, iară ceilalţi s'au împotrivit», ci fără nici-o bănuеală, aşà zicând, prin cele ce urmează lasă a se înţelege aceasta din cele ce spune: „Şi voesc să ştiţi voi, că atot bărbatul capul este Christos, iară capul femeii este bărbatul, iară capul lui Christos, Dumnezeu" (Vers. 3). Şi aceasta este explicaţica pricinei, sau a etiologiei, pe care o şi pune aici, făcând cu mai multă băgare de samă pre cei slabi. Credinciosul chiar de este puternic, şi nu are nevoie de cuvânt şi de pricină, sau de cauză, precum se cere, în lucrurile ce i s'a poroncit a le face, el se mulţămeşte numai cu predaniea, — pe când cel slab, când află şi cauza, apoi cu mai multă râvnă păstrează cele vorbite, şi se supune lor cu mai multă bună voinţă. De aceia nici n'a spus cauza, până ce mai întâi n'a văzut poronca lui nesocotită şi călcată în picioare. Şi care este acea cauză? „Atot bărbatul, zice, capul este Christos". Aşà dară şi al Elinului? Nici decum, fiindcă dacă suntem trupul lui Christos şi mădulări din parte, şi cu acestea este capul acela al nostru, apoi este învederat, că al celor ce nu sunt în acest trup, şi nici nu ţin loc de mădulări, nu poate fi el cap. Aşà dară când el zice: „atot bărbatul", trebuie a se subînţelege „credincios" Ai văzut cum el pretutindeni aţâţă pe auditoriu cu exemple de sus? Căci şi când vorbeà de iubire, şi de umilinţă, şi de milostenie, tot de acolo îşi trăgeà exemplele.

„Iară capul femeii este bărbatul, iară capul lui Christos, Dumnezeu". Aici se repăd asupra noastră ereticii, închipuindu-şi din cele vorbite oarecare micime sau împuţinare a Fiului lui Dumnezeu, dară singuri se prind în vorbe. Că dacă capul femeii este bărbatul, apoi acest cap este de o fiinţă (ὁμοούσιος) cu trupul, şi prin urmare şi capul lui Christos fiind Dumnezeu, este învederat că Fiul este de o fiinţă (ὁμοούσιος) cu Tatăl. «Dară, zic ereticii, noi nu voim a arătà că nu este de aceiaşi fiinţă, ci că este stăpânit». Deci ce am puteà respunde aici? Că mai cu samă când se spune ceva înjositoriu fiind el îmbrăcat în trup, atunci ceia ce se vorbeşte nu este spre înjosirea dumnezeirei, ci spre arătarea iconomiei. Dară spune-mi, cum voieşti acum a scoate acest fapt de aici? «Că precum bărbatul stă-

pâneşte pe femeie, zice, aşà şi Tatăl stăpâneşte pe Christos. Deci, dupre cum Christos stăpâneşte pe om, aşà şi Tatăl stăpâneşte pe Fiu»—„Căci, zice, atot bărbatul capul este Christos". Dară cine ar puteà primì vre-o dată aceasta? Că dacă pe câtă depărtare este între noi şi Fiul, tot pe atâta este între Tatăl şi Fiul, apoi poţi pricepe în câtă înjosire îi pui pe Fiul. Aşà că nu în acelaşi feliu trebuie a fi examinate de noi toate cu privire la persoana lui Dumnezeu, de şi poate se vorbeşte în acelaşi feliu, ci trebuie a se acordà lui Dumnezeu oarecare superioritate, şi pe atâta pe cât se cuvine lui Dumnezeu. Că dacă nu i se acordă aceasta, apoi multe absurdităţi vei vedeà izvorând de aici. Gândeşte-te bine. Capul lui Christos este Dumnezeu, capul bărbatului este Christos, iară al femeii este bărbatul. Deci, dacă în toate luămi capul la feliu, adecă în aceeaşi însemnătate, apoi atunci Fiul este atât de departe de Tatăl, pe cât de departe suntem noi de dânsul. Dară şi femeia pe atât de departe va fi de noi, pe cât suntem şi noi bărbaţii de Dumnezeu cuvântul; şi ceia ce este Fiul către Tatăl, aceia suntem şi noi către Fiul, şi femeia iarăşi către bărbat. Dară cine ar îngădui una ca aceasta? Deci, în alt feliu înţelegi capul cu privire la femeie şi bărbat, şi nu ca cum îl înţelegi cu privire la Christos? Prin urmare şi cu privire la Tatăl şi Fiul în alt mod trebuie a înţelege. «Şi cum se cuvine, zici, de a înţelege în alt mod»? După cauză. In adevăr, iubiţilor, că dacă Pavel ar fi căutat să spună de stăpânire, şi de supunere, dupre cum zici tu, de sigur că nu ar fi adus la mijloc ca exemplu pe femeie, ci mai cu samă pe rob şi stăpân. Că dacă şi este supusă nouă femeia, însă este supusă ca femeie, iară nu ca roabă, ca una ce este slobodă şi de aceiaşi cinste cu bărbatul. Deci, şi Fiul dacă s'a şi făcut ascultător Tatălui, s'a făcut ca Fiu al lui Dumnezeu, ca Dumnezeu. Că dupre cum mai mare este supunerea Fiului către Tatăl decât a oamenilor către născătorii lor, tot aşà şi libertatea este mai mare. Că cele ale Fiului către Tatăl nu sunt mai mari şi mai însămnate decât ale oamenilor, şi nici cele ale Tatălui către Fiului mai mici. Că dacă noi admirăm pe Fiul că a fost ascultătoriu Tatălui până la moarte, iară moartea de cruce, apoi trebuie de a admirà şi pe Tatăl, că a născut un astfeliu de Fiu, nu supus ca un rob, ci ca liber su-

punându-se și fiind împreună chibzuitor cu Tatăl, adecă sfetnic, — fiindcă sfetnicul nu este rob. Și când auzi zicându-se sfetnic, iarăși să nu-ți închipui că Tatăl este lipsit de cevà, ci să te gândești numai la omotimiea, adecă la egalitatea în demnitate a Fiului cătră născătorul său.

Așà dară nu trebuie a pune înainte în toate celea exemplul bărbatului și a femeii. Printre noi femeia cu drept cuvânt este supusă bărbatului, fiindcă isotimiea (egalitatea în cinste) aduce luptă, și nu numai pentru aceasta, ci și pentru amăgirea întâmplată la început. De aceia fiind creată din coasta lui Adam, ea nu imediat a fost supusă bărbatului, căci nici când a dus-o Dumnezeu la Adam nu a auzit spunându-i-se așà cevà, și nici bărbatul n'a zis ei altcevà, decât că „aceasta este os din oasele mele, și carne din carnea mea“ — și nicăeri nu se spune de supunere, sau că i s'ar fi poroncit de Dumnezeu aceasta. Dară când ea a făcut o reà întrebuințare de puterea sa, și când cea făcută de Dumnezeu ca să fie de ajutoriu bărbatului s'a găsit că erà vicleană, apoi atunci a perdut totul; atunci a și auzit cu dreptate zicându-i-se: „Cătră bărbatul tău întoarcerea ta“. [1]) Fiindcă erà natural ca păcatul acesta să războească neamul nostru omenesc — apoi Dumnezeu prevăzând răutatea diavolului, a îngrădit cu aceste vorbe pe femeie, și totodată a doborât prin această hotărîre și vrăjmășiea viitoare ce ar fi fost între dânșii din cauza acestei viclenii, și prin pofta cea înăscută într'ânșii a sfărâmat peretele cel din mijloc al vrajbei, adecă ura cea rezultată din păcat.

Dară vorbind de Dumnezeu și de ființa lui cea neprihănită, nimic de acestea nu se poate bănuì. Deci nu luà exemplele la feliu în toate, fiindcă și aiurea multe greșeli neertate vei întimpinà de aici. Așà de pildă chiar în exordul epistolei ziceà: „Toate ale voastre sunt, iară voi ai lui Christos, iară Christos al lui Dumnezeu“ (Cap. 3, 22. 23). Dară ce? Oare toate sunt deopotrivă ale noastre, și noi ai lui Christos, și

---

[1]) *Notă.* Edițiunea britanică are: *«dupre bărbatul tău vor fi dorințele tale»* ceia ce exprimă mai clar ideia din acest pasaj. S'ar fi putut zice și altmintrelea: *«cătră bărbatul tău scăparea ta»*.

Christos al lui Dumnezeu? Nici de cum, ci chiar şi celor foarte tâmpi deosebirea li este învederată, deşi aceiaşi vorbă se spune şi de Dumnezeu, şi de Christos, şi de noi. Deasemenea şi aiurea numind pe bărbat cap al femeii, a adaos imediat: „Precum şi Christos este cap bisericei, mântuitoriu şi sprijinitoriu; aşà este datoriu şi bărbatul să fie faţă de femeia sa" (Efes. 6, 23. 24). Aşà dară vom înţelege noi la feliu cele vorbite, atât aceste vorbe, cât şi cele vorbite mai departe Efesenilor în această chestiune? Să nu fie, căci nici nu este cu putinţă. Aceleaşi vorbe sunt zise şi pentru Dumnezeu, şi pentru oameni, însă nu au aceiaşi putere vorbite pentru Dumnezeu, ci într'un feliu trebuie a se înţelege unele şi într'alt feliu celelalte, şi nici iarăşi toate înţelese pe dos, fiindcă atunci iarăşi s'ar păreà că au fost întrebuinţate fără scop, şi fără ca să ne putem folosì cu cevà din ele. Deci, dupre cum nu toate trebuie a se înţelege la feliu, deasemenea nici toate trebuie a fi scoase din discuţiune. Şi pentru ca ceia ce spun să o fac mai lămurită, voiu încercà să o desvălesc prin exemple. Christos de pildă se numeşte capul bisericei. Deci dacă nu voiu luà, sau mai bine zis, dacă nu voiu înţelege aici nimic omenesc, apoi atunci de ce mi se spune aceasta? Şi iarăşi dacă toate le voiu luà, sau înţelege în senz omenesc, apoi multe absurdităţi vor urmà de aici, — fiindcă capul este omiopat, adică tovarăş în suferinţe cu trupul, şi supus aceloraşi împrejurări. Deci, ce anume trebuie a lăsà din această idee, şi ce trebuie a luà? Trebuie a lăsà ceia ce am spus, şi a luà numai ideia de unire exactă, cauză şi stăpânirea cea dintâi, şi nici acestea cum s'ar întâmplà, ci şi aici trebuie a ne închipuì ceia ce este mai mare, mai principal, şi demn de Dumnezeu, căci atunci şi unirea este mai sigură, şi stăpânirea mai importantă şi mai cinstită. Deasemenea ai auzit numindu-se fiu; dară nici aici să nu iei toate senzurile legate cu ideia de fiu, şi nici pe toate să le scoţi, ci să primeşti numai câte sunt demne de Dumnezeu, că adecă este de o fiinţă cu Tatăl, că dintr'ânsul s'a născut mai înainte de toţi vecii, iară absurdităţile care sunt rezultatul slăbăciunei omeneşti, lasă-le pe pământ. Şi iarăşi, Dumnezeu se numeşte lumină; — dară vom primì toate oare câte sunt legate cu ideia luminei? Nici de cum, fiindcă lumina

aceasta văzută de noi dă loc intunerecului, este îngrădită in loc și în spațiu, este mișcată de o altă putere, și se întunecă,— ceia ce nu ni este îngăduit nici măcar de a ne gândi în privința lui Dumnezeu. Dară nici nu scoatem pentru aceasta toate, ci vom luà noi și cevà din acest exemplu, vom luà zic luminarea noastră cea venită dela Dumnezeu, trăgând din ea izbăvirea noastră de întunerec.

Acestea sunt zise cu privire la eretici. Dară trebuie de a examinà cu amănunțime acest pasaj, căci poate ar fi cinevà aici în nedomerire și s'ar întrebà în sine: ce anume păcat poate fi de a se rugà femeile cu capul descoperit, iară bărbații cu capul acoperit? Care anume păcat este, află de aici. Multe semne au fost date atât bărbatului cât și femeii deosebite unele de altele, unuia semne de stăpânire, celeilalte semne de supunere; pe lângă acestea femeia să-și acopere fața și capul, iară bărbatul să aibă capul descoperit. Deci, dacă acestea sunt semne sau simbole de stăpânire și de supunere, apoi amândoi păcătuesc dacă confundă rolurile și buna rânduială, trecând pe deasupra poroncii lui Dumnezeu, și călcându-și regulele lor, bărbatul lăsându-se in micimea femeii, iară femeia resculându-se asupra bărbatului prin felul de a se înfățoșà. Că dacă nu este slobod de a schimbà hainele, nici femeia de a îmbrăcà hlanidă (un fel de pardesiu), și nici bărbatul de a pune pe față farosul sau voalul, dupre cum zice: „Să nu se îmbrace femeia cu haine bărbătești, nici bărbatul să nu se îmbrace cu haine femeești" (Deuter. 22, 5), cu atât mai mult încă nu trebuie a le schimbà. Toate acestea s'au fost legiuit de oameni, deși mai pe urmă le-au întărit și Dumnezeu, celelalte însă, — vorbesc adecă de a se acoperì și a nu se acoperi — sunt dela natură. Și când zic natură, înțeleg pe Dumnezeu, fiindcă cel ce a creat natura el este. Deci, când răstorni hotarele acestea, privește câtă vătămare se face. Și să nu-mi spui că păcatul acesta este mic, căci este mare și prin sine însuși, fiindcă este nesupunere și neascultare. Dacă poate a fost mic, dară iată că acum a devenit mare, fiindcă este simbol a mari fapte. Cum că este mare, se vede din cele ce aduc atâta rânduealâ în neamul nostru omenesc, poroncind în lume și stăpânului și celui stăpânit. Astfeliu că cel ce calcă

aceste regule, toate le confundă, şi darul lui Dumnezeu îl trădează, în acelaş timp şi cinstea dată lui de sus o aruncă jos la pământ, nu numai bărbatul, ci şi femeia. Căci şi pentru femeie este mare cinste de a-şi ţineà rândueala şi ordinea în care se găseşte, dupre cum este şi necinste când ea se răscoală contra acelei ordine.

De aceia apostolul a spus acest lucru de amândoi, zicând: „Tot bărbatul rugându-se sau prorocind cu capul acoperit, îşi ruşinează capul lui, şi toată femeia rugându-se sau prorocind cu capul desvălit, îşi ruşinează capul ei, că una este şi aceiaşi ca cum ar fi rasă“ (Vers. 4. 5). Erau pe atunci, dupre cum am mai spus, şi bărbaţi cari proroceau, şi femei care aveau acest char, ca de pildă fetele lui Filip, ca şi altele mai înainte de acestea şi după acestea, despre care şi Proroculziceà dela început: „şi vor proroci, zice, fiii voştri, şi fetele voastre vedenii vor vedeà“ (Ioil 2, 28). Deci, pre bărbat nu-l sileşte de a fi în totdeauna cu capul descoperit, ci numai când se roagă. „Tot bărbatul, zice, rugându-se sau prorocind cu capul acoperit, îşi ruşinează capul său“,— pe când pe femeie o obligă a fi cu capul acoperit întotdeauna. De aceia spunând: „şi toată femeia rugându-se sau prorocind cu capul desvălit, îşi ruşinează capul său“ — nu a stat numai aici, ci încă a şi explicat cauza, zicând: „că una este şi aceiaşi ca cum ar fi rasă“. Dară dacă a se rade este în totdeauna ruşinos lucru, apoi este învederat că şi a stà cu capul descoperit este ruşinos în totdeauna.

Şi nu s'a mulţămit numai cu aceasta, ci încă a mai adaos, zicând: „Pentru aceia datoare este femeia să aibă învălitoare pe cap, pentru îngeri“, arătând prin aceasta că ea nu numai în timpul rugăciunei trebuie a fi acoperită, ci într'una. Pentru bărbat el nu face vorbă de învălitoare sau acoperământ, ci numai de părul cel lung. A fi acoperit, numai atunci îl împedecă, când se roagă, iară a'şi lăsà părul lung îl împedecă pentru totdeauna. De aceia dupre cum a zis

pentru femeie: „Că de nu se învălește femeia, să se se tunză“, tot așà și pentru bărbat că: „de'și lasă părul, necinste lui este“. N'a zis «dacă se acopere», ci „dacă 'și lasă părul“. De aceia încă dela început ziceà: „Tot bărbatul rugându-se sau prorocind cu capul acoperit, își rușinează capul lui“. N'a zis simplu «acoperit», ci „cu capul acoperit“, arătând că chiar dacă se roagă cu capul gol, însă dacă are părul lung, apoi este acelaș lucru, ca și cum ar fi descoperit. „Căci părul este dat în loc de învălitoare“.

„Că de nu se învălește femeia, să se și tunză; iară de este lucru de rușine femeii a se tunde, sau a se rade, învălească-se“ (Vers. 6) In exord cere ca femeia să nu aibă capul gol, iară mai departe ei dă a înțelege că aceasta s'o facă într'una, zicând: „că una este și aceiași, ca cum ar fi rasă“ și încă o cere aceasta cu toată ingrijirea și cu toată sârguința. Și nici n'a întrebuințat măcar expresiunea obișnuită καλύπτεσθαι = a se acoperi, ci κατακαλύπτεσθαι = a se învăli peste tot, a se ascunde de tot, în cât să nu se mai vază pe nicăiri. Apoi atingându-se cu putere de acea femeie care nu ascuită, zice: „că de nu se învălește femeia, să se și tunză“, adecă: «Dacă arunci acoperemântul cel prevăzut prin legea lui Dumnezeu, apoi atunci, zice, aruncă și pe acel dela natură». Dară dacă ar zice cinevà: și cum ar fi rușinos pentru femeie, ceea ce pentru bărbat devine slavă»? — apoi am puteà răspunde, că faptul acesta de a se tunde femeia, nu numai că nu se urcă sau mai bine zis, nu numai că nu poate fi spre slava bărbatului, ci atunci femeia cade chiar și din propriea sa cinste. A nu ști cinevà ca să steà în hotarele legelor puse de Dumnezeu, ci a trece peste ele, nu numai că nu este o înaintare, ci chiar o împuținare. Dupre cum cel ce se bucură de bunurile străine și răpește cele ce nu sunt ale sale, nu și-a adaos nimic mai mult, ci încă le-a mai împuținat, încă a mai perdut și din ceia ce aveà, ceia ce s'a întâmplat chiar și în raiu cu strămoșii noștri, tot așà și femeia nu numai că nu-și adaoge cevà din nobleța bărbatului de-și va tunde părul, ci va perde până și podoaba femeii. Și nu numai de aici vine rușinea ei, ci și dela lăcomie. Deci

apostolul luând de bază necinstea mărturisită, şi zicând: „iară de este lucru de ruşine femeii a se tunde sau a se rade“, — mai departe pune şi hotărîrea sa zicând: „învălească-se“. Şi n'a zis: «lese-şi părul lung» sau «mândrească-se, fudulească-se cu el», ci „învălească-se“, legiuindu-le pe amândouă deodată, şi ţesându-le din toate părţile, atât prin cele legiuite, cât şi prin cele contrare. «Acoperemântul capului (voalul) zice, şi părul lung, este una şi aceiaşi, precum şi cea rasă pe cap este una cu cea care are capul gol şi desvălit». „Că una este şi aceiaşi, zice, ca cum ar fi rasă“. Dară dacă ar zice cineva «şi cum este una, dacă aceasta are acoperemântul dela natură, pe când cea rasă n'are nici pe acesta»?—aici vom răspunde, că aceia a aruncat vălul de pe cap cu intenţiune, şi astfeliu şi-a lăsat capul gol, iară dacă nu este gol sau desbrăcat de păr, aceasta este a naturei, iară nu a sa. Astfeliu că şi cea tunsă are capul gol, şi cealaltă deasemenea. De aceia a poroncit de a fi acoperită dela natură, adecă a-şi lăsà părul lung, ca de aici să se înveţe a-şi acoperì capul.

Mai departe apoi pune şi cauza, ceia ce am spus de multe ori, vorbind cu dânşii ca cu cei liberi. Deci, care este acea cauză? „Că bărbatul nu este datoriu să-şi acopere capul, chipul şi slava lui Dumnezeu fiind“ (Vers. 7). Aceasta este o altă cauză. «Nu trebuie a-şi acoperì capul nu numai fiindcă are de cap pe Christos, zice, ci şi pentru că stăpâneşte pe femeie. Stăpânitoriul trebue a aveà cu sine simbolul stăpânirei, când se prezintă înaintea împăratului. Deci, după cum nimeni dintre stăpânitori (arhonzi) n'ar cutezà a se prezentà înaintea celui ce poartă diademă fără cingătoare şi fără hlanidă, tot aşà şi tu fără simbolurile stăpânirei, care sunt de a nu-ţi acoperì capul şi de a nu aveà păr lung, să nu te rogi lui Dumnezeu, ca să nu te batjocoreşti nici pe tine, şi nici pe cel ce te-a cinstit». Acelaşi lucru s'ar puteà zice şi de femeie, fiindcă şi dânsa se batjocoreşte când nu poartă cu sine simbolele supunerei. „Iară femeia, zice, este slava bărbatului“. Deci, stăpânirea bărbatului este naturală. Apoi fiindcă a hotărît dejà, el pune iarăşi raţionamente şi alte cauze, ducându-se până la întâia creaţiune, şi zicând astfeliu: „Că nu este bărbatul din femeie, ci femeia din

bărbat" (Vers. 8). Dară dacă a fi din cinevà, aceasta este slava aceluia din care este, apoi cu atât mai mult când este icoană sau figură.

„Că nu s'a zidit bărbatul pentru femeie, ci femeia pentru bărbat" (Vers. 9). Iată aici a doua superioritate a bărbatului, sau mai bine zis, şi a treia, şi a patra. Intâia, că Christos este capul nostru al bărbaţilor, iară noi cap femeii; a doua, că noi suntem slava lui Dumnezeu, iară femeia este slava noastră; a treia, că nu noi suntem din femeie, ci femeia din noi; a patra, că nu noi suntem făcuţi pentru femeie, ci femeia pentru noi. „De aceia datoare este femeia de a aveà învălitoare pe cap" (Vers. 10). De aceia, zice. Pentru ce anume? spune-mi. «Pentru toate cele ce am vorbit până acum, zice, şi mai bine zicând, nu numai pentru acelea, ci şi „pentru îngeri", că dacă poate dispreţuieşti pe bărbat, cel puţin de îngeri te vei sfii». Aşà dară, a se acoperì este semn al supunerei şi al stăpânirei. Aşà dară apostolul pregăteşte pe femeie de a căutà în jos, de a se sfiì, şi de a'şi ţineà însuşirea sa femeiască. Insuşirea şi cinstea celui stăpânit este de a rămâneà în supunere. Bărbatul nu este silit de a face aceasta, fiindcă el este icoana stăpânului, pe când femeia cu drept cuvânt trebuie a face aşà. Acum tu gândeşte-te la mărimea nelegiuirei, când fiind cinstit de Dumnezeu cu atâta putere, tu te necinsteşti pe sine-ţi, răpind îmbrăcămintea femeii. Faci acelaşi lucru, ca şi cum având diademă pe cap, tu ai asvârli-o, şi în locul ei ţi-ai pune un acoperemânt de rob pe cap.

„Insă, nici bărbatul fără femeie, nici femeia fără bărbat, întru Domnul" (Vers. 11). Fiindcă a dat până acum bărbatului multă superioritate, spunând că femeia este dintr'ânsul, că este pentru dânsul, şi sub dânsul, apoi ca nu cumvà şi bărbaţii să se îngâmfe mai mult decât trebuie, şi nici pe ele să nu le înjosască peste măsură, priveşte cum adaoge imediat îndreptarea, zicând: „Nici bărbatul fără femeie, nici femeia fără bărbat, întru Domnul" «Nu cercetà numai pre cele dinainte, zice, şi nici numai întâia creaţiune, ci dacă vei căutà la cele de după aceasta, fiecare dintr'ânşii (bărbat şi femeie) este cauza celuilalt, sau mai drept vorbind nu unul este cauza celuilalt, ci

Dumnezeu este cauza tuturor». De aceia zice: „Nici bărbatul fără femeie, nici femeia fără bărbat, întru Domnul".

„Că precum este femeia din bărbat, așà și bărbatul prin femeie" (Vers. 12). N'a zis că este din femeie, ci iarăși „din bărbat", fiindcă aceasta rămâne încă neștirbită la bărbat. Însă aceste isprăvi nu sunt ale bărbatului, ci ale lui Dumnezeu, pentru care a și adăogat: „și - toate dela Dumnezeu". Deci, dacă toate sunt dela Dumnezeu, apoi atunci el poruncește acestea, și prin urmare, tu supune-te și nu contrazice.

„Întru voi înși-vă judecați: oare cu cuviință este femeia dezvălită să se roage lui Dumnezeu" (Vers. 13)? Iarăși îi pune pe dânșii ca judecători a celor vorbite, dupre cum a făcut și cu jărtfele idolești, căci și acolo a spus: „judecați voi ceia ce spun", iară aici: „Întru voi înși-vă judecați". Deși el lasă a se înțelege aici ceva foarte înfricoșat, fiindcă batjocora aceasta se rapoartă la Dumnezeu, totuși n'a zis chiar așà, ci mai blând oarecum și mai enigmatic, zicând: „Cu cuviință este femeia dezvălită să se roage lui Dumnezeu"?

„Au nu și firea vă învață pre voi, că bărbatul de își lasă părul, necinste lui este, iar femeia de își lasă părul, slava ei este, de vreme ce este dat ei în loc de învălitoare" (Vers. 14. 15)? Dupre cum face în totdeauna, punând raționamente obștești, așà face și aici. Căci refugiindu-se la obiceiul comun, el ațîță foarte mult pre cei ce așteptau să afle dela dânsul, ceeace erà cu putință de a aflà și dela obișnuința comună, fiindcă niște astfeliu de lucruri nici barbarilor nu sunt necunoscute. Și privește cum peste tot locul el face întrebuințare de cuvinte atingătoare. „Tot bărbatul rugându-se sau prorocind cu capul acoperit, își rușinează capul lui" și iarăși: „de este lucru de rușine femeii a se tunde, sau a se rade, învălească-se", — și aici iarăși: „că bărtatul de își lasă părul, necinste lui este, iară femeia de își lasă părul, slava ei este, de vreme ce părul este

dat ei în loc de învălitoare". «Dară, zici tu, dacă părul îi este dat în loc de învălitoare, de ce atunci trebuie a'şi mai adaoge şi altă învălitoare»? De aceia că ea trebuie a'şi mărturisì supunerea nu numai prin simbol dela natură, ci şi prin simbol dela intenţiune, adecă dela voea liberă. «Cum că trebuie de a te acoperì, zice, chiar natura apucând înainte, a legiuit aşà. Deci, adaoge şi cele dela tine, ca să nu se pară că tu răstorni legile naturei, ceia ce este dovadă de o mare obrăznicie, fiindcă ne luptăm nu numai cu noi înşi-ne, ci şi cu natura». De aceia şi pe Iudei învinovăţându-i Dumnezeu, ziceà: „Şi ai omorât pre fiii tăi şi pre fetele tale... aceasta este mai mult decât toate curviile şi urăciunile tale" (Iezechiel, 16, 20. 22). Deasemenea şi pre cei dintre Romani cari căzuse în desfrânări Pavel îi ceartă, şi ca să mărească încă acuzaţiunea, ziceà că acele fapte erau nu numai contra legei lui Dumnezeu, ci chiar şi contra naturei. „Au schimbat, zice, rânduieala cea firească întru ceia ce este împotriva firei" (Rom., Cap. 1, 26)[1]). De aceia şi aici mânueşte vorba tot în acest senz, arătând acelaş lucru, că nu legiueşte aici nimic străin, şi că chiar ~~printre Elini nu toate inovaţiile~~ lor sunt contra naturei. Astfeliu şi Christos arătând aceasta, ziceà: „Câte voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi şi voi lor" (Math. 7, 12), arătând că nimic nou nu introduce.

„Iară de se vede că este cinevà prigonitoriu (iubitoriu de ceartă), noi obiceiu ca acesta n'avem, nici bisericele lui Dumnezeu" (Vers. 16). Prin urmare, a se împotrivi cinevà acestora, adecă a contrazice, este a fi iubitoriu de ceartă şi nici de cum om cu cugetare sănătoasă. Dară şi dacă a făcut aici certarea atât de măsurată, totuşi a pus în ea multă sfieală, ceia ce de sigur îi făceà vorba mai grea. «Noi, zice, nu avem o astfeliu de obişnuinţă, încât să ne certăm, să ne disputăm şi să ne punem împotrivă». Şi nici n'a stat numai aici, ci încă a adaos: „nici bisericele lui Dumnezeu", arătând prin aceasta, că cei ce nu se

[1]) *Notă.* A se vedeà Omilia V din «Comentariile epistolei către Romani», unde este biciuită admirabil pöderastiea.

supun, se împotrivesc şi se războiesc cu întreaga lume. Dară deşi atunci Corinthenii se certau, acum întreaga lume a primit şi ţine această lege, — căci atât de mare este puterea celui răstignit.

[1]) Dară mă tem ca nu cumvà unele din femei primind acoperemântul sau vălul poroncit de apostol, să se găsască în fapte că sunt necinstite şi dezvălite în altfeliu. De aceia şi lui Timotheiu scriindu-i, nu s'a mulţămit numai cu acestea Pavel, ci a mai adaos şi altele, zicând: „Intru podoabă de cinste, cu sfieală şi cu întreagă înţelepciune să se împodobească pre sine" (I Timoth. 2, 9), că dacă nu este slobod de a aveà capul descoperit, ci să poarte cu sine pretutindeni simbolul supunerei, apoi cu atât mai mult trebuie de a arătà această supunere prin fapte. Astfeliu, de pildă, cele întâi femei numeau domni pe bărbaţii lor, şi li acordau întâetatea. «Dară, zici tu, şi bărbaţii îşi iubeaŭ pre femeile lor». Ştiu şi eu, şi nu sunt în necunoştinţă, dară când noi te sfătuim pentru cele ce se cuvin ţie a face, tu nu te gândì la ale lor. Căci şi când noi sfătuim pe copii de a se supune părinţilor, zicând că aşà este scris: „Cinsteşte pre tatăl tău şi pre muma ta" (Efes. 6, 2) dânşii ni respund: «dară spune şi mai departe, unde se zice: „Şi voi, părinţilor, nu vă urgisiţi pre fiii voştri întru mânie" (Ib. 4). Şi slugilor deasemenea când zicem că este scris de a se supune stăpânilor lor, şi a li slujì nu numai înaintea ochilor, şi acele iarăşi vor pretinde dela noi ca să sfătuim şi pre stăpâni cele ce se cuvin, căci şi acelora li-a poroncit Pavel „de a slăbì îngrozirea". Insă nu facem aşà şi nici nu cerem cele poroncite altora, când noi suntem învinovăţiţi pentru ale noastre, fiindcă chiar de ai luà vr'un tovarăş la crimele tale, prin aceasta nu te vei scăpà de vinovăţie, — ci te gândeşte numai la un lucru: cum să scapi de păcatele tale. Căci şi Adam a dat vina pe femeie, şi aceasta iarăşi pe şarpe, însă aceasta n'a scăpat nici pe unul dintrânşii. Nici tu dară să nu-mi spui acum aceasta, ci, sârgueşte-te cu toată recunoştinţa de a procurà bărbatului ceia ce i datoreşti. Fiindcă

[1]) *Partea morală.* Despre aceia că trebuie a suferi neajunsurile sau defectele femeilor, şi că nu trebuie a le maltratà. *(Veron).*

şi cu bărbatul tău când vorbesc, eu îl sfătuesc de a te iubì şi a te îngrijì, şi nu-l las de a aduce la mijloc legea privitoare la femeie, ci îi cer ca să facă ceia ce este scris pentru dânsul. Deci, şi tu uită-te numai la datoriile ce te privesc, şi fă-te supusă şi blândă celui cu care vieţueşti. Şi dacă tu eşti supusă bărbatului pentru Dumnezeu, apoi atunci să nu-mi spui de cele ce trebuiesc a se face de dânsul, ci de cele pentru care te-a făcut răspunzătoare legiuitoriul, şi numai acelea să le îndeplineşti cu toată exactitatea. Aceasta mai cu samă este a se supune cinevà lui Dumnezeu, adeeă de a suferì chiar şi cele contrare, şi a nu pune în mişcare legea la fiece pas. De aceia iubind pre cel ce te iubeşte, nu se pare că faci vreo faptă mare, pe când iubind pre cel ce te urăşte, unul ca acesta mai cu samă este cel ce se încununează. Cam în acest feliu şi tu gândeşte-te, că dacă suferi pe bărbatul tău care este greoiu, apoi atunci vei primì o cunună strălucită, — pe când dacă el va fi liniştit şi blând cu tine, apoi pentru ce să-ţi deà Dumnezeu cunună şi răsplata?

Acestea le vorbesc nu ca poroncind bărbatului de a se încurajà peste măsură faţă de femeie, ci ca să conving pe femei de a-şi suferì pe bărbaţi, chiar când sunt prea curajoşi faţă de ele. Când fiecare se grăbeşte de a-şi îndeplinì ale sale, apoi iute vor urmà şi cele ale aproapelui. De pildă: când femeia este pregătită de a suferì pe bărbat, fie el cât de aspru, când bărbatul nu batjocoreşte pe femeie, fie ea cât de mişarcă, atunci toate sunt liniştite, şi sălaş apărat de orice valuri. Tot aşà erà şi pe timpul celor vechi, când fiecare îşi împlineà datoriile sale, şi nu cereà, sau mai bine zis, nu căutà la cele ale aproapelui. In adevăr, gândeşte-te bine: Abraàm a luat cu sine pe nepotul său Lot, — şi femeia lui nu l'a învinovăţit. A poroncit femeii sale de a călătorì o cale lungă foarte, şi ea nu s'a împotrivit, ci l-a urmat. Şi iarăşi tot Abraàm, după multe mizerii, şi după multe năcazuri şi năduşeli devenind stăpân al tuturor, el totuşi a dat protiea lui Lot. Şi la toate acestea Sara, femeia sa, nu numai că nu se nemulţămeà, ba chiar nici gura n'a deschis'o vre-odată, şi nici n'a vorbit cevà de acest feliu, precum multe dintre femeile de astăzi vorbesc, când mai cu samă văd pre bărbaţii lor înjosiţi în nişte astfeliu de împrejurări, şi mai ales înjosiţi de cei mai mici decât dânşii. Ei, apoi atunci îi batjocoresc,

făcând pe bărbaţii lor nebuni, şi proşti, lipsiţi de vlagă, trădători şi tâmpi. Dară nimic din acestea n'a zis Sara, ba nici n'a cugetat, ci primeà cu plăcere totul ceia ce el făceà. Ba încă cevà mai mult: după ce Lot a devenit stăpân pe partea de pământ aleasă de el, iară ce erà mai inferior a aruncat-o moşului său, deodată l'a împresurat o primejdie grozavă. Auzind de aceasta Patriarhul, a înarmat pe toţi ai săi, şi singur s'a pus în fruntea lor, pregătindu-se de a atacà întreaga armată a Perşilor, cu slugile sale. Dară nici atunci nu l'a oprit Sara, femeia lui, nici nu i-a zis ceia ce erà natural: «da bine, omule, unde te duci? Cum de te arunci în prăpastie şi te expui pe sine-ţi la atâtea primejdii, pentru un bărbat care te-a batjocorit şi a răpit cele ale tale? Pentru asemenea om tu să-ţi verşi sângele? Dacă poate dispreţueşti cele ale tale, cel puţin fie-ţi milă de mine care am lăsat casă şi patrie, şi prieteni, şi rude, şi ţi-am urmat pe un drum atât de depărtat; fie-ţi milă, zic, şi nu mă lăsà văduvă, împreună cu rălele văduviei»! Nimic din acestea n'a spus şi nici n'a gândit, ci a suferit totul in tăcere. După acestea, rămânând stearpă, ea n'a suferit cele ce sufăr în asemenea caz femeile, şi nici nu s'a bocit,—el însă a plâns mult, — nu către femeia sa — ci către Dumnezeu. Şi priveşte cum fiecare îşi păstrează ceia ce i se cuvine, căci nici el n'a dispreţuit pe Sara ca stearpă, şi nici că i-a zis cevà de acest feliu, iară ea căutà să-i procure vr'o mângăere pentru stârpiciunea sa, prin sluga sa Agar, fiindcă pe acele timpuri nu erau împedecate astfeliu de relaţiuni, precum este acum. Acum însă nu e slobod nici femeilor de a face astfeliu de plăceri bărbaţilor, şi nici lor nu li este slobod de a aveà nişte astfeliu de împreunări, fie cu ştiinţa, fie cu neştiinţa femeilor, chiar dacă de o mie de ori i-ar supărà amarul lipsei de copii, fiindcă vor auzì şi dânşii: „unde vermile lor nu moare, şi focul nu se stinge". Acum nu este slobod aşà cevà, pe atunci însă nu erà oprit. De aceia şi femeia făceà aceasta, şi bărbatul ascultà, şi aceasta o făceà nu pentru plăcere. «Dară ia vezi, zici tu, cum el a alungat pe acea slugă, poroncindu-i femeia sa Sara». Şi eu aceasta voesc a arătà, adecă că şi el asculta totul ceia ce-i ziceà ea, şi ea deasemenea ascultà ceia ce-i ziceà el. Insă tu care grăeşti aşà, nu te uità numai la acestea, ci cercetează şi cele de mai dinainte, că adecă

acea slugă a batjocorit-o, că se obrăznicise în fața stăpânei sale, decât care ce ar puteà fi mai dureros pentru o femeie liberă și frumoasă?

Deci, femeia să nu aștepte mai întâi destoiniciea bărbatului, și numai după aceia să facă ceia ce este al său, căci aceasta nu e nimic mare, și nici iarăși bărbatul să nu aștepte mai întâi dela femeie bună rânduială, și numai după aceia să filosofeze, fiindcă în asemenea caz nu are nici un succes, ci fiecare — dupre cum am fost zis — să facă mai întâi ceia ce se cade a face, că dacă cei dinafară îți lovesc obrazul drept, iară tu în asemenea caz trebuie de a li dà și pe cel stâng, apoi cu atât mai mult trebuie de a suferi pe bărbatul tău chiar de ar fi cât de îndrăzneț. Și nu spun aceasta ca bărbatul să-și bată femeia, să nu fie una ca aceasta!— căci este cea mai de pe urmă batjocoră, nu pentru cea bătută, ci pentru cel ce a bătut-o — ci chiar dacă ți s'a sorțit de împrejurări, o! femeie, de a conviețui cu un astfeliu de bărbat, tu nu te nelinișți, gândindu-te la răsplata ce vei avea-o pentru acestea, și la lauda ce vei câștiga-o chiar în vieața prezentă.

Și cătră voi, bărbaților, aceasta zic: nici un păcat de feliul acesta să nu fie cu voi, ca să vă găsiți în nevoea de a vă lovì femeia. Și ce spun eu de femeie? Când nu este slobod bărbatului de a lovì nici pe sluga din casă. Dară dacă a bate pe slugă și este o mare necinste pentru bărbat, apoi cu atât mai mare necinste este de a întinde mâna asupra celei libere. Aceasta ar putea-o vedeà cinevà și la legiuitori, carì pe o astfeliu de femeie ce a pătimit bătae, n'o mai obligă de a conviețuì cu cel ce a bătut-o, ca fiind nevrednic de conviețuire cu dânsa. Căci în adevăr, iubiților, că este cea mai de pe urmă nelegiuire, ca pe tovarășul vieței, pe cea care este legată cu tine în cele trebuitoare, de însuși Dumnezeu, pe aceasta, zic, s'o necinstești ca pe o roabă. De aceia, un asemenea bărbat — dacă ar mai trebuì a'l numì bărbat — se pare a fi egal cu fearele sălbatece, cu omorîtorii de tată, cu omorîtorii de mamă. Dacă ni s'a poronçit de Dumnezeu de a lăsà pe tată și pe mamă pentru femeie, nu nedreptățindu-i prin aceasta, ci împlinind o lege sfîntă, fapt care este dorit și de născătorii noștri într'atât, încât când îi părăsim'li facem mulțămire, iară ii o fac aceasta cu cea mai mare grabă,— apoi cum să nu fie atunci cea mai de pe urmă nebunie de a batjocori pe

aceea, pentru care Dumnezeu ni-a poroncit de a lăsă până şi pe părinţii noştri? Deci, aceasta este numai nebunie? Dară ruşinea, spune-mi, cine o va suferi? Care cuvânt ar puteà să o reprezinte, când bocetele şi ţipetele se aud pe la respîntiile drumurilor, şi când drumul ce merge la casa celui ce face aceste necuvinţi este înţesat de megieşi şi trecători, curioşi de a vedeà pe acel bărbăt turbat întocmai ca şi o fiară sălbatecă? Mai bine ar fi de s'ar deschide pământul pentru un astfeliu de scandalagiu, decât să se mai vadă prin târg. «Dară, zici tu, femeia se obrăzniceşte». Insă tu gândeşte-te că femeia este vasul cel slab, iară tu eşti bărbat. De aceia tocmai ai fost hirotonisit căpitenie, şi ai fost dat ca cap al ei, ca astfeliu să rabzi slăbăciunea celei stăpânite de tine. Fă, deci, o stăpânire strălucită, şi va fi strălucită când nu vei necinsti pe cel stăpânit. Dupre cum cel ce împărăteşte cu atât se arată mai respectabil, cu cât va face pe ministrul său mai respectat, iară dacă el necinsteşte şi batjocoreşte mărirea acelei demnităţi, atunci nu puţin îşi slăbeşte chiar şi mărirea slavei lui, — tot aşà şi tu, dacă îţi necinsteşti pe aceea ce stăpâneşte împreună cu tine, apoi atunci nu cum s'ar întâmplà vei vătămà cinstea stăpânirei tale.

Deci, iubitule, gândindu-te la toate acestea, cuminţeşte-te, şi împreună cu cele spuse mai sus adă-ţi aminte şi de acea sară, când tatăl ei chemându-te ţi-a încredinţat pe fiica sa ca un depozit, şi tu lăsând pe toţi, pe tată, pe mamă, casă şi totul, ai primit în mânile tale întreaga epitropisire a ei. Gândeşte-te că după Dumnezeu printr'ânsa ai copii şi ai devenit tată, — şi deci fă-te şi din această cauză blând către dânsa. Nu vezi pe cultivatorii de pământ cum lucrează în tot chipul pământul ce a primit odată seminţele aruncate, chiar de ar aveà mii de defecte, precum: dacă este poate pământ sec, dacă cresc pe el burueni răle, sau dacă din multă ploae este primejduit prin poziţiea sa naturală? Aceasta tocmai fă şi tu, căci numai aşà te vei bucurà, tu cel întâi, de roade şi de linişte. Căci femeia este liman, şi cel mai puternic medicament de veselie. Dacă deci, scapi acest liman de vînturi şi de valuri însu-ţi tu te vei bucurà de multă linişte ieşind pe uscat, iară dacă vei umpleà acel liman de tulburări şi de vuet, atunci îţi vei pregătì singur cel mai grozav naufragiu.

Deci, ca nu cumvà să se întâmple aceasta, apoi

facă-se ceia ce eu zic: când se întâmplă cevà supărăcios în casă greşind ea, mângâe-te şi nu mai întinde supărarea. Chiar de ai lepădà dela sine-ţi totul, totuşi nu este aşà de supărăcios, ca a nu aveà pe femeie convieţuind împreună cu tine cu dragoste. De ai spune de orice greşală, totuşi nu vei spune nici de una atât de supărătoare, ca aceia de a te răsculà asupra ei. Astfeliu că pentru aceasta să-ţi fie mai preţuită şi mai cinstită dragostea ei, decât ori şi ce în lume. Dacă noi trebuie a purtà sarcina unul altuia, apoi cu atât mai mult pe a femeii. Chiar de ar fi săracă, tu nu o batjocorì; chiar de ar fi proastă, tu nu o necinstì, ci mai ales formeaz-o, căci este mădularul tău, şi prin urmare sunteţi un trup. Poate că este bârfitoare, beţivă, şi furioasă. Dară pentru toate acestea trebuie a te întristà, iară nu a te mânieà, şi a rugà pe Dumnezeu, a o sfătuì într'una şi a face totul, ca să alunge dela dânsa patima. Dacă tu în loc de acestea o baţi, apoi mai tare îi iritezi boala. Obrăzniciea se moae şi se domoleşte cu blândeţa, iară nu cu o altă obrăznicie.

Pe lângă toate acestea apoi gândeşte-te şi la răsplata ce o vei aveà dela Dumnezeu. Căci când îţi este slobod de a te scăpà de ea, însă nu o faci aceasta pentru frica de Dumnezeu, ci îi suferi toate defectele, temându-te de legea care împedecă de a lepădà pe femeie, chiar de ar aveà orice boală, — apoi atunci vei luà plată nespusă, — dară şi mai înainte de plată tu vei câştigà foarte mult, făcând-o pe ea mai supusă, iară pe tine făcându-te mai blând. Se spune că unul dintre filosofii cei deafară[1]) având femeie reà, bârfitoare şi îndărătnică, ziceà către cei ce-l întrebau că de ce suferă o astfeliu de femeie: că face gimnastică şi are loc de luptă filosofică chiar în casa sa. «Voiu fi, zice, cel mai blând dintre toţi, învăţându-mă printr'ânsa pe fiecare zi». M-aţi aplaudat mult auzind acestea? Dară eu sunt mâhnit mult, când văd că Elinii sunt mai filosofi decât noi, cărora ni s'a poroncit de a imità pe îngeri, sau mai bine zis, cărora ni s'a poroncit de a imità pe însuşi Dumnezeu în privinţa blândeţei. Acel filosof, deci, se supune că având femeie reà, n'a depărtat-o pentru aceasta, alţii spun că tocmai din această cauză a şi

[1]) *Notă* Socrat, a cărui femeie, Xantipa, a fost de o răutate şi încăpăţânare proverbială.

luat-o de femeie. Eu, însă, fiind-că mulţi dintre oameni sunt extravaganţi, îi sfătuesc de a cercetà dela început şi a face totul ca să iee femei potrivite de soţii, pline de toate calităţile cele bune; iară dacă s'ar întâmplà a greşì, şi a nu introduce în casă mireasă îngăduitoare şi femeie bună, atunci de sigur că, trebuie a rîvnì pe acest filosof, adecă a o pune în bună rânduească necontenit, şi nimic din cele vorbite mai sus a nu face. Fiindcă şi neguţitoriul, mai înainte face înscris cu tovarăşul lui de negustorie, înscris care poate să asigure pacea, iară nu dă drumul corăbiei în luciul mării mai înainte de aceasta, şi nici că se apucă de vre-o altă negustorie.

Deci, şi noi, iubiţilor, toate să le facem, ca astfeliu pe tovarăşul vieţei noastre şi al corabiei aceştiea, să-l putem aveà înăuntru cu toată pacea cuvenită. Aceasta să o căutăm mai înainte de casă, sau robi, sau bani şi ogoare, şi mai înainte de interesele cetăţeneşti sau politice, — şi mai mult ca orice să preferăm ca ceea ce şade împreună cu noi la cârma corabiei, să nu se răscoale sau să se dezbine de noi. Căci astfeliu şi altele vor urmà după dorinţă, iară în cele duhovniceşti vom aveà multă uşurinţă, trăgând jugul acesta al căsniciei cu întreagă conglăsuire, şi reuşind în toate dupre dorinţă, cu care ocazie ne vom puteà bucurà şi de bunurile făgăduite nouă. Cărora fie a ne învrednici cu toţii, prin charul şi filantopiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXVII

„Şi aceasta poroncindu-vă, nu vă laud, că nu spre mai bine, ci spre mai rău vă adunaţi" (Cap. 11, 17).

Este nevoe de a spune mai întâi şi cauza acestui păcat, căci astfeliu ni va fi şi vorba mai bine înţeleasă. Deci, care este acea cauză?

Dupre cum la început cei trei mii de credincioşi mâncau cu toţii în comun, şi totul aveau în comun, tot aşà

eră şi atunci pe când scrieă acestea apostolul, de sigur că nu poate cu aceiaşi exactitate,—obişnuinţă ce rămăsese ca o consecinţă a acelei comunităţi, şi care a mai continuat încă şi după aceasta. Şi fiindcă printre credincioşi erau şi săraci şi bogaţi, apoi cei bogaţi puneau la picioarele apostolilor toate averile lor, iară în zilele cele hotărîte făceau mese comune, dupre cum se cuvenea, când după împărtăşirea cu sfintele taine, toţi se strângeau la un loc şi mâncau în comun cu toţii, cei bogaţi aducând bucatele, iară cei flămânzi şi cari nu aveau nimic fiind chemaţi de cei dintâi, şi astfeliu cu toţii mâncau la un loc. Dară după aceia s'a stricat şi acest obiceiu. Iară cauza la aceasta a fost că s'au dezbinat unii de alţii, şi s'au făcut fatrii, adecă împerecheri, uniia dându-se de partea unui apostol, iară alţii de partea altuia, şi zicând: «eu sunt al cutărui, şi eu al cutărui», ceia ce chiar pe la începutul epistolei îndreptând-o apostolul, zicea: „Că mi s'a arătat mie pentru voi, fraţii mei, dela cei ce sunt ai Chloei, că pricini sunt între voi, şi zic aceasta, că fiecare din voi zice: eu sunt al lui Pavel, iară eu al lui Apollò, iară eu al lui Chifă, iară eu al lui Christos" (Cap. 1, 11. 12). Dacă se pune aici şi pe dânsul, cauza nu este doară că parte dintrânşii se dedese de partea sa, ceia ce nici nu suferea a auzi, ci fiindcă voiă de a zmulge obiceiul din rădăcină, arătând că dacă cinevà dezbinându-se de trupul comun al bisericei se dedeă ca al său, apoi aceasta eră o absurditate şi cea mai mare nelegiuire, şi încă cu atât mai mult eră nelegiuire, când se dădeau de partea celor mai inferiori decât dânsul.

Deci, fiindcă se conrupsese acest obiceiu foarte bun şi foarte folositoriu — de vreme ce aveà ca bază dragostea, mângâerea săraciei, înţelepţirea bogaţilor, cea mai mare ocazie de filosofie şi învăţătură a umilinţei — şi după ce a văzut atâtea bunuri conrupte, apoi apostolul a întrebuinţat vorba foarte atingătoare, zicând astfeliu: „Şi aceasta poroncindu-vă, nu vă laud". In capitolul dinainte, fiind vorba de alt păcat, şi fiindcă erau mulţi dintre cei ce se păzeau de al face, apoi el a început în altfeliu, zicând: „Şi vă laud pre voi fraţilor, că de toate ale mele vă aduceţi aminte», pe când aici cu totul din contra: „Şi aceasta poron-

cindu-vă, nu vă laud“, zice. De aceia nici n'a pus acest păcat îndată după dojănirea celor ce mâncau din jărtfele idoleşti,—ci fiindcă erà cu mult mai greu decât acela, apoi a introdus la mijloc vorba despre părul lung, ca astfeliu dela nişte păcate grele trecând la altele mai grele să nu se pară prea aspru; dară după aceasta iarăşi începe cu asprime, zicând: „Şi acestea poroncindu-vă nu vă laud“. Şi care sunt „acestea“? Cele ce voeşte a spune acum.

Dară oare ce va să zică: „poroncindu-vă nu vă laud“? Adecă «nu vă aprob, zice, că m'aţi pus în nevoea de a vă sfătuì; nu vă laud, că aţi avut nevoe de a vi se poroncì de mine». Ai văzut cum chiar dela început el arată că faptul petrecut a fost foarte absurd? Când cel ce păcătueşte nu mai are nevoe, sau mai bine zis, nu mai ascultă nici de poruncă ca să numai păcătuească, apoi atunci păcatul lui dupre dreptate este de neertat. Şi de ce nu-i lauzi, fericite Pavele? „Că nu spre mai bine, ci spre mai rău vă adunaţi“ zice; adecă că «nu înaintaţi de loc în fapta bună. Trebuià să înaintaţi şi să desfăşuraţi mai multă ambiţiune în fapta bună, dară voi chiar şi obiceiul ce stăpâneà în biserică l'aţi micşorat, şi încă atât de mult l'aţi micşorat, în cât aţi avut nevoe de poronca mea, spre a vă reînturnà la ordinea dinainte». Apoi ca să nu se pară că zice acestea numai pentru cei săraci, el nu deodată aduce vorba de mese, ca astfeliu prin aceasta să nu facă a fi dispreţuită certarea ce li se face, ci caută un cuvânt mai atingător şi având în el multă frică. Aşà dară ce zice el?

„Pentru că întâi când vă adunaţi voi în biserică, auz că se fac între voi împerecheri“ (Vers. 18) zice. El n'a spus: «auz că voi nu mai cinaţi la un loc împreună, auz că mâncaţi în parte, iară nu împreună cu cei săraci», ci a pus aici tocmai ceia ce erà deajuns a li zgudui cugetul, li-a vorbit adecă de împerecheri, cari şi erà cauza acestui păcat, amintându-li iarăşi ceia ce a fost spus la începutul epistolei după arătarea celor ce erau ai Chloei. „Şi despre o parte crez“, zice. Pentru ca nu cumvà să zică ii: «ei! şi ce este, dacă spun minciuni cei ce ne defaimă»? — iată că apostolul zice, că nici crede—ca nu cumvà să devină mai fără ruşine — şi nici că nu crede, că nu cumva să

se pară că-i dojăneşte în zadar, ci „despre o parte crez“, adecă: «o mică parte crez» făcându-i prin aceasta a fi cu băgare de samă şi cu frică, şi chemându-i a se reîntoarce la îndreptare.

„Că trebuie să fie şi eresuri între voi, ca cei lămuriţi să se facă arătaţi între voi“ (Vers. 19). Sub numele de eresuri, apostolul înţelege aici nu eresuri în dogme, ci ale shizmelor, adecă ale fatriilor şi împerecherilor dintre dânşii. Dară dacă ar fi vorbit şi de eresurile în dogme, totuş n'ar fi avut nici o vinovăţie, fiindcă şi Christos a zis: „Trebuie să vină smintelele (scandalele)“ însă prin aceste vorbe n'a vătămat întru nimic libertatea cugetărei, şi nici n'a impus vr'o siluire oarecare în vieaţă, ci numai că a prevăzut ceia ce va urmà numai decât, din cauza rălei voinţi a oamenilor, ceia ce trebuià să se întâmple nu din cauză că el le-a prezis, ci din cauza celor ce aveau cugetarea şi voinţa nevindecabilă. Nu fiindcă a prezis el, s'au întâmplat acestea, ci fiindcă numai decât trebuiau a se întâmplà, le-a prezis. Fiindcă dacă scandalele ar fi rezultatul vre-unei necesităţi, sau vre-unei siluiri, iară nu a voinţei şi a cugetărei celor ce le introduc, apoi atunci degeaba a zis: „Vai omului aceluia, prin care vinde scandalul“ (Math. 18, 7). Dară acestea leam discutat mai pe larg când am explicat acest pasaj, iară acum trebuie a păşi în examinarea pasajului ce ni stă înainte. Cum că el vorbeşte aici despre acele eresuri, sau dezbinări de pre la mese, şi despre cearta iscată între dânşii din această cauză, aceasta a făcut-o învederată şi din cele ce urmează mai la vale. In adevăr că după ce zice: „Auz că se fac între voi împerecheri“, mai jos cevà adaoge: „Că fiecare îşi pune cina sa mai nainte spre mâncare“, şi iarăşi: „Au doară n'aveţi casă ca să mâncaţi şi să beţi? Sau pre biserica lui Dumnezeu defăimaţi“? Deci, cum că el vorbeşte despe astfeliu de eresuri, este învederat, dară dacă el le numeşte shizme, tu să nu te miri, fiindcă el voieşte a-i atinge cu cuvântul. Dacă shizmele acestea ar fi fost pentru dogme, de sigur că n'ar fi vorbit aşà de liniştit cu dânşii. Pentru că ascultă-l când vorbeşte de acestea, cum este de grozav apărându-se şi dojănind;

apărându-se, când zice: „Chiar înger din ceriu de vă va binevestì vouă, afară de ceia ce am binevestit eu vouă, anathema să fie“ (Gal. 1, 8), iară dojănind, ca atunci când zice: „Cei ce voiţi să vă îndreptaţi prin lege, din dar aţi căzut“ (Ib. 5, 4). Acum, de pildă, el numeşte câni pre cei ce conrupeau pre credincioşi, zicând: „Păziţi-vă de câni“ (Filipp. 3, 2), iară altă dată îi numeşte îngerii satanei, şi cu conştiinţa înferată. Dară aici nimic n'a spus de acestea, ci liniştit şi cu voce slabă.

Dară oare ce va să zică: „ca cei lămuriţi să se facă arătaţi între voi“? Ceia ce voieşte a spune este, că pre cei neclintiţi şi statornici nimic din acele eresuri nu-i vatămă, ci încă îi arată şi mai străluciţi. Particula dela începutul acestei propoziţii „ca“ sau „pentru ca“ nu peste tot locul arată etiologia sau cauza, ci de multe ori arată rezultatul faptelor sau a împrejurărilor. Aşà şi Christos a întrebuinţat-o in acest senz, când de pildă zice: „Spre judecată am venit eu în lumea aceasta, ca cei ce nu văd, să vază, şi cei ce văd, să fie orbi“ (Ioan 9, 39), tot aşà a întrebuinţat-o şi însuş Pavel, acolo unde zice: „Iară legea a intrat, ca să se înmulţască greşala“ (Rom. 5, 20). Însă nici legea nu s'a dat pentru aceasta, ca adecă să se înmulţască greşalele Iudeilor, şi nici Christos n'a venit pentru ca cei ce văd să fie orbi, ci pentru ca să fie cu totul din contra, de aceia a venit. Tot aşà să se înţeleagă şi aici această prepoziţie „ca“, „ca cei lămuriţi să se facă arătaţi între voi“. Nu pentru aceasta au fost eresuri, pentru ca cei lămuriţi să se facă arătaţi, ci făcându-se aceste eresuri sau shizme, s'a întâmplat aşà. Acestea le-a spus apostolul, mângâind pre săracii cari răbdau cu bărbăţie un astfeliu de dispreţ. De aceia nici n'a zis: «ca să se facă lămuriţi», ci ca lămuriţi fiind să se facă arătaţi, arătând prin aceasta, că şi mai înainte de a se face arătaţi, ii erau astfeliu, însă se amestecase cu cei mulţi, şi bucurându-se de mângăere din partea celor bogaţi, nu se prea vedeau. Acum însă dezbinarea aceasta şi dihoniea iscată, i-au făcut foarte arătaţi, după cum de pildă pe căpitanul corăbiei îl arată furtuna de pe mare

pe care a înfruntat-o. Şi n'a zis: «ca voi să vă arătaţi lămuriţi», ci „ca cei lămuriţi, să se facă arătaţì“, adecă, cei ce sunt între voi de acest feliu. Nici nu-i face arătaţi acuzându-i, ca să nu devină mai fără ruşine, şi nici lăudându-i ca să nu se facă mai moleşiţi, ci lasă vorba nehotărîtă[1], şi pentru unii ca şi pentru alţii, lăsând ca conştiinţa fiecăruia să potrivească cele vorbite. Dară aici mi se pare că el mângăe nu numai pre cei săraci, ci şi pre cei ce nu'şi conrupsese obiceiul, fiindcă erà natural ca să fie printre dânşii şi de acei care păstrau obiceiul cel vechiu. De aceia şi ziceà: „Şi despre o parte crez“. Deci, dupre dreptate numeşte pre aceştiia „lămuriţi“, ca uniia cari nu numai că au păstrat obiceiul împreună cu ceilalţi, dară că şi fără aceia ii au păstrat această lege bună şi sfîntă. Aceasta o face apostolul, pentruca şi pe unii şi pe alţii să-i facă mai cu bunăvoinţă prin asemenea laude.

Mai departe apoi vorbeşte chiar de feliul păcatului pe care-l săvârşau. Şi care erà? „Drept aceia când vă adunaţi voi împreună, nu este a mâncà cina Domnului“ (Vers. 20). Ai văzut cu câtă sfieală şi în formă de povestire şi-a pregătit sfatul? «Shima sau felul adunărei, zice, altul este; căci acolo este dragoste şi iubire de fraţi, şi un singur loc vă primeşte pe toţi, şi cu toţii vă găsiţi în acelaşi staul; — însă masa nu este la feliu cu adunarea». Şi n'a zis: «ca adunându-vă voi împreună nu este a mâncà în comun, nu este a cinà împreună, cu toţii», ci iarăşi în alt feliu şi cu mult mai grozav se atinge de dânşii, zicând: „Nu este a mâncà cina Domnului“, trimiţându-i prin aceste vorbe la acea sară, în care Christos a predat ucenicilor înfricoşatele taine. De accia a şi numit acel ospăţ cină, fiindcă şi acea cină aveà pe toţi ucenicii adunaţi. De şi nu este atâta depărtare între bogaţi şi săraci, pe câtă erà între dascal şi ucenici — fiindcă acea deosebire sau depărtare erà nemărginită; — şi ce spun eu de dascal şi de ucenici? — gândeşte-te la depărtarea dintre dascal şi

[1] *Notă.* Expresiunea din original μετέωρον ἄφίησι τόν λόγον în traducere adlitteram este: *lasă vorba în aer, în suspensiune, umblând ca un meteor în dreapta şi în stânga.* 'Αφίημι μετέωρον τόν λόγον este un elinism, care înseamnă: *«las vorba nehotărîtă»*.

vânzătoriu!.. şi cu toate acestea şi el a stat la cină cu ceilalţi, nici pe acela nu l'a îndepărtat, ci şi luând din pâne şi din vin i-a dat şi lui, şi astfeliu l'a făcut părtaş tainelor. Apoi explică cum nu este a mânca cina Domnului. „Că fiecare îşi pune cina sa mai înainte spre mâncare, şi unul este flămând, iară altul este beat". (Vers. 21), zice. Ai văzut cum i-a arătat pe dânşii încă mai mult ruşinaţi? Căci cina Domnului o fac cină particulară, astfeliu că ii cei întâi sunt cari batjocoresc cina Domnului, şi cari răpesc cea mai mare demnitate a meselor lor. Cum şi în ce mod? Pentru că cina Domnului, adecă a stăpânului, trebuie a fi în comun, căci cele ale stăpânului sunt nu numai ale unuia, iară ale acestuia nu, ci ale tuturor în comun. Deci, cina Domnului este comună, şi dacă este a stăpânului tău — dupre cum şi este — apoi tu nu trebuie a te furişà ca să mănânci în particular, ci cu toţii la un loc. Aceasta este cina Domnului. Acum însă mâncând în deosebi, şi nu în comun, tu nu laşi ca această cină să fie a Domnului, pentru că nu laşi de a fi comună», De aceia şi adaoge: „că fiecare îşi pune cina sa mai înainte spre mâncare". Şi n'a zis: «se dezbină», ci „îşi pune cina sa mai înainte", adecă mănâncă mai înainte de ceilalţi, se furişază de ceilalţi, dojănindu-i cu blândeţă pentru lăcomie la mâncare şi pentru îndrăzneala lor cea mare. Aceasta o invederează şi cele ce urmează. In adevăr, că după ce zice aceste cuvinte, a adaos: „Şi unul este flămând, iară altul este beat", ceia ce erà rezultatul necumpătărei şi pentru uniia ca şi pentru ceilalţi. Iată dară şi al doilea păcat care îi vătămă chiar pe dânşii: întâi, că cina lor o necinstesc, al doilea, că sunt lacomi la mâncare, şi se îmbată, şi ceia ce este mai grozav că fac aşà, în timp ce cei săraci sunt flămânzi. Căci ceia ce trebuià a pune în comun pentru toţi, aceia mâncând ii singuri ajungeau la nesaţ şi beţie. De aceia nici n'a zis: «că unul este flămând, iară celalalt sătul» ci „este beat". Fiecare din aceste două păcate este prin sine însuşi vrednic de acuzat, fiindcă şi a se îmbătà, chiar fără ca să treacă cu vederea pre cei săraci, este un păcat, precum şi a trece cu vederea pre cei săraci fără să se îmbete, este o acu-

zațiune; — dară încă când și amândouă acestea sunt unite, apoi atunci poți cugetà cât de mare este nelegiuirea!

Apoi arătând absurditatea, la urmă cu cea mai mare mânie adaoge certarea ce li-o face, zicând: „Au doară n'aveți case, ca să mâncați și să beți? Sau pre biserica lui Dumnezeu defăimați, și rușinați pre cei lipsiți". (Vers. 22)? Ai văzut cum dela batjocora ce o aduceau săracilor el a transportat păcatul chiar la biserică, ca astfeliu să-și facă cuvântul mai greoiu și mai dureros? Iată, deci, și a patra învinovățire, că adecă nu numai săracii sunt batjocoriți prin purtarea lor, ci chiar și biserica. «Că dupre cum cina Domnului o faci cină particulară, zice, tot așà faci și locul unde cinezi, întrebuințând biserica în loc de casă. S'a făcut biserică nu ca să fim împărțiți sau împerecheați noi cari ne adunăm în ea, ci pentru ca cei împărțiți să devenim uniți, iară aceasta o arată adunarea noastră în același loc».

„Și rușinați pre cei lipsiți". N'a zis: «lăsați să moară de foame pe cei lipsiți», ci ceia ce este mai sfiicios: „și-i rușinați" zice, ca să arate că pe dânsul nu atât îl îngrijaște hrana lor, cât mai cu samă batjocora adusă. Iată deci și a cincea învinovățire: adecă că nu numai că treceau cu vederea pe cei flămânzi, dară îi și rușinau. Aceasta o zicea, pe deoparte mândrindu-se pentru cele ale săracilor, și arătând că ii sunt triști și amărâți nu atâta pentru pântece, cât pentru rușinea ce li se făcea, iară pe dealta atrăgând pe auditor spre milă către dânșii. Deci, arătând atâtea absurdități: batjocora la cină, batjocoră asupra bisericei, beție și trecerea cu vederea a săracilor, la urmă moaie iarăși tonul în dojănire, zicând fără de veste: „lăuda-voiu pre voi? întru aceasta nu vă laud". Este în adevăr vrednică de admirat înțelepciunea fericitului Pavel, căci după ce a adus dovadă de atâtea păcate săvârșite de dânșii, și pe când trebuià să-i atingă mai cu putere, iată că el face cu totul din contra, căci moaie glasul mai mult, și li dă timp de a se răsuflà. Deci, care poate fi cauza? După ce până aici s'a fost atins de dânșii foarte aspru, și li-a mărit acuzațiunea, apoi ca și un doctor eminent el taie ranele într'un mod potrivit, nici pe cele adânci tăindu-le

numai la suprafaţă, — ai auzit poate cum a tăiet pe acel curvariu — şi nici iarăşi dând ferului pe acele care aveau nevoe de doctorii mai blajine, voind prin aceasta a-i face şi pe dânşii mai blajini cătră săraci, în care scop li şi vorbeşte aşà de moale.

Mai departe apoi voind de a-i întărâtă mai mult încă şi prin alte chestiuni, îşi împleteşte iarăşi cuvântul cu cele mai principale: „Că eu am luat dela Domnul, zice, care am şi dat vouă. Că Domnul Iisus în noaptea întru care s'a vîndut, a luat pâne, şi mulţămind a frânt, şi a zis: luaţi, mâncaţi, acesta este trupul meu, care se frânge pentru voi; aceasta să faceţi întru pomenirea mea" (Vers. 23. 24). Dară de ce oare a pomenit aici de sfintele taine? Fiindcă în chestiunea de faţă îi erà foarte trebuitoare vorba de ele: «Căci, şi stăpânul tău, zice, a învrednicit pe toţi de aceiaşi masă, de şi a fost cu mult mai înfricoşată, şi covârşind mult vredniciea tuturor, — pe când tu îi crezi pe fraţii tei nevrednici chiar de masa ta cea mică şi înjosită, şi pe când în cele duhovniceşti ii nu te covârşesc cu nimic, iată că în cele trupeşti, în cele văzute, tu îi furi, fiindcă nici acestea nu sunt ale tale». Dară el nu vorbeşte chiar aşà, ca nu cumvà să-i fie cuvântul prea aspru, ci îl împleteşte cu mult mai blând, zicând: „că Domnul Iisus în noaptea întru care s'a vîndut, a luat pâne". Şi de ce ni pomeneşte nouă de timpul acela, de noaptea aceea şi de vînzare? De sigur că nu fără scop şi fără cuvânt, ci pentru ca şi dela timpul acela să umilească pe auditoriu. Pentru că de ar fi cinevà chiar peatră, totuşi gândindu-se la acea noapte, cum erà de abătut împreună cu ucenicii lui, cum a fost vîndut, cum a fost prins, cum a fost dus, cum a fost judecat, şi cum a pătimit toate celelalte, — de sigur că va deveni mai moale decât ceara, şi se va izbăvì şi de pământ, sau mai drept zicând, se va ridicà mai presus de cele pământeşti, cum şi mai presus de orice fantazie omenească.

De aceia ne-a adus pe noi în amintirea acelui fapt, aţiţându-ne şi prin timpul petrecut, şi prin masa la care au fost toţi ucenicii, şi prin vînzarea lui de cătră Juda, şi numai că nu zice: «Stăpânul tău chiar şi pe sine s'a dat pentru tine, iară tu nici măcar mâncare nu dai

fratelui tău pentru tine»? Dară cum de zice el că a luat dela Domnul, când nici nu erà de față, ba încă erà dintre prigonitori? Pentru ca să afli că acea masă nu aveà nimic mai mult, decât cea după aceasta, căci și astăzi tot el este care lucrează și care se predă, ca și atunci. Dară apostolul nu numai pentru aceasta ni amintește de acea noapte, ci pentru ca și din altă parte să ne îmboldească. Dupre cum noi pomenim mai ales acele cuvinte rostite în ceasul de pe urmă de către cei ce se duc dela noi, și le spunem moștenitorilor acelora, la caz când ar cutezà să calce acele poronci, ca astfeliu să-i rușinăm, zicându-li: «gândiți-vă că tatăl vostru aceste cuvinte le-a rostit la urmă către voi, și până în sara în care a adormit, tot aceasta a poroncit», — tot așà și Pavel voind de a-și face de aici vorba mai înfricoșată, numai cât nu li zice: «aduceți-vă aminte că pe această taină v'a predat-o la urmă, și chiar în acea noapte în care urmà a fi omorît pentru voi, v'a poroncit acestea la acea cină sfîntă, după care nimic n'a mai adaos».

Apoi povestește până și împrejurările petrecute atunci, zicând că: „a luat pâne, și mulțămind a frânt, și a zis: luați, mâncați, acesta este trupul meu, care se frânge pentru voi“. «Deci, zice, dacă tu te aduni împreună cu alții pentru mulțămire, apoi nimic nevrednic de mulțămire să nu faci, nici să necinstești pe fratele tău, nici să treci cu vederea pe sărac, nici să te îmbeți, nici să batjocorești biserica. Apropie-te dară mulțămindu-i pentru câte ai primit dela dânsul. Deci, răsplătește-i și tu, și nu te furișà de aproapele tău, nu te dezbinà de el. Căci și Christos la toți deopotrivă li-a dat, zicând: „luați, mâncați“. Acela și-a dat trupul la toți deopotrivă, și tu, zice, nu dai deopotrivă nici măcar o pâne comună? Fiindcă pentru toți a fost frânt, și a devenit trup pentru toți deopotrivă».

„Așijderea și păharul după cină, zicând: acest păhar legea cea nouă este întru sângele meu, aceasta să faceți de câte-ori veți beà întru pomenirea mea“ (Vers. 25). Ce spui? Faci pomenire de Christos, iară pe săraci îi treci cu vederea, și nu te înfricoșezi? Dacă tu faci pomenirea fiului sau a fratelui tău, și ți-ai răni cugetul dacă n'ai îndeplinì obiceiul, dacă n'ai

chemă pre săraci; — apoi când faci pomenire de stăpânul tău, tu nu-i împărtășești nici măcar de o masă simplă? Dară ce însamnă ceia ce el spune că „acest pahar legea cea nouă este întru sângele meu“? Și în legea veche eră pahar, și sângele animalelor jărtfite, și vin pentru libațiuni, căci după ce se jărtfeà animalul, primeau sângele lui în pahar și în sticle, din care apoi turnau pe jărtfelnic, — dară în legea nouă în locul sângelui de animal a întrodus chiar sângele său, și deci ca să nu se tulbure cinevà auzind de aceasta, a pomenit de acea jărtfă din legea veche. Apoi vorbind de acea cină, leagă pe cele prezente cu cele de atunci, ca astfeliu precum a fost și în acea sară, când cu toții au stat pe același așternut,[1]) și dela însuși Christos au primit jărtfa aceasta, tot așà și astăzi se găsesc, pentru care și zice: „Că de câte-ori veți mâncà pânea aceasta, și veți beà paharul acesta, moartea Domnului vestiți, până când va venì“. Dupre cum și Christos zicând: „aceasta să faceți întru pomenirea mea“ a acoperit de noi cauza predărei acestei taine, și împreună cu celelalte spunând că și aceasta este deajuns a ni slujì de cauză a evlaviei noastre — fiindcă atunci când vei cugetà ce a pătimit pentru tine stăpânul, vei fi mai cu băgare de samă și mai filosof — tot așà și Pavel iarăși zice: „Că de câte-ori veți mâncà pânea aceasta, moartea Domnului vestiți“ (Vers. 26), căci și aceasta este tot aceiași cină. Apoi arătând că această cină rămâne până la sfârșitul lumei, aceiași zice: „până când va venì“.

„Drept aceia oricare va mâncà pânea aceasta, sau va beà paharul Domnului cu nevrednicie, vinovat va fi trupului și sângelui Domnului“ (Vers. 27). De ce? Pentrucă a vărsat acel sânge, și a transformat faptul în omor, iară nu jărtfă. Că dupre cum și atunci cei ce l-au împuns în coastă, nu ca să-i beà sângele l-au împuns, ci ca să-l verse, tot așà și cel ce cu ne-

---

[1]) *Notă*. Ἐπ᾽ αὐτῆς κείμενοι τῆς στιβάδος = *stând pe același așternut*. Obiceiul Ebreilor eră de a stà la masă culcați jos pe pământ, sau chiar și pe pat, când negreșit că aveau sub dânșii un așternut, fie pentru a nu-și murdări hainele, fie pentru a stà pe cevà moale. Deci expresiunea de aici «*pe același așternut*» în acest înțeles este pusă.

vrednicie se împărtăşeşte, fiindcă cu nimic nu se foloseşte de aici. Ai văzut cât de înfricoşătoare a făcut aici vorba, şi cu câtă putere s'a atins de dânşii, arătând că dacă vor beà astfeliu sângele lui, apoi cu nevrednicie se împărtăşesc din aceste taine sfinte? Căci cum să nu fie cu nevrednicie, când cinevà trece cu vederea pe cel sărac? Cel ce după ce nu dă săracului, apoi îl mai şi ruşinează, cum să nu fie nevrednic? Că dacă a nu da săracilor scoate pe cinevà din împărăţiea ceriurilor, chiar de ar fi şi fecioară, apoi cu atât mai mult când nu dă cu îmbelşugare, — fiindcă şi acele fecioare aveau untdelemn, însă n'aveau din belşug, — dară încă cel ce face atâtea absurdităţi, poţi cugetà singur cât de vinovat este. «Dară, zici tu, care absurdităţi»? Ce spui? Care absurdităţi? Te împărtăşeşti dintr'o astfeliu de masă, şi eşti datoriu de a fi mai blând decât toţi oamenii, şi deopotrivă cu îngerii, şi cu toate acestea ai devenit cel mai crud dintre toţi; te-ai împărtăşit din sângele stăpânului, şi pe fratele tău nici măcar aşà nu-l cunoşti; — şi atunci de ce iertare vei fi vrednic? Deşi poate că nu l-ai ştiut mai înainte de aceasta, totuşi trebuià să-l ştii dela acea masă, dară acum tu necinsteşti chiar şi acea masă, şi pe cel ce te-a învrednicit de a fi părtaş îl găseşti că nu este vrednic de mâncările tale. Nu ai auzit ce a pătimit cel ce a pretins cei o sută de dinari? Nu te gândeşti ce ai fost, şi ce ai devenit? Nu-ţi aduci aminte că erai cu mult mai sărac în fapte bune, decât este acest sărac în bogăţii, — fiind plin de păcate? Şi cu toate acestea Dumnezeu te-a izbăvit de toate cele rele, şi te-a învrednicit unei astfeliu de mese, dară tu nici aşà n'ai devenit mai filantrop. Aşà dară nimic nu-ţi mai lipseşte, decât să fii predat muncitorilor.

[1]) Aceste cuvinte, iubiţilor, să le auzim şi noi cu toţii, câţi ne întrunim aici împreună cu cei săraci la această sfântă masă, fiindcă ieşind de aici, nici nu ne gândim de a-i mai vedeà, ci ne şi îmbătăm, în acelaşi timp şi trecem cu vederea pre cei flămânzi, fapt pentru care şi Corinthenii aceştiia au fost atunci învinovăţiţi. Dară, zici tu, când se întâmplă de acestea»? Totdeauna, dară mai ales în sărbători, când nici n'ar trebuì să se audă de acestea. Fiindcă atunci după sfânta împărtăşire

---

[1]) *Partea morală.* Nu trebuie de a ne dezmerdà în sărbători, ci să cheltuim cu săracii. *(Veron).*

imedieat se petrec beţii şi trecerea cu vederea săracilor, şi după ce te-ai făcut părtaş sângelui stăpânului, în loc ca să întrebuinţezi timpul în post şi priveghere, tu benchetueşti şi te îmbeţi. Când tu mănânci cevâ bun şi plăcut, te păzeşti pe sine-ţi, ca nu cumvà prin vre-o altă mâncare să vatămi pe cea dinainte, iară când te împărtăşeşti cu Duhul sfînt, tu introduci dezmierdări satanicești. Cândeşte-te: ce făceau apostolii, când se împărtăşau din acele cine sfinte? Oare nu stăruieau în rugăciuni şi imnuri? Oare nu în privigheri sfinte? Oare nu în acea învăţătură lungă şi plină de multă filosofie? Fiindcă în adevăr faptele acele mari şi paradoxe atunci le-a povestit lor Iisus şi li-a poroncit, când Iuda ieşise spre a chemà pre cei ce urmau a-l răstignì. N'ai auzit că şi acei trei mii din început, după ce se bucurau de sfînta împărtăşire, stăruieau într'una în rugăciuni şi în învăţătură, iară nu în beţii şi petreceri?

Mai înainte de a te împărtăşì, posteşti, ca oricum să te arăţi vrednic de împărtăşire, — dară după ce te împărtăşeşti, în loc să întinzi mai departe înţelepciunea şi cumpătarea, tu toate le dezlegi, deşì dealtfeliu nu este tot una: de a fi treaz înainte de împărtăşire, cu de a fi treaz după împărtăşire. In adevăr, iubiţilor, că trebuie de a fi cinevà cu trezire în amândouă cazurile, — dară mai ales după ce a primit pre mire; — mai înainte de împărtăşire, pentruca să fie vrednic de a'l primì, iară după împărtăşire, pentru ca să nu se arate nevrednic de sfintele ce a primit. Dară ce? Oare trebuie a postì după împărtăşire? Eu nu spun aceasta, şi nici nu silesc pe nimeni. Este bine de a face şi aceasta, însă eu nu silesc pe nimeni, ci sfătuiesc de a nu se dezmierdà cinevà cu îmbuibările. Cum că nici odată nu trebuie cinevà a se desfătà, a arătat-o şi Pavel zicând că: „Ceea ce petrece întru desfătare, de vie este moartă“ (I. Timoth. 5 6). Apoi cu atât mai mult atunci va muri. Că dacă desfătarea este moarte pentru femeie, cu atât mai mult pentru bărbat, şi dacă aceasta făcându-se în orice timp îl perde pe cinevà, apoi cu atât mai mult după împărtăşirea cu sfintele taine. Tu primind pânea vieţei, faci lucrul morţii, şi nu te înfricoşezi? Nu ştii câte răle se introduc în om prin desfătare? Rîs fără timp, vorbe fără şir, glume pline de perzare, fleorcăcală (φλυαρία) zădarnică, şi celelalte multe,

pe care nici a le spune nu e bine. Şi acestea le faci, bucurându-te de cina lui Christos, şi în acea zi când te-ai învednicit de a te atinge cu limba de trupul lui! «Dară, zici tu, ce să fac, pentruca să nu se întâmple acestea»? Cercetează-ţi cu luarea aminte mâna dreaptă, limba, buzele, care au devenit porţile de intrare ale lui Christos. Gândeşte-te la timpul în care te apropii de sfintele taine, şi întinzându-ţi o masă văzută îndreaptă-ţi cugetul spre acea masă, voiu să zic, spre cina Domnului, spre privigherea ucenicilor din acea noapte sfântă. Şi mai dreptul vorbind, dacă ar cercetà cineva cu exactitate, ar vedeà că toate cele prezente sunt noapte, şi încă noapte adâncă.

Deci, să priveghem împreună cu stăpânul, şi să ne umilim împreună cu ucenicii. Timpul de faţă este pentru rugăciuni, iară nu pentru beţii, pentru rugăciuni, zic, în orice vreme, iară mai ales sărbătorile. Căci sărbătoarea de aceia este, nu ca noi să ne sluţim, nu ca să ni adaogem păcate, ci ca şi pe cele dejà făcute să le nimicim. Şi ştiu că acestea le vorbesc în zădar, însă nu voiu încetà a vă vorbì, că dacă poate nu veţi ascultà cu toţii apoi de sigur că nici cu toţii nu vă veţi impotrivì, sau mai bine zis, chiar dacă şi cu toţii vă veţi împotrivì şi nu veţi ascultà, apoi atunci şi plata mea va fi mai mare, în acelaşi timp şi osânda voastră va fi mai mare. Deci, ca aceasta să nu se întâmple, eu nu voiu încetà a vă vorbì, că poate prin continuitatea aceloraşi vorbe, vă voiu îmboldì cumvà.

De aceia, ca nu cumvà spre judecată şi osândă să facem aceasta, vă rog de a hrănì pe Christos, să-l adăpăm şi să-l îmbrăcăm. Acestea sunt vrednice de această masă sfântă. Ai auzit imnuri Dumnezeeşti? Ai văzut nuntă duhovnicească? Te-ai bucurat de masa împărătească? Te-ai umplut de Duhul sfânt? Ai jucat împreună cu Serafimii? Te-ai făcut părtaş puterilor celor de sus? Apoi atunci nu aruncà un char atât de mare, nu vărsà tezaurul, nu introduce pe deasupra beţiea, care este mama tristeţei, charul diavolului, şi care zămisleşte mii de răle. Beţiea samănă cu somnul morţii, ea aduce boale, dureri de cap, uitare, şi este icoana morţii. După aceia, tu nu ai preferà ca fiind beat să te aflì împreună cu un amic al tău, iară pe Christos avându-l înăuntrul tău, îndrăzneşti, spune-mi, de a-l înăduşì cu atâta beţie? Dară poate că iubeşti desfătarea? Apoi pentru

aceasta conteneşte cu beţiea, fiindcă eu voiesc a te desfătà cu adevărata desfătare, care nici odată nu se veştejeşte. Deci, care este adevărata desfătare, care într'una înfloreşte? Cheamă la ospăţul tău pe Christos, dă-i lui cele ale tale, sau mai drept vorbind, cele ale lui; aceasta are cu sine plăcerea cea nemărginită, şi care înfloreşte într'una. Nu tot aşà însă sunt şi cele pământeşti, ci apar deodată şi dispar în acelaşi timp, iară cel ce se desfătează, nu se găseşte mai bine, decât cel ce nu se desfătează, sau mai drept vorbind chiar mai rău. Unul se găseşte ca într'un liman, iară celalalt ca într'un puhoiu, şi fiind împresurat de boale. Deci, ca nu cumvà să se întâmple una ca aceasta, să fim cumpătaţi, căci numai aşà vom fi bine şi cu trupul, în acelaşi timp şi sufletul îl vom aveà în siguranţă, şi ne vom izbăvi de rălele prezente ca şi de cele viitoare. De care fie ca cu toţii să ne izbăvim, şi de împărăţiea ceriurilor să ne bucurăm, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXVIII

„Ci să se ispitească omul pre sine, şi aşà din pâne să mănânce, şi din pahar să beà". (Cap. 11, 28).

Ce voeşte oare prin cuvintele acestea, fiind vorba şi de o altă chestiune, decât acea care ni stă înainte? Acesta este obiceiul lui Pavel, dupre cum am spus şi mai 'nainte, adecă nu numai acelea să le examineze care îi stau de faţă, ci chiar şi când în cursul vorbirei este introdusă vre-o vorbă streină de subiect, el o cenzurează cu multă râvnă, şi mai ales când acea vorbă ar fi cu privire la cele necesare şi urgente. Căci şi atunci când el converzà cu părinţii, viindu-i vorba şi de slugi, apoi el a mrejit acea vorbă prin multe altele şi cu multă bărbăţie. De asemenea şi atunci când grăià că nu trebuie a judecà pe alţii, venindu-i vorba despre lăcomie, multe a spus şi despre această chestiune, ceia ce a făcut şi aici. Fiindcă trebuià a pomeni o dată aici de sfintele taine, apoi a crezut necesar de

a cercetà cu amănuntul această chestiune, mai ales că nu erâ cum s'ar întâmplà. De aceia vorbeşte de dânsa cu multă frică, pregătind capitalul şi principalul bunurilor, spre a se apropieà cineva de aceste taine cu conştiinţa curată. Astfeliu că nici nu s'a mai mulţămit cu cele spuse mai 'nainte, ci a mai adăogat şi acestea, zicând: „Ci să se ispitească omul pre sine", ceia ce spune şi în a doua epistolă: „Pre voi înşi-vă vă ispitiţi,... pre voi înşi-vă vă cercaţi" (II. Corinth. 13, 5), şi nu dupre cum facem noi acum, când ne apropiem mai ales în anumite timpuri, adecă avem în vedere mai mult timpul, decât cugetul curat. Fiindcă nu ne gândim ca să ne apropiem de aceste taine pregătiţi şi curăţiţi de rălele noastre, în acelaşi timp şi plini de umilinţă, ci ca să ne apropiem în sărbători, şi încă când ar fi toţi de faţă.

Nu însă aşà a poroncit Pavel, ci un singur timp ştieà el pentru apropiere şi împărtăşire, adecă curăţeniea conştiinţei. Că dacă noi nu ne-am împărtăşi nici-odată dintr'o masă lumească fiind bolnavi de friguri şi plini de venin şi de sucuri răle şi vătămătoare, ca să nu ne prăpădim, apoi cu atât mai mult nu ni este iertat de a ne atinge de aceste taine, având cu noi pofte absurde, care sunt cu mult mai răle decât frigurile. Când eu zic pofte absurde, înţeleg şi poftele trupului, şi ale averilor, şi ale mâniei, şi ale invidiei, şi în general toate absurdităţile omeneşti. De aceia trebuie ca cel ce se apropie de sfintele taine, să le scoată din sine toate acestea, şi astfeliu a se atinge de acea jărtfă curată cu cugetul împăcat, şi nici să steà de faţă cu lene, nepăsare şi obrăznicie—fiind silit de a se apropià din cauza sărbătorei—şi nici iarăşi dacă el este pregătit mai dinainte şi pătruns de umilinţă, să fie împedicat de a se apropieà pentru că nu este sărbătoare. Fiindcă sărbătoarea este arătarea faptelor bune, evlaviea sufletului, şi exactitatea vieţei. Dacă le-ai acestea, apoi vei puteà să sărbătoreşti în totdeauna, şi să te apropii în totdeauna.

De aceia zice: „Să se ispitească omul pre sine", şi numai după aceia să se apropie. Şi nu poronceşte altuia de a ispitì pe altul, ci fiecare pe sine singur, făcând judecata în taină, iară nu în public, şi certarea fără martur. „Că cel ce mânâncă şi beà cu nevrednicie, judecată lui 'şi mânâncă şi beà"

(Vers. 29). Ce spui, fericite Pavele? Că dacă cina aceasta este pricina bunătăţilor, şi izvorul vieţei, apoi atunci cum devine judecată? «Nu prin natura sa, zice, ci prin voinţa celui ce s'a apropieat. Dupre cum prezenţa lui printre noi—care ni-a adus acele bunuri mari şi negrăite —pe cei ce n'au primit-o, încă mai mult i-a judecat; tot aşă şi tainele devin hrană de pedeapsă mai mare pentru cei ce se împărtăşesc cu nevrednicie». Şi de ce oare judecată lui 'şi mânâncă şi beà? „Nesocotind, zice, trupul Domnului", adecă, necercetând, neînţelegând, precum trebuie, măreţiea acestor taine, necalculând mărimea darului acordat. Că dacă tu ai aflà cu exactitate cine este cel ce îţi stă de faţă, şi cine fiind, pentru cine s'a predat pe sine, apoi n'ai mai aveà nevoe de nici un cuvânt, ci îţi va ajunge numai aceasta spre trezvirea ta, de nu cumvà vei fi căzut cu desăvârşire.

„Pentru aceasta între voi mulţi sunt neputincioşi şi bolnavi, şi dorm mulţi" (Vers. 30). Aici el nu mai aduce exemplele dela alţii, dupre cum a făcut cu jărtfele idoleşti, povestind istorii vechi şi de plagele din pustiu, ci le ià chiar dela înseşi Corinthenii aceştiia, ceia ce face cuvântul încă şi mai atingătoriu. Fiindcă a spus că: „judecată lui 'şi mânâncă şi beà", şi că „vinovat este", apoi ca să nu se pară că el spune numai vorbe, arată şi fapte, şi-i ià de martori chiar pe dânşii, ceia ce mai cu samă ajunge de a-i sperieà, şi a li arătà că ameninţarea a devenit faptă. Şi nu s'a mulţămit numai cu acestea, ci de aici a introdus şi a adeverit vorba despre gheena, înfricoşându-i din amândouă părţile, şi dezlegând o chestiune dezbătută de toţi. Fiindcă mulţi se întrebau în sine: de unde şi cum vin morţile cele fără timp? De unde boalele cele lungi şi grele?—iată că el răspunde, că multe din aceste nenorociri neaşteptate îşi au, sau mai bine zic 'şi trag cauza din păcatele făcute. «Dară ce? zici tu; oare cei ce sunt sănătoşi într'una şi ajung la bătrâneţe unse, nu păcătuesc»? Şi cine ar puteà spune aceasta? «Apoi atunci de ce nu sunt pedepsiţi»? Fiindcă vor fi pedepsiţi acolo mai grozav. Noi, însă, dacă am voi, n'am fi pedepsiţi nici aici, şi nici acolo.

„Că de ne-am fi judecat pre noi singuri, zice, nu ne-am fi osândit" (Vers. 31). N'a zis: «că

de ne-am fi pedepsit pe noi inşi-ne», ci numai «de am fi voit să ne cunoaştem greşalele, dacă ne-am fi condamnat pe noi, dacă am fi cunoscut greşalele făcute, nu ne-am fi osândit, ci am fi scăpat de pedepsele de aici şi de acolo». Căci cel ce 'şi cunoaşte păcatele sale, îndoit îmblânzeşte pe Dumnezeu: şi prin aceia că 'şi cunoaşte greşalele, şi că pe viitoriu se face mai leneş în fapte rele. Dară fiindcă noi nu voim a face nici acest lucru uşor—dupre cum trebuie a-l face—apoi el nici aşà nu voieşte de a fi pedepsiţi cu întreaga lume, ci ne cruţă într'atâta, în cât aici ne pedepseşte chiar, cu pedeapsă trecătoare, aşà că mângâerea ni este mare, fiindcă pedeapsa primită este izbăvirea de păcate, şi nădejde bună a celor viitoare, uşurând pe cele prezente. Acestea le spune apostolul mângâind şi pre cei slabi, în acelaşi timp şi pre ceilalţi făcându-i mai cinstiţi. De aceia şi zice: „Iară judecându-ne, dela Domnul ne certăm" (Vers. 32). Nu zice: «ne osândim, ne pedepsim» ci „ne certăm", fiindcă ceia ce facem este mai mult vrednic de certare, decât de osândă, mai mult de vindecare, decât de pedepsire, de îndreptare decât de muncă. Şi nu numai prin aceasta, ci şi prin ameninţare mai mare face prezentul mai uşor, zicând: „ca nu cu lumea să ne osândim". Ai văzut cum ni-a pus de faţă şi gheena, şi acel tribunal înfricoşat, şi cum a arătat cercetarea şi pedeapsa aceea care va fi negreşit? Deci, dacă chiar credincioşii cei băgaţi în samă de Dumnezeu, şi încă nu pot scăpà nepedepsiţi de cele ce greşesc,—şi aceasta se învederează din cele prezente,—apoi cu atât mai mult necredincioşii carì fac păcatele cele mai grele şi mai nevindecabile.

„Deci dară, fraţii mei, când vă adunaţi să mâncaţi, unul pre altul să aşteptaţi" (Vers. 33). Incă fiind vie frica într'ânşii, şi fiind stăpâniţi de groaza gheenii, voieşte iarăşi de a introduce vorba şi îndemnarea pentru cei săraci, pentru care a şi spus toate cele de mai înainte, arătând că dacă ii nu fac aceasta, apoi cu nevrednicie se vor împărtăşi. Dacă a nu împărtăşi pe săraci din averile sale, îl depărtează pe cineva de masa aceea, apoi cu atât mai mult când el răpeşte avutul altora. Şi n'a zis: «când vă adunaţi, daţi celor ce au nevoie», ci ceia ce este mai important: „unul pre al-

tul să aşteptaţi“, căci prin aceste cuvinte el mrejaşte şi lasă a se înţelege şi aceia, şi totodată introduce sfatul sub o formă potrivită. După aceia la urmă el vorbeşte cu un ton înţăpătoriu, zicând: „Iară de flămânzeşte cinevà, acasă să mănânce“ (Vers. 34). Aşà dară pe unul ca acesta el îl scoate din biserică şi îl trimite acasă, atingându-se prin aceasta cu putere de dânşii, şi luându-i în bătae de joc, ca pe nişte robi ai pântecelui, cari nu se pot se stăpâni. Nici n'a zis: «dacă cinevà trece cu vederea pre cei săraci», ci „dacă flămânzeşte cinevà“ vorbind pare-că către nişte copii bosumflaţi, către nişte necuvântătoare, cari slujăsc pântecelui. Căci în adevăr, mare erà rizilicul, dacă flămânzând trebuià să mănânce acasă. Dară nici nu s'a mulţămit numai cu atâta, ci a mai adaos şi altcevà mai înfricoşătoriu, zicând: „ca să nu vă adunaţi spre osândă“, adecă «ca nu cumvà să vă adunaţi spre pedeapsă, batjocorind biserica, şi ruşinând pe frate, fiindcă voi vă adunaţi pentru aceasta. zice, că să vă îngăduiţi, ca să vă iubiţi unul pre altul, ca să vă folosiţi şi ca să folosiţi; iară dacă se întâmplă cu totul din contra, apoi atunci mai bine este ca să mâncaţi acasă». Acestea le zicea, ca mai mult să-i atragă. De aceia a arătat şi vătămarea ce rezultà de aici, şi judecata ce'şi atrăgeau, nu mică, şi în fine, i-a înfricoşat din toate părţile, dela tainele cele sfinte, dela cei slabi, dela cei adormiţi, şi dela toate cele spuse mai înainte.

Mai departe iarăşi îi înfricoşează şi în alt mod, zicând: „Iară celelalte dacă voiu veni, le voiu rândui“, adecă, fie asupra acestei chestiuni, fie şi asupra altora. Fiindcă erà natural de a li se spune lor şi oarecare cauze, care nu erà cu putinţă de a le înşirà toate prin epistolă, apoi pentru cele scrise i-a povăţuit ca să le păzască. «Acestea, zice, să se păzască, iară dacă poate aveţi şi altcevà a'mi spune, aceia să o păstraţi pentru când voiu fi de faţă, fie că este cu privire tot la această chestiune, fie şi la alte chestiuni, nu tocmai aşà de grabnice». Aceasta o zice apostolul spre a-i face mai cu grijă, de vreme ce fiind îngrijaţi oare-cum de prezenţa lui, de sigur că urmau a'şi corijà păcatele. Fiindcă călătoriea lui Pavel nu erà cum s'ar întâmplà, ceia ce învederând, zicea: „Că nevenind eu la voi, uniia s'au îngâmfat“,

și aiurea iarăși: „Nu numai precum când eram de față, ci cu mult mai vârtos când sunt departe, cu frică și cu cutremur mântuirea voastră o lucrați“ (Filipp. 2, 12)—de aceia nici nu'și a anunțat cum s'ar întâmplă venirea sa la dânșii, pentru ca să nu devină mai trândavi, ci ei pune și cauza aceiei duceri, zicând: „iară celelalte dacă voiu venì, le voiu rânduì“, arătând prin aceasta, că îndreptarea lipsurilor lor — deși nu-l grăbeau atât de mult — totuși îl atrăgeau spre dânșii.

[1]) Deci auzind acestea toate, iubiților, să avem multă îngrijire de cei săraci, să stăpânim pântecele, să ne păzim de beție, să ne silim de a ne împărtăși cu vrednicie din sfintele taine, și de cele ce pătimim să nu ne întristăm, nici pentru noi, nici pentru alții, ca de pildă, când se întâmplă morți fără timp, sau boale îndelungate, căci acestea sunt izbăvire de osândă, acestea sunt îndreptarea și sfătuirea cea mai eminentă. Și cine zice acestea? Cel ce are în el pe Christos care vorbește. Și cu toate acestea, multe dintre femei se găsesc în așà nesimțire, încât în asemenea cazuri întrec cu jalaniea chiar pe necredincioși. Și unele fac așà, fiind orbite de durere, iară unele de ochii lumei, și pentru ca să scape de învinovățirea celor deafară (etnicilor), pe care eu le declar lipsite de orice iertare. «Pentru ca să nu mă învinovățască cutare, zice, învinovățască-se Dumnezeu; pentru ca nu cumvà oamenii să fie cunoscuți de mai proști decât dobitoacele cele necuvântătoare, apoi calce-se în picioare legea împăratului a toate». Și de câte trăsnete nu sunt vrednice aceste vorbe? Dacă te-ar chemă cinevà la masa cea după jălanie, adecă la praznic sau pomană[2]), nimeni nu te-ar contrazice, fiindcă o lege omenească este care poroncește aceasta, — pe când Dumnezeu poroncind de a nu jălì, iată că aici toți grăesc contra.

---

[1]) *Partea morală.* Despre răbdarea lui Job, și că nu trebuie de a jălì mult pe cei adormiți, sau a se întristà cinevà și îngrijì din cauza boalelor și a pagubelor, — și engomiu (laudă) adus dreptului Job. *(Veron).*

[2]) *Notă.* Expresiunea din original. εἰς περίδειπνόν σε καλέσῃ μετά τό πένθος, ni arată lămurit, că obiceiul de a face praznic după înmormântarea celui adormit, este tot așà de vechiu ca și creștinismul. Acest obiceiu creștinesc și frumos, însă, pe la orașe aproape că a dispărut cu totul, și se mai păstrează numai pe la țară.

Dară nu te gândeşti la Job, femeie? Nu-ţi aduci aminte de vorbele lui când cu nenorocirea copiilor, care mai ales au încununat acel sfînt cap cu mii de cununi, şi l-a proclamat mai strălucit decât toate trâmbiţele? Nu te gândeşti la mărimea nenorocirei, la naufragiul acela neauzit până atunci, şi la acea tragedie străină cu totul şi paradoxă? Tu poate că ai pierdut un copil, sau doi, sau trei, pe când acela a pierdut atâţia şi atâtea, şi cel cu mulţi copii, deodată a devenit fără de copii. Şi nici măcar nu-i zdrumicau inima câte puţin aceste nenorociri, ci se ţineau lanţ una după alta, şi deodată i s'a răpit întregul rod al ostenelelor şi al trecutului său. Şi nici măcar după legea comună a naturei, nici când de pildă ajunsese la bătrâneţe, ci fără timp şi de moarte năprasnică şi cu toţii împreună. Şi nici fiind de faţă tatăl lor, ca măcar auzind cele de pe urmă cuvinte ale lor, să le aibă ca o mângâere a acelui sfârşit amar, ci contra oricărei aşteptări, şi neştiind nimic din cele întâmplate, deodată cu toţii s'au prăbuşit sub dărîmături, şi casa li-a devenit mormânt, şi cursă a morţii! Şi nu numai moarte fără timp, ci şi altele multe în legătură cu acea moarte, precum: că erau cu toţii în floarea vieţei, că erau cu toţi virtuoşi, că erau cu toţii iubiţi, că erau cu toţii împreună, că erau de amândouă sexurile, că nici unul nu a scăpat, că nu s'au perdut după legea obştească a naturei, că în fine după atâtea pagube îndurate, de şi el n'avea nimic rău pe cuget, şi nici pe cugetul copiilor, ca să pătimească de acestea. Fiecare din aceste nenorociri este îndeajuns prin sine însăşi ca să îngrozască pe cineva, — dară apoi când cu toatele la un loc dau năvală asupra omului, atunci poţi singur cugeta la înălţimea valurilor, cum şi la mărimea şi furiea furtunei. Dară ceia ce este încă mai grozav şi mai rău decât orice jălanie, e că nici măcar nu ştiea dreptul Iob, din ce pricină sunt acestea.

De aceia tocmai, fiindcă nu avea nici o cauză, sau mai bine zis, nu cunoştea nici o cauză pentru care îndură atâtea nenorociri, apoi el se rapoartă la voinţa lui Dumnezeu, şi zice: „Domnul a dat, Domnul a luat; cum a voit Domnul, aşa a făcut; fie numele Domnului binecuvântat în veci. (Iob. 1, 21). Şi toate acestea le zicea, văzându-se pre sine, care exercitase toată fapta bună, în cele mai mari nenorociri, pe când

oamenii cei răi progresau, se dezmerdau și se mândreau pretutindeni, El însă n'a zis nimic din acestea, dupre cum cu dreptate ar puteà să zică uniia dintre cei slabi: «apoi pentru aceasta am crescut copiii, și i-am exercitat cu toată exactitatea în fapte bune? Pentru aceasta am deschis casa trecătorilor? — pentru ca după acele multe drumuri făcute pentru cei săraci, pentru cei goii, și pentru orfani, să primesc această răsplată»? Însă în locul acestora, el a pronunțat acele cuvinte, care sunt mai bune decât orice jărtfă, zicând: „Gol am ieșit din pântecele maicei mele, gol mă voiu și întoarce". Dară dacă și-a sfâșieat hainele de pe el, și și-a tuns părul, tu nu te minunà, căci doară erà tată, și încă tată iubitoriu de fii, și de aceia trebuià să se arate cu această ocazie și simpatiea naturei, cum și filosofiea intențiunei și a voinței lui. Dacă el n'ar fi făcut nici aceasta, apoi atunci poate că ar fi considerat cinevà acea filosofie de o adevărată nesimțire. De aceia el și-a arătat și durerea sa părințască, în acelaș timp și exactitatea evseviei lui, însă fiind îndurerat el nu s'a abătut, ci și mai departe întinzându-se lupta, iarăși și-a împletit încă și alte cununi din cuvintele cele către femeia lui, zicând: „Dacă am primit cele bune dela Domnul, apoi cele rele să nu le primim" (Ibid. 2, 10)? Căci singură femeia îi mai rămăsese — toți ceilalți ai lui dispăruse, și copii, și averi, și chiar însuși trupul lui — dară și aceasta numai pentru încercare, pentru zavistie, pentru ispită. De aceia diavolul n'a perdut-o împreună cu copiii, și nici că a cerut dela Dumnezeu moartea ei, fiindcă aștepta a-i fi de mare ajutoriu în cursa întinsă acestui sfânt. Și de aceia o lăsase pe dânsa, ca să o aibă ca pe cea mai puternică armă contra lui Iob. «Dacă, prin femeie, zice, am scos pe Adam din raiu, apoi cu atât mai mult voiu puteà trânti deastădată pe Iob de pe băligar». Și privește vicleșugul diavolului, că această mașinațiune, această cursă nu i-a pus-o înainte femeia nici când îi perise cirezile de boi, nici turmele de asini și de cămile, nici când casa s'a prăbușit, și nici când fiii lor s'au perdut sub dărămături, ci tace și lasă pe acest luptătoriu în pace văzându-l liniștit. Dară când viermii începuse a foi pe trupul său, când pelea îi cădeà în bucăți fiind putrezită, când trupul lui fiind sfârșit dădeà dintrânsul

puroiu plin de putoare, când mâna diavolului îi ardea așà zicând trupul lui mai grozav decât orice pară de foc, hăcuindu-l din toate părțile și sfâșiindu-l mai grozav ca orice fiară sălbatecă, și când în aceste nenorociri trecuse dejà mult timp, atunci tocmai o pune în fața lui, dejà consumat și sfârșit de suferinți. Dacă s'ar fi apropieat pe la începutul nenorocirilor, poate că nici pe dânsul nu-l ar fi găsit atât de abătut, și nici ea n'ar fi mărit poate nenorocirile, și nu le-ar fi umflat cu vorba; — dară acum când îl vede pe dânsul, din cauza lungimei suferințelor, însetat oare cum de dorul de a scăpà, și dorind sfârșitul atâtor nenorociri, atunci, zic, și ea se apropie de el cu furie mare. Cum că el erà foarte abătut și nici nu se mai puteà răsuflà de năcaz, și că chiar doreà să moară, ascultă-l ce spune: „Pentru ce n'am murit în pântecele maicei mele? Și după ce am ieșit din pântece, căci n'am murit îndată“ (Iob. 3, 11)?

Și privește la răutatea și viclenia femeii, de unde își începe vorba, adecă că deodată pune înainte timpul cel îndelungat al suferințelor sale: „Până când vei răbdà“? zice ea. Dacă de multe ori numai vorbele au putut să moaie pe cinevà, ne mai fiind și fapte, apoi tu poți cugetà ce pătimeà el, dacă împreună cu faptele îl mai înveninau și vorbele acestea. Și ceia ce este mai rău, că ceea ce vorbeà acestea erà femeie, și femeie căzută, și oprită, și de aceia încercându-se de a-l duce și pe el în desnădăjduire. Dară pentru ca să vedem mai lămurit mașinațiunile îndreptate contra acestui zidiu mai tare ca diamantul, să auzim chiar cuvintele. Deci, care sunt acele cuvinte? „Până când vei răbdà? zicând: iată voiu aștepta încă puțină vreme nădejdea mântuirei mele“ (Ibid. 11, 9)? adecă: «cuvintele tale le-a desmințit timpul, care de și a fost foarte lung, totuși n'a adus nici o dezlegare». Acestea le ziceà, nu numai ca să-l aducă în desnădăjduire, ci îl și ridiculizà și-și bătea joc de el, fiindcă oridecâteori ea îl supurà într'una, el mângâind-o îi grăia: «așteaptă puțin, și îndată va fi sfârșitul». Deci, ea bătându-și joc de dânsul, ziceà: «Nu cumvà vei zice și acum tot așà? — fiindcă a trecut mult timp la mijloc, și totuși sfârșitul nu s'a mai arătat». Și privește acum și răutatea ei, căci nu-i aduce aminte nici

de boi, nici de oi, şi nici de cămile, căci ştieà bine că nu-l vor mişcà atât de tare, ci deodată trece la familiea lui, şi-i aminteşte de copii, căci pentru dânşii l'a văzut pe dânsul şi hainele sfâşiindu-şi şi părul capului tunzându-l. Şi n'a zis: «au perit copiii tăi» ci cu mult mai mişcătoriu: „a perit, zice, moştenirea ta de pe pământ", prin urmare şi copiii tăi cei doriţi de tine. Dacă chiar şi acum, când învierea ni s'a arătat, şi copiii sunt drăgălaşi tocmai pentru aceia, că păstrează pomenirea sau amintirea celor duşi de aici, apoi cu atât mai mult atunci. De aceia şi blăstămul de aici este mai amar, fiindcă cel ce blăstămà nu ziceà: «să peară pomenirea lui acolo» ci „să peară pomenirea lui de pre pământ" (Ibid. 18, 18).

„Feciorii tăi şi fetele tale". După ce a zis „moştenirea" apoi mai departe aminteşte iarăşi cu exactitate de amândouă naturile, căci zice: «Dacă ţie poate nu-ţi pasă de dânşii, cel puţin gândeşte-te la mine, căci îi au fost „durerile şi chinurile pântecelui meu, cu carii înzădar m'am ostenit cu anevoinţă". Ceia ce ea spune aici, aceasta însamnă: «Eu care am suferit mai mult în naşterea şi creşterea lor, mă văd nedreptăţită pentru tine, căci durerile şi năcazurile le-am suferit, iară de roade sunt lipsită». Şi priveşte, cum ea nu pune pe faţă paguba averilor, dară nici nu tace cu totul, sau că trece cu vederea, ci o spune cu multă turburare sufletească, sau mai bine zis, dă a se înţelege, zicând: „Iară eu rătăcesc ca o slujnică umblând din casă în casă", prin care cuvinte lasă a se înţelege şi paguba suferită, în acelaşi timp arată şi o mare tulburare sufletească. Chiar şi cuvintele de mai jos sunt îndeajuns de a mărì nenorocirea: „umblând, zice, din loc în loc, şi din casă în casă". «Nu numai că cerşitoresc, zice, dară încă şi rătăcesc din casă în casă, şi slujăsc o slujbă străină şi nouă, pretutindeni rătăcind şi purtând cu mine semnele nenorocirei, şi spunând la toţi rălele şi nenorocirile mele; şi ceia ce este mai de jălit, că schimb locul din casă în casă». Şi încă nici n'a stat aici cu plângerea, ci a mai adaos zicând: „aşteptând până va apune soarele, ca să mă odihnesc de ostenelele, de trudele şi

de durerile mele, care acum mă cuprind". «Ceia ce altora este plăcut, zice, de a vedeà razele soarelui, aceia mie îmi este cu greutate, şi de aceia îmi este mai de dorit noaptea şi întunerecul, căci numai noaptea singură îmi mai odihneşte durerile mele, numai ea îmi este mângâere de rălele ce îndur».

„Ci zi vr'un cuvânt către Domnul, zice, şi mori". Ai văzut vicleşugul femeii? cum adecă nici chiar în acest sfat, nu deodată a întrodus povăţuirea acea aducătoare de peire, ci mai întâi povestind cu multă duioşie nenorocirile, şi prelungind oare cum tragediea, când ajunge la această îndemnare, ea o pune în scurt, şi nici măcar n'o invederează lămurit, ci o lasă ca în umbră, propunându-i scăparea cea dorită de dânsul, ceia ce el mai ales o doreà? Deci, gândeşte-te şi aici la vicleşugul diavolului. In adevăr, fiindcă el vedeà dragostea lui Iob de Dumnezeu, apoi nu lasă pe femeie ca să învinovăţască pe Dumnezeu, ca nu cumvà bărbatul său să o respingă din capul locului ca pe o duşmancă. De aceia de Dumnezeu nu pomeneşte de loc, ci numai împrejurările le întoarce şi pe dos şi pe faţă. Dară tu pe lângă cele vorbite, mai adaoge şi aceia că, ceea ce sfătuià aşà erà femeie, şi un ritor foarte primejdios pentru cei ce nu sunt cu băgare de samă. Dealtfeliu mulţi şi fără să îndure nenorociri, s'au prăbuşit numai prin sfaturile femeilor.

Aşà dară, ce spune acest fericit şi mai tare decât diamantul? Uitându-se la dânsa cu amărăciune, şi chiar mai înainte de a-i ieşì glasul, numai din vedere i-a respins uneltirile. Ea aşteptà ca prin vorbele sale să-l mişte până la lacrămi, dară el a devenit mai grozav ca un leu, plin de mânie şi de indignare, nu pentru cele ce pătimeà, ci pentru sfaturile ce ea i li dà, şi arătându-şi mâniea prin căutătura sa, i-a dat o dojană foarte cumpătată, fiindcă acest fericit chiar şi în nenorociri erà înţelept, Şi ce spune el? „Pentru ce, zice, ca o femeie din cele fără de minte ai grăit" (Ibid. 2, 10)? «Nu aşà te-am învăţat eu, nu aşà te-am dăscălit; şi iată că acum nici nu-mi mai cunosc pe tovarăşul meu»! Căci în adevăr cuvintele acelea erau ale unei femei proaste, iară sfătuirea dela urmă a unei femei nebune. Ai văzut lovitură cumpătată, şi rană îndeajuns pentru a vindecà boala? Apoi după lovitura

dată introduce iarăşi o sfătuire, care eră deajuns de a o mângâià, şi eră bine venită, zicând: „Dacă am luat cele bune din mâna Domnului, să nu răbdăm şi cele răle“? «Adă-ţi aminte, zice, de cele de mai înnainte, şi gândeşte-te la cauza lor, sau mai bine zis, la cel ce a fost cauza acelor bunuri, şi atunci vei răbdà şi acestea cu bărbăţie».

Ai văzut cumpătare de bărbat? Căci ei nu soco-teşte că răbdarea este o urmare a bărbăţiei lui, ci o urmare a faptelor. «Dela care anume fapte ni-a dat nouă Dumnezeu cele ce am avut? Ce anume faptă ni-a răsplătit-o? Nici pe una, ci numai din bunătatea lui. Deci, ceia ce am avut a fost dar, iară nu răsplată, char, iară nu recompensă. Prin urmare să le răbdăm şi acestea cu bărbăţie». Aceste vorbe ale fericitului Iob, atât noi bărbaţii cât şi femeile, să le avem întipărite în mintea noastră, şi acestea ca şi cele dinaintea acestora, şi istoria patimilor acestui fericit să o avem ca o icoană tipărită pe cuget, adecă perderea averilor, perderea fiilor, ranele trupului lui, batjocorile, rizicurile, uneltirile femeei, şi, în fine, toate patimile acelui drept să le clădim ca un liman mare şi puternic pentru ocrotirea noastră, ca astfeliu răbdându-le toate cu bărbăţie şi mulţămire, să putem a depărtà dela noi orice tristeţă din vieaţa aceasta, şi a ne bucurà de plata unei astfeliu de veselii duhovniceşti, prin charul şi filantropica Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIX

„Iară pentru cele duhovniceşti, fraţilor, nu voiu să nu ştiţi voi. Că ştiţi când eraţi neamuri (păgâni), cum cătră idolii cei fără de glas, ca cum aţi fi fost traşi vă ducea-ţi“ (Cap. 12, 1. 2).

Intregul acest pasaj este foate întunecat, iară întunecimea aceasta provine din necunoştinţa faptelor şi a împrejurărilor ce se petreceau pe atunci, dară care nu

se mai petrec astăzi. Şi de ce oare nu se mai petrec astăzi? Iată iarăşi că cauza întunecimei ni-a pus înainte şi o altă chestiune. Dară de ce atunci se petreceau, iară acum nu? Deci, ce se petreceà pe atunci? Când cinevà se botezà, de îndată vorbeà în limbi străine, şi nu numai că vorbeà limbi străine, ci mulţi şi proroceau, iară uniia arătau şi alte multe semne şi minuni. Fiindcă aceia se apropieau dela idoli, şi nu ştieau nimic lămurit, ba nici nu erau crescuţi în vechile scripturi, când se botezau de îndată luau Duhul sfînt; dară fiindcă pe acest Duh nu-l vedeau—fiindcă este nevăzut — apoi charul li dădeà un semn văzut de energica sa, şi unul de pildă vorbeà imedieat limba Perşilor, altul a Romanilor, iară altul pe cea a Indienilor, iară un altul vr-o altă limbă, şi prin aceasta se învederà în ochii păgânilor, că Duhul este cel ce grăeà prin acela. De aceia şi zice mai la vale (Vers. 7). „că fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos", numind charurile „arătarea Duhului". Fiindcă şi apostolii acest semn îl luau la început, şi cei ce credeau luau semnul grâirei în limbi străine, şi nu numai acest semn, ci şi multele altele, fiindcă şi morţii învieau mulţi dintrânşii, şi dracii alungau, şi multe de aceste minuni săvârşau, şi cu un cuvânt aveau darurile cu dânşii, unii mai puţin, iară alţii mai mult. Dară mai mult decât toate printre dânşii, erà charul vorbirei în limbi străine, iară aceasta a şi fost cauza shizmei dintre dânşii, nu doară prin natura sa, ci din cauza nerecunoştinţei celor ce primise acest char. Cei ce aveau mai mari charuri, se mândreau către cei ce aveau mai mici, iară aceştiia la rândul lor se supărau şi pizmueau pe cei ce aveau mai mari. Charul cel mai principal — dupre cum am zis,—erà printre dânşii acela al limbilor. Aceasta chiar însuşi Pavel o arată în trecerea timpului. Dară slăbind dragostea printre dânşii, din această cauză se şi băgase vrajba printre ii, ceia ce sileşte pe apostol de a îndreptà cu multă grabă. Astfeliu de vrajbă s'a întâmplat chiar şi în Roma, însă nu tocmai aşà, — pentru care şi în epistola cătră Romani face vorbă de aceasta, cam întunecat şi pe scurt, zicând astfeliu: „Că dupre cum într'un trup multe mădulări avem, iară mădulările n'au toate o lucrare, într'acesta'şi chip şi cei mulţi un trup suntem întru Christos, iară

fiecare unul altuia mădulare; și având daruri de multe feliuri, dupre darul care este dat nouă, ori prorocie, dupre măsura credinței, ori slujbă, întru slujbă, ori cela ce învață, întru învățătură" (Rom. 12, 4—7). Cum că și aceștiia din cauza acestor charuri cădeau în ușurință și lipsă de minte, tot apostolul dă a se înțelege mai sus, zicând astfeliu: „Că zic, prin darul ce mi s'a dat mie, tuturor celor ce sunt între voi, a nu cugetà înalt, afară de cât li se cade a cugetà, ci a cugetà spre a fi cu mintea întreagă, precum fiecăruia a împărțit Dumnezeu măsura credinței" (Ib. vers. 3). Acelora, deci, li-a vorbit așà—fiindcă boala nici nu erà la dânșii atât de aproape de discordie și de lipsa de minte—dar aici li vorbește Corinthenilor cu mai multă putere, fiindcă și dezbinarea dintre dânșii erà mai mare.

Dară nu numai aceasta îi tulburà pre dânșii, ci mai erau acolo și mulți zodieri sau ghicitori de viitoriu—de oarece cetatea Corinth erà una din cele mai Elenice cetăți—cari împreună cu altele multe tulburau pe acești Corintheni și-i amăgeau. De aceia, din capul locului, el pune la mijloc chestiunea ghicitoriei și a prorociei. Pentru aceia și luau ei cunoștința duhurilor, adecă charul de-a cunoaște și a deosebì duhurile; care anume grăià cu duh curat, și care cu duh necurat. Deci, fiindcă acei ghicitori nu dădeau și dovada celor spuse—fiindcă prorociea nu are cu sine dovada adevărului în timpul când se spune, ci acea dovadă se învederează tocmai în timpul când se desfășurà împrejurările prorocite—și deci nu erà așà de ușor de a cunoaște cine este cel ce prorocește cu adevărat, și cine este cel ce spune minciuni—căci diavolul fiind spurcat s'a băgat printre cei ce proroceau, întroducând astfeliu pe acei proroci mincinoși, cari așà zicând preziceau viitoriul, mai ales că tot ceia ce spunea erà fără vre-o răspundere, și că, prin urmare, nu mai sfârșitul împrejurărilor arătà pe adevăratul prooroc și pe cel minciunos,—apoi ca nu cumvà auditorii să fie înșelați mai înainte de sfârșit, li dădeà lor Duhul un semn, care chiar și mai înainte de desfășurarea împrejurărilor li arătà și pe unul și pe celalalt. Deci, apostolul, luându-și de aici motiv, pășește cu vorba la chestiunea charurilor,

şi îndreptează cearta născută printre dânşii din această cauză.

Deocamdată începe cu vorba despre ghicitori sau zodieri, zicând astfeliu: „Pentru cele duhovniceşti, fraţilor, nu voiu să nu ştiţi voi“ — numind duhovniceşti semnele, fiindcă mai cu samă acestea erau numai ale Duhului, neîntroducându-se nimic omenesc în săvârşirea unor astfeliu de minuni. Şi urmând a vorbì de acestea, apoi mai 'ntâi — dupre cum am zis — el pune deosebirea ce este între ghicitorie şi prorocie, zicând astfeliu: „Că ştiţi când eraţi neamuri (păgâni) cum către idolii cei fără de glas, ca cum aţi fi fost traşi vă duceaţi“. Ceia ce el spune aici, aceasta însamnă: «In templurile idolilor, zice, dacă cinevà erà stăpânit de duh necurat şi ghiceà, erà tîrît aşà zicând de duhul cel necurat, şi tras ca legat în toate părţile, fără să ştie ce grăeşte. Căci aceasta este particularitatea ghicitorului, de a'şi ieşi din minţi, de a suferì sila, de a fi împins, de a fi tras, de a se tîrî ca un nebun. Nu însă tot aşà şi Prorocul, ci cu cugetul treaz, cu înţelepciune, şi cu cunoştinţă de împrejuri, el ştie ce grăeşte şi toate le spune în cunoştinţă. Astfeliu că chiar şi mai înainte de desfăşurarea împrejurărilor, tu cunoşti de aici şi pe ghicitoriu, şi pe Proroc».

Şi gândeşte-te cum el şi-a făcut vorba nebănuită, căci îi ià de marturi chiar pe dânşii, carii avusese experienţa împrejurărilor. «Cum că eu nu mint, zice, nici nu defaim cum s'ar întâmplà cele ale păgânilor, plăzmuind lucruri neadevărate ca un duşman al lor, înşi-vă voi îmi veţi fi ca marturi. Căci înşi-vă ştiţi, că pe când eraţi Elini (păgâni), vă duceaţi fiind traşi pare-că de cevà». Dară dacă cinevà ar bănuì poate şi pe aceştiia, haide atunci să vă punem la mijloc chiar pe unul din filosofii cei dinafară. Ascultă deci pe Platon când spune astfeliu: «Dupre cum hrismodii (ghicitorii sau prorocii, cari dau hrismoasele sau răspunsurile oracolului) şi theomanzii vorbesc multe şi bune, şi nu ştiu nimic din cele ce vorbesc . . .».

Acestea deci şi de acestea, fiindcă sunt multe de spus. Toate acestea ni dovedesc sila cu care slujesc demonii fiind stăpâniţi, cum şi sila pe care o rabdă cei ce s'au predat odată lor, şi cari îşi iesă din minţi. Dară şi Pithia—sunt silit de a biciuì acum şi o altă sluţenie

a lor, pe care ar fi fost bine de a o trece cu vederea, spre a nu vă vorbi de aceste lucruri nedemne—însă pentru ca mai lămurit să cunoaşteţi acea necinste, este trebuitoriu a spune aceasta, pentru ca şi de aici să aflaţi nebuniea şi rizilicul cel mare la care se expuneau cei ce întrebuinţau ghicitori sau theomanzi de aceştiia. Se spune deci, că această Pithie fiind femeie şedeà pe tripodul lui Apollon, cu picioarele râşchirate, şi că stând aşà deodată îi intrà pe dedesubt, prin organele genitale, duhul cel necurat, umplând pe femeie de furie, care după ce îşi despleteà părul cădeà în extaz, ieşindu-i spume din gură,şi astfeliu devenind într'un feliu de nebunie, vorbeà cuvinte fără rost.

Ştiu că vi s'a înroşit obrazul de ruşine auzind acestea, însă aceia încă cugetă lucruri mari şi pentru sluţeniea ca şi pentru nebuniea aceasta. Acestea, deci, şi altele ca acestea punându-le în mişcare Pavel ziceà: „Că ştiţi când eraţi neamuri (păgâni), cum către idolii cei fără de glas, ca cum aţi fi fost traşi vă duceaţi". Şi fiindcă vorbeà către cunoscători deasemenea lucruri, apoi el nu pune toate cu preciziune, nevoind de a-i supărà; ci numai amintindu-li şi făcându-i ca să cugete singuri la toate acestea, el iute contineşte cu această idee, grăbindu-se de a ajunge la chestiunea ce'l interesà.

Dară ce va să zică: „către idolii—cei fără de glas"? Aceşti theomandi, adecă, către aceia se duceau, ca fiind traşi. Dară dacă idolii erau fără de glas, apoi cum de răspundeau, sau dădeau acele hrismoase? Cum îi împingeà demonul la acei idoli? Ca pre nişte prizonieri şi legaţi cu lanţuri, în acelaşi timp făureà şi acea cursă vicleană, adecă că pentru ca să nu se pară că peatra erà fără de glas, apoi s'a gândit de a introduce câţivà oameni în idoli, ca astfeliu vorbele lor să se atribuie idolilor. Insă cele ale noastre nu sunt de acest feliu.

Dară apostolul nu a spus de cele ale noastre, voiu să zic, cele ale prorocilor, de oare ce erau cunoscute tuturor, şi întru ele proroceau dupre cum erà cuviincios, cu inţelepciune şi în toată libertatea. De aceia îi erau stăpâni şi de a vorbì, şi de a nu vorbì, căci nu erà nici o silă care să-i stăpânească, ci erau cinstiţi cu puterea de a prorocì. De aceia şi Ionà a fugit deocamdată, de aceia şi Iezechiil 'şi-a amânat pentru un timp prorociile,

de aceia şi Ieremiea s'a retras pentru un timp. Dumnezeu însă, nu-i împingeà cu sila la prorocit, ci îi sfătuià, îi îndemnà, îi amenințà, însă nu li întunecà cugetul. Particularitatea demonului este de a face vuet şi tulburare, şi multă întunecime, pe când a lui Dumnezeu este de a luminà, şi a învățà cu înțelepciune cele cuvenite.

Așà dară, aceasta este întâia deosebire între ghicitoriu şi Proroc, iară a doua deosebire el o pune mai jos, zicând: „Pentru aceia vă arăt vouă, că nimeni cu duhul lui D-zeu grăind, nu zice anathema pre Iisus" (Vers 3). Apoi şi o alta: „Şi nimeni nu poate numì pre Domnul Iisus, fără numai întru Duhul sfînt". «Când vei vedeà, zice, pe cinevà că nu-i grăeşte numele, sau că îl şi anathematizază, apoi vei înțelege că acela este ghicitoriu. Şi iarăş, când vei vedeà pe un altul toate grăind împreună cu numele lui, atunci să te gândeşti că acesta este duhovnicesc». Dară atunci ce am puteà spune de catihumeni? Că dacă „nimeni nu poate numì pre Domnul Iisus, fără numai întru Duhul sfînt", apoi ce am puteà spune de aceştii cari deşi îi numesc numele lui, totuşi de Duhul sfînt sunt lipsiți? Însă nu pentru aceştiia ni este vorba acum,— fiindcă pe atunci nici nu erau catihumeni,—ci de credincioşi şi necredincioşi Dară ce? Nici un demon nu numeşte pe Dumnezeu? Oare nu ziceau acei demonizați: „Ce este nouă şi ție Iisuse Nazarineanule? Te ştim pre tine că eşti Fiul lui Dumnezeu" (Marc. 1, 24). Oare nu ziceau lui Pavel: „Oamenii aceştiia sunt robii lui Dumnezeu celui Prea înalt" (Fapt. Ap. 16, 17). Așà dară şi demonii numesc pe Dumnezeu, însă numai când sunt pedepsiți, când sunt siliți, de bunăvoe însă şi nepedepsiți, nici-odată. Dară aici este vrednic de a cercetà, de oare ce şi demonul vorbeà acestea, şi de ce şi Pavel îl certà? Fiindcă imita pe Dascalul lui, căci şi Christos a certat pe acei demoni, şi nu voià a aveà mărturie dela dânşii. Şi de ce oare şi demonul făceà așà? Voind ca să tulbure ordinea lucrurilor, şi să răpească demnitatea apostolilor, iară pe cei mulți să-i facă de a se uità la dânşii, care dacă s'ar fi întâmplat, de sigur că părându-se vrednici de credință, cu uşurință ar fi putut apoi intro-

duce cele ale lor. Deci, ca nu cumvà să se întâmple una ca aceasta, şi nici înşelăciunea să'şi ià început, de aceia chiar şi cele adevărate când le grăieau, li închideà gura, ca astfeliu să nu li se deà atenţiune nici în minciunele lor, ci să se astupe urechile tuturor la cele vorbite de dânşii. Aşà dară, dând pe faţă pe ghicitori şi pe Proroci, prin întâiul şi al doilea semn, la urmă vorbeşte pentru minuni, păşind cu vorba la aceasta chestiune nu cum s'ar întâmplà, ci cu scopul de a răsturnà cearta iscată de aici, şi a convinge pe cei ce aveau mai puţine charuri, ca să nu se întristeze, iară pe cei cari aveau mai multe, ca să nu se mândrească.

De aceia a început astfeliu: „Şi sunt osebiri darurilor, iară Duhul acelaş" (Vers. 4), prin care mângâe pre cel ce aveà mai puţine charuri, din care cauză erau trişti. «Pentru ce, zice, eşti trist? Că nu ai luat pe cât a luat celalalt? Dară gândeşte-te că sunt charuri, şi nu cevà din datorie, şi-ţi vei mângâià întristarea», De aceia dela început el a zis astfeliu: „Sunt osebiri darurilor". Şi n'a zis «osebiri semnelor, minunilor, ci „charurilor", convingând pe auditoriu cu numele darului nu numai de a nu se întristà, ci încă să fie mulţămit. «Pe lângă acestea, mai gândeşte-te şi la aceia, zice, că deşi prin măsura dătătorului ţi s'au împuţinat charurile în raport cu celalalt, totuş, fiindcă te-ai învrednicit de a le luà tot de acolo, de unde a luat şi cel cu mai multe, apoi ai aceiaşi cinste. Nici nu poţi spune, că aceluia i-a dat Duhul, iară ţie ţi-a dat îngerul, fiindcă şi ţie, ca şi aceluia, ţi-a dat Duhul». De aceia a şi adaos: „iară Duhul acelaş", astfeliu că deşi este deosebire în dare, totuş în cel ce le-a dat, adecă în dătătoriu nu este nici o deosebire, fiindcă şi tu, ca şi acela, aţi luat din acelaş izvor.

„Şi osebiri slujbelor sunt, iară Domnul acelaşi" (Vers. 5). Pregătind, deci, încurajarea şi mângâierea lor, adaoge şi pre Fiul şi pre Tatăl. Numeşte charurile acestea cu un alt nume, voind prin aceasta a li da o mai mare mângâiere, pentru care a zis astfeliu: „Şi osebiri slujbelor sunt, iară Domnul acelaşi". Cel ce a auzit de charuri, şi a primit mai puţine, poate că s'ar supărà, pe când nu tot aşà şi cel primeşte o slujbă, căci lucrul acesta dovedeşte osteneală şi durere.

«De ce te întristezi, zice, dacă aceluia i s'a poroncit de a se osteni mai mult, tu fiind cruţat»?

„Şi osebiri lucrărilor sunt, iară Dumnezeu acelaşi este, care lucrează toate întru toţi. Şi fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos" (Vers. 6. 7). «Şi ce este lucrarea? zice; ce este charul? Ce este slujba? Numai în nume este deosebire, fiindcă lucrurile sunt aceleaşi. Ceia ce este charul, aceia este slujba, aceia este şi lucrarea. „Slujba ta, zice, fă-o deplin" (II. Timoth. 4, 5) şi „slujba mea o măresc" (Rom. 11, 13). Şi lui Timotheiu scriindu-i, ziceà: „Pentru care pricină îţi aduc aminte ţie, ca să aprinzi darul lui Dumnezeu, care este întru tine" (II. Timoth. 1, 6) şi Galatenilor iarăşi scriindu-li, ziceà: „Că cel ce a lucrat în Petru spre apostolie[1]), a lucrat şi în mine întru neamuri" (Galat. 2, 8). Ai văzut că nu arată nici-o deosebire între charurile Tatălui şi a Fiului, şi a Sfîntului Duh? Prin aceasta însă el nu contopeşte ipostasurile sfintei Treimi — să nu fie — ci numai cât învederează egalitatea acelor ipostasuri. «Ceia ce Duhul, zice, hărăzeşte, aceasta şi Tatăl lucrează, aceasta şi Fiul poronceşte». Deşi dacă acesta ar fi mai mic decât Tatăl, n'ar fi scris aşà, şi nici că ar fi putut mângâeà pe cel trist. După aceia apoi, el mai mângâie pe cel trist în alt mod, adecă că ceia ce i s'a dat de sus este în interesul său, deşi poate că este mai inferior decât charul dat altora. Căci spunând că acelaş Duh, acelaşi Domn, acelaş Dumnezeu, iară prin aceasta reîmputerniceşte pe cel trist, adaoge iarăşi o altă mângâiere, zicând astfeliu; »Şi fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos« (Vers. 7). Ca să nu zică cinevà: «Şi ce este, dacă acelaş Domn, acelaş Duh şi acelaş Dumnezeu, când eu am luat mai puţin»? Pentru ca aşà este spre folos, zice. Sub nume de „arătarea Duhului" apostolul înţelege semnele, şi cu drept cuvânt. «Pentru mine credinciosul, zice, este învederat că cel ce are Duhul, îl are de când s'a botezat, iară

[1]) *Notă.* In ediţiunea pe care a avut-o în vedere Sf. Chrisostom, lipseşte expresiunea *«tăerii împrejur» (spre apostolica tăerei împrejur)* dupre cum este în ediţiunea de astăzi, *Textus receptus.*

pentru cel necredincios aceasta nu va fi învederat de nicăieri, decât dela semne, — încât și de aici nu este o mică mângâiere. Incât că, și dacă charurile sunt deosebite, totuși dovada este una și aceiași: dacă ai mult sau puțin, ești deopotrivă învederat. Așa că dacă voești să arăți că ai Duhul, ai o dovadă sigură. Deci, când și cel ce dă este unul și același, când și charul este unul, și arătarea charului tot deacolo să facă, și când mai cu samă aceasta este spre folosul tău, apoi atunci nu te întristà ca disprețuitoriu. Căci n'a făcut aceasta ca să te arate mai inferior altuia, sau să te necinstească, ci ca să te cruțe, având în vedere numai folosul tău. A luà mai mult decât pot duce puterile tale, aceasta nici nu ar fi spre folosul tău, ba încă ți-ar fi vătămătoriu și vrednic de intristare».

„Că unuia prin Duhul se dă cuvântul înțelepciunei, iară altuia cuvântul științei, într'același Duh. Și altuia credința, într'același Duh, iară altuia darurile tămăduirilor într'același Duh" (Vers. 8. 9). Ai văzut cum el pretutindeni face acelaș adaos, zicând: „într'același Duh"? Pentrucă știeà el foarte bine, cât de mare mângâere este de aici. „Iară altuia lucrările puterilor, iară altuia prorocie, iară altuia alegerile Duhurilor, iară altuia feluri de limbi, iară altuia tălmăcirea limbilor. (Vers. 10). Și fiindcă mai ales în acest de pe urmă char ii se încumetau și cugetau ~~lucruri~~ mari de dânșii, de aceia apostolul l'a trecut la urma tuturor, și a adaos: „Și toate acestea le lucrează unul și acelaș Duh, împărțind deosebi fiecăruia precum voiește" (Vers. 11). Aceasta este doctoriea universală a mângăierei, adecă de a primi toți din aceiași rădăcină, din aceleași vistierii, – din aceleași izvoare. De aceia apostolul într'una întrebuințează expresiunea „într'acelaș Duh" mângâindu-i și făcând să dispară păruta anomalie. Mai sus arată ca împărțitoriu al charurilor și pe Duhul, și pe Fiul și pe Tatăl, iară aici s'a mulțămit să spună numai de Duhul, pentru ca să afli și de aici, că în Treime este una și aceiași demnitate.

Dară ce va să zică: „cuvântul înțelepciunei"?

Adecă acela pe care l-a avut Pavel, pe care l-a avut Ioan, fiul tunetului. Şi ce va să zică „cuvântul ştiinţei"? Acela adecă, pe care îl aveau mulţi dintre credincioşi, carii aveau cunoştinţă, însă nu puteau a învăţà pe alţii, şi nici nu puteau cu uşurinţă să expună altora ceia ce ştieau. „Altuia zice, credinţa", spunând aici nu de credinţa acea a dogmelor, ci de credinţa minunilor şi a semnelor, despre care zice Mântuitoriul: „De veţi aveà credinţă cât un fir de muştar, veţi zice muntelui acestuia: mută-te de aici acolo, şi se va mutà" (Math. 17, 20). Şi apostolii cereau dela dânsul o astfeliu de credinţă zicând: „adaoge-ni nouă credinţă" (Lucà 17, 5). Această credinţă este muma semnelor. „Lucrările puterilor şi darurile tămăduirilor, nu sunt acelaşi lucru, căci cel ce aveà darul tămăduirilor, numai cât vindecà pre cei bolnavi, pe când cel ce aveà lucrările puterilor, şi pedepsà în acelaşi timp, fiindcă puterea erà nu numai de a vindecà, ci şi de a pedepsì, dupre cum a făcut Pavel şi Petru. „Altuia prorocie, iară altuia alegerea duhurilor". Şi ce va să zică „alegerea duhurilor"? Adecă a cunoaşte cine este anume cel duhovnicesc, şi cine nu, cine este proroc, şi cine amăgitoriu, ceia ce spuneà şi Thesalonicenilor, zicând: „Prorociile să nu le defăimăţi, toate să le ispitiţi, ce este bun să ţineţi" (I. Thes. 5, 20. 21) — fiindcă mare erà pe atunci droaea de Proroci-mincinoşi, de vreme ce diavolul lucrà pe capete de a da fiinţă minciunei, şi de a o face deopotrivă cu adevărul. „Altuia feluri de limbi, iară altuia tălmăcirea limbilor" adecă, unul de pildă ştieà ce spune el, dară n'o puteà explicà şi altora, iară celalalt le puteà pe amândouă deodată. Se credeà că acest char este mare, fiindcă şi apostolii încă dela început l'au primit, şi printre Corintheni cei mai mulţi îl aveau, pe când nu tot aşà şi cu cuvântul învăţăturei. De aceia charul acesta îl pune întâi, iară charul limbelor îl pune tocmai la urmă, fiindcă şi acesta vine dela cel dintâi, şi toate celelalte, şi prorocii, şi lucrările puterilor, şi feluri de limbi, şi explicarea limbelor. Nici unul din toate acestea nu este egal cu cel dintâi, pentru

care şi zice apostolul în altă parte: „Preoţii cei ce îşi ţin bine dregătoriea, de îndoită cinste să se învrednicească, mai ales cei ce se ostenesc în cuvânt şi în învăţătură" (I. Timoth. 5, 17). Dară şi lui Timotheiu îi scriea, zicând: „Până ce voiu venì, păzeşte citirea, şi mângâierea, şi învăţătura. Nu fii nebăgătoriu de samă de darul ce este întru tine" (Ibid. 4, 13. 14). Ai văzut că şi învăţătura el o numeşte char? Apoi, mângâierea ce a pus-o mai sus, zicând: „acelaşi Duh" o pune şi aici zicând: „Şi toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărţind deosebi fiecăruia precum voeşte". Prin aceste cuvinte nu numai că mângâie, ci şi astupă gura celui ce răspundeà contrar, zicând: „împărţind deosebi fiecăruia precum voeşte". Dealtmintrelea trebuie nu numai de a linguşì pe cineva cu vorbele, ci şi de a-l imboldì, dupre cum face şi în epistola către Romani, zicând astfeliu: „Ci o omule! tu cine eşti, care răspunzi împotriva lui Dumnezeu". (Rom. 9, 20)? Tot aşà face şi aici, zicând: „împărţind deosebi fiecăruia precum voeşte" Ceia ce este al Tatălui, aceasta arată că este şi al Duhului, fiindcă dupre cum zice de Tatăl „iară acelaşi Dumnezeu care lucrează toate întru toţi" aceiaşi zice şi de Duhul: „Toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh". «Insă, zici tu, lucrate dejà de Dumnezeu». Dară apostolul nicăiri n'a spus aceasta, ci tu plăzmueşti asemenea crezii, fiindcă când el zice: „cel ce lucrează toate întru toţi" vorbeşte aici numai de oameni, şi nu s'a gândit ca să pună pe Duhul sfînt în rândul oamenilor, chiar de te-ai zbuciumà de mii de ori, chiar de ţi-ai ieşì din minţi de mii de ori.

Fiindcă a zis „prin Duhul", apoi ca nu cumvà să-ţi închipui că particula „prin" arată vre-o împuţinare, a adaos că „Duhul lucrează", iară nu că este supus, sau că se lucrează prin el fără voiea sa, ci că lucrează precum voieşte, iară nu precum i se poronceşte. Dupre cum pentru Tatăl mărturisind Fiul şi zicând: „Că precum Tatăl scoală pre morţi şi-i înviează", mărturiseşte aceiaşi şi pentru dânsul, că adecă şi el

înviează pre carii voeşte, tot aşà şi pentru Duhul spune aiurea că toate le lucrează cu putere, şi că nimic nu-l împedecă, fiindcă expresiunea: „Duhul unde voeşte suflă“ (Ioan 3, 8) deşi este spusă pentru vînt, totuşi este doveditoare cu privire la energica Duhului — pe când aici spune mai apoprieat, că Duhul toate le lucrează precum voieşte. Dară cum că Duhul este care lucrează, iară nu că printr'ânsul se lucrează, apoi o poţi cunoaşte şi din altă parte. „Cine ştie, zice, cele ale omului, fără numai Duhul omului? Aşà şi ale lui Dumnezeu nimeni nu le ştie, fără numai Duhul lui Dumnezeu“. Cum că duhul omului, adecă sufletul lui, nu are nevoie de o lucrare dinafarnică spre a se cunoaşte şi a cunoaşte ale sale, aceasta este foarte învederat. Prin urmare nici Duhul lui Dumnezeu nu are nevoie, spre a cunoaşte cele ale lui Dumnezeu. «Că astfeliu, zice cunoaşte Duhul sfînt cele negrăite ale lui Dumnezeu, dupre cum cunoaşte sufletul omului pe cele negrăite ale sale. Deci, dacă sufletul omului nu are nevoie de o lucrare dinafarnică spre a se cunoaşte pe sine, apoi cu atât mai mult cela ce ştie cele ascunse ale lui Dumnezeu nu ar fi avut nevoie de o lucrare dinafarnică spre a da charuri apostolilor. Pe lângă acestea, cele ce am spus mai înainte, le spun şi acum. Şi care sunt acelea? Că dacă Duhul este inferior Tatălui şi de o altă fiinţă, apoi atunci mângâierea cu nimic n'a folosit, şi nici expresiunea „acelaşi Duh“ nu-şi aveà rost aici. Cel ce primeşte dar dela împăratul, de aici el are o mare mângâiere, că adecă darul i s'a dat chiar de împărat, iară cel ce primeşte dar din partea slugei, atunci mai ales se întristează, când i se dă acest dar. Aşà că şi de aici este învederat că Duhul sfînt este deopotrivă cu Tatăl, şi că în împărţirea charurilor el are rol împărătesc, iară nu de slugă. Deci, precum i-a mângâieat, zicând: „osebiri slujbelor sunt, iară Domnul acelaşi, şi osebiri lucrărilor, iară Dumnezeu acelaşi este“ tot aşà şi mai sus, zicând: „sunt osebiri darurilor, însă Duhul acelaşi este“ şi după aceasta iarăşi zicând: „Toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh împărţind deosebi fiecăruia precum voieşte“.

[1]) Deci, iubiților, să nu ne împuținăm cu sufletul și nici să ne întristăm și să zicem: de ce unul a luat, și altul n'a luat? și nici să învinovățim pentru aceasta pe Duhul sfînt. Că dacă știi că din dragoste ți-a hărăzit ceia ce ai, atunci poți înțelege că tot din aceiași dragoste a hotărît și măsura cu care ți s'a dat, și te vei bucurà pentru cele pe care le-ai primit. Deci, nu te nelinişti de cele pe care nu le-ai primit, ci încă să-i mulțămești că nu ai primit mai mult decât puterile tale. Așà dară dacă nu e bine de a cercetà cu amănunțime în cele duhovnicești, apoi cu atât mai mult și în cele trupești, ci trebuie de a fi cinevà liniștit și a nu se împuținà cu Duhul, de ce unul este bogat, și altul sărac, mai ales că nu fiecare este îmbogățit de Dumnezeu, ci mulți din nedreptate, din răpiri și lăcomii. Căci cel ce a poroncit ca să nu ne îmbogățim, cum ar puteà da ceia ce ne-a împedecat de a luà?

Dară pentru ca mai mult să pot astupà gura celor ce ne vorbesc contra acestora, haide să întoarcem cuvântul chiar dela început, pe când averea se da omului chiar de Dumnezeu, și respunde-mi: de ce Abraám erà bogat, iară Iacob aveà nevoe și de pânea zilnică? Oare nu și acesta erà drept ca și celalalt? Oare nu zice deopotrivă pentru câte-și trei: „Eu sunt Dumnezeul lui Abraám, și Isaác, și Iacob"? Deci, de ce unul erà bogat, iară celalalt munceà pe plată la altul? Dară încă cevà mai mult: de ce Isav erà bogat, de și erà nedrept și prigonitoriu de frate, pe când Iacob a fost în slujbă la streini atâta timp? De ce iarăși Isaác a trăit în liniște în tot timpul, pe când Iacob a trăit numai în scârbe și năcazuri, pentru care și ziceà: „Mici și răle sunt zilele mele" (Facer. 47, 9)? De ce oare David fiind Proroc și Impărat, a trăit toată vieața în năcazuri, în timp ce Solomon, fiul său, în timp de patruzeci de ani a petrecut vieața cea mai liniștită, bucurându-se de cea mai adâncă pace, de slavă, cinste, și de toate dezmerdările omenești? Deci ce? Oare nu și între Proroci, unul erà mai mult năcăjit, iară altul mai puțin? Și de ce așà? Pentru că fiecăruia astfeliu îi erà spre folos.

[1]) *Partea morală.* Nu trebuie a cercetà de ce unii sunt bogați, iară alții săraci, ci toate acestea a le atribuì judecății celei nepătrunse a lui Dumnezeu, și a zice: *judecățile lui Dumnezeu sunt adânc nemărginit. (Veron).*

De aceia, iubiților, fiecare din noi este datoriu să zică: „Judecățile tale sunt adânc nemărginit“ (Ps. 35, 7). Că dacă pe acei mari și minunați bărbați Dumnezeu nu i-a exercitat la feliu, ci pe unul prin sărăcie, pe altul prin bogăție, pe unul prin liniște, pe altul prin zbucium și scârbe, apoi cu atât mai mult trebuie de a face așă cu noi. Impreună cu acestea gândește-te și la aceia, că multe din cele petrecute, nu sunt după voința lui, ci după răutatea noastră. Deci, nu zice: de ce acela este bogat, de și e om rău, iară celalalt este sărac, de și e drept? Căci și la acestea se poate respunde și zice, că nici dreptul nu are vre-o vătămare din sărăcie, ci încă își adaoge mai multă laudă, și nici cel rău nu are vr'un câștig din bogăție, dacă nu se schimbă, ba încă chiar și mai 'nainte de pedeapsa de acolo bogățiea de multe ori i-a fost pricina de multe răle, și l'a băgat în mii de năcazuri. Dumnezeu, însă, lasă și pe unul și pe altul, ca pe deoparte să arate că omul este înzăstrat cu liberul arbitru, iară pe dealta ca să învețe pe alții de a nu 'și ieși din minți pentru averi. «Dară, zici tu, cum se face că fiind cinevă rău se îmbogățește, și nu pătimește nici-o nenorocire? Dacă fiind bun se îmbogățește, aceasta este după dreptate, dară când este rău, ce vom zice»? Că cu toată bogățiea lui este de jălit, fiindcă bogățiea adăogată la răutate, mai mult ațâță patima. «Dară cutare, zici tu, a primit bogățiea dela strămoșii săi,—și o cheltuește cu curvele și parasiții, și totuși nu pătimește nimic». Ce spui? Curvește, și tu zici că nu pătimește nimic? Se îmbată, și crezi că el se dezmeardă în desfătări? Nu cheltuește banii în nimic folositoriu, și încă zici că-l invidiezi? Dară ce ar puteà fi mai rău decât un asemenea om, care își vatămă astfeliu sufletul? Dacă trupul lui ar fi schilodit sau ciuntit, ai zice că el este vrednic de mii de lacrămi;—și când îi vezi întregul lui suflet schilodit, încă îl crezi și fericit? «Dară nu simțește» zici tu. Dară tocmai pentru aceasta este de jălit, ca și cei nebuni. Cel care știe că este bolnav negreșit că va chemà pe doctor, și va primì doctoriea cuvenită,— pe când cel ce nu se cunoaște, nici a se scăpà de boală nu va puteà. Și pe acesta tu îl fericești? Spune-mi Nu e însă nimic de mirat, fiindcă cei mai mulți sunt certați cu adevărată filosofie. De aceia vom fi pedepsiți cu cea mai greà pedeapsă, fiindcă de și suntem cer

tați, noi totuși nici nu ne gândim de a ne izbăvi de rău. De aceia mânie, de aceia tristeță, de aceia tulburare într'una, fiindcă Bunul Dumnezeu arătându-ni adevărata vieață fericită, adecă aceà a faptelor bune, noi am lăsat deoparte această cale care duce la fericire, și ne-am deschis o altă cale care duce spre bogăție și averi, dară care este încărcată de mii de rele. Facem întocmai ca și unul care neștiind a deosebì frumuseța trupurilor — ci totul el atribuie hainelor și podoapelor dinafară — pe femeia cea cu adevărat frumoasă și cu grații naturale el o trece cu vederea, iară pe cea murdară și slută, și cu trupul beteag, dară care este îmbrăcată în haine frumoase, el o găsește vrednică de dânsul, și o ià de femeie. Cam astfeliu pătimesc mulți și astăzi fiind vorba de virtute sau de răutate, fiindcă de și răutatea este uricioasă prin natura sa, totuși prin podoaba de dinafară este plăcută lor și și-o apropie, în timp ce pe virtute, cu toate că după natura sa este frumoasă și plăcută, ii o ocolesc, pentru că nu are acea podoabă dinafarnică, pentru care mai ales ar trebui să fie preferată.

-De aceia, mie mi-i rușine, că chiar printre Elinii cei lipsiți de minte sunt și de aceia cari judecă așà, și dacă poate nu în fapte, dară cel puțin cu cugetul, și recunosc vremelnicica celor prezente,--pe când printre noi sunt uniia cari nici aceasta nu știu, ci au chiar și judecată stricată, de și scriptura spune într'una: „Defăimează-se înaintea lui cel ce viclenește, iară pre cei ce se tem de Domnul îi slăvește“ (Ps. 14, 4) și „Frica Domnului toate le covârșaște“ (Sirah 25, 14) și: „Teme-te de Dumnezeu, și poroncile lui le păzește, că aceasta este tot omul“ (Eclesiast. 12, 13), și: „Nu râvnì celor ce viclenesc“ (Ps. 36, 1) și: „Nu te teme când se îmbogățește omul“ (Ps. 48, 17) și: „Tot trupul iarbă, și toată slava omului ca floarea ierbei“ (Isaia 40, 7). Acestea și ca acestea auzindu-le pe fiecare zi, noi încă suntem pironiți cu privirea la pământ. Și întocmai ca și copiii cei tâmpi, cari într'una învață buchile, dară când sunt întrebați pe sărite, neținând samă de ordinea lor, ii spun altele în locul celor adevărate, cu care ocazie provoacă la rîs,—tot așà și voi, căci când noi vă în-

șirăm aici toate după ordine, pare că ați da atențiune la cele ce vă spunem, iară când ieșiți afară și v'am întrebà pe sărite: care sunt vrednice de a fi puse în rândul întâi, și care în rândul al doilea, și, în fine, care din aceste lucruri de care vă vorbim într'una trebuie a fi puse la urmă, voi neștiind ce respunde vă faceți de ris. Căci, în adevăr, oare nu este vrednic de ris, spune-mi, că noi cari așteptăm nemurirea și toate cele bune, pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit, și la inima omului nu s'au ridicat, iată că ne certăm pentru cele care rămân aici, și le credem că acestea sunt de râvnit? Că dacă încă ai trebuință de a afla că bogățiea nu este vr'un lucru mare, că cele prezente sunt umbră și vis, că se împrăștie toate ca și fumul, apoi atunci stăi afară de sfînta sfintelor, stăi la poartă, zic, căci încă nu te-ai făcut vrednic de intrarea în împărățiea cerurilor. Dacă tu nu știi încă a deosebì natura lor cea schimbăcioasă și veșnic în prefacere, apoi cum vei puteà să le disprețuești? Dară dacă spui că știi, apoi atunci încetează de a vorbì în zadar și de a descoasă, de ce cutare este bogat, și de ce altul este sărac. Căci prin aceasta tu faci ca și cel ce primblându-se prin lumea întreagă ar întrebà într'una: de ce oare acela este alb, celalat negru, de ce unul este cu nasul turtit, celalalt cu nasul în sus. Dupre cum acestea cu nimic nu ne importă, de ar fi așà sau altmintrelea, tot așà nu ne importă nici dacă unul este sărac și celalalt bogat, și cu atât mai mult altele de acest feliu, ci totul vine dela modul întrebuințărei. Chiar de ai fi sărac, totuși vei puteà să trăiești cu mulțămire filosofând, și din contra, de ai fi bogat, vei fi cu toate acestea cel mai de jălit dintre toți oamenii, dacă vei fugi de virtute. Cele ce ne intereseazà pre noi acestea sunt: adecă virtutea sub toate formele ei, iară dacă aceasta n'o ai, apoi de celelalte nu ai nici un folos. De aceia și întrebările acestea dese, că de ce cei mulți consideră ca indeferente pentru dânșii acele ce sunt în interesul lor, pe când de cele ce sunt spre folosul lor nu fac nici o vorbă.

In adevăr, iubiților, că ceia ce ne interesează pre noi, este virtutea și filosofiea. Dară fiindcă virtutea este departe de noi, și atât ea cât și filosofiea se găsesc cu totul străine nouă, apoi de aceia este tulburare mare în cugetele noastre, de aceia cele mai multe valuri năvălesc asupră-ni, de aceia amețala ce ne cuprinde. Când

uniia ca aceştia cad din slava cea de sus, şi din dragostea cerurilor, apoi atunci dânşii doresc cele prezente şi devin acestora slugi şi robi. Şi cum de dorim oare pe cele prezente? Fiindcă nu le dorim pe cele cereşti dupre cum trebuie. Dară aceasta oare de unde vine? Dela trândăvie. Dară trândăvia de unde vine? Dela dispreţul ce avem de adevăr. Şi dispreţul acesta de unde vine? Dela uşurinţa şi prostiea noastră de a ne lipì de cele prezente, şi a nu cercetă mai întâi cu scumpătate natura lucrurilor. Dară aceasta iarăş de unde vine? Dela aceia că nu se dă nici o atenţiune nici la citirea sfintelor scripturi, nici la convieţuirea cu bărbaţii sfinţi, iară adunările cu cei răi a le depărtà şi a fugì de ele.

Deci, ca nu cumvà să se întâmple aşà, şi valuri fără sfârşit să ne cuprindă şi să ne ducă în noianul răutăţilor, să ne înece şi prăpădească cu totul, apoi până mai este timp să ne ridicăm, iubiţilor, şi stând pe acea peatră puternică — voiu să zic de dogmele şi cuvintele lui Dumnezeu — să putem depărtà dela noi neliniştea şi tulburările vieţei prezente. Căci numai aşà ne vom izbăvì şi noi de acea nelinişte, şi pre alţii carii poate se îneacă îi vom puteà scăpà, şi astfeliu ne vom ~~învrednicì de bunurile viitoare, prin charul şi filantro-~~ piea Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXX

„Şi precum trupul unul este, şi mădulări are multe, şi toate mădulările ale unui trup multe fiind, un trup sunt, aşà şi Christos". (Cap. 12, 12).

Mângâindu-i prin charul care este dat, prin aceia că cu toţii iau din unul şi acelaşi Duh, prin aceia că ceia ce li se dă este spre folosul lor, prin aceia că arătarea darului se învederează şi în cei mai mici şi mai nebăgaţi în samă, şi împreună cu acestea astupându-le şi gura prin aceia că trebuie de a ne plecà înnaintea puterei şi voinţei Duhului, pentru care şi zice: „Toate

acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind deosebi fiecăruia precum voiește" și deci nu este slobod de a ispiti, la urmă apostolul îi mai mângâie și printr'un alt exemplu comun, și, în fine, aleargă iarăși la natură, după cum îi este obiceiul a face. Căci și atunci când li vorbea despre părul bărbaților și al femeilor, împreună cu altele, ei i-a învățat și de aici, zicându-li: „Au nu și singură firea vă învață pre voi, că bărbatul de își lasă părul, necinste lui este, iară femeia de își lasă părul, slava ei este"? Și deasemenea când li vorbeà despre jertfele idolești, oprindu-i de a se atinge de dânsele, el a adus vorba prin exemple din afară, pomenind de luptele Olimpieace și zicând: „Au nu știți că cei ce aleargă în locul de privea à (în stadiu), toți adecă aleargă, dară unul ia darul (premiul)"? Și, în fine, cu exemple dela păstori, dela ostași și dela cultivatorii de pământ, el le pune înainte același lucru. De aceia și aici el pune la mijloc un exemplu comun, prin care se silește și se întrece parcă de a li arătà, că nici unul dintr'înșii nu este inferior celorlalți în privința charurilor, ceeace, în adevăr, că erà minunat și paradox de a puteà dovedì; și, în fine, un exemplu care erà în stare de a ridicà pre cei mai simpli, exemplul trupului zic. Căci pe cel mic de suflet și inferior nimic altă nu-l poate mângâieà și convinge de a nu fi întristat, ca aceia când îi vei spune că el cu nimic nu este inferior altora. De aceia și apostolul pregătind acest lucru, zice astfel: „Că precum trupul unul este, și mădulari are multe". Ai văzut înțelepciune la el? Același lucru, adecă trupul omului, el îl arată și unul singur, în același timp și multe la un loc. De aceia și adaoge mai departe silindu-se și mai mult încă de a dovedì acest lucru: „Toate mădulările unui trup multe fiind, un trup sunt". Nu zice «multe fiind sunt ale aceluiași trup», ci că unul și acelaș trup este compus din multe, dară că toate acele multe mădulări la un loc sunt un trup. Deci dacă unul este cele multe, și cele multe unul, apoi unde este deosebirea? Unde este superioritatea? Unde este inferioritatea? „Că toate mădulările, zice, ale unui trup, multe fiind, un trup sunt". Și nu zice în mod simplu

că este unul, ci dacă vor fi cu amănunţime examinate, ca fiind ale trupului, apoi toate la un loc se vor găsì că sunt unul şi acelaşi trup. Numai când vor fi luate în parte, este oarecare deosebire, şi acea deosebire deasemenea se va vedeà în toate. Fiindcă niciunul dintre acele multe mădulări prin sine însuşi numai, nu poate face trupul, şi deci fiecare în parte neputând face trupul, urmează că are nevoie de concursul tuturor celorlalte. Numai când cele multe se fac una şi aceiaşi, numai atunci este un trup. De aceia tocmai dând a înţelege aceasta, el ziceà: „Toate mădulările unui trup multe fiind, un trup sunt". Şi n'a zis: «cele care covârşesc şi cele mai de jos», ci „multe fiind", ceia ce este comun pentru toate. Şi cum este cu putinţă de a fi unul şi acelaş trup? Când dând la o parte deosebirea mădularilor, vei examinà trupul în general. Ceia ce este ochiul, aceia este şi piciorul ca mădular care este pe lângă celelalte şi face trupul, aşà că în această privinţă nu este nici o deosebire. Nu poţi zice că unele din mădulari numai fac trupul aşà precum se găseşte, iară altele nu fac, sau mai bine zis, nu contribue cu nimic în formaţiunea lui, ci, în această privinţă toate sunt deopotrivă, fiindcă toate la un loc sunt un trup. Zicând aceasta şi dovedind-o din părerea comună a tuturor, la urmă a adaos: „aşà şi Christos". Şi trebuià încă de a spune: «aşà şi biserica», fiindcă aceasta erà rezultatul firesc al vorbei, însă n'a spus-o, ci în locul aceştiea a pus pe Christos, rădicând vorba la înălţimea cuvenită, şi astfeliu mai mult încă aducând în umilinţă pe auditoriu. Ceia ce el spune aici, aceasta însamnă: «Aşà şi trupul lui Christos, care este biserica», că precum şi trupul şi capul sunt unul şi acelaşi om, tot aşà şi pre biserică şi pre Christos unul a spus că este. De aceia a şi pus el pre Christos în locul bisericei, numind astfeliu trupul lui. «Dupre cum, zice, unul este trupul nostru, deşi dealtfeliu se compune din multe mădulări, tot aşà şi în biserică una, adecă un trup suntem cu toţii. Că dacà şi ea (biserica) este compusă din multe mădulări, totuşi toate acele multe mădulări la un loc fac un trup».

Ridicând, deci, şi înălţind pe cel ce erà crezut ca inferior prin acest exemplu comun, el iarăşi lăsând obişnuinţa comună, trece la un alt capitol duhovnicesc, care are cu sine o mai mare mângâiere, în acelaşi timp

este şi folositoriu spre a dovedi marea egalitate dintre mădulările aceleiaşi biserici. Şi care este acel capitol? „Pentrucă printr'un Duh noi toţi într'un trup ne-am botezat, ori Iudeii, ori Elinii, ori robii, ori cei slobozi“ (Vers. 13). Ceia ce el spune, aceasta însamnă: «Cel ce a rânduit ca să deveniţi un trup, şi care v'a renăscut, un Duh este, căci nu doară unui s'a botezat într'un Duh, iară altul în alt Duh». Nu numai că cel ce ne-a botezat pre noi unul este, dară şi în care ne-a botezat, sau mai bine zis, întru care ne-a botezat, unul este. Noi ne-am botezat nu ca să devenim trupuri deosebite, ci ca cu toţii să păstrăm cea mai mare desăvârşire a unui singur trup, adecă ca cu toţi să fim un trup pentru aceasta ne-am botezat. Astfeliu că şi cel ce ne-a pregătit, adecă cel ce ne-a întocmit pre noi pentru botez, cum şi cel în care ne-a întocmit, unul singur este. Şi n'a zis: «ca să devenim ai aceluiaşi trup», ci „ca toţi să fim un trup“, căci apostolul pururea se sileşte de a întrebuinţă cele mai expresive cuvinte. Şi bine a zis el: „noi toţi“ punându-se la mijloc şi pe dânsul, ca şi cum pare că ar zice: «nici eu apostolul, nu am mai mult decât tine în acestă privinţă. Căci şi tu eşti trup ca şi mine, şi eu ca şi tine, şi cu toţii avem acelaşi cap, şi aceleaşi dureri le-am avut ca şi voi, şi voi ca şi mine, pentru care şi suntem acelaşi trup. Şi ce vorbesc eu de Iudei? căci chiar şi pe Elinii cari erau atât de departe de noi, i-a ridicat la aceiaşi desăvârşire a unui singur trup».

De aceia zicând: „noi toţi“ el n'a stat aici, ci a adaos imedicat: „ori Iudeii, ori Elinii, ori robii, ori cei slobozi“. Dacă noi ne-am unit şi am devenit unul în timp ce mai înnainte de aceasta ne găsam aşà de departe unul de altul, apoi cu atât mai mult după ce am devenit unul, n'ar fi drept de a ne scârbì şi a ne întristà, căci nu este nici o deosebire între noi. Că dacă el a învrednicit de aceleaşi bunuri şi pre Iudei şi pre Elini, şi pre robi, şi pre cei slobozi, apoi cum atunci după ce s'au învrednicit cu toţii de aceleaşi bunuri, se rescoală unii contra altora, că ar fi luat mai multe daruri, sau că li s'ar fi dăruit o mai mare desăvârşire în unirea lor cu ceilalţi? —

„Şi toţi, zice, într'un Duh ne-am adăpat.

Că şi trupul nu este un mădular, ci multe" (Vers. 14). Adecă «spre aceleaşi taine am venit cu toţii, şi din aceiaşi masă ne împărtăşim cu toţii». Şi de ce n'a spus: «acelaşi trup îl mâncăm, şi acelaşi sânge îl bem»? Fiindcă spunând de Duh „într'un Duh" prin aceasta el pe amândouă le-a învederat, adecă şi sângele, şi trupul, fiindcă prin amândouă noi ne adăpăm de Duh. Mie mi se pare că apostolul vorbeşte aici de pogorîrea sfântului Duh, care se face asupra noastră la botez, şi mai înainte de primirea sfintelor taine. „Ne-am adăpăt", zice, fiindcă metafora acestui cuvânt îi erà foarte potrivită în cazul de faţă. «Dupre cum, zice, când se vorbeşte de paradis şi de plantele de acolo, că din acelaşi izvor sunt udate toate, din aceiaşi apă, aşà şi aici; toţi am fost adăpaţi din acelaşi Duh, toţi ne-am bucurat de acelaşi char». Deci dacă unul şi acelaşi Duh ne-a pregătit pe toţi, şi tot el ne-a adunat pe toţi la un loc într'un singur trup — căci aceasta va să zică «într'un trup ne-am botezat,» — şi ni-a hărăzit una şi aceiaşi masă, şi tuturor ni-a dat aceiaşi adăpare — căci aceasta va să zică expresiunea „Şi într'un Duh ne-am adăpat", şi stând atât de departe unii de alţii el ne-a unit, şi cele multe atunci devin trup, când devin una şi aceiaşi; apoi atunci de ce întorci vorba de deosebire în dreapta şi în stânga? Dară dacă poate vei zice, că multe şi felurite sunt mădulările trupului, apoi află că tocmai aceasta este minunat, şi admirabil, când cele multe şi felurite fac la un loc unul şi acelaşi. Dacă nu ar fi multe, nici n'ar fi atât de minunat şi paradox de a fi un trup, şi mai drept vorbind nici n'ar fi trup. Dară aceasta el o pune mai departe, iară aici stărueşte a vorbì de rolul mădulărilor, zicând astfeliu:

„Că de ar zice piciorul: că nu sunt mână, nu sunt din trup; au doară pentru aceia nu este din trup? Şi de ar zice urechea: că nu sunt ochiu, nu sunt din trup; au doară pentru aceia nu este din trup" (Vers. 15. 16)? Că dacă a fi superior, adecă a covârşi pe alţii, sau a fi inferior, prin aceasta nu ar puteà face parte din trup, apoi atunci totul se strică şi se nimiceşte. Aşà dară să nu zici că «eu nu sunt trup, fiindcă sunt inferior», căci şi piciorul are, sau se găseşte în ordinea cea mai de jos a mădularilor, şi cu

toate acestea este din trup. A fi sau a nu fi din trup, nu vine de acolo, că unul se găsește în cutare loc, iară celalalt în cutare loc, — căci aceasta face numai deosebire de loc — ci dela a se atinge, sau de a fi lipite și în contact unul cu celelalte, sau a se tăià, adecă a se depărtà de celelalte. A fi sau a nu fi trup, aceasta vine dela a se uni sau a nu se uni. Dară tu te gândește la înțelepciunea apostolului, cum el a pus la mijloc însăși vorbele mădulărilor noastre. Dupre cum zicea și mai sus: „Și acestea, fraților, am închipuit întru mine și întru Apollò“ (cap. 4, 6), așà și aici, ca să-și facă cuvântul plăcut și bine primit el introduce la mijloc mădulările omului vorbind, ca astfeliu când vor auzì pe însăși natura răspunzându-li lor, atunci fiind mustrați de această dovadă și de votul obștesc, să nu mai aibă ce răspunde. «Chiar de ați spune ori și ce, zice, chiar de ați cârti, totuși nu veți puteà fi afară de trup. Dupre cum legea naturei, tot așà, ba încă și mai mult, și puterea charului păstrează totul intact». Și privește cum și aici apostolul a păzit simplitatea în cuvinte, căci el n'a adus vorba de toate mădulările trupului, ci numai de două, și acestea încă dela extremitățile trupului, în același timp și valoarea lor în trupul omului fiind deosebită; adecă a pus pe deoparte mădulariul cel mai cinstit și mai de valoare — ochiul, — iară pe de alta pe cel mai ordinar și mai nebăgat în samă — piciorul. Și nu pune pe picior vorbind de ochiu, ci pe mână, iară de ochi — vorbește urechea. Fiindcă și noi obișnuim a invidieà nu pre cei ce ne covârșăsc foarte tare, ci pre cei ce cu puțin sunt mai sus ca noi, apoi de aceia și apostolul face comparațiunea mădularelor în așà mod.

„Că de ar fi tot trupul ochiu, unde ar fi auzul? Și de ar fi tot (trupul) auz, unde ar fi mirosul“ (Vers. 17)? Fiindcă el a ajuns cu vorba în deosebirea mădulărilor, și a spus de picioare, de mâni, de ochi și de urechi, ducând auditorul la ideia de superioritate și de inferioritate, privește cum iarăși îl mângâe, arătând că așà este interesul lui, ca adecă să fie mulți și deosebiți în charuri, căci aceasta mai ales face de a fi un trup. Iară de ar fi toate un singur mădular, atunci n'ar fi trup. De aceia și zice: „Iară de ar fi fost toate un mădular, unde ar fi trupul“ —

aceasta însă o spune puţin mai jos, pe când aici el arată încă cevà mai mult, că adecă nu numai că nu îngădue de a fi trup, ci nici celelalte nu pot fi. „Şi de ar fi tot trupul auz, zice, unde ar fi mirosul“?

Apoi fiindcă şi aşà se tulburau şi nelinişteau, apoi ceia ce a făcut mai sus, aceasta o face şi acum. Dupre cum acolo mângâindu-i prin folosul lor mai întâi, iară după aceia li-a şi închis gura, zicând cu mânie: „Toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărţind deosebi fiecăruia precum voeşte“, tot aşà şi aici aducând mai intâi raţionamente, prin care a arătat interesul pentru care s'a făcut aşà, la urmă iarăşi ridică totul la voinţa lui Dumnezeu, zicând: „Iară acum a pus Dumnezeu mădulările, pre unul fiecare dintre dânsele în trup, precum a voit“ (Vers. 18). Dupre cum a spus de Duh „precum voeşte“ tot aşà şi aici „dupre cum a voit“. Deci, nu cercetà cauza, de ce aşà, şi de ce nu este aşà, căci chiar de am aveà mii de cuvinte spre a respunde, totuşi nu vom puteà respunde aşà de bine, ca atunci când vom spune că «aşà a voit meşterul cel minunat, şi aşà s'a făcut». Că dupre cum este interesul şi folosinţa fiecăruia, aşà voeşte şi aşà face. Deci, dacă nouă nu ni este slobod de a cercetà în amănunţime mădulările trupului, apoi cu atât mai mult mădulările bisericei. Şi priveşte înţelepciunea apostolului, căci el a pus deosebirea nu în natura lor, nici în energiea sau în rolul ce-l au, ci în poziţiunea locurilor ce ocupă în trup. „Iară acum, zice, a pus Dumnezeu mădulările, pre unul fiecare dintre dânsele în trup, precum a voit“. Şi bine a zis „fiecare“, căci prin aceasta arată interesul tuturor. «Nu poţi să spui că pe acesta l-a rânduit aşà, iară pe celălalt nu, ci fiecare se găseşte acolo după voinţa lui Dumnezeu». Aşà că şi interesul piciorului este ca să remână acolo unde s'a rânduit, şi nu numai a capului, iară dacă şi-ar schimbà locul, lăsându-şi locul ce-l aveà, şi ar trece în alt loc, chiar de i s'ar păreà ca e mai bun şi mai superior, apoi atunci totul a perdut şi s'a nimicit, fiindcă îşi perde şi locul ce-l aveà, şi nici pe altul nu-l poate ocupà.

„Iară de ar fi fost toate un mădulariu, unde

ar fi trupul? Iară acum multe mădulări cu adevărat sunt, dară un trup este“ (Vers. 19. 20). Deci, închizându-li gura îndeajuns prin orânduirea lui Dumnezeu, iarăşi pune la mijloc raţionamente omeneşti, şi nici aceasta n'o face într'una, nici ceialaltă, ci îşi variează vorba schimbându-le. Cel ce numai cât închide gura altora, tulbură pe auditoriu, precum şi dacă îl deprinde de a cere cauza tuturor lucrurilor, prin aceasta îl vatămă în credinţă. De aceia Pavel face într'una şi pe aceia şi pe aceasta, ca astfeliu să şi creadă, în acelaşi timp şi să nu se tulbure; şi după ce li astupă gura, iarăşi li dă voe a vorbì. Şi gândeşte-te la silinţa ce o pune el şi la biruinţa căpătată, căci dela aceia tocmai de unde ii credeau că nu sunt egali, şi că mare este deosebirea dintre dânşii, dela aceia, zic, el arată că sunt egali. Cum aceasta? Eu o voiu spune. „Iară de ar fi fost toate un mădulariu, zice, unde ar fi trupul“? Ceia ce el spune, aceasta însamnă: «Dacă, zice, n'ar fi între voi această deosebire mare, nu aţi fi trup, şi trup nefiind, nu aţi fi unul şi acelaşi, iară dacă nu aţi fi unul şi acelaşi, cum aţi fi egali? Acum însă, fiindcă nu cu toţii aveţi unul şi acelaşi char, apoi sunteţi pentru aceasta un trup; iară trup fiind, toţi sunteţi una, şi întru nimic nu sunteţi deosebiţi unii de alţii, în raport cu trupul. In cât că această deosebire mai ales este care face egalitatea dintre mădulări». De aceia a şi adaos imedieat: „Iară acum multe mădulări cu adevărat sunt, dară un trup este“.

[1]) Acestea cugetându-le, iubiţilor, toată zavistiea să o lepădăm dela noi, şi nici să nu invidiem pre cei ce au mai mari charuri decât noi, nici să dispreţuim pre cei ce au daruri mai mici decât noi, căci aşà a voit Dumnezeu. Deci să nu ne împotrivim voinţei lui Dumnezeu. Iară de te tulburi încă, apoi gândeşte-te că de multe-ori cel crezut superior ţie, nu poate face, sau nu poate îndeplinì rolul tău. In cât că, chiar dacă ai fi inferior lui, în aceasta tu il întreci; şi chiar superior de ţi-ar fi, în aceasta îţi este inferior, şi prin aceasta este egalitate. Căci şi în trupul omului cele mici nu se pare că

[1]) *Partea morală*. Laudă adusă văduvelor sărace, care stărueau pe lângă biserici, şi că noi nu trebuie a ne teme de sărăcie, şi a dispreţui virtutea. *(Veron)*.

contribuie puţin de tot în funcţionarea organismului, fiindcă de multe ori vatămă chiar şi pe cele crezute mari, când acelea nu 'şi vor îndeplinì rolul lor. In adevăr, iubiţilor, ce poate fi mai dispreţuit şi mai nebăgat în samă din trupul omenesc, ca firele de păr? Dară iată că dacă vei smulge aceste firişoare de păr dispreţuite, dela sprincenele şi genele dedeasupra ochilor, ai făcut ca să dispară frumuseţea feţei, şi chiar ochiul nu se mai pare a fi frumos şi sănătos. De şi paguba aceasta a fost întâmplătoare, cu toate acestea chiar şi aşà s'a desfigurat ori-ce frumuseţe, şi nu numai frumuseţa, ci şi ochii sunt vătămaţi în funcţionarea lor. Fiecare din mădulările trupului nostru are o acţiune proprie a sa, şi comună, în acelaşi timp şi frumuseţa lui este şi proprie a sa, şi comună în trupul omului, şi se pare că aceste mădulări sunt dispărţite între dânsele, şi că cu toate acestea sunt legate cu toatele împreună exact, aşà că, când unul este vătămat, şi celalalt se pierde împreună. Gândeşte-te bine: Fie de exemplu nişte ochi strălucitori, obraji frumoşi şi surizitori, buze roşii, nas drept, şi sprincene groase şi întinse;—dară dacă întâmplătoriu unul din toate acestea s'ar vătămà, apoi vătămată va fi frumuseţa tuturor în general, şi toate se vor înfăţoşà privitorului pline de tristeţă, şi frumuseţa dinainte prefăcută într'o sluţenie scârboasă. De vei încrestà de pildă numai vârful nasului, iată că deodată ai vătămat mult frumuseţa tuturor, de şi vătămarea de altfeliu este numai a unui mădulariu. De asemenea şi cu mâna, că dacă vei desbărnà unghica unui deget numai, acelaşi lucru îl vei vedeà. Şi dacă voeşti a vedeà pretecându-se acelaşi lucru şi cu energiea sau acţiunea mădularelor, apoi taie un deget dela mână, şi vei vedeà pe celelalte degete devenind mai leneşe, şi nemai făcând deopotrivă ceia ce se cade a face. Deci, fiindcă perderea sau vătămarea unui mădulariu este o sluţire obştească a tuturor celorlalte, şi dacă păstrarea lui este spre podoaba şi frumuseţa celorlalte, apoi să nu ne mândrim, şi nici să despreţuim pe aproapele, fiindcă prin acel mic şi nebăgat în samă mădulariu, chiar şi cel mare este frumos şi sănătos, şi prin genele dedeasupra ochiului acesta este împodobit şi sănătos. Astfeliu că cel ce se războeşte contra fratelui, contra sa se războeşte, şi vătămarea ce-i pricinueşte nu se întinde numai până la acela, ci şi el va suferi nu puţină pagubă.

Deci, ca să nu se întâmple aceasta, apoi să ne îngrijim, iubiţilor, deale aproapelui ca de ale noastre, şi aceasta icoană a trupului ce am descris-o până aici, să o transportăm acum în biserică, şi să ne îngrijim de toţi cei de aici ca de mădulările noastre. Fiindcă şi în biserică sunt multe şi diferite mădulări, unele mai cinstite, altele mai inferioare, precum: sunt de pildă choruri de fecioare, sunt şi asociaţii de văduve, sunt şi în căsătorii familii care strălucesc prin vieaţa curată, şi, în fine, multe sunt gradele virtuţei. Deasemenea şi în privinţa milosteniei iarăşi acelaşi lucru, căci de pildă uniia 'şi-au împrăştieat toate averile în milostenii, alţii se îngrijăsc a da numai atât cât este de trebuinţă, şi mai mult nu, iară alţii dau din prisosinţa celor ce au;—dară aceştiia toţi unul pe altul se împodobesc prin faptele lor, şi dacă cel ce dă mai mult ar dispreţuì pe cel ce dă mai puţin, apoi de sigur că pe dânsul s'a vătămat mai mult. Dacă o fecioară de pildă ar batjocori pe femeia măritată, apoi nu puţin 'şi-ar ciuntì din plata ce are a luà; cel ce împrăştie toate averile sale, dacă ar batjocorì pe cel ce nu face aşà, apoi atunci multe din ostenelele lui le-a cheltuit în zadar. Şi ce spun eu de fecioare, de văduve şi de bărbaţi lipsiţi? Căci ce este mai ordinar ca cei ce cerşetoresc? Şi cu toate acestea şi aceştiia împlinesc o mare nevoie în biserică, pironiţi de uşile bisericei şi procurând bisericei prin aceasta o podoabă foarte mare, căci fără dânşii nici n'ar fi întreagă, aşà zicând, plinitatea bisericei. Ceia ce şi apostolii simţind, încă dela început au legiuit — ca şi altele multe — ca să fie şi văduve în biserică, şi atâta îngrijire au avut de aceasta, în cât au şi orânduit asupra lor şeapte diaconi ca să se îngrijască de ele. Dupre cum în numărul mădularelor bisericei pun pe Episcopi, pe Presviteri, pe Diaconi, pe fecioare şi pe cei ce se înfrânează, tot aşà pun şi pe văduve, căci acestea nu îndeplinesc o trebuinţă cum s'ar întâmplà în biserică. Tu dacă vrai vii la biserică, pe când acestea zi şi noapte sunt aici de faţă şi cântă, nu numai pentru eleimosina ce o capătă,—fiindcă dacă ar fi vorba de aceasta, apoi ar puteà să se ducă în târg dacă ar voi ca să cerşească, sau pe la respintiile drumurilor,—ci au în purtarea lor şi evlavie nu puţină.

Căci, în adevăr, priveşte în ce cuptor de sărăcie se găsesc ele, şi totuşi nu le-ar auzì cinevà blestemându-şi

soarta, sau fiind scârbite, dupre cum fac mulţi din cei bogaţi. Şi unele dintre dânsele de multe-ori se culcă flămânde, iară altele stau într'una înmărmurite de frig, şi cu toate acestea ele îşi petrec vieaţa în mulţămiri şi doxologii lui Dumnezeu. De li dai vr'un obol, ele mulţămesc şi se roagă lui Dumnezeu pentru cel ce li-a dat, iară dacă nu li dai nimic, ele nici atunci nu sunt nemulţămite, ci şi aşà binecuvintează, şi nimic nu doresc mai mult, decât să se bucure de hrana zilnică. «Chiar dacă n'am voi, zici tu, totuşi nevoea ne face de a le ajutà». De ce, spune'mi? Şi pentru ce ai grăit această vorbă amară? Oare nu sunt şi meşteşuguri de acelea, uricioase negreşit, care aduc folos bătrânilor şi bătrânelor? Nu puteau pare-că, dacă ar fi voit, să trăiască bine fără să muncească, şi din acea îndeletnicire urîtă să se hrănească cu îmbelşugare? Nu vezi câţi bărbaţi şi câte femei ajunse în această vârstă devin mijlocitoare şi pezevenche de fete sau femei tinere, sau şi alte slujbe de acest feliu, şi trăiesc bine, se hrănesc şi se dezmeardă? Nu aşà însă fac acestea, ci preferă chiar de a se prăpădi, decât să-şi necinstească vieaţa lor, şi să-şi vândă mântuirea sufletului. De aceia stau toată ziua cu mâna întinsă, pregătindu-ţi ţie doctorie de mântuirea sufletului tău. Nici un doctor n'ar puteà să taie cu ferul ce-l ţine în mână putreziciunea ranelor, cu atâta iscusinţă şi reuşită, ca săracul, care întinzându-şi mâna şi primind eleimosina taie şi curăţă ranele sufleteşti. Şi ceia ce este minunat, că el face această vindecare fără să pricinuească durere sau suferinţă. Acel sărac care şade înaintea uşilor bisericei, prin tăcerea şi privirea lui vă vorbeşte nu mai puţin decât noi, care stăm în fruntea poporului şi care vă sfătuim cele de folos vouă. Noi în fiecare zi vă spunem, zicând: «Nu cugetà lucruri mari, omule, fiindcă natura omenească este foarte schimbăcioasă şi nestatornică; tinereţa merge cu paşi repezi spre bătrâneţă, frumuseţa spre sluţenie, puterea spre slăbăciune, sănătatea spre boală, slava spre necinste, bogăţiea spre sărăcie, cinstea spre dispreţ. Aşà dară toate ale noastre se asamănă cu un puhoiu furios, care de loc nu vrea să steà, ci se grăbeşte spre sfârşit».

Dară şi săracii acelaşi lucru vă sfătuiesc prin vederea, şi prin exemplul lor — dacă nu chiar şi mai mult — care este mai lămurit decât orice sfat. Căci, câţi oare din cei ce stau afară acum n'au înflorit în ti-

nereță și n'au săvârșit lucruri mari? Câți oare din acești nenorociți desfigurați n'au întrecut odinioară cu puterea trupului și cu frumusețea pe mulți alții? Dară nu vă îndoiți de cele ce spun, și nu rîdeți, căci vieața omenească este încărcată cu mii de exemple de acest feliu. Că dacă dintre cei proști și umiliți de multe-ori au ajuns mulți până și împărați, apoi ce poate fi de mirare dacă din mari și slăviți au ajuns mici și disprețuiți? Căci faptul acela e mai minunat, pe când cel din urmă este dintre acele ce se petrec zilnic. Astfeliu că nu trebuie a ne îndoì, dacă uniia dintr'aceștiia au strălucit odinioară și în meșteșuguri, și în oaste, și în bogăție, ci încă trebuie a-i miluì cu multă simpatie, și a ne teme de noi, nu cumvà și noi să pătimim aceleași nenorociri, fiindcă și noi suntem oameni, și stăm pe aceiași pantă alunecoasă și nestatornică.

Dară poate se va găsì cinevà dintre cei nerecunoscători și obișnuiți de a luà în deridere și a protestà cele vorbite, luându-ne în bătae de joc și zicând: «până când oare ni vei tot vorbì de săraci și de cerșetori în predicele tale, și nu vei contenì odată cu aceasta, prorocindu-ni nenorociri și sărăcie, și silindu-te oare-cum de a ne face săraci»? Dară eu nu mă silesc să vă fac săraci, omule, grăind acestea, ci mă silesc ca să vă deschid bogățiile cerului, fiindcă și cel ce pomenește celui sănătos de bolnavi, și îi povestește suferințile și durerile acelora, nu îi spune doară cu scop de a-l îmbolnăvì, ci pentru ca să-și păstreze sănătatea, tăind oare-cum lenea și trândăviea lui prin frica celor întâmplate bolnavilor. În adevăr, că sărăciea vi se pare grozavă și înfricoșată, și chiar numai auzind de ea. Apoi tocmai de aceia suntem săraci, fiindcă ne temem de sărăcie, chiar dacă am aveà mii de talanți. Nu este sărac cel ce n'are nimic, ci cel ce se teme de sărăcie, pentrucă în nenorociri noi nu plângem pe cei ce sufăr răle mari, ci credem vrednici de plâns pe cei ce nu știu a suferì acele răle, chiar de ar fi cât de mici, iară pe cei ce știu a le suferì noi îi credem vrednici de laude și de cununi. Și cum că așà este lucrul, apoi spune'mi: pe cine lăudăm noi în luptele Olimpieace? Pe cei ce sunt loviți grozav și nu simt dureri, ci țin capul sus, sau pe cei cari fug dela cele dintâi rane căpăiate? Oare nu pe cei dintâi îi și încununăm ca voinici și bărbătoși, iară pe ceşti din urmă îi rîdem ca pe niște fricoși și fără vlagă în ii? Apoi tot

așà facém și în privința faptelor vieței, căci pe cel ce suferc toate cu ușurință noi îl încununăm, dupre cum încununăm pre atletul din luptele Olimpicace, pe când pe celalalt noi îl plângem fiindcă îi este frică și tremură de cele răle, ba încă este cuprins de frică chiar și mai 'nainte de a primi vr'o rană. Căci și în luptele Olimpicace, când luptătorul fuge chiar mai 'nainte de a ridicà mâna antagonistul lui și mai 'nainte de a căpătà vr'o rană, atunci el se face de rìs, ca fricos, molatic și necapabil de niște astfeliu de ostenele. Intocmai așà se întâmplă și cu cei ce se tem de sărăcie, și nu pot să sufere nici măcar a se gândì la ea.

Deci, nu noi vă facem pe voi săraci, ci voi înși-vă. Dară atunci, cum să nu-și bată joc diavolul de tine, văzându-te înfricoșat și tremurând chiar mai înainte de a te atacà? Și când tu o iai aceasta ca un fel de spaimă de dânsul, apoi la urmă nici nu mai este nevoe de a te atacà, ci lăsându-te să ai avere, el prin frica de pagubă a acelei averi te va face mai moale decât ceara. Fiindcă dupre cum am mai spus, după ce am pătimit un rău oarecare, noi nu-l mai credem atât de grozav, — la caz de s'ar repetà — dupre cum îl credeam mai înainte. Deci, ca nu cumvà să câștige cinevà o astfeliu de virtute, apoi el (diavolul) îl ține într'o frică neîncetată, și mai înainte de orice ispită îl ține într'o frică mare, muindu-l astfeliu mai tare de cât ceara. Căci, un astfeliu de om este mai moale decât ceara, și cu o vieață mai ticăloasă decât a lui Cain, temându-se pentru cele ce are dejà cu prisosință, și scârbindu-se pentru cele ce nu are, și iarăși pentru cele ce are tremurând, și stăpânind averea ca un rob nerecunoscătoriu, fiind încunjurat de o mulțime de patimi, care de care mai absurde, fiindcă și pofta dobitocească, și frica cea de multe feluri, și groaza îi stăpânește pe acești nenorociți, cari seamănă cu o corabie purtată de vînturi în toate părțile, și trece prin multe furtuni.

Dară oare pentru un astfeliu de om nu e mult mai bine de a murì, decât de a fi veșnic într'o astfeliu de tortură? — fiindcă și pentru Cain mai de preferat erà să moara decât să tremure într'una.

Deci, ca nu cumvà și noi să pătimim de acestea, apoi să disprețuim cursele ce ni întinde diavolul, să rupem lațurile lui, să tocim ascuțitul cel grozav al săgeților lui, și, în fine, să-i închidem orice intrare în ce-

tatea sufletului nostru. Dacă tu, de pildă, îţi baţi joc de averi, el nu are unde să te lovească, nu are de unde să te înşface, căci ai scos rădăcina rălelor, şi când ai scos rădăcina, nici rod rău nu va mai ieşi de acolo. Acestea le grăim pururea, şi nu contenim de a le grăi; dară dacă folosim sau nu cu ceva din aceste vorbe, aceasta o va arătă aceă zi, care se va descoperi în foc, care va cercă faptele fiecăruia, care va arătă luminile acele strălucite şi pe cele întunecate. Atunci şi cel ce are cu sine untdelemn, şi cel ce nu are, va sta de faţă. Dară, să nu fie a ne aflà vre-unul lipsit de această mângâere, ci cu toţii înfăţoşând înaintea mirelui filantropie din belşug, şi având făcliile aprinse, să putem întrà împreună cu el în camara cea de nuntă, fiindcă nimic nu este mai grozav şi mai dureros, ca acea voce pe care vor auzi-o atunci cei ce nu au cu dânşii eleimosină din belşug, când mirile va zice: „Nu vă ştiu pre voi". Dară fie, ca să nu auzim asemenea voce, ci pe acea dulce şi dorită de noi „Veniţi binecuvântaţii părintelui meu de moşteniţi împărăţiea care este gătită vouă dela întemeerea lumei" (Math. 25, 12, 34). Astfeliu vom petrece şi aici o vieaţă fericită, în acelaşi timp şi în vieaţa viitoare ne vom bucurà de toate bunătăţile care covârşăsc şi mintea omenească. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXXI

„Şi nu poate ochiul să zică mânii: n'am trebuinţă de tine; sau iarăşi capul picioarelor: n'am trebuinţă de voi„ (Cap. 12, 21).

Moderând deci invidiea celor cu charuri mai mici, şi scoţându-li din inimă supărarea ce o aveau poate, fiindcă ceilalţi se învrednicise de mai mari charuri, la urmă el moderează şi trufiea acelora cari primise charuri mai mari — iară aceasta o face şi acolo unde vorbeà

cătră dânşii, căci a spune că lucrul este din char, iară nu din faptele noastre, aceasta învederează — iară aici el tot acelaşi lucru îl arată, slujindu-se de aceiaşi icoană. Deci, dela trup şi unitatea mădulărilor lui, el păşeşte mai departe în comparaţiunea mădulărilor, ceia ce mai ales căutau dânşii ca să afli, fiindcă nu atâta puteà să-i mângâie pe dânşii că sunt un trup, pe cât ca să afle că chiar şi între dânşii ca mădulări a trupului bisericei nu erà vre-o deosebire mare, căci zice: „Nu poate ochiul să zică mânii: n'am trebuinţă de tine; sau iarăşi capul picioarelor: n'am trebuinţă de voi". Că dacă darul poate este mai mic, este cu toate acestea foarte trebuitoriu, şi dupre cum în trup nefiind acel mădulariu inferior, multe sunt împedecate în mersul lor firesc, tot aşà şi fără cel cu charul mic schiopătează, toată plinitatea bisericei. Şi n'a spus: «nu va zice ochiul mânii», ci „nu poate ochiul să zică mânii", aşà că chiar de ar voi, chiar de ar zice, totuşi nu primeşte şi nici că poate să aibă vre-o urmare. De aceia el luând amândouă extremităţile, îşi mânueşle cuvântul între aceste două, mai întâi vorbind de mână şi ochiu, al doilea apoi de cap şi picioare, mărind pe nesimţite exemplul. Căci, ce este mai ordinar ca picioarele, sau ce este mai de preţ şi mai cinstit, cum şi mai trebuitoriu ca capul? — fiindcă capul mai cu samă este aceia ce numim noi „om". Şi cu toate acestea nu se poate spune că capul este destoinic numai prin sine, că nu mai are nevoie de ajutorul altor mădulari, sau că el ar puteà pe toate să le facă, pentrucă de ar fi aşà, apoi atunci picioarele în zadar le-am mai aveà. Şi încă n'a stat numai aici, ci caută a mai pune şi o altă iperbolă, ceia ce dealtfeliu obişnueşte a face pretutindeni, adecă se sileşte nu numai de a le aduce toate la acelaşi punct, sau de a le egalà, ci păşeşte şi mai departe.

De aceia a şi adaos, zicând: „Şi care ni se pare că sunt mai necinstite la trup, acestora cinste mai multă li dăm; şi cele nesocotite (hulite, nebăgate în samă) ale noastre, mai multă slavă au", pretutindeni punând comparaţiunea dintre mădulările trupului, mângâind pe unul şi moderând pe altul. «Nu zic aceasta, că cele mari au numai nevoie de

cele mici, zice, ci că încă au mare nevoie, căci ceia ce este slab în noi, ceia ce este necinstit, aceasta este trebuitoriu și se bucură de o mare cinste. Și bine a zis: „care ni se par a fi mai necinstite“ și „care se socotesc a fi mai slabe“, arătând că aceasta nu vine dela înseși natura lucrurilor, ci dela părerea și judecata celor mulți, căci nimic nu este în trupul nostru necinstit, de oarece toate sunt lucrurile lui Dumnezeu. In adevăr, ce se pare a fi mai necinstit, ca membrele genitale din trupul nostru? Și cu toate acestea tocmai acestea se bucură de cea mai mare cinste, căci chiar și cei mai săraci și cari ar avea trupul gol, totuși n'ar puteà suferì ca să arate acele membre goale. Deși dealtfeliu nu în așà chip este ordinea celor necinstite, căci ar trebuì mai ales să fie disprețuite de celelalte. Așà de pildă, sluga cea necinstită dintr'o casă, nu numai că nu se bucură de o mai multă îngrijire ca celelalte, dară nu se învrednicește nici de îngrijirea acelora. Astfeliu că dacă și membrele genitale ar fi necinstite, nu numai că n'ar trebui să se bucure de o mai mare îngrijire, dară nici de îngrijirea celorlalte; acum însă ele se bucură de o mai mare îngrijire, și aceasta prin înțelepciunea lui Dumnezeu ~~care lucrează~~ în așà feliu. Unora li-a dat în înseși natura lor de a nu aveà nevoie de ajutorul altora, iară altora fiindcă nu li-a dat aceasta, apoi ne-a îndatorat pe noi ca să li venim în ajutor, însă nu pentru aceasta sunt necinstite. De pildă, animalele trăiesc în natură fără să aibă nevoie de haine, sau încălțăminte, și multe nici de acoperământ, — însă dacă trupul nostru are nevoie de asemenea îngrijiri, apoi nu se poate zice de aici că este mai necinstit decât trupul animalelor. Ba încă dacă ar examinà cineva cu toată băgarea de samă, ar vedeà de pildă că membrele genitale — crezute ca necinstite — sunt și cinstite, și trebuitoare, ceia ce dealtfeliu și apostolul lasă a se înțelege, și hotărăște de a se bucură de mai multă cinste, nu numai prin îngrijirea noastră, ci și prin înseși firea lucrurilor. De aceia când zice că sunt slabe și necinstite el întrebuințează expresiunea „care se socotesc“ sau „cele părute“, iară când zice că sunt trebuitoare, nu mai spune, că se socotesc sau sunt părute, ci că sunt trebuitoare, — și cu drept cuvânt, fiindcă aceste membre sunt trebuitoare la facerea copiilor și la continuarea

neamului nostru omenesc. De aceia şi legiuitorii Romanilor pedepseau aspru pe cei ce ciunteau aceste membre, sau făceau pe aşà zişii eunuci, fiindcă prin aceasta vătămau genul omenesc, în acelaşi timp îşi băteau joc şi de natură, şi deci acei neruşinaţi erau aspru pedepsiţi, ca uniia ce defăimau creaturile lui Dumnezeu. Dupre cum mulţi au blăstămat şi poate blăstamă vinul din cauza beţivilor, sau natura femeilor din cauza curvelor, tot aşà au crezut şi membrele genitale de necinstite, din cauza acelora cari nu le-au întrebuinţat dupre cum trebuie. Insă nu este aşà; nu în natura lucrului stă păcatul, ci el se naşte în libera voinţă a celui ce-l face. Uniia cred că sub cele slabe şi necinstite, cele trebuitoare şi care se bucură de o mai mare cinste, Pavel a înţeles ochii şi picioarele, adecă sub denumirea de slabe şi trebuitoare înţelege ochii, că adecă fiind slabi cu puterea, covârşesc cu trebuinţa ce omul are de dânşii, iară sub numele de cele necinstite înţelege picioarele, fiindcă şi ele se bucură de o mare îngrijire.

Apoi ca nu cumvà să nu mai ajungă la vre-o altă exageraţie, zice imedieat: „Iară cele de cinste ale noastre n'au trebuinţă“ (Vers. 24). Ca să nu zică cinevà: «Dară, ce fel de raţiune este aici, ca pe cele cinstite să li dispreţuim, iara celor necinstite să li dăm întâietate şi cinste?» apoi iată că el răspunde şi pare că ar zice: «Nu dispreţuindu-le facem aceasta, ci pentru că nu au nevoe de aceasta». Şi priveşte cum el punând în scurt lauda acestora, adecă atâta pe câta erà de folos şi de trebuinţă, a trecut imedieat mai departe. Dară nemulţămit numai cu aceasta, el a adaos şi cauza, zicând: „ci Dumnezeu a tocmit (combinat) trupul celui mai de jos, mai multă cinste dând, ca să nu fie dezbinare în trup“. Deci, dacă Dumnezeu a întocmit sau a combinat trupul aşà precum este, apoi n'a lăsat ca cele mai necinstite să se vadă, fiindcă ceia ce este întocmit, adecă combinat sau amestecat, precum sunt mădulările trupului, una devin prin amestecare, şi nu se arată ceia ce erà mai nainte. Şi priveşte cu câtă înţelepciune trece cu vederea defectele sau lipsurile acelor mădulări, zicând: „celui mai de jos“ sau «celui cu lipsuri, celui defectuos» (τῷ ὑστεροῦντι = celui din urmă, celui lipsit, celui defectuos).

N'a zis «celui necinstit, celui scârbos, ci „celui mai de jos". Şi cum e mai de jos? Prin natura lui. „Mai multă cinste dând". Şi de ce oare? „Ca să nu fie dezbinare în trup". Fiindcă deşi se bucurau de multe mângâieri, dânşii totuşi erau scârbiţi ca unii ce primise charuri mai mici, apoi apostolul arată aici, că prin aceasta încă mai mult au fost cinstiţi. „Celui mai de jos", zice, mai multă cinste dând". Mai departe el pune şi raţiunea de ce aşà, arătând că dacă a făcut pe unele mai inferioare, adecă mai jos decât celelalte, apoi aceasta a fost din cauză că aşà erà interesul şi folosinţa trupului. Şi care este raţiunea? „Ca să nu fie dezbinare în trup", zice. N'a zis: «între mădulări», ci „în trup". Dealtfeliu mare ar fi fost asuprirea şi nedreptatea, ca unele să fie îngrijite şi de natură şi de noi, iară altele nici dintr'o parte, şi atunci de sigur că s'ar dezbinà unele de altele, ne mai putând suferi legătura dintre ele, iară dezbinându-se de celelalte, de sigur că şi acelea vor fi vătămate.

Ai văzut cum a arătat că este trebuitoriu a se da o mai multă şi mai mare cinste mădularului celui mai de jos? «Dacă nu s'ar face aşà, zice, apoi atunci vătămarea ar fi deopotrivă pentru toate. Că dacă aceste mădulări inferioare nu s'ar bucurà de o mare îngrijire din partea noastră, s'ar vătămà neavând nici un ajutoriu dela naturà; vătămându-se s'ar pierde; pierzându-se s'ar dezbinà de trup; dezbinându-se acestea de trup, atunci şi celelalte mădulări cu mult mai superioare acestora s'ar pierde». Ai văzut cum dela îngrijirea acelora vine şi scăparea acestora? Nu atâta în natura lor îşi au existenţa sau fiinţa lor, pe cât că sunt cu toatele într'un trup, sau mai bine zis, că cu toatele formează un trup. De aceia, dacă trupul se pierde, apoi atunci nu au nici un folos din sănătatea lor în parte; căci de pildă dacă rămâne ochiul, sau dacă nasul îşi păstrează sănătatea sa după ce legătura dintre dânsele (mădulari) s'a dezlegat, apoi nici un folos nu vor mai aveà, pe când dacă legătura aceasta este în fiinţă, chiar de s'ar vătămà acele mădulari, totuşi îşi vor recâştigà sănătatea.

Dară poate ar zice cineva: «Aceasta şi-ar aveà cuvântul în trupul omenesc, adecă că cel mai de jos a

luat o mai mare cinste, dară cu privire la oameni cum s'ar puteà petrece aceasta»? Apoi tocmai printre oameni s'ar puteà vedeà petrecându-se mai cu seamă acest fapt. Căci și cei ce au venit la lucru în ceasul al unsprezecelea, ii cei întâi au luat plată; deasemenea oaea cea pierdută a făcut pe păstor ca lăsând pe cele nouăzeci și nouă să aierge după dânsa, și ridicând-o pre umere să o ducă înapoi la turmă; și fiul cel pierdut s'a bucurat de mai multă cinste decât cel cinstit și lăudat de tatăl său; și tâlharul a fost încununat și proclamat mai înainte de apostoli. Dară și în parabola cu talanții ar puteà vedeà cinevà petrecându-se aceasta, fiindcă și cel ce a primit cinci talanți, și cel ce a primit doi s'au învrednicit de aceiași plată, ba încă acesta din urmă s'a bucurat de o mai mare îngrijire, fiindcă dacă i s'ar fi încredințat cei cinci, neputând a-i întrebuința, ar fi pierdut totul, pe când acum primind numai pe cei doi, el și-a îndeplinit și datoriea sa, în acelaşi timp s'a învrednicit și de plata celui cu cinci, și prin urmare, cu atât mai mult l'a întrecut pe acesta, cu cât și ostenele a pus mai puține, și s'a învrednicit și acelorași cununi. Deși om erà și el ca și cel ce primise cinci, cu toate acestea stăpânul nu-l cetărâște, nici nu-l silește de a se trudi la fel cu celalalt, și nici nu-i zice «de ce nu poți ca să ieai și să întrebuințezi cinci talanți»? — căci cu dreptate i-ar fi zis; ci l'a încununat și pe acesta.

Acestea știindu-le, voi cei mari nu disprețuiți pre cei mai mici și mai inferiori vouă, ca nu cumvà mai înainte de dânșii să vă vătămați pre voi înși-vă, căci dezbinându-se ii întregul trup se pierde. Fiindcă ce alt este trupul, decât că mai multe mădulări sunt unite la un loc? dupre cum și apostolul zice: „că și trupul nu este un madulariu, ci multe“. Deci, dacă aceasta este trup, apoi atunci să ne îngrijim ca cele multe să rămână multe, căci dacă nu se face așà, apoi vătămarea devine mortală. De aceia și apostolul nu numai aceasta pretinde, adecă de a nu ne dezbinà unii de alții, ci încă a ne și unì puternic. Zicând deci „ca să nu fie dezbinare în trup“, el nu s'a mulțămit numai cu atâta, ci a adaos imedieat: „ci să se îngrijască mădulările între sine, asemenea unul de altul“, punând aici și o altă cauză, pentru ca cel inferior să se bucure de

o mai mare îngrijire şi cinste. Dumnezeu a iconomisit aşà, nu numai ca să nu se dezbine unul de altul, ci ca între dânsele să fie şi dragoste multă şi concordie. Deci, dacă fiinţa sau existenţa fiecăruia stă în mântuirea aproapelui, apoi să nu'mi spui de mare sau mic, de superior sau inferior, căci aici nu este mare şi mic. Rămânând în trup, este cu putinţă de a vedeà şi judecà deosebirea dintre ele; pierzându-se însă, nu mai este cu putinţă, — şi se pierde la sigur, când cele mici nu stau în locul lor.

Deci, dacă şi cele mari se perd — din pricină că cele mici s'au dezbinat — apoi atunci sunt datoare şi acestea de a îngrijì de cele mici, de vreme ce în mântuirea acestora stă şi mântuirea lor. Aşà că de vei spune de mii de ori că acel mădulariu este necinstit şi inferior, şi dacă nu vei îngrijì deopotrivă de dânsul ca şi de tine, ci-l vei lăsà în părăsire ca mai mic, vătămarea se va resfrânge asupra ta. De aceia n'a zis simplu: ca mădulările să îngrijască unele de altele, ci a adaos: „ci să se îngrijască între sine asemenea unul de altul“, adecă la feliu, aşà că cel mic să se bucure de aceiaşi îngrijire ca şi cel mare. Prin urmare, să nu zici, că cutare este cum s'ar întâmplà, ci gândeşte-te că este şi el mădulariu al aceluiaşi trup, care le combină şi le uneşte pe toate, şi dupre cum ochiul, aşà şi acesta face ca trupul să fie trup. Când trupul este zidit, nici unul din mădulare n'are mai mult decât celalalt, fiindcă pe trup îl fac cele multe şi diferite la un loc, iară nu cutare care este mare, sau cutare care este mic. Dupre cum tu ca mare şi superior compui trupul, tot aşà şi acesta care este mic, aşà că micimea lui devine egalitate în zidirea trupului, şi el devine deopotrivă ţie în acest complex de mădulare, numit trup, ba încă el te împuterniceşte pe tine, iară aceasta se vede din următorul fapt. Fie, de pildă, toate mădulările ochiu sau cap, şi nici unul din ele să nu fie nici mai mare, nici mai mic; apoi atunci oare nu se va perde trupul? De sigur că se va perde. Şi iarăşi dacă toate ar fi mici sau inferioare, acelaşi lucru se va întâmplà, aşà că şi prin aceasta cele mici sunt deopotrivă cu cele mari. Şi dacă se poate spune încă cevà mai mult, apoi pentru ca trupul să rămână în stare bună, este de trebuinţă că cel mic să fie mic, în cât că pentru tine este mic, ca astfeliu tu să rămâi mare.

De aceia cere aceiaşi îngrijire pentru toate, căci zicând: „ca să se îngrijască mădulările între sine“, explică mai departe „asemenea unul de altul“, precum şi aceasta o explică zicând: „Şi ori de pătimeşte un mădulariu, pătimesc toate mădulările dimpreună, ori de se slăveşte un mădulariu, împreună se bucură toate mădulările“. «Că de aceia, zice, a şi făcut îngrijirea comună, combinând unirea tuturor în o astfeliu de deosebire dintre dânsele, în cât în ori şi ce împrejurări comunitatea dintre dânsele să fie foarte mare. Că dacă îngrijirea de aproapele este mântuirea comună, apoi de necesitate că şi slava şi scârba trebuie a fi comune». Deci apostolul cere aici trei lucruri: de a nu se dezbinà, ci a se unì cu exactitate, de a îngrijì pentru toate deopotrivă, şi a considerà ca comune toate cele ce se întâmplă cu unul din ele. Mai sus a zis că celui mai de jos a dat mai mare cinste, pentru că are nevoie, arătând că chiar faptul că este mic şi nesocotit a devenit cauză de o mai mare cinste, iară aici le egalează şi în privinţa îngrijirei dintre dânsele. «De aceia a şi făcut, zice, ca acesta să se bucure de o mai mare cinste, ca nu cumvà să se bucure de o mai mică îngrijire». Şi nu numai de aici, ci aceste mădulări se leagă unele de altele şi prin împrejurările prin care trec, fie acele împrejurări bune sau răle, triste sau plăcute. Că dacă de pildă se înfige un spine în talpă, apoi de multe ori întregul trup simte şi se îngrijaşte, fiindcă şi spinarea se încovoae, şi pântecele împreună cu coapsele se concentrează, şi mânele — întocmai ca şi nişte slugi, sau ca nişte gardieni — apropiindu-se de piciorul rănit îi scot spinele cel înfipt, şi capul se apleacă, precum şi ochii privesc cu multă băgare de samă. Şi iată cum cel mai de jos, adecă talpa piciorului, fiindcă n'a putut să se ridice în sus, ci a silit oare-cum pe cap ca să se pogoare la dânsa, prin acest fapt a devenit egală cu capul şi s'a bucurat de aceiaşi cinste, şi mai ales că picioarele nu poartă pe cap prin char, sau prin graţie, ci din datorie. Astfeliu că dacă a fi cinstit este a covârşi sau a fi superior, şi dacă o astfeliu de cinste şi de îngrijire se datoreşte şi celui mai de jos, sau mai inferior, precum şi dacă toate celelalte mădulări simt durere împreună cu cel bolnav,

apoi această dovedește o mare egalitate. Ce poate fi mai inferior ca călcăiul sau talpa piciorului?

Și ce poate fi mai cinstit și mai superior ca capul? Dară iată că acesta se apleacă spre celalalt mădular, și toate celelalte simt împreună cu el. Și iarăși, ochii de pildă sufăr ceva; ei bine, toate celelalte simt durerea împreună cu dânșii, toate stau în nelucrare, căci nici picioarele nu pășesc, nici mânile nu lucrează, nici pântecile nu se mai bucură de cele obișnuite, — de și suferința este a ochilor. De ce dară pântecele se topește de suferință? De ce picioarele nu se mișcă? De ce legi mânele și nu le lași să lucreze? Fiindcă toate acestea sunt legate împreună cu celelalte, și, prin urmare, și cu ochii, și deci întregul trup pătimește într'un mod tainic. Dacă n'ar pătimi împreună, nici n'ar primi a se împărtăși de îngrijire.

De aceia zicând: „să se îngrijască mădulările între sine", a adaos imediat: „și ori de pătimește un mădulariu, pătimesc toate mădulările dimpreună, ori de se slăvește un mădulariu, împreună se bucură toate mădulările". «Și cum se bucură»? zici tu. Capul de pildă se încununează, și întregul om se slăvește; gura grăește, și ochii surîd și se bucură,—de și lauda nu este a frumuseței ochilor, ci a limbei care grăește. Și iarăși, niște ochi frumoși împodobesc pe întreaga femeie, precum și aceștiia la rândul lor devin veseli și plăcuți când de pildă nasul este drept și toate celelalte mădulări sunt plăcute și lăudate de lume; și tot dânșii lăcrămează cu îmbelșugare în scârbele și nenorocirile celorlalte mădulări, de și de altfeliu sunt cu totul teferi și nevătămați.

[1]) Toate acestea cugetându-le, iubiților, să imităm dragostea acestor mădulări, și să nu facem cu totul din contra, adecă să nu disprețuim rălele și nenorocirile aproapelui, nici să invidiem bunurile lui, fiindcă unele ca acestea sunt fapte de ale nebunilor și ale smintiților. Fiindcă și cel ce își scoate un ochiu, dă dovadă de cea mai mare nebunie, precum și cel ce'și taie mâna dă o dovadă strălucită de smintire. Deci, dacă aceasta se petrece cu mădularile trupului, apoi asemenea fapt și când

---

[1]) *Partea morală.* Contra invidioșilor. *(Veron).*

se petrece cu fratii e semn de o mare nebunie, şi nu puţină vătămare pricinueşte. Intru cât străluceşte, deci, aproapele tău, şi frumuseţa ta se vede, şi întregul trup este împodobit, căci frumuseţa şi strălucirea lui nu-l înconjoară numai pe el, ci te face şi pe tine a te mândrì de ea. Deci, dacă tu îl vei umilì pre dânsul, întregul trup îl vei face întunecat şi înjosit, şi nenorocirea ai intins-o atunci preste toate mădulările lui, precum şi dacă il păstrezi în strălucire, păstrezi frumuseţa întregului trup. Nimeni de pildă nu zice: «că este frumos ochiul» ci că «cutare este frumoasă» sau «ce frumoasă este cutare», şi dacă poate este lăudat şi admirat şi ochiul, apoi este lăudat după lauda adresată în comun tuturor celorlalte.

Aşà se întâmplă şi în biserică, că adecă dacă unii sunt lăudaţi şi aplaudaţi, apoi de lauda aceasta se bucură obştea întreagă. Că duşmanii nu împart nici-odată laudele, ci încă le împreună şi le unesc. Deci, dacă cinevà străluceşte în darul cuvântului, apoi nu numai pe acela îl laudă, ci pe întreaga biserică, căci nu zic «ce minunat bărbat este cutare», ci «iată ce minunat dascal au creştinii», aşà că lauda aceasta ii o-fac comună pentru cei din biserică. Apoi dacă Elinii, împreună totdeauna laudele, adecă le unesc şi nu le adresază numai unuia, ci la toţi în genere, tu le împarţi şi războeşti trupul tău, şi stai împotriva propriilor tale mădulări? Nu ştii că acest fapt pe toate le răstoarnă pe dos? Căci „Toată împărăţiea ce se împerechiază între sine... şi toată cetatea sau casa ce se împerechiază între sine, nu va stà“ (Math. 12, 25) zice. Nimic nu împarte şi nu învrăjbeşte atât de mult, ca invidiea şi zavistiea, această boală grozavă, care e lipsită de orice iertare, şi mai pustiitoare decât toate rălele, fiind ea însăşi rădăcina tuturor rălelor. Iubitoriul de argint atunci este mulţămit, când dânsul ià sau răpeşte dela altul, pe când zavistnicul atunci este mulţămit când altul nu ià, iară nu când el ià. Nenorocirea altora el o crede ca o binefacere a sa, şi nici de cum propriea sa fericire, devenind un duşman comun al naturei oamenilor, şi vătămând mădulările lui Christos; — decât care ce ar puteà fi mai nebunesc lucru? Demonul de sigur că zavistueşte, însă pe oameni, şi nici de cum pe demoni; iară tu om fiind, zavistueşti pe oameni, şi te răscoli

asupra celui de acelaşi neam cu tine, ceia ce nici demonul nu face? Şi de ce iertare te vei învrednici, de ce justificare, când văzând pe fratele tău progresând, tu, în loc să te bucuri, şi să te veseleşti, şi să te încununezi de aceasta, tremuri de invidie şi te îngălbineşti? Dacă tu voeşti poate a fi gelos, eu nu te împedic, însă numai în scop de a ajunge la aceiaşi înălţime cu el, iară nici de cum spre a-l pogorî pe dânsul de acolo; nu cu scop de a-l înjosi, ci spre a te ridică şi tu la aceiaşi superioritate, şi să arăţi aceleaşi virtuţi ca el. Aceasta este invidie sau gelozie frumoasă, de a imită, iară nu de a războì, de a nu fi scârbit pentru binele altora, ci a te nelinişti pentru rălele tale proprii, ceia ce invidiea face cu totul din contră, căci cel stăpânit de această patimă, de propriile sale păcate nu se îngrijaşte de loc, iară pentru binele străinilor el se topeşte de ciudă. Căci şi săracul nu se nelinişteşte atâta pentru propria sa sărăcie pe cât pentru propăşirea aproapelui, — decât care, ce ar puteà fi mai grozav? Acesta deci, prin acest fapt — dupre cum am zis — este mai rău şi decât cel lacom, fiindcă acela se bucură cel puţin când el ià sau răpeşte dela alţii, pe când pizmătareţul se bucură numai atunci când altul nu ià.

De aceia vă rog, ca părăsind acestă cale rea şi primejdioasă, să ne întoarcem spre acea invidie nobilă numită gelozie sau râvnă, căci o asemenea invidie este mai înflăcărată decât orice foc puternic şi din ea izvorăsc bunurile cele mai mari. Astfeliu şi Pavel povăţuià spre credinţă pe cei dintre Iudei, zicând: „Că doară aşi face trupul meu să râvnească, şi să mântuesc pre vre-unul dintrânşii“ (Rom. 11, 14). Cel ce râvneşte sau invidiează aşà feliu, dupre cum voià Pavel, nu se scârbeşte când vede pe un altul progresând, ci când se vede pe sine rămas în urma aceluia. Nu aşà însă face şi zavistnicul, ci când vede pe altul făcând bine, atunci el se nelinişteşte şi scârbeşte, şi întocmai ca şi un trântor, se dezmeardă la durerile şi nenorocirile străine, iară el nu se încearcă de a ridică nici odată pe aproapele, ci din contra, căci plânge de ciudă când vede pe altul ridicat, ba încă face totul spre a-l doborî cu desăvârşire.

Deci, cu ce oare am puteà comparà această patimă? Deopotrivă mi se pare a fi cu un măgariu leneş şi în-

greuiat de grăsimea trupului, care ar fi înhămat cu un cal ager şi zburătoriu, şi care nici el n'ar voì să se mişte, în acelaşi timp şi pe tovarăşul lui l-ar trage în jos prin greutatea trupului său. Intocmai aşà şi zavistnicul, ca să se izbăvească de acest vierme primejdios şi profund, nimic nici nu se gândeşte şi nici nu se încearcă a face, ci toate le face ca şi pe cel ce zboară către ceriu să-l împedice şi să-l doboare, făcându-se prin aceasta un râvnitoriu neîntrecut al diavolului. Că şi acela văzând pe om în raiu, nu numai că nici el nu s'a încercat de a se schimbà din apucăturile sale, ci încă a făcut toate chipurile ca şi pe acela să-l scoată din raiu. Şi iarăşi văzând pe om şezând în ceriu, şi pe alţii grăbindu-se a ajunge acolo, ei întrebuinţează aceleaşi uneltiri, împiedecând pre cei ce se grăbesc a ajunge la ceriu, îngrămădindu-şi prin aceasta o mai mare văpae asupra capului său. Dealtfeliu pretutindeni se întâmplă acest fapt: cel ce este invidieat, dacă priveghează şi este treaz, se arată încă mai strălucit, iară cel ce zavistueşte îşi adună singur mai mari rele. Aşà de pildă şi Iosif a devenit strălucit; aşà şi Aaron preotul, căci zavistiea celor ce-l pizmueau a făcut pe Dumnezeu de a-l aprobà şi odată şi de două ori, şi a făcut a-i înverzì toeagul. Astfeliu şi Iacob s'a bucurat de o mare îmbelşugare şi de toate celelalte. Astfeliu şi zavistnicii îşi adaogă mii de rele pe lângă dânşii.

Acestea ştiindu-le, iubiţilor, să fugim de invidie sau pizmă. De ce pizmueşti? spune'mi. Că fratele tău a primit vre-un char? Dară dela cine l-a primit? spune'mi; oare nu dela Dumnezeu? Aşà dară tu prin aceasta îţi îndrepţi supărarea şi năcazul contra aceluia care a dat acel char. Ai văzut ce feliu de rău trage după sine invidiea, la ce înălţime de păcate duce pe cineva, şi ce prăpastie sapă invidiosului? Să fugim, deci, de dânsa, iubiţilor, şi nici să nu mai invidiem pe nimeni, dară şi pentru cei ce invidiează să ne rugăm lui Dumnezeu, şi să facem totul spre a li stinge această patimă, iară nu ca acei proşti, cari voind a-i învinovăţì, fac totul ca încă mai mult să aprindă flacăra. Noi, însă, să nu facem aşà, ci să-i plângem şi să-i jălim, căci ii singuri sunt cei nedreptăţiţi, având cu dânşii acel verme care într'una li roade inima, şi adăogându-şi întrânşii o otravă care este mult mai amară decât orice venin.

Să rugăm, deci, pe iubitorul de oameni Dumnezeu,

ca şi patima acelora să o prefacă, dară şi pe noi să ne ferească de a cădeà în acea boală, fiindcă ceriul este neajuns de cel ce are o astfeliu de patimă, dară mai înainte de ceriu chiar şi vieaţa prezentă este de nesuferit unui astfeliu de om. Nici un verme sau molie n'ar puteà să roadă lemnul sau lâna aşà de grozav, dupre cum frigurile zavistiei rod chiar oasele zavistnicilor, pe lângă că vatămă şi înţelepciunea sufletului lor. Deci, ca şi pe noi, şi pe alţii să putem a izbăvì de mii de rele, să alungăm din sufletul nostru acest păcat, care este mai vătămătoriu decât orice oftică, ca astfeliu împuternicindu-ne să putem a sfârşì cu bine şi lupta de faţă, în acelaşi timp şi de cununile viitoare să ne învrednicim. Cărora fie a ne învrednici cu toţii, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu sfîntul, Bunul şi de vieaţă dătătoriul Duh, se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXXII

„Iară voi sunteţi trupul lui Christos, şi mădulări din parte" (Cap. 12, 27).

Ca să nu zică cineva: «şi ce are a face cu noi acest exemplu?—căci mădulările trupului slujăsc dela natură, pe când faptele noastre sunt rezultate din libera noastră voinţă»,—apoi apostolul alăturând aceasta pe lângă împrejurările ce se desfăşoară cu noi, şi arătând că suntem datori de a aveà cu voinţa noastră cel puţin atâta concordie, pe câtă au mădulările trupului dela natură, zice: „Iară voi sunteţi trupul lui Christos". Deci, dacă trupul nostru nu trebuie a se răzvrătì, apoi cu atât mai mult trupul lui Christos, şi încă cu atât mai mult, cu cât este şi mai puternic dela natură. „Şi mădulări din parte". «Că nu suntem, zice, numai trup, ci şi mădulări». Mai sus el a vorbit de amândouă acestea, adecă şi de trup şi de mădulările lui, împreunând pe cele multe în unul singur, şi arătând că dânşii sunt cu toţii un trup, precum şi mădulările toate la un loc formează trupul omului, şi că acel unul se compune din mai multe;

că fiind în mai multe, apoi și cele multe sunt cuprinse în acel unul, și pot a fi multe. Dară ce va să zică „din parte“? «Am venit la voi, zice, și pre cât a fost prin putință, o parte dintre voi am edificat». Fiindcă mai sus a fost zis „trup“, însă întregul trup nu erà numai biserica Corinthenilor, ci de pretutindeni din lumea întreagă, de aceia a spus el „din parte“, adecă, că «biserica cea dela voi este o parte din biserica ce este pretutindeni, o parte din trupul întreg, care este compus din toate bisericele de pe pământ; așà că nu numai între voi este drept ca să vă găsiți în pace, ci față și de întreaga biserică, de vreme ce sunteți mădulări ale întregului trup».

„Și pre uniia a pus Dumnezeu în biserică, întâi pre apostoli, al doilea pre Proroci, al treilea pre învățători, după aceia pre Puteri, apoi darurile tămăduirilor, ajutorințile, isprăvniciile, felurile limbilor“ (Vers. 28). Dupre cum am mai spus, același lucru îl face și aici apostolul, adecă că, de vreme ce dânșii cugetau lucruri mari în privința charului limbelor, apoi apostolul acest char îl pune pretutindeni la urma tuturor celorlalte. Charurile cele întâi și al doilea nu le-a spus cum s'ar întâmplà, ci subordonând pe cel de al doilea celui întâi, arătând prin aceasta pe cel mai preferat cum și pe cel mai inferior. De accia a pus înaintea tuturor pe Apostoli, ca uniia ce aveau întrunite într'ânșii toate charurile. Și n'a zis simplu; că pe uniia a pus Dumnezeu în biserică Apostoli, sau Proroci, ci pe uniia întâi, pe alții al doilea, pe alții al treilea, invederând prin aceasta ceia ce am spus.

„Al doilea pe Proroci“, adecă acei cari proroceau, ca de pildă fetele lui Filip, ca Agav, ca însăși acei proroci dintre Corintheni, de care zice: „Iară prorocii doi sau trei să grăească“ (Cap. 14, 29). Și lui Timotheiu scriindu-i zicea: „Nu fii nebăgătoriu de samă de darul ce este întru tine, care ți s'a dat prin prorocie“ (I. Timoth. 4, 14), și, în fine, cu mult mai mulți Proroci se găseau pe atunci, decât în legea veche, căci charul prorociei nu erà răvărsat numai asupra a zece, sau a două-zeci, sau cinci-zeci, sau o sută, ci se revărsà cu îmbelșugare, și fiecare biserică

aveà mulţi cari proroceau. Dară dacă zice Christos, că „legea şi Prorocii până la Ioan a prorocit“ (Math. 11, 13), apoi el spune de acei Proroci, cari au prorocit despre venirea lui.

„Al treilea pe Dascali (Invăţători)“. Cel ce proroceşte toate le grăeşte ca dela Duhul sfînt, pe când cel ce învaţă, grăeşte şi din propriea sa judecată. De aceia şi zice apostolul aiurea: „Preoţii cei ce îşi ţin bine dregătoriea, de îndoită cinste să se învredniceească, mai ales cei ce se ostenesc în cuvânt şi întru învăţătură“ (I Timoth. 5, 17), pe când cel ce vorbeşte toate dela Duhul sfînt, nu se osteneşte. De aceia l'a şi pus după Proroci, că adecă darul unuia este întreg din char, pe când al celuilalt este şi din osteneală omenească, fiindcă grăeşte multe şi dela sine, întâmplate după sfintele scripturi.

„După aceia pre Puteri, apoi darurile tămăduirilor“. Ai văzut iarăşi cum desparte darurile tămăduirilor de Puteri, dupre cum a făcut şi mai 'nainte? fiindcă Puterile sunt cevà mai mult decât darul tămăduirilor. Cel ce are Putere, adecă darul Puterilor, acela şi pedepseşte, şi vindecă, pe când cel ce are darul tămăduirilor, numai cât tămădue pe bolnav. Şi priveşte în ce ordine minunată le aşază, punând prorociea înaintea puterilor şi a darurilor tămăduirilor. Dacă mai sus ziceà că: „Unuia prin Duhul se dă cuvântul înţelepciunei, iară altuia cuvântul ştiinţei“ (Cap. 12, 8), apoi nu vorbeà ca cum le-ar fi pus în ordine, ci indeferent de orice ordine;—aici însă şi propune şi supune, adecă darurile cele dela urmă sunt subordonate celor dinainte. Şi de ce oare pune înaintea tuturor, şi imediat după Apostoli, pe Proroci? Fiindcă şi în legea veche prorociea are tot această ordine. Când de pildă Isaia vorbeà către Iudei, produceà dovadă şi de puterea lui Dumnezeu, aduceà la mijloc totodată şi înfruntarea nimicniciei demonilor, iară ca dovadă de sfinţeniea lui ziceà că serveşte darul de a spune cele viitoare. Şi Christos de şi făceà atâtea minuni, totuşi ziceà că aceasta (prorociea) nu este un semn mic de Dumnezeirea lui, pentru care incontinuu grăeà: „Acestea am spus vouă, ca când se vor face (îndeplini), să credeţi

că eu sunt" (Ioan 13, 19). Dară dacă este natural ca darurile tămăduirilor să fie al doilea după prorocie, de ce atunci să fie şi după darul învăţăturei? Fiindcă nu este tot una: de a vestì cuvântul învăţăturei evangheliei sămănând în sufletele celor ce ascultă buna cinstire de Dumnezeu, şi de a face puteri, sau de a tămăduì pre cei bolnavi, fiindcă şi aceste daruri vin după predica evangheliei. Când cinevà invaţă pe alţii şi cu cuvântul şi cu fapta, acela este mai mare decât toţi.

Deci, apostolul numeşte Dascali sau învăţători, pe cei ce învaţă pe alţii şi cu faptele, şi cu cuvântul. Aceasta şi pe Apostoli i-a făcut a fi Apostoli. În timp ce darurile tămăduirilor chiar la început le primise şi oarecari dintre ucenici nu tocmai vrednici, dupre cum de pildă acei ce ziceau către Mântuitorul: „Doamne, au nu cu numele tău am prorocit,... şi cu numele tău multe puteri am făcut"? iară după aceasta au auzit zicându-li-se: „Niciodată nu v'am ştiut pre voi, duceţi-vă de la mine cei ce lucraţi fără de legea" (Math. 7, 22. 23). Dară cuvântul învăţăturei evangheliei, acest dar îndoit învederat şi prin faptă şi prin vorbă, niciodată n'ar puteà fi săvârşit de un om rău. Dară dacă pune înainte pe Proroci, tu să nu te minunezi, fiindcă apostolul nu vorbeşte simplu de Proroci, ci de acei ce prin prorocie vorbeau şi învăţau toate în interesul obştesc, ceia ce mai departe încă mai lămurit o învederează.

"Ajutorinţile, isprăvniciile". Ce va să zică „ajutorinţile"? Adecă a îngrijì de cei bolnavi şi a li suferì neputinţile. «Dară acesta este char»? zici tu. Mai ales este char şi darul lui Dumnezeu, de a fi cinevà protector şi sprijinitor, şi a iconomisì lucrurile duhovniceşti. Dealtmintrelea multe chiar din succesele noastre el le numeşte charuri, voind prin aceasta nu de a sta nepăsători, ci arătându-ni că pretutindeni noi avem nevoie de ajutorul lui Dumnezeu, pregătindu-ne de a-i fi mulţămitori, de a fi cu mai multă bunăvoinţă în săvârşirea binelui, şi mişcându-ni cugetele.

„Felurile limbilor". Ai văzut unde a pus acest char, şi cum pretutindeni el îl pune în această ordine, adecă la urma celorlalte?

Apoi fiindcă prin acest catalog de charuri el a arătat

iarăşi o mare deosebire, şi boala aceia ar fi deşteptat din nou invidiea celor cari aveau charuri mai mici, la urmă se asvârle cu mai multă putere asupra acelora, şi se încearcă a li da multe dovezi, că nu sunt tocmai aşà de mici. Fiindcă erà natural ca auzind ii acestea să zică: «şi de ce atunci n'am fi fost apostoli cu toţii»? apoi mai sus el face întrebuinţare de cuvinte de mângâere, arătând că aceasta s'a petrecut de necesitate, şi a dovedit-o prin multe şi mai cu samă prin icoana trupului omenesc, zicând: „Că trupul nu este un mădulariu, ci multe", şi iarăşi: „Că de ar fi fost toate un mădulariu, unde ar fi trupul"? A dovedit-o apoi că charurile se dau fiecăruia spre folos: „Şi fiecăruia, zice, se dă arătarea Duhului spre folos", şi că toţi primesc dintr'un Duh, şi că ceia ce se dă este char, iară nu datorie; „şi sunt osebiri darurilor, iară Duhul acela'şi" zice. A dovedit-o şi dela arătarea Duhului petrecută cu toţi deopotrivă, zicând: „Şi toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărţind deosebi fiecăruia precum voeşte", şi „Iară acum a pus Dumnezeu mădulările, pre unul fiecare dintr'ânsele în trup precum a voit", şi de acolo, că şi cele mici şi inferioare sunt trebuitoare în trup, zicând: „şi care ni se par că sunt mai slabe, sunt mai de treabă", şi că fiind trebuitoare trupului, Dumnezeu a zidit trupul omului şi cu aceste mădulări pe lângă cele mai mari şi mai superioare, dupre cum şi zice: „Că trupul nu este un mădular, ci multe". A dovedit-o apoi şi de acolo, că şi cele mari au nevoe de cele mici, zicând: „Că nu poate capul să zică picioarelor: nu am trebuinţă de voi", şi că cele mici se bucură de o mai mare cinste, zicând: „celui mai de jos, mai multă cinste dând", cum şi că ele trebuie să se îngrijască între dânsele deopotrivă zicând: „ci să se îngrijască mădulările între sine asemenea unul de altul", şi că suferinţa sau slàva unuia se resfrânge asupra tuturor celorlalte, zicând: Şi ori de pătimeşte un mădular, pătimesc toate mădulările dimpreună, ori de se slăveşte un mădular.

împreună se bucură toate mădulările". Mai sus deci, el i-a mângâiat prin toate acestea, iară aici se aruncă mai cu furie, și întrebuințază mai multă certare în vorbă. Dupre cum am mai spus, nu trebuie nici a mângâeà într'una, dară nici a închide gura altora într'una. De aceia și apostolul fiindcă mai sus i-a mângâieat prin multe, apoi la urmă se aruncă cu putere zicând:

„Au doară toți sunt Apostoli? Au doară toți Proroci? Au doară toți Dascali? Au doară toți au darurile tămăduirilor" (Vers. 29. 30)? Nu se mărginește numai la întâiul și al doilea char, ci merge până la cel de pe urmă, voind prin aceasta sau a spune, că nu este cu putință ca cu toții să aibă într'înșii totul, dupre cum zice acolo: „Iară de ar fi fost toate un mădular, unde ar fi trupul"? sau că împreună cu cele de mai sus el pregătește și aici vr'un alt cuvânt de mângâere pentru dânșii. Și care anume? Adecă că voește a arătà că și darurile cele mici sunt vrednice de rîvnit ca și cele mari, prin faptul că n'au fost date tuturor cum s'ar întâmplà. «De ce ești scârbit? zice; că nu ai poate charul tămăduirilor? Apoi gândește-te că ceia ce ai tu, chiar de ar fi mic, totuși de multe ori cel ce are pe cele mai mari nu-l are pe acesta». De aceia zice: „Au doară toți în limbi grăesc? Au doară toți tâlmăcesc"? Dupre cum pe cele mari nu le-a chărăzit Dumnezeu pe toate de-odată la toți, ci unora pe unele, altora pe altele, tot așà a făcut și cu cele mici, căci nu le-a dat pe toate la toți. Iară aceasta a făcut-o iconomisind o mare conglăsuire și dragoste între dânsele, ca astfeliu fiecare simțind nevoe de aproapele să se alipească pe lângă fratele său. Aceasta a iconomisit-o Dumnezeu și între meșteșuguri, și între elementele naturei, și între plante, și între mădulările noastre, și, în fine, întru toate și în toate, fără vorbă multă».

Mai departe el pune și mângâerea principală, care erà în stare de a li liniștì sufletul și a-i înălțà. „Ci să rîvniți, zice, darurile cele mai bune, și încă mai înaltă cale vă arăt vouă" (Vers. 31). Aceasta spunându-li, pe nesimțite dă a înțelege că ii sunt cauza că au primit charuri mici, și stăpâni sunt, de vor voi, ca

să ice şi pe cele mai mari. Căci când zice: „Să rîvniţi, prin aceasta cere dela dânşii sirguinţa şi pofta cea pentru cele duhovniceşti. Şi n'a zis «cele mai mari», ci „cele mai bune", adecă cele mai folositoare. Ceia ce el spune aici, aceasta însamnă: «stărniţi în a dori charuri, şi vă voiu arătă izvorul charurilor». Şi nici n'a zis «charuri», ci „cale", ca prin aceasta încă mai mult să-i înalţe spre cele ce urmează a li spune. «Eu, zice, nu vă arăt numai un char, sau două, sau trei, ci o cale sigură care duce la toate charurile, şi încă nu o cale cum s'ar întâmplà, ci mult mai înaltă, şi care stă înaintea tuturor, şi este comună pentru toţi. Şi nu este ca charurile, care unele sunt ale acelora, altele ale acestora, şi care nu sunt date toate tuturor, ci ceia ce eu spun, zice, este dar, este char universal».

De aceia şi chiamă pe toţi la aceasta. „Ci să rîvniţi, zice, darurile cele mai bune, şi încă mai înaltă cale vă arăt vouă", vorbind aici de dragostea cea către aproapele. Apoi urmând a păşi cu vorba spre dragoste şi spre lauda acestei virtuţi, mai întâi el toate acele charuri le doboară, în comparaţiune şi în raport cu dragostea, arătând cu multă înţelepciune, că fără dânsa nimic nu este. Dacă el deodată li-ar fi vorbit de dragoste, şi spunându-li: «cale vă arăt vouă», ar fi adaos după aceasta imedieat «iară calea aceasta este dragostea» şi n'ar fi adus vorba prin comparaţiune, apoi chiar de ar fi ridiculizat uniia cele vorbite, totuşi cei mai mulţi n'ar fi putut pricepe lămurit puterea dragostei, ci ar fi rămas în nedumerire. De aceia nici nu-o descopere el deia început, ci mai întâi ridicând cugetul auditorilor prin vestea, că mai înaltă cale li va arătà, şi prin aceste cuvinte însuflându-li aşà zicând dorinţa de a cunoaşte acea cale, ba încă sporindu-li acea dorinţă, el mai întâi prin comparaţiunile ce le face arată, că fără dragoste toate acele charuri nu sunt nimic, aţiţându-i oarecum şi împingându-i spre necesitatea cea mai mare de a se iubì unul pre altul, precum şi că lipsa dragostei este cauza tuturor rălelor. In cât şi pentru aceasta dragostea s'ar puteà arătà mare, de vreme ce charurile singure nu numai că nu i-au unit, ci încă că şi fiind uniţi i-au învrăjbit, pe când dragostea pe toţi cei învrăjbiţi din cauza charurilor, prin sine înseşi îi va unì şi-i va face un trup

Insă nu spune aceasta de-adreptul, ci pune tocmai aceia ce doreau ii, adecă că şi dragostea este char, şi încă cea mai înaltă cale spre a ajunge la toate celelalte charuri. «In cât că dacă nu voeşti, zice, de a iubì pe fratele tău pentru că trebuie a-l iubì, cel puţin arată-i dragostea spre a-ţi însuşì un char mai îmbelşugat».

Şi priveşte de unde începe. Mai întâi el pune înainte tocmai aceia ce se credeà de dânşii mare şi de admirat, adecă dela charul limbelor, şi aducând la mijloc acest char, el n'a spus atâta pe cât aveau ii, ci încă mai mult. Căci n'a zis «dacă vorbesc limbi», ci „De aşi grăì în limbi omeneşti şi îngereşti" (Cap. 13, 1). Şi ce însamnă oare „omeneşti"? Adecă în limbile tuturor naţiunilor de pe faţa pământului. Şi nu s'a mulţămit numai cu această iperbolă, ci încă a mai adaos una şi mai mare, zicând: „Şi îngereşti, iară dragoste nu am, făcutu-m'am aramă sunătoare, şi chimval răsunătoriu". Ai văzut unde a ridicat charul, şi cum apoi l-a doborît şi l-a sfâşieat? Nici n'a zis măcar simplu: «că nu sunt nimic», ci „făcutu-m'am aramă sunătoare", adecă cevà fără simţire şi fără suflet. Cum deci aramă sunătoare? Adecă că slobozăsc glas din mine, însă în zădar şi fără folos, şi de nimic bun. Cum s'ar zice, eu nu fac nimic, ci mai mult supăr, ba chiar devin greoiu şi de nesuferit la cei mai mulţi. Ai văzut cum cel lipsit de dragoste se aseamănă cu lucrurile neînsufleţite şi fără simţire? Sub nume de „limbi îngereşti" el înţelege aici nu îmbrăcaţi cu trup îngeresc, ci «chiar dacă aşi vorbi aşà, dupre cum este obiceiul îngerilor de a vorbì între sine, totuşi fără dragoste nu sunt nimic, ba încă devin greoiu şi de nesuferit». De asemenea şi aiureà unde zice că: „Lui se pleacă tot genunchiul, al celor cereşti, al celor pământeşti şi al celor de desupt" (Filipp. 2, 10) nu spune acestea ca şi cum îngerii ar fi îmbrăcaţi cu trup, cu genunchi şi oase, — să nu fie — ci voeşte a dà să se înţeleagă închinarea lor cea mai adâncă, întrebuinţând schima obişnuită printre noi. Tot aşà şi aici el a numit limbi îngereşti nu cu scopul de a învederà acest organ al trupului, ci voind a arătà convorbirea dintre îngeri în felul cunoscut de noi.

Apoi pentru ca vorba sa să fie bine primită, el n'a stat numai până aici, ci a păşit şi la alte charuri, pe care doborându-le pe toate din cauza lipsei de dragoste, la urmă face icoana dragostei. Şi fiindcă îşi propune de a face creştere în cuvânt, apoi el începând cu charurile cele mai mici, se urcă treptat la cele mai mari. Când el li-a desemnat ordinea lor, atunci darurile limbilor le-a pus tocmai la urma tuturor, iară deastă dată acest char l'a pus chíar la început, ca astfeliu, dupre cum am spus, câte puţin să se ridice la cele mai mari. In adevăr că după ce vorbeşte de limbi, imediat păşeşte la charul prorociei, zicând: „Şi de aşi aveà prorocie" (Vers. 2), vorbind şi de acest char iarăşi în mod exagerat. Fiindcă dupre cum atunci când vorbeşte de limbi n'a spus simplu, ci „în limbi omeneşti" adecă în limbile tuturor oamenilor, şi trecând mai departe şi „în limbi îngereşti", şi numai după aceasta a arătat că fără de dragoste aceste charuri nu înseamnă nimic, tot aşà şi aici, el nu pune numai prorociea în mod simplu, ci chiar şi cea mai înaltă prorocie, căci zicând: „Şi de aşi aveâ prorocie" a adaos: „şi de aşi şti toate tainile şi toată ştiinţa", adecă că şi pe acest char el îl pune prin întindere, prin creştere.

Mai departe el păşeşte şi la celelalte charuri, însă ca nu cumvà vorbind de fiecare în parte să se pară supărătoriu, el pune pe muma şi izvorul tuturor, dară şi pe acest char iarăşi îl trece în mod exagerat, căci zicând: „Şi de aşi aveà toată credinţa", — şi nu se mărgineşte numai aici, ci aceia ce a zis şi Christos, aceasta a adaos'o şi apostolul aici, zicând: „încât să mut şi munţii, iară dragoste nu am, nimic nu sunt". Dară tu gândeşte-te cum iarăşi şi aici el a surpat, sau mai bine zis, a scoborât charul limbilor, căci pe când pentru prorocie arată că este mare folosul ei, adecă cel ce are acest char ajunge de a şti toate tainele şi toată ştiinţa, cum şi pentru credinţă, că cel ce o are, nu este peste putinţă de a strămută şi munţii ceia ce nu e puţin lucru, — pe când atunci când vorbeşte de limbi, el de îndată ce a anunţat charul a şi plecat mai departe, fără altă vorbă. Şi mai gândeşte-te şi la aceia, cum în scurt el a cuprins toate charurile spunând numai de prorocie şi de credinţă, fiindcă mi

nunile sunt sau în vorbe, sau fapte. Dară oare cum Christos a zis că cea mai mică parte de credinţă este în putinţa de a strămută munţii? — şi cum că a vorbit de ceà mai mică parte, ascultă ce spune: „De veţi aveà credinţă, zice, cât un grăunte de muştariu, veţi zice muntelui acestuia: mută-te, şi se va mută“ (Math. 17, 20) — pe când Pavel aici arată că aceasta este „toată credinţa“. Ce am puteà spune aici? Fiindcă aceasta este mare lucru, de a strămută munţii, apoi de aceia a şi pomenit de acest fapt, nu că doară toată credinţa numai atâta poate face, ci fiindcă acest fapt se păreà a fi mare în ochii celor simpli, pentru volumul lui; de aceia deci şi apostolul a pus de faţă acest exemplu. Ceia ce el spune, această înseamnă: «De aşi aveà toată credinţa, şi de aşi puteà strămută şi munţii, însă dragoste nu am, nimic nu sunt».

„Şi de aşi împărţì toată avuţiea mea, şi de aşi da trupul meu să-l arză, şi dragoste nu am, nici un folos nu-mi este“ (Vers. 3). Vai! Câtă măreţie! Căci şi aceasta o pune cu un alt adaos, de vreme ce n'a zis simplu: «de aşi da săracilor jumătate din averile mele, sau două, sau trei părţi» ci „de aşi împărţì toată avuţiea mea!“ Şi nu zice «de aşi da», ci „de aşi împărţi“, ca cum ar fi drept aceasta, ca împreună cu împărţirea lor să mă afierosesc slujbei celei mai sîrguitoare. „Şi de aşi da trupul meu să-l arză“. N'a zis: «ca să fiu omorât», ci şi aceasta o pune tot prin exageraţie, căci a pus la mijloc cea mai grozavă moarte dintre toate morţile, adecă de a fi ars de viu, şi cu toate acestea chiar şi o asemenea moarte, dacă este lipsită de dragoste, nu este vr'un lucru mare, ceia ce a şi adaos, zicând: „nici un folos nu-mi este“. Dară nici-odată nu aşi puteà arătà mai bine toată măreţiea faptului, pe câtă vreme nu aşi aduce la mijloc mărturiile lui Christos cu privire la eleimosină şi moarte. Şi care sunt acele mărturii? Când zice bogatului: „De voeşti să fii desăvârşit, vinde-ţi averile tale şi le dă săracilor.... şi vin'o de urmează mie“. (Math. 19, 21), şi atunci când vorbeà de dragostea cea către aproapele, ziceà: „Mai mare dragoste decât aceasta

nimeni nu are, ca cinevà sufletul său să-și pună pentru prietenii săi“ (Ioan 15, 13). De unde se vede că și fiind vorba de Dumnezeu, dragostea este cea mai mare virtute, «Dară eu spun, zice Pavel, că chiar de ne-am da sufletul pentru Dumnezeu, și dacă l'am da să fie ars chiar, căci aceasta înseamnă expresiunea: „Și de aș da trupul meu să-l arză“, totuși nu vom aveà nici un folos, dacă nu iubim pe aproapele». Deci, a spune că charurile nu folosesc nimic dacă lipsește dragostea, nu este nimic de mirat, fiindcă charurile sunt pe al doilea plan în raport cu vieața. In adevăr, iubiților, că mulți din cei ce au avut cu dânșii charuri, fiindcă au devenit răi, au fost pedepsiți, ca de pildă acei cari proroceau întru numele lui Christos, scoteau mulți demoni și făceau multe semne și minuni, ca de pildă și Iuda vînzătoriul; — pe când alții credincioși având o vieață curată, n'au mai avut nevoe de nici un ajutoriu altul spre a se mântuì. «Așà dară, dacă charurile au nevoe de dragoste — dupre cum am spus — nu este nimic de mirat dară, ca și o vieață exactă să nu poată nimic fără de ea, apoi aceasta este care ne pune în mirare, și învederează măreția faptului, și mai ales când și Christos se pare că aprobă foarte mult aceste două calități, adecă sărăciea sau lipsa de averi, și muccnica în primejdii, căci și bogatului a zis: „De voești a fi desăvârșit, vinde-ți averile tale și le dă săracilor, și vin'o de urmează mie“, și pentru mucenie discutând cu ucenicii săi ziceà: „cine își va perde sufletul său pentru mine, îl va aflà pre el“ (Math. 16, 25) și: „Cine va mărturisi de mine înaintea oamenilor, și eu voiu mărturisì de el înaintea Tatălui meu care este în ceriuri“ (Ibid. 10, 32). Și cu drept cuvânt, fiindcă mare este osteneala și năcazul unui asemenea om, care covârșesc aproape însăși natura lui — și aceasta o știu foarte bine cei ce s'au învrednicit de asemenea cununi — ceia ce dealtmintrelea n'ar puteà să ni reprezinte nici un cuvânt. Astfeliu, deci, faptul acesta este al unui suflet bărbătos și vânjos, și foarte minunat.

«Și cu toate acestea, pe acest suflet minunat nimic nu-l folosește, dacă nu are dragoste, zice Pavel, chiar

dacă ar mai aveà cu sine şi pe ceialaltă calitate — sărăciea sau lipsa de averi». Deci, de ce oare a zis așà? Aceasta mă voiu încercà a o arătà acum, mai întâi cercetând aceia: cum cel ce împarte averile toate, poate să nu aibă dragoste. Că cel ce este gata a se arde, că cel ce, în fine, are oarecare charuri şi totuşi este cu putinţă a nu iubì, aceasta se poate explicà; dară cel ce nu numai că-şi dă averile sale, ci le şi împarte, cum de nu iubeşte? Deci, ce putem spune? Sau că ceia ce nu erà, apostolul şi-o închipueà ca fiind, ceia ce face de a iubì intr'una, când mai cu samă se voeşte de a prezentà vr'o exageraţiune, ca de pildă acolo unde scriind Galatenilor li ziceà: „Ci măcar noi, sau Inger din ceriu de vă va binevestì vouă, afară de ceia ce am binevestit vouă, anathema să fie" (Galat. 1,8) — de şi ştieà bine că nici el, şi nici vr'un Inger urmà a face aceasta; dară el voind a arătà măreţiea faptului, a pus chiar şi aceia ce nici-odată nu s'ar fi petrecut,— şi iarăşi Romanilor când li scrie şi zice: „Nici îngerii, nici puterile, nici începătoriile nu vor puteà să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu" (Rom. 8, 39), de şi nu erà să facă aceasta îngerii, ci şi aici el îşi închipue ceia ce nu este, dupre cum bună-oară şi ceia ce spune mai departe: „Şi nici vr'o altă făptură oare-care", de şi ştieà bine că altă făptură nu mai este, mai ales după ce spunând de cele de sus şi de cele de jos, el le cuprinsese pe toate la un loc, — cu toate acestea şi aici el ceia ce nu erà o pune prin supoziţie, ca astfeliu să-şi arăte dorinţa lui cea dusă până la exageraţiune. Acelaşi lucru, deci, îl face şi aici prin pasajul ce ni stă de faţă, zicând că chiar totul de ar da cinevà, dară dragoste nu are, totuşi nimic nu foloseşte. Aşà dară sau aceasta voeşte a o spune, sau că voeşte ca cei ce împart averile săracilor, nu numai să le împartă cum s'ar întâmplà, ci încă să se şi alipească de cei ce le-au primit, să fie cu milă şi cu îndurare către dânşii, să simtă la durerile lor.

[1]) De aceia, iubiţilor, şi eleimosina a fost legiferată

---

[1]) *Partea morala.* Laude aduse dragostei prin multe exemple, laudă adusă lui Iosif, şi că spre a ne iubì unii pre alţii, ni-a poroncit Dumnezeu de a da eleimosină. *(Veron).*

de Dumnezeu. Ar fi putut el hrănì pe cei săraci şi prin alte mijloace, fără de eleimosina noastră, dară pentru ca dragostea să ne lege pe unul de altul şi să ne încălzască aşâ zicând, a poroncit de a fi hrăniţi de noi. De aceia şi aiurea zice: „Mai bun este cuvântul decât darea", şi: „Au nu este mai bun cuvântul decât darea cea bună" (Sirah. 18, 16. 17)? Dară chiar Christos zice: „Mila voiesc, iară nu jărtfă" (Math. 9, 13). Fiindcă cei ce au fost miluiţi trebuie a iubì pe binefăcătorii lor, iară aceştiia a se găsì cu simpatie când miluesc pe alţii, de aceia Dumnezeu prin milostenie stabilind o legătură a dragostei, a legiferat aceasta. Dară ceia ce se întreabă aceasta este: cum, dacă Christos spune că ambele aceste virtuţi sunt culmea perfecţiunei, cum, zic, vine Pavel şi spune aici, că dacă cinevà este lipsit de dragoste, fie că'şi-ar împărţì averile la săraci, fie că s'ar martirizà, el totuşi este nedesăvârşit? De sigur că nu spune acestea ca să contrazică pe Christos — să nu fie! ci încă foarte mult conglăsuind cu dânsul. Căci şi Christos n'a zis simplu bogatului din evanghelie: «Vinde-ţi averile tale, şi dă-le săracilor» — ci a mai adaos: „Şi vin-o de urmează mie". Dară urmarea lui nimic alt nu este decât a iubì pe alţii, şi nimic nu caracterisază mai bine pe ucenicul lui Christos ca faptul de a iubì pe alţii. „Intru aceasta, zice, vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenici ai mei, de veţi aveà dragoste între voi" (Ioan 13, 35). Dară şi când zice: „cel ce'şi pierde sufletul său pentru mine, îl va aflà pre el" şi: „Cel ce va mărturisi de mine înaintea oamenilor, voiu mărturisì şi eu de dânsul înaintea Tatălui meu cel din ceriuri", nu spune doară că nu trebuie a iubì, ci învederează numai plata ce le va stà de faţă pentru ostenelele lor. Şi cum că chiar şi în mucenie el cere aceasta, aiurea a lăsat a se înţelege foarte lămurit, zicând astfeliu: „Păharul meu cu adevărat veţi beà, şi cu botezul cu care eu mă botez, vă veţi botezà", adecă vă veţi martirizà, veţi fi omorîţi pentru mine — „iară a şedeà deadreapta şi deastânga mea" — nu ca cum ar şedeà cinevà deadreapta şi deastânga, ci vorbind aici de cinstea şi de demnitatea cea mai înaltă, —

„nu este al meu a dà, ci celor ce s'a gătit dela Tatăl meu“ (Math. 20, 23). Mai departe apoi arătând cui anume s'a gătit dela Tatăl, chemându-i pre ucenici li-a zis: „Care dintre voi voieşte a fi întâi, să fie vouă slugă“ (Ibid. vers 26), învederând prin aceste cuvinte umilinţa şi dragostea. Însă dragoste ei cere nu cum s'ar brodi, ci o dragoste întinsă, pentru care nici nu s'a mărginit numai la cele de mai sus, ci a mai adaos: „Precum şi fiul omului nu a venit ca să-i slujască lui, ci să slujască, şi să'şi deà sufletul său răscumpărare pentru mulţi“ (Ibid. vers. 28), arătând că astfeliu trebuie a iubì, încât a şi murì pentru cei iubiţi, căci aceasta mai ales este a-l iubì pre dânsul. De aceia şi lui Petru 'i ziceà: „De mă iubeşti pre mine, paşte oile mele“ (Ioan, 21, 16). Şi ca să aflaţi câtă putere are dragostea, să o descriem cu cuvântul, fiindcă în fapte nu o vedem aevea, şi vom înţelege cam câte bunătăţi ar fi pe pământ, dacă ea ar fi cu îmbelşugare răspândită. Atunci n'ar mai fi nevoie nici de legi, nici de tribunale, nici de pedepse, nici de osânde, şi nici de altcevà de acest feliu, căci dacă toţi ar iubì şi ar fi iubiţi, nimeni n'ar nedreptăţì pe altul cu cevà, ci şi uciderile, şi luptele, şi războaiele, şi revoluţiile, şi răpirile, şi furtişagurile, şi lăcomiile, şi, în fine, toate rălele ar fi scoase dintre oameni, şi răul ar fi cunoscut numai din nume. Dară semnele şi minunile nu ar puteà face aceasta, ci încă de multe ori duc şi la slavă deşartă pe cei ce nu bagă samă, şi chiar în uşurinţă compleetă.

Dară ceia ce este minunat pentru dragoste, e că pe când celelalte bunătăţi au unite cu dânsele şi răle, — că de pildă cel lipsit de averi, de multe ori se trufeşte pentru aceasta, cel ce ştie a vorbì, de multe ori sufere de doxomanie, şi chiar cel smerit de multe ori cugetă lucruri mari de dânsul în cugetul său, iată că singură dragostea este lipsită de orice boală de acest feliu, căci în faţa celui iubit nu s'ar înfumurà cinevà niciodată. Şi să nu'mi spui numai de unul care iubeşte, ci de toţi cari iubesc aşà feliu, şi numai atunci vei vedeà valoarea dragostei; şi mai ales, dacă voeşti, spune întâi de unul ce este iubit şi de unul ce iubeste, şi iubeşte aşà precum este demn de a iubì. Un astfeliu de om, zic, de ar locuì

pe pământ sau în ceriu, el pretutindeni se bucură de liniște sufletească, și'și împletește singur lui'și mii de cununi. Un astfeliu de om este lipsit de orice invidie, mânie, zavistie, ușurință, slava deșartă, de poftă rea, de orice amor absurd, de orice boală, în fine, de acest feliu, și'și va păstră curat sufletul său. Dupre cum nu'și ar face lui'și nici un rău, tot așà nu va face nici aproapelui său. Astfeliu fiind, negreșit că cu dânsul va călători pe pământ arhanghelul Gavriil. Deci, cel ce are dragoste este astfeliu, pe eând cel ce face semne și minuni, și are cunoștință desăvârșită, dacă este lipsit de dragoste, apoi chiar de ar învià mii de morți, totuși nimic mare nu va folosì, fiindcă este de toți depărtat, de oarece nu primește a se amestecà cu nimeni dintre cei de un feliu cu dânsul.

De aceia, deci, Christos ca semn de adevărată dragoste cătră dânsul, a spus că este numai dragostea cătră aproapele. „De mă iubești, Petre, zice, mai mult decât aceștiia, paște oile mele". Ai văzut cum și aici a dat a înțelege, că dragostea este mai mare chiar și decât muceniea? Dacă cinevà ar aveà un copil iubit, pentru care și-ar da și sufletul, și dacă un altul ar iubì pe tată, însă de fiu n'ar aveà nici o considerație, de sigur că faptul acesta foarte tare ar mâniea pe tată, și n'ar mai voi să știe nimic de dragostea ce-i arată lui personal, din cauza disprețului arătat fiului. Deci, dacă acest lucru se petrece cu tatăl și cu fiul său, apoi cu atât mai mult fiind vorba de Dumnezeu și de oameni, fiindcă Dumnezeu este mai iubitoriu decât toți părinții. De aceia deci, zicând: „Întâia și cea mai mare poroncă este, să iubești pe Domnul Dumnezeul tău", a adaos imedieat: „iară a doua" — și n'a tăcut, ci a adaos: „deopotrivă aceștiea, să iubești pe aproapele tău ca pre tine însuți" (Math. 22, 38). Și privește cu câtă exagerație cere și această iubire, căci dacă pentru Dumnezeu cere ca dragostea să fie „din toată inima și din tot sufletul", pentru aproapele zice ca să-l iubească „ca pe sine", ceia ce este egal cu „din toată inima și din tot sufletul". Dacă aceasta s'ar păzì cu toată exactitatea, apoi n'ar mai fi nici bogat, nici sărac, nici rob, nici slobod, nici mic, nici mare, nici diavolul n'ar mai fi cunoscut, și nu zic numai de diavol, ci și de altul ca dânsul, sau mai drept

vorbind, chiar de ar fi sute şi mii de acest feliu, totuşi n'ar puteà face nimic, dacă este dragostea. Mai degrabă ar puteà răbdà paele para focului, decât diavolul para cea arzătoare a dragostei. Dragostea este mai puternică decât zidurile cetăţilor, ea este mai vârtoasă decât diamantul, şi chiar de ai vorbì de vre-o altă materie mai puternică decât diamantul, totuşi vîrtoşiea dragostei pe toate le covârşeşte. Pe dragoste nu o învinge nici bogăţiea, nici sărăciea, sau mai dreptul vorbind, dacă ar fi dragoste, apoi n'ar mai fi nici sărăcie, şi nici bogăţie nemăsurată, ci numai bunurile ce ar izvorì din fiecare din ele. Din una am scoate bunăoară nepizmuirea, iară din ceialaltă neîngrijirea, şi atunci n'am mai suferì nici grijile bogăţiei şi nici nevoile sărăciei. Şi ce spun eu de foloasele ce am trage din ele? Chiar numai faptul de a iubì, gândeşte-te cât de mare este prin sine însuşi, câtă mulţămire sufletească poartă în sine, în câtă plăcere ţine sufletul omului, ceia ce mai cu samă este al dragostei prin excepţiune.

Celelalte virtuţi au pe lângă dânsele de multe ori legate necazuri şi supărări, ca de pildă: postul este legat cu zavistiea, înfrânarea şi cumpătarea legate cu pofta, trezvia sau priveghereа legate cu dispreţul — pe când dragostea pe lângă folosul cel mare are cu sine şi multă plăcere, şi nici un năcaz, şi întocma ca şi drăgălaşa albină adună de pretutindeni cele bune — precum aceea adună de pretutindeni mierea — şi le depozitează în sufletul celui ce iubeşte. Chiar de slujeşte cel ce are dragostea cu dânsul, totuşi i se pare slujba mai plăcută şi decât libertatea, fiindcă cel ce iubeşte nu atât se bucură poruncind, pe cât poruncindu-i-se. Deşi a poruncì altora este un lucru plăcut, totuşi dragostea schimbă chiar însă-şi natura lucrurilor, şi tot ce are în mâni devin bune. Ea este mai blândă decât orice mamă, mai îmbelşugată ca orice vistierie, ea face şi pe cele grele şi anevoioase uşoare şi sprintene, virtutea ni-o arată totdeauna uşoară, iară răutatea amară şi hâdă. Gândeşte-te bine; a cheltuì sau a împrăştiea avutul se pare un lucru supărăcios, dară iată că dragostea, acest lucru îl face plăcut; a luà sau a răpì bunurile altora, se pare plăcut lucru, şi totuşi dragostea nu lasă de a se păreà plăcut, ci încă face pe om de a fugì de acest păcat ca de un lucru uricios. Şi iarăşi, a grăì de rău pe alţii, se pare multora un lucru plăcut,

dară dragostea învederează acest fapt ca amar și disgustătoriu, iară a grăi de bine îl arată plăcut, fiindcă nimic nu ni este mai plăcut, ca a grăi de bine pe cel iubit de noi. Și iarăși, mâniea are oarecare plăcere, aici însă de loc, ci toate vinele ei așà zicând, sunt rupte, căci chiar de ar supără cel iubit pe cel ce'l iubește, totuși mâniea nu se vede pe fața acestuia, ci numai lacrămi, și rugăminți — atât de departe este ea de dorința de a supără. De l-ar vedeà păcătuind, jălește și plânge, dară și plânsul acesta poartă cu sine plăcere, fiindcă chiar lacrămile dragostei sau întristarea ei, sunt mai plăcute decât orice veselie sau bucurie. Nu atâta se simt ușurați cei veseli, ca cei cari plâng pentru prietenii lor, sau mai bine zis pentru cei iubiți ai lor; și dacă poate nu crezi, apoi oprește-li lacrămile, și se vor întristà și nemulțămì, ca și cum ar fi pătimit cele mai grozave răle.

«Dară, zici tu, a iubì are cu sine și o plăcere absurdă». Să nu fie una ca aceasta, și astupă-ți gura, omule! — fiindcă nimic nu poate fi mai curat de o astfeliu de plăcere, ca dragostea adevărată. Deci să nu-mi spui de acea dragoste vulgară și prostească, care este mai mult o boală decât dragoste, ci de acea dragoste pe care o cere Pavel, care caută la folosul celor iubiți, și atunci vei vedeà pe uniia ca aceștiia mai iubitori decât orice părinți. Și dupre cum cei ce iubesc averile n'ar voì să cheltuească din bani, ci mai cu plăcere ar suferi să se găsască în orice strâmtorare, decât să-și vadă banii împuținați, tot așà și cel ce simte dragoste către cinevà, mai de grabă ar preferà să pătimească mii de nenorociri, decât să vadă vătămat cu cevà pe cel iubit. «Dară, zici tu, cum Egipteanca a voit să vatăme pe Iosif, deși îl iubeà»? Pentru că ea iubeà pe Iosif cu dragostea acea diabolică, în timp ce Iosif nu cu aceasta o iubeà, ci cu acea dragoste pe care o cere și Pavel. Gândește-te câtă dragoste izvorăște din cuvintele și din faptele lui Iosif.

In adevăr, că acea femeie ziceà către Iosif: «bate-ți joc de mine, și fă-mă țiitoarea ta, nedreptățește pe bărbatul meu, și întreaga casă răstoarn-o, și tu eliberează-te de acel curaj ce-l ai către Dumnezeu», fapt care nu numai pe dânsul l-ar fi vătămat, ci și pe dânsa care iubeà, — în timp ce el care iubeà cu adevărat, a fugit de toate acestea. Și ca să cunoști că toate acestea le

făceà îngrijindu-se de dânsa, iată că o poţi aflà din sfatul ce i-l dă, căci nu numai că a împins-o la oparte, ci a întrodus în vorbă şi un sfat care ar fi putut să stingă orice foc. „Dacă Domnul meu pentru mine nu cunoaşte nimic din câte sunt în casa lui" (Facer. 39, 8). Deodată i-a şi pomenit de bărbat, ca astfeliu să o ruşineze. Şi n'a zis «bărbatul tău», ci „Domnul meu" ceia ce mai ales erà deajuns ca să o împedece, şi să o facă a pricepe cine erà ea, şi pe cine iubeà, că adecă fiind stăpână, iubeà pe robul ei. «Dacă acela îmi este stăpân, zice, şi tu îmi eşti stăpână. Deci ruşinează-te de impreunarea cu robul tău, şi gândeşte-te a cui femeie eşti, şi cu cine voeşti a te împreunà, şi pe lângă ce nerecunoscător vrai să te lipeşti, şi că eu din această cauză am către dânsul încă o mare dragoste». Şi priveşte cum înalţă binefacerile lui. Fiindcă acea femeie barbară şi desfrânată nu puteà să priceapă nimic din cele înalte, apoi şi el o ruşinează prin cele omeneşti, zicând: „pentru mine nu cunoaşte nimic", adecă «m-a încărcat de binefaceri mari, şi, prin urmare, nu pot să vatăm pre binefăcătorul meu într'un mod atât de grozav. Pe mine m'a făcut al doilea stăpân al casei „şi nimic nu s'a luat dela mine afară de tine", zice. Iată că aici el îi înalţă cugetul, ca să o facă măcar aşà să se ruşineze, şi să-i arate cât de mare este cinstea la om. Şi n'a stat numai aici, ci încă a mai adaos şi altele, care erau de ajuns de a o împedecà, zicând: „Pentrucă tu eşti femeia lui, şi cum voiu face această vorbă (faptă) rea"? «Ce spui? zice; că nu este de faţă bărbatul, şi nu ştie că este nedreptăţit? Dar Dumnezeu vede». Şi cu toate acestea cu nimic nu s'a folosit nici din sfatul acesta, ci îl trăgeà spre sine. Ea făceà toate acestea nu că doară iubeà pe Iosif, ci pentrucă voeà cu orice preţ să-şi împlinească pofta cea nebună, iară aceasta se învederează din cele ce a făcut mai pe urmă. Căci şi judecată s'a făcut, şi învinovăţire a adus, şi cele mincinoase le mărturiseşte, şi pre cel ce n'a făcut nici un rău l-a predat fiarei cei sălbatece (bărbatul), care îl şi bagă în temniţă, sau mai bine zis, dacă ar fi fost după plăcerea ei, ar fi trebuit chiar să-l omoare. Astfeliu a înarmat ea pe judecătoriu. Dară ce? Oare şi Iosif tot aşà s'a purtat? Cu totul din

contra, căci nici n'a contrarieat şi nici n'a învinovăţit pe femeie. «N'ar fi fost crezut» zici. Şi cu toate acestea Iosif erà iubit foarte de acel bărbat, iară aceasta se învederează nu numai dela început, ci chiar şi din împrejurările petrecute la sfârşit.

In adevăr, iubiţilor, că barbarul acela dacă n'ar fi iubit foarte mult pe Iosif, l-ar fi omorît chiar tăcând el şi nespunând nimic contra, fiindcă erà Egiptean, şi stăpânitor, şi nedreptăţit încă în căsnicia sa, dupre cum credea, de un rob al său, care a primit dela el atâtea binefaceri. Insă pe toate acestea le-a învins pofta sau dragostea, şi charul pe care Dumnezeu le răvărsase în inima lui Iosif. Impreună cu charul şi cu dragostea aceasta, el, dacă ar fi voit să se justifice, ar fi avut şi dovezi nu mici, hainele lui. Că dacă ea ar fi fost cea siluită, ar fi trebuit ca hainele ei să fie rupte sau sfâşieate, iară nu ca ea să ţină în mâni hainele lui.

„Şi dacă a auzit, zice, că am înălţat glasul meu, şi am strigat, lăsând hainele sale la mine a fugit, şi a eşit afară" (Ibid. Vers. 18). Dară de ce l-ai dezbrăcat? Dară eu şi din cele ce urmează după aceasta aşi puteà să vă arăt dragostea lui cea adevărată către dânsa, căci chiar atunci când se găseà în nevoie de a spune cauza pentru care erà băgat în temniţă, el n'a spus drama petrecută între dânsul şi acea femeie, ci zice pe scurt: „Pentrucă furat sunt din pământul Ebreilor, şi aici n'am făcut nimic" (Ibid. Cap. 40. 15), şi nicăeri nu pomeneşte de acea femeie desfrânată, nici nu se mândreşte de acest fapt — ceia ce ar fi putut pătimi fiecare — ca să nu se pară că a fost băgat în aceà casă cu intenţiuni răle. Dacă oamenii chiar păcătuind, şi totuşi nici atunci nu se stăpânesc de a nu învinovăţi pe altul, deşi faptul poate că este ruşinos, apoi cum să nu fie vrednic de admirat Iosif, care fiind cu totul curat, n'a spus nici un cuvânt de amorul acelei femei, nici n'a dat în vileag păcatul, şi nici după ce a ajuns pe tron şi rege al întregului Egipet, n'a grăit de rău pe acea femeie, şi nici n'a căutat pedepsirea ei?

Ai văzut cum el cu adevărat că o iubeà şi se îngrijà de dânsa, pe când ea nu-l iubeà, ci erà muncită de o poftă nebună? Ea nu iubeà pe Iosif, ci voià să-şi împlinească pofta cea desfrânată. Chiar vorbele ei dacă cineva le-ar examinà în amănunţime, le-ar găs

pline de mânie și de omor precugetat. „A intrat la mine sluga cea de Ebreu, pe care l-ai băgat la noi, să mă batjocorească" (Cap. 39, 17) zice, luând în deridere binefacerea bărbatului, și arătându-i baineie ea devenise mai sălbatecă decât orice fiară. Nu tot așà însă s'a purtat și Iosif. Și ce spun eu de iubirea către dânsa, când el chiar către frații săi cari îl vânduse s'a arătat tot așà, și când nici de dânșii n'a grăit nimic neplăcut, nici în sine, și nici către alții?

De aceia o asfeliu de dragoste Pavel o numește mama tuturor bunurilor, și o pune înainte ca semn și al celorlalte charuri. Dupre cum având înainte numai haine și ciobote aurite nu ni este de ajuns spre a cunoaște pe împărat, ci avem nevoie încă și de alte semne, — iară dacă vedem și porfira împărătească cum și diadema, nu mai căutăm nici un alt semn, tot așà în cazul de față. Când ni stă înainte diadema dragostei, aceasta e deajuns spre a ni arătà pe adevăratul ucenic al lui Christos, și nu numai nouă, ci și necredincioșilor. „Întru aceasta, zice, va cunoaște lumea că sunteți ucenici ai mei, de veți aveà dragoste între voi" (Ioan 13, 35). Astfeliu că acesta este semnul cel mai mare decât toate semnele, dacă prin el se cunoaște ucenicul lui Christos. De ar face cinevà mii de semne și minuni, însă s'ar resculà contra altora, va fi luat în ris de necredincioși, precum și de n'ar face nici un semn, însă se arată cu dragoste și iubește pe alții, unul ca acela este și cinstit, în acelaşi timp și neînvins. Fiindcă și pe Pavel de aceia îl admirăm, nu pentrucă înviea pre cei morți, și nici pentrucă vindecà pre cei leproși, ci pentrucă ziceà: „Cine este neputincios, și eu să nu fiu neputincios? Cine se smintește, și eu să nu mă aprinz" (II. Cor. 11, 29). Mii de semne de ai pune față cu acestea, totuși nimic nu vei mai adaoge, fiindcă și pentru dânsul ziceà că-l așteaptă o cunună mare, nu pentrucă făceà semne și minuni, ci pentrucă cu cei neputincioși se făcuse neputincios. „Care dară îmi este plata? Ca binevestind, fără plată să pun eu evangheliea lui Christos" (I. Corinth. 9, 18) zice. Și chiar când se compară pe sine cu ceilalți apostoli, nu spune că «mai multe semne am făcut decât dânșii», ci

„mai mult decât toţi aceia m'am ostenit" (Ib. 15, 10). Dară şi atunci când voià mai bine a murì, o cereà pentru mântuirea ucenicilor. „Că mai bine îmi este a murì, zice, decât lauda mea să o facă cinevà zadarnică" (Ibid. 9, 15), nu fiindcă se lăudà el, ci ca să nu se pară că-şi baie joc de dânşii. Nicăiri nu-l vedem lăudându-se de succesele sale, dacă timpul şi împrejurările nu cereau, dară şi când erà silit de a face aceasta, atunci singur se numeşte pe sine „fără de minte". Şi dacă vre-odată se şi laudă, apoi se laudă întru neputinţi, întru batjocori, întru suferinţile ce şi dânsul le aveà împreună cu cei bântuiţi, ceia ce şi aici zice: „Cine este neputincios, şi eu să nu fiu neputincios"? Aceste cuvinte sunt mai mari şi mai importante chiar şi decât primejdiile, pentru care şi pune acestea mai la urmă, înălţând vorba.

Dară noi dacă ne-am compară cu dânsul, de ce oare am puteà fi vrednici? Noi cari nici banii sau averile nu le dispreţuim pentru binele nostru chiar, şi nici măcar cele de prisos nu le aruncăm săracilor? Nu tot aşà însă făceà Pavel, ci el îşi dădeà şi sufletul şi trupul, numai ca cei ce-l împroşcau cu pietre şi-l băteau, să poată câştigà împărăţiea cerurilor. «Aşà m'a învăţat Christos de a iubi, zice, el care ni-a lăsat poroncă nouă pentru dragoste, pe care el a împlinit-o prin fapte». Căci fiind împăratul tuturor făpturilor şi al acelei fericite naturi, totuşi pe oameni, pe cari el i-a făcut din ceia ce nu erau, şi pe cari i-a hărăzit cu mii de binefaceri, pe oameni, zic, cari îl batjocoreau şi necinsteau nu i-a dispreţuit, ci încă s'a făcut şi el om pentru dânşii şi a cinat împreună cu curvele şi cu vameşii, şi pe morţii lor i-a înviat, pre cei îndrăciţi i-a vindecat, şi cerul li-a făgăduit. Şi după toate acestea punând mâna pe dânsul l-au lovit, l-au legat, l-au bătut, 'şi-au râs de dânsul, şi la urmă l-au şi răstignit. Dară nici aşà el nu-i dispreţuià, ci chiar pe cruce fiindziceà: „Părinte iartă-li lor păcatul acesta" (Luca, 23, 34), ba încă şi pre tâlharul, care mai înainte puţin îl batjocorise l-a băgat în raiu, şi pre gonaciul de altă dată — Pavel — l-a făcut apostol, deşi pe ucenicii şi pe prietenii lui îi predase spre moarte Iudeilor care-l răstignise şi pre dânsul.

Acestea toate, iubiţilor, împrospătându-le în mintea

şi inima noastră, să râvnim cele ale lui Dumnezeu, să imităm succesele oamenilor cele vrednice de imitat, şi să câştigăm dragostea aceia care este mai pre sus de orice charuri, ca astfeliu să ne bucurăm şi de bunurile prezente, ca şi de cele viitoare. Cărora fie cu toţii a ne învrednici, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfîntul şi bunul şi de vieaţă dătătorul Duh, se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXXIII

„Dragostea îndelung rabdă, se milostiveşte, nu pizmueşte, nu se semeţeşte, nu se trufeşte" (Cap. 13, 4).

Fiindcă mai sus a fost spus, că fără dragoste nici credinţa, nici prorociea, nici ştiinţa, nici darurile limbilor, sau darurile tămăduirilor, nici vieaţa cea mai curată, ba chiar şi mucenica, nu au nici un folos, la urmă de necesitate se vede silit a descrie frumuseţa cea nespusă a acestei virtuţi, împodobind icoana ei ca cu nişte culori, iară părţile descrise le leagă împreună cu cea mai mare exactitate. Insă, iubitule, nu trece răpede cele vorbite aici de apostol, ci fiecare din aceste părţi ale dragostei examinează-o cu multă sîrguinţă, ca astfeliu să poţi vedeà şi vistierica cuprinsă aici, în acelaşi timp să poţi admirà şi meşteşugul zugravului. Gândeşte-te bine, de unde a început el cu vorba, şi ce a pus mai întâi, care şi este pricina tuturor bunătăţilor. Şi ce anume este aceasta? Indelunga răbdare. Aceasta este rădăcina a toată filosofiea, pentru care şi ziceà un înţelept: „Omul cel mult răbdătoriu este cu mare înţelepciune, iară cel foarte fricos este ne'nţelept" (Pilde 14, 29). Aiurea comparând această virtute cu o cetate tare, arată că este cu mult mai puternică şi mai sigură decât aceea. Căci, în adevăr, că îndelunga răbdare este o armă ne'nvinsă, şi turn care nu se poate strică, şi cu multă uşurinţă ea respinge toate cele supărăcioase. Şi dupre cum scânteia ce cade în mare n'a vătămat pe mare cu nimic, iară dânsa s'a stins uşor,

tot așà și în sufletul cel îndelung răbdătoriu de s'ar întâmplà să cadă cevà din cele neașteptate, aceasta dispare cu ușurință, iară el (sufletul) nu se tulbură de loc. Fiindcă îndelunga răbdare este mai puternică ca orice; și de ai spune de armate, sau de averi, sau de cai, sau de ziduri, sau de orice, nimic nu vei spune la feliu cu îndelunga răbdare. Cel ce stăpânește pe cele arătate mai sus, de multe ori este stăpânit de mânie, și întocmai ca și un băețandru prost se amețește, și toate le umple de vuet și zăpăceală, pe când cel stăpânit de îndelunga răbdare, ca și într'un liman se bucură de o profundă liniște. De 'l vei atinge cu vre-o pagubă oarecare, n'ai mișcat de loc peatra, de l'ai batjocori, n'ai clătit de loc turnul, de i-ai pricinuì niscarevà rane, n'ai sfărămat diamantul. Căci *îndelung-răbdătoriu* (μακρόθυμος) de aceia se numește, fiindcă are sufletul mare și îndelung, căci tot ce este îndelung (μακρόν) este și mare. Dară acest bine mare numai din dragoste izvoraște, și atât celor ce au îndelunga răbdare, cât și celor ce se bucură de dânsa li procură mare folos. Să nu-mi spui de cei deznădăjduiți, cari făcând rău și nepătimind rău, devin încă și mai răi, căci aici faptul nu se petrece din cauza îndelungei răbdări, ci din cauza acelora cari întrebuințază rău îndelunga-răbdare. Deci, să nu-mi spui de aceștiia, ci de cei blânzi, carii mult câștigă de aici. Când de pildă cei ce fac rău altora, nu pătimesc și ii rău din partea acelora, atunci noi admirând blândeța celui ce a suferit răul, de aici tragem cea mai mare învățătură de filosofie.

Dară Pavel n'a stat numai aici, ci a mai adaos și alte succese ale dragostei, zicând: „Se milostivește". Fiindcă sunt uniia cari nu întrebuințează îndelunga răbdare pentru propriea lor filosofie, ci pentru răzbunare contra celor ce i-au întărîtat, sfâșiindu-se pe dânșii singuri, apoi apostolul zice că dragostea nu are nici acest cusur. De aceia a și adaos: „Se milostivește", căci nu este moral de a aprinde flacăra celor ce dejà ard de mânie, ci de a o stinge, și nu numai de a răbdà cu bărbăție, ci încă și de a se îngrijì, și de a vindecà rana acelora. „Nu pizmuește" zice. Așà dară este cu putință ca cine-và să fie și îndelung răbdătoriu și pizmătareț, așà că succesul sau calitatea îndelungei sale răbdări este conruptă prin pizma ce o are în inimă. Dară dragostea și aceasta o încunjură.

„Nu se semeţeşte", adecă nu se obrăzniceşte, fiindcă face înţelept pe cel ce iubeşte, statornic şi de respectat. Celor ce iubesc în mod necinstit, acest cusur este propriu al lor, pe când cei ce au adevărata dragoste, sunt cu totul scăpaţi de toate aceste râle. Când înăuntrul omului nu este mânie, apoi orice îngâmfare, sau dârjie, este alungată, fiindcă dragostea aflându-se în sufletul lui ca şi un bun cultivator, nu lasă ca să răsară nici un spine de aceştia. „Nu se trufeşte", zice. De altfeliu şi vedem dese-ori pe mulţi cugetând lucruri mari pentru succesele sau virtuţile lor, cum de pildă că nu sunt zavistnici, nici vicleni, nici mici de suflet, şi nici înfumuraţi, căci aceste râle nu sunt izvorite numai din bogăţie şi sărăcie, ci şi chiar din cele ce sunt bune dela natură. Dară dragostea toate le curăţă precum se cuvine. Gândeşte-te bine: cel îndelung răbdătoriu nu numai decât este şi milostiv, iară dacă nu este milostiv, îndelunga lui răbdare devine o viclenie, şi este primejduit de a cădeà în păcatul răzbunărei. De aceia milostivirea dând doctoriea cuvenită, păstrează virtutea curată. Şi iarăşi, cel milostiv de multe ori devine uşor, însă dragostea şi acest defect îl îndreaptă. „Dragostea, zice, nu se semeţeşte, nu se trufeşte". Cel îndelung răbdătoriu şi milostiv de multe ori se şi mândreşte, însă dragostea doboară şi această răutate. Şi priveşte cum el o împodobeşte nu numai prin cele ce dânsa are, ci şi prin cele ce nu are, căci şi virtutea o introduce, şi răutatea o taie, sau mai bine zis n'o lasă a răsări chiar dela început. Că nu zice «este geloasă, însă biruește pe invidee» nici că «îşi perde mintea, însă înăduşă patima», ci că „nu pizmueşte, nu se semeţeşte, nu se trufeşte", şi ceia ce mai ales este de mirat, e că dragostea reuşaşte în cele bune fără ostenele, şi ià premiul fără luptă. Ea nu lasă ca să se căznească mult cel ce o are, pentru ca să ià astfeliu cununa, ci fără de osteneală îi dă premiul cuvenit. Unde nu este nici o patimă care să războească o minte sănătoasă, ce osteneală ar puteà fi?

„Nu se poartă cu necuviinţă" (Vers 5). «Ce spun eu că nu se trufeşte, zice, când ea este atât de departe de patimă, în cât că chiar de ar pătimi cele mai necinstite şi mai grozave lovituri pentru cel iubit,

totuşi şi acest fapt nu-l crede de necuviincios». N'a zis apoi că «se poartă necuviincios, însă rabdă cu bărbăţie necinstea», ci că nici nu simţeşte vre-o necinste. Dacă iubitorii de bani suferind toate ocările pentru cămătăriea lor, nu numai că nu se plâng din această cauză, ci încă se şi fălesc, apoi cu atât mai mult cel ce are această dragoste lăudată, nu se va da în laturi pentru orice, numai ca să asigure pe cei iubiţi, şi nu numai că nu se va da în laturi, dară chiar pătimind nu se ruşinează. Dară ca nu cumvă să aducem vr'un exemplu nepotrivit, să cercetăm aceasta chiar cu Christos, şi atunci vom vedeà puterea celei vorbite de apostol.—

Domnul nostru Iisus Christos a fost şi scuipat şi lovit de către robi vrednici de milă, şi nu numai că nu credeà aceasta de necuviincios, ci încă se şi făleà, şi faptul acesta îl numeà slava a sa. Deasemenea pe tâlharul de pe cruce, pe omoritorul de oameni, băgându-l în raiu înaintea tuturor celorlalţi, şi cu curva vorbind,— deşi toţi cei de faţă îl învinovăţau,— totuşi el nu credeà faptul acesta necinstit şi necuviincios, ci încă a lăsat-o să-i sărute şi picioarele, să le spele apoi cu lacrămile sale, şi să le şteargă cu părul capului său; — şi toate acestea s'au petrecut în mijlocul şi în faţa duşmanilor şi a contrarilor săi. Căci dragostea nu se poartă cu necuviinţă. De aceia şi părinţii chiar de ar fi mai filosofi şi mai guralivi decât toţi oamenii, totuşi nu se ruşinează de a vorbì cu copiii gângănind ca şi dânşii; — dară cu toate acestea nimeni dintre cei ce văd nu învinovăţesc pe părinţi, ci încă cred că faptul este atât de bun, încât e vrednic şi de laudă. Dacă apoi acei copii ar devenì răi, părinţii lor stăruiesc în a-i îndreptà, îngrijindu-se şi împuţinând aşà zicând ruşinea lor, şi totuşi nu se ruşinează de aceasta. Căci dragostea nu se ruşinează, ci întocmai ca cu nişte aripi aurite ea acopere toate păcatele celor iubiţi. Astfeliu şi Ionathan iubeà pe David, că auzind pre tatăl său Saul zicându-i: „Fecior de fetele cele ce se dau de bună voie, au nu ştiu eu că prieten eşti tu fiului lui Iessè, spre ruşinarea ta, şi spre ruşinarea descoperirei maicei tale“ (I. Imp, 20, 30), el nu se ruşinà, de şi vorbele tatălui său erau pline de necinste şi defăimare; căci ceia ce Saul spune prin aceste vorbe, aceasta însamnă: «Fecior din fetele care turbează după bărbaţi,

care aleargă în brațele celor prezenți; moleșitule și fricosule, care nu ai nimic bărbătesc in tine, și care trăești spre rușinea ta și a maicei tale ce te-a născut». Dară ce? Oare pentru aceasta s'a întristat el, a fugit de iubitul său, sau s'a ascuns de el? Cu totul din contra, căci el încă se și mândreà cu dragostea ce aveà către David, deși Saul erà pe atunci împărat al Iudeilor, Ionathan erà feciorul împăratului, iară David erà fugariu și pribeag. Și cu toate acestea nici așà el nu se rușinà de dragostea ce aveà către dânsul, fiindcă „dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale". Ceia ce este minunat cu dragostea, e că nu numai că nu lasă pre cel batjocorit de a se întristà și amărì, ci încă îl face de a se și bucurà. De aceia și Ionathan, după toate cele suferite dela tatăl său, în loc să se întristeze, el se mândreà cu dragostea către David, ca și cum ar fi fost încununat. Dragostea nu știe ce este rușinarea sau defăimarea, și de aceia ea încă pune în ambițiune pe om pentru lucruri de acelea pe care alții caută să le acopere. Rușinare este acolo, unde nu se știe ce este dragostea, iară nu acolo unde este vorba de a se primejduì pentru cel iubit, și de a suferi toate pentru el. Când zic „toate" să nu crezi că spun și de cele vătămătoare, ca de pildă a pretinde cinevà unui tânăr de a săvârșì cine știe ce fapt vătămătoriu. Unul ca acesta nu iubește, dupre cum mai sus v'am arătat cu aceia femeie egipteancă. Singur acela este care iubește adevărat, care caută la interesele celui iubit; iară dacă nu alungă acest bun, apoi chiar de ar spune de mii de ori că iubește, totuși în realitate este mai dușman decât toți ceilalți dușmani.

Tot așà a fost și Rebeca odinioară, fiindcă iubeà foarte mult pe copil (Iacob); a alergat și la înșelăciune, și nu se rușinà, nici nu se temeà de a fi descoperită, fiindcă și primejdiea nu erà cum s'ar întâmplà. Ba încă Iacob, opunându-i-se pentru moment, ea îi ziceà: „Asupra mea să fie blăstămul tău, fiule" (Facere 27, 13). Ai văzut duh apostolicesc și în femeie? Dupre cum și Pavel a preferat — dacă s'ar puteà face o comparație între cel mic, și cel mare — de a fi anathema pentru Iudei, tot așà și această femeie preferà de a fi blăstămată, numai ca copilul său să fie bine-cuvântat. Toate bunurile ea le acordà copilului. — fiindcă nu erà doară

a fi și dânsa binecuvântată de Isaac, iară rălele singură se pregătea de a le suferì; și totuși se bucurà și se grăbeà in îndeplinirea dorinței, ba încă erà nemulțămită de întârzierea desfășurărei împrejurărilor, deși îi stà de față atâtea primejdii. Fiindcă se temeà ca nu cumvà Isaac să o apuce mai 'nainte, și astfeliu să-i zădărnicească planul ei cel iscusit. De aceia, grăbindu-se, ea își scurtează până și vorbele, și împinge pe tânăr, ba încă lăsându-l de a răspunde câtevà cuvinte, ea l-a întimpinat cu un raționament destul de puternic spre a-l convinge. Nu i-a zis: «degeaba grăești acestea, și în zădar te temi, fiindcă tatăl tău fiind bătrân este lipsit de limpeziciunea simțirilor», însă ce? „Asupra mea să fie blăstămul tău, fiule“, numai ca tu să nu compromiți această uneltire (δρᾶμα), să nu pierzi vînatul, și nici să nu tradezi vistieriea».

Dară apoi însuși Iacob oare n'a slujit la ruda sa de două ori câte 7 ani? Oare nu împreună cu slujba s'a făcut și de rîs pentru înșălăciunea aceia?[1]) Deci ce? Oare simțà el acel rizilic? Oare credeà el purtarea socrului său Laban ca necuviință, ca el (Iacob) liber fiind și dintre cei liberi, și crescut ca un nobil, să sufere din partea rudeniilor cele ce sufereau slugile? Dealtmintrelea este cunoscut, că mai cu sama aceasta întristează pe cinevà, ca adecă să sufere necinste din partea cunoscuților și a rudeniilor. — Așà dară credeà el purtarea socrului-său ca necuviință? Câtuși de puțin. Și cauza nù erà decât dragostea, care chiar și timpul cel îndelungat ce a slujit el la Laban, l-a transformat în puțin, dupre cum și zice scriptura: „Și erau (anii) înaintea lui, ca niște zile puține“ (Ibid. 29, 20), atât de departe erà el de a fi scârbit pentru acea slujbă. Așà dară are multă dreptate fericitul Pavel când zice: „Dragostea nu se poartă cu necuviință“.

„Nu caută ale sale, nu se întărâtă“. Spunând mai înainte că nu se poartă cu necuviință, aici arată și modul cum nu se poartă cu necuviință. Și care anume este modul aceia? „Că nu caută ale sale“, zice. Căci pe cel iubit dragostea îl vede în toate, și numai atunci se poartă cu necuviință — dacă s'ar puteà zice

[1]) *Notă.* A se vedeà Cap. 27 și următorii din Cartea Facerei.

așà — când nu poate schimbà sau preface pe cel ce se poartă necuviincios; adecă că dacă ar fi cu putință ca prin purtarea sa necuviincioasă să poată folosi pe cel iubit, apoi atunci ea nici nu consideră faptul acesta ca necuviință, căci pentru dânsa acela este totul. Aceasta este adevărată dragoste, de a nu vedeà în cel ce este iubit și în cel ce iubește două ființi despărțite, ci un om singur, — ceia ce de nicăiri nu vine, decât numai din dragoste.

Așà dară, nu căutà ale tale, ca să afli ale tale, căci cel ce caută ale sale, nu află ale sale. De aceia și ziceà Pavel: „Nimeni să nu caute al său, ci fiecare al altuia" (Cap. 10, 24), fiindcă interesul său propriu zace în interesul aproapelui, și al acestuia în al celuilalt. Dupre cum cinevà având ascuns sub casa megieșului aurul său propriu, s'ar lepădà de a se duce și a-l căutà și desgropà, și, prin urmare, nu ar mai vedeà nici-odată acel aur, tot așà și aici, căci cel ce nu voește a căutà în folosința aproapelui propriul său interes și folosință, nu se va învrednici de cununile acordate pentru aceasta. Căci Dumnezeu de aceia a depozitat interesele noastre în așà feliu, ca să fim legați unii de alții. Dupre cum cinevà deșteptând pe un copil somnoros, l'ar face de a urmà pe fratele său, când n'ar voi dela sine, prin aceasta încredințază fratelui ceia ce îi este plăcut și iubit, ca astfeliu dorința acestuia de a-l aveà sub stăpânirea sa să nu se împuțineze, ceia ce se și întâmplă, tot așà și în cazul de față Dumnezeu a dat interesele fiecăruia aproapelui său, ca astfeliu să alergăm uniia în ajutorul altora, și să nu fim dezbinați. Și dacă voești să știi, apoi aceasta ai puteà-o vedeà cinevà petrecându-se chiar și cu noi cari vă vorbim acum, căci interesul meu în tine stă, și folosința ta în mine. Pentrucă ție îți este trebuitoriu de a învățà cele ce sunt plăcute lui Dumnezeu, însă aceasta mi s'a încredințat mie, ca astfeliu prin mine să o capeți, și de aceia te găsești silit a alergà la mine. Dară și mie îmi este folositoriu ca tu să devii mai bun, fiindcă pentru aceasta eu voiu luà o plată mare. Dară aceasta iarăși stă în tine, și din această cauză mă văd silit de a te urmărì pas cu pas, ca astfeliu tu să devii mai bun, în acelaș timp și folosința mea să o iau dela tine, sau mai bine zis prin tine. De aceia și Pavel ziceà: „Căci care este nădejdea noastră? ... Au nu și

voi"?, și iarăși: „Nădejdea mea, și bucuriea mea, sau cununa laudei mele voi sunteți" (I. Thesal. 2, 19. 20). Astfeliu deci, bucuriea lui Pavel erau ucenicii lui, și bucuriea lui o aveau ucenicii. De aceia și lăcrămà când îi vedeà vătămați cu cevà. Și iarăși interesul și folosința aceiora erau în Pavel, pentru care și ziceà: „Pentru nădejdea lui Israil cu acest lanț sunt legat" (Fapt. 28, 20), și iarăși: „Toate le rabd pentru cei aleși, ca și aceia să dobândească mântuire" (II. Timoth. 2, 10). Aceasta ar puteà-o vedeà cinevà și în afacerile lumești, dupre cum zice: „Femeia trupul său nu-și stăpânește, ci bărbatul; asemenea și bărbatul trupul său nu-și stăpânește, ci femeia".

Tot așà și noi când voim de a ne legà împreună cu alții, aceasta facem, adecă că nu lăsăm nici pe unul de a fi stăpân pe sine, ci întinzând capătul lanțului facem așà ca acela să fie legat de acesta și acesta de acela. Voești poate a vedeà aceasta petrecându-se și cu căpiteniile cetăților? Ei bine, cel ce judecă nu stă ca să se judece pe sine, ci caută interesul aproapelui. Dară și cei stăpâniți își caută interesele în stăpânitoriu, prin îngrijirea, prin slujba ce i-o dau, și prin toate celelalte. Ostașii deasemenea iau armele pentru noi, căci pentru noi se primejduesc, dară și noi pentru dânșii ne trudim, fiindcă hrana lor este dela noi. Și dacă vei zice, că fiecare face așà căutându-și interesul, aceasta o zic și eu, însă că interesul propriu se găsește prin aproapele. Și ostașul dacă nu se luptă pentru cei ce-l hrănesc, atunci nu are pe cel care-l slujaște la aceasta; și acesta iarăși dacă nu hrănește pe ostaș, atunci nu are pe cel care-l apără de vrăjmași.

Ai văzut cum dragostea pretutindeni se întinde, și cum pe toate le iconomisăște? Însă să nu te obosești până ce mai întâi nu vei aflà întregul lanț de aur pe care-l formează ea. Zicând deci apostolul: „că dragostea nu caută ale sale", mai departe spune și de bunurile ce se nasc din aceasta. Și care sunt acele bunuri? „Nu se întărâtă, zice, nu gândește răul". Privește iarăși, cum ea nu numai că stăpânește răul, dară încă nici nu-l lasă de a-și luà început, căci n'a zis: «se întărâtă, dară nu biruește», ci nici nu se întărâtă, și

nici n'a zis: «nu face răul», ci nici nu gândeşte răul, adecă nu numai că nu face nici un rău contra celui iubit, dară nici nu îşi închipue măcar aşà cevà. Cum, deci, ar puteà face răul, sau cum s'ar întărâtà, ea care nu se înjoseşte nici măcar de a-şi închipui vr'un rău? — de unde şi este izvorul mâniei.

„Nu se bucură de nedreptate“ adecă nu-i pare bine de cei ce pătimesc rele, şi nu numai aceasta, ci încă şi ceia ce este mai mult, că „se bucură de adevăr“, adecă că-i pare bine de cei ce propăşesc, ceia ce spune Pavel şi aiurea: „A se bucurà cu cei ce se bucură, şi a plânge cu cei ce plâng“ (Rom. 12, 15). Prin urmare, dragostea nu pizmueşte, nu se semeţeşte, căci bunurile străine le consideră ca pe ale sale proprii. Ai văzut acum că dragostea încetul cu încetul face înger pe cel hrănit şi crescut de dânsa? Când tu eşti fără întăritare, sau fără mânie în sufletul tău, când eşti curat de zavistie, şi liber de orice patimă tiranicească, apoi cugetă singur, că te-ai izbăvit, în fine, de natura omenească, şi că te-ai făcut egal cu îngerii prin aceasta. Dară apostolul nu se mulţămeşte numai cu acestea, ci are încă şi mai mult cevà de a spune, — fiindcă pe cele mai puternice el le pune la urmă.

De aceia adaoge: „Toate le sufere“ (Vers. 7). Când este îndelungă răbdare, când este milostivire, apoi chiar dacă ar veni asupra ei lucruri grele, de nesuferit, sau batjocori, sau rane, sau moarte, sau orişice, dragostea pe toate le sufere. Aceasta se poate pricepe din ceia ce a pătimit fericitul David. Căci, în adevăr, ce poate fi mai greu ca a vedeà pe însuşi fiul resculat contra tatălui, stăpânit de tiranie şi însetat de sânge, părintesc? Dară şi acest fapt fericitul David îl suferea în linişte, şi nici măcar nu scoteà vr'un cuvânt amărît contra acelui fiu omorîtoriu de tată, ba încă lăsând celelalte griji în sarcina generalilor oştirei, el se îngrijà de mântuirea acelui fiu nerecunoscătoriu[1]). Puternică este, cu adevărat, temeliea dragostei, şi de aceia toate le sufere.

Până aici apostolul lasă a se înţelege puterea cea mare a dragostei, iară despre bunătatea ei vorbeşte prin

[1]) *Notă.* A se vedeà Cap. 16. şi urm. din cartea a II-a a Împăraţilor.

cele ce urmează: „Toate le nădăjduește, zice, toate le crede, toate le rabdă". Și ce va să zică „toate le nădăjduește"? Adecă toate cele bune. «Nu se leapădă de cel iubit, zice, ci de ar fi cât de netrebnic, ea stărueşte îndreptându-l, îngrijindu-se de el și interesându-se deaproape». „Toate le crede", adecă nu numai că nădăjduește cum s'ar întâmplà, ci și crede, fiindcă îl iubește foarte mult. Chiar dacă poate nu s'ar desfășurà lucrurile după nădejdea ce o are, și acela ar deveni încă și mai greoiu, totuși ea și pe acestea le suferе, căci dragostea, zice, „toate le rabdă".

„Dragostea nici odinioară nu cade" (Vers. 8). Ai văzut unde a pus el sfârșitul dragostei, ceia ce mai ales este calitatea cea mai admirabilă a acestui dar? Dară ce va să zică „nu cade"? Adecă că nu se dizolvă, nu se nimicește, nu se întrerupe nici-odată în a răbdà, fiindcă ea toate le suferе, toate le rabdă. Cel ce iubește, nici-odată nu poate urì, chiar de ar fi orișice împrejurare, și acesta tocmai este cel mai mare bun al dragostei. Astfeliu erà Pavel, pentru care și ziceà: „Ca doară aşi face trupul meu să rîvnească, și să mântuesc pre vreunul dintrânșii" (Rom. 11, 14), și a rămas nădăjduind. Deasemenea și pe Timotheiu îl sfătueà, zicând: „Slugii Domnului nu i se cade să se sfădească, ci blând să fie către toți... cu blândeță certând pre cei ce stau împotrivă, poate cândvà li va da Dumnezeu pocăință spre cunoștința adevărului" (II. Timoth. 2, 24. 25).

[1]) «Dară ce? zici tu: dacă vrăjmașii noștri sunt și Elini (păgâni), apoi nu trebuie a-i urì»? A urì, da, însă nu pe dânșii, ci credința lor; nu pe om, ci fapta lui cea rea, părerea lui cea coruptă. Omul este lucrul lui Dumnezeu, pe când rătăcirea este lucrul diavolului. Așà dară să nu amesteci cele ale lui Dumnezeu, cu cele ale diavolului. Dealfeliu și Iudeii erau blasfemători, prigonitori și batjocoritori, și grăeau mii de răle de Christos;

[1]) *Partea morală.* Laudă (engomiu) adusă dragostei, prin mai multe exemple, și că noi nu trebuie de a urì nici pe cei necucernici, nici pe cei păcătoși «ci să ne rugăm pentru dânșii, și să-i sfătuim cu blândeță». *(Veron).*

dară oare pentru aceasta îi urà Pavel, el care iubeà pe Christos mai mult decât toţi? Câtuşi de puţin, ba încă îi şi iubeà, şi toate li făceà pentru dânşii. Acum de pildăziceà: „Buna-voinţa inimei mele, şi rugăciunea cea către Dumnezeu, pentru dânşii este spre mântuire", iară altă dată spuneà: „Că aşi fi poftit eu însu-mi a fi anathema dela Christos pentru fraţii mei" (Rom. 10, 1. 9, 3). Tot aşà şi Iezechiil văzându-i pre dânşi sfăşieaţi, zicea: „Vai Doamne! Au doară vei perde toate rămăşiţile lui Israil" (Iezech. 9, 8)? Şi Moisì de asemenea: „De li vei iertà lor păcatul, iartă-li" (Exod. 32, 31). «Dară, zici tu, cum de spune David: „Au nu pre cei ce te urăsc pre tine Doamne am urît? Cu urăciune desăvârşit i-am urît pre dânşii" (Ps. 138, 20. 21)? Trebuie să ştim însă, că nici nu sunt zise din partea lui David toate cele ce sunt în psalmii lui. Iată de pildă ce spune însuşi el: „Sălăşluitu-m-am cu sălaşele lui Chidar" şi „La rîul Babilonului, acolo am şăzut şi am plâns" (Ibid. 119, 5. 136, 1), deşi el n'a văzut nici Babilonul şi nici sălaşele lui Chidar.

Dealtmintrelea astăzi ni se cere şi o mai mare filosofie. De aceia când ucenicii cereau ca să se pogoare foc din ceriu, ca pe timpul lui Ilie, „Nu ştiţi" — li zice Christos — „al cărui Duh sunteţi voi" (Lucà 9, 55). Pe atunci li se poronceà de a urî nu numai necucernicicea, ci şi pre cei necucernici, ca nu cumvà prieteniea cu dânşii să devină cauză de nelegiuire pentru credincioşi. De aceia îi depărtà pre dânşii şi de rudenii, şi de contactul cu necredincioşii, şi, în fine, îi îngrădeà din toate părţile. Dară acum când ne-a adus la o mai înaltă filosofie, şi ne-a făcut mai presus de o asemenea vătămare, ni poronceşte de a ne apropieà de cei necredincioşi şi de a-i chemà la noi, fiindcă dela dânşii nu ni poate venì vreo vătămare, ci dela noi mai ales aceia vor aveà folos. «Deci ce? zici tu; oare nu trebuie a urî pe cei necucernici»? Nu a urî, ci a miluì. Dacă tu îl vei urî, cum vei puteà întoarce cu uşurinţă pe cel rătăcit? Cum te vei rugà pentru cel necredincios? Cum că trebuie a ne rugà şi pentru necredincioşi, ascultă

ce spune Pavel: „Rogu-te mai înnainte de toate să faceți rugăciuni, cereri, făgăduințe, mulțămiri pentru toți oamenii" — și cum că nu toți erau credincioși, aceasta nu are nevoie de dovadă; și mai departe: „Pentru împărați, și pentru toți cari sunt în dregători" — cum că aceștiia erau necucernici și nelegiuiți, iarăși nu mai încape vorbă: dară mai departe pune și cauza rugăciunei, zicând: „Că acesta este lucru bun și primit înnaintea lui Dumnezeu Mântuitorul nostru, care voiește ca toți oamenii să se mântuiească, și să vină la cunoștința adevărului" (I. Timoth. 2, 1—4). De aceia chiar de s'ar găsi vreo femeie necredincioasă viețuind împreună cu un credincios, să nu se desfacă căsătoriea, căci ce poate fi mai apropieat și mai familiar bărbatului ca femeia? „Că vor fi, zice, doi un trup" (Facer. 2, 24), din care cauză mare este și tandreța lor unul către altul, și fierbinte pofta și dagostea lor reciprocă.

Dară dacă ar trebui să urîm pe necucernici și nelegiuiți, apoi cu trecerea timpului vom uri și pre cei păcătoși, și tot pășind înainte pe această cale vom ajunge a ne despărți și de cei mai mulți din frați, sau mai bine zicând, de toți. Că nu este, iubiților, nu este nimeni fără de păcat. Dacă ar trebui să urîm pe vrăjmașii lui Dumnezeu, apoi trebuie a urî nu numai pre cei necucernici, ci și pre cei păcătoși, — și astfeliu vom deveni mai răi decât fearăle cele sălbatece, respingând pe toți, și îngâmfându-ne în prostiea noastră ca și Fariseul cel din evanghelie. Nu așà însă ni-a poroncit Pavel, însă cum? „Sfătuiți pre cei fără de rânduială, mângâeați pre cei puțini la suflet, sprijiniți pre cei neputincioși, fiți îndelung răbdători spre toți" (I. Thesal. 5, 14). «Dară, zici tu, ce însamnă când tot el spune: „Iară de nu ascultă cineva de cuvântul nostru prin epistolă, pre acela să-l însămnați" [1]) (II. Thesal. 3, 14)? Acestea însă sunt spuse mai mult

[1]) *Notă.* A se vedea Nota din omilia a V-a în Comentariile epistoliei a II către Thesaloniceni, pag. 334, unde se arată eroarea din acest pasaj, în edițiunea noastră de Buzău.

pentru fraţi, şi încă nu cum s'ar întâmplà, ci şi aici cu blândeţă. Dară tu nu tăeà cele ce urmează după aceste cuvinte, ci le adaoge aici. In adevăr, că după ce apostolul a zis: „Şi să nu vă însoţiţi cu el" a adaos imedieat: „şi să nu-l socotiţi ca pre un vrăjmaş, ci să-l învăţaţi ca pe un frate" (Ibid. vers. 15).

Ai văzut că apostolul n'a poroncit de a urî pe om, ci lucrul lui cel rău şi netrebnic? Căci lucrul diavolului este de a ne dezbinà între noi, şi de aceia mult 'ş-a bătut capul de a nimici dragostea dintre oameni, ca astfeliu să taie orice cale de îndreptare, şi pe acela de pildă să-l ţină în rătăcire, iară pe tine să te ţină în desgust faţă de el, şi astfeliu să se îngrădească din toate părţile orice drum spre mântuire a aceluia. Când şi doctorul urăşte pe cel bolnav, şi fuge de el, iară cel bolnav dispreţueşte pe doctor, apoi atunci când se va ridicà din pat cel bolnav, dacă nici acesta nu cheamă la sine pe acela, şi nici acela nu se duce la acesta? De ce spune-mi, îl dispreţueşti şi fugi de el? Că este necucernic? Apoi tocmai de aceasta trebuie a te apropieà şi a-l vindecà, ca astfeliu să ridici pre cel ce se găseà bolnav. Dară dacă poate are o boală care nu se poate vindecà, tu cu toate acestea fă din parte-ţi ceia ce ţi s'a poroncit să faci, fiindcă şi Iuda erà bolnav de o boală nevindecabilă, şi totuşi Dumnezeu n'a încetat de a-l îngrijì. Deci, nici tu să nu încetezi de a te îngrijì de el. Chiar dacă poate ai încercat multe, şi totuşi n'ai putut să-l izbăveşti de necucernicie, şi să primeşti plata celui izbăvit, totuşi îl vei pregătì pe acela de a-ţi admirà blândeţa ta, şi atunci întreaga ta slavă va trece deadreptul la Dumnezeu. Chiar dacă ai face minuni, chiar de ai învieà morţii, sau orice de acest feliu, totuşi nici odată nu te vor admirà atât de mult Elinii, ca atunci când te vor vedeà blând, liniştit şi purtându-te cu dulceaţă către dânşii. Nu mică este această virtute, fiindcă mulţi se vor izbăvì cu desăvârşire de răle. Nimic nu poate să atragă atât de mult ca dragostea. Pentru acelea—vorbesc de semne şi minuni—de multeori te vor şi invidieà, pe când pentru dragoste te vor admirà şi iubì, însă iubindu-te de sigur că în trecerea timpului vor iubi şi adevărul. Dară dacă nu de îndată devine credincios, tu nu te minunà, nici te grăbì, nici nu cere toate deodată, ci lasă-l până ce te va lăudà, până ce te va iubì, şi în trecerea timpului

va ajunge și la aceasta. Și ca să afli cât de însemnat este acest fàpt, ascultă pe Pavel cum se justifică înaintea unui judecătoriu necredincios: „Mă socotesc pre mine, zice, fericit a fi, vrând să respunz înaintea ta astăzi“ (Fapte 26, 2). Dară acestea le spuneà el nu pentru a-ĭ linguşì,—să nu fie una ca aceasta— ci voind ca prin blândeța sa să câștige pe acel judecătoriu necredincios. Și dintr'o parte l'a câștigat, el care până acum erà considerat ca acuzat, și biruința o mărturisește cu glas mare, cel prins în cursă, zicând în auzul tuturor celor de față: „Întru puțin mă pleci (mă convingi) a mă face creștin“. Dară Pavel ce i-a respuns? Încă mai mult a întins mreja (cursa) zicându-i: „Așì poftì dela Dumnezeu și întru puțin și întru mult, nu numai tu, ci și toți cei ce mă aud pre mine astăzi, să se facă într'acest feliu, precum și eu sûnt, afară de legăturile acestea“. (Ibid. vers. 28. 29). Dară ce spui Pavele? „Fără legături“? Și ce curaj veì mai aveà la urmă, dacă tu te rușinezi și fugi de legături, și încă în fața unui public atât de numeros? Oare nu pretutindeni în epistolele tale te mândrești pentru aceste legături, și te numești „legatul lui Christos“, iară lanțul acela ni-l porți în toate părțile ca pe o diademă împărătească? Deci, ce s'a întâmplat acum că te aperi de acele legături? «Nu eu mă apăr de dânsele, zice, căci nici nu sunt ele atât de încăpătoare, spre a primì lauda mea; însă am aflat dela stăpânul meu că nu e bine de a pune petec nou pe haină veche [1]); și de aceia am spus așà. Căci până acum ii defaimă credința noastră creștină, și stau cu dușmănie contra crucei, așà că dacă așì mai spune și de legături, apoi de sigur că ura lor ar deveni și mai mare. A fi legat lor li se pare a fi un fapt rușinos, fiindcă n'au gustat încă din slava noastră. Deci se cuvine de a fi către dânșii cu îngăduință, și când ii se vor învăța a filosofà, atunci de sigur că vor ști și frumuseța acestuì fer, cum și mândriea ce o avem noi din cauza legăturilor». Când el vorbește către alții de legături, apoi atunci numește acest fapt char zicând: „Că voauă vi s'a dăruit pentru Chris-

---

[1]) *Notă*. A se vedeà Cap. 9, 16, din Matheiu.

tos, nu numai a crede întru el, ci şi a pătimi pentru dânsul" (Filipp. 1, 29). Atunci lucrul plăcut erà, ca cei ce auzeau vorbindu-se de cruce, să nu se ruşineze, şi de aceia el păşeşte cu timpul în dezvălirea tainelor. Nici în palatul împărătesc când introducem pe cineva, nu silim pre cel introdus de a vedeà cele dinăuntru mai 'nainte de a privi vestibulul sau intrarea în palat, căci numai aşà când se va vedeà înăuntru, şi va privì, cele deacolo i se vor păreà minunate.

Deci, aşà dojănim noi pe fiii Elinilor: cu îngăduinţă, cu dragoste, căci dragostea este un mare dascal, în stare de a întoarce pe cinevà din rătăcire, de a-i preface vieaţa, de a-l conduce spre filosofie, şi din peatră a-l face om. Şi de voeşti să afli puterea dragostei, apoi adă-mi aici un bărbat fricos şi spărios, şi temându-se până şi de umbra lui, sau unul ne'nfrânat şi iute la mânie, mai mult fiară decât om, desfrânat şi neruşinat, şi, în fine, având cu sine toată răutatea, şi predă-l în mânile dragostei, introdu-l, zic în gimnastica ei, şi iute vei vedeà pe acel fricos şi ne'ndrăzneţ devenind bărbătos, mare de suflet, şi cu uşurinţă îndrăznind spre toate. Şi ceia ce este minunat, că acestea se petrec nu doară schimbându-se sau prefăcându-se natura lui, ci dragostea îşi arată puterea chiar în acel suflet timid, şi se petrece acelaşi lucru, ca şi cum cinevà ar face o sabie de plumb ca să tae ca şi una de fer, fără însă a o face de fer, ci rămânând în natura ei de plumb. Gândeşte-te bine: Iacob de pildă erà fără viclenie, stând în casă fără nici-o grijă şi fără primejdie, vieţuind în linişte şi libertate, întocmai ca şi o fecioară în salonul casei părinteşti;—aşà şi el, zic, şezând înăuntru casei, erà silit de a stà fără treabă timpul cel mai îndelungat, fiind scutit de târg şi de cele ale târgului, căci în tot timpul el se găsà în pace şi linişte adâncă. Dară ce? Iată că deodată acest om nepretăcut, fiindcă l'a aprins flacăra dragostei atât de mult, el care şedeà într'una în casă, priveşte-l zic, cum dragostea l'a făcut stăruitoriu şi iubitoriu de muncă.

Acestea nu sunt zise de mine, ci ascultă chiar pe acest patriarh ce spune. Acuzând pe socrul său el îi ziceà: „De douăzeci de ani de când sunt cu tine" (Facer. 31, 38). Şi cum ai petrecut acei două zeci de ani? „Ziua mă ardeà căldura, iară noaptea sufeream

gerul, zice, şi somnul se depărtà dela ochii mei“ (Ibid. vers. 40). Acestea le spuneà acel bărbat fără vicleşug, care şedeà în casă şi trăià o vieaţă liniştită. Cum că el erà şi fricos, aceasta se vede de acolo, că numai cât se gândeà de a da ochi cu fratele său Isav, şi el murea de frică. Dară apoi priveşte cum acest fricos fiind stăpânit de dragoste, a devenit mai îndrăzneţ decât leul. Căci punându-se pe sine înainteà tuturor ca un parapet, erà gata de a se asvârlì el cel întâi contra acelui sălbatec, care mugeà de răzbunare, dupre cum credeà el, şi în propriul său trup îşi pusese siguranţa celor două femei ale sale; şi de care mai înainte se temeà chiar de a-l vedeà, acum doreà de a da piept cu el,— căci mai puternică era dragostea femeilor lui, decât această frică. Ai văzut cum fiind fricos, a devenit fără de veste îndrăzneţ, nu că doară i s'a schimbat natura, ci fiind stăpânit de dragoste? Cum că şi după aceasta a fost fricos, se poate vedeà din schimbarea locuinţei lui din loc în loc.

Insă nimeni să nu creadă că cele vorbite sunt o învinovăţire adusă acestui drept, căci nu a fi fricos este vinovăţie, de vreme ce aceasta este a naturei, ci de a face din cauza fricei lucruri de acelea ce nu trebuiesc făcute. Este cu putinţă de a fi cinevà fricos dela natură, şi a fi bărbatos prin evlaviea ce o are. Dară ce oare a făcut Moisì? Care nu temându-se de un Egiptean a fugit, şi a pribegit dincolo de hotarele ţărei? Şi totuşi acest fugariu, care nici măcar nu putuse suferì ameninţarea unui bărbat, fiindcă gustase din mierea dragostei, se grăbeà de a se pierde împreună cu cei iubiţi de dânsul, deşi nimeni nu-i sileà la aceasta, dupre cum singur zice: „De li vei iertà lor păcatul, zice, iară de nu, şterge-mă şi pre mine din cartea ta, care o ai scris“ (Exod. 32, 31). Cum că dragostea face blând pe cel îndrăzneţ şi înţelept pe cel desfrânat, nu mai este nevoe de nici un exemplu, fiindcă tuturor este cunoscut. De ar fi cinevà mai sălbatec decât orice fiară, totuşi prin dragoste devine mai blând ca o oae. Cine erà mai sălbatec şi mai smintit decât Saul? Şi cu toate acestea când fiica lui a slobozit pe duşman, el nici un cuvânt aspru nu i-a spus. Şi cel ce ucisese pre toţi preoţii pentru David, văzând pe fiica sa scăpându-l, nici un cuvânt nu i-a spus, mai ales că se petrecuse

o înşelăciune atât de mare[1]); şi aceasta fiindcă el (Saul) erà stăpânit de cel mai puternic frâu al dragostei. Dragostea ştie a face pe om înţelept, dupre cum îl face şi blând. Dacă cinevà îşi iubeşte femeia, dupre cum trebuie a o iubì, apoi chiar de ar fi cât de conrupt, totuşi pentru dragostea ei nu va dorì de a vedeà pe o alta. „Tare este ca moartea dragostea" (Cânt. Cânt. 8, 6) zice înţeleptul, astfeliu că a fi desfrânat de nicăieri nu vine, fără numai din a nu iubì. Deci, fiindcă dragostea este creatoare a orice faptă bună, de aceia să o înfiltrăm cu toată exactitatea în sufletele noastre, ca să ni aducă multe bunuri şi veşnic să avem rodul ei îmbelşugat, veşnic înverzit şi nici-odată veştejit. Astfeliu ne vom puteà învrednici şi de bunătăţile cele veşnice. Cărora fie a ne învrednicì cu toţii, prin charul şi filantropica Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duh se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXXIV

„Şi ori prorociile de vor lipsì, ori limbile de vor încetà, ori cunoştinţa de se va stricà" (Cap. 13, 8).

Arătând însămnătatea dragostei, din aceia că şi charurile ca şi succesele vieţei au nevoie de dânsa, din înşirarea tuturor virtuţilor isvorâte din ea, şi că tot dânsa devine un motiv de cea mai exactă filosofie, aici arată valoarea ei şi din alt punct de vedere. Iară aceasta o face voind a convinge şi pe cei ce se păreau că sunt înjosiţi, dându-li să înţeleagă, că dacă au dragostea cu dânşii, apoi au şi capitalul sau principalul semnelor, şi cu nimic nu vor fi mai pre jos de cei ce au charuri, ba încă cu mult mai pre sus de aceia; iară pe cei ce aveau charuri mari şi se ingâmfau de aceasta, se încearcă a-i umilì, arătându-li că nu au nimic dacă nu au dragostea. Şi cu chipul acesta urmau a se iubi

[1]) *Notă.* A se vedeà Capit. 18—23 din Cartea I a împăraţilor.

unii pre alții, nimicindu-se zavistea și ușurătatea lor, iară iubindu-se într'una, ii desrădăcinau cu totul aceste patimi. „Că dragostea, zice, nu pizmuește, nu se semețește". Așà că de pretutindeni îi împresurà ca cu un zidu nesurpat, și cu o concordie strânsă bine, care nimicea toate patimile, și de aici apoi devineà și mai puternică. De aceia a și pus în mișcare mii de raționamente, care puteau să li mângâe tristeța lor. «Căci, zice, același duh, și că dă spre folos; că împarte precum voiește, și că împarte din dragoste, iară nu din datorie. Deci, chiar de ai primì puțin, totuși contribui în trup deopotrivă cu celelalte mădulări, și astfeliu te bucuri de mare cinste. Și cel ce are charuri mai mari, are nevoie de tine cel mic, și că, în fine, charul cel mai mare și calea cea mai înaltă este dragostea». Acestea leziceà, legându-i cu îndoită putere unii de alții; pe deoparte să nu creadă că sunt mai pre jos dacă au dragostea, iară pe de alta ca cei ce aleargă după dânsa și o preferă înaintea altora, nimic omenesc nu mai sufăr, fiindcă au cu dânșii rădăcina tuturor charurilor, și că nici nu pot a se certà între dânșii chiar de n'ar aveà nici un char. Căci cel stăpânit odată de dragoste, este scutit de orice iubire de ceartă.

De aceia arătându-li câte bunuri vor aveà dela dragoste, a descris roadele dragostei, iară prin laudele aduse ei, a înfrânat patimile acelora, fiindcă fiecare din vorbele spuse, erà ca o doftorie îndeajuns de puternică spre a le vindecà ranele lor. Pentru aceia ziceà: „Dragostea îndelung rabdă", adresându-se aici către cei ce se certau între dânșii. „Dragostea se milostivește", zicând acestea contra celor fățarnici și dezbinați. „Nu pizmuește", către cei ce zulipsau sau invidieau pre cei mai superiori lor. „Nu se semețește", adresându-se celor ce se separau de ceilalți. „Nu se trufește", zise contra celor ce se îngâmfau de dânșii. „Nu se poartă cu necuviință", vorbe adresate celor ce credeau că nu sunt datori de a fi cu îngăduință față de alții. „Nu caută ale sale", către cei ce priveau de sus pe ceilalți. „Nu se întărîtă; nu gândește răul", către cei batjocoriți și necinstiți de alții. „Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de

adevăr", adresându-se iarăşi către cei pizmătăreţi. „Toate le sufere", vorbe adresate deadreptul către cei pizmuiţi. „Toate le nădăjdueşte", către cei descurajaţi. „Toate le rabdă, dragostea nici-odinioară nu cade", către cei ce cu uşurinţă s'au dezbinat de ceilalţi.

Deci, fiindcă din toate părţile o a arătat mare şi încă prin exageraţie, la urmă iarăşi face acelaşi lucru, din alt punct de vedere cu mult mai mare, zicând aşà: „Şi ori prorociile de vor lipsì, ori limbile de vor încetà". Dacă aceste charuri s'au fost acordat pentru întărirea credinţei, apoi când credinţa va fi împrăşticată pretutindeni, negreşit că întrebuinţarea acestor charuri va fi de prisos. Însă a se iubì unii pe alţii nu va încetà nici-odată, ci încă şi mai mult va creşte, şi aici şi în viitor, şi mai cu samă în viitor decât acum. Aici de sigur că sunt multe care slăbesc dragostea, ca de pildă banii, lucrurile, patimile trupului, boalele sufletului, etc. acolo însă nimic din acestea. Dară dacă vor lipsì prorociile, orì limbile de vor încetà, nu e nimic de mirare; pe când a se stricà cunoştinţa, aceasta este cu adevărat ceia ce provoacă nedomerirea, fiindcă şi aceasta a adăogat, zicând: „ori cunoştinţa de se va stricà". Deci, ce? Vom vieţuì atunci în necunoştinţă? Să nu fie una ca aceasta, căci atunci mai cu samă se va întinde cunoştinţa precum trebuie, dupre cum şi zice mai departe: „iară atunci voiu cunoşte precum şi cunoscut sunt". De aceia ca să nu-ţi închipui că zicând „ori cunoştinţa de se va stricà", el a lăsat să se înţeleagă că şi cunoştinţa se va desfiinţà odată cu prorociile şi cu limbile, apoi n'a tăcut, ci a adaos şi modul desfiinţărei sau stricărei ei, zicând imediat: „Pentru că din parte cunoaştem şi din parte prorocim. Iară când va venì cea desăvârşit, atunci cea din parte se va stricà" (Vers. 9. 10). Prin urmare nu cunoştinţa se va stricà, ci cea din parte va încetà de a mai fi cunoştinţă, fiindcă atunci nu numai acestea le vom cunoaşte, ci încă şi mai multe. Şi pentru ca ceia ce zic să o pot arătà şi mai lămurit, mă voiu slujì de câteva exemple. Noi de pildă ştim că Dumnezeu este pretutindeni, însă cum şi în ce feliu, nu ştim; ştim dea-

semenea că toate fiinţile le-a făcut din ceia ce nu erau, adecă din nimic, însă modul nu-l cunoaştem; ştim deasemenea că s'a născut din fecioară, însă cum, nu ştim. Atunci însă vom şti cevà mai mult şi mai lămurit despre acestea.

Mai departe apoi arată şi distanţa câtă este, şi că nu puţin ni lipseşte, zicând: „Când eram prunc, ca un prunc grăeàm, ca un prunc cugetàm, ca un prunc gândeàm; iară dacă m'am făcut bărbat, am lepădat cele pruncești" (Vers. 11). Dară şi prin celălalt exemplu acelaşi lucru îl învederează, zicând: „Că vedem acum ca prin oglindă" — şi fiindcă a pus de faţă oglinda cea văzută oarecum, a adaos: „în gâcitură (enigmă)", arătând în mod exagerat că cunoştinţa de faţă este foarte mărginită. „Iară atunci faţă către faţă", nu ca cum Dumnezeu ar aveà faţă, ci întrebuinţază această expresiune spre a spune mai învederat şi mai lămurit. Ai văzut cum noi *cunoaştem acestea prin înaintare, adecă prin creşte*rea trupească şi duhovnicească? „Acum, zice, cunosc din parte, iară atunci voiu cunoaşte, precum şi cunoscut sunt". Ai văzut cum îndoit li-a smuls din sufletul lor trufiea? Li-a dat a înţelege că cunoştinţa lor este din parte, şi că chiar nici pe această cunoştinţă ciuntită nu o au dela sine. «Nu eu l'am cunoscut pe dânsul, zice, ci el m'a cunoscut pe mine. Dupre cum deci el mai întâi m'a cunoscut acum, şi el mi-a trecut înainte, aşà şi eu atunci voiu alergà după el mai mult decât acum. Căci cel ce şade în întuneric, întru cât nu vede soarele, nu el aleargă după frumuseţa razelor soarelui, ci ea (raza) se arată pe sine în timp ce străluceşte; dară când va primì lumina ei, atunci, în fine, şi el va alungà lumina». Aceasta va să zică expresiunea „precum şi cunoscut sunt", nu că doară noi îl vom ştì, dupre cum el ne ştie pre noi, ci dupre cum el ni-a trecut înainte acum, aşà şi noi ne vom ţineà lipiţi de dânsul atunceà, şi multe din cele ce nu ştim acum, vom şti atuncea, şi ne vom bucurà de acea fericită convieţuire cu dânsul şi de acea filosofie. Că dacă Pavel cel ce ştieà atâtea şi încă erà prunc, apoi cugetă cât de mari sunt acele lucruri. Dacă acestea se văd acum ca

prin oglindă în găcitură (enigmă). apoi de aici poţi înţelege iarăşi ce feliu este faţa lui. Insă ca să-ţi deschid puţin vălul spre a vedeà această deosebire, şi să las oarecum a pătrunde în sufletul tău o rază cât de întunecată a acestei idei, apoi adă-ţi aminte de cele din legea veche, spre a vedeà cât de mult a strălucit acum charul. Căci şi acelea dinaintea charului erau mari şi se arătau minunate, însă ascultă ce spune despre ele Pavel, după char: „Că nici s'a slăvit ceia ce erà slăvit într'această parte, pentru slava cea covârşitoare" (II. Cor. 3, 10). Şi pentru ca ceia ce spun să fie şi mai lămurit, apoi vom aduce vorba despre una din ierurghiile ce se săvârşau şi pe atunci, şi astfeliu vei vedeà câtă deosebire este între atunci şi acum. Şi de voeşti, apoi să aducem la mijloc pascha, şi acea veche, şi aceasta de acum, şi atunci vei cunoaşte covârşirea paschei de acum.

Săvârşau Judeii, iubiţilor, săvârşeau zic, pascha în aşà feliu, ca cum priveau în oglindă, şi în gâcitură (enigmă), în timp ce tainele cele negrăite ce se întrevedeau în acea paschă, nici prin minte nu li treceau, şi nici cine erà acela de care glăsueau mai dinainte acele taine, ci ii vedeau înaintea ochilor numai mielul sacrificat, şi sângele lui, şi uşile unse cu sânge. Dară cum că Fiul lui Dumnezeu va fi jărtfit, că va eliberà lumea întreagă de păcat, şi că va da din sângele acesta ca să guste şi Elinii şi barbarii, că cerul îl va deschide tuturor, şi cele de acolo le va pune înaintea neamului omenesc, şi că luând trup însângerat îl va ridicà mai presus de ceriu şi de ceriul ceriului, şi mai presus de îngeri, de arhangheli, şi de toate puterile cereşti, şi că va şedeà pe însuşi tronul împărătesc deadreapta Tatălui, strălucind întru slavă negrăită, — acestea nimeni dintre dânşii, şi nici dintre ceilalţi oameni, nici nu le-au ştiut mai dinainte, şi nici prin minte li-a trecut vre-odată.

Dară ce zic acei cari toate le cutează? Că expresiunea „acum cunosc din parte" este zisă pentru iconomiile lui Dumnezeu, şi nu pentru Dumnezeu; şi că cunoştinţă de Dumnezeu omul o are în perfecţiune. Dară atunci cum de se numeşte pre sine prunc? Cum de vede ca prin oglindă, cum în gâcitură (enigmă) dacă are totalul cunoştinţei? De ce el ca cevà extraordinar atribuie cunoştinţa Duhului, şi nicidecum vre-unei alte pu-

teri a creațiunei, zicând: „Cine știe cele ale omului, afară de duhul omului, care este întru dânsul? Așà și ale lui Dumnezeu nimeni nu le știe, afară de Duhul lui Dumnezeu“. Asemenea și Christos spune că cunoștința este numai a lui Dumnezeu, zicând așà: „Nu doară că pre Tatăl l-a văzut cinevà, fără numai ceia ce este dela Dumnezeu, acela a văzut pre Tatăl“ (Ioan 6, 46), numind **vederea lui Dumnezeu** cunoștință lămurită și desăvârșită. Deci, cum cel ce știe esența, *nu* va ști și iconomiile? — fiindcă cunoștința esenței lui este mai mare decât iconomiile lui. «Așà dară, zici tu, nu știm pre Dumnezeu»? Să nu fie una ca aceasta; dară cumcă Dumnezeu este, noi știm; care însă este esența lui, aceasta n'o știm de loc.

Și ca să cunoști că expresiunea: „acum cunosc din parte“ nu este zisă pentru iconomiile lui, ascultă și cele ce urmează — căci'a adaos: „iară atunci voiu cunoaște, precum și cunoscut sunt“. Dară nu de iconomiile lui este cunoscut, ci de Dumnezeu. Deci nimeni să nu-și închipue că o asemenea credință este o simplă abatere, sau o simplă călcare de lege, ci este și îndoită, și întreită, și împătrită. Fiindcă nu numai această absurditate au cu dânșii, adecă că se îngâmfă a ști totul, ceia ce este numai a Duhului lui Dumnezeu, și a unuia născutului său Fiu, dară că și Pavel neputând ca să afle această parte a cunoștinței, decât numai prin descoperire de sus, iată că aceștiia spun că dânșii prin raționamentele lor au înțeles totul. Și nu pot a ni arătà nicăiri în scriptură vorbindu-se de acestea.

Dară noi lăsând la o parte nebuniea lor, să ne întoarcem privirea iarăși la dragostea despre care am vorbit mai sus. Apostolul nu s'a mulțămit numai cu cele spuse mai 'nainte, ci a adaos, zicând: „Și acum rămâne credința, nădejdea, dragostea, aceste trei; iară mai mare decât acestea este dragostea“ (Vers. 13). Credința și nădejdea, de 'ndată ce s'au îndeplinit bunurile crezute și nădăjduite, încetează de a mai fi credință și nădejde, ceia ce și Pavel învederând, ziceà: „Nădejdea care se vede, nu este nădejde, că ceia ce vede cinevà pentru ce și-o nădăjduește“

(Rom. 8, 24)? şi iarăşi: „Iară credinţa este adeverire a celor nădăjduite, dovedire a lucrurilor celor nevăzute“ (Ebr. 11, 1). Aşà că arătându-se toate cele crezute şi nădăjduite, amândouă acestea încetează, în timp ce dragostea atunci mai cu samă se înalţă şi devine mai înferbântată. Aici deci se aduce o altă laudă dragostei; el nu se mulţămeşte cu cele de mai 'nainte, ci ambiţionează de a mai găsì încă cevà. În adevăr, gândeşte-te bine: a zis că dragostea este un mare char, şi calea tuturor charurilor în gradul cel mai înalt; a zis că fără dragoste cu nimic nu folosesc celelalte charuri; i-a descris icoana ei prin multe exemple; dară aici voeşte iarăşi a o ridicà şi din altă parte, şi a o arătà mare şi prin faptul că ea remâne. Pentru care şi ziceà: „Şi acum remâne credinţa, nădejdea, dragostea, aceste trei; iară mai mare decât acestea este dragostea“. Şi cum este mai mare dragostea? Fiindcă trece dincolo, fiindcă remâne în veci. Deci, dacă atât de mare este puterea dragostei, apoi cu mare dreptate adaoge apostolul zicând: „Urmaţi dragostea“.

[1]) Aşà dară avem nevoe de a alungà dragostea, adecă de a-i urmà cu grabă; avem nevoe de a alergà pe un drum anevoios după dânsa, căci dealtmintrelea zboară dela noi, şi atâtea pedici întâmpinăm pe drumul care merge la dânsa. De aceia ni se cere multă iuţală spre a o puteà prinde. Ceia ce întrevăzând şi Pavel n'a zis: «mergeţi în urma dragostei» ci „alungaţi dragostea“ [2]), aţiţindu-ne şi aprinzându-ne spre cucerirea ei. Dealtmintrelea Dumnezeu chiar delà început a făcut mii de încercări spre a o împlantà în noi. Aşà de pildă tuturor a dat un singur cap, pe Adam. De ce nu suntem toţi făcuţi din pământ? De ce nu suntem toţi desăvârşiţi ca dânsul? Pentru ca şi copiii, şi crescătoarele de copii, şi faptul de a se naşte între dânşii, să ne unească pre noi unii cu alţii. De aceia nici pe femeie n'a făcut'o din pământ. Fiindcă nu erà deajuns de a ne îndupleca spre concordie numai singur faptul că suntem cu toţii de

[1]) *Partea morală.* Laudă (engomiu) adusă dragostei, şi că nu toată bogăţiea, nici toată săráciea le dă Dumnezeu. *(Veron).*

[2]) *Notă.* Διώκετε τὴν ἀγάπην însamnă «*alungaţi dragostea*» adecă *mergeţi iute spre a o prinde.*

aceiaşi esenţă, dacă nu vom aveà cu toţii acelaşi strămoş, apoi şi aceasta a făcut Dumnezeu. Dacă astăzi despărţindu-ne poate numai locurile, şi-încă ne considerăm între noi ca străini unii de alţii, apoi cu atât mai mult ar fi fost aceasta dacă neamul nostru omenesc ar fi avut două începuturi. De aceia tocmai, ca deja un singur cap a legat întregul trup al neamului omenesc. Şi fiindcă la început se credeau a fi doi, apoi priveşte cum iarăşi îi uneşte unul cu altul prin căsătorie. „Pentru aceia, zice, va lăsà omul pre tatăl său şi pre mama sa, şi se va lipì de femeia sa, şi vor fi amândoi un trup“ (Fac. 2, 24). Şi n'a zis «femeia» ci „omul“, fiindcă mai mare este pofta în acela. Iară pofta lui de aceia a făcut-o mai mare decât a femeii, pentruca pe cel mai mare să-l plece prin tiraniea dragostei, şi să-l supună celui mai mic şi mai slab. Fiindcă trebuià a întroduce şi căsătorica, apoi pe cel născut din femeie l-a făcut bărbat femeii. Căci la Dumnezeu toate sunt secundare dragostei. Dacă deci, astfeliu petrecându-se lucrurile, şi cel întâi (Cain) dindată şi-a ieşit din simţiri, iară diavolul a băgat o aşà de mare zavistie şi luptă între dânşii, apoi ce n'ar fi făcut încă, dacă n'ar fi ieşit din aceiaşi rădăcină? Apoi a hotărît ca unul să fie supus, iară celălalt să fie stăpân, fiindcă egalitatea obişnuieşte de multe-ori de a întroduce luptă. Deci n'a lăsat ca să fie democraţie, ci împărăţie, şi întocmai ca în armată ar puteà vedeà cinevà ordineà şi rândueala în fiecare casă. In ordinea de împărăt de pildă este bărbatul, iară în ordinea de eparh şi general este femeia; dară şi copiii ocupă a treia întâetate în această împărăţie. După aceia vine a patra întâetate, acea a slugilor, fiindcă şi aceştiia stăpânesc pe cei mai mici, şi de multe ori unul dintrânşii a stat în fruntea tuturor, ţinând locul stăpânului, însă ca slugă. După aceasta apoi o altă stăpânie este şi asupra lor, aceia a femeilor şi aceia a copiilor, dară şi printre copii iarăşi alta, după vîrsta şi după natura lor, fiindcă nu la feliu stăpâneşte pe copii partea femeiască. Cu un cuvînt pretutindeni Dumnezeu a făcut stăpânii zdravene, ca astfeliu toate să steà în rânduealã şi în cea mai mare ordine. De aceia chiar şi mai înainte de a se înmulţì neamul nostru omenesc, deşi doi au fost la început, totuşi el a poroncit ca unul să

stăpânească, iar celalalt să fie stăpânit. Şi pentruca nu cumvà unul să dispreţuiască pe celalalt ca mai mic, şi să se dezbine unul de altul, priveşte cum Dumnezeu a cinstit pe femeie chiar şi mai înnainte de facerea ei. „Să-i facem lui ajutoriu“ (Fac. 2, 18), arătând că femeia a fost făcută spre trebuinţa bărbatului, şi prin aceasta unindu-l pe dânsul cu cea făcută pentru dânsul. Fiindcă noi ne găsim totdeauna mai familiari către cele făcute pentru noi. Şi iarăşi ca nu cumvà ea să se mândrească ca una ce i s'a dat lui de ajutoriu, şi această legătură să o rupă, apoi Dumnezeu o a făcut din coasta lui, arătând prin aceasta, că ea este o parte a întregului trup. Şi ca nici bărbatul să nu se îngâmfe pentru aceasta, apoi Dumnezeu nu l-a lăsat să fie singur, pe dânsul care singur a fost făcut mai înnainte, ci a făcut cu totul din contra cu dânsul, întroducând facerea de copii, ca prin aceasta preferând de sigur mai mult pe bărbat, totuşi să nu-l lase de a fi totul al său.

Ai văzut, deci, câte legături de dragoste a făcut Dumnezeu între bărbat şi femeie? Dară aceste garanţii de concordie între dânşii, el le-a aşezat în înseşi natura lor, fiindcă amândoi sunt de aceiaşi esenţă, şi amândoi merg spre acelaş ţel — dealtfeliu toată vietatea iubeşte pe cel la feliu cu dânsa — că şi femeia este din bărbat şi din amândoi împreună sunt copiii lor; — astfeliu că multe şi varieate sunt modurile care conlucrează la consolidarea dragostei în familie. Pe unul de pildă îl iubim ca tată, pe altul ca bunic; pe una o iubim ca mamă, pe alta ca doică; pe unul îl iubim ca fiu şi nepot din nepoţi, pe alta ca pe fiică şi nepoată de fiică. Şi de ce mai este nevoe de a înşirà aici toate gradele rudeniilor?

Dară Dumnezeu a proiectat şi un alt mod de legătură între oameni, căci împedecând căsătoriile între rudenii, prin aceasta ne-a împins aşà zicând cătră cei străini de noi, şi pe aceia iarăşi i-a mişcat spre noi. Fiindcă numai prin înrudirea noastră cea naturală nu erà cu putinţă de a-i unì pre aceia cu noi, iată că prin căsătorie iarăşi i-a unit, întrunind prin o singură mireasă o mulţime de case la un loc, şi amestecând multe neamuri cu alte neamuri. „Omul la nici-o rudenie de ale trupului său să nu se apropie, ca să-i descopere ruşinea, eu Domnul“ (Levitic 18, 6—19) zice

Dumnezeu lui Moisì. «Să nu descoperi ruşinea surorei tale, zice, nici surorei tatălui tău, nici a altei fete care este în înrudire cu tine, şi care împedecă căsătoriea» — înşirând acolo pe nume toate felurile unor astfeliu de rudenii — «Ţi este deajuns, zice, pentru dragostea acelora de a împărtăşi cu dânşii aceleaşi dureri şi năcazuri, iară pentru căsătorie e bine de a te apropieà de altele. De ce strâmtezi lărgimea dragostei? De ce cheltueşti în zadar dragostea către dânsa, dacă poţi a aveà ocazie de dragostea şi a alteia, luându-ţi femeie de afară de rudeniile tale, iară printrânsa un şir de rudenii, şi tată, şi mamă, şi fraţi, şi rudeniile ca şi prietenii acestora?

Ai văzut prin câte moduri ne-a legat pe noi Dumnezeu? Cu toate acestea el nici aici nu s'a mărginit numai, ci a făcut astfeliu încât să avem nevoie unii de alţii, ca şi cu chipul acesta să ne adune la un loc, mai ales că şi prieteniile le fac nevoile dintre oameni. De aceia nici n'a lăsat ca toate să se facă pretutindeni, ca şi prin aceasta să ne silească de a ne amestecà unii cu alţii. Aşà dară introducând între noi nevoea ce avem unii de alţii, prin aceasta iarăşi a făcut cu uşurinţă relaţiunile dintre oameni, pentrucă dacă n'ar fi fost aşà, apoi lucrurile ar fi ajuns într'o altă încurcătură şi nemulţămire. Dacă de pildă având nevoe de doctor, sau de lemnar, sau de alt meşteşugar, ar trebui ca să facă cineva o călătorie îndelungată, apoi desigur că totul s'ar pierde. Deci, tocmai pentru aceasta a regulat de a se zidì şi cetăţi, şi astfeliu pe toţi i-a adunat la un loc. Pentru ca şi cu cei de departe să ne putem întâlnì cu uşurinţă, apoi ei a întins marea la mijloc, şi a dat iuţală vînturilor, făcând prin aceasta uşoare călătoriile pe mare. La început a regulat ca toţi să fie strânşi într'un singur loc, şi nu i-a împrăştieat mai întâi, până ce cei dintâi oameni cari primise darul n'a întrebuinţat rău concordiea dintre dânşii. Aşà dară el ne-a adunat la un loc din toate părţile, şi prin natura noastră, şi prin înrudirea dintre noi, şi prin limba ce o vorbim, şi prin locul sau ţara unde ne găsim. Şi dupre cum el n'a voit ca noi să cădem din raiu — că dacă voià aceasta, n'ar fi pus în raiu la început pe omul pe care l-a făcut, ci cauza este numai omul care n'a ascultat — aşà n'a voit nici mai multe limbi să fie pe pământ, căci dacă voià aceasta, apoi delà început ar fi făcut aşà. „Şi erà tot pământul

o limbă, și un glas tuturor" (Fac. 11, 1) zice scriptura, adeverind ceia ce am spus. De aceia, chiar și atunci când trebuià a perì pământul din cauza răutăților omului, nici atunci zic nu ne-a făcut din altă materie, nici n'a strămutat aiurea pe dreptul Noe, ci lăsându-l în mijlocul furtunci ca pe o scânteie a lumei, a aprins iarăși neamul nostru omenesc dela acel fericit. Și din început a făcut numai o singură stăpânire, adecă pe bărbat, pe care l-a pus stăpân peste femeie; dară mai târziu fiindcă neamul nostru s'a abătut la mari nerânduelì, apoi a așezat și altele, ca de pildă stăpânirea căpiteniilor, a dregătorilor, a stăpânilor, etc. iară aceasta tot pentru dragoste. Fiindcă răutatea este un element de dizolvare și de nimicire a neamului nostru omenesc, apoi ca pre niște doftori a așezat în mijlocul cetăților pre cei ce judecă, ca astfeliu aceștiia alungând răutatea ca pe o boală molipsitoare, să ne unească iarăși pe toți la un loc prin dragoste.

Și pentru ca nu numai în cetăți ci și în fiecare casă concordiea să fie mare, apoi pe bărbat cinstindu-l cu superioritatea, iară pe femeie înarmând-o cu pofta, și depozitând înăuntrul amândurora darul facerei de copii, la urmă a mai întrodus și alte legături ale dragostei. Așà de pildă, nici bărbatului nu i-a încredințat totul, și nici femeii, ci a împărțit fiecăruia din îndatoriri; uniea i-a dat în stăpânire casa, celuilalt i-a încredințat rolul de dinafară de casă, acela de a hrăni pe cei din casă, căci doară bărbatul cultivă pământul, pe când femeii i-a dat rolul de a îmbrăcà pe cei din casă, fiindcă furca și războiul de țesut sunt ale femeii, căci el a dat femeii înțelepciune de a face pânză [1]. Dară iubirea de argint a pierdut totul, nelăsând ca să se mai arate această deosebire, fiindcă lenevirea celor multe a introdus și pe bărbați în războaele de țesut ale femeilor, și le-a pus în mâni suveica și urzala și tortul. Dară și așà încă strălucește proniea iconomiei lui Dumnezeu, căci noi avem mare nevoe de femeie în alte afaceri mult mai necesare, dupre cum avem nevoie și de cei mai mici decât noi, în cele ce compun vieața noastră. Atât de mare este trebuința de ajutorul altora, în cât că chiar de ar fi cineva mai bogat decât toți oamenii din lume, totuși nu va fi scutit

[1]) *Notă*. A se vedeà cartea lui Iob, cap. 38, 36.

de acest contact, şi de a aveà nevoe de cel mai inferior. Nu numai cei săraci au nevoe de cei bogaţi, ci şi cei bogaţi au nevoe de cei săraci, ba încă mai multă nevoe au bogaţii de săraci, decât săracii de bogaţi.

Şi ca să vezi aceasta mai lămurit, să facem, dacă voiţi, două cetăţi, una numai din bogaţi, şi ceialaltă numai de săraci, şi nici în cetatea bogaţilor să fie vr'un sărac, nici în cea a săracilor vr'un bărbat bogat, şi după ce le-am observat cu amănunţime, să vedem care din amândouă va puteà să fie îndestulată numai cu sine. Dacă vom aflà că cea a săracilor este cea care poate fi îndestulată, apoi e sigur că mai ales bogaţii au nevoie de săraci. Deci, în cetatea bogaţilor nu este nici unul meşteşugariu, nici zidariu, nici lemnar, nici ciubotariu, nici pitariu, nici agricultor, nici ferariu, nici meşter de frânghii, şi nici altul dintr'aceştiia. Căci, în adevăr, cine dintre acei bogaţi ar preferà ca să se îndeletnicească cu vre-una din aceste îndeletniciri, când mai ales este ştiut că chiar şi cei ce odinioară se îndeletnicise cu asemenea meşteşuguri, de 'ndată ce s'au îmţolit nu mai pot suferì ticăloşia acestor meşteşuguri grele? Aşà dară cum ni va sta această cetate? «Dând bani bogaţii, zici tu, îşi vor cumpărà toate acestea dela cei săraci». Prin urmare, aceia nu sunt îndestulaţi numai cu dânşii, dacă au nevoie şi de alţii. Cum îşi vor zidì casele? sau că poate şi pe acestea le vor cumpărà dela cei săraci? Dară aceasta nu este firesc. Aşà dară va fi trebuinţă de a chemà acolo meşteşugari, şi a stricà legea pe care am stabilit-o dela început când am populat această cetate — căci aduceţi-vă aminte că ziceam: nici un sărac să nu fie înăuntrul acestei cetăţi. Însă, iată cum nevoea, şi fără voinţa noastră, i-a chemat pe aceştiia, şi i-a băgat înăuntru. De aici este invederat, că este cu neputinţă de a înfiinţà o cetate fără de săraci. Iară dacă acea cetate stărueşte în a nu primì pe nimeni dintre săraci, nu va mai fi cetate, ci se va pierde. Aşà dară nu va fi îndestulată numai cu sine, dacă nu va primì la sine pe cei săraci, ca pe nişte mântuitori.

Acum să vedem şi cetatea săracilor, dacă şi aceasta fiind lipsită de bogaţi poate fi nelipsită de nimică. Şi mai întâi să limpezim cu cuvântul ce anume este bogăţie şi s'o arătăm lămurit. Aşà dară ce anume este bogăţie? Aur, argint şi pietre preţioase, şi haine de mătasă, sau de porfiră, sau cusute cu aur. Deci, după ce s'a arătat ce anume este bogăţie, apoi să o alungăm

din cetatea celor săraci, dacă voim să facem o cetate curat de săraci, și aurul să nu se arate nici măcar prin vis, nici haine de acestea, și de voești, apoi nici argint, și nici vasele cele făcute din argint. Deci pe lângă această sărăcie, de ce va mai aveà nevoie această cetate? De nimic, căci dacă va trebuì să se clădească case, apoi nu este nevoe de aur și argint, sau mărgăritare, ci de meșteșug, și de mâni, și nu de mâni cum s'ar întâmplà, ci de acele cu bătături, și cu degete uscate, și de putere multă de lemne și de pietre. De asemenea dacă trebuie de a țese pânză pentru haine, apoi nu e nevoe de aur și argint, ci tot de mâni, de meșteșug și de femei care să lucreze. Și ce ar trebui oare când ar fi vorba de cultivarea pământului și de a săpà pământul? Oare ar fi nevoe de cei bogați sau de cei săraci? Nu mai încape nici o vorbă, că de cei săraci. Tot așà și ferul dacă ar trebuì lucrat, sau și altele din acestea, noi avem nevoe tot de săraci. Așà dară unde anume vom aveà nevoe de bogați, afară numai de n'ar trebuì poate ca să dărîmăm această cetate?—fiindcă intrând aceia în cetatea aceasta, negreșit că aceștiia (săracii), sau mai bine zis, filosofii aceștiia vor cădeà în pofta aurului și a mărgăritarilor,—numesc filosofi pe toți cei ce nu caută ceia ce este de prisos, iară dacă se predau pe sine lenei și dezmerdărei, totul vor perde la urmă.

«Dară, zici tu, dacă bogățiea nu este trebuitoare, de ce atunci este dată de Dumnezeu»? Și de unde se învederează că dela Dumnezeu este dat de a se îmbogățì cinevà? «Apoi scriptura zice doară că: „Al meu este argintul și al meu este aurul, și căruia voiesc, îi dau“ (Agheu, 2, 8). Aici însă, dacă n'ași face un lucru uricios—ași rîde acum cu hohot, ridiculizând pe cei ce spun acestea, că întocmai ca și copiii care mănâncă la masa împărătească, și care împreună cu mâncările de pe masă îngrămădesc în gură tot ce li cade la îndemână. Așà și aceștiia fac, căci împreună cu sfintele scripturi mai introduc și cele ale lor. Pentru că în adevăr expresiunea dela început „Al meu este argintul și al meu este aurul“ o știu că este zisă de Proroc, iară ceialaltă expresiune „Și căruia voiesc, îi dau“ nici de cum nu este a Prorocului, ci este introdusă de asemenea proști.

Dară eu vă voiu spune şi cauza pentru care Prorocul Agheu a spus aceste vorbe. Acest Proroc fiindcă necontenit făgiăduea Ebreilor că după întoarcerea lor din Babilon vor vedeà templul clădit tot în forma celui dinainte, dară că mulţi dintre dânşii nu credeau, şi considerau faptul ca aproape peste putinţă, că după ce fusese cel dintâi prefăcut în cenuşe, acum să se arate acest templu ca şi acela, Prorocul Agheu, zic, împrăştiindu-li necredinţa, li spune ca din partea lui Dumnezeu aceste vorbe, ca şi cum pare că ar zice : «De ce vă temeţi? şi de ce nu credeţi? „Al meu este argintul, şi al meu este aurul" şi n'am nevoe ca să mă imprumut dela alţii, spre a împodobi aşà templul» şi cum că aceasta este, a adaos imedieat: „Şi va fi slava casei acestei de pe urmă, mai mare decât a celei dintâi" (Ibid. vers. 9). Deci, să nu introducem nici-odată pânză de paiajen pe mantiea împărătească. Că dacă pe porfira împărătească acăţind cinevà decoraţiile le ar legà cu aţă proastă, şi ar fi aspru pedepsit pentru aceasta, apoi cu atât mai mult când e vorba de cele duhovniceşti, fiindcă aici păcatul nu este cum s'ar întâmplà. Şi ce spun eu de scăderi sau adaosuri în sfinta scriptură? Când chiar o virgulă, sau o citire prefăcută, sau mai bine zis o pronunţie prefăcută a unui singur cuvânt, de multe ori a zămislit cele mai absurde urmări.

«Deci, zici tu, cum de se îmbogăţăsc uniia, fiindcă zice şi scriptura: „Bogăţiea şi sărăciea dela Domnul sunt" (Sirah 11, 14)? Dară noi vom spune celor ce pun această obiecţiune: aşà dară toată bogăţiea şi toată sărăciea vin dela Domnul? Şi cine ar puteà zice aceasta? Căci noi vedem strângându-se bogăţii şi din răpiri, şi din furtişaguri de prin morminte, şi din fermecătorii, şi din multe altele de acest feliu, şi pe cei ce le au, nevrednici nici chiar de a vieţuì în lume. Deci ce? spune-mi; oare zicem noi că o astfeliu de bogăţie este dela Dumnezeu? Să nu fie una ca aceasta! Dară atunci de unde este? Din păcat. Fiindcă şi curva se îmbogăţeşte bătându-şi joc de trupul său, şi tânărul cel frumos de multe-ori vînzându-şi tinereţa câştigă aur cu necinste, şi cel ce pradă mormintele îşi adună bogăţii nedrepte, şi tâlhariul se îmbogăţeşte spărgând zidurile caselor. Aşà dară nu toată bogăţiea este dela Dumnezeu. Deci ce vom zice faţă de aceste vorbe ale

scripturei? Mai întâi află că nici sărăciea nu vine toată dela Dumnezeu, şi atunci vom păşi şi la explicarea acestei ziceri. Când de pildă cinevà fiind un tânăr desfrânat, şi îşi cheltueşte bogăţiea cu curvele, sau cu fermecătorii, sau în altfeliu de pofte, şi ajunge sărac, oare nu este vădit lucru că el a devenit sărac nu dela Dumnezeu, ci dela propriea sa desfrânare? Şi iarăşi dacă cinevà a ajuns sărac din cauza trândăviei, sau că din cauza prostiei a sărăcit, sau că a întreprins lucruri primejdioase şi contra legilor, apoi oare nu este invederat iarăşi că nici unul dintraceştiia sau şi de felul acestora, n'a fost aruncat în acea sărăcie de Dumnezeu? Dară scriptura minţeşte oare în cazul de faţă? Să nu fie! ci numai că se prostesc acei ce nu examinează cu scumpătate toate cele scrise în scripturi.

Deci, dacă şi aceasta este mărturisit de toţi, că nemincinoasă este scriptura, şi aceia s'a dovedit, că nu toată bogăţiea este dela Dumnezeu, apoi atunci nedomerirea este numai a slăbăciunei acelor cari citesc fără să se gândească. Şi ar fi trebuit ca să vă las aici, — mai ales că am scăpat scriptura de ponoase — ca astfeliu să daţi respuns pentru lenevirea în cetirea scripturilor, — însă fiindcă vă cruţ foarte mult, şi nu pot mai mult să vă văd tulburaţi, haide să spunem şi dezlegarea nedomiririrei, mai întâi spunând de cel ce a zis acele cuvinte, când le-a zis, şi către cine le-a zis. Fiindcă Dumnezeu nu vorbeşte cu toţi la feliu, dupre cum şi noi nu vorbim la feliu cu copiii şi cu bărbaţii.

Aşà dară, când s'au zis acele cuvinte, de cine anume, şi către cine? De Solomon în legea veche, şi către Judei, cari nimic alta nu ştieau decât lucruri simţite şi trupeşti, şi dela acestea ispitind puterea lui Dumnezeu. Că doară aceştiia sunt cari ziceau: „Au doară va puteà Dumnezeu să ni deà pâne în pustie" (Ps. 77, 20)? şi „Ce semn ni arăţi nouă" (Math. 12, 38) şi „Părinţii noştri au mâncat mana în pustie" (Ioan 6, 31); şi „A cărora Dumnezeu, zice, este pântecele" (Filipp. 3, 19). Deci, fiindcă dela acestea îl ispiteau pre el, apoi Solomon li-a grăit, că este cu putinţă şi aceasta la Dumnezeu, de a face adecă şi bogaţi şi săraci. Nu că numai decât el îi face, ci că poate face, când voeşte, dupre cum şi atunci când zice: „Cel ce

înfricoșază marea și o usucă pre ea, și toate rîurile le deșartă“ (Naum 1, 4) de și aceasta nici-odată n'a fost. Deci, cum de a zis Prorocul vorbele de mai sus? Nu ca cum veșnic s'ar petrece așà, ci ca fiindu-i lui cu putință a face una ca aceasta.

Așà dară care bogăție și care sărăcie o dă Dumnezeu? Aduceți-vă aminte de Patriarhul Abraám, și atunci veți ști bogăția cea dată de Dumnezeu. Fiindcă și pe Abraám el l'a făcut bogat, și după acesta pe dreptul Iob, dupre cum însuși el zice: „De am primit cele bune dela Domnul, apoi pe cele răle nu le vem răbdà“ (Iob. 2. 10)? — care după aceasta i-a îndoit și întreit averile. Dară și bogăția lui Iacob, deacolo încă își aveà începutul. Dară și sărăciea este lăudată de dânsul, ca de pildă acolo unde se vede ațițind pe acel bogat, și zicându-i: „De voești să fii desăvârșit, vinde-ți averile, împarte-le la săraci, și vină de urmează mie“ (Math. 19, 21), și atunci când dând poronci ucenicilor liziceà: „Nu câștigați aur, nici argint, nici două haine“ (Ibid. 10, 9. 10). Așà dară să nu zici că toată bogăția el o dă, fiindcă s'a dovedit că bogăția este adunată de multe-ori din ucideri, și din răpiri, cum și din mii de alte ocazii necinstite.

Dară iarăși e bine ca cuvântul nostru să se întoarcă din nou la chestiunea dinainte. Dacă deci cei bogați nu ni sunt cu nimic folositori, apoi atunci de ce mai sunt bogați? Deci, ce am puteà respunde? Că uniia ca aceștiia nu sunt folositori dacă se fac bogați în modul arătat, pe când cei ce se îmbogățesc dela Dumnezeu sunt foarte folositori, iară aceasta o poți afla din însăși faptele acelora. Abraám, de pildă, își cheltuieà averea cu străinii și cu cei cari aveau nevoe de dânsul. Așà atunci când au venit cei trei tineri — oameni după cum credeà el — tăind vițelul și trei măsuri de făină frământând, și șezând în ușă pe la amează-zi, apoi de aici poți pricepe cu câtă bună voință și galantonie cheltuieà el averile cu toții, și împreună cu averile dânduși și slujba trupului, și toate acestea în niște bătrânețe atât de înaintate, și fiind liman tuturor străinilor și celor ce aveau nevoe de dânsul, necruțind nimic, și nici chiar pe fiul său, căci poroncindu-i Dumnezeu, și pe acesta l-a adus ca jărtfă. Dară împreună cu fiul s'a predat și pe sine

și întreaga lui casă, atunci când se grăbeà de a scoate din ghiarăle vrăjmașilor pe nepotul său Lot. Și toate acestea el le făceà nu pentru bani, ci numai pentru filantropiea lui. Când cei scăpați printr'ânsul l-au făcut stăpân al tuturor prăzilor de războiu, el a respins toate, dela fir de ață până la cureana încălțămintelor[1]. Tot așà a fost și fericitul Iob, căci: „ușa mea, zice, la tot cel ce vine se deschideà. Ochiu eram orbilor, și picior schiopilor. Eu eram tată celor neputincioși. Și afară nu mâneà străin, și pre cei neputincioși carii aveau lipsă nu i-am înșelat, iară pe cel neputincios nu l'am lăsat să iasă afară de ușa mea cu sânul deșărt" — (Iob. 31, 32. 29, 15. 16. 31, 32. 16. 34), și multe de acestea — ca să nu le mai înșirăm aici pe toate — făceà într'una, cheltuindu-și întreaga sa avere cu săracii.

Acum voiești poate să vezi și pre cei ce nu dela Dumnezeu au devenit bogați, ca să afli cum întrebuințază averile? Privește pe bogatul din evanghelie, care nu dădeà lui Lazar nici măcar din sfărîmăturile ce cădeau din masa sa; privește pe Ahav care a răpit până și viea lui Nabot, și a fost mai rău decât toți împărații Iudeilor[2]. Privește și pe Gheezi, sluga Prorocului Eliseiu[3]; privește, în fine, și pe toți de acest feliu. Uniia, ca cei ce au câștigat averile dela Dumnezeu după dreptate, și-au cheltuit totul îndeplinind poroncile lui Dumnezeu, iară alții cari în câștigarea averilor s'au lovit de Dumnezeu, tot așà au făcut și în cheltuirea acelor averi, cheltuindu-le cu curvele și cu parasiții, sau îngropându-le în pământ și astupându-le, iară cu cei săraci necheltuind nimic. «Și de ce, zici tu, lasă Dumnezeu pe uniia ca aceștiia să se îmbogățască»? Fiindcă este îndelung răbdătoriu, fiindcă voiește a ne reîntoarce la pocăință, fiindcă a pregătit gheena, că a rânduit ziua în care va judecà lumea. Dară dacă pedepsà de'ndată pe cei ce se îmbogățesc pe nedreptul, apoi Zacheiu nu ar fi putut aveà un termen de pocăință, încât să în-

---

[1]) *Notă.* A se vedea Cap. 14 din Cartea Facerei.

[2]) *Notă.* A se vedeà cap. 16 și urm. din cartea a III-a a împăraților.

[3]) *Notă.* A se vedeà cap. 5, 20 și urm. din cartea IV-a a împăraților.

toarcă chiar împătrit ceia ce ar fi răpit, ba încă 'să mai deà şi jumătate din ceia ce aveà. Tot aşà şi Matheiu vameşul n'ar fi putut să se prefacă şi să devină apostol, dacă ar fi fost răpit mai 'nainte de timp, precum şi alţii mulţi nu s'ar fi putut îndreptà. Dară dacă poate nu ar voi unii ca aceştiia să se pocăească, ci ar stărui în relele dinainte, apoi să asculte pe Pavel, care zice: „După împetrirea ta şi nepocăita inimă, îţi aduni ţie mânie în ziua mâniei şi a descoperirei dreptei judecăţi a lui Dumnezeu" (Rom. 2, 5). De care mânie spre a scăpà, să ne îmbogăţim cu bogăţiea cerurilor, şi să urmăm sărăciea cea lăudată, căci astfeliu ne vom învrednicì şi de bunurile viitoare. Cărora fie a ne învrednicì cu toţii, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXXV

„Urmaţi dragostea şi râvniţi cele duhovniceşti, iară mai vârtos ca să prorociţi" (Cap. 14, 1).

Fiindcă cu toată exactitatea li-a înşirat până aici toate cele bune izvorîte din dragoste, apoi la urmă îi îndeamnă de a stà lipiţi de ea, pentru care şi zice: „Urmaţi dragostea" [1]). Dară cel ce alungă, cel ce fuge ca să prindă cevà, nu vede înintea sa decât ceia ce el alungă, către acea parte este îndreptată privirea lui, şi nu se lasă până ce nu va pune mâna. Cel ce fugăreşte sau alungă pe cinevà, când prin sine singur nu ar puteà să-l prindă, apoi prin cei ce sunt înaintea lui pune stăpânire pe el, căci el roagă pe cei ce sunt mai aproape de cel fugărit, ca să se grăbească de a-l prinde şi a-l ţineà bine până ce va sosì şi el. Aceasta o facem şi noi. Când nu putem ajunge dragostea, apoi atunci rugăm pe cei ce sunt aproape de dânsa, şi o stă-

1) *Notă.* Originalul este διώκετε τὴν ἀγάπην. Verbul διώκω însamnă: *a alungà cevà, a gonì pe cinevà ca să-l ajungă, a vìna pe cinevà.* Astfeliu că traducerea exactă a acestui pasaj ar fi: «*Alungaţi dragostea, siliţivă să ajungeţi şi să stăpâniţi dragostea*».

pânesc, ca să o ţină bine până ce o vom ajunge şi noi, şi după ce punem stăpânire pe dânsa, n'o mai lăsăm de loc, ca nu cumvà să o scăpăm. Dealtmintrelea necontenit ea sare din mânile noastre, fiindcă nu o întrebuinţăm precum se cuvine, ci toate le preferăm înaintea ei. De aceia, noi trebuie a face totul ca să o putem ţineà strâns. Dacă facem aşà, apoi la urmă nici nu mai este nevoe de multă osteneală, sau mai bine zis, nici de vr'o osteneală cât de mică, ci încă dezmerdându-ne şi sărbătorind-o păşim pe drumul cel strâmt şi îngust al virtuţei.

De aceia zice: „Alungaţi dragostea". Apoi, ca nu cumvà ii să creadă că de aceia a adus aici vorba despre dragoste, ca să se şteargă de tot importanţa charurilor, adaoge zicând: „Şi râvniţi cele duhovniceşti, iară mai vîrtos ca să prorociţi". „Că cel ce grăeşte în limbă, nu grăeşte oamenilor, ci lui Dumnezeu, că nimeni nu aude, ci cu Duhul grăeşte taine. Iară cel ce proroceşte, oamenilor grăeşte zidire şi îndemnare, şi mângăere" (Vers. 2. 3). Aici deci, el face o comparaţie între charuri, şi doboară charul limbilor, arătându-l nici cu totul netrebuitoriu, nici iarăşi foarte folositoriu prin sine;—şi aceasta fiindcă dânşii foarte mult se trufeau cu acest char, şi fiindcă charul limbilor se credeà de dânşii a fi unul din charurile cele mai mari. Şi se credeà a fi mare, pentrucă acest char l-au primit apostolii mai 'ntâi, şi încă cu atâta pompă, însă nu pentru aceasta erà mai preferat ca celelalte. Dară de ce oare au luat apostolii acest char mai 'nainte de toate celelalte? Fiindcă urmau a se duce prin toate ţările din lume, şi dupre cum în timpul zidirei turnului din Babilon o singură limbă a fost împărţită în multe, asemenea şi atunci multe limbi se dedeau unui singur om, şi acelaşi grăià în mai multe limbi străine, în limba Perşilor, de pildă, şi a Romanilor, şi a Indienilor, căci Duhul îl învăţà pre dânsul toate acele limbi. Acest char se numeà charul limbilor, fiindcă unul singur puteà să vorbească fără de veste mai multe limbi. Dară tu priveşte cum el şi doboară charul limbilor, şi îl înalţă, căci când zice: „Că cel ce grăeşte în limbă, nu grăeşte oamenilor, ci lui Dumnezeu, că nimeni nu aude"

el a doborît acest char, arătându-l ca nefiind mult trebuitoriu, iară când adaoge că: „cu Duhul grăește taine“, iarăși l-a înălțat, ca să nu se pară că este de prisos și nefolositoriu, și că este dat în zădar.

„Iară cel ce proroceşte, oamenilor grăește zidire, și îndemnare, și mângâiere“. Ai văzut de unde a arătat el superioritatea acestui char, — adecă dela folosul obștesc — și cum pretutindeni el preferă acest char ca fiind dat spre folosința celor mulți? Dară oare cei ce grăesc limbi nu oamenilor grăesc? Spune'mi. Insă nu au ca rezultat o astfeliu de zidire, și îndemnare, și mângâiere. Astfeliu că a fi stăpâniți de Duhul amândurora erà comun, însă cel ce proroceà erà superior celuilalt, și prin urmare mai trebuitoriu celor ce'l ascultau, pe când cel ce grăià limbi nu-l ascultau, cei ce nu aveau char. Deci ce? Oare pe nimeni nu zideau aceia? «Da! zice; se zideau pe sine singuri». De aceia a și adaos: „Cel, ce grăește în limbă, pre sine singur zidește“. (Vers. 4). Și cum, dacă nu știe cele ce grăește? Dară până acuma apostolul vorbește de cei ce știeau cele ce grăiau, adecă știeau numai pentru dânșii, însă nu puteau să explice altora. „Iară cel ce proroceşte, zice, biserica zidește.“ Câtă deosebire este între acela și biserică, pe atâta deosebire este între cel ce grăește limbi și cel ce proroceşte.

Ai văzut înțelepciunea lui, cum n'a redus charul limbilor la nimic, ci îl arată ca având oarecare folos, mic de sigur, însă pe cât trebuește celui ce-l are? Apoi ca nu cumvà să creadă că el pizmuindu-i doboară charul limbilor — căci cei mai mulți din Corinthenii aceștiia aveau charul limbilor, — oarecum îndreptând bănueala aceasta a lor, zice: „Și voesc ca voi toți să grăiți în limbi, iară mai vîrtos să prorociți. Că mai mare este cel ce proroceşte, decât cel ce grăește în limbi, fără numai de va tălmăcì, ca biserica zidire să ià“ (Vers. 5). Insă „mare“ și „mic“ de aici, nu stă în contrarietatea acestor charuri, ci în superioritatea unuia din ele. Așà dară și de aici se învederează că el nu defaimă charul, ci îi duce pre dânșii spre cele mai bune și mai superioare, arătând prin aceasta îngrijirea lui de dânșii, în

același timp și superioritatea sufletului lui, apărat de orice invidie. N'a zis doară «doi sau trei» ci „voi toți voesc să grăiți în limbi", — și nu numai aceasta, ci „mai vîrtos să prorociți", adecă mai mult aceasta, decât aceia, fiindcă „mai mare este cel ce proroceşte" zice. Fiindcă mai sus a pregătit acest lucru, și a dovedit că a proroci este mai mare decât a grăi în limbi, apoi la urmă să și pronunță, și nu cum s'ar întâmplà, ci cu un adaos, căci a zis: „fără numai de va tălmăci"; «dară dacă va puteà să facă aceasta zice, apoi atunci e deopotrivă cu Prorocul, fiindcă mulți se vor folosì» — ceia ce mai ales este vrednic de observat, fiindcă apostolul aceasta o cere înaintea tuturor celoralte.

„Iară acum. fraților, de voiu veni la voi grăind în limbi, ce voiu folosi vouă, de nu voiu grăì vouă, sau întru descoperire, sau întru cunoștință, sau întru prorocie, sau întru învățătură" (Vers. 6)? «Și ce spun eu de alții, zice, fie chiar eu Pavel care vă vorbesc în limbi, căci nici așà nu va fi cevà mai mult celor ce ascultă». Acestea le zice, arătând că el caută numai de interesele și folosința lor, și că nu este cu dușmănie față de cei ce aveau acest char, de vreme ce nici fiind vorba de persoana sa, el nu se dă în lături de a arătà nefolosința acestui char. Și privește cum el pururea, fiind vorba de persoana sa, nu se dă în laturi de a se umilì pe sine. Așà de pildă începându-și această epistolă, el ziceà: „Cine este Pavel? Cine Apollò? Cine Chifá"? — și tot aceasta face și aici, zicând că «nici eu nu vă voiu folosì „de nu voiu grăì vouă, sau întru descoperire, sau întru cunoștință, întru prorocie, sau întru învățătură". Ceia ce el spune aici aceasta însamnă: «Dacă eu nu vă voiu spune cevà care să fie lesne de priceput, care să poată fi deslușit, ci numai de famfaronadă, că adecă am charul limbilor, pe care voi nu le auziți, atunci voi nu vă veți folosì cu nimic. Și cum vă veți puteà folosì dela auzul unui glas, pe care nu-l înțelegeți»?

„Că dacă cele-ne'nsuflețite ce dau glas, ori fluerul, ori alăuta, nu vor da deosebire în versuri, cum se va cunoaște glasul fluerului sau

al alăutei" (Vers. 7)? «Şi ce spun eu, zice, că aceasta este pentru noi fără nici un folos, şi că profitul ni este de a fi lămuriţi şi înţeleşi de cei ce ne ascultă? Dară acest fapt l'ar puteà vedeà cinevà petrecânduse şi cu organele de muzică. De ar fi fluer sau alăută, sau orice alt instrument, şi dacă n'ar aveà nici ritmul şi nici o armonie cuvenită, ci ar zbârnîi şi ar troncăni în zădar, apoi atunci nu va înveseli nici pe unul din auditori, căci chiar în acele organe nearticulate, este nevoe de oarecare claritate, şi dacă nu le-ai atins cu meşteşug, sau n'ai suflat cu meşteşug în fluer, atunci n'ai făcut nimic. Deci, dacă chiar dela cele ne'nsufleţite noi cerem oarecare claritate, oarecare armonie şi deosebire, şi dacă în acele versuri ne'nsemnate ne grăbim şi ne ambiţionăm chiar de a imprimà oarecare semn, apoi cu atât mai mult noi trebuie de a fi lămuriţi faţă de oameni în charurile duhovniceşti».

„Că trâmbiţa de va da glas fără de semn, cine se va gătì la războiu?" (Vers. 8)? Dela cele prisoselnice el întoarce vorba la cele mai trebuitoare şi mai folositoare, şi zice că nu numai cu alăuta, ci tot acelaşi fapt l-ar vedeà cinevà petrecându-se şi cu trâmbiţa. Căci şi acolo sunt ritmi (cântice) prin care câteodată se arată sunetul sau alarma de războiu, iară altă dată nu; câte odată e chemarea de a se pune ostaşii în ordine de bătae, iară altă dată de a se întoarce la loc, iară dacă nu se face aşà, atunci primejdiea este foarte mare. Ceia ce învederând s'a şi grăbit a zice: „Cine se va pregătì la războiu"? — aşà că dacă nu va fi astfeliu, totul va fi pierdut.

«Dară, ziceau poate aceia, ce au a face acestea cu noi»? Mai cu samă au de a face cu voi, li-ar fi putut răspunde Pavel, pentru care şi adaoge: „Aşà şi voi prin limbă de nu veţi da cuvânt, cu bună înţelegere, cum se va cunoaşte, ceia ce se va grăì? Că veţi fi grăind în văzduh" (Vers. 9), adecă «cătră nimeni nepronunţându-vă, cătră nimeni n'aţi grăit». Şi, în fine, pretutindeni el arată nefolosinţa acestui char. «Dară dacă este nefolositoriu, zici, de ce a fost dat»? Pentru că este folositoriu celui ce l-a primit, iară dacă voieşte a fi folositoriu şi altora, atunci trebuie a adăogà şi explicarea. Acestea le spune, cu scopul de a-i

uni împreună, pentru ca astfeliu chiar dacă unul nu aveà charul de a explicà, un altul însă luându-l pe lângă sine pe acesta, îl va face prin sine folositoriu. De aceia pretutindeni el arată că charul limbilor este nedesăvârşit, ca măcar cu chipul acesta să-i lege unul de altul. Cei ce se crede a fi destoinic prin sine însuşi, prin aceasta nu atâta se laudă pe sine, pe cât se osândeşte, nelăsând ca să strălucească acest char prin explicare bună şi potrivită. De sigur că acest char este bun şi trebuitoriu, însă numai dacă are pe cel ce lămureşte şi explică cele grăite. Fiindcă şi degetul este trebuitoriu, însă dacă îl vei depărtà de celelalte, nu va fi tot aşà de trebuitoriu; şi trâmbiţa este trebuitoare, însă dacă sună în zădar, este chiar dezgustătoare. Nici meşteşugul sau arta nu se vede unde nu este de faţă materiea, şi nici materiea nu se formează dacă nu i-se adaogă felul. Aşà dară în cazul de faţă pune glasul ca materie, iară claritatea ca fel, care dacă nu este de faţă, nici un folos nu este de materie.

„Atâtea de multe, de se va întâmplà, sunt felurile glasurilor în lume, şi nici unul dintr'însele este fără glas" (Vers. 10), adecă atâtea limbi, atâtea glasuri; a Sciţilor, a Tracilor, a Romanilor, a Perşilor, a Maurilor, a Indienilor, aEgiptenilor şi a altor mii de naţiuni. „Deci de nu voiu ştì puterea glasului, voiu fi celui ce grăeşte barbar" (Vers. 11). «Să nu crezi, zice, că aceasta se întâmplă numai cu noi, ci ar puteà-o vedeà cinevà petrecându-se cu toate naţiunile. Aşà că eu nu spun acestea ca să defaim glasul, ci ca să arăt, că îmi este nefolositoriu acest glas, pe câtă vreme va fi întunecat». Apoi ca nu cumvà să facă acuzaţiunea greoaie şi de nesuferit, egalează vinovăţiea, zicând: „Voiu fi celui ce grăeşte barbar. şi cel ce grăeşte mie barbar", nu doară din cauza naturei glasului, ci din cauza ignoranţei noastre. Ai văzut cum câte puţin i-a adus la subiectul vorbei, ceia ce este un obiceiu al său, ca să aducă exemple de departe, şi pe la sfârşit să aducă de acelea ce sunt mai apropiate de subiect. Fiindcă a spus de fluer şi alăută, unde erà multă inferioritate şi nefolosinţă, la urmă vine cu vorba la trâmbiţă ca mai trebuitoare, apoi de aici trece cu vorba la însuşi glasul omului. Tot aşà a făcut

şi în urmă când le vorbeà şi li arătà că nu este oprit apostolilor de a primi dela ucenici ajutoare, căci începând mai întâi cu cultvatorii de pământ, şi cu păstorii şi ostaşii, mai la urmă a adus vorba mai aproape de subiect, spunând de preoţii din legea veche. Dară tu te gândeşte cum el peste tot locul s'a încercat ca să apere charul acesta de orice învinovăţire, şi să arunce vinovăţiea numai asupra celor ce l-au primit. Căci n'a zis: «voiu fi barbar», ci „celui ce grăeşte voiu fi barbar"; şi iarăşi n'a zis: «cel ce grăeşte este barbar», ci „cel ce grăeşte mie barbar". «Deci, zici tu, ce trebuie a se face»? Nu numai a defăimà, ci şi a sfătuì, şi a învăţà. Aceasta tocmai că o face şi apostolul. căci după ce a acuzat, şi după ce a arătat nefolosinţa acelui char, la urmă şi sfătueşte, zicând: „Aşà şi voi, de vreme ce sunteţi râvnitori duhurilor, spre zidirea bisericei să căutaţi, ca să prisosiţi" (Vers. 12). Ai văzut care este scopul lui pretutindeni, că spre unul şi acelaşi ţel îşi are aţintită privirea necontenit, acela adecă de a fi folositoriu prin toate celor mulţi, de a folosi biserica în general, punând aceasta ca o regulă nestrămutată? Şi priveşte că n'a zis: «ca să câştigaţi charurile», ci „să prisosiţi", adecă, «ca să aveţi charurile cu multă îmbelşugare, căci eu atât de departe sunt de a nu voi ca voi să le aveţi, încât că chiar voiesc a şi prisosì în voi acele charuri, numai să le întrebuinţaţi spre folosul obştesc».

«Şi cum poate fi aceasta»? zici tu. Dară iată că apostolul s'a şi grăbit a adaoge zicând: „Pentru aceia cel ce grăeşte în limbi, să se roage ca să şi tălmăcească. Pentrucă de mă voiu rugà cu limba, duhul meu se roagă, iară mintea mea fără de roadă este. Ce dară este? Ruga-mă-voiu cu duhul, ruga-mă-voiu şi cu mintea, cânta-voiu cu duhul, cânta-voiu şi cu mintea". (Vers. 13—15). Aici arată că într'ânşii stă de a luà charul. «Roage-se, zice, adecă să introducă şi ale sale, căci de va cere cu stăruinţă, va luà. Cere, deci, nu numai charul limbei să-l ai, ci şi al tălmăcirei, ca astfeliu să fii folositoriu tuturor, iară nu să închizi şi să încui charul în tine însuţi».

„Pentrucă de mă voiu rugà cu limba, zice,

duhul meu se roagă, iară mintea mea fără de roadă este". Ai văzut, cum câte puţin înălţind vorba, arată că un astfeliu de om nu numai altora este nefolositoriu, ci şi lui chiar, dacă mintea îi este fără de roadă? Că dacă cinevà grăeşte numai limba Perşilor, sau vre-o altă limbă străină, însă nu ştie cele ce grăeşte, apoi atunci va fi barbar şi lui singur, iară nu numai altora, pentru că nu ştie puterea glasului. Că în vechime erau mulţi cari împreună cu charul limbei aveau şi charul rugăciunei. Şi se rugau aceştiia, şi limba grăeau, rugându-se în limba Perşilor sau a Romanilor, dară mintea nu ştieà ceia ce vorbeà. De aceia şi ziceà: „Pentrucă de mă voiu rugà cu limba, duhul meu se roagă", — adecă «charul ce 'mi este dat mie, şi care mişcă limba» — „iară mintea mea fără de roadă este". Dară atunci ce este mai bun şi mai folositoriu? Şi cum trebuie a ne rugà, sau a cere cevà dela Dumnezeu? De a ne rugà şi cu duhul, adecă cu charul limbei, în acelaşi timp şi cu mintea. De aceia şi zice apostolul: „Ruga-mă-voiu cu duhul, ruga-mă-voiu şi cu mintea; cânta-voiu cu duhul, cânta-voiu şi cu mintea". Acelaşi lucru deci îl învederează şi aici, adecă ca şi limba să grăească, dară şi mintea să nu fie în neştiinţă de cele vorbite.

De nu va fi aşà, apoi atunci va urmà şi o altă confuziune. „Pentrucă de vei bine-cuvântà cu duhul, zice, cel ce împlineşte locul celui prost, cum va zice amin după mulţămirea ta, de vreme ce nu ştie ce zici? Că tu bine mulţămeşti, dară celalalt nu se zideşte" (Vers. 16. 17). Priveşte şi aici iarăşi, cum duce peatra spre sfoară[1]), adecă cum şi aici ca pretutindeni, apostolul caută numai interesul general al bisericei, adecă edificarea şi întărirea bisericei. Sub nume de „prost" el înţelege aici pe mireanul, pe omul de rând din lume, şi arată că şi el nu puţină pagubă sufere când nu poate să spună amin. Ceia ce el spune

---

[1]) *Notă.* Expresiunea din original ἄγειν τὸν λίθον ποτὶ τὴν σπάρτον, este un proverb Doric, care însamnă *a pune peatra pe sfoară sau pe cumpănă*, în loc de a pune cumpăna pe peatră. (A se vedea Lexiconul de Gazi, la cuvântul Στάθμη).

aici, aceasta însamnă: «Dacă tu vei bine-cuvântà într'o limbă barbară, neştiind ce spui, nici putând a tălmăcì, apoi mireanul nu va puteà să-ţi respundă amin. Căci neauzind „şi în vecii vecilor" ceia ce este sfârşitul rugăciunei, el nu respunde „amin". Apoi mângâindu-i, şi ca să nu se pară că el dispreţueşte foarte tare acest char, ceia ce ziceà mai sus, că grăeşte taine, că grăeşte lui Dumnezeu, şi că pe dânsul se zideşte, şi că se roagă cu duhul, aducându-li prin aceste vorbe nu mică mângâere, aceia o face şi aici, zicând: „Că tu bine mulţămeşti" dacă fiind mişcat de duhul grăeşti, — dară acela neauzind nimic, şi nici înţelegând cele vorbite, n'a primit, sau mai bine zis, n'a avut dela tine nici un folos».

Apoi fiindcă a zguduit cu putere pre cei ce aveau acest char, ca uniia ce nu stăpâneau vr'un lucru mare, ca să nu se creadă că, fiind el lipsit de acest char, îi înjoseşte pe dânşii mai mult din invidie, priveşte ce spune mai departe. „Mulţămesc Dumnezeului meu, că mai mult decât voi toţi grăesc în limbi" (Vers. 18). Aceasta o face el şi aiurea, când voind a doborî avantajele pe care le credeau Judeii că le au asupra neamurilor, şi arătând că nu sunt nimic toate acele avantagii, mai întâiu se dă de pildă pe sine ca având acele avantagii, ba încă în cel mai 'nalt grad, iară la urmă toate acestea le numeşte pagubă, zicând astfeliu: „De se pare cuivà altuia a se nădăjduì în trup, eu mai mult. Tăeat fiind împrejur a opta zi, din neamul lui Israil, din semînţiea lui Veniamin, Ebreu din Ebrei, dupre lege Fariseu. Dupre râvnă gonind biserica, dupre dreptatea cea din lege făcându-mă fără de prihană", — şi după ce, în fine, s'a arătat că-i covârşaşte pe toţi, zice: „Ci cele ce 'mi erau mie dobânzi, acestea le-am socotit pentru Christos pagubă" (Filipp. 3, 4—7). Tot astfeliu face şi aici, zicând: „Că mai mult decât voi toţi grăesc în limbi". «Deci, zice, nu cugetaţi lucruri marì despre voi, ca cum singuri voi aţi aveà acel char, fiindcă şi eu am acel char, ba încă mai mult decât voi».

„Ci în biserică voesc cinci cuvinte a grăi cu mintea mea, ca şi pre alţii să-i învăţ" (Vers.

19). Dară ce va să zică: „a grăì cu mintea mea, ca și pre alții să-i învăț“? Adecă «să pricep cele ce grăesc, și dacă voiu puteà și altora să le tălmăcesc, apoi să le spun cu înțeles, și să învăț pre cei ce ascultă. „Decât zece mii de cuvinte în limbă“. Și de ce? „ca pre alții să-i învăț“ zice. A spune zeci de mii de cuvinte în limbă străină și ne'nțeleasă, este mai mult de famfaronadă, iară a spune fie și numai cinci cuvinte cu mintea, adecă să le pricep și eu; și cei ce mă ascultă, este de mare folos». Aceasta este ceia ce el cere pretutindeni, adecă folosul obștesc. De și charul limbilor erà la dânșii neobișnuit, pe când cel al prorociei erà obișnuit printre dânșii, vechiu, și hărăzit multora dintre dânșii, pe când cel al limbilor atunci pentru întâiași dată, cu toate acestea pentru apostol nu erà atât de important. De aceia el nici nu făceà uz de acest char, nu că nu-i aveà, ci fiindcă dânsul căutà tot cele mai trebuitoare. Fiindcă erà de altfeliu scutit de ori-ce slavă deșartă, și un singur țel aveà înaintea ochilor, acela adecă ca să facă cât mai buni pe auditori. De aceia ei și puteà să vadă folosința și a lui și a altora, de vreme ce erà scutit de slavă deșartă, în timp ce dacă ar fi fost robit de aceà patimă, apoi nu numai folosul altora n'ar fi putut vedeà, ci nici chiar pe al său propriu. De acest feliu erà Simon [1]) Magul, care, fiindcă aveà privirea ațintită spre slavă deșartă, n'a văzut nici chiar ceia ce 'i erà lui trebuitoriu; de acest feliu erau și Judeii, cari din cauza slavei deșarte, au oferit diavolului propriea lor mântuire. De aici s'au născut și idolii, de aici și filosofii cei dinafară fiind zădărîți de această manie, s'au azvârlit în credințele acele falșe și răle. Și privește denaturarea acestei patimi până unde ajunge; fiindcă uniia dintre acei filosofi pentru slava deșartă s'au făcut săraci, iară alții se băteau după bogății. Atât de grozavă este tirăniea acestei patimi, încât stăpânește pe cinevà chiar în lucrurile contrare. De pildă unul este stăpânit de slavă deșartă pentru înțelepciunea și cumpătarea lui, iară altul pentru curvăsăriea și desfrîul ce-l stăpânește; unul pentru dreptate, iară altul pentru nedreptate; altul pentru dezmerdare, sau pentru post, sau pentru blândeță, sau

[1]) *Notă*. A se vedeà Fapt. Apost. Cap. 8, 9—24, unde se descrie pe larg fapta uricioasă a acestui vrăjitoriu, înferată de biserică încă de atunci, și cunoscută sub numele de Simonie.

pentru cutezanţa lui cea mare, sau pentru bogăţie, sau pentru sărăcie; fiindcă uniia dintre acei filosofi de şi puteau să dobândească cele bune, totuşi pentru că se admirau singuri pe sine, nu le dobândeau.

Nu însă tot aşà şi Apostolii Domnului. Cum că dânşii erau curaţi de orice slavă deşartă, aceasta o au dovedit o prin cele ce făceau, căci atunci când de pildă uniia îi numeau Dumnezei, şi se pregăteau ca să li jărtfească tauri încununaţi, dânşii nu numai că au oprit aceasta, ci încă şi-au rupt şi hainele de pe dânşii [1]. Şi când au îndreptat pe cel şchiop, din care cauză toţi se uitau cu gura căscată spre dânşii, ii li grăeau: „Bărbaţi Israilteni! ce vă minunaţi de aceasta? sau ce căutaţi la noi, ca şi cum cu a noastră putere sau cucernicie am fi făcut pre acesta să umble“ (Fapt. 3, 12)? Aceştiia admirau sărăciea oamenilor, şi cele ale sărăciei le birueau, pe când aceia dispreţueau sărăciea oamenilor şi lăudau bogăţiile. Aceştiia dacă şi luau cevà, ajutau pre cei ce aveau nevoe, —căci ii nu pentru slavă deşartă, ci pentru iubirea de oameni toate le făceau—pe când aceia cu totul din contra, pentru că fiind ca nişte duşmani şi vătămători ai naturei comune. făceau şi acestea tot cu acelaşi scop. Unul de pildă îşi aruncà in mare tot ce avea [2], fără nici un folos şi fără scop, imitând pre cei hăbăuci şi smintiţi, iar un altul şi-a lăsat paragină întreaga ţearină ce 'i aparţineà. Şi astfeliu tot ceia ce ii făceau, era numai de fanfaronadă şi de ambiţiune.

Dară nu aşà făceau apostolii, ci dânşii şi primeau ceia ce li se dà, dară şi împărţau de 'ndată celor săraci cu atâta galantonie, în cât ii vieţueau într'o sărăcie nesfârşită. Dară dacă dânşii ar fi fost stăpâniţi de slavă deşartă, n'ar fi făcut aceasta, de a luà şi a împărţi cu cei săraci, de teamă ca să nu se nască vr-o bănuială contra lor. Cel ce aruncă dela sine averile pentru slava cea cerească, cu atât mai mult pe cele ale altora nu le va luà, ca să nu se pară că are nevoe de alţii, şi nici de a fi bănuit. Pe aceştiia îi vezi şi slujind şi cerând pentru cei săraci, aşà că erau cu mai multă dragoste

[1]) *Notă*. A se vedeà Cap. 14 din Fapt. Apostolilor.

[2]) *Notă*. A se vedeà Dioghene Laerţiu în vieaţa lui IV. 77 şi «Dogmele, vieţile, credinţele, sistemele şi sentinţele celor mai renumiţi filosofii din anticitate», pag. 181—202.

decât toţi părinţii din lume. Priveşte legile de vieaţă ce singuri dânşii şi le impusese, cât de cumpătate erau şi aparate de orice slavă deşartă: „Ci **având, zice, hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea îndestulaţi vom fi**" (I. Timoth. 6, 8), iară nu ca Sinopeanul acela (Dioghene Laerţiu) care eră îmbrăcat în zdrenţe şi locueà într'un poloboc, fără nici o trebuinţă, fiindcă de şi poate că a uimit pe mulţi, totuşi pe nimeni n'a folosit. Dară Pavel nimic din acestea nu făceà, nici îşi aveà privirea îndreptată spre ambiţiune deşartă, ci eră şi îmbrăcat cu haine cuviincioase, şi în casă locueà pururea, şi arătà toată exactitatea în orice virtute, ceia ce acel cinic dispreţueà, vieţuind într'un chip necumpătat, şi sluţindu-se în public, fiind târît aşà zicând spre maniea slavei deşarte. Dacă ar voi cinevà să spună cauza vieţuirei lui în poloboc, apoi nici o altă cauză n'ar găsi, decât singură slava cea deşartă. Dară Pavel a plătit şi chirie pe casa în care a locuit, pe când a fost în Roma. De şi el care a putut face lucruri cu mult mai puternice, ar fi putut de sigur să facă aceasta cu atât mai mult, însă el nu căută spre slava cea deşartă, aceasta fearā sălbatecă, acest drac împeliţat, această molimă a lumei, această viperă otrăvicioasă. Căci dupre cum bestiea aceasta sparge cu unghiile pântecele celei ce a născut-o, tot aşà şi patima aceasta sfâşie pe cel ce o naşte.

Deci, cum ar puteà cinevà găsì doctoriea acestei boale atât de varieată? Dacă va aduce la mijloc pe toţi acei ce au călcat în picioare această patimă, şi privind spre icoana acelora, îşi va îndreptà astfeliu vieaţa sa. Căci şi Patriarhul Abraám,—însă nimeni să nu mă învinovăţască de tavtologie, adecă de repetare, dacă de multe ori pomenim de dânsul, şi în toate chestiunile, fiindcă aceasta mai ales este ceia ce 'l face minunat, iară pe cei ce nu-l râvnesc pe el, îi lipseşte Dumnezeu de orice iertare. Dacă noi am arătà pe uniia având succese într'o parte, pe alţii în altă parte, ar puteà cinevà să zică că virtutea e greu de îndeplinit, căci nici nu este uşor unuia singur de a reuşì în toate virtuţile la un loc, în care fiecare dintre sfinţi a săvârşit o parte numai din ele. Dară când se găseşte că unul şi acelaşi le are pe toate, apoi atunci ce justificare vor puteà aveà, cei ce şi în urma legei şi a charului încă n'au putut ajunge la aceiaşi măsură de desăvârşire morală cu cei

de dinaintea legei şi a charului?—Aşà dară când şi cum acest Patriarh a ajuns de a stăpâni această fearā sălbatecă? Atunci când aveà dispută cu nepotul său Lot, căci de şi înjosit şi perzându-şi întăetatea, totuşi nu s'a întristat. Voi ştiţi că în astfeliu de împrejurări ruşinea este mai rea decât paguba pentru cei mici de suflet, şi mai ales când cineva este stăpân a toate, dupre cum erà Abraám, şi când el mai întâi cinsteşte pe altul, şi nu este cinstit. Dară nimic din acestea nu l'a tulburat, ci având şi pe cele secundare el erà mulţămit, şi de şi bătrân şi moş în acelaşi timp, se vedeà nedreptăţit de unul tânăr şi nepot al său, el totuşi nu se scandalizà, nici nu se nemulţămeà, ci îl iubeà ca şi mai 'nainte, şi se îngrijà de dânsul. Şi iarăşi biruind in războiul acela mare şi grozav, şi alungând pe barbari din toate părţile, nu se făleşte de biruinţă, şi nici că a luat trofee sau prăzi de războiu, fiindcă el voià numai a mântui de primejdie pe nepotul său Lot, iară nu a face famfaronadă. Deasemenea primeà în cortul său străini, şi nici atunci nu o făceà pentru slavă deşartă, ci el alergà mai 'ntâi înainteà acelora, şi li se închinà, nu ca cum li-ar fi făcut vr'un bine, ci ca cum lui i se aducea un bine prin venirea acelor străini, şi-i numeà Domni, nici măcar ştiind cine erau acei veniţi, şi 'şi puneà şi pe femeia sa în rând cu slugile spre a li slujì. Dară şi în Egipet mai înainte de aceasta s'a arătat minunat, căci despărţindu-se chiar de femeia sa, sau mai bine zis, prefăcându-se că s'a despărţit, el s'a bucurat de atâtă cinste, însă cu toate acestea către nimeni nu s'a arătat famfaron, ci încă locuitorii ţărei îl numeau şi împărat, iară el a fost silit de a răspunde şi preţul mormântului femeii sale Sara, după ce s'a întors in Chanaán. Şi când a trimes pe sluga sa ca să logodească femeie fiului său Isaác, el nu a poroncit nimic pentru dânsul, sau ca să spună cevà strălucit despre fiul său, ci simplu ca să aducă mireasa.

Voeşti poate a examinà şi pre cei din char, când din toate părţile îi încunjură marea slavă a învăţăturei, şi a vedeà şi pe atunci alungată această patimă? Gândeşte-te chiar la cel ce grăeşte acestea, cum el pururea toate le atribue lui Dumnezeu, cum de păcate necontenit îşi aduce aminte, pe când de isprăvile sale nici odată, afară numai daca poate erà nevoe vre-odată de a îndreptà pe ucenicii săi; şi chiar dacă se vedeà silit

a face aceasta, el numește faptul lipsă de minte; și întâetatea el o acordă lui Petru, și nu se rușinează de a lucrà pe lângă Prischila și Achila; apoi pretutindeni el se silește de a se arătà pe sine umilit, nu legănându-se a lene prin târg, nici înconjurat de mulțime, ci punându-se pre sine printre cei nebăgați în samă. De aceia și zice: „Iară înfățoșarea [1]) trupului este slabă“ (II. Cor. 10, 10), adecă, vrednică de dispreț, și neavând nimic grațios, nimic plăcut; și iarăși: „Mă rog lui Dumnezeu să nu faceți nici un rău, nu ca să ne arătăm noi aprobați“ (Ibid. 13, 7). Și ce este de mirare dacă el disprețuește această slavă? Căci cel ce disprețuește slava cea de sus, și împărățiea cerurilor, și gheena, pentru ca să placă lui Christos; cel ce voește a fi și anathema dela Christos, pentru slava lui Christos; cel ce voește a pătimì pentru Iudei aceasta, de aceia o zice, ca să nu se creadă de vre-unul din cei proști că și-ar însuși din făgăduințile date lor; — deci, dacă el este gata de a trece cu vederea toate acelea, apoi de ce te minunezi, că disprețuește cele omenești? Dară pe cei de astăzi îi acufundă nu numai pofta de slavă, ci și batjocora și frica de necinste. Dacă i-ar lăudà cine-và, îi vezi trufindu-se, iară de cumvà ar fi atinși, apoi de 'ndată se prăpăstuesc. Și ca și trupurile cele slabe, care sunt supărate fie chiar prin o mică atingere, întocmai așà pătimesc și sufletele cele care caută spre pământ. Căci pe uniia ca aceștiia nu numai sărăciea, ci și bogățiea îi perde, nu numai întristarea, ci și bucuriea, și mai mult încă cele bune, decât cele răle, fiindcă sărăciea silește pe cineva de a fi înțelept, pe când bogățiea de multe ori îl împinge spre răle mari. Și dupre cum cei bolnavi de friguri spre toate și de toate sunt nemulțămiți, tot asemenea și cei stricați cu sufletul, din toate părțile sunt loviți și biruiți.

[2]) Acestea, deci, știindu-le, iubiților, să nu fugim de

---

[1]) *Notă*. Expresiunea din original παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενής, nu este tradusă bine și cu înțeles în edițiea de Buzău, unde se zice: «iară venirea trupului este slabă». ceia ce n'are nici un sens. Cuvântul παρουσία în primul loc însamnă: *prezentă, înfățoșare*. Așà dară traducerea corectă este: «*iară prezența (înfățoșarea) trupului (meu) este slabă*».

[2]) *Partea morală*. Trebuie ca noi să ne deprindem de a răbdà sărăciea cu bărbăție, ca astfeliu întâmplându-se a sărăci, să nu ne spăriem. Și contra celor ce se îmbogățesc. (*Veron*).

sărăcie, nici să admirăm bogăţiea, ci să ni deprindem sufletul de a fi destoinic spre toate. Pentru că dacă cinevà îşi clădeşte casă, nu are în vedere doară ca nici ploaea să nu cadă pe dânsa, nici vr-o rază a soarelui să nu o lovească—căci aceasta este peste putinţă—ci se gândeşte cum ea să fie destoinică de a suferì totul. Deasemenea şi cel ce face o corabie nu se gândeşte ca nu cumvà valurile să o spargă, şi nici că face cevà ca furtuna să nu se ridice pe mare — căci şi aceasta este peste putinţă -- ci toată băgarea lui de samă este, ca păreţii corabiei să fie destoinici de a înfruntà orice. Şi cel ce se îngrijaşte de trup iarăşi, nu se gândeşte ca să nu se întâmple vr-o anomalie a aerului, ci ca trupul său să le sufere cu uşurinţă toate acestea. Tot aşà să facem, deci, şi cu sufletul nostru; să nu-l deprindem cum să fugă de sărăcie, sau cum să devenim bogaţi, ci cum să întrebuinţăm pe fiecare din acestea spre siguranţa şi mulţămirea noastră.

De aceia, lăsând la o parte orice, să pregătim sufletul de a fi destoinic şi de bogăţie, şi de sărăcie. Chiar de nu s'ar întâmplà nimic omenesc, ceia ce de multeori este peste putinţă, chiar şi atunci cel ce nu caută bogăţie este mai virtuos decât cel ce într'una se îmbogăţeşte, şi ştie de a suferì toate cu uşurinţă. De ce? Mai 'ntâi că unul ca acesta de aici are siguranţa, pe când acela de dinafară. Şi dupre cum ostaşul, care împreună cu puterea trupului ştie şi meşteşugul de a războì, este mai bun decât cel ce se bizue numai pe puterea armelor, tot aşà şi cel ce este îngrădit cu virtutea este mai bun şi mai destoinic decât cel ce se încrede în bani. Dară bogatul chiar de nu ar cădeà în sărăcie, totuşi este cu neputinţă de a fi în totul netulburat, fiindcă bogăţiea are multe valuri şi tulburări.

Nu tot aşà însă şi virtutea, ci ea are cu sine numai plăcere şi siguranţă, şi cel ce o are este ne'nvins de cei zavistnici, în timp ce bogăţiea cu totul din contra, căci este lesne de cucerit. Şi dupre cum se întâmplă cu animalele cele sălbatece, că cerbii şi epurii mai ales se pot prinde mai cu înlesnire, din cauza fricei ce o au dela natură, în timp ce porcul sălbatec, taurul şi leul nu cad cu uşurinţă în curse, întocmai aşà se poate vedeà petrecându-se şi cu cei ce se îmbogăţesc, şi cu cei ce trăiesc în sărăcie de bunăvoea lor. Unul samănă cu leul şi cu taurul, celalalt cu cerbul şi cu epurile.

In adevăr, de cine oare nu se teme cel ce este bogat? Nu oare de tâlhari? Nu de stăpânitori? Nu de pizmătarii? Nu de sicofanzi? Şi ce spun eu de tâlhari şi sicofanzi, când el bănueşte chiar şi pre cei mai de aproape ai lui? Şi ce spun că trăind? când nici chiar murind nu este scutit de răutatea tâlharilor, şi nici moartea nu poate să-l ţină în siguranţă, ci şi mort fiind îl pradă cei ce-l pizmuesc! Atât de nesigur lucru este bogăţiea. Din cauza ei nu numai casele se sparg, ci încă şi morminte şi secrie. Deci, ce ar puteà fi mai ticălos, când nici chiar moartea nu-i poate procurà liniştea cuvenită, ci acel trup fricos, nici lipsit de vieaţă nu este scutit de rălele din vieaţă, fiind urît de toţi acei cari l-au pizmuit atât de mult, încât s'au grăbit de a-l războì până şi atunci când el erà ţerină şi cenuşe, şi încă cu mai mare furie, decât pe când trăeà? Că pe atunci tâlharii intrând în odaea cu banii, mişcau din loc lăzile cu bani, iară de trupul lui se depărtau, şi n'ar fi luat atâtea în cât să-i dezbrace şi trupul, dară acum nici de trupul lui nu se depărtează mânile cele spurcate ale profanatorilor de morminte, ci îl miscă şi-l întorc în toate părţile, şi-l batjocoresc cu multă cruzime. După ce fusese predat pământului, iată că aceştiia dezbrăcându-l de haine şi lăsându-l gol, l-au aruncat şi au fugit. Dară cine poate fi atât de duşman ca bogăţiea, care pe când sunt în vieaţă li perde sufletul, iară după ce mor, şi trupul îl batjocoreşte, şi nici măcar nu-i dă voe de a se ascunde sub pământ? — ceia ce dealtfeliu este obştesc până şi pentru cei condamnaţi, şi pentru cei osândiţi pentru fapte necinstite. Căci pentru aceştiia legiuitorii cerând osânda cu moarte, nimic mai departe nu pretind, — pe când pentru aceia, bogăţiea şi după moartea lor cere osândă grozavă, expunându-i privirilor omeneşti goli şi fără morminte, priveliște tristă şi vrednică de milă. In adevăr, că aceştiia pătimesc cu mult mai grozav decât cei osândiţi de hotărârea judecătorilor, căci aceia poate o singură zi sau şi două rămânând neîngropaţi, la urmă sunt predaţi pământului, iară aceştiia fiind predaţi pământului sunt batjocoriţi. Şi dacă aceşti tâlhari când pleacă nu iau şi sicriul, apoi aceasta mulţămită nu bogăţiei, ci sărăciei, fiindcă sărăciea îl apără. Dacă însă şi sicriul îl vor încredinţà bogăţiei, şi lăsând sicriul de peatră, vor face unul de aur, de sigur că şi pe acesta îl vor perde.

Atât de necredincioasă este bogăţiea! căci nu atâta

este a celor ce o au, pe cât a celor ce o răpesc. Astfeliu că este de prisos vorba aceia care se încearcă a arătà, că bogăţiea este cu anevoe a fi cucerită, când cei ce o au nu pot aveà siguranţă nici chiar în ziua sfârşitului lor. De şi de altfeliu cine oare nu se împacă cu cel ce se duce de aici, chiar feară de ar fi, chiar deimon, chiar ori şi ce? Căci numai privirea aceluia este deajuns spre a plecà şi pe cel mai tare decât ferul, şi pe cel mai nepăsătoriu. De aceia când cinevà vede vr'un mort, chiar de i-ar fi fost duşman, sau prigonitoriu, totuşi plânge împreună cu prietenii lui; mâniea, în fine, se stinge împreună cu vieaţa, şi în locu-i se introduce mila. Nici n'ar puteà cinevà la petrecaniea vr'unui mort la groapă să deosebească care este prietenul şi care este duşmanul aceluia; astfeliu că, cu toţii se ruşinează înaintea naturei obşteşti, şi înaintea legilor ei.

Dară bogăţiea nici măcar atâta făcând, lasă în urmă'i mâniea în socoteala celor ce o stăpânesc, ba încă chiar şi pre cei ce cu nimic poate n'au fost nedreptăţiţi îi face duşmani ai celui răposat, de vreme ce şi trupul lui îl dezbracă lăsându-l gol, ceia ce este faptul unor duşmani şi prigonitori înfricoşaţi. Natura însăşi pare că împacă atunci pe duşmani cu cel răposat, în timp ce bogăţiea războeşte chiar şi pe cei ce n'au nimic de învinovăţit, ciuntindu-i până şi trupul lui cel aruncat în singurătatea cimitirului. De şi multe sunt acolo, ce ar puteà deşteptà mila, că este mort, că nu se mişcă, că se duce în pământ şi se preface în ţerină, că nu este nimeni de faţă care să-l ajute; — cu toate acestea nimic nu mişcă pe acei spurcaţi, pentru tiraniea acelei pofte râle, ce i-a cuprins. Dragostea de avuţii, întocmai ca şi un tiran fără milă, li poronceşte acele hotărâri şi poronci neomenoase, şi făcându-i feare sălbatece, îi duce până şi la mormintele acelora, şi întocmai ca fearele sălbatece se aruncă asupra celor răposaţi, ba încă nu s'ar depărtà nici de cărnurile trupului, dacă cumvà li-ar fi folositoare.

Astfeliu de mulţămiri avem noi din bogăţii, ca şi după moarte să fim batjocoriţi, şi să fim lipsiţi până şi de liniştea mormântului, de care se bucură chiar şi cei ce au făptuit cele mai mari răle!

Deci, spune-mi; oare vom mai iubì noi un duşman atât de grozav? Nu, vă rog; nu iubiţilor, ci să fugim de dânsul, fără să ne mai uităm îndărăt, şi chiar de

ni-ar cădeà în mâni, să nu-l ținem în stăpânirea noastră, ci să-l legăm cu mânile săracilor. Căci aceste legături pot să-l stăpânească mai mult, și din magaziea acelora nici odată nu va dispăreà; și, în fine, acest necredincios va remâneà credincios, domesticit, îmblânzit, numai prin dreapta cea dătătoare de milostenii. Deci dacă vre-odată ni-ar cădeà în stăpânire niscareva averi, să le predăm săracilor prin dreapta cea dătătoare de milostenii, iară de nu ni-ar cădeà, să nu le căutăm, nici să ne strângem de gât, și nici pe cei ce le au să-i fericim. Căci ce fericire, este aceasta? — afară numai de nu vei învederà că și cei ce se luptă cu fearăle sunt de râvnit, căci închizând în cuști de fer acele feare prețioase, — vorbesc de stăpânii acelor feare — dânșii nu îndrăznesc nici măcar a se apropieà, ci stau deoparte tremurând de frică, și pun pe alții ca să se lupte cu dânsele. Cam așà pătimesc și cei ce se îmbogățesc, căci închizând în cămările lor averile ca pe niște feare sălbatece, primesc în fiecare zi mii de rane dela ele. Și se întâmplă cu averile contrar de ce se întâmplă cu fearele, căci acestea când sunt scoase din cușcă, vatămă pe toți pe cari-i întâlnesc în drum, pe când averele în timp ce sunt închise și păzite sunt vătămătoare, și perd pe cei ce le stăpânesc, și pre cei ce le păzesc.

Dară noi, iubiților, pe feara aceasta să o îmblânzim. Și o vom îmblânzi atunci, când nu o vom închide, ci o vom da în mânile tuturor celor cari au nevoe. Astfeliu vom puteà a câștigà de aici și bunurile cele mai mari, și în vieața prezentă viețuind cu siguranță și speranțe bune, ne vom învrednici de a stà și înaintea dreptului judecătoriu cu curaj, și a dobândi bunătățile cele veșnice. Cărora fie cu toții a ne învrednici, prin charul și filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu sfîntul și bunul, și de vieață dătătorul Duh, se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXXVI

„Fraților, nu fiți prunci cu mintea, ci cu răutatea fiți prunci, iară cu mintea fiți desăvârșiți“ (Cap. 14, 20).

Cu drept cuvânt, după multă vorbă, şi dovadă, întrebuinţează mai multă tărie în cele ce grăieşte, şi cu multă înfruntare pomeneşte de un exemplu potrivit cu subiectul. Căci şi copiii faţă de cele mici stau cu gura căscată şi se tem, în timp ce chiar de lucrurile cele foarte mari nu atât se sperie. Deci, fiindcă şi aceştiia aveau charul limbilor şi credeau că au totul, care erà dealtmintrelea mai inferior decât celelalte charuri, apoi li zice: „Nu fiţi prunci“, adecă, «nu fiţi proşti, pe când ar fi trebuit să fiţi înţelepţi, ci acolo fiţi prunci şi nevinovaţi, unde este nedreptatea, unde este slava deşartă, unde este trufiea, căci cel ce este prunc cu răutatea, trebuie a fi înţelept». Dupre cum înţelepciunea unită cu răutatea nu ar mai fi înţelepciune, tot aşà şi simplitatea unită cu prostiea n'ar mai fi simplitate, fiindcă unde este simplitatea, prostiea trebuie să fugă, cum şi unde este înţelepciune trebuie să fugă răutatea. Dupre cum nici doftoriile cele amare şi nici cele dulci, mai mult decât trebuie, nu folosesc, tot aşà nici simplitatea prin sine singură, şi nici înţelepciunea nu folosesc. De aceia Christos poroncind de a le împreunà pe amândouă la un loc, ziceà: „Fiţi înţelepţi ca şerpii, şi proşti ca porumbii“ (Math. 10, 16). Dară ce însamnă a fi prunc cu răutatea? Adecă de a nu şti de loc ce este răutatea. Aşà voià apostolul ca dânşii să fie. De aceia şi ziceà: „Cu adevărat se aude între voi curvie“ (Cap. 5, 1). N'a zis, se cutează, se îndrăzneşte», ci „Se aude“, adecă «voi toţi ştiţi în totul acest fapt, zice, de sigur că l-aţi auzit vre-odată». De sigur că apostolul voià ca dânşii să fie şi bărbaţi desăvârşiţi, şi prunci, dară prunci cu răutatea, şi bărbaţi cu înţelepciunea. Astfeliu şi bărbatul devine bărbat, chiar dacă ar fi şi prunc, dupre cum şi dacă nu este prunc cu răutatea, atunci nici bărbat nu va fi, — că criminalul nu va fi desăvârşit nici odată, ci prost.

„In lege scrie: că într'alte limbi şi cu alte buze voiu grăì poporului acestuia, şi nici aşà nu mă vor ascultà pe mine, zice Domnul“ (Vers. 21). — deşi nicăiri în lege nu scrie aceasta, însă dupre cum am mai spus, apostolul întregul Vechiu Testament il numeşte pururea lege, şi pe Proroci, şi celelalte istorii de acolo. Aduce deci de faţă mărturiea lui

Isaia Prorocul, iarăşi zădărnicind slava charului limbilor, spre folosinţa lor. Insă chiar şi aşà el vorbeşte tot cu laude, căci expresiunea „Şi nici aşà" arată că, erà îndeajuns pentru dânşii ca să-i uimească minunea, dară dacă nici aşà n'au crezut, păcatul lor este. Şi de ce oare a mai făcut aceasta Dumnezeu, dacă ii urmau a nu crede? Ca să se vază că el pretutindeni face ale sale. Deci, arătând şi din această prorocie, că semnul acesta al limbilor nu este tocmai atât de trebuitoriu, a adaos: „Drept aceia limbile spre semn sunt, nu credincioşilor, ci celor necredincioşi, iară prorociea nu necredincioşilor, ci celor ce cred. Deci dară de s'ar adunà toată biserica împreună, şi toţi ar grăì în limbi, şi ar intrà şi de cei ne'nvăţaţi sau necredincioşi, au n'ar zice că sunteţi nebuni? Iără de ar prorocì toţi, şi ar intrà vr'un necredincios sau ne'nvăţat, se vădeşte de toţi, se judecă de toţi. Şi aşà cele ascunse ale inimei lui, arătate se fac, şi căzând pre faţă se va închinà lui Dumnezeu, zicând: că cu adevărat Dumnezeu întru voi este" (Vers. 22—25).

Dară din cele spuse aici ar puteà aveà cinevà o mare nedomerire, căci dacă limbile sunt semn celor necredincioşi, cum de spune că «dacă vă vor auzì cei necredincioşi vorbind în limbi, vor zice că sunteţi nebuni»?-Şi că prorocica fiind semn nu necredincioşilor, ci celor credincioşi, cum atunci se vor folosì de dânsa necredincioşii? „Şi de ar intrà, zice, vr'un necredincios, prorocind voi, se vădeşte de toţi, se judecă de toţi". Şi nu numai această nedomerire, dară şi o altă întrebare izvoraşte de aici: că adecă limbile se par iarăşi mai insemnate, mai superioare prorociei, căci dacă limbile sunt semn celor necredincioşi, iară prorociea celor credincioşi, de aici urmează că ceia ce atrage pe străini spre creştinism, şi-i familiarisază cu el, este mai mare decât ceia ce numai cât îndreaptă pe cei dejà familiarizaţi, pe creştini. Deci, ce este ceia ce spune aici? Nimic greu, nimic întunecat, nici contrar celor dinainte, ci încă foarte potrivit, dacă

suntem cu băgare de samă. In adevăr, că prorociea este folositoare amândurora, adecă şi celui credincios, şi celui necredincios, pe când nu tot aşà şi limbile. De aceia spunând de limbi că: „Limbile spre semn sunt a adaos: „nu credincioşilor, ci celor necredincioşi" şi acestora sunt semn, adecă spre uimire, şi nu atâta spre învăţare. «Dară, zici tu, acelaşi lucru l'a făcut şi vorbind de prorocie, căci a zis: „iară prorociea nu necredincioşilor, ci celor ce cred", căci credinciosul nici nu are nevoe să vadă semne, ci are trebuinţă numai de învăţătură şi de catihizare. Deci zici, cum de spui că prorociea este folositoare amândurora, când apostolul spune că „prorocica nu necredincioşilor, ci celor ce cred? Dacă vei examinà cu scumpătate, vei şti ceia ce el vorbeşte aici. Apostolul n'a zis că «prorociea nu este trebuitoare necredincioşilor», ci nu este spre semn, ca limbile, adecă fără vre-un folos practic; şi nici n'a zis că «limbile sunt folositoare numai necredincioşilor» căci un singur lucru, adică un singur rol îl au limbile, acela adecă de a uimì pe auditoriu, de a'l înfricoşà numai. Căci semnul este numai unul din mijloace, precum zice: „Fă cu mine semn", după care a adaos: „spre bine", şi iarăşi: „Ca o minune m'am făcut multora" (Ps. 85, 17. 70, 7), adecă spre semn. Şi ca să afli că semnul aici nu este pus ca cum ar face numai decât cevă folositoriu, apoi a adaos şi ceia ce va rezultà dintrânsul. Şi ce erà ceia ce rezultà? „Au n'ar spune, zice, că sunteţi nebuni"? Dară aceasta nu vine dela însăşi natura semnului, ci dela prostiea acelora. Când tu auzi vorbindu-se de necredincioşi, să nu'ţi închipui că de aceiaşi se vorbeşte pretutindeni, ci câte-odată de cei ce bolesc boale nevindecabile şi cari rămân neîndreptaţi, câte-odată de cei ce pot să se prefacă, adecă să se îndrepte, precum de pildă erau cei ce pe timpul apostolilor admirau măririle cele povestite ale lui Dumnezeu, ca de pildă cei de pe lângă Cornilie sutaşul[1]). Deci ceia ce el spune, aceasta înseamnă: că prorociea are putere şi printre cei credincioşi, şi printre cei necredincioşi, iară limbile dacă le aud cei necredincioşi

[1]) *Notă.* A se vedeà Cap. 10 din Fapt. Apostolilor.

şi proşti, nu numai că nu se folosesc cu nimic, dară încă şi rîd de cei ce le vorbesc, ca de nişte nebuni. Căci acestea sunt numai spre semn, adecă spre a uimì, spre a înfricoşà. Cei ce au minte se şi folosesc — căci spre aceasta a şi fost dat acest semn — fiindcă atunci când s'au pogorît limbile asupra apostolilor n'au fost numai de cei ce-i învinovăţau de beţie, ci mulţi se şi minunau şi-i admirau, ca pe uniia ce povesteau minunile lui Dumnezeu. Aşà că cei ce rîdeau, erau cei proşti. De aceia n'a zis simplu: „au n'ar zice că sunteţi nebuni“ ci a adaos încă „cei neînvăţaţi (proşti) şi necredincioşi“ Dară prorociea este potrivită şi folositoare nu numai ca semn, ci şi spre credinţa şi folosinţa amândurora. Ideia aceasta deşi nu deadreptul, totuşi prin cele ce urmează o a explicat, zicând: „se vădeşte de toţi, se judecă de toţi“. «Dacă ar prorocì toţi, zice, şi în timpul acela ar intrà în biserică vr'un necredincios şi ne 'nvăţat sau prost, „se vădeşte de toţi, se judecă de toţi. Şi aşà cele ascunse ale inimei lui arătate se fac, şi aşà căzând pre faţă se va închinà lui Dumnezeu, zicând: că cu adevărat Dumnezeu întru voi este“. Aşà că prorociea nu numai în aceasta este mai mare, că are putere asupra amândurora, ci că chiar şi pre cei mai neruşinaţi dintre necredincioşi îi atrage spre credinţă. Nu erà tot aceiaşi minune, când de pildă Petru certà pe Sapfira — ceia ce erà prorocie — şi când vorbeà în limbi, — căci atunci cu toţii s'au înfricoşat [1]), iară când grăeà în limbi, chiar dacă nu loveà deadreptul, totuşi căpătà oarecare consideraţie.

Deci, spunând că limbile n'au folosit, şi încercându-se iarăşi de a aruncà vinovăţiea asupra Judeilor, mergând mai departe el arată că chiar şi vatămă. Şi de ce atunci a fost dat acest char? Ca să fie însoţit de explicare; dară dacă este lipsit de aceasta, apoi atunci se întâmplă cu totul din contra în ochii celor proşti. „De ar grăi, zice, toţi în limbi, şi ar intrà şi de cei neînvăţaţi sau necredincioşi, au n'ar zice că sunteţi nebuni“? — dupre cum şi de apostoli grăeau atunci că sunt beţi. „Aceştiia, zice, sunt plini de

[1]) *Notă.* A se vedeà cap. 5 din Fapt. Apost.

must“ (Fapt. 2, 13). Invinovăţirea aceasta însă nu este a semnului, ci a prostiei celor ce grăeau aşà. De aceia şi apostolul a adaos aici: „neînvăţaţi sau necredincioşi“ aşà că credinţa ce dânşii îşi formau, vineà din neştiinţa lor, din prostiea lor, din necredinţa lor. Dupre cum am mai spus, apostolul se încearcă ca să aşeze charul limbilor. nu printre cele dispreţuite sau defăimate, ci printre cele ce nu erau atât de folositoare. şi aceasta cu scopul vădit de a-i umili, şi ai sili ca să caute un explicătoriu. Dară fiindcă dânşii nu se uitau la aceasta, ci cei mai mulţi făceau uz de acest char numai de famfaronadă şi ambiţiune, apoi mai ales de aici îi învinovăţeşte, arătându-li că aceasta îi vatămă în credinţă, atrăgându-şi asupră-li consideraţiea de nebuni. Şi tocmai aceasta este ceia ce Pavel se încearcă necontenit a dovedì când voeşte a îndepărtà dela cevà, că adecă îl arată pe cinevà vătămat chiar în cele ce el doreşte. Deci, şi tu fă aşà: când voeşti a îndepărtà pe cinevà de plăcere, arătă-i că faptul este amar; când vroeşti a-l zmulge din ghiarele slavei deşarte, arată-i că faptul acesta este plin de necinste.

Aşà făceà şi Pavel, căci când el voeà a zmulge pe cei bogaţi din ghiarele iubirei de argint, nu ziceà numai că bogăţiea este vătămătoare, ci că bagă pe cinevà şi în ispite. „Că cei ce voesc a se îmbogăţi, zice, cad în ispită“ (I. Timoth. 6, 9). Fiindcă de şi s'ar păreà că bogoţiea scapă pe cinevà de ispite, totuşi de fapt se petrece cu totul contrar de ceia ce cred bogaţii. Uniia se făleau iarăşi pentru înţelepciunea deafară, ca stând neclintiţi în această credinţă; apostolul însă li-a arătat că nu numai nu foloseşte crucei înţelepciunea cea deafară, ci încă o şi goleşte. Se făleau că se judecă de către alţii, crezând de nedemn de a se judecà de ai lor, ca fiind mult mai înţelepţi cei deafară; apostolul însă a arătat că a se judecà de cei deafară, este un fapt urîcios. Se făleau că mănâncă din jărtfele idoleşti, ca dovedind prin aceasta cea mai desăvârşită cunoştinţă, iară el li-a arătat că a nu şti ca să iconomisască cinevà cele ale aproapelui, este dovadă de o cunoştinţă nedesăvârşită. Tot aşà face şi aici. Fiindcă Corinthenii aceştiia erau ca şi sminţiţi pentru charul acesta al limbilor, — ca cei ce iubeau slava, apoi apostolul li arată că tocmai aceasta mai cu samă îi ruşinează, nu numai lipsindu-i de slavă

ci încă atragându-şi şi consideraţiea de nebuni. Aceasta însă n'a spus-o deodată, ci mai înainte li-a vorbit multe altele, şi numai când vorba a ajuns a fi bine primită, a adăogat ceia ce erà foarte paradox.

Dealtfeliu acesta este modul lui obişnuit de a combate. Cei ce voeşte de a zguduì şi a mişcà din loc slava cea înţepenită, şi a o întoarce în mod cu totul contrar, nu trebuie dela început a spune cele contrare, fiindcă se va face ridicul celor stăpâniţi de alte păreri. Ceia ce multora se pare paradox, nu chiar dela început este bine primit de auditoriu, ci trebuie mai întâi de a surpà bine credinţele cele greşite prin altele, şi numai după aceia a întoarce vorba la cele contrare. Aşà de pildă a făcut şi atunci când vorbeà de căsătorie. Fiindcă mulţi se gândeau la căsătorie ca la un fapt ce aveà în sine linişte, iară el voià a arătà că liniştea este in a nu se căsători cinevà, apoi dacă dela început ar fi spus aceasta, n'ar fi făcut vorba aşà de bine primită, — iară acum el după ce a spus multe, şi a întrat la timpul potrivit în mezul vorbei, foarte mult a atins pe auditori. Aceasta a făcut şi atunci când vorbeà despre feciorie, căci după ce a spus mai înainte multe, la urmă zice: „Vă cruţ pe voi“ şi „voesc ca voi să fiţi fără grijă“. Aceasta tocmai o face şi cu charul limbilor, arătând că aceasta nu numai că-i lipseşte de slavă, ci încă şi ruşinează pe cei ce-l au, în faţa necredincioşilor. Pe când cu prorociea cu totul dealtmintrelea se petrece, căci cei ce au acest char, şi de ruşine sunt scutiţi din partea necredincioşilor, în acelaşi timp au şi slăvă multă şi folosinţă. Nu va zice nimeni de prorocie, că cei ce o au sunt nebuni, şi nici nu va rìde de cei ce prorocesc, ci încă se va minunà şi va admirà pe uniia ca aceştiia. „Se vădeşte de toţi“, zice; adecă «ceia ce are in inimă, aceasta o pune la mijloc, şi se arată tuturor».

Nu este acelaşi lucru; de a întrà cinevà şi a auzì pe unul grăind limba Persienească, iară pe altul cea Siriacă, cu a întrà şi a auzì cele negrăite ale cugetului său, fie de ar fi întrat ca să ispitească, şi cu gând rău, fie că a întrat cu cuget curat, aşà că acest char este cu mult mai spăimântătoriu de cât acela, cu mult mai folositoriu. De aceia când vorbeşte de limbi zice că «sunteţi nebuni» — de şi nu spune aceasta ca dela sine, ci după judecata acelora: „au nu vor zice că sunteţi

nebuni"? — aici însă pune la mijloc şi hotărîrea faptelor, cum şi folosul izvorît de aici. „Se vădeşte de toţi, zice, se judecă de toţi. Şi aşà cele ascunse ale inimei lui arătate se fac; şi aşà căzând pre faţă se va închinà lui Dumnezeu, zicând: că cu adevărat Dumnezeu întru voi este". Ai văzut că aceasta este afară de orice dispută, sau îndoeală? Cu charul limbilor se îndoeşte cinevà de fapt, şi încă cinevà dintre necredincioşi i-ar puteà acuzà de nebuni, pe când aici nimică din acestea nu se petrece, ci încă se va şi minunà, şi se va închinà, mai întâi mărturisind prin fapte, şi după aceia prin vorbe. Tot aşà s'a închinat lui Dumnezeu şi Nabuhodonosor, zicând: „Cu adevărat Dumnezeul vostru, acela este Dumnezeul Dumnezeilor, şi Domnul împăraţilor, cel ce descopere tainile, căci ai putut descoperi taina aceasta". (Daniil 2, 47). Ai văzut puterea prorociei, cum a schimbat pe acel sălbatec, cum l'a catihizat, şi cum l'a adus la credinţă?

„Ce este dară fraţilor? Când vă adunaţi, fie care dintru voi psalm are, învăţătură are, limbă are, descoperire are, tălmăcire are; toate spre zidire să se facă" (vers. 26). Ai văzut temeliea şi rânduealạ creştinismului? Că dupre cum treaba meşteşugarului este de a clădì, tot aşà şi a creştinului este de a folosì prin toate pe cei de aproape. Apoi fiindcă a vorbit foarte aspru de acest char, ca să nu se pară că este prisoselnic — căci el a făcut aceasta numai ~~fiindcă~~ voià de a împrăştieà trufiea lor — la urmă iarăşi îl numără împreună cu celelalte, zicând: „psalmi are, învăţătură are, limbă are", căci în vechime psalmii îi făceau din char, adecă din dar, din graţie, din favoare, şi învăţau din char. «Insă toate acestea, zice, un singur ţel să aibă: îndreptarea aproapelui. Nimic să nu se facă cum s'ar întâmplà». Dacă tu nu te apropii de fratele tău spre a-l zidì, a-l edificà, de ce te mai apropii atunci? «Vorba mea, zice, nu-mi este atât de mult pentru deosebirea charurilor; ci un singur lucru mă interesază, un singur lucru îmi este dorit; acela adecă de a face totul pentru edificarea aproapelui. Astfeliu şi cel ce are un char mai mic, va întrece

chiar pe cel ce are unul mai mare, dacă își adaogă aceasta». De aceia și sunt date charurile, ca să se edifice fiecare, iară dacă nu este așà, apoi atunci charul va fi spre judecata celui ce l-a luat. Căci, ce folos este de a proroci, spune-mi; ce folos de a învieà morții, când nimeni nu este care să se folosască din acestea? Deci, dacă acesta este sfârșitul charurilor, apoi este slobod cuivà de a ajunge la aceasta și fără charuri, și atunci nu cugetà lucruri mari în privința semnelor, nici nu te câinà pe tine care ești lipsit de charuri.

„De grăește cinevà în limbă, câte doi, sau mai mulți[1]) câte trei, și pe rând, și unul să tălmăcească. Iară de nu va fi tălmăcitoriu, să tacă în biserică, și numai lui să'și grăească și lui Dumnezeu“ (Vers. 27. 28). Ce zici? spune'mi; ai vorbit atâtea de limbi, că sunt nefolositoare, că sunt prisoselnice dacă nu sunt însoțite de tălmăcire, și acum poroncești din nou de a grăi în limbi? «Nu poroncesc, zice, dară nici nu împedic»—dupre cum dealtfeliu face și acolo unde zice: „De vă cheamă pre voi cinevà dintre necredincioși, și voiți a vă duce“, nu spune „a vă duce“ ca cum ar legiuì aceasta, ci nici ținându-i pe loc, sau împedecându-l, tot așà și aci, „Și numai lui să-și grăească, și lui Dumnezeu“. «Dacă nu se poate stăpânì de a tăceà, zice, ci este așà de iubitoriu de cinste și de slavă deșartă, apoi grăească'și lui singur». Astfeliu că mai ales prin aceste cuvinte ci îi îndreaptă și-i împedecă de a mai fi iubitori de cinste, — ceia ce și aiurea a făcut vorbind de relațiile cu femeie, și zicând: „Aceasta o spun pentru ne'nfrânarea voastră“. Nu tot așà spuneà însă și când vorbeà de prorocie, ci în mod hotărît și legiuit, zicând: „Iară prorocii doi sau trei să grăească“. Aici nicăiri nu cere tălmăcitoriu, și nici nu închide gura celui ce prorocește, dupre cum face cu limbile, zicând că: „de nu va fi tălmăcitoriu, să tacă în biserică“,

[1]) *Notă.* Ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, este originalul. Insă superlativul neutru al lui Πολύς τό πλεῖστον, τὰ πλεῖστα, se traduc exact și cu înțeles: *cel mult, cele multe.* Deci aici ar trebui să se zică: «*câte doi, sau cel mult trei*».

fiindcă cel ce grăeşte în limbi, nu este destoinic prin sine singur. Pentru aceia dacă cinevà are amândouă charurile, să vorbească; iară de nu le are, însă voeşte a grăì, apoi să facă aceasta împreună cu tălmăcitoriul. Căci şi prorocul este tălmăcitoriu, însă al lui Dmnezeu, iară tu al omului. „Iară de nu va fi tălmăcitoriu, să tacă" — căci el nu voeşte a fi nimic de prisos în biserică, nici a se face cevà fără scop, sau pentru ambiţiune. „Şi numai lui să-şì grăească, şi lui Dumnezeu", adecă în cugetul său, sau liniştit şi fără bodogăneală, dacă voeşte numai decât să grăească. Aceasta nu este doară a unuia ce legiueşte, ci poate mai degrab a unuia ce prin îngăduinţă, prin învoire încă mai mult ruşinează pe auditoriu, dupre cum face atunci când zice: „Iară de-i este cuivà foame să mănânce în casă", căci părându-se a învoì, a îngădui să mănânce în casă, în realitate el mai cu putere s'a atins de acela. «Nu pentru aceia vă adunaţi, zice, ca să arătaţi că aveţi charuri, ci ca să edificaţi pe auditoriu», dupre cum şi zice chiar la început. „Toate spre zidire să se facă".

„Iară prorocii doi sau trei să grăească, şi ceilalţi să judece" (Vers. 29), şi mai mult nimic n'a mai adaos, ca acolo unde vorbeşte de limbi. «Şi ce are a face? zici tu; că el nici prorociea n'o arată ca destoinică prin sine-înseşi, de vreme ce îngădue altora judecata, sau părerea de ea». Şi cu toate acestea este foarte destoinică, fiindcă nici nu i-a închis gura ca celuilalt — nefiind tălmăcitoriu — şi nici precum a zis acolo: „iară de nu este tâlmăcitoriu să tacă" n'a zis şi aici, adecă că dacă n'ar fi cel ce judecă, să nu mai prorocească, ci numai cât a asigurat pe auditoriu. Căci el a zis aceasta pentru deplina încredinţare a auditorilor, ca nu cumvà să se furişeze printre dânşii manzii sau gâcitorii de pe atunci. Încă chiar dela început apostolul a poroncit de a se păzì de aceştiia, când a şi făcut deosebirea între găcitorie şi prorocie, dară şi acum aceiaşi poronceşte, de a judecà şi de a luà sama bine, ca nu cumvà să se furişeze printre dânşii dascal drăcesc.

„Iară de se va descoperì altuia ce şade, cel dintăi să tacă. Că puteţi câte unul toţi a prorocì, ca toţi să se înveţe, şi toţi să se mângâie"

(Vers. 30. 31) Dară ce însamnă oare ceia ce el spune aici? «Dacă prorocind tu, zice, şi grăind, duhul altuia l-ar deşteptà, adecă l-ar aţîţà şi pre el, tu să taci după aceia». Ceia ce el a zîs pentru limbi, adecă să grăească cu rândul, aceasta o cere şi aici, însă mai minunat aici, căci n'a zis: «cu rândul», ci „de se va descoperì altuià". «De ce ar trebuì, zice, ca acesta fiind mişcat spre prorocie, aceia să vorbească încă? Ar trebuì poate ca amândoi să vorbească? Dară aceasta este cevà absurd şi aduce confuzie. Dară să grăească cel dinainte? Insă şi aceasta este absurd. De aceia, grăind acela, l-a aţîţat pe acesta duhul, ca să grăească şi acesta cevà». Apoi mângâind pe cel ce a tăcut, zice: „Că puteţi câte unul toţi a prorocì, ca toţi să se învețe şi toţi să se mângâe". Ai văzut cum iarăşi pune cauza pentru care el a făcut aceasta? Că dacă pre cel ce grăeşte în limbi îl împedecă cu desăvârşire de a grăì, dacă nu are tălmaciu, pentrucă este nefolositoriu, tot aşà şi prorociea dacă nu are aceasta, apoi aduce confuzie, vuet şi tulburare zădarnică.

„Şi duhurile prorocilor, prorocilor se supun" (Vers. 32). Ai văzut cum l-a ruşinat pe cel ce s'ar împotrivi, cu câtă tărie şi putere? Ca nu cumvà să se certe omul şi să se revolteze, apoi apostolul arată că însuşi charul se supune, căci aici sub nume de „duhuri" înţelege energiea sau charul. Dară dacă duhul se supune, apoi cu atât mai mult tu care'l stăpâneşti, nu ai aveà dreptate a te certà. După aceia arată că aceasta o voeşte şi Dumnezeu, adăogând şi zicând: „Că Dumnezeu nu este al tulburărei, ci al păcei, precum întru toate bisericile sfinţilor[1]) învăţ" (Vers. 33). Ai văzut prin câte l-a adus pe acela la tăcere, şi la mângâeat că a îngăduit celuilalt de a prorocì? Mai întâi că să nu oprească pe acela dacă i se va descoperì, „că puteţi câte unul toţi a prorocì"; după aceia că şi duhul o voeşte aceasta, zicând: „duhurile prorocilor,

---

[1]) *Notă*. In ediţiunea ce a avut-o de faţă Sf. Chrisostom, la urma acestui pasaj este verbul διδάσκω = învăţ, ceia ce lipseşte în textul nostru obişnuit. Este de mirare cum de s'a omis aceasta în textul nostru (Textus receptus), lăsându-se pasagiul fără înţeles. De aceia am trecut pasajul după ediţiunea Sf. Chrisostom.

prorocilor se supun", şi pe lângă aceasta că asemenea fapt este şi după voinţa lui Dumnezeu; „Că Dumnezeu nu este al tulburărei, zice, ci al păcei", şi al patrulea, că această lege stăpâneşte pretutindeni în lume, şi deci nimic străin nu li se poronceşte. „Precum întru toate bisericele sfinţilor, zice, învăţ„.

[1]) Deci ce ar putea fi mai înfricoşat ca aceste lucruri? Căci pe atunci biserica erà ceriu, duhul povăţuind şi cârmuind toate, şi pe fiecare dintre proestoşii bisericei mişcându-l şi făcându-l entusiazmat. Dară astăzi noi stăpânim numai simbole ale acelor charuri. Căci şi astăzi vorbim doi sau trei, cu rândul, şi tăcând unul, altul începe; dară acestea sunt numai semne ale acelora şi amintiri. De aceia, când începem a grăì, poporul respunde grăind: „Şi duhului tău", arătând că în vechime grăeau aşà, nu prin înţelepciunea lor, ci mişcaţi fiind cu duhul. Nu însă şi astăzi; — o zic acum ca dela mine — ci se aseamănă biserica ca o femeie care a căzut din fericirea cea de dinainte, şi care în multe părţi stăpâneşte numai simbolele (semnele) acelei fericiri trecute, arătând unora şi altora numai cutiile sculelor de aur şi lăzile, pe când de bogăţiea de acolo este lipsită cu totul; cu o astfeliu de femeie seamănă astăzi biserica. Şi nu spun doară din cauza lipsei charurilor, — dealtfeliu nici n'ar fi o primejdie mare, dacă ar lipsì numai acestea — ci şi din cauza vieţei şi a virtuţei. Numărul văduvelor, şi chorul fecioarelor pe atunci, formau o podoabă mare în biserică; iară acum bisericile sunt goale şi lipsite de acele podoabe, şi în locul lor au rămas numai simbolele. Sunt şi astăzi văduve, sunt şi fecioare, însă nu au acestea podoaba aceia, pe care ar trebui să o aibă cele ce s'au azvârlit în astfeliu de lupte. Că de pildă semnul de distincţie a unei fecioare este, de a se îngrijì numai de cele ale lui Dumnezeu, şi a fi statornică în credinţă. Şi văduva, nu atâta ar fi ca pildă dacă n'ar trece în a doua căsătorie, ca cum dacă ar fi împodobită cu alte multe, ca de pildă cu iubirea de străini, cu iubirea de săraci, cu iubirea de stăruinţă în rugăciuni, şi toate celelalte pe care le

[1]) *Partea morală.* Că astăzi noi avem numai tipuri ale bisericei din timpurile apostolilor, şi că noi trebuie a ne adunà în biserică cu linişte şi fără de nici un vuet. *(Veron).*

cere Pavel în epistola scrisă către Timotheiu. Dealtfeliu ar puteà vedeà cinevà și printre noi pe multe femei chiar în căsătorie, dând dovadă de cumpătare. Insă nu numai aceasta este ceia ce se caută, ci și îngrijirea cea ferbinte de cei ce au nevoie, prin care mai ales femeile din vechime străluceau, nu însă ca multe de astăzi. Atunci cele mai multe în loc de scule de aur purtau cu ele podoaba cea izvorită din milostenie, pe când astăzi lăsând aceasta poartă cu ele lanțuri de aur împletite din toate părțile cu lanțul păcatelor.

Și să mai spun și de altă cutie sau ladă ce se găsește deșartă de podoaba străbună? In vechime de pildă se adunau cu toții la un loc și cântau încet în comun. Aceasta o facem și acum, însă atunci în toți erà numai un suflet și o inimă, pe când astăzi nici chiar într'un suflet n'ar puteà vedeà cinevà aceà conglăsuire, ci pretutindeni un războiu mare. Proestosul bisericei se roagă și astăzi pentru pacea tuturor îndeobște — ca intrând în casa părintască — însă numai numele, numai vorbă multă de această pace, căci faptul nu se vede nicăiri. Pe atunci și casele erau biserici, pe când astăzi și biserica este casă, sau mai drept vorbind, chiar mai rău decât ori-ce casă. Căci într'o casă ar puteà vedeà cinevà și multă rânduează, fiindcă de pildă stăpâna casei șade pe tron cu toată buna cuviință, și slugile țes cu toată liniștea, și fiecare dintre argați se îndeletnicește cu ceia ce i s'a poroncit. Dară aici în biserică mare este vuetul, mare este confuziunea, și cu nimic nu se deosebesc cele ale noastre de cele ce se petrec în cârciumă. Atât de mare este rîsul, atât de mare vuetul, încât este întocmai ca la băi, ca cei ce strigă prin peață, și care fac un vuet grozav. Și acestea toate se petrec numai aici, căci pe aiurea nu este slobod nici de a se adresà cinevà către vecinul său în biserică, fie că l'ar aveà de prieten de multă vreme, ci acestea se fac afară de biserică. Și cu drept cuvânt, căci doară biserica nu este bărbierie, nici dugheană de mirodenii, sau vr'o altă prăvălie din târg, ci loc al îngerilor, loc al arhanghelilor, palatul lui Dumnezeu, însuși ceriul. Deci, dupre cum dacă cinevà ți-ar deschide ceriul și te-ar introduce acolo, tu n'ai cutezà de a grăi, fie chiar de ai vedeà pe tatăl tău, sau pe fratele tău, tot așà și aici nimic nu trebuie a grăi decât de cele duhovnicești. Căci și cele de aici sunt ceriu, iară de nu crezi, privește la această masă sfîntă, și adă-ți

aminte pentru ce s'a pus aici, şi din ce cauză. Gândeşte-te cine este cel ce stăpâneşte aici, cutremură-te chiar şi mai înainte de timp. Căci văzând cinevâ numai tronul împăratului, se mişcă cu sufletul, aşteptând ieşirea împăratului. Deci, şi tu, chiar şi mai înainte de acel timp înfricoşat, ridică-te, şi mai înainte de a vedea ridicându-se vălul, sau catapeteasma, şi chorul îngerilor mergând înainte, ridică-te, zic, la ceriu.

Dară poate că acestea nu le ştie cel nebotezat; deci este trebuitoriu de a spune şi cătră acela altele, căci nici faţă de acesta nu ne vom găsì în strimtorare de a-l ridicà cu cele putincioase şi a-l face să zboare. Deci, tu, care nu ştii acestea, când auzì pe Prorocul zicând: „Acestea zice Domnul", depărtează-te de pământ, ridică-te şi tu la ceriu, gândeşte-te cine este cel ce-ţi grăeşte prin acela. Când te găseşti în teatru înaintea vr'unui caraghios mimic, sau a vr'unei femei curve ce se sluţeşte, şi când atâta lume este de faţă, se dă multă băgare de samă celor ce se vorbesc, este multă linişte, de şi nimeni nu poronceşte a tăceà, nici vuet nu se aude, nici strigare, şi nici măcar un murmur cât de mic, — iară când Dumnezeu ni grăeşte din ceriuri de nişte lucruri atât de înfricoşate, noi ne găsim mai în nesimţire decât cânii, şi nu avem cătră Dumnezeu nici măcar atâta respect şi sfieală, pe câtă avem cătră o femeie curvă?

V'aţi cutremurat poate auzind acestea? Deci, cu atât mai mult să vă cutremuraţi făcându-le. Ceia ce Pavel a zis pentru cei ce treceau cu vederea pre cei săraci, şi mâncau singuri: „Au doară n'aveţi casă ca să mâncaţi şi să beţi? Sau pre biserica lui Dumnezeu defăimaţi, şi ruşinaţi pre cei lipsiţi"? — daţi-mi voe şi mie de a o spune despre cei ce fac vuet aici şi vorbesc: nu aveţi case, unde să fleoncăniţi? Sau defăimaţi pre biserica lui Dumnezeu, şi conrupeţi şi pe cei ce voesc a fi înţelepţi şi liniştiţi? Dară este plăcut ca prietenul să vă vorbească, ca unor cunoscuţi? Nu împedec aceasta, însă în casă, în peaţă, sau la bae facă-se aceasta, căci biserica este loc nu de conversaţiuni, ci de învăţătură. Dară acum cu nimic nu se deosebeşte de piaţa târgului — şi dacă n'ar fi cam îndrăzneţ a spune, poate că nu se deosebeşte nici de scena teatrului; — astfeliu că femeile ce se adună aici, se împodobesc cu

mai multă neruşinare decât cele desfrânate dela teatru. Din aceasta cauză mulţi din cei desfrânaţi sunt atraşi şi aici, şi dacă voeşte cinevà de a ispitì vr'o femeie şi a-i întoarce capul, nici un loc nu i se pare mai potrivit pentru aceasta ca biserica. Dacă voeşte cinevà bunăoară de a vinde ceva, sau a cumpără, apoi biserica i se pare mult mai folositoare pentru aceasta, decât peaţa târgului, şi aici se schimbă mai multe vorbe pentru astfeliu de lucruri, decât chiar în prăvăliile cetăţei. Dacă cinevà voeşte a grăì de rău, şi alţii vor a-l ascultà, apoi şi acest fapt îl veì vedeà aici petrecându-se mai degrabă decât în peaţă. De voeşti a auzì lucruri politice, sau din cele ce se petrec prin case, sau în oaste, apoi nu-i nevoe să te duci la tribunal, sau să stai în peaţă, căci doară sunt şi aici de acei ce-ţi vor povesti cu multă exactitate de toate acestea!

Poate că v'am atins prea tare, eu însă nu cred; căci dacă voi stăruiţi în aceleaşi lucruri, de unde pot ştì că cele vorbite v'au atins? Aşà dară este necesar de a vă atinge iarăşi. Deci, sunt aceste lucruri de suferit? Sunt de îngăduit? Noi ne muncim în fiecare zi, şi ne năcăjim, ca aflând cevà folositoriu la noi, să vă duceţi pe la casele voastre; şi nimeni, dintre voi pleacă de aici câştigând cevà, ba încă şi vătămat foarte mult. Fiindcă vă adunaţi aici spre judecată, iară nici de cum pentru iertarea păcatelor, împedecând şi pre cei buni, şi cu fleoncăelele (ταῖς ὑμετέραις φλυαρίαις) voastre supărându-i din toate părţile. Dară care este scuza celor mai mulţi? «Nu aud, zice, ceia ce se citeşte, şi nici nu ştiu ce anume sunt cele spuse». Nu auzi, fiindcă faci vuet, fiindcă provoci tulburare, fiindcă n'ai venit aici cu suflet ce are în sine evlavie. Ce spui? Nu ştii ce anume sunt cele ce se spun? Apoi tocmai de aceia ar trebuì să fii cu băgare de samă. Dacă nici ceia ce este întunecat şi nelămurit nu-ţi mişcă sufletul tău, apoi cu atât mai mult dacă ar fi lămurit. De aceia tocmai nici toate nu sunt lămurite, ca nu cumvà să te leneveşti, şi nici nelămurite, sau întunecate, ca să nu te desnădăjdueşti. Dară iată că acel eunuh barbar [1]) nimic din acestea n'a spus, ci încă fiind împresurat de atâtea trebi, şi aflându-se în cale, el totuşi aveà cartea în mâni şi citeà, neştiind ceia ce citeà, —

[1]) *Notă.* A se vedeà cap. 8, 27—40. din Fapt. Apost.

pe când tu găsindu-te în îmbelşugare de dascali, şi având pe mulţi cari să-ţi citească, îmi pui înainte pretexte şi scuze. Nu ştii cele ce se vorbesc? Prin urmare, roagă-te ca să afli. Dară este peste putinţă de a nu le şti pe toate, fiindcă multe dela sine sunt destul de lămurite,—şi chiar pe toate de nu le-ai şti, şi atunci încă trebuie a fi cu linişte în biserică, ca nu cumvà să împedici pre cei ce sunt cu băgare de samă, ca astfeliu Dumnezeu primindu-ţi respectul şi liniştea ce o ai, să-ţi facă lămurite şi pe cele întunecate.

Dară nu poţi fi liniştit, nu poţi tăceà? Apoi atunci ieşi afarâ, ca nucumva să devii vătămătoriu şi altora. Căci un singur glas trebuie a fi în biserică, ca a unui singur trup. De aceia şi citeţul singur grăeşte, şi chiar cel ce are episcopiea—Episcopul—stă nemişcat şi în tăcere. Şi psaltul cântă singur,—chiar dacă toţi i-ar ţineà isonul—şi glasul îi iesă ca dintr'un singur trup, şi cel ce grăeşte, singur grăeşte. Când deci, aici mulţi grăesc, multe şi felurite, atunci de ce. să vă mai supărăm noi în zadar? Că dacă n'aţi crede că vă supărăm în zadar grăindu-vă de acestea, atunci nici voi n'aţi grăi aici de cele ce nu folosesc la nimic. De aceia nu numai în vieaţa voastră, ci chiar şi in inseşi hotârirea faptelor este multă stricăciune. Când e vorba de lucruri prisoselnice, apoi remâneţi ca pironiţi de acestea, şi lăsând adevărul, voi alergaţi după umbre şi după visuri. Şi poate nu sunt umbre şi visuri toate cele de faţă, ba şi mai răle decât umbra? Căci mai înainte de a se arătà, ele zboară, şi mai 'nainte de a zburà, fac mult vuet, ba încă mai mult vuet decât plăcere. Chiar dacă ar adunà aici cinevà mii de averi, totuşi trecând noaptea de acum, se va duce gol de aici, şi cu drept cuvânt, fiindcă şi cei ce se îmbogăţesc prin vis, sculându-se din aşternut, nimic nu mai au din cele ce credeau că au pe când dormeau. Astfeliu pătimesc şi cei lacomi, sau mai drept vorbind, şi mai rău decât aceia, fiindcă cel ce se îmbogăţeşte prin vis, nici banii ce 'şi închipueà că-i va aveà, nu-i are, şi nici cu vr'un alt rău nu se alege din fantaziea sa, după ce s'a trezit, pe când lacomul chiar şi după ce a perdut banii, a remas plin de păcate, căci în imaginaţiea sa gândindu-se numai la bogăţie, nu vede şi rălele ce izvorăsc din bogăţie, ci le cunoaşte mai pe urmă în adevărul lucrurilor. Plăcerea de bogăţie s'a transforma la el în visuri, pe când osânda din acea plăcere nu se

mai preface în vis, ci o va simţi chiar în faptă, ba încă chiar şi mai 'nainte de acea osândă el primeşte şi aici cea mai mare osândă, prin miile de scârbe ce le întimpină adunând acele bogăţii, prin grijile, prin învinovăţirile ce i se aduc, prin intrigile şi tulburările de tot feliul.

Deci, pentru ca şi de visuri să ne izbăvim, precum şi de relele ce nu din visuri izvorăsc, ci din însăşi voinţa noastră, apoi în loc de lăcomie să alegem milostenia, şi în loc de răpiri filantropia, căci numai aşà ne vom bucurà şi de bunurile prezente, şi de cele viitoare. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXXVII

„Femeile voastre în biserică să tacă; că nu li s'a dat lor voe să grăească, ci să fie plecate, precum şi legea zice" (Cap. 14, 34).

Umilind şi moderând vuetul ce-l făceau din cauza charului limbilor şi al prorociei, şi legiuind, în cât pe viitoriu să nu se mai întâmple confuziune, adecă cei cu charul limbilor să vorbească cu rândul, iară cei cu prorociea când va începe unul a vorbì, să tacă celalt, la urmă trece cu vorba şi la vuetul ce-l făceau în biserică femeile, tăind îndrăzneala lor cea necuviincioasă, şi o face aceasta la timp potrivit. Că dacă el nu îngăduie nici chiar celor ce au charuri de a vorbì în zadar, şi nici când voesc, şi acestea încă fiind mişcaţi de Duhul, apoi cu atât mai mult nu învoeşte femeilor, ca să fleoncăească în biserică. De aceia cu multă autoritate el li astupă gura ca să nu mai vorbească în biserică, şi luând legea în ajutoriu, li coase bine gurile (ἀπορράπτει αὐτῶν τὰ στόματα). Căci aici el nu numai sfătueşte, nu numai că îndeamnă, ci încă şi poronceşte cu asprime, citând pentru aceasta o lege veche. Zicând că: „Femeile voastre în biserică să tacă" şi că „nu li s'a dat voe lor să grăească, ci să fie plecate" a adaogat: „precum şi legea zice". Şi unde anume

zice legea? „Şi către bărbatul tău va fi întoarcerea ta, şi el te va stăpânì“ (Facer. 3, 16).

Ai văzut înţelepciunea lui Pavel, de unde aduce el mărturie, şi nu numai că li poronceşte de a tăceà, ci a tăceà cu frică, ba încă cu atâta frică cu câtă trebuie de a se linişti sluga? De aceia şi el zicând că nu li s'a dat voe să vorbească, n'a zis «să tacă», ci în loc de tăcere el a pus cevà mai mult, zicând: „Să fie plecate“. Dară dacă aceasta trebuie a fi purtarea femeilor faţă de bărbaţii lor, apoi cu atât mai mult faţă de dascali şi părinţi, şi de adunarea obştească a bisericei. «Dară, zici tu, dacă ele nu grăesc nimic, şi nici nu întreabă, apoi de ce mai stau de faţă»? Ca să asculte cele ce trebuie, iară de cele îndoelnice să afle dela bărbaţii lor. De aceia a şi adaos: „Iară de voesc să se înveţe cevà, acasă să-şi întrebe pre bărbaţii lor“ (Vers. 35). Nu numai că nu li se îngăduie de a vorbì, dară nici de a întrebà cevà în biserică. Şi dacă nu li se îngăduie de a întrebà, cu atât mai mult de a grăì nu li este slobod. Dară oare de ce le-a pus apostolul într'o astfeliu de supunere? Pentru că femeia este mai slabă, ca uşor se alunecă, şi este uşoară de minte. De aceia apostolul li-a pus ca dascali pe bărbaţii lor, folosind prin aceasta pe amândouă părţile, căci şi pe acelea le-a făcut mai cumpătate, şi pe aceştiia mai interesaţi de cele ce se petrec în biserică, ca uniia cari vor încredinţà femeilor lor, cu toată exactitatea, ceia ce au auzit.

Mai departe apoi, fiindcă femeile considerau ca o mândrie şi podoabă a lor de a vorbì în biserică, iată că apostolul aduce vorba cu totul din contra, zicând: „că ruşine este femeilor să grăească în biserică“. Mai întâi el a dovedit aceasta cu legea lui Dumnezeu, iară după aceia cu raţionamentul obştesc şi cu obişnuinţa, dupre cum li vorbeà şi mai înainte despre păr, zicându-li: „Dară nu înseşi firea vă învaţă pre voi“? — şi, în fine, pretutindeni veì găsì acest metod la dânsul, căci nu îndeamnă pe auditori numai cu exemple din sfintele scripturi, ci şi cu deacelea din obişnuinţa comună. Pe lângă acestea el îi mai aţîţă şi dela rînduelele dejà întipărite în mintea tuturor, ca şi pretutindeni, ceia ce face şi aici, zicând: „Au dela voi cuvântul lui Dumnezeu a ieşit? sau numai la voi a ajuns“

(Vers. 36)? Căci el pune la mijloc și pe celelalte biserici care țin această lege, și deci tăindu-li pofta de vuet în biserică prin acuzațiea ce li-o aduce de inovații, el prin hotărârea celor mulți își face cuvântul bine primit. De aceia și aiurea zicea: „Care va aduce vouă aminte căile cele ce sunt întru Christos, precum pretutindeni în toată biserica învăț“, și iarăși: „că Dumnezeu nu este al tulburărei, ci al păcei, precum întru toate bisericile sfinților învăț“, și aici: „Au dela voi cuvântul lui Dumnezeu a ieșit? sau numai la voi a ajuns“? adecă: «nici cei dintâi nu sunteți numai voi, și nici numai voi sunteți credincioși, ci lumea întreagă». Ceia ce și Colosenilor scriindu-li, zicea: „Care este făcând roadă și crescând precum și în toată lumea“ (Colos. 1, 6), vorbind de evanghelie. Tot aceasta face și prin alte locuri, spre îndemnul auditorilor, precum de pildă când spune că cele ale lor sunt cele dintâi, și tuturor sunt cunoscute, căci scriind Thesalonicenilor, li zicea: „Că dela voi s'a vestit cuvântul Domnului, și în tot locul credința voastră cea întru Domnul a ieșit“ (I. Thes. 1, 8), și Romanilor iarăși: „Mulțămesc Dumnezeului meu pentru voi toți, că credința voastră se vestește în toată lumea“ (Rom. 1, 8). Amândouă acestea, adecă și a fi lăudat de alții, cum și aveà și pe alții părtași credinței, erau deajuns de a-i ațița și îndemnà.

De aceia și aici zice: „Au dela voi cuvântul lui Dumnezeu a ieșit? Sau numai la voi a ajuns“? «Nici aceasta n'ați puteà să o spuneți, zice, că voi v'ați făcut dascali ai altora, și că n'ar fi drept de a învăță dela alții, și nici că cele ale credinții au stat aici numai, și că nu mai trebuie a primi exemple dela alții». Ai văzut prin câte i-a ațițat? Legea a pus-o înaintea lor, necinstea faptului li-a arătat-o lămurit, celelalte biserici le-a adus la mijloc.

Mai departe apoi pune tocmai ceia ce este mai puternic decât toate, zicând că «Dumnezeu și acum poruncește acestea prin mine.» „De i se pare cuivà că este proroc, sau duhovnicesc, înțeleagă cele ce scriu vouă, că ale Domnului poronci sunt“

(Vers. 37). după care imedieat: „Iară de nu înțelege cinevà, nu înțeleagă (Vers. 38). Și de ce oare a spus acestea? Arătând că el nu silește pe nimeni, nu se ceartă cu nimeni, fapt care nu este al celor ce voiesc să steà în picioare numai decât cele ale lor, ci al celor ce se gândesc la folosința altora. De aceia și aiurea zice: „Iară de i se pare cuivà a fi iubitoriu de ceartă, noi un astfeliu de obiceiu nu avem“. Însă nu pretutindeni face aceasta, ci numai acolo unde păcatele lor nu erau prea mari, și atunci mai mult îndemnându-i, iară atunci când vorbește de alții, nu mai spune așà, ci: „Nu vă amăgiți: nici curvarii, nici prea curvarii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu“ și iarăși: „Iată eu Pavel vă zic vouă, că dacă vă veți tăeà împrejur, Christos cu nimic nu vă va folosì“ (Galat. 5, 2). Aici însă fiindcă vorba 'i este de tăcere, nu se aruncă cu putere asupra lor, și prin aceasta încă mai mult îi atrage spre sine.

Apoi, ceia ce obișnuește a face peste tot locul, face și aici, adecă că se întoarce cu vorba la chestiunea dinainte, și zice: „Deci frații mei, râvniți a prorocì, și a grăì în limbi să nu opriți“ (Vers. 39). Căci așà îi este obiceiul, de a stărui nu numai asupra chestiunei ce-i stă de față, ci încă de a îndreptà ori și ce altă, care i s'ar păreà de a fi oare cum în vr'o legătură cu chestiunea principală, și apoi iarăși a se reîntoarce la cea dintăi, încât să nu se pară că s'a abătut dela subiect;—ca și atunci când grăind de conglăsuirea dela mese, s'a înturnat cu vorba la împărtășirea cu sfintele taine, și de aici iarăși s'a reînturnat la cele dinainte, zicând: „Deci dară frații mei, când vă adunați să mâncați, unul pre altul să așteptați“. Așà și aici, deci, după ce vorbește de buna orânduează dintre cei ce au charuri, că nu trebuie nici de a se întristà cinevà pentru că are charuri mici și inferioare, și nici iarăși a se trufi dacă are charuri mari, apoi deodată trecând la buna-cuviință ce se cere femeilor când se găsesc în biserică, și desvoltând-o pre cât se cuveneà, la urmă iarăși se re'ntoarce la subiect, zicând: „Deci. fraților, râvniți a prorocì, și a grăì în limbi să nu opriți“. Ai văzut cum el până la sfârșit

a păstrat deosebirea între aceste charuri, şi cum a arătat pe acela ca fiind foarte trebuitoriu, iară pe acesta nu tocmai aşà? De aceia fiind vorba de prorocie, el spune: „Să o râvniţi", iară când spune de limbi, zice: „Să nu opriţi". Apoi ca în rezumat toate îndreptându-le, adaoge zicând: „Toate cu cuviinţă şi dupre rânduieală să să facă" (Vers. 40), iarăşi atingând pre cei ce voiau să se sluţască în biserică, ca de famfaronadă, câştigându-şi epitetul nebuniei, şi nepăstrându-şi ordinea cea cuvenită lor. Că nimic nu edifică atât de mult, ca buna rânduieală, ca pacea, ca dragostea, dupre cum şi cele contrare totul dărîmă. Şi aceasta ar puteà-o vedeà cinevà nu numai în cele duhovniceşti, ci şi în toate celelalte. Dacă vei tulburà ordinea, fie în chor, fie în corabie, fie în armată, fie în ipodrom, şi scoţând pe cele mari din locul lor, vei introduce pe cele mici în locul acelora, toate le-ai conrupt, şi toate sunt răsturnate pe dos.

[1]) Deci iubiţilor, nici noi să nu stricăm ordinea şi buna rânduеală, nici capul să nu-l prefacem în picioare, şi nici picioarele să le ridicăm în locul capului. Aceasta se întâmplă, când dreapta judecată o aruncăm jos, iară poftele, mâniea şi plăcerea le punem în locul judecăţii, de unde apoi şi vine o mare tulburare, o mare confuziune, o ameţeală nesuferită, căci toate sunt stăpânite de întunerec. Şi de voieşti, apoi să cercetăm sluţeniea şi necuviinţa izvorîtă de aici mai întâi, şi atunci vom vedeà şi paguba. Deci, cum ne va fi aceasta lămurit şi foarte cunoscut? Să aducem la mijloc un om ce se găseşte în astfeliu de stare, adecă că iubeşte o curvă, şi că este stăpânit de acea poftă nebună, şi după aceia vom vedeà rîsul acesta. In adevăr, ce ar puteà fi mai urîcios şi mai necinstit ca a stà dinaintea uşilor unei curve, şi a fi pălmuit de o femeie curvă, ca a plânge şi a se scâncì, şi a'şi necinstì singur slava sa? Dară de voieşti a ştì şi de paguba de aici, apoi gândeşte-te la cheltuielile de bani, la primejdiile cele mari, la războiul contra celorlalţi amorezaţi, cum şi la rancele câştigate în aceste hârţueii. De acest feliu sunt şi cei ce sunt cuprinşi de pofta banilor, sau mai bine zis, chiar şi mai mult se sluţesc,

[1]) *Partea morală.* Cel înfrânat în pofte, necontenit este în plăcere şi bucurie, pe când desfrânatul, şi înainte, şi după împreunare, este cuprins de dezgust. (*Veron*).

căci aceia sunt ocupați cu un singur trup, în timp ce iubitorii de argint se uită cu jind la averile tuturor deopotrivă, fie bogați, fie săraci, și sunt îndrăgostiți de lucruri ce nu sunt în realitate, ceia ce mai cu samă este semn al patimei lor cele absurde. Dânșii nu zic că «voieam a aveà averea lui cutare», ci ar dori ca și munții să se prefăcă în aur, și casele, și totul ce se vede, și astfeliu ii cu poftele lor ajung într'o altă lume, fiindcă pătimesc la infinit, și nicăiri nu se sfârșaște pofta lor.

Cine ar puteà să înfățoșeze prin cuvânt furtuna cea mare din cugetele acelora, valurile și întunerecul ce-i cuprind? Dară unde sunt valuri și furtună, ce plăcere ar mai puteà fi? Nu este nici una, ci vuet și scârbă, și nouri întunecați în loc de ape, care aduc o mare tristeță, ceia ce obișnuit se petrece și cu cei îndrăgostiți după frumuseță străină. De aceia tocmai, cei ce nu sunt îndrăgostiți de loc, se găsesc în mai mare plăcere decât cei îndrăgostiți. Dară la aceasta nimeni n'ar puteà să spună cevà contra; eu însă voiu arătà că cel ce este îndrăgostit și stăpânit de poftă, se dezmeardă mai mult de cât cei ce se bucură într'una de curvă. Și dacă dovada este mai grea, totuși și așà eu găsesc trebuitoriu de a îndrăznì cu vorba. Căci dealtmintrelea este mai grea această dovadă, nu prin măsura lucrului, ci fiindcă auditorii nu sunt vrednici de această filosofie.

Ce este plăcut celui îndrăgostit? spune'mi; a fi disprețuit de iubita lui, sau de a fi cinstit și considerat? De sigur că aceasta. Pe cine oare va prețuì mai mult curva? spune'mi; pe cel ce'i slujește și-i este ca rob, sau pe cel care zboară pe deasupra mrejelor ei, pe deasupra undiților ei? Nici nu mai încape vorbă că pe acest din urmă. Așà dară pentru cine se va înflăcărà ea mai tare? Pentru cel căzut, sau pentru cel ce nu cade de loc? De sigur că pentru acesta. Deci, cine-i va fi mai dorit? Cel ce deja îi este supus, sau cel ce încă nu s'a lăsat a fi cucerit? De sigur că acest din urmă. iară dacă nu credeți eu vă voiu da dovadă din cele ale voastre. De care femeie s'ar îndrăgostì cinevà mai mult? De cea care cu ușurință se lasă la dispoziția lui, sau de cea care il respinge și-i pune diferite pedici? De sigur că de aceasta din urmă, fiindcă de aici se aprinde pofta și mai mult. Prin urmare și cu femeia tot același fapt se va petrece, căci și ele vor prețuì și vor admirà mai mult pe cel care le disprețuește.

Deci, dacă aceasta este adevărat, apoi atunci şi aceia este adevărat, că adecă ceia ce procură cea mai mare plăcere, aceia este mai mult preţuit şi iubit. Chiar şi generalul după ce a cucerit odată cetatea, o părăseşte, pe când cu cea răsculată şi care voeşte ceartă, el stărueşte cu tot dinadinsul. Şi vânătorul ţine închis în întunerec vietatea vînată — dupre cum şi curva ţine pe ibovnic — pe când pe cea care fuge o aiungă. «Dară, zici tu, acela cel puţin se bucură de plăcere, pe când acesta nu se bucură de nimic». Dară a nu se necinsti cinevà, nici a sluji poroncilor celor tiranice ale acelei femei, şi nici a se purtà după voinţa ei întocmai ca un rob, pălmuit, stupit, împins la luptă cu rivalii lui, toate acestea, zic, le crezi ca o mică plăcere? spune'mi. Că dacă cinevà ar examinà acestea cu toată băgarea de samă, şi ar puteà să adune la un loc toate batjocorile lor, toate nelegiuirile; toate orgiile lor, izvorîte fie din suflet, fie din dezmerdările lor, toate disgusturile, şi toate celelalte pe care le ştiu numai cei ce le pătimesc, va găsì de sigur că orice războiu are mai multe repaosuri (armistiţii), decât vieaţa lor cea ticăloasă. Şi de care plăcere îmi vorbeşti? spune'mi; de aceia izvorîtă din împreunare, care e atât de scurtă? Dară imedieat această plăcere este cuprinsă de alt războiu, şi valuri şi turburare, în fine, iarăşi de aceiaşi manie.

Şi acestea ni sunt spuse nouă, nu ca şi cum le-ar vorbì cinevà unor tineri desfrânaţi, cari nu prea sufăr să audă vorbindu-li-se de împărăţiea cerurilor şi de gheena; ci cu scopul vădit, ca atunci când punem la mijloc aceste chestiuni, şi plăcerea celor cumpătaţi va fi încă mai mare, când mai ales îşi închipuie cinevà în sine cununile ce va aveà, premiul, petrecerea cea împreună cu îngerii, lauda lumei întregi, curajul ce-l va aveà, cum şi acele speranţe bune şi neperitoare.

Dară împreunarea are în sine oarecare plăcere — cel puţin aceasta veşnic o trâmbiţază; pe când cel cumpătat sufere într'una luptându-se cu tirăniea naturei. Şi cu toate acestea se întâmplă tocmai contrarul, căci năvala şi tulburarea aceasta mai mult la cel curvariu se găseşte. Căci şi zguduitura în trup îi este foarte mare, din care cauză se găseşte mai rău decât orice mare furtunoasă, nici-odată neputând stà contra poftei, ci ve'nic este însăgetat de dânsa, ca şi cei demonizaţi, cari într'una sunt tulburaţi de duhuri rele. Dară cel

cumpătat, ca și un luptătoriu eminent, într'una aruncând dela sine acea plăcere, câștigă la urmă cea mai bună și cea mai plăcută plăcere, dintre miile de plăceri, împodobindu-se într'una cu biruința aceasta, cu cugetul împăcat și cu cele mai strălucite trofee. Acela dacă după împreunare se odihnește puțin, nimic nu însamnă, căci iarăși a venit furtuna peste dânsul, iarăși valurile de dinainte, pe când cel ce filosofizază nu lasă ca nici măcar început să'și ia o astfeliu de tulburare, nici de a se înfurieà marea, nici de a urlà fiara sălbatecă. Dară dacă ar și suferì vre-o silă, sau vre-o tulburare, stăpânindu-și o astfeliu de apucătură, totuși fiind într'una hărțuit și atacat el nu va cedà de loc, și se asamănă cu acel care ține în frâu un cal sălbatec și înfuriat, și-l stăpânește cu toată băgarea de samă, pe când acel care cedă, ca să scape de osteneală, va fi tras de cal și purtat în toate părțile.

Acestea, iubiților, deși vi s'au spus poate mai lămurit decât trebuie, totuși nimeni să nu ~~mă învino~~vă-țască, fiindcă eu nu caut a mă împodobì cu frumuseța cuvintelor, ci să fac frumoși și respectați pe cei ce mă ascultă. De aceia și Prorocii nu cruță nici unul din aceste cuvinte voind a tăià din rădăcină neînfrânarea Iudeilor, ci încă îi atacă mai pe față decât noi, în toate cele ce v'am vorbit. De altfeliu și doftorul care voește a tăià rana cea putredă, nu se gândește cum să'și țină mânile curate, ci cum bolnavul să scape de aceà rană. Deasemenea și cel ce voește a înălțà pe cel smerit, el cel întâi se smerește. Și cel ce se încearcă de a sfâșieà feară ce-i gândește răul, se va însângerà și pe sine odată cu acela, dară aceasta îl face încă și mai strălucit. Și pe ostaș când l'ar vedeà cinevà întorcându-se dela războiu feștelit de sânge, nu-l va urî pentru aceasta, nici nu-l va disprețuì, ci încă mai mult îl va admirà.

Tot așà deci, facem și noi; căci când vedem pe cinevà întorcându-se plin de sânge după ce a sfâșieat pofta, încă mai mult îl admirăm, și ne facem părtași luptei și biruinței lui, iară cătră cei ce iubesc poftele și plăcerele trupești zicem: «arătați-ni plăcerea ce o aveți din poftele voastre; cel cumpătat o are dela lupta și biruința sa, iară tu de nicăiri. Dacă îmi veți spune de plăcerea acea din împreunare, eu vă voiu dovedì că plăcerea ce o simte cel cumpătat este mai lămurită, mai îndelungată. Tu ai o plăcere câștigată în urma

unei mulţămiri scurte, şi care aproape nici nu s'a arătat, pe când acela o are dela conştiinţa sa, şi mai mare, mai îndelungată, mai dulce». Nici împreunarea cu femeie nu poate să ţină sufletul netulburat şi să-l înaripeze, ca filosofiea celui cumpătat, fiindcă acesta, dupre cum am zis, ni arată lămurit plăcerea sa, pe când la tine văd numai dezgustul ce-l ai în urma învingerei ce ai suferit, şi de-aşi voi să îţi văd plăcerea, n'aşi găsi-o nicăiri. Căci care timp voeşti, aţi fi de mulţămire şi plăcere? Cel dinainte de împreunare? Dară acel timp e mai mult de nebunie, de smintire, căci a scrâşni din dinţi şi a-ţi perde dreapta judecată nu vine dela plăcere, fiindcă dacă ar fi fost din plăcere, nu ţi-ar fi cauzat de acelea pe care le sufăr cei ce au dureri. Căci şi cei ce se luptă cu pumnul în stadiu, şi cei loviţi scrâşnesc din dinţi, şi femeile ce sunt în facere sfârşindu-se de dureri acelaşi lucru îl fac. Astfeliu că aceasta nu este plăcere, ci mai mult un feliu de extaz, o smintire, mai mult tulburare. Dară poate timpul de după împreunare? Nici acesta nu este de plăcere, fiindcă nici de femeia ce a născut nu zicem că este în plăcere, ci că s'a izbăvit de dureri. Aceasta deci, nu este plăcere, ci mai de grabă boală şi moleşire, sau cel mult este mijlocica acestor două. Deci, care este timpul plăcerei? Nu este nici unul, sau deşi este, apoi e atât de scurt, în cât mai că nici nu este. Deşi ne-am silit mult ca să găsim acel timp şi să punem stăpânire pe el, totuşi n'am putut. Nu aşa este şi cu timpul celui cumpătat, căci acesta este întins şi tuturor învederat, sau mai bine zis, întreaga lui vieaţă este în plăcere, conştiinţa lui fiind liniştită, valurile fiindu-i alinate, şi de nicăiri neavând nici o tulburare. Deci, fiindcă mai ales acesta este în plăcere, pe când iubitoriul de plăcere este veşnic în tulburare şi tristeţă, apoi să fugim de desfrânare, şi să iubim cumpătarea, ca astfeliu să ne învrednicim şi bunurilor viitoare, cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXXVIII

„Şi arăt vouă, fraţilor, evangheliea care am bine vestit vouă, care aţi şi primit, întru care şi staţi, prin care vă şi mântuiţi, cu ce cuvânt am binevestit vouă". (Cap. 15, 1. 2).

Complectând vorba de cele duhovniceşti, la urmă trece la ceia ce este mai important şi mai trebuitoriu decât toate celelalte, adecă la chestiunea învierei, fiindcă şi în această chestiune dânşii pătimeau foarte tare. Şi dupre cum se petrece cu trupurile, că atunci când frigurile se ating şi de părţile cele mai tari ale lui, vorbesc de nervi, de vine, şi de elementele cele mai principale, apoi boala devine nevindecabilă, dacă nu se va bucurà de-o mare îngrijire, — întocmai aşà se primejdueau atunci aceşti Corintheni. Răul păşà şi ameninţà însăşi elementele evseviei, şi de aceia şi Pavel întrebuinţază multă sârguinţă. Căci doară nu-i mai erà vorba de vieaţă, nici că unul a curvit, sau că altul a fost lacom, sau că a avut capul acoperit, ci de însăşi capitalul şi principalul tuturor bunurilor, căci dânşii se revoltase chiar contra învierei. Deci, fiindcă întreaga noastră nădejde aceasta este, apoi diavolul cu putere se resculase, aţiţindu-i câte-odată de a o tăgădui în totul, iară altă dată de a spune că dejà învierea s'a făcut, ceia ce scriind Pavel lui Timotheiu, numeà cangrenă o astfeliu de dogmă, iară pe cei introducători ai acestei idei îi înfereazǎ, zicând: „Dintru care este Imeneu şi Filit, cari dela adevăr au rătăcit, zicând că învierea acum s'a făcut, şi răstoarnă credinţa oare cărora" (II. Timoth. 2, 17. 18). Deci, câte-odată ziceau acestea, iar altă dată ziceau că trupul nu mai înviează, ci învierea este curăţirea sufletului. Dară toate acestea li însuflà acel demon viclean ca să le vorbească, voind prin aceasta nu numai învierea să o răstoarne, ci încă că şi toate celelalte dogme ale noastre sunt nişte mituri. Că dacă s'ar fi încrezut ii că nu este învierea trupurilor, încetul cu încetul i-ar fi ademenit să creadă că nici Christos n'a înviat, iară dela aceasta

cu trecerea timpului ar fi întrodus şi aceia, că Christos nu va mai venì a doua oară, şi nici când a venit n'a făcut ceia ce a făcut.

De altfeliu, aşà este răutatea diavolului. De aceia şi Pavel o numeşte methodie, adecă uneltire, sau schiavorie, voind prin aceasta a învederà, că diavolul nu lucrează deadreptul, ca să nu fie descoperit, ci punându-şi o mască străină, meşteşugeşte cu totul altele, şi dupre cum inimicul cel viclean atacând cetatea şi zidurile ei, le sapă pe dedesupt, ca să nu se prindă de veste, pentru ca astfeliu să fie greu de păzit, şi să reuşască în planurile sale, aşà face şi necuratul. De aceia pururea minunatul şi marele Pavel descoperind uneltirile, şi rupând cursele lui cele viclene, ziceà: „Că nu este să nu ştim amăgiturile lui“ (II. Cor. 2, 11). Chiar şi aici el descopere întreaga lui viclenie, şi dă pe faţă toate uneltirile, şi, în fine, tot ceia ce necuratul voeşte a pregătì, el le pune la mijloc, şi le combate pe toate cu ceà mai mare exactitate. De aceia a şi pus el această importantă chestiune în urma celorlalte, fiindcă erà foarte trebuitoare, şi toate cele ale noastre sunt cuprinse în această dogmă. Dară gândeşte-te la înţelepciunea lui Pavel, căci după ce mai întâi îşi asigură şi întăreşte bine pe ai săi, trece cu vorba mai departe, iară pe cei deafară îi amuţeşte cu prisosinţă. Îşi asigură, zic, pe ai săi, şi-i întăreşte nu prin raţionamente omeneşti, ci prin faptele dejà petrecute, şi pe care dânşii le au primit, şi au crezut că s'au petrecut, ceia ce mai cu samă erà pentru dânşii aţiţătoriu, şi în stare de a-i ţineà în stăpânire. Că dacă dânşii ar fi voit a nu mai crede după aceasta, atunci de sigur nu cuvintelor lui Pavel n'ar fi mai crezut, ci chiar loru-şi, ceia ce de sigur că erà o mare acuzaţiune adusă asupra lor, cari dejà primise învăţătura creştină, şi cari acum o lepădau. De aceia tocmai de aici îşi începe acest capitul, arătând prin aceasta că nici nu are nevoe de alţi marturi, ca să li dovedească că el spune cele adevărate, ci numai pe dânşii cei amăgiţi.

Dară, pentru ca ceia ce spun să fie şi mai lămurit, este nevoe de a ascultà însuşi cuvintele lui Pavel. Deci, care sunt acele cuvinte? „Şi vă arăt vouă, fraţilor, evangheliea, care am bine-vestit vouă“, zice. Ai văzut cu câtă blândeţă începe? Ai văzut cum dela început a arătat, că nimic nou nu introduce, nimic străin?

Căci cel ce face cunoscut, sau arată ceia ce dejà erà cunoscut, însă căzuse poate în uitare, acela arată, sau face cunoscut din nou acel lucru, din nou îl înfăţoşază amintirei lor. Numindu-i fraţi, prin aceasta nu puţin a pus mai dinainte dovada celor spuse, căci „fraţi" de nicăiri nu-am devenit, decât numai din iconomiea cea dupre trup a lui Christos. De aceia şi el i-a numit fraţi, dezmeriându-i şi linguşindu-i aşà zicând, în acelaşi timp şi amintindu-li de miile de bunuri căpătate prin creştinism. Dară şi expresiunea ce urmează este tot atât de convingătoare. Şi care este acea expresiune? Evangheliea, căci principalul evangheliilor de aici îşi are începutul, adecă de acolo că Dumnezeu s'a făcut om, s'a răstignit, şi a înviеat. Aceasta a evanghelizat-o şi Gavriil fecioarei Mariea, aceasta şi Prorocii lumei, aceasta şi toţi apostolii. „Care am binevestit vouă, care aţi şi primit, întru care şi staţi, prin care vă şi mântuiţi, cu ce cuvânt am binevestit vouă, de ţineţi, afară numai de nu în zădar aţi crezut". (Vers. 2). Ai văzut cum i-a luat chiar pe dânşii de marturi ai celor spuse? Şi n'a zis «care aţi auzit», ci „care aţi şi primit", cerându-li dela dânşii ca pe un depozit încredinţat, şi arătând că dânşii au primit acest depozit nu numai prin vorbă, ci şi prin fapte, prin semne, prin minuni, ca să-l păstreze cu toată siguranţa.

După aceia, fiindcă a spus de timpurile trecute, iară de timpul de faţă a spus că „întru care şi staţi", prin aceasta i-a apucat mai înainte, ca astfeliu să nu poată tăgădui, chiar de ar voi cât de mult. De aceia, începând acest capitol el n'a zis «vă învăţ pre voi» ci „arăt vouă" ceia ce dejà erà cunoscut. Dară cum de zice oare, că acei ce se clătinau în credinţă, stau în ea? — „Întru care şi staţi" — ce însamnă aceasta? Apostolul aici se preface că nu ştie, negreşit cu interes, ceia ce face şi cu Galatenii, de şi nu la feliu. Căci acolo nefiind un motiv de a se preface că nu ştie, apoi suceşte vorba dealtmintrelea, zicând: „Am nădejde de voi întru Domnul că alt nimic nu veţi gândi" (Galat. 5, 10). N'a zis că «alt nimic n'aţi gândit» fiindcă păcatul lor erà dejà cunoscut, erà mărturisit, erà dat pe faţă, ci el garantează pentru viitoriu — de şi chiar aceasta e

nesigur — ca prin aceste vorbe încă mai mult să-i atragă. Aici însă — vorbind de pasajul ce ni stă de faţă — apostolul se preface că nu ştie, zicând: „întru care şi staţi“, iară mai departe arată şi câştigul: „Prin care vă şi mântuiţi, cu ce cuvânt am binevestit vouă“. Aşà că învăţătura de acum este mai mult spre lămurire, spre explicare. «N'aveţi nevoe, zice, de a află de această dogmă, ci numai de a vă aduce aminte şi a vă îndreptà». Acestea le spune, nevoind şi nelăsându-i cu orice preţ de a se face de ruşine.

Dară ce va să zică: „cu ce cuvânt am binevestit vouă“? «In ce feliu v'am spus, zice, că va fi învierea. Cum că este înviere, nu s'ar păreà că vă îndoiţi; poate că căutaţi să aflaţi mai lămurit cele spuse. Aceasta deci, o voiu face, căci eu ştiu bine că voi aveţi în stăpânirea voastră această dogmă». Apoi fiindcă el ziceà în mod hotărîtoriu „întru care şi staţi“, ca nu cumvà prin aceasta să se facă mai leneşi, la urmă iarăşi îi înfricoşază, zicând: „de ţineţi, afară numai de nu în zădar aţi crezut“, arătând că lupta lor este pentru principalul creştinismului — iară nu pentru ce s'ar brodì — pentru întregul capital al credinţei. De asta-dată el o spune aceasta cu sfieală, în trecerea timpului însă mai cu căldură, şi, în fine, fără sfieală (γυμνῇ τῇ κεφαλῇ) el strigă şi zice: „Dacă Christos nu s'a sculat, zadarnică este propoveduirea noastră . . . zădarnică este şi credinţa voastră şi încă sunteţi în păcatele voastre“. La început însă nu aşà, ci mai dămol, căci aşà erà trebuitoriu, ca să înainteze câte puţin şi cu încetul.

„Că am dat vouă întâi, care am şi luat“ (Vers. 3). Nici aici nu zice că «am spus vouă, sau v'am învăţat pre voi», ci întrebuinţază aceiaşi expresiune iarăşi: „am dat vouă“. Zicând: „care am şi luat“ nici aici nu spune că «eu v'am învăţat», ci „care am luat“, două chestiuni punând înainte prin aceste ziceri: şi că dela sine nu trebuie a introduce nimic, şi că cu dovada cea din fapte dânşii s'au convins, iară nu numai din vorbe goale. Câte puţin după aceia făcându-şi cuvântul încă mai convingătoriu, el ridică totul la Chri-

stos, şi dovedeşte că nimic din dogmele acestea nu este omenesc. Dară ce va să spună el prin expresiunea: „că am dat vouă întâi“? Adecă din început, iară nu acum. Acestea le spune aducând şi timpul ca martur, şi că prin urmare ar fi cea mai de pe urmă necinste, ca după ce au crezut atâta timp, acum să fugă. Şi nu numai atâta, ci şi că dogma aceasta este foarte trebuitoare, pentru care s'a şi dat lor întâi, şi chiar dela început. Şi ce li-ai dat? spune'mi; dară n'o spune aceasta deodată, ci mai întâi numai că: „pe care am şi luat“; Şi ce anume ai luat? „Cumcă Christos a murit pentru păcatele noastre“ zice. Şi n'a spus deodată că este învierea trupurilor, ci tot acelaşi lucru îl face în alt mod, luând chestiunea pe departe şi în alt feliu, zicând că Christos a murit, stabilind prin aceasta mai dinainte o temelie mare şi nesurpată învierei morţilor. Şi nici n'a zis simplu, că Christos a murit, deşi era deajuns numai aceasta ca să învederezc învierea, ci cu un adaos, că Christos a murit pentru păcatele noastre.

Dară mai întâi este demn de a şti, ce spun aici cei molipsiţi de boala Manicheilor, duşmani ai adevărului, şi cari duşmănesc până chiar şi propriea lor mântuire. Deci, ce spun aceştiia? «Prin cuvântul moarte de aici, zic ii, Pavel nimic alt nu înţelege, decât moartea în păcat, iară prin cel de înviere izbăvirea de păcate». Ai văzut cum nimic nu este mai slab ca această amăgire? Şi cum sunt prinşi chiar cu cuvintele lor[1], şi nu mai este nevoie de vre-o luptă de dinafară, ci prin sine singură se prăbuşeşte? Acum tu gândeşte-te bine cum şi aceştiia se prăbuşesc singuri, pentru cele ce spun. Dacă aceasta este moartea, apoi atunci, după părerea voastră, Christos n'a luat trup omenesc, a murit însă, adecă după voi a fost în păcat. Eu însă spunând că Christos a luat trup, zic în acelaşi timp şi moartea trupului, dară tu tăgăduind aceasta, vei fi silit a spune aceia. Dară dacă el a fost în păcat, cum de zice: „Cine dintru voi mă vădeşte pre mine de păcat“ (Ioan 8, 46)? şi „Vine stăpânitorul lumei aceştiea,

---

[1]) *Notă.* Expresiunea din original πῶς τοῖς οἰκείοις ἁλίσκεται πτεροῖς = *cum cade prin propriile sale pene,* este un proverb vechiu, care e sinonim cu proverbul Român «toată pasorea pe limba ei piere».

şi întru mine n'are nimic" (Ibid. 14, 30), şi iarăşi: că aşà este cu cuviinţă nouă, ca să plinim toată dreptatea" (Math. 3, 15). Cum de a murit pentru păcătoşi, dacă el erà în păcat? Căci cel ce moare pentru cei păcătoşi trebuie el a fi nepăcătos, fiindcă dacă şi el ar păcătui, apoi cum ar murì pentru ceilalţi păcătoşi? Dară dacă a murit pentru păcatele altora, e văzut că el fiind nepăcătos, a murit. Deci, dacă fiind nepăcătos a murit, apoi atunci n'a murit moartea păcatului, căci cum se puteà fiind el nepăcătos? Deci a murit cu moartea trupului. Deci, dacă a murit cu această moarte, apoi şi cu această înviere a înviat, adecă cu cea a trupului.

De aceia şi Pavel n'a zis simplu „a murit" ci a adaos imedieat: „pentru păcatele noastre", punându-i în poziţiune pe aceia, ca şi fără voea lor să mărturisască moartea trupească, şi arătând prin aceasta, că şi înainte de moarte el erà nepăcătos. Căci cei ce moare pentru păcate străine, este drept şi logic ca el să fie fără de păcat. Şi nu s'a mulţămit nici cu acestea numai, ci a mai adaos: „dupre scripturi", făcând şi de aici cuvântul demn de credinţă, şi arătând de care anume moarte a vorbit, căci şi scripturile pretutindeni vorbesc de moartea trupului. Aşà de pildă: „Săpat-au [1]) mânile mele şi picioarele mele" (Ps. 21, 17), zice, şi „Vedea-vor pe care l'au împuns" (Zah. 12, 10), şi multe altele, ca să nu le mai înşirăm în parte pe fiecare, din care unele arată prin vorbe, iară altele prin tipuri ni învederează moartea trupului lui, şi că el a murit pentru păcatele noastre. „Pentru fărădelegile poporului meu, zice, s'a adus la moarte" şi „s'a rănit pentru păcatele noastre" (Isaia 53, 8. 5), şi „Domnul l'a dat pre el pentru păcatele noastre" (Ibid. 6). Dară dacă poate nu suferi auzind din vechiul Testament, apoi atunci ascultă pe Ioan strigând şi amândouă arătându-le deodată, adecă şi moartea trupului, şi cauza acelei

[1]) *Notă.* Fraza din original: ὤρυξαν γάρ μου χεῖρας καὶ πόδας în traducere exactă este: *«găurit-au (străpuns-au) mânile mele şi picioarele mele"*, iară nu ca în ediţiea de Buzău, unde verbul ὤρυξαν este tradus prin *săpat-au,* fără să se gândească traducătorul, că numai pământul se poate săpà, nu însă şi picioarele sau mânile cuivà.

morți: „Iată, zice, mielul lui Dumnezeu, cel ce ridică păcatul lumei". (Ioan 1, 29), și pe Pavel zicând: „Că pre cel ce n'a cunoscut păcat, pentru noi păcat l'a făcut, ca noi să ne facem dreptatea lui Dumnezeu întru dânsul", și iarăși: „Christos ne-a răscumpărat pre noi din blestemul legei, făcându-se pentru noi blăstem" (II. Cor. 5, 21. Galat. 3, 13), și iarăși: „Dezbrăcând începătoriile și domniile i-a vădit de față" (Colos. 2, 15) și, în fine, multe altele, cari ni arată moartea trupului, și pentru păcatele noastre. Căci chiar și el zice: „Că pentru dânșii eu mă sfințesc pre sine-mi", și „stăpânitoriul lumei aceștiia s'a judecat" (Ioan 17, 19. 16, 11), arătând prin aceasta, că neavând păcat el a fost omorît.

„Și cum că s'a îngropat" (Vers. 4). Și aceasta este cevà doveditoriu celor dinainte, «căci tot ce este îngropat, numai decât că este trup. Dară aici el n'a mai adaos: „dupre scripturi". Puteà s'o zică, dară n'a zis-o. De ce oare? Sau că pentru aceia, că mormântul lui erà cunoscut tuturor și atunci, ca și acum, sau că expresiunea „dupre scripturi" se găsește pusă aici în comun pentru amândouă propozițiunile. Și de ce după a doua propozițiune a adaos „dupre scripturi", zicând: „și cum că a învieat a treia zi dupre scripturi"? De ce nu se mulțămește cu expresiunea din versul de dinainte „dupre scripturi", zisă în comun pentru propozițiunile acestea? Pentru că și aceasta erà nesigură pentru cei mai mulți. De aceia și aici aduce sfintele scripturi ca mărturie, însuflând auditorului, ca el singur să se gândească și să priceapă acest plan dumnezeesc. Dară cum de face tot așà și acolo unde vorbește de moarte? Pentru că și acolo, de pildă, crucea erà tuturor cunoscută, și răstignirea lui s'a făcut în ochii tuturor, însă cauza morții lui nu erà cunoscută tuturor. Cum că a murit, toți știeau; dară că aceasta a pătimit-o pentru păcatele lumei, cei mai mulți nu erau crezuți. De aceia el aduce aici mărturie din scripturi.

Dară aceasta este în deajuns poate de a ni se dovedì nouă cele spuse; însă unde anume spun scripturile că el s'a îngropat, și că a învieat atreiazi dupre scrip-

turi? Prin tipul Proorocului Ionà, pe care chiar şi el îl pune înainte zicând: „Precum Ionà a fost în pântecele chitului trei zile şi trei nopţi, aşà şi fiul omului în inima pământului trei zile şi trei nopţi" (Math. 12, 40). Prin rugul cel din pustiu; căci precum acela ardeà şi nu se consumà, aşà şi trupul lui; a murit de sigur, însă n'a fost stăpânit de moarte într'una. Dară şi draconul de pe timpul lui Daniil, tot aceasta dă a se înţelege. Căci precum acela primind hrana pe care i-a dat-o Proorocul, a crăpat prin mijloc, tot aşà şi iadul care a înghiţit trupul acela, deodată a crăpat, spintecându-i-se pântecele de acel trup, care a învieat.

Şi dacă poate voeşti a auzi şi prin cuvinte—ceia ce până acum ai văzut prin tipuri, apoi ascultă pe Isaia care grăeşte: „Că s'a luat de pre pământ vieaţa lui" şi iarăşi: „Iară Domnul îl va curăţi pre el de rane... ca să-i arate lui lumină" (Isaia 5, 3. 8. 10. 11), şi pre David care a grăit mai 'nainte de Isaia: „Că nu vei lăsà sufletul meu în iad, nici vei da pre cel cuvios al tău ca să vază stricăciune" (Ps. 15, 10). De aceia şi Pavel te trimite la sfintele scripturi, ca să afli, că nu în zadar sau fără scop s'au petrecut acestea. Căci cum erà să nu se petreacă, fiind dejà scrise mai dinainte de atâţia Prooroci, şi propoveduite? Dară nicăiri scriptura nu spune de moartea păcatului, pomenind de moartea Domnului, ci de moartea trupului lui, de îngropare şi de înviere.

„Şi cum că s'a arătat lui Chifà". Dela început chiar, el pune pe cel mai vrednic de credinţă dintre toţi. „Apoi celor doi-spre-zece [1]). După aceia s'a arătat la mai mulţi de cinci sute de fraţi de-odată [2]), dintre carii cei mai mulţi sunt până

[1]) *Notă.* Originalul zice: „ἔπειτα τοῖς δώδεκα" *apoi celor doi-spre-zece.* Este de mirare cum în ediţiea de Buzeu s'a putut falsificà textul, spunându-se *un-spre-zece,* in loc de doi-spre-zece. De altmintrelea chiar Sf. Chrisostom în cursul erminiei explică această confuziune, care după cât se vede a stăpânit şi pe editorul ediţiei de Buzeu.

[2]) *Notă.* Expresiunea din original ἐπάνω (ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ) în traducere exactă însamnă: *la mai mulţi de, la peste, mai pre sus, pe deasupra.*

acum, iar unii au adormit. După aceia s'a arătat lui Iacob, apoi apostolilor tuturor; iară mai pre urmă decât toţi, ca unui născut fără de vreme, s'a arătat şi mie“ (Vers. 5. 6. 7). Fiindcă a fost pus mai 'nainte dovada din sf. scriptură, la urmă adaoge şi dovada din fapte, aducând martori ai învierei, după proroci, şi pe apostoli, cum şi pe alţi oameni vrednici de credinţă. Dară dacă el ar fi vorbit de acea înviere, pe care necredincioşii o numesc izbăvirea de păcat, apoi atunci de prisos ziceà, că s'a arătat cutăruia sau cutăruia. Căci adeverind faptul, că este chiar învierea trupului, el nu lasă a se înţelege câtuşi de puţin că ar fi izbăvire de păcate.

De aceia nici n'a zis numai odată „s'a arătat“— de şi poate că ar fi fost deajuns acest cuvânt pus în comun pentru toate propoziţiile — ci acum el pune această expresiune şi de două şi de trei-ori, şi aproape că o pune la fiecare dintre cei ce au văzut. „S'a arătat, zice, lui Chifá, s'a arătat la mai mulţi de cinci sute de fraţi, s'a arătat şi mie“. Şi cu toate acestea evangheliea spune din contra, că s'a arătat întâi Mariei [1]). Dară dintre bărbaţi lui Petru (Chifá) s'a arătat întâi, ca unuia ce mai mult decât ceilalţi doreà să-l vadă. Dară cum oare de spune aici Pavel că s'a arătat celor doi-spre-zece apostoli, pe când Iuda vînzătorul nu mai erà,— căci Mathiea s'a prenumerat printre apostoli după înălţare, şi nu îndată după înviere? Dară erà natural ca el să se arate lor şi după înălţare, căci chiar acest apostol a fost chemat după înălţare, şi deci după înălţare l-a văzut pre el. De aceia nici nu pune anume timpul, ci înşiră arătările acelea în mod simplu şi nehotărît, fiindcă erà natural că multe s'au petrecut. De aceia şi Ioan ziceà: „Cu aceasta acum a treia oară s'a arătat pre sine Iisus ucenicilor săi“ (Ioan 21, 1. 11).

„După aceia s'a arătat la mai mulţi de cinci-sute de fraţi“. (Expresiunea aceasta ἐπάνω (ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς) uniia o iau în însemnare: de sus, din ceruri, adecă că el s'a arătat ucenicilor nu mergând pe pământ, ci fiind sus, deasupra capetelor lor, căci el

---

[1]) *Notă.* A se vedeà Cap. 20, 11 şi urm. din evangheliea lui Ioan.

n'a voit ca numai învierea lui să se adeverească, ci şi înălţarea. Alţii însă zic că ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς însamnă „la mai mulţi de cinci-sute de fraţi" sau „la peste cinci-sute de fraţi".

„Dintre cari cei mai mulţi sunt până acum". «De şi, zice, eu povestesc lucruri vechi, cu toate acestea am şi marturi, cari încă trăesc». „Iară unii au şi adormit". N'a zis «au murit», ci „au adormit", adeverind şi prin această expresiune învierea. „După aceia s'a arătat lui Iacob". Mi-se pare că lui Iacob, fratelui său, despre care se zice că însuşi Christos la chirotonisit şi l-a făcut cel întâi episcop în Ierusalim. „Apoi apostolilor tuturor", căci mai erau si alţi apostoli, ca de pildă cei şeapte-zeci. „Iară mai pre urmă de cât toţi, ca unui născut fără de vreme, s'a arătat şi mie". Această expresiune (ca unui născut fără de vreme, ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι = ca unei sterpiciuni) este pusă aici mai mult din modestie, fiindcă nu doară s'a arătat lui după toţi ceilalţi din cauză că erà mai mic decât toţi, fiindcă dacă s'a şi numit pe sine cel mai de pe urmă dintre toţi cei dinaintea lui, - totuşi s'a arătat lumei ca cel mai strălucit dintre toţi; dară apoi nici cei cinci sute de fraţi nu au fost mai buni decât Iacob, dacă li s'a arătat lor mai 'nainte de aceia.

Şi de ce oare nu s'a arătat la toţi deodată? Pentru ca astfeliu să pună mai dinainte semânţa sau începutul credinţei. Căci cel ce a văzut mai întâi şi s'a convins cu exactitate de acest adevăr, a vestit aceasta şi altora, apoi ajungând vorba la urechile acelora, îi puneà în oare-care nelinişte de acea mare minune, şi astfeliu li se pregătea mai dinainte calea prin credinţa acelei arătări. De aceia nu s'a arătat nici la toţi deodată, nici la mai-mulţi la început, ci numai unuia singur, şi încă corifeului apostolilor, şi celui mai vrednic de credinţă. Căci cu adevărat că erà nevoe de sufletul cel mai vrednic de credinţă care să primească la început această arătare a Mântuitorului. Cei ce au auzit dela cei ce au văzut cu ochii lor, aveau de sigur nu puţină mărturie, care să contribuească la credinţa lor, înseşi credinţa acelora, şi care să li pregătească mai dinainte cugetele,— pe când cel ce s'a învrednicit de a vedeà întâi, aveà

nevoe — dupre cum am zis — de multă credinţă, ca astfeliu să nu se tulbure la vederea acestei minuni nepovestite şi paradoxe.

De aceia s'a arătat mai întâi lui Petru, fiindcă cel ce a mărturisit mai întâi pe Christos, erà drept ca să se şi învrednicească de a vedeà tot el pe Christos întâi. Şi nu numai pentru aceasta i s'a arătat lui întâi, ci şi fiindcă să lepădase de Christos de trei ori, de aceia i s'a arătat lui, mângâindu-l şi arătându-i ca să nu se deznădăjduească. De aceia, zic, i s'a arătat lui înaintea tuturor celorlalţi, şi lui celui întâiu i-a încredinţat păstorirea oilor. De aceia s'a arătat şi femeilor întâi, fiindcă sexul acesta erà cel mai de jos, şi mai nebăgat în samă; de aceia şi la naşterea ca şi la învierea lui, femeia cea dintâi a simţit bucurie pentru aceasta. După ce deci s'a arătat lui Petru, s'a arătat apoi şi altora în parte, câte odată la mai mulţi, altă dată la mai puţini, pregătindu-i prin aceasta de a fi marturi şi dascali unii altora, şi făcând pre apostoli demni de credinţă în cele ce spuneau.

„Iară mai pre urmă decât toţi, ca unui născut fără de vreme, s'a arătat şi mie". Dară oare ce voeşte el să arate cu aceste vorbe de umilinţă, sau ce noimă au? — căci dacă voeşte a se arătà pre sine vrednic de credinţă, şi a se prenumărà printre marturii învierei, trebueà să facă cu totul din contra de ceia ce face, adecă trebueà să se laude pre sine, şi să se arate ca mare, ceia ce şi face pe aiurea, când timpul o cere. Apoi tocmai de aceia şi aici el mai întâi se umileşte, fiindcă urmează mai departe a se mândrì; însă nu deodată face aceasta, ci la timp şi cu înţelepciunea lui cea netăgăduită. Mai întâi, deci, el se umileşte, şi numai după ce grămădeşte asupră-şi mai multe învinovăţirì sau hule, vine şi se laudă. De ce oare face aşà? Pentru ca atunci când va grăi de dânsul acel cuvânt mare şi înalt: „mai mult decât toţi aceia m'am ostenit", bine primită să-i fie vorba, ca o consecinţă oarecum acelor dinainte; însă nu mai înainte trebueà să vorbească aşà. De aceia şi lui Timotheiu scriindu-i, şi voind a-i spune despre dânsul ceva mare, mai întâi el pune învinovăţiri şi hule asupră-şi. Cel ce vorbeşte despre alţii lucruri mari, de sigur că spune totul fără sfieală şi cu mult curaj, — dară cel ce se vede silit de a se lăudà pre sine, şi mai ales când se ià pre

sine şi de martur, se ruşinează şi se roşeşte de ruşine.

De aceia tocmai şi acest fericit mai întâi se plânge şi se jălcşte pre sine, şi numai după aceia grăeşte acea vorbă mare. Aceasta o face, pe deoparte spre a îndepărtà tot ceia ce s'ar fi părut poate ca dezgustătoriu şi izvorît din egoism, iară pe dealta de a face prin aceasta vorbele lui vrednice de credinţă. Cel ce pune alăturea cu adevărul şi cele vrednice de hulă, şi neascunzând nimic dintrânsele, precum de exemplu că a prigonit biserica, că a pustiit credinţa, de aici chiar şi pe cele principale le face a nu fi de loc bănuite.

Dară tu gândeşte-te la umilinţa lui cea mare, căci zicând: „iară mai pre urmă decât toţi s'a arătat şi mie" — deşi Christos zice că: „mulţi dintâi vor fi pre urmă, şi cei de pre urmă întâi" (Math. 19, 30) — nu s'a mulţămit numai cu aceasta, ci a mai adaos: „ca unui născut fără de vreme". Şi încă n'a stat nici aici, ci mai adaoge şi părerea sa proprie zicând: „Că eu sunt mai micul apostolilor, care nu sunt vrednic a mă chemà apostol, pentrucă am gonit biserica lui Dumnezeu" (Vers. 9). Şi n'a zis «al celor doi-spre-zece apostoli», ci al tuturor apostolilor. Acestea le grăeà umilindu-se, în acelaşi timp — după cum am mai spus — şi combinând lucrurile aşà feliu, ca ceia ce voià a spune să fie bine primit. Dacă el ar fi spus în treacăt: «sunteţi datori de a mă crede că Christos a înviat, căci l-am văzut, şi că sunt cel mai vrednic de credinţă dintre toţi, ca unul ce mai mult de cât toţi m'am ostenit» de sigur că n'ar fi făcut o impresie atât de mare, — acum însă stăruind mai întâiu în cele smerite şi în acuzaţiunile aduse asupră-şi, prin aceasta el a îndepărtat orice greutatate a acestei istorisiri, şi a pregătit mai dinainte calea credinţei.

De aceia — dupre cum am spus — nu cum s'ar întâmplà el se declară de cel mai de pe urmă dintre apostoli, ba încă şi nevrednic a se numì apostol, ci pune şi cauza, zicând: „pentrucă am gonit biserica lui Dumnezeu". I s'au iertat lui toate acelea de îndată ce a intrat în creştinism, cu toate acestea el niciodată nu a uitat, voind prin aceasta a arătà măreţiea charului. Pentru aceia şi adaoge zicând: „Iară cu darul lui Dumnezeu sunt ce sunt" (Vers. 10). Ai văzut

iarăşi măreţiea unei alte umilinţi? Căci neajunsurile sau defectele el le atribue lui'şi, pe când din succese nici unul, ci toate le atribuie lui Dumnezeu.

Apoi, ca nu cumvă prin aceasta să facă leneş pe auditoriu, zice: „şi darul lui care este întru mine, n'a fost zadarnic". Şi aceasta o spune tot cu sfieală, căci n'a zis doară «am arătat o rîvnă vrednică de acest dar» ci că acel dar n'a fost zadarnic. „Ci mai mult decât toţi aceia m'am ostenit". N'a zis «am fost cinstit mai mult decât toţi aceia», ci „m'am ostenit mai mult decât toţi", scurtând vorba prin această expresiune, deşi aveà poate de spus multe năcazuri şi primejdii. Mai departe iarăşi, întrebuinţând umilinţa cea obişnuită lui, a trecut şi aceasta iute cu vederea, şi la urmă totul atribuie lui Dumnezeu, zicând: „însă nu eu, ci darul lui Dumnezeu care este cu mine". Şi ce ar puteà fi mai minunat ca acest suflet? Căci înjosindu-se pre sine prin atâtea vorbe, şi numai un singur cuvânt înalt grăind, la urmă spune că nici aceasta nu este a lui; pretutindeni moderându-se, fie din cele trecute, fie din cele de după aceasta, — voiu să zic de această expresiune înaltă a sa „mai mult decât toţi aceia m'am ostenit" — la care a ajuns, fiind silit de împrejurări. In adevăr, tu gândeşte-te la mulţimea acelor cuvinte de umilinţă ieşite din gura lui, căci într'un loc zice „iară mai pe urmă decât toţi s'a arătat şi mie" — pentru care nici nu mai spune de altul după dânsul; mai departe spune: „ca unui născut fără de vreme"; apoi se zice pe sine a fi cel mai mic dintre apostoli, şi încă chiar nevrednic de numele de apostol. Şi încă nici cu acestea nu s'a mulţămit, ci ca să nu se creadă că se umileşte numai în vorbe goale, la urmă pune şi cauzele cum şi dovezile acestora; adecă că fiind născut fără vreme, a văzut el cel din urmă pe Christos, şi că este nevrednic de a se numì apostol, din cauză că a prigonit biserica. Cel ce se smereşte cum s'ar întâmplà, nu face aceasta, pe când cel ce pune şi cauzele, tot ceia ce spune este izvorît dintr'un cuget umilit. De aceia şi aiurea pomenind de aceste împrejurări, zice: „Mulţămesc celui ce m'a întărit pre mine, lui Christos Iisus Domnului nostru, căci credincios m'a so-

cotit, punându-mă întru slujbă, pre mine cel ce eram mai înainte hulitoriu și gonaciu“ (I. Timoth. 1, 12. 13).

Dară de ce oare a grăit el această vorbă mare, că: „mai mult decât toți aceia m'am ostenit“? Fiindcă vedeà timpul sosit și care 'l sileà a grăi. Căci dacă n'ar fi spus acestea, ci numai că s'ar fi înjosit și batjocorit singur pe sine, cum ar fi putut a se chemà pe sine martur, a se prenumărà în rândul celorlalți și a grăi: „Deci, ori eu, ori aceia, așà propoveduim“ (Vers. 11)? — fiindcă marturul trebuie a fi vrednic de credință, și însemnat. Și cum el s'a ostenit mai mult decât toți ceilalți, aceasta a arătat-o mai înainte zicând: „Au n'avem putere a mâncà și a beà... ca și ceilalți apostoli“? și iarăși: „cu cei fără de lege m'am făcut ca un fără de lege“. Unde trebueà a arătà exactitate, acolo pe toți i-a covârșit, și unde trebueà a fi îngăduitoriu și cu iconomie, aceiași superioritate a arătat. Uniia zic, că prin această expresiune se lasă a se înțelege ducerea lui printre neamuri, și perindarea a celei mai mari părți din lume. De aici se învederează că el s'a bucurat și de cel mai mare char, fiindcă dacă s'a ostenit mai mult, și charul a fost mai mare, iară charul i-a fost mai mare fiindcă a dat dovadă de o mai multă rîvnă. Ai văzut cum chiar și din acelea pe care el se muncește și se trudește de a le astupà, fiind vorba de dânsul, se arată a fi cel întâi dintre toți ceilalți apostoli?

[1]) Acestea auzindu-le și noi, iubiților, lipsurile sau defectele noastre să le spunem în gura mare, iară meritele sau succesele să le tăcem, și numai dacă vre-o împrejurare ne silește, să le spunem cu modestie, iară la urmă totul să atribuim charului dumnezeesc, ceia ce face și Pavel, căci pe deoparte vieața lui de dinainte și-o răscolește și înfierează din toate părțile, iară pe dealta cele după aceasta toate le atribuie charului, ca astfeliu să arate necontenit filantropiea lui Dumnezeu,

---

[1]) *Partea morală.* Nici bogățiea nu este motiv de plăcere, și nici săràciea motiv de neplăcere sau tristeță. Și că dacă noi avem privirea ațintită spre vieața viitoare, cu ușurință vom răbdà săràciea. Că noi trebuie a fi veseli într'una, și a nu ne scârbi sau întristà, decât numai de păcate. *(Veron).*

căci astfeliu fiind l-a mântuit, şi că mântuit fiind, a făcut din el un asfeliu de vas preţios în creştinism.

Deci, nimeni dintre cei ce sunt în răutăţi să nu se descurajeze; nimeni dintre cei cu fapte bune să nu se încurajeze; ci şi acela să fie cu frică, şi acesta cu bunăvoinţă. Căci nici cel ce se trândăveşte nu este destoinic de a sta în fapta bună, şi nici cel ce se îndeletniceşte cu virtutea nu este nedestoinic de a fugi de răle. In amândouă aceste împrejurări ni serveşte de exemplu fericitul David care în timp ce a dormitat puţin, a căzut grozav, iară după ce s'a deşteptat, iarăşi a alergat la înălţimea de dinainte. Amândouă acestea — a se deznădăjdui şi a se trândăvi — sunt deopotrivă de răle, căci prin cea întâi doboară pe cinevà chiar de ar fi ajuns până la bolta cerurilor, iară cea de a doua nu-l lasă de a se ridicà la ceruri. De aceia şiziceà Pavel către cel dintâi: „Celui ce i se pare că stă, să ià aminte ca să nu cază" (Cap. 10, 12) iară către cel de al doilea: „Astăzi de veţi auzì glasul lui, să nu vă învârtoşaţi inimile voastre" (Ps. 94, 8), şi iarăşi: „Pentru aceia mânile cele slăbite, şi genunchile cele slăbănogite vi le îndreptaţi" (Ebr. 12, 12). De aceia şi pe curvarul acela care se pocăise, l-a adus la starea dinainte, poroncind ucenilor de a-l mângâeà, „ca nu cumvà, zice, pentru mai multă mâhnire, să se cufunde unul ca acela" (II. Cor. 2. 7).

Deci, de ce te întristezi, omule, pentru toate nimicurile? Că dacă chiar întristarea de păcate — singură folositoare — când este necumpătată, vatămă pe cinevà, apoi cu atât mai mult va vătămà când este pentru alte cauze. De ce, deci, eşti scârbit? Că ai perdut averea? Dară gândeşte-te la cei ce nu au nici pânea de toate zilele, şi atunci iute vei căpătà mângâere. Şi, în fine, pentru orice răle, tu să nu plângi cele petrecute, ci să fii mulţămit că nu s'au întâmplat mai rău. Ai avut averi, şi le-ai perdut? Nu vărsà lacrămi pentru pagubă, ci să fii mulţămit pentru timpul în care te-ai folosit de ele. Zi şi tu ca şi Iob: „Dacă am luat cele bune dela Domnul, cele răle să nu le suferim" (Iob 2, 10)? După aceia gândeşte-te, că de şi ai perdut averile, totuşi ai trupul tău sănătos, şi deci, odată

cu sărăciea nu jăleşti şi vătămarea acestuia. Dară poate şi trupul tău a suferit vr'un beteşug? Însă nu aceasta este temeliea rălelor omeneşti, ci trebuie a răbdà cinevà tot ce s'ar întâmplà. Mulţi sunt, cari împreună cu sărăciea şi cu ciuntirea sau beteşugul trupului, se mai luptă şi cu demonii, sau că rătăcesc prin pustietăţi, iară alţii iarăşi sufăr alte răle şi mai grozave decât acestea. Să nu fie, iubiţilor, de a pătimi toate pe câte le putem răbdà!

Acestea, deci, gândindu-le pururea, cugetă la cei ce au pătimit altele mai răle de cât tine, şi nu te întristà de nimic, ci numai când păcătueşti să oftezi din inimă, numai atunci să plângi. Atunci, zic, supără-te, căci eu nu te împedic, ci chiar te îndemn, însă şi atunci întristarea ta să fie cumpătată, gândindu-te că este şi întoarcere dela păcat, este şi împăcare cu Dumnezeu şi cu cugetul tău. Dară poate că vezi pe alţii dezmerdându-se în bogăţii, iară tu găsindu-te în sărăcie, pe alţii îmbrăcaţi în haine strălucite, şi cu vază în lume? Însă nu te gândi numai la acestea, ci şi la supărările izvorâte din ele. Deasemenea şi fiind vorba de sărăcie, gândeşte-te nu numai la lipsurile ce le îndură cinevà, ci şi la plăcerea ce izvoraşte de aici. Bogăţiea are faţa veselă, pe când cele dinăuntru sunt cuprinse de întunerec, în timp ce sărăciea cu totul din contra. Dacă vei voi a deschide şi a examinà cugetul fiecăruia din aceşti doi, vei găsi în sufletul săracului multă linişte şi libertate, pe când în al bogatului mult vuet, multă tulburare şi nelinişte. Dacă tu te întristezi văzându-l pe acela bogat, apoi şi acela mai mult încă decât tine se întristează văzând pe un altul mai bogat decât dânsul; şi dupre cum tu te temi de acela, aşà şi el se teme de celălalt, aşà că prin acest fapt cu nimic nu te întrece. Dară poate că te întristezi văzându-l pe acela stăpân, pe când tu eşti dintre cei stăpâniţi de dânsul, şi om simplu. Dară gândeşte-te la ziua moştenirei lui, adecă când altul îi va luà locul; gândeşte-te încă şi la tulburările ce le are chiar şi mai înainte de aceà zi, la primejdiile şi ostenelele ce le are, la linguşirile ce le întrebuinţază faţă de cei mai mari decât dânsul, la insomniile lui şi la toate celelalte ticăloşii pe care le îndură.

Acestea toate le grăim cătră cei ce nu voesc a filosofà, pe când dacă ar şti, am puteà să-i mângâem prin alte cuvinte; — acum însă este nevoe de a le grăi

cu cuvinte mai aspre. Deci, când tu vezi pe unul îmbogățit, gândește la cel mai bogat de cât acela, și atunci îl vei vedeà și pe acesta în aceleași nemulțămiri ca și tine. După acesta apoi gândește-te și la cel mai sărac decât tine, și câți poate s'au culcat flămânzi, câți au perdut averile părintești, iară acum locuesc prin temniți, și-și doresc moartea în fiecare zi.

Așà dară nici sărăciea nu poate fi motiv de tristeță, și nici bogățiea nu zămislește plăcerea și mulțămirea sufletească, ci numai cugetul nostru este care provoacă și pe una, și pe alta. Gândește-te bine, începând chiar de jos. Cel ce curață reterăzile altora, este trist și amărât, că nu poate scăpà de această breaslă considerată ca cea mai rușinoasă, — dară dacă l-ai scăpà de dânsa, și l-ai face ca el să progreseze în cele trebuitoare, iarăși va fi scărbit, că nu poate să-și agonisască mai mult decât îi trebuie. De i-ai procurà apoi mai mult, el iarăși va voì a fi acestea îndoite, și de aceia se va întristà încă mai mult ca la început. De i-ai da îndoit și întreit, el iarăși se va scârbì, că nu este într'o slujbă a statului. Dacă i-ai procurà și aceasta, el se va crede cel mai ticălos, căci nu este cel întâi slujbaș. Dară chiar și această dorință de i-ai împlini-o, el se va văicărà că nu stăpânește, iară când va stăpânì, va fi trist că nu stăpânește întreaga națiune. De va stăpânì întreaga națiune, va fi nemulțămit că nu stăpânește mai multe națiuni; iară când îl vei pune stăpân și al mai multor națiuni, el va fi scărbit, că nu este stăpânul tuturor națiunilor. Când ajunge eparh, el este amărât că nu este rege, și când se vede rege, este trist, că nu este singur. Dară chiar singur de ar fi, el totuși este plin de scârbă și amărăciune, că nu este rege și asupra barbarilor, el tot nemulțămit va fi, căci nu este rege al întregei lumi. Și de ar fi regele întregei lumi, de ce n'ar fi adecă și al altei lumi? Și tot așà mergând cu cugetul înainte, nu-l lasă nici odată de a fi mulțămit.

Ai văzut că chiar dacă vei face rege pe cel mai nemernic sărac, tot n'ai nimicit nemulțămirea și întristarea din sufletul lui, dacă mai întâi n'ai îndreptat cugetul lui cel iubitoritoriu de lăcomie? Aide, acum, să-ți dovedesc, că dacă chiar de sus vei scoborî in jos pe cel înțelept, totuși nu-l vei aduce în tristeță sau supărare. Și de voești, pe aceiași scară să ne coborâm. Așà dară

scoborând de pe tron pe eparh (guvernatoriu), lipsește-l de aceà demnitate. Ei bine, acesta întru nimic nu se va tulburà de aici, dacă va voì să cugete cele ce am spus. Nici nu se gândește măcar la ceia ce i se ià, ci numai la ceia ce i-a rămas, adecă la slava ce o are dela început. Dacă însă i-o vei luà și pe aceasta, se va gândì la cei proști, cari nici-odată nu s'au ridicat la astfeliu de stăpânie, și bogăției ce o are îi va fi deajuns spre a-l mângăeà. Dară dacă i-o vei luà și aceasta, el se va gândì la cei ce stăpânesc averi potrivite, iară de-i vei luà și acestea și-l vei împărtăși numai cu hrana trebuitoare, el va puteà să se gândească la cei ce nu se bucură nici de aceasta, ci se luptă într'una cu foamea, și locuesc prin temniți. Și dacă îl vei băgà și în aceà locuință, el își va aduce aminte de cei ce zac în boale fără leac, de cei ce sunt în scârbe și supărări nepovestite, și atunci se va vedeà pe sine într'o stare cu mult mai bună decât a acelora. Și dupre cum curățitoriul acela de reterăzi nu va aveà mulțămire și veselie în sufletul său chiar de l-ai pune și rege, tot așà și acesta nu se va tulburà și neliniștì, chiar de l-ai băgà și în temniță.

Așà dară nu bogăției este motiv de plăcere sau mulțămire sufletească, și nici sărăciea motiv de nemulțămire și tristeță, ci numai părerea sau credința noastră, căci nu avem ochii cugetului curați îndeajuns, nici nu stau pe loc, ci se abat și joacă în toate părțile. Și dupre cum trupurile cele sănătoase, dacă le vei hrănì chiar numai cu pâne goală, ele tot sunt zdravene și pline de vieață, iară cele bolnăvicioase de le-ai îndopà cu toate mâncările, cu atât mai mult încă vor devenì mai șubrede și fără nici-o vlagă în ele, întocmai așà se petrece și cu sufletul. Cei mici cu sufletul nu vor fi veseli și mulțămiți sufletește chiar de ar aveà pe cap diadema împărătească și onorurile cele nespuse, pe când cei filosofi, chiar în temniță de s'ar găsi, chiar în lanțuri și în cea mai neagră sărăcie, ii totuși se vor bucurà de cea mai nevinovată plăcere și mulțămire sufletească.

Acestea, deci, cugetându-le, iubiților, cătră cei mai de jos decât noi să avem pururea ațintită privirea noastră. Este și o altă mângăere, însă aceasta este o filosofie cam mare, care covârșește prostiea multora. Și care este oare? Credința că bogăției nu este nimic, precum nimic nu este nici sărăciea, nici cinstea, nici necinstea,

ci numai prin vorbe, şi în scurt timp se deosebesc unele de altele. După aceasta apoi, mai este şi o altă mângâere cu mult mai mare, aceia adecă de a ne gândì la rălele şi la bunurile viitoare, răle şi bunuri cu adevărat simţite de fiecare din noi, şi dela acelea a ne mângâeà. Dară fiindcă mulţi — dupre cum am spus — au stat departe de vorbele şi aprecierile acestea, de aceia ne-am văzut siliţi de a stărui mai mult în acele vorbe, ca astfeliu să-i punem şi pe dânşii pe calea cea dreaptă. Acestea gândindu-le să ne punem în regulă, şi nici-odată să nu ne întristăm de lucruri trecătoare şi care nu ne dau nici o speranţă de linişte şi adevărata mulţămire sufletească. Căci nici atunci când vedem bogaţi zugrăviţi pe vr'un tablou, nu ne-am arătà geloşi, şi nici când am vedeà zugrăviţi săraci, nu ne-am crede vrednici de plâns şi de milă, — de şi aceştiia sunt mai dăinuitori decât mulţi dintre bogaţii ce se găsesc printre noi. Mai mult în scriere şi prin cărţi remâne cinevà bogat, decât în însăşi firea lucrurilor. Săracul de multe ori s'a văzut mergând înainte şi dăinuind în sărăciea lui şi până la o sută de ani, pe când bogatul neputând a se dezmerdà cu bogăţiile sale chiar nici în timp de un an de multeori, deodată s'a văzut sărac şi golit de toate bogăţiile. Acestea, deci, gândindu-le într'una, iubiţilor, din toate părţile să îngrădim şi să asigurăm veseliea şi mulţămirea noastră sufletească contra tristeţei şi a nemulţămirei fără motiv, ca astfeliu şi vieaţa prezentă să o trecem cu plăcere, cum şi de bunătăţile cele viitoare să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XXXIX

„Deci, ori eu, ori aceia, aşà propoveduim, şi aşà aţi crezut" (Cap. 15, 11).

Inălţând pre apostoli şi înjosindu-se pre sine, la urmă iarăşi se ridică mai presus de aceia, ca astfeliu să stabilească egalitatea,—fiindcă egalitatea a stabilit-o, arătându-se pe sine ca covârşind pe ceilalţi, şi covârşit

fiind de dânşii. Aşà dară făcându-se prin aceasta vrednic de credinţă, nici aşà nu-i lasă, ci iarăşi se trece pre sine printre dânşii arătând prin aceasta concordiea cea după Christos. Şi nu face aceasta doară ca să se pară numai că ei s'a alipit pe lângă dânşii la întâmplare, ci ca să se arate a fi în acelaşi ordine cu dânşii, căci aşà cereà interesul propoveduirei evangheliei lui Christos. De aceia el amândouă le-a avut în vedere deopotrivă: şi ca să nu se pară cum că el trece cu vederea pe apostolii, in acelaşi timp nici din cauza cinstei făcută acelora el să fie dispreţuit de credincioşi. Pentru aceia, deci, şi de astădată el iarăşi se egalează cu dânşii, zicând: „Ori eu, ori aceia, aşà propoveduim, şi aşà aţi crezut". «Ori dela care dintrânşii, zice, aţi voi să aflaţi adevărul, aflaţi-l, că eu cu nimic nu mă deosebesc de dânşii». N'a zis că «dacă nu voiţi a mă crede pe mine, credeţi pe aceia», ci şi pe dânsul se face vrednic de credinţă, vorbind în deajuns de dânsul, cum şi pre aceia vorbind cele cuvenite de dânşii. El n'a făcut nici-o deosebire in persoane, fiindcă şi demnitatea lor li erà egală. Şi in epistola către Galateni acelaşi lucru îl face, nu ca cum ar fi avut vr-o nevoe, şi se mulţămeşte a grăi de dânsul: „că cei ce se socoteà a fi cevà, nimic nu mi-au adus mai mult" (Galat. 2, 6), «dară şi aşà, zice, eu alerg după concordiea şi prieteniea lor; iară la urmă „mi-au dat mie dreapta împărtăşirei" [1]). (Ibid. vers. 9). Dacă ar fi trebuit ca vredniciea credinţei lui Pavel să atârne de alţii, şi să fie adeverită de mărturiea altora, atunci de sigur că mult ar fi fost vătămaţi prin aceasta ucenicii. Deci, el nu scrieà acestea Galatenilor înălţîndu-se şi îngâmfându-se pe sine, ci fiind stăpânit de teamă pentru evanghelie. De aceia şi aici zice, egalându-se: „Ori eu, ori aceia, aşà propoveduim, şi aşà aţi crezut". Bine a spus el „propoveduim", căci prin aceasta arată marele lor curaj. «Nu pe furiş, zice, nici pe ascuns de ochii lumii, ci pe faţă slobozim din noi glas, mai dulce

---

[1]) *Notă.* Expresiunea din original δεξιὰς ἔδωκαν - tradusă ad-litteram însamnă: *mi-au dat dreapta, mi-au dat mâna dreaptă,* iară luată in senz figurativ, însamnă: *m'au aprobat în totul, au găsit bune vederile mele,* etc.

și mai răsunătoriu ca al trâmbiței». Și n'a zis «am propoveduit» ci, că și acum „așà propoveduim". „Și așà ați crezut". Aici n'a mai zis «așà credeți», ci „așà ați crezut". Fiindcă acești Corintheni se clătinau în credință, de aceia apostolul îi întoarce înapoi la timpurile dinainte, și cu chipul acesta aduce la mijloc chiar mărturiea lor.

„Iară de vreme ce Christos se propoveduește că s'a sculat din morți, cum de zic uniia dintre voi că învierea morților nu este" (Vers. 12)? Ai văzut cât de bine a judecat, și cum dovedește învierea din aceia că Christos s'a sculat din morți, după ce mai întâi aceasta a demonstrat-o în mai multe locuri? Căci și Prorocii au spus aceasta, și însuși Christos a dovedit-o prin arătarea sa multora, și «noi propoveduim, zice, și voi ați crezut» împletind astfeliu împătrit mărturiea învierei prin mărturiea Prorocilor, prin desfășurarea împrejurărilor, prin mărturiea apostolilor, prin acea a ucenicilor; — sau mai drept vorbind, încincit, deoarece înseși cauza morții lui arată învierea, căci a murit pentru păcate streine. Deci, dacă învierea lui a fost dovedită, de aici este învederat că și ceialaltă urmează, adecă că și ceilalți morți vor învieà.

De aceia îi și părăște ca de un fapt mărturisit de toți, și se miară zicând: „Iară dacă Christos se propoveduește că s'a sculat din morți, cum de zic uniia dintre voi că învierea morților nu este"? Și prin aceasta iarăși doboară îndrăzneala celor ce vorbeau contra învierei, căci nu zice «cum de spuneți voi», ci „cum de spun uniia dintre voi", cu care ocazie el nu aruncă vina asupra tuturor, și nici chiar pe cei pe cari-i dă ca motiv, nu-i arată pe față, ca să nu-i facă a fi fără nici o rușine, dară nici iarăși nu-i ascunde cu totul, ca astfeliu să se îndrepte. Pentru aceia despărțindu-i de mulțime, se aruncă asupra lor; zguduindu-i și făcându-i mai slabi și neputincioși, iară pe ceilalți întăridu-i în lupta contra lor, și punându-i în siguranța asupra acestui adevăr; cu alte cuvinte nelăsând pe aceia de a dezertà dela adevărata credință și a fugì în rândurile acelor cari se încercau a-i conrupe. Căci cu mare iuțală s'a pregătit de a-i pune pe adevărata cale cu cuvântul.

Apoi, ca nu cumvà să zică dânşii, că «aceasta este învederat şi destul de lămurit, adecă că Christos s'a sculat din morţi, şi nimeni nu se îndoeşte; însă cum este cu putinţă de a învieà toţi oamenii»?—priveşte cum el şi această chestiune, adecă învierea tuturor o dovedeşte cu prisosinţă. Invierea lui Christos a fost grăită mai dinainte de toţi Prorocii, s'a petrecut şi a fost mărturisită prin arătarea lui apostolilor şi multora dintre ucenici,—dară învierea noastră este numai în speranţă. Aceasta o puneau înainte cei ce combăteau dogma învierei noastre. Insă tu priveşte ce face el: dintr'amândouă părţile iarăşi acelaşi lucru îl pregăteşte, ceia ce dă dovada unei mari puteri de argumentaţie. «Ce spun uniia, zice, că nu este învierea morţilor? Apoi atunci şi învierea lui Christos este desfiinţată». De aceia şi adaoge, zicând: „Iară de nu este învierea morţilor, nici Christos n'a înviat“ (Vers. 13). Ai văzut violenţa lui Pavel şi puterea lui de dispută ne'nvinsă? Cum se încearcă nu numai de a dovedi ceia ce erà îndoelnic, din ceia ce erà învederat, ci încă şi din acel fapt îndoelnic el se încearcă a dovedi celor ce contrariau, faptul cel învederat, adecă dogma învierei lui Christos? Nu doară că erà nevoe de dovadă pentru învierea lui Christos, fapt dejà petrecut, ci a voit să arăte că acest fapt este deopotrivă vrednic de credinţă ca şi celalalt. «Şi care este continuitatea ideii? zici tu; că dacă Christos nu s'a sculat din morţi apoi nici alţii nu se vor sculà, aceasta e consecinţa firească; dară că dacă alţii nu se vor sculà, apoi nici el nu s'a sculat, ce noimă poate aveà un astfeliu de raţionament»? Deci, fiindcă se păreà că nu prea are rezon în această privinţă, priveşte cu câtă înţelepciune pregăteşte el terenul, aruncând dela început chiar seminţile acestei credinţi rezultată din înseşi propoveduirea evangheliei; ca de pildă că murind pentru păcatele noastre el s'a sculat din morţi, că este pârgă (începătură) a celor adormiţi, etc. Căci pârga (începătura) cui ar puteà fi pârgă, dacă nu a celor sculaţi din morţi? Deci cum nu se vor sculà din morţi? Şi dacă nu se vor sculà, pentru ce atunci s'a sculat Christos? De ce a venit în lume? De ce a mai luat trup omenesc, dacă nu urmà a învieà acel trup?—căci el nu aveà nevoe de trup, ci l'a luat numai pentru noi. Toate acestea, însă, el le spune mai departe, iară acum zice

numai că: „de nu este înviere morţilor, nici Christos n'a înviat", ca fiind legată învierea noastră de învierea lui. Iară dacă nu urmă a fi învierea morţilor, nici învierea lui nu s'ar fi făcut. Ai văzut cum câte puţin se răstoarnă întreaga iconomie prin vorbele acelora şi prin necredinţa în învierea morţilor? Dară acum el vorbeşte nu pentru întruparea lui, ci numai de înviere, căci a dezlegat legăturile morţii nu prin faptul că s'a întrupat, ci pentru că a murit, fiindcă în timp cât a purtat trupul, încă stăpâneà tirăniea morţii.

„Iară dacă n'a înviat Christos, zădarnică prin urmare este propoveduirea noastră" (Vers. 14). De şi pare că mai natural erà să spună: «că dacă Christos nu s'a sculat, voi vă luptaţi cu faptele cele învederate, cu âtâţia Proroci, cu adevărul lucrurilor» — totuşi el pune aici ceia ce erà mai înfricoşat: „zădarnică prin urmare este propoveduirea noastră, zădarnică deci este şi credinţa voastră", fiindcă voià a li zguduì cugetul. «Totul am perdut atunci, zice, totul a dispărut, dacă el n'a înviat». Ai văzut cât de mare este taina iconomiei aceştiea? Că dacă murind el n'a putut să învieze, apoi nici păcatul n'a fost răscumpărat, nici moartea n'a fost nimicită, nici blestemul n'a fost desfiinţat. «Şi nu numai noi am propoveduit în zădar, ci şi voi aţi crezut în zădar» zice. Dară nu numai prin aceasta el arată absurditatea unor asemenea credinţi, ci încă se şi luptă voiniceşte, zicând: „Ne aflăm încă şi mărturii mincinoase ale lui Dumnezeu, că am fi mărturisit împotriva lui Dumnezeu, că a înviat pe Christos, pe care nu l'a înviat, dacă morţii nu se vor scula" (Vers. 15). «Deci, dacă aceasta este absurd, zice, adecă învinovăţirea lui Dumnezeu şi sicofandiea aruncată asupră-i, şi nu l'a sculat din morţi, dupre cum spuneţi, apoi nu numai aceasta, ci încă şi alte absurdităţi vor urmà de aici». Mai departe el acelaşi lucru îl face, căci repetând, zice: „Că de nu se vor sculà morţii, nici Christos nu s'a sculat" (Vers. 16). Că dacă n'ar fi fost să facă aceasta, nici n'ar mai fi venit. Insă n'o spune aceasta, ci numai de învierea lui, căci printr'însa toate celelalte sunt legate.

„Iară dacă Christos nu s'a sculat, zadarnică este credința voastră“ (Vers. 17). Necontenit el pune învierea lui Christos împreună cu ceia ce este lămurit și mărturisit de toți, făcând prin aceasta puternic și lămurit ceia ce se părea a fi îndoelnic și neputincios. „Încă sunteți în păcatele voastre“ zice. Că dacă nu s'a sculat, atunci nici n'a murit; iară dacă n'a murit, nici păcatul nu l'a dezlegat, — căci moartea lui a fost dezlegarea de păcate. „Iată, zice, mielul lui Dumnezeu, care ridică păcatul lumei“ (Ioan 1, 29). Dară cum îl ridică? Prin moarte. De aceia l'a și numit miel, ca cel ce urmà a fi omorît. «Dară dacă n'a învieat, apoi nici n'a fost omorît, și nici păcatul nu s'a dezlegat, iară dacă nu s'a dezlegat, atunci este înființă încă, și dacă încă există, apoi atunci în zadar am propoveduit; dară dacă în zadar am propoveduit, atunci și voi in zadar ați crezut că v'ați izbăvit de păcat». Dealtmintrelea dacă el n'a învieat, apoi moartea remâne nemuritoare. Dacă și el a fost stăpânit de moarte, și nu i-a dezlegat durerile, atunci cum a putut izbăvì pe alții, în timp ce el erà stăpânit de moarte?

De aceia și ziceà: „Prin urmare și cei ce au adormit întru Christos, au pierit“ (Vers. 18). «Și ce spun eu, zice, de voi, când chiar și aceia toți s'au pierdut, acei ce au făcut totul, și n'au fost stăpâniți de necunoștința și nesiguranța viitorului? Expresiunea „întru Christos“ însamnă sau întru credința în Christos, sau că au murit pentru dânsul, cei ce au suferit multe primejdii, multe ticăloșii, cei ce au umblat pe calea cea strâmtă. Dară unde sunt acum gurile cele viclene ale Manicheilor[1]), cari zic că apostolul înțelege aici prin înviere izbăvirea de păcate? Căci aceste raționamente neîntrerupte din partea apostolului, nimic nu arată din cele ce spun acei eretici, ci numai ceia ce spunem noi. Căci și expresiunea înviere, se zice numai de cel căzut, de cel îngropat și mort. De aceia și zice

---

[1]) *Notă*. Eretici de prin secolul al treilea d. Chr. numiți Manichei, dela numele căpiteniei lor Manent, cari printre alte erezii, nu admiteau nici învierea morților, așà dupre cum crede și a crezut biserica creștină încă dela început. Fericitul Augustin, mai înainte încă făcuse parte dintre acești eretici, dupre cum însuși mărturisește în scrierea sa *de haeresib.*

necontenit nu numai că s'a sculat, ci adaogă şi ceialaltă expresiune: „din morţi". Dară şi Corinthenii aceştiia nu se îndoeau doară de iertarea păcatelor, ci de învierea trupurilor. Ce nevoie este numai decât, că dacă oamenii nu ar fi nepăcătoşi, apoi şi Christos să fie aşà? Dacă n'ar fi urmat ca el să ne scoale din morţi, ar fi natural a întrebà: de ce a venit? de ce a luat trup? De ce a înviat, dacă noi nu vom învià? Căci şi păcătuind oamenii şi nepăcătuind, totuşi cu Dumnezeu pururea este unită nepăcătuirea, şi nepăcătuirea noastră nu urmează pe a sa, şi nici că se îndreaptă spre ea, dupre cum se petrece cu învierea morţilor[1].

„Iară de nădăjduim întru Christos numai în vieaţa aceasta, mai ticăloşi decât toţi oamenii suntem" (Vers. 19). Ce spui, fericite Pavele? Cum nădăjduim numai în vieaţa aceasta, dacă trupurile nu se scoală din morţi, sufletul fiind şi rămânând nemuritoriu? «Că de ar rămâneà sufletul de mii de ori nemuritoriu, zice — dupre cum chiar şi este —, totuşi fără de trup nu se va puteà învrednicì de acele bunuri negrăite, dupre cum nici nu va puteà fi pedepsit. „Pentrucă noi toţi trebuie a ne arătà înaintea divanului lui Christos, ca să ià fiecare dupre cum a făcut cele ce s'au lucrat prin trup, ori bine, ori rău" (II. Cor. 5, 10). De aceia zice: „De nădăjduim întru Christos numai în vieaţa aceasta, mai ticăloşi decât toţi oamenii suntem". Dacă trupul nu învieazǎ, atunci sufletul rămâne neîncununat, şi afară de fericirea cea din ceruri; iară dacă este aşà, apoi atunci nu ne vom bucurà de nimic, şi dacă nu ne vom bucurà de nimic, atunci apoi răsplata este în vieaţa prezentă. «Deci, zice, ce poate fi mai ticălos ca noi»? Acestea le ziceà, pe deoparte voind a'şi sprijinì cuvântul său despre învierea trupurilor, iară pe dealta spre a convinge pe auditoriu de acea vieaţă nemuritoare, ca astfeliu să nu creadă că cele ale noastre se sfârşesc în vieaţa prezentă. Deci pregătind îndeajuns prin cele dinainte ceia ce voià, şi spunând că, dacă morţii nu se vor sculà, atunci nici Christos nu s'a sculat, iară dacă Christos nu

[1]) *Notă*. Este foarte confuz St. Chrisostom în aceste câtevà pasaje.

s'a sculat, noi suntem pierduţi, şi că încă suntem în păcat,—la urmă iarăşi adaoge aceasta, zguduind din nou cugetul lor. Căci când el voieşte a introduce cevà din dogmele trebuitoare, mai întâi zguduie împietrirea şi nesimţirea lor cu frica, ceia ce a făcut şi aici, de oarece mai înainte aceleaşi vorbe aruncându-le, el i-a făcut să rămână uimiţi, ca cei ce au căzut din totul, iară acum, ca încă mai mult să simtă, acelaşi lucru îl face, zicând: „mai ticăloşi decât toţi oamenii suntem". Adecă că dacă după atâtea munci şi necazuri, şi mii de suferinţi, am ajunge să cădem din atâtea bunuri făgăduite, şi cele ale noastre au stat numai în cele prezente, apoi suntem cei mai ticăloşi dintre oameni, căci toate cele ale învierei s'au răsturnat. Aşà că şi de aici este învederat, că vorba lui nu este pentru păcate, ci pentru învierea trupurilor, pentru vieaţa prezentă şi cea viitoare.

„Iară acum Christos s'a sculat din morţi, începătură (pârgă) celor adormiţi s'a făcut" (Vers. 20). Arătând deci toate rălele ce urmează din a nu crede în înviere, la urmă repetă iarăşi vorba, şi zice: „Iară acum Christos s'a sculat din morţi"; necontenit adăogând expresiunea „din morţi", ca astfeliu să astupe gurile ereticilor. „Incepătură (pârgă) celor adormiţi s'a făcut". Deci, dacă el este pârgă sau începătură, apoi va trebuì să învieze şi aceştiia. Dacă el ar fi vorbit aici de înviere ca de izbăvirea de păcate, — şi fără de păcat nimeni nu este — apoi atunci cum vor fi uniia dupre voi cari vor învieà? Ai văzut că vorba lui este de învierea trupurilor? Şi ca aceasta să o facă vrednică de credinţă, într'una aduce pe Christos la mijloc, ca cel ce a învieat cu trupul.

Mai departe el arată şi pricina acestei învieri. Dupre cum am mai spus, când cinevà îşi dă părerea de cevà, însă nu pune şi cauza, apoi atunci vorba lui nu va fi aşà de bine primită de cei mai mulţi. Deci, care este cauza? „Că de vreme ce prin om, zice, s'a făcut moartea, prin om şi învierea morţilor" (Vers. 21), iară dacă prin om, apoi desigur că având trup. Şi priveşte înţelepciunea lui, cum şi din altă parte el face vorba necesară? «Cel biruit, zice, acela trebuie a se luptà din nou; natura acea biruită şi umilită trebuie a se luptà şi a învinge, căci numai aşà se va puteà

nimici batjocora». Dară să vedem de ce moarte vorbeşte el aici: „Că precum întru Adam toţi mor, aşà întru Christos toţi vor învieà“ (Vers. 22). De ce? Oare toţi întru Adam, spune'mi, au murit, toţi au suferit moartea păcatului? Dară cum de a fost Noe drept în neamul lui? Cum Abraám? Cum Iacob? Cum Iob şi toţi ceilalţi? Dară ce? spune'mi; oare toţi vor învieà întru Christos? Şi unde vor fi cei târîţi în gheena? Dacă ceia ce se spune aici este pentru trup, apoi cuvântul său stă solid; iară dacă se spune de păcat şi îndreptare, nici de cum.

Apoi, ca nu cumva auzind de învierea obştească să'ţi închipui că se vor mântuì şi cei păcătoşi, a adaos: „Şi fiecare întru a sa rânduеală“ (Vers. 23), adecă «să nu crezî că dacă ai auzit de înviere, apoi atunci toţi se vor bucurà de aceleaşi bunuri; căci dacă fiind vorba de pedeapsă nu toţi vor suferì aceleaşi, ci mare va fi deosebirea, apoi cu atât mai mult unde sunt păcătoşi şi drepţi, mai mare încă va fi deosebirea. „Incepătura Christos, după aceia cei ce sunt ai lui Christos“ — adecă cei credincioşi şi cei ce sunt cinstiţi — întru venirea lui». „După aceia sfârşitul“ (Vers. 24). «Când vor învieà aceia, zice, toate lucrurile vor luà sfârşit, iară nu ca acum, când înviind Christos lucrurile au rămas nehotărîte». De aceia a şi adaos: „întru venirea lui“, ca să cunoşti că el vorbeşte de acel timp.

„Când va da împărăţiea lui Dumnezeu şi Tatăl; când va stricà toată domnica, şi toată stăpâniea şi puterea“. Aici, fiţi, vă rog, cu cea mai mare băgare de samă, ca nimic să nu vă scape din cele vorbite; căci lupta ni este contra duşmanilor noştri. De aceia mai întâi trebuie a exercità vorba noastră din depărtare, şi chiar a o duce-la absurd, ceia ce şi Pavel face de multe ori; căci numai aşà, ceia ce ni se vorbeşte ni se pare mai uşor. Deci, să ne întrebăm pe noi, ce însamnă oare expresiunea aceasta: „Când va da împărăţiea lui Dumnezeu şi Tatăl“? Că dacă o vom luà aceasta cum s'ar întâmplà, iară nu într'un mod demn de Dumnezeu, de sigur că după aceasta nu va mai aveà împărăţiea, fiindcă cel ce dă altuia ceia ce

este al său, încetează la urmă de a mai stăpânì el. Dară nu numai aceasta va fi absurditatea unei judecăţi uşoare, ci se va găsì încă, că nici cel ce a primit — Dumnezeu şi Tatăl — nu aveà mai înainte împărăţiea. Aşà dară după unii ca aceştia nici Tatăl nu a fost împărat mai 'nainte, ca să guverneze cele ale noastre, şi nici Fiul nu se mai arată ca împărat după aceasta. Dară atunci cum de zice el însuşi de Tatăl că: »Tatăl meu până acum lucrează, şi eu lucrez" (Ioan 5, 17), iară despre dânsul grăeşte Daniil, că: „Impărăţiea lui este împărăţie veşnică, care nu va aveà sfârşit„ (Daniil 2, 44)? Ai văzut câte absurdităţi se nasc, — care se războesc cu sfintele scripturi, — când cinevà ia cele vorbite de apostol în senz curat omenesc?

Deci, care împărăţie spune aici că o va da lui Dumnezeu şi Tatăl, şi prin urmare va fi desfiinţată? Oare cea a îngerilor? Să nu fie una ca aceasta! Poate că a credincioşilor? Nici aceasta. Dară care? Aceà a demonilor, pentru care zice: „Că nu ni este nouă lupta împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, şi a domniilor, şi a stăpânitorilor întunerecului veacului acestuia" (Efes. 6, 12). Acum nici de cum nu este desfiinţată acea împărăţie, căci demonii lucrează în multe părţi, dară atunci vor încetà.

„Pentrucă se cade lui a împărăţì, până ce va pune pre toţi vrăjmaşii sub picioarele sale" (Vers. 25). Şi aici iarăşi se va naşte altă absurditate, dacă şi pe această expresiune nu o vom luà într'un înţeles demn de Dumnezeu. Căci particula „până ce" exprimă cevà hotărît, exprimă sfârşitul unei acţiuni; însă cu privire la Dumnezeu aceasta nu este, şi nu se poate spune.

„Vrăjmaşul cel mai de pe urmă, moartea, se va surpà (desfiinţà)" (Vers. 26). Cum este cel mai de pe urmă? După toţi ceilalţi vrăjmaşi, după diavol, şi după toate celelalte, fiindcă şi la început, ea (moartea) a intrat cea de pe urmă în lume. Mai întâi au fost sfătuirea şi aţiţarea diavolului, apoi călcarea poruncii şi neascultarea, şi numai după aceia moartea. Intru putere (τῇ δυνάμει) şi acum a fost desfiinţat vrăjmaşul,

însă atunci va fi desființat și întru energie (τῇ ἐνεργείᾳ), adecă în formă.

„Pentrucă toate le-a supus sub picioarele lui. Iară când zice că toate le-a supus lui, arătat este, că afară de cela ce i-a supus lui toate. Iară dacă se vor supune lui toate, atunci și însuși Fiul se va supune celui ce a supus lui toate, ca să fie Dumnezeu toate întru toate[1])“ (Vers. 27. 28). Și cu toate acestea în urmă el n'a spus că Tatăl i le-a supus, ci că va strică toată împărățiea: „Când va strică“, zice, toată domniea, și toată stăpâniea și puterea“, și iarăși: „Că se cade lui a împărățì, până ce va pune pre toți vrăjmașii sub picioarele sale“. Deci cum de pune aici pre Tatăl? Și nu numai aceasta este care se pare a fi de neînțeles, ci încă că se și teme pare-că apostolul cu un fel de frică absurdă, și se grăbește de a îndreptà cele spuse, zicând: „arătat este că afară de cela ce i-a supus lui toate“, ca cum pare-că erau uniia cari bănueau ca nu cumvà să se supună Fiului și Tatăl — decât care ce ar fi putut fi mai absurd?—cu toate acestea el se temeà de aceasta. Deci, ce însamnă ideia din acest pasaj?—căci multe chestiuni se nasc de aici. Însă, iubiților, încordați-vă bine cugetul la cele ce vă voiu grăì, fiindcă este nevoe mai întâi de a spune scopul și intențiunea lui Pavel, pe care pretutindeni ar putea-o vedeà cinevà strălucind, și numai după aceia să adăogăm și dezlegarea chestiunei, — fiindcă și aceasta ni ajută la dezlegare.

Deci, care este intențiunea lui Pavel? și care este obiceiul lui? Când el discută numai de Dumnezeire, grăește într'un feliu, și în altfeliu când ajunge cu vorba la iconomiea întrupărei Fiului lui Dumnezeu. Când de pildă vorbește de trupul lui, fără nici-o sfială el spune toate cele înjosite, fiind încredințat că cele vorbite sunt dintre cele primite de toți. Să vedem, deci, pentru care din două este vorba lui aici? — pentru dumnezeirea lui,

[1]) *Notă*. Expresiunea dela urmă: «*ca să fie Dumnezeu toate întru toate*» ce se găsește în textul nostru obișnuit (Textus receptus), nu se găsește în edițiunea ce a avut-o în vedere Sf. Chrisostom.

sau că ceia ce spune se rapoartă la iconomiea întrupărei lui? Dară mai întâi să arătăm unde anume a grăit el de amândouă aceste chestiuni. Deci, unde a făcut aceasta? In epistola cătră Filipeni, cărora scriindu-li zicea: „Care în chipul lui Dumnezeu fiind, nu răpire a socotit a fi el întocmai cu Dumnezeu; ci s'a deşărtat pre sine, chip de rob luând, întru asemănarea oamenilor făcându-se, şi cu închipuire aflându-se ca omul, s'a smerit pre sine, ascultătoriu făcându-se până la moarte, iară moarte de cruce. Pentru aceia şi Dumnezeu pre dânsul l-a prea înălţat" (Filip. 2, 6—9). Ai văzut cum atunci când grăeşte numai de dumnezeire, spune acele lucruri mari, că este în chipul lui Dumnezeu, că este deopotrivă cu cel ce l-a născut, că lui i-a încredinţat totul,—iară când ţi l-a arătat întrupat cum iarăşi a scoborît vorba? Deci, dacă acestea nu le vei despărţi precum trebuie, multă luptă vei întâmpina în cele spuse. Că de pildă, dacă el este deopotrivă cu Dumnezeu, cum pe cel deopotrivă lui l-a prea înălţat? Dacă este în chipul lui Dumnezeu, cum de i-a dat lui nume care este preste tot numele? Căci cel ce dă ceva, cel ce hărăzeşte, hărăzăşte celui ce nu are, şi cel ce înalţă, înalţă pre cel ce în trecut fusese umilit. Aşà dară se va găsì că el erà imperfect şi cu lipsuri mai înainte de a luà nume şi de a fi înălţat, şi, în fine, o mulţime de concluzii de felul celor de sus, din care se vede absurditatea. Dară dacă vei adaoge la acestea şi iconomiea împrejurărilor, nu vei păcătuì vorbind aşà. Acestea dară judecă-le şi aici, şi împreună cu această părere primeşte cele spuse de apostol.

Odată cu acestea vom mai spune şi alte cauze asupra acestei pericope din sfînta scriptură, aşà dupre cum se găseşte. Deocamdată este şi aceia necesar a spune, că cuvântul lui Pavel este aici şi pentru înviere, fapt crezut a fi cu neputinţă şi foarte combătut — şi că a trimis epistola Corinthenilor, unde erau mulţi filosofi cari veşnic luau în bătae de joc asemenea credinţi. Că dacă în alte chestiuni erau dezbinaţi între dânşii, totuşi în privinţa învierei toţi ca dintr'o singură gură părea că erau înţeleşi, şi nu credeau în înviere. Deci, luptându-se el pentru aceasta chestiune atât de combătută

necrezută şi luată în deridere, şi din cauza prejudiciului cum şi pentru greutatea acestei chestiuni voind a pregăti cevà posibil, mai întâi învederează această dogmă din învierea lui Christos, pe care dovedind-o cu Prorocii, cu cei ce au văzut pe Christos după înviere, cu cei ce au crezut, — şi fiindcă dusese vorba până la absurd — la urmă spune şi de învierea oamenilor. „Că dacă nu se vor sculà morţii, zice, nici Christos nu s'a sculat". Apoi necontenit întorcând vorba la cele dinainte, îl numeşte la urmă pârgă (începătură), încercând a învederà acest fapt in alt mod, şi arătându-l ca desfiinţând toată domniea, şi stăpâniea şi puterea, şi că va surpà şi moartea, vrăjmaşul cel mai de pe urmă. «Deci, cum va puteà fi surpată moartea, zice, dacă mai întâi ea nu va lepădà de sub puterea sa trupurile celor morţi»?

După ce, în fine, a grăit lucruri mari de unul născut, că va da împărăţiea lui Dumnezeu, — adecă că după ce el săvârşaşte toate acestea, după ce biruește pe vrăjmaş, şi după ce pune pe vrăjmaşi sub picioarele sale — la urmă apostolul îndreptând oarecum necredinţa celor mulţi în aceasta chestiune, a adaos: „Că se cade lui a împărăţì, zice, până ce va pune pre toţi vrăjmaşii sub picioarele sale". Expresiunea „până ce" de aici, nu este pusă ca să arate sfârşitul împărăţiei, ci cu scop de a face vrednic de credinţă cele spuse, şi de a încurajà pe credincioşi. «Nu cumvà deci, dacă ai auzit, zice, că el va strica toată domniea, toată stăpâniea şi puterea, că va surpà pe diavol şi toate falangele demonilor, precum şi mulţimea necredincioşilor, tirăniea morţii, şi toate celelalte rele, apoi să te temi că după aceia el va deveni neputincios — „că se cade lui a împărăţì, până ce va pune pe vrăjmaşii săi sub picioarele sale"; dară prin aceasta nu spun, zice, că după ce va săvârşi toate cele vorbite, nu va mai împărăţi, ci voiu a arătà numai că chiar dacă nu se petrece faptul acum, totuşi se va petrece negreşit. Impărăţiea lui nu se întrerupe nici-odată, ci stăpâneşte şi remâne până ce totul va face». De altfeliu această obişnuinţă în expresiuni ar putea-o găsì cinevà şi în Vechiul Testament, ca de pildă când zice: „Iară cuvântul Domnului remâne în veci" (Isaia 40, 8), şi „Tu acelaşi eşti, şi anii tăi

nu vor lipsi“ (Ps. 101, 28). Acestea şi de aceastea grăeşte Prorocul, când vorbeşte de lucruri ce se vor petrece în timpuri depărtate, şi care negreşit că se vor întâmplă, scoţând prin aceasta frica din sufletele cele tâmpite ale auditorilor. Cum că expresiunea „până ce“ (ἄχρις şi ἕως) vorbită cu privire la Dumnezeu, nu arată de loc sfârşitul, ascultă ce spune scriptura: „Din veac şi până în veac tu eşti“ (Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ) şi iarăşi „Eu sunt, eu sunt“ şi „Eu sunt, şi până ce veţi îmbătrânì eu sunt“ (Ἕως ἂν καταγηράσητε ἐγώ εἰμι) (Ps. 89, 2, Exod. 3, 14. Isaia 46, 4). De aceia şi pune el moartea tocmai la urmă, ca astfeliu din biruinţa celorlalte, şi aceasta să fie bine primită de necredincios. Căci când el va doborî pe diavol, care a introdus în lume moartea, apoi cu atât mai mult va doborî şi lucrul aceliia.

Deci, după ce totul i-a încredinţat Dumnezeu Tatăl, de a strică toată domniea, şi stăpâniea şi puterea, de a împărăţì — vorbesc de mântuirea credincioşilor, de pacea lumei, de nimicirea rălelor, căci aceasta va să zică a luà împărăţiea, adecă a împărăţì, a surpă moartea; şi n'a zis că va strică acelea Tatăl printrânsul, ci însuşi el le va strică, şi el va pune pe vrăjmaşi sub picioarele sale, aşà că nicăiri n'a pomenit de Tatăl — la urmă s'a temut apostolul, ca nu cumvà să se creadă de cei proşti că Fiul este mai mare decât Tatăl, sau că este vr'o altă putere şi stăpânie fără început. De aceia deci, păşind în linişte mai departe, el îndreaptă oarecum mulţimea ideilor îngrămădite mai sus, zicând: „Pentru că toate le-a supus sub picioarele lui“ (Vers. 27). Aici iarăşi atribuie Tatălui toate cele făcute, însă nu ca şi cum Fiul ar fi neputincios, — căci cum ar puteà fi neputincios Fiul, pentru care atâtea împrejurări au mărturisit de dânsul mai înainte? — ci apostolul, pentru cauza pe care am spus-o, a voit să arate că toate cele făcute pentru noi, sunt comune Tatălui şi Fiului. Cum că el este în stare de a-şi supune lui 'şi toate, ascultă iarăşi pe Pavel, zicând: „Care va schimbà chipul trupului smereniei noastre, ca să se facă în chipul trupului slavei lui, dupre lucrarea puterei ce are el, de a supune lui 'şi toate“ (Filipp. 3, 21).

După aceia și îndreaptă mai bine ceia ce a spus mai înainte, zicând: „**Iară când zice, că toate sunt supuse lui, arătat este că, afară de cela ce i-a supus lui toate**“, nu puțină slavă mărturisind și prin aceasta pentru unul născut. Căci dacă Fiul lui Dumnezeu ar fi mai mic decât Tatăl, și deci cu mult mai inferior lui, de sigur că apostolul nu s'ar fi temut de loc în expunerea ideii sale. Dară nici cu aceasta încă nu s'a mulțămit, ci a mai adăogat și altcevà. Ca nu cumvà să bănuească și să zică cinevà: «Ei, și ce este dacă Tatăl nu este supus Fiului? căci aceasta întru nimic nu împedecă pe Fiul de a fi mai puternic decât Tatăl» — apoi temându-se de o astfeliu de bănueală neevsevioasă, și fiindcă cele ce a spus mai sus nu erau deajuns de a arătà aceasta, a mai adăogat: „**Iară dacă se vor supune lui toate, atunci și însuși Fiul se va supune celui ce a supus lui toate**“, arătând prin aceasta marea lui conglăsuire față de Tatăl, care este începutul tuturor bunurilor și cauza principală, el care a născut pe cel ce poate și a făcut atâtea. Dară dacă a spus aici mai mult decât cereà subiectul vorbirei, tu să nu te minunezi, căci o face aceasta imitând pe dascalul său. Căci și Christos voind a arătà conglăsuirea sa cătră Tatăl, și că nu fără scop a ajuns la cele vorbite, înaintează cu vorba, nu pe cât cereà dovada conglăsuirei, ci pe cât aveà nevoe slăbăciunea și neputința celor de față. El se roagă Tatălui pentru nimic altă, decât numai pentru aceasta, și punând cauza, zice: „**ca să creadă că tu m'ai trimis**“ (Ioan 11, 42). Pe acesta, deci, imitându-l și aici, întrebuințază multă vorbă, nu ca tu să bănuești vr'o inferioritate silită, — să nu fie una ca aceasta — ci pentru ca să scoată din inima lor acele credinți absurde. Căci când el voește a scoate cevà din rădăcină, apoi întrebuințază multă vorbă. Așà de pildă vorbind de femeia credincioasă și de bărbatul necredincios, cari sunt uniți prin căsătorie legiuită, ca să nu creadă femeia că se spurcă prin contactul ei cu un necredincios, n'a zis că prin aceasta femeia este necurată, și nici că este vătămată cu cevà, ci a spus ceia ce erà mai mult: că și necredinciosul acela se sfințește printr'ânsa, voind prin aceasta a arătà nu că doară Elinul a devenit sfînt printr'ânsa, ci

prin exagerația vorbei grăbindu-se de a alungă frica femeii.

Tot așà și aici grăbindu-se prin prisosința vorbelor de a răsturnă acea credință necucernică, a spus ceia ce a spus. Dupre cum a bănui pe Fiul de slab și inferior este dovadă de ceà mai de pe urmă nelegiuire—pentru care îndreptând aceasta zice, că pe toți vrăjmașii îi va pune sub picioarele sale— tot așà și a crede pe Tatăl inferior Fiului este iarăși cea mai neevsevioasă blasfemie, pentru care doboară și asemenea absurditate cu multă putere. Și privește cum pune acest fapt, căci n'a zis „afară de cel ce i-a supus lui toate“ cum s'ar întâmplà, ci punând mai înainte expresiunea „arătat este“. «De și, zice, faptul este mărturisit de toți, totuși eu mă asigur mai dinainte». Și ca să afli că aceasta este cauza celor spuse, apoi te-aș întrebà: oare Tatăl devine atunci un adaos de supunere Fiului? Și cum n'ar fi aceasta absurd și nevrednic de Dumnezeu? Căci dacă cea mai mare supunere și ascultare este de a luà chip de rob— fiind Dumnezeu — apoi cum atunci i se va supune? Ai văzut că el a pus acestea numai spre a dobori bănueala cea absurdă? El se supune Tatălui pe atâta pe cât se cade Fiului și Dumnezeu de a se supune, nu omenește, ci găsindu-se slobod în totul și având toată puterea. Căci cum ar puteà fi împreună șezătorin pe tron (σύνθρονος)? Cum ar puteà înviea pre carii ar voi, dupre cum învie și Tatăl? Cum cele ale Tatălui sunt toate ale sale, și ale sale sunt ale Tatălui? Toate acestea deci, ni arată că Fiul are puterea deopotrivă cu Tatăl.

Dară ce va să zică: „Când va dà împărăția“? Două împărății cunoaște sfînta scriptură: una a creațiunei, și alta a însușirei, sau a moștenirei, adecă aceà pe care o așteaptă credincioșii. Dumnezeu împărățește peste toți, și peste Elini, și peste Iudei, și peste demoni, și peste cei ce i se împotrivesc, dupre ideia creațiunei, ca creator; împărățește însă și asupra credincioșilor și a celor supuși lui de bună voea lor, dupre ideia însușirei sau a moștenirei. Despre această împărăție se zice că are început, și despre aceasta se vorbește în Psalmul al doilea „cere dela mine, și-ți voiu da ție neamurile moștenirea ta“ (Ps. 2, 28), și tot despre aceasta și el a spus ucenicilor săi: „Datu-mi-s'a toată stăpânirea de

cătră Tatăl meu [1]) în ceriu şi pre pământ" (Math. 28, 18), atribuind totul Tatălui, nu ca cum el (Fiul) ar fi lipsit de cevà, ci arătând că este Fiu şi nu nenăscut. Această împărăţie, deci, o dă Tatălui. «Dară de ce oare, zici tu, n'a spus nimic de Duhul sfînt»? Pentru că nu despre Duhul îi este lui vorbà acum, şi nici nu confundă toate la un loc; fiindcă şi atunci când zice: „Un Dumnezeu Tatăl, şi un Domn Iisus" el n'a lăsat la o parte pe Duhul sfînt ca fiind foarte inferior, şi că deci de aceia tace de dânsul, ci fiindcă nu erà nevoe numai decât de a vorbì atunci despre Duhul. Pavel obişnueşte de a pomenì câteodată numai de Tatăl, şi noi nu dispreţuim din această cauză pe Fiul; câteodată obişnueşte de a pomeni numai de Fiul şi de Duhul sfînt, însă nu pentru aceasta noi vom lepădà pe Tatăl.

Şi ce va să zică oare expresiunea: „Ca să fie Dumnezeu toate întru toate"? Adecă toate să atârne de dânsul, să nu se presupună două principii, sau două stăpânii, doi Dumnezei, şi nici vr-o altă împărăţie ruptă din cea dintâi, ca nimic să nu se găsască neatârnând de dânsul. Când duşmanii se vor aflà supuşi sub picioarele Fiului, iară cel ce are sub picioarele sale aruncaţi pe duşmani, nu se împotriveşte întru nimic Tatălui care l'a născut, ci conglăsueşte în totul cu el, atunci Dumnezeu va fi toate întru toate. Uniia zic că prin această expresiune se învederează şi desfiinţarea răului, că adecă totul va urmà lui, nimic nu i se va împotrivì, nimic nu va fi rău, căci nimenì nu va face răul. Şi când păcatul nu va fi, este învederat că Dumnezeu va fi toate întru toţi (întru toate).

Dară dacă trupurile nu vor învieà, cum vor fi acestea adevărate? Căci cel mai înfricoşat duşman al tuturor—moartea—rămâne atunci săvârşind ceia ce ar voì. «Nu, zici tu, căci nici nu vor mai păcătuì la urmă». Şi ce are a face? Căci aici apostolul nici nu grăeşte de moartea sufletului, ci de ceà a trupului. Deci, cum se va surpà? Aşà dară aceasta este o biruinţă, căci biruinţă se numeşte de a luà din nou cele răpite şi stăpânite de duşman. Dară dacă trupurile vor rămâneà a fi ţinute în pământ, apoi atunci rămâne încă în fiinţă tiraniea morţii,—trupurile fiind ţinute de pământ în stă-

---

[1]) *Notă.* In ediţiunea noastră lipseşte expresiunea *«de cătră Tatăl meu»*, care se găseà în ediţiunea de pe timpul sf. Chrisostom.

pànire, şi alt trup ne mai fiind care să biruiească. Dară dacă va fi ceia ce zice Pavel, care va şi fi, atunci şi biruinţa se va arătà strălucită, căci Dumnezeu este în stáre de a învieà trupurile cele stăpânite de moarte. Fiindcă atunci birueşte cinevà pe duşman, când i se ià armele şi celelalte prăzi de războiu, iară nu când i le lasă în stăpânire. Dacă însă nu îndrăzneşte de a i le luà, apoi cum se và arătà că a biruit pe duşman? Un astfeliu de războiu şi o astfeliu de biruinţă ni arată şi Christos în evanghelii, zicând: „Cum poate cinevà să între în casa celui tare, şi vasele lui să le jefuiească, de nu mai întâi va legà pre cel tare şi atunci va jăfuì casa lui". (Math. 12, 29)? Dacă nu se va face aşà, apoi nici biruinţa adevărată nu va fi. Dupre cum se petrece cu moartea sufletului, că cel ce moare este justificat de păcat, însă de aici n'am puteà zice ca aceasta este biruinţă—căci acela este biruitorul, care nu se mai lipeşte de cele răle, ci încă şi robirea cea mai mică a patimilor o alungă dela sine, —tot aşà şi aici, nu când moartea ar ţineà în stăpânirea ei trupurile s'ar păreà că este biruinţa strălucită, ci când trupurile cele stăpânite de eà vor fi răpite dela dânsa. Dară dacă încă mai stărueşti a spune că acestea au fost zise pentru moartea sufletească, apoi atunci cum se va surpà moartea, vrăjmaşul cel mai de pe urmă? Căci în fiecare botezat întru numele Domnului ea a fost surpată cu totul. Dacă însă vei spune de trup, atunci cele spuse de apostol au loc, că adecă moartea va fi surpată la urmă.

Dară dacă cinevà ar fi în nedomirire, că dacă apostolul vorbeşte de înviere, apoi de ce oare n'a adus la mijloc trupurile cele învieate pe timpul Domnului? aceasta am puteà spune, că nu erà acesta un argument pentru înviere. Căci pe cei învieaţi ai arătà iarăşi murind, aceasta n'ar fi putut fi argumentul celui ce vra să dovedească, că la urmă se va surpà şi moartea. De aceia a şi spus că va fi surpată la urmă, ca de loc să nu mai bănueşti că ea va mai învieà. Căci răul fiind doborît, apoi cu atât mai mult moartea va încetà a mai existà. De altmintrelea nici numai poate fi vorbă, că dacă izvorul este secat, apoi rîul ce curgeà dintr'ânsul să mai existe, şi că dacă rădăcina a fost zmultă cu totul, rodul se remână în fiinţă.

[1]) Deci, iubiţilor, dacă în ziua cea de pe urmă duşmanii lui Dumnezeu vor fi cu totul desfiinţaţi, împreună cu moartea, cu diavolul, şi cu demonii, apoi să nu ne necăjim în noi când vedem pe duşmanii lui Dumnezeu progresând şi mergându-li bine în lumea aceasta, căci zice scriptura: „Iară vrăjmaşii Domnului îndată ce s'au slăvit ii şi s'au înălţat, stingându-se ca fumul s'au stins" (Ps. 36, 20). Când vezi pe vr'unul din vrăjmaşii lui Dumnezeu îmbogăţit, încunjurat de parasiţi şi de linguşitori mulţi, tu să nu te împuţinezi de năcaz, ci oftează, plângi şi roagă pe Dumnezeu ca să-l pună în rândul prietenilor săi, şi cu cât ar progresà mai mult fiind duşman lui Dumnezeu, cu atât şi tu mai mult jăleşte-l. Căci pe păcătoşi trebuie într'una a-i jălì, mai cu samă când se şi bucură de bogăţie şi multă îmbelşugare, ca şi pe cei bolnavi, cari se îmbuibează cu mâncările şi se îmbată. Dară sunt uniia, cari chiar şi auzind aceste cuvinte, totuşi stau atât de prost, încât li vine pare că de a oftà din adâncul inimei lor, şi a zice că: «eu sunt vrednic de lacrămi, eu care nu am nimic». Bine ai spus că n'ai nimic, nu pentru că n'ai ceia ce are acela, ci fiindcă crezi faptul bogăţiei lui a fi un lucru fericit, pentru care dacă a-i fi aşà, apoi ai fi vrednic de mii de jălanii. Căci şi cel sănătos dacă fericeşte pe cel bolnav şi culcat în plapomă moale, este cu mult mai ticălos decât acel bolnav, pentru că nu are nici o simţire de bunurile sale. Aceasta se petrece şi cu cei ce se plâng că sunt nenorociţi, din cauză că n'au bogăţii, pentru care şi vieaţa lor întreagă este zbuciumată şi tulburată. Nişte astfeliu de cuvinte au perdut pe mulţi, i-au jărtfit [2]) diavolului, şi i-au făcut mai nenorociţi decât cei topiţi de foame. Cum că cei ce doresc mai mult decât li trebuie sunt mai nenorociţi decât cerşetorii, ca uniia ce sunt stăpâniţi de un mai mare dezgust de toate decât aceştiia, aceasta se dovedeşte dela următorul fapt.

---

[1]) *Partea morală.* Dacă avem privirea aţintită spre vieaţa viitoare, noi nu trebue a iubì bogăţiea, şi nici a ne teme de sărăcie. Şi contra femeilor ce se desfătează în dezmierdări. *(Veron).*

[2]) *Notă.* Originalul este precum urmează: „ταῦτα τὰ ῥήματα μυρίους ἀπώλεσε, καὶ τῷ διαβόλῳ προέπιε". Προπίνω τῷ διαβόλῳ este un elenism, care însamnă *a sacrifică diavolului.* Deci în pasajul din text înţelesul este, *că nişte astfeliu de cugetări uşoare i-au jărtfit pe mulţi diavolului.*

Secetă mare se abătuse peste cetatea noastră, şi toţi tremurau pentru cele de pe urmă, şi rugau pe Dumnezeu de a-i slobozi de această groază. Şi se puteà vedeà acest fapt grăit şi pe timpul lui Moisi, cerul de deasupra capului fiind transformat în aramă şi pământul în fier[1]), iară oamenii aşteptând pe fiecare zi moartea cea mai grozavă decât toate morţile. Dară nu mult după aceia — mulţămită şi slavă filantropului Dumnezeu — contra ori-cărei aşteptări, o ploae îmbelşugată a căzut de sus asupra cetăţei, şi toţi la urmă se găsau în veselie şi sărbătoare, ca cei ce s'au izbăvit din însăşi porţile morţii. Insă pe când se găsau în aceste bunuri şi într'o veselie comună tuturor, iată că un oare-care sălbatec dintre acei bogaţi, se perindà în sus şi în jos cu privirea posomorâtă şi ca sfârşit de întristare, şi în timp ce mulţi câutau să afle cauza pentru care singur acela erà trist, pe când toţi ceilalţi oameni erau veseli, acela nici măcar n'a putut să-şi stăpânească în sine aceà patimă grozavă, ci înţepat fiind de tirăniea ei, a expus în gura mare cauza. «Câştigând, zice, mii de chile de grâu, nu am unde să le mai vând acum». Aşà dară vom ferici oare pe acest om pentru asemenea cuvinte; spune-mi, pentru care ar trebuì să-l batem cu petre, ca pe cei mai sălbatec decât toate fearăle, ca pe duşmanul nostru al tuturor? Ce spui, omule? Eşti trist fiindcă n'au perit toţi ceilalţi, ca astfeliu tu să strângi aur mult? N'ai auzit ce zice Solomon? „Cel ce vinde grâul scump, zice, este blăstămat de popor" (Prov. 11, 26). Şi tu te învârteşti în toate părţile ca un vrăjmaş comun al bunurilor lumei, şi prin ambiţiunea ta eşti războinic al lumei stăpânului, prieten al lui mamonà, sau mai bine zis, rob al său? Oare n'ar trebui să i se taie limba acestui sălbatec? N'ar trebui să i se usuce inima lui care a zămislit astfeliu de cuvinte?

Ai văzut cum aurul nu lasă pe oameni ca să fie oameni, ci îi preface în feare sălbatece şi demoni? Ce ar puteà fi mai de jălit ca bogatul, care în fiecare zi se roagă şi doreşte de a fi foamete, ca astfeliu să câştige el aur mult? Patima lui îl duce la cele contrare omenirei întregi, căci nu se bucură pentru că a câştigat din belşug roade, ci tocmai de aceasta se întristează,

[1]) *Notă.* A se vedeà Cap. 28, 23. din Deuteronomiu.

fiindcă a câştigat mult. De şi cel ce câştigă mult ar trebuì să se bucure, totuşi acesta se întristează. Ai văzut că, dupre cum ziceam, cei bogaţi nu atâta plăcere simt din cele prezente, pe câtă nemulţămire îndură din cele ce încă nici nu s'au întâmplat? Cel ce a câştigat miriade de chile de grâu, se întristează şi oftează mai mult decât cel sărac. Acesta (săracul) având hrana trebuitoare, se încununează, saltă de bucurie, şi mulţămeşte lui Dumnezeu, pe când acela câştigând atâta grâu se nemulţămeşte, şi crede că este perdut.

Aşà dară nù bogăţiea este aceia care aduce omului plăcere şi mulţămire, ci cugetarea cea înţeleaptă; iară dacă aceasta nu este, apoi chiar de ar aveà cineva toate ale lumei, totuşi se va crede mai lipsit şi mai de jăiit decât toţi. Căci şi cel despre care ni este vorba acum, ce şi i se dăduse atâta cinste ce o aveà, pe câtă o voise, iarăşi s'a întristat că nu i s'a dat mai multă, şi dacă i s'ar fi dat şi mai multă, el ar fi căutat alta şi mai mare; şi de i s'ar dà la dispoziţie o baniţă de galbeni, el chiar şi atunci s'ar sfârşì de întristare, ca nu cumvà să fie numai o jumătate de baniţă. Dară dacă nu chiar dela început a arătat o astfeliu de lăcomie, tu să nu te minunezi, fiindcă nici beţivii nu se înfierbântă dela început, ci după ce îşi umplu pântecele de băutură, încă mai grozav li se aprinde pofta de băut. Tot aşà şi aceştiia; cu cât îşi vor strânge mai multe bogăţii, cu atâta îi se găsesc pare că în mai mare sărăcie, şi cei ce îşi agonisesc mai mult, aceştiia sunt mai cu samă cei săraci.

Acestea sunt spuse nu numai cătră acesta, ci şi cătră fiecare din cei ce pătimesc de asemenea boală, cătră cei ce scumpesc preţul lucrurilor de vînzare, şi cari speculează sărăciea aproapelui. La aceştiia nici vorbă de filantropie. Pretutindeni, deci, dragostea bogăţiei împinge pe mulţi la lăcomie în timpul vînzărei. Şi grâul, şi vinul, unul îl vinde mai curând, altul mai târziu, însă nici unul nu vinde fiind stăpânit de acea dragoste şi îngrijire părintească, ci unul cu scop de a câştigà mai mult, iară altul de a nu câştigà mai puţin, mai ales când marfa ce o are de vînzare e pe cale de a i se strica.

Căci cei mai mulţi nefăcând multă vorbă de legile lui Dumnezeu, şi ţinând închise înăuntrul magaziilor toate roadele adunate de pe câmp, apoi Dumnezeu împingându-i pe altă cale spre filantropie, — ca măcar

de silă să facă vr'un bine — li-a băgat frica de o mai mare pagubă, nelăsând ca roadele pământului să ţină multă vreme fără a se strică, ca cel puţin de teama stricăciunei lor să dea din ele şi fără voie celor săraci, Dară chiar şi după acestea încă se găsesc mulţi lacomi. cari cu nimic nu se pildueşc din asemenea împrejurări. In adevăr, mulţi din aceştia au golit vase întregi de vin şi l'a aruncat pe pământ după ce s'au oţetit, iară săracului nu i-a dat nici un pahar, în acelaşi timp şi vasele s'au stricat împreună cu vinul. Alţii iarăşi au aruncat în rîu hambare întregi de grâu, fără ca să dea săracului nici măcar o mână din el. Şi fiindcă Dumnezeu poroncindu-li ca să dea săracilor, ii n'au ascultat, apoi mucegaiul s'a încuibat înăuntrul hambarelor chiar şi fără voea lor, şi li-a stricat grâul cu desăvârşire, cu care ocazie şi-au atras asupră-li mult rizilic din partea oamenilor, în acelaşi timp şi mult blăstăm asupra capului lor, împreună cu paguba suferită.

Şi acestea le vor suferi aici, dară cele ce vor suferi acolo, cine le va puteà spune? Dupre cum dânşii au aruncat în rîu grâul acela mucegăit şi stricat — ca netrebnic, tot aşà şi Dumnezeu pre cei ce au făcut de acesteà îi va aruncà în rîul acela de foc că netrebnici. Căci dupre cum mucegaiul şi viermii acei stricători au ros grâul, tot aşà şi cruzimea şi neomeniea le-au ros sufletele lor. Iară cauza tuturor acestor răle, este alipirea de cele prezente, şi gândirea numai la vieaţa aceasta, din care cauză şi devin nişte astfeliu de oameni plini de nemulţămiri şi scârbe de tot feliul. Chiar de li-ai spune ceva plăcut, totuşi frica ce o au este deajuns de a li răpi orice început de veselie, şi încă fiind în vieaţă ii dejà au murit. Dară dacă necredincioşii pătimesc de acestea, nu este nimic de mirare; când însă pătimesc cei ce s'au învrednicit de atâtea taine, şi au filosofat atâtea în cugetul lor pentru vieaţa cea viitoare, şi încă totuşi se încântă cu cele prezente, apoi de ce iertare mai pot fi vrednici?

Deci, de unde oare vine că se încântă uniia cu cele prezente? Dela a se dezmierdà, a'şi îngrăşà trupul, dela a'şi afemeià şi moleşi sufletul, şi a face greoae povara, de unde apoi şi întunerecul devine mare înaintea ochilor lor, şi perdeaoa groasă. In dezmierdare tot ce e mai bun este robit, şi ce e mai rău stăpâneşte; căci sufletul este orbit şi tras din toate părţile ca schilogit aşà zicând.

iară răul duce şi poartă trupul omului in toate părţile, obligându-l de a stà în rândul animalelor. Dealtfeliu mare este legătura sufletului cu trupul, — creatorul găsind cu cale a face aşà, ca nu cumvà uniia să fie induplecaţi de a'şi urî trupul ca străin. Dumnezeu de pildă a poroncit de a iubì pe vrăjmaşi, iară diavolul atâta putere a avut, că a înduplecat pe uniia de a'şi urî chiar trupul lor. Căci când dânşii spun că trupul este al diavolului, nimic alta nu fac decât aceasta, ceia ce este cea mai mare bârfire; fiindcă dacă trupul este al diavolului, apoi de unde vine acea conglăsuire cu sufletul, încât face trupul destoinic din toate părţile spre acţiunile sufletului filosof? «Dară, zici tu, dacă trupul este destoinic spre a urmà pe suflet în acţiunile sale, de ce atunci îl orbeşte»? Insă nu trupul este care orbeşte pe cinevà, omule, să nu fie una ca aceasta, ci dezmierdarea. Şi dezmierdarea de ce o iubim? Nu fiindcă se găseşte în trupul nostru, nicidecum; ci din pricina intenţiunei sau a unei voinţi răle. Căci trupul are nevoie de hrană, iară nu de dezmierdare, are nevoie a fi hrănit, iară nu de a fi alintat şi dezmierdat. Aşà dară dezmierdarea este duşmancă nu numai a sufletului, ci şi a trupului celui hrănit, căci el atunci devine mai slab, în loc de puternic, mai moleşit, în loc de vânjos, mai bolnăvicios în loc de sănătos, mai greoiu, în loc de uşurel, mai bicisnic, în loc de zdravăn, mai slut, în loc de frumos, mai puturos, în loc de mirositoriu, mai necurat, în loc de curat, mai scârbit, în loc de liniştit, netrebnic, în loc de trebuitoriu, bătrân în loc de tânăr, puhav în loc de ţeapăn, trândav şi greoiu la mers, în loc de grabnic, olog, în loc de ţanţoş şi vioiu. Dară dacă trupul ar fi al diavolului, apoi n'ar trebuì ca să fie vătămat tocmai de ai diavolului — vorbesc de răutate în general, care este dela diavol.

Aşà dară nici trupul, nici mâncările ce i-le dăm, nu sunt ale diavolului, ci numai dezmierdarea, fiindcă printr'însa acel demon viclean săvârşeşte miile de răle. Astfeliu de pildă dezmierdarea a abătut din calea cea dreaptă un popor întreg, dupre cum zice: „Ingroşatu-s'a, îngrăşatu-s'a, lăţitu-s'a, săturatu-s'a, şi a dat cu piciorul, cel iubit" (Deuteron. 32, 15). Şi Sodomitenilor tot dela dezmierdare li-a venit asupra capului lor acele trăsnete din ceriu, ceia ce arătând Pro-

rocul Iezechiil, zicea: „Insă fără de legea Sodomei a fost mândriea întru săturare de pâine, și întru prisosință cu desfătări se răsfață“ (Iezechiil 16, 48). De aceia și Pavel zicea: „Iară ceia ce petrece întru desfătare, de vie este moartă“ (I. Timoth., 5, 6). Și de ce oare? Căci și trupul celui ce se desfătează este ca și un mormânt, de oare ce poartă în sine o mulțime de răle. Deci, dacă trupul se pierde astfeliu, apoi cum va stà oare sufletul? De câtă tulburare nu va fi însoțit, de cât vuet, de câte valuri? De aceia tocmai devine nefolositoriu la orice, și nu va puteà să facă cu înlesnire nimic din cele trebuitoare, ba nici să audă sau să cugete cevà, ci ca și un căpitan de corabie care — devenind furtuna stăpână pe meșteșugul lui — devine și el scufundat în apă împreună cu corabiea și cu călătorii dintr'însa, — tot așà și sufletul se scufundă împreună cu trupul în abizul cel grozav al nesimțirei. Căci Dumnezeu a pus în noi pântecele ca un feliu de râșniță, dându-i o putere potrivită, și rânduindu-i o anumită măsură pe care el să-o râșnească în fiecare zi. Dară dacă cinevà îi impune mai mult, apoi el atunci devine nelucrătoriu și trândav, și totul se vatămă. De aici vin boalele și slăbăciunile, și sluțeniile trupului, căci nu numai bolnăvicios face pe trup desfătarea, ci chiar pe cel mai frumos și mai drăgălaș îl preface în slut și diform. Când cinevà sughiță și rigâe într'una cu dezgust, când iesă dintr'însul putoare de vin oțetit, când se înrosaște la față mai mult decât trebue, când aceasta conrupe caracterul cuvenit femeii și'și pierde orice podoabă și bunăcuviință, când trupul devine moleșit și fleșcăit din cauza multei băuturi, genele ochilor îi sunt roșie ca sângele și umflate, când duce cu sine o grăsime mai mult decât trebuie, când trupul este cârnos peste măsură, apoi poți pricepe câtă îngrețoșare vine de aici. Eu am auzit chiar pe doctori spunând, că desfătările și îmbuibările trupului împiedecă pe cinevà de a se ridicà la o înălțime cât de mică, suflarea fiindui greoaie și întreruptă prin mulțimea cârnurilor de pe trup.

Ce ar puteà spune cinevà de podalgiile care izvoräsc de aici, de reumatizmurile ce se perindă în tot trupul și de celelalte boale ce se nasc din îngrășarea trupului? Nimic nu este atât de greţos ca un băr-

bat, şi mai cu samă ca o femeie grasă! De aceia la femeile cele sărace mai multă frumuseţă ar puteà vedeà cineva, căci ele mănâncă mâncări simple şi nu de cele greoaie. Căci gimnastica zilnică, oboselile, năcazurile lor, mâncarea lor cea cumpătată şi dieta cea simplă ce o ţin, li aduc lor bună stare şi chiar frumuseţa trupului. Dară dacă vei spune de plăcerea dezmierdărilor, apoi aceasta o vei găsi la oamenii cumpătaţi numai până la gâtlej, căci odată cu limba care le vorbeşte va dispăreà acea plăcere, lăsând în urmă-i multe dezgusturi. Nu te uità la cei ce se dezmieardă în mâncări şi băuturi numai când sunt culcaţi, ci mai cu samă când sunt treji ia-te după dânşii, şi atunci vei vedeà trupuri mai mult de feare sălbatece şi de animale, decât de oameni. Vei vedeà atunci pe uniia cu dureri de cap, pe alţii căscând într'una şi întinzându-se, pe alţii ţinându-se de gât şi având nevoie de paturi, de aşternuturi şi de linişte mare. Găsându-se tulburaţi ca şi în timp de mare furtună, şi având nevoie de ajutorul altora, doresc de a deveni iarăşi în starea în care erau mai inainte de a se îmbătà. Întocmai ca şi femeile cele îngreunate, tot aşà şi dânşii deabeà poartă pântecele cel încărcat, şi deabeà se mişcă, deabeà zăresc câte cevà, deabeà bolborosăsc câte cevà din gură, şi în fine la toate deabeà. De cumvà s'ar întâmplà să doarmă, apoi prin somn văd o mulţime de visuri absurde şi încărcate de mii de fantazii.

Dară cine ar puteà încă spune de cealaltă manie a acestora, adecă de maniea curviei? Căci şi aceasta îşi are izvoarele tot din desfătare. Şi dupre cum nechiază armăsarii cei îmbuibaţi, tot aşà şi aceştiia aţiţaţi de beţie ca de o strechie, sar peste toţi şi zburdă mai grozav decât aceia, făcând multe alte necuviinţi, care nu e slobod nici a le grăi, căci la urmă nici nu mai ştiu ce fac. Nu însă tot aşà se întâmplă şi cu cel ce nu se desfătează, ci el şade ca într'un liman privind la naufragiul altora, şi se bucură de o plăcere curată şi incontinuă, petrecându-şi vieaţa în libertate.

Acestea dară ştiindu-le, iubiţilor, să fugim de ospeţele cele necurate ale desfătărei, şi să ne hrănim cu mâncări simple, ca astfeliu găsindu-ne bine, şi trupeşte, şi sufleteşte, să săvârşim toată fapta bună, şi să ne putem învrednici de bunurile viitoare. Cărora, fie ca cu

toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XL

„Că ce vor face cei ce (se) botează [1]) pentru cei morţi,—dacă nu se vor sculà morţii nici de cum? De ce se şi botează pentru cei morţi“? (Cap. 15, 29).

In alt mod iarăşi se încearcă de a dovedì învierea trupurilor, pregătind cele spuse, câtè-odată din cele ce Dumnezeu face, altădată chiar din cele ce îi fac. Şi acesta este un argument nu mic în pledare, ca adecă să aducă de marturi la cele vorbite chiar pe cei ce contrazic, şi încă prin înseşi faptele lor. Deci, ce este ceià ce el spune aici? S'au că poate voiţi mai 'ntâi a spune cum falşifică expresiunea aceasta cei ce pătimesc de boala lui Marchion? Ştiu bine că voiu provocà mult ris, însă tocmai pentru aceasta vă voiu spune, ca astfeliu încă mai mult să fugiţi de acea boală. Când vr'un catihumen s'ar duce la dânşii, atunci ii ascunzând pre cel viu sub patul celui mort, se apropie de cel mort, şi încep a vorbì cu dânsul, şi a-l întrebà dacă ar voì să primească botezul; apoi, fiindcă mortul nu respunde nimic, în locul acestuia respunde cel ascuns sub pat, şi zice că voeşte a fi botezat,—şi astfeliu îl botează pe acesta în locul celui mort, ca şi cum s'ar jucà pe scena teatrului. Atât de mult a în-

---

[1]) *Notă.* Textul original al acestui pasaj este: „Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται“ adecă: *„Că ce vor face cei ce se botează pentru cei morţi, dacă morţii nu se vor sculà nici de cum“?* Este de mirare cum în ediţiunea de Buzău s'a putut strecurà o astfeliu de eroare, care face ca pasajul să nu aibă nici un înţeles. Căci ce înţeles poate fi când se zice: «că ce vor face cei ce botează pentru cei morţi...»? ca şi cum participul βαπτιζόμενοι n'ar fi în forma pasivă — botezaţi — ci în formă activă — βαπτίζοντες cei ce botează. Dealmintrelea chiar sf. Chrisostom în şirul explicărilor sale clarifică senzul acestui pasaj, care dealtfeliu ar fi ne'nţeles.

rîurit în sufletele cele trândave diavolul. Apoi fiind acuzați pentru aceasta, dânșii aduc în sprijinul lor chiar aceste cuvinte ale apostolului, spunând că și apostolul a zis „cei ce se botează pentru cei morți". Ai văzut rizilicul cel mare? Deci, față de aceste absurdități mai este oare demn de a respunde? Eu nu cred, afară numai de n'ar trebui poate de a sta de vorbă cu acei nebuni pentru cele ce grăesc, falsificând textul sfintei scripturi.

Deci, pentru ca nimeni din cei simpli să nu fie prins în aceà cursă, este trebuitoriu de a aminti și de obiecțiunea ce se poate pune acestora. Dacă Pavel ar fi grăit așà, de ce atunci Dumnezeu ar mai fi amenințat pe cel ce nu se botează? Căci nu se poate, ca dacă cinevà nu s'a botezat, la urmă să se inventeze așà cevà. Dealtmintrelea păcatul acesta nu vine din partea celui mort, ci din partea celui viu. Cui a grăit Christos: „De nu veți mânca trupul meu, și nu veți beà sângele meu, nu veți aveà vieață întru voi" (Ioan 6, 53)? Celor vii a spus acestea, sau celor morți? Și iarăși: „Dacă nu se va naște cinevà din apă și din Duh, nu va puteà să între întru împărăția lui Dumnezeu" (Ib. 3, 5). Dacă aceasta ar fi îngăduit, și n'ar mai fi nevoe de părerea sau voința celui ce primește această taină, nici de consimțimântul celui din vieață, apoi atunci ce împedică pe Elini și Iudei de a deveni credincioși astfeliu, adecă alții primind botezul în locul lor, după ce dânșii încetează din vieață? Dară ca nucumvà întrerupând încă mai mult această pânză de paianjen să ne ostenim în zadar, haide să dezvoltăm înaintea voastră puterea acestei expresiuni.

Deci, ce spune Pavel? Dară mai întâi voesc a vă aduce aminte, vouă celor inițiați în ale creștinismului, de o zicere, pe care cei ce vă introduc în aceste taine vă poroncesc de a o spune în aceà sară, și numai după aceasta voiu grăi și de Pavel, fiindcă numai așà va puteà fi mai lămurită chestiunea. Iară după ce voiu spune aceasta, vom pune de față și ceia ce Pavel spune aici. Și ași voi ca s'o pot spune aceasta lămurit, însă nu îndrăznesc din cauza celor ce nu sunt inițiați, căci aceștiia ni fac așà zicând explicațiea mai anevoiasă, silindu-ne sau de a nu vorbi lămurit și fără încunjur,

sau de a li expune şi lor despre acele taine negrăite. Cu toate acestea eu mă voiu încercà să spun lucrurile cevà mai acoperit. Deci după vestirea acelor cuvinte mistice şi înfricoşate şi după ce arătăm regulele dogmelor pogorîte din ceriu, la urmă adăogăm şi aceasta, când voim a botezà, poruncind catihumenilor a zice că «cred în învierea morţilor», şi în puterea acestei credinţi noi botezăm. Numai după ce a mărturisit aceasta împreună cu celelalte, noi stăm în urmă la izvorul acesta al sfintelor taine. Deci, şi Pavel, aducându-li aminte de aceasta zicea: „Dacă nu este înviere, de ce se şi botează pentru cei morţi"? adecă pentru trupuri, căci pe credinţa învierei trupului mort se botează cinevà, crezând că trupul lui nu va mai rămâneà mort. Şi tu prin cuvinte spui de învierea morţilor, iară preotul ca într'o icoană oarecare, tot ceia ce ai crezut şi ai mărturisit cu gura, ţi le arată ţie şi prin fapte. După ce ai crezut şi fără semn, îţi arată şi semnul; când ai făcut cele ale tale, la urmă te pune în cunoştinţă şi Dumnezeu. Cum? şi în ce fel? Prin apă. Căci a se botezà, adecă a se afundà în apă, şi apoi a ridicà capul în sus, este simbol al pogorîrei în iad, şi al ieşirei de acolo. Pentru care Pavel numeşte botezul mormânt, zicând: „Impreună cu el ne-am îngropat prin botez întru moarte" (Rom. 6, 4). Dela acesta el face vrednic de credinţă şi ceia ce va fi, vorbesc adecă de învierea trupurilor, căci a învieà trupul este un fapt cu mult mai mare, decât a iertà păcatele. Insuşi Christos invederând-o aceasta, zicea „Că ce este mai lesne a zice: iartă-se ţie păcatele, sau a zice: ia-ţi patul tău şi umblă" (Mat. 9, 5)? «De sigur că aceia (a iertà păcatele) e mai greu de îndeplinit, zice; dară fiindcă voi nu credeţi, pentru că ar fi cevà nesigur, şi în loc de ceia ce e greu, credeţi ca dovadă a puterei mele ceia ce e mai uşor, apoi nici aşà nu mă voiu lăsà de a nu vă da o dovadă». „Atunci zice slăbănogului: sculându-te ia-ţi patul tău, şi du-te la casa ta" (Ibid. vers. 6). «Dară cum este greu aceasta, zici tu, când este cu putinţă şi împăraţilor, şi stăpânitorilor de a iertà, şi când dânşii iartă până şi pe curvari, şi pe omoritori de oameni»? Glumeşti, omule, vorbind aşà. A iertà păcatele este numai a lui Dumnezeu, pe când împăraţii şi stăpânitorii numai de osânda pre-

zentă scapă pe curvarii și omorîtorii de oameni, iară păcatul lor nu-l pot curăți, chiar de i-ar ridică la stăpâniile cele mai înalte, chiar de i-ar îmbrăcă cu porfiră împărătească, sau li-ar pune pe cap diademă. I-a făcut împărați, însă de păcat nu i-a slobozit, căci numai Dumnezeu face aceasta. Aceasta tocmai se face și în baea renașterei, când charul sfântului Duh se atinge de însuși sufletul omului, și păcatul dintr'ânsul îl scoate din rădăcină. De aceia sufletul celui iertat de împărat rămâne murdar, pe când a celui botezat, de loc, ci mai curat decât razele soarelui; și ceia ce erà când s'a născut la început, aceiași a devenit acum prin botez, ba încă cu mult mai bun. Căci se bucură de Duhul sfînt, care din toate părțile îl încălzește și-i sporește sfințenica. Și dupre cum când torni ferul sau aurul, îl faci curat și frumos ca la început, tot așà și Duhul sfînt ca într'o topitoare curățindu-l și lămurindu-l prin botez, îi curăță păcatele, făcându-l mai curat și mai strălucit decât orice aur.

Dară de aici apostolul îți arată că și învierea trupurilor este demnă de credință, căci dacă păcatul a introdus moartea, apoi atunci când rădăcina a fost uscată, nu mai trebuie a te îndoì de loc de perderea fructului. De aceia spunând mai 'ntâi de iertarea păcatelor, la urmă mărturisești și de învierea morților; — dela aceia fiind condus la aceasta. Apoi fiindcă numai numele învierei nu ajunge spre a arătà totul—căci mulți înviind din morți, sau dus iarăși (au murit iarăși) ca cei din legea veche, ca Lazar, ca cei din timpul când Christos se găsà pe cruce — poroncește de a spune că crezi și în vieața veșnică, ca astfeliu să nu bănuești de loc că după acea înviere va mai fi moarte.

Aceste cuvinte amintindu-le Pavel zice: „Că ce vor face cei ce se botează pentru cei morți“? «Că dacă nu este înviere, zice, apoi toate cuvintele acestea sunt ca o scenă de teatru. Dacă nu este înviere cum îi vom înduplecă a crede în ceia ce nu li dăm»? Precum cinevà ar poroncì a se face un înscris, în care să se arate că a primit cutare și cutare, iară cele trecute acolo să nu le primească, și la urmă după ce a iscălit să nu i se deà nimic — căci ce ar puteà face cel ce a iscălit, fiind respunzătoriu, deși n'a primit ceia ce a mărturisit că a primit? — așà și aici apostolul vorbește despre cei botezați. «Ce vor face cei botezați, zice,

iscălind pentru învierea trupurilor celor morți, dară neprimind ceia ce au iscălit, și rămânând înșelați? De ce atunci mai erà nevoe de această mărturisire, dacă nu urmează și fapta»?

„Pentru ce dară și noi ne primejduim în tot ceasul? In toate zilele mor, pre lauda voastră[1]) care am întru Christos Iisus Domnul nostru" (Vers. 30. 31). Privește iarăși, de unde se încearcă a învederà dogma sau credința în învierea morților, adecă dela votul său, sau mai drept vorbind nu numai dela al său, ci și dela al celorlalți apostoli. Dealtmintrelea nici acesta nu este un lucru mic, de a introduce în chestiune și pe dascali, ca pre cei mai bine informați, și cari o arată aceasta nu numai cu cuvintele, ci și chiar cu faptele. Tocmai de aceia, nici n'a spus el că «și noi am crezut așà», căci nu erà deajuns aceasta de a-i convinge, — ci pune de față și dovada faptelor, ca și cum parecă ar fi zis: «A vă mărturisi aceasta cu cuvinte, poate că vi s'ar părcà că nu e nimic de mirat; dară când vă prezentăm chiar și dovadă din fapte, ce ați mai aveà de răspuns? Auziți, deci, cum această dogmă noi o mărturisim și prin faptele, adecă prin primejdiile noastre de pe fiecare zi». Și n'a zis «eu», ci „noi" luând pe lângă dânsul pe toți apostolii, cu care ocazie el se și umilește, în același timp și cuvântul îl face vrednic de crezare. «Ce ați aveà de spus? zice; că vă amăgim pre voi, propoveduindu-vă acestea, și că expunem astfeliu de credinți din slavă deșartă? Dară nu vă lasă a vorbi așà primejdiile ce le suferim. Căci cine ar voi să se primejduiască de geaba și fără scop»?

De aceia și zicea: „Pentru ce dară ne primejduim și noi în tot ceasul"? «Chiar de ar voi cineva să facă aceasta pentru slavă deșartă, totuși odată poate și de două ori ar face-o, însă nu în toată vieața, ca noi; căci noi întreaga noastră vieață am petrecut-o spre aceasta».

„In toate zilele mor; — mă jur pre lauda

---

[1]) *Notă.* Particula Νὴ în limba elină este un adverb de afirmare, de jurământ. Așà dară traducerea acestui pasaj ar trebuì să fie: *«în toate zilele mor, mă jur pre lauda voastră . .»* adecă ceia ce a spus mai sus, o întărește cu jurământ.

voastră, care am întru Christos Iisus Domnul nostru“, înțelegând prin expresiunea laudă, procopsala lor, progresul ce-l făcuse în credința creștină. Apoi, fiindcă a arătat că sunt multe primejdii prin care dânșii trec, ca nu cumvă să se creadă că el spune aceasta oftând, parecă ar zice: «nu numai că nu mă întristez pentru aceasta, ci încă mă și bucur că pătimesc de acestea pentru voi. Deci, îndoit trebuie a mă mândri: și că pentru voi mă primejduesc, în același timp și pentrucă vă văd progresând». După aceia el face ceia ce obișnuește peste tot locul, adecă că după ce a vorbit lucruri mari, la urmă pe toate le atribuie lui Christos.

Dară oare cum moare pe fiecare zi? Cu buna lui voință, și că era pregătit spre aceasta. Și de ce vorbește acestea? Urzind și prin asemenea cuvinte ideia de invierea morților. «Cine ar preferà, zice, ca să îndure atâtea primejdii, nefiind înviere și nici vieața viitoare? Dacă cei ce cred în înviere, și deabeà s'ar primejduì pentru dânsa, dacă n'ar fi destul de curajoși, apoi cu atât mai mult cel ce nu crede, nu ar preferà să sufere atâtea primejdii, și încă atât de grozave». Dară tu privește, cum câte puțin el a făcut întinderea și sporirea ideii, căci după ce a spus „ne primejduim“ a adaos imediat: „în tot ceasul“ apoi „în toate zilele“, apoi că nu numai „ne primejduim“ ci și „mor“.

Mai departe apoi el arată și ce feliu de primejdii a îndurat, zicând astfeliu: „De m'am luptat ca un om cu fiarele în Efes, ce folos îmi este“ (Vers. 32)? Dară oare ce va să zică: „De m'am luptat ca un om“? Adecă «cât mi s'a cuvenit ca om, m'am luptat cu fiarele; căci ce este, dacă Dumnezeu m'a răpit din acele primejdii? Incât cel ce mai ales este datoriu a se îngriji de dânșii, sunt eu, care am îndurat atâtea primejdii, și n'am primit nici-o resplată. Dară dacă nu va fi timp de plată, ci toate cele ale noastre sunt mărginite numai pentru timpul de față, apoi atunci noi suntem în mare pagubă. Căci voi ați crezut fără nici-o primejdie, în timp ce noi în fiecare zi suntem sfâșiați». Acestea le spuneà, nu pentrucă n'ar fi avut nici un folos chiar în a pătimi, ci mai cu samă din cauza slăbăciunei lor, și pentru ca să 'i întărească în credința în-

vierei; nu doară că ii alergau după plată, fiindcă li era deajuns plata aceia, că fac ceia ce e plăcut lui Dumnezeu. Așà că atunci când el zice: „Iară de nădăjduim întru Christos numai în vieața aceasta, mai ticăloși decât toți oamenii suntem“ o spune tot pentru dânșii, ca astfeliu prin frica acestei ticăloșii să zguduie necredința lor asupra învierei, și așà feliu să fie cu pogorământ în slăbăciunea lor. Căci marea plată a creştinului este de a plăceà necontenit lui Christos, și cea mai mare recompensă este de a se primejduì pentru dânsul chiar și fără plată.

„Dacă morții nu se vor sculà, zice, să mâncăm și să bem, că mâine vor muri“. Această expresiune este a unuia care ià pe alții în bătae de joc. De aceia nici n'a spus-o ca dela sine, ci a adus la mijloc zicerea Prorocului Isaia, care vorbind despre Iudeii cei căzuți în nesimțire și deșnădăjduire, ziceà aceste cuvinte: „Iară ii au făcut veselie și bucurie, junghiind viței, și jărtfind oi, ca să mănânce cărnuri, și să beà vin, zicând: să mâncăm și să bem, că mâine vom muri. Și descoperite sunt acestea în urechile Domnului Sabaot, că nu se va iertà vouă păcatul acesta până ce veți muri“ (Isaia 12, 13. 14). Deci, dacă cei ce grăiau acestea pe atunci, și încă erau lipsiți de ori ce iertare, apoi cu atât mai mult cei de sub char.

Apoi ca nu cumvà să facă vorba greoae, el nu stărnește mult timp asupra acestei absurdități, ci iarăși aduce vorba la sfătuire, zicând: „Nu vă înșelați; strică pre obiceiurile cele bune vorbele cele răle“. (Vers. 33). Acestea le zicea, pe deoparte atingându-se de dânșii, ca de niște proști și ușuratici — obiceiurile cele bune el a numit aici cu vorbe frumoase toate cele lesne de înșelat pe alții — iară pe dealtă parte împărtășindu-i de iertare pentru cele de mai înainte, spre a-și reveni în simțiri, și cele mai multe din păcatele de pe atunci le aruncă asupra altora, ca astfeliu și prin aceasta să-i atragă la pocăință. Ceia ce dealtfeliu face și în epistola cătră Galateni, zicând: „Iară cel ce vă tulbură pre voi, va purtà judecata, oricine ar fi“ (Galat. 5, 10).

„Trezviți-vă cu dreptate, și nu greșiți" (Vers. 34). Li vorbește aici ca unor oameni beți și nebuni, fiindcă în adevăr, a aruncă cinevà fără de veste tot ceia ce are în mâni, este fapta unor oameni beți și nebuni, ne mai văzând nimic din ceia ce vedeau mai 'nainte, și ne mai crezând acelea, pe care cu puțin mai 'nainte le mărturisise. Dară ce va să zică: „cu dreptate"? Adecă la ceia ce este în interesul lor și folositoriu. Căci se poate ca cinevà să fie în trezvie cu nedreptate, când de pildă el este deștept în dauna sufletului său. Bine a zis el adăogând „să nu greșiți", arătând că de aici este izvorul necredinței lor. Dealtfeliu în multe locuri dă a se înțelege aceasta, adecă că o vieață stricată totdeauna naște credinți răle, precum de pildă acolo unde zice: „Rădăcina tuturor rălelor este iubirea de argint, pe care unii poftind-o au rătăcit din credință" (I. Timoth, 6, 10).

— „Că oarecarii au necunoștința lui Dumnezeu; spre rușinare vouă grăesc". Privește cum iarăși aruncă păcatele asupra altora, căci n'a zis «că aveți necunoștința lui Dumnezeu» ci „oarecarii au necunoștința". A nu crede în înviere, este a nu cunoaște puterea cea nebiruită a lui Dumnezeu, și care este destoinică spre toate, fiindcă dacă din cele ce nu sunt a făcut cele ce sunt, apoi cu atât mai mult pe cele descompuse va puteà să le readucă la vieață. Și fiindcă i-a atins foarte tare până acum, și i-a luat dealbinele în bătae de joc, acuzându-i pentru gastrimarghie, pentru ușurătate și nesimțire, apoi mângâindu-i de cele vorbite, zice: „spre rușinare vouă grăesc", adecă «spre a vă îndreptà, spre a vă reîntoarce pe calea cea dreaptă, spre a deveni mai buni, fiind rușinați». S'a temut ca nu cumvà lovind mai mult decât trebuie, să-i facă de a fugi de credința creștină.

[1]) Acestea credem că s'au fost zis nu numai către aceia, ci se pot zice și astăzi către toți cei ce pătimesc de acestea și au vieața conruptă. Căci nu numai cei ce au credinți răle se îmbată și se împleticesc mergând

---

[1]) *Partea morală.* Despre a nu aveà cinevà multe slugi, ci una sau două. Și contra celor mândri. *(Veron).*

pe drumuri, ci şi cei stăpâniţi de păcate uricioase. De aceia şi către uniia ca aceştiia s'ar puteà zice cu dreptate „trezviţi-vă", şi mai cu samă către cei ce au capul buimăcit de lăcomie, şi cari răpesc rău avutul altora. Zic răpesc rău, fiindcă este şi răpire bună, răpirea cerurilor, zic, care cu nimic nu vatămă. In ceia ce priveşte averile acestea trecătoare, nu poate să devină cinevà bogat în alt mod, dacă mai întâiu n'a sărăcit pe altul, pe când cu cele duhovniceşti nu este aşà, ci cu totul din contra: nimeni nu poate deveni bogat, dacă mai întâi n'a îmbogăţit pe altul. Dacă nu vei folosì pe nimeni, nu vei puteà deveni bogat. In cele trupeşti împărtăşirea sau transmiterea lucrurilor, aduce împuţinare, pe când în cele duhovniceşti o asemenea împărtăşire aduce încă sporire (πλεονασμόν) în lucrul transmis, şi a nù transmite altora aduce tocmai o mare sărăcie, şi cea mai de pe urmă pedeapsă. Acest fapt îl dovedeşte cel ce a ascuns talantul în pământ. Cel ce are cuvântul înţelepciunei şi-l transmite sau îl împărtăşeşte şi altuia, acela îşi măreşte averea, făcând mulţi înţelepţi, iară cel ce ascunde darul său, se lipseşte singur pe sine de avere, necâştigând folosinţa celor mulţi. Şi iarăşi, cel ce are alte charuri, făcând bine multora şi-a sporit darul, şi nici el nu s'a lipsit prin aceà împărtăşire, în acelaşi timp şi pe alţii i-a umplut de darul duhovnicesc. Şi, in fine, în toate cele duhovniceşti, această regulă remâne neschimbată. Tot asemenea şi pentru împărăţiea cerurilor; cel ce face mulţi tovarăşi cu dânsul pentru împărăţiea lui Dumnezeu, de această împărăţie el se va bucurà mai mult, — pe când cel ce nu se sirgueşte de a-şi iuà nici un tovarăş, chiar şi el va cădeà din multe din acele bunuri. Că dacă înţelepciunea lumească nu se consumă, chiar de ar răpi-o cât de mulţi, şi nici meşteşugarul nu şi-a perdut meşteşugul făcând mulţi meşteri ca dânsul, apoi cu atât mai mult cel ce răpeşte împărăţiea lui Dumnezeu nu va face mai puţin, ci tocmai atunci vom fi mai bogaţi, când vom chemà pe mulţi la aceasta.

Deci, iubiţilor, să răpim cele ce nu se consumă, şi care încă se înmulţăsc fiind răpite. Să răpim pe acelea, care nu au nici un sicofand (calomniator), nici un pizmuitor. Că dacă ar fi o mină de aur, care ar aveà un izvor din care ar curge într'una aur, şi încă cu atât mai mult ar curge, cu cât ar fi mai mult scos, şi

ar fi şi o altă mină ce ar aveà aurul îngropat adânc,— apoi de unde ai voì oare să te îmbogăţeşti? Oare nu de acolo, de unde se scurge aur mult, şi nu este nici o pizmă? De sigur că de acolo. Şi ca să nu ne închipuim aceasta numai cu vorba, gândiţi-vă că cele vorbite ar fi cu privire la aer şi la soare. Ei bine, iată că aceste două elemente sunt răpite de toţi şi de toate, şi pe toate le umple. Acestea, fie că s'ar bucurà de ele oamenii, fie că nu s'ar bucurà, remân aceleaşi neîmpuţinate, pe când ceia ce eu spun este cu mult mai mare şi mai principal, căci de pildă înţelepciunea duhovnicească nu rămâne aceiaşi fiind transmisă sau netransmisă altora, ci fiind transmisă sau împărtăşită altora, ea încă mai mult sporeşte. Dară dacă cineva nu primeşte cele spuse, ci încă pe lângă sărăciea celor pământeşti şi a mai adaos răpind şi pe cele mici, cel puţin aminteascä-şi de hrana manei din pustie, şi teamă-se de pilda pedepsei. Ceia ce s'a întâmplat atunci cu mana, aceasta se poate vedeà şi cu cei ce caută a se folosì sau a aveà ceva mai mult decât trebuie. Aşà dară ce s'a întâmplat atunci? Viermi izvorau şi foşneau din cauza lăcomiei. Tocmai aşà se întâmplă şi astăzi cu lăcomiea şi dezmerdarea multora, căci măsura hranei aceiaşi este pentru toţi, de oarece un singur pântece umplem — pe când murdăriea sau escrementele ies mai mult dela tine care te îmbuibezi. Şi dupre cum atunci cei ce strângeau prin casele lor mai multă mană, decât cea leguită, nu strângeau mana, ci mai mult viermi, tot aşà şi cei ce vieţuesc în mâncări şi beţii îşi agonisesc nu dezmerdări mai multe, ci conrupţiune mai multă. Şi cu toate acestea, aceşti din urmă sunt cu atât mai răi decât cei dintâi, cu cât aceia pătimind pedeapsă o singură dată, s'au cuminţit la urmă, pe când aceştiia în fiecare zi întroducând în casele lor acel vierme cu mult mai primejdios ca viermele din mană, totuşi nu simţesc nimic, şi nici nu se mai satură.

Cum că faptele acestora se asamănă cu ale Ebreilor din pustie, în ceia ce priveşte munca zadarnică, pe când în privinţa pedepselor faptele lor vor fi cu mult mai grozav pedepsite, tu gândeşte-te la următorul fapt. Intru ce se deosebeşte oare bogatul de sărac? Oare nu un trup are şi el? Nu un singur pântece hrăneşte şi el? Cu ce dară prisoseşte pe cel sărac? Cu grijile, cu cheltuelele, cu neascultarea de poroncile lui Dumnezeu, cu

conruperea trupului, cu vătămarea sufletului. Deci, cu acestea covârşaşte bogatul pe sărac; zbuciumându-se ca şi cum pare că ar aveà de umplut mai multe pântece — de cumvà ar spune că are mai mare trebuinţă, sau că trebuie a face mai mari cheltueli. «Dacă, zici tu, şi acum au ce să răspundă: că umplu multe pântece, acelea adecă ale argaţilor şi ale tuturor slugilor». Şi de ce ai nevoe de multe slugi? Dupre cum în haine şi în mâncări noi trebuie a căutà numai strictul necesar, tot asemenea şi în servitori. Ce nevoe este de a aveà multe slugi? Nici una, fiindcă un singur stăpân are nevoe de o singură slugă numai, şi mai drept vorbind, doi şi trei stăpâni se pot sluji cu un singur servitoriu. Iară dacă crezi că aceasta este greu lucru, apoi tu gândeşte-te la cei ce nu au nici-o slugă, şi totuşi se bucură de mai lesnicioase îngrijiri. Căci Dumnezeu ne-a lăsat destui de destoinici spre slujba noastră, ba încă şi spre a aproapelui. Şi dacă nu crezi, apoi ascultă pe Pavel, care zice: „Singuri voi ştiţi, că trebilor mele şi a celora ce sunt cu mine, au slujit mânele acestea" (Fapt. 20, 34). Apoi dacă dascalul lumei şi cei vrednic de ceruri nu se ruşinà slujind multora, — tu dacă nu târăşti după tine o droae de slugi, o consideri ca cevà necinstit, şi nu ştii că tocmai aceasta este care te necinsteşte? Fiindcă de aceia Dumnezeu ni-a dat şi mâni, şi picioare, ca să nu avem nevoe de slugi. Nu din cauza nevoei sau întrodus slugile, fiindcă atunci împreună cu Adam s'ar fi plăsmuit şi sluga, — ci este mai mult certarea păcatului, osânda neascultărei. Iară Christos venind în lume, a dezlegat şi aceasta, dupre cum zice apostolul: „Intru Christos Iisus nu este rob sau slobod" (Galat. 3, 28). Aşà că sluga nu este trebuitoare, iară de cumvà este trebuitoare, apoi una numai, sau cel mult două. De ce acea droae de slugi? Dupre cum vînzătorii de oi şi de robi se găsesc înaintea acestora, tot aşà se preumblă prin târg cei bogaţi ca droaea de slugi după dânşii.

Dară să nu mai lungesc vorba; fie şi al doilea servitor, iară de cumvà îţi aduni mai mulţi pe lângă tine, apoi o faci aceasta nu din cauza filantropiei, ci fiind stăpânit de mândrie. Căci dacă ai face-o aceasta îngrijindu-te de dânşii, n'ai întrebuinţà nici pe unul în slujba ta, ci după ce l-ai cumpărat l-ai învăţà oare-care meş-

teşug, ca să se poată folosi, şi l-ai lăsà slobod. Dară când îl baţi, sau îl pui în fiare, nu mai este vorba de filantropie.

Ştiu, iubiţilor, că sunt greoiu celor ce mă ascultă; însă ce să fac? spre aceasta sunt pus, şi nu voiu încetà de a grăì astfeliu de lucruri, fie că ar deveni de aici vr'un bine mai mult, fie că nimic n'ar ieşi din vorbele mele. Deci, de ce te perinzi prin târg cu slugile după tine? Nu cumvà te preumbli printre feare sălbatece, şi că alungi pe cei ce te atacă? Nu te teme, că nu te va muşcà nimeni dintre cei ce umblă pe lângă tine. Poate că consideri ca o insultă şi înjosire de a merge pe jos împreună cu toţi ceilalţi? Şi câtă nebunie nu este aici! Câtă dobitocie! ca calul ce merge pe lângă tine să nu crezi că 'ţi aduce insultă sau înjosire, iară omul dacă n'ar merge departe de tine cu mii de paşi să crezi că te-a necinstit? De ce ai cu tine slugi purtătoare de toege (τί καὶ παῖδας ῥαβδούχους ἔχεις), purtându-te cu cei liberi ca cu nişte robi, sau mai bine zis, tu însu-ţi trăind mai necinstit ca ori-ce rob? Fiindcă cel ce are cu sine o astfeliu de trufie, este mai prejos de orice rob. De aceia cei ce sunt robiţi de această patimă uricioasă, nu vor vedeà nici-odată adevărata libertate. Dară, omule, dacă voeşti a alungà cevà de lângă tine, sau de a împinge cu cotele, apoi nu pre cei ce trec pe lângă tine, ci trufiea din tine alung-o, şi nu prin slugă, ci prin tine însu-ţi; nu prin toeagul acesta, ci prin cel duhovnicesc. Acum sluga ta alungă şi împinge cu cotele pre cei ce călătoresc pe acelaşi drum cu tine, însă pe tine te alungă de sus prostiea, într'un mod mai necinstit decât cum alungă sluga ta pe aproapele. Deci, dacă scoborîndu-te de pe cal vei alungà-o prin umilinţă, vei stà mai 'nalt cevà, şi te vei aşezà pe sine-ţi într'o cinste mai mare, neavând pentru aceasta nici-o nevoe de slugă. Când tu fiind cumpătat păşeşti pe drum cu capul plecat, atunci călătoreşti în căruţa umilinţei, care te ridică până la ceruri, cu cai înaripaţi, iară dacă cazi din acea căruţă şi treci în cea a mândriei, nu vei stà mai bine decât cerşetorii ce se târăsc pe pământ, ba încă cu mult mai rău, şi mai vrednic de jălit. Pe aceia betejirea trupului îi sileşte de a se târî pe pământ, pe când pe tine boala mândriei. „Căci, zice, tot cel ce se înalţă pre sine, se va smerì“ (Math. 23, 12). Deci, ca nu cumvà să ne smerim, ci să ne înălţăm, apoi să ne suim pe aceà înălţime. Căci numai aşà vom aflà

odihnă sufletelor noastre, după cuvântul cel dumnezeesc, şi ne vom învrednici de cea mai înaltă şi adevărată cinste. Căriea fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XLI

„Ci va zice cinevà: cum se vor sculà morţii, şi cu ce trup vor venì? Nebune! tu ce sameni, nu înviează, de nu va murì. (Cap. 15, 35. 36).

Fiind apostolul pretutindeni foarte blajin şi liniştit în vorbă, aici întrebuinţază mai multă asprime în cuvânt, din cauza absurdităţei celor ce combăteau învierea morţilor. Şi nu se mulţămeşte numai cu aceasta, ci pune la mijloc şi raţionamente, cum şi exemple, astupând prin aceasta gura chiar şi a celui mai iubitoriu de ceartă. Mai sus a fost zis: „Fiindcă prin om a intrat moartea, prin om şi învierea“, aici însă dezleagă antiteza introdusă de Elini. Şi priveşte cum este tăiată iarăşi pânza care acopereà bănueala, căci n'a zis: «veţi zice», ci pune în mod nehotărit pe cei ce contrariează, ca astfeliu în linişte făcând uz de tărie în cuvânt, să nu lovească prea tare pe auditori. Şi pune două nedomeriri deodată; modul învierei morţilor, şi felul sau calitatea trupurilor, căci pentru amândouă acestea erau în nedomerire, zicând: cum se va sculà cel discompus? şi „cu ce trup vor veni“? Dară ce va să zică „cu ce trup“? Adecă «cu acesta discompus şi conrupt, cu acesta dejà împrăştieat şi rătăcit prin pământ, sau cu vr'un altul? Apoi arătând că ii nu caută a aflà cele îndoelnice, ci cele mărturisite de toţi, deodată respunde mai înţepătoriu oare-cum, zicând: „Nebune! tu ce sameni, nu înviează, de nu va murì“,—ceia ce şi noi obişnuim a face, când e vorba de cei ce ne contrariează pentru lucruri mărturisite de toţi. Dară de ce oare n'a alergat deodată cu vorba la puterea lui Dumnezeu? Fiindcă vorbeşte cu cei necredincioşi, căci când vorba

lui este îndreptată către cei credincioşi, nu are nevoe de raţionamente puternice. De aceia zicând aiurea: „Că va schimbă trupul smereniei noastre, ca să se facă în chipul trupului slavei lui“ (Filipp. 3, 21) şi arătând cevà mai mult decât învierea, n'a mai pus inainte exemple, ci în locul ori-cărei dovezi el a aduš la mijloc puterea lui Dumnezeu, adăogând şi zicând: „dupre lucrarea puterei ce are el, de a supune lui 'şi toate“. (Ibid.).

Aici însă el pune în mişcare şi raţionamente omeneşti. Şi fiindcă mai înainte a dovedit-o aceasta prin sfintele scripturi, la urmă adaoge şi acestea cu prisosinţă către cei ce nu credeau scripturilor, şi zice: „Nebune! tu ce sameni“, adecă: «Dovàda acestora o ai prin tine însuţi, prin cele ce faci în fiecare zi; şi încă te mai îndoeşti? De aceia te-am numit nebun, căci nu ştii tocmai ceia ce faci pe fiecare zi, şi că şi tu fiind provocatoriu al învierei, totuşi de puterea lui Dumnezeu te îndoeşti». De aceia într'un mod foarte reprezentatif (ἐμφατικῶς) a zis: „Tu, ce sameni“, adecă, «tu muritorule, tu cel perdut». Şi priveşte cum face uz de cuvinte potrivite in chestiunea de faţă. „Nu învieazā, zice, de nu moare“, adecă lăsând deoparte cuvintele cuvenite seminţilor, ca de pildă că răsar, înverzesc, se usucă, putrezăsc, se descompun, etc., el a combinat cuvinte potrivite trupului nostru, ca „învieazā“, şi „moare“, care principalmente vorbind, nu se întrebuinţază vorbind de seminţi, ci de trupuri.

Şi n'a zis că după ce moare, trăieşte, ci ceia ce este încă mai mare şi mai principal, că deaceia trăieşte, fiindcă moare. Ai văzut,—ceia ce pururea spun—că el duce cuvântul totdeauna la cele contrare, căci de pildă aici, ceia ce dânşii scoteau ca dovadă că nu va învieà, aceia tocmai el o dă ca dovadă că va învieà. Aceia ziceau: «Nu va învieà, fiindcă a murit», iară el întorcând vorba invers, zice: «Şi cu toate acestea dacă n'ar muri n'ar învieà; şi deci, de aceia învieazā, fiindcă moare» Dupre cum Christos a arătat-o aceasta destul de lămurit, zicând: „Grăunţul de grâu dacă căzând în pământ nu va muri, el singur remâne; iară de va muri, multă roadă aduce“ (Ioan 12, 24), tot aşà

și Pavel luându-și exemplul tot de acolo, n'a spus că nu trăiește, ci că „nu înviează" iarăși luând puterea lui Dumnezeu în sprijinul ideii sale, și arătând că nu natura pământului face această înviere, ci că singur Dumnezeu face totul.

Dară oare de ce n'a pus la mijloc ca exemplu ceia ce erà mai apropiat încă de noi, adecă sperma, sau sămînța noastră omenească, fiindcă și nașterea noastră își are începutul tot în stricăciune ca și nașterea grâului? Fiindcă nu erà la feliu; ci nașterea grâului e cevà mai mult, căci apostolul căutà cevà care să fie cu totul stricat, pe când sperma, sau sămânța omului este în parte stricată, și de aceia pune la mijloc grăunțul de grâu. De altfeliu sperma omului iesă dintr'un om viu, și cade iarăși într'o mitră vie, pe când sămînța de grâu nu în trup se aruncă, ci în pământ, și aici putrezește, ca și trupul mort. De aceia și exemplul adus de apostol este foarte potrivit.

„Și ce sameni, nu trupul care va să se facă sameni" (vers. 37). Cele spuse mai înainte sunt cu privire la întrebarea „cum se vor sculà morții", iară cele de aici cu privire la neștiința lor „cu ce trup vor veni". Dară ce va să zică: „nu trupul care va să se facă sameni"? Nu paiul întreg al grâului, nici grâu nou. Aici vorba lui nu mai este de înviere, ci de modul învierei, adecă, ce feliu va fi trupul care va învieà?—dacă va fi ca acesta, sau poate mai bun și mai strălucit, și amândouă le ià dela același exemplu, arătând că va fi cu mult mai bun. Dară ereticii neștiind nimic din acestea, s'ar în sus și zic, că alt trup cade în pământ, și alt trup înviează. Dară cum ar fi atunci înviere? Căci învierea este a trupului căzut și mort. Și dacă alt trup cade, și altul înviează, apoi atunci unde este biruința acea minunată și paradoxă contra morții? Căci de loc nu se va păreà că moartea a înapoeat ceva, din ceia ce luase în robie. Și cum s'ar potrivi exemplul cu cele vorbite? căci nu altă esență se samană, și alta înviează, ci aceiași sămânță mai bună. Dară și Christos același trup luând, s'a făcut pârgă (începătură) celor înviați; însă, dupre părerea voastră, el a lepădat acel trup, de și cu nimic n'a păcătuit, și a luat un altul. Deci, de unde este celalalt trup? Căci acesta este din fecioara Mariea, dară acela de unde? Ai văzut în câtă

absurditate se învârtește vorba aceasta a lor? De ce oare el a arătat ucenicului necredincios și semnul cuelor? Nu oare voind ca să dovedească prin aceasta, că este acelaşi trup răstignit, şi că acelaşi a şi înviat? De ce se voește a se asemănà lui semnul lui Ionà Prorocul? Nu cumvà altul a fost Ionà care a fost înghițit de chitul din mare, şi altul Ionà aruncat pe pământ? Şi de ce oare zicea: „Stricați biserica aceasta, şi în trei zile o voiu zidì pre ea" (Ioan 2, 19)? Căci pe cea stricată, adecă trupul său, aceia şi învieazà. De aceia a şi adaos evanghelistul: „iară el grăeà de biserica trupului său". (Ib. 21). Deci ce va zică expresiunea: „Nu trupul care va să se facă sameni"? Adecă, nu paiul de grâu, căci acesta este, şi nu este; acesta, fiindcă este aceiaşi esență, şi nu este acesta, fiindcă este mai bun,—remănând aceiaşi esență, însă mai mare devenind în exterior, şi din nou înviеat din acelaşi,—fiindcă dacă n'ar fi aşà, nici de înviere n'ar mai fi nevoe, de n'ar urmà să fie mai bun după înviere. Căci, în adevăr, de ce şi-ar dărîmà cinevà casa, dacă n'ar urmà ca să clădească alta mai frumoasă şi mai bună?

Acestea deci, le-a spus apostolul către cei ce credeau că trupurile vor aveà aceiaşi stricăciune.

Apoi ca nu cumvà să se bănuească că s'a vorbit aici de vr-un alt trup, explică enigma, şi însuşi el erminevi (interpretă,—explică) cele vorbite, nepermițând auditorului de a scoate alt senz. Dară de ce adecă mai este nevoe de vorbele noastre? Ascultă-l chiar pe dânsul vorbind şi explicând ce va să zică: „Nu trupul care va să se facă sameni", după care imedieat a adaos: „ci numai grăuntul gol, de se întâmplă de grâu, sau de altcevà din celelalte". Adecă „Nu trupul care va să se facă" îmbrăcat aşà precum se găseşte în paiu, şi nici având cotor sau spic, „ci numai grăunțul gol, de se întâmplă de grâu, sau de altcevà din celelalte seminţuri".

„Iară Dumnezeu îi dă lui trup, precum voeşte" (vers. 38). «Da! zici tu; însă acolo este treaba naturei». Care natură? spune-mi, căci şi acolo totul face Dumnezeu, iară nu natura, nici pământul, nici ploaea. De aceia şi apostolul învederând aceste elemente, lasă

la o parte şi pământ, şi ploae, şi aer, şi soare, şi mâinile cultivatorilor, şi adaoge imediat: „Iară Dumnezeu îi dà lui trup, precum voeşte". Deci, nu cerne lucrurile în zadar, nici te trudi a aflà cum şi în ce chip, când auzi de puterea şi de voinţa lui Dumnezeu. Deci, unde e trupul cel străin? Căci el acelaşi trup îi dă. Aşà că atunci când zice: „Nu trupul care va să se facă sameni" nu spune doară că în locul esenţii de acum va învieà altă esenţă, ci numai că va învieà mai bună, mai frumoasă. „Căci fiecărei din seminţe zice, trupul ei".

De aici încolo el arată şi deosebirea învierei ce va fi atunci. «Să nu-ţi închipui, zice, că dacă sameni grâu şi toate grăunţele se ridică în formă de paiu, tot aşà va fi şi la învierea morţilor. Dară mai ales că nici cu seminţele nu se păstrează aceiaşi ordine, ci unele sunt mai de preţ, altele mai inferioare». De aceia a şi adaos: „Şi fiecăreia din seminţe trupul ei". Ba încă nu se mulţămeşte numai cu aceasta, ci caută şi o altă deosebire mai mare şi mai lămurită. Pentru ca nu cumvà auzind—ceia ce am spus—că morţii vor învieà cu toţii, să-ţi închipui că cu toţii se vor bucurà de aceleaşi bunuri, apoi el a pus şi în cele spuse mai înainte seminţele acestei idei, zicând: „fiecăriea din seminţe trupul ei", dară mai lămurit încă arată aceasta şi în pasajul următoriu: „Nu tot trupul este acelaşi trup" (Vers. 39). «Ce spun eu de seminţi? zice; căci vom aduce vorba în chestiunea aceasta şi de trupuri». De aceia a şi adaos: „Ci altul este trupul oamenilor, şi altul trupul vitelor, şi altul al peştilor, şi altul al paserilor. Şi sunt trupuri cereşti şi trupuri pământeşti, ci alta este slava a celor cereşti, şi alta a celor pământeşti. Alta este slava soarelui, şi alta slava lunei, şi alta slava stelelor; că stea de stea se osebeşte în slavă" (Vers. 40. 41). Şi ce voeşte el să arate prin aceste vorbe? Din ce cauză dela vorba învierei trupurilor, a ajuns la slava soarelui şi a stelelor? De ce s'a depărtat atât de mult? Nu s'a depărtat de loc şi nici nu s'a abătut dela chestiune, să nu fie una ca aceasta!—ci încă stărueşte în ea. Fiindcă el a adus vorba de înviere, apoi arată că mare va fi atunci deosebirea de

slavă, de şi învierea este una şi aceiaşi. Şi împarte totul în două: în cele cereşti, şi în cele pământeşti.

Cum că trupurile înviează, a arătat-o cu grâul, dară cum că nu în aceiaşi slavă se vor găsi toate, o dovedeşte de aici. Dupre cum a nu crede în înviere îi face trândavi şi îngâmfaţi, tot aşà şi a crede că toţi se vor învrednici de aceleaşi bunuri, îi face leneşi şi nepăsători. De aceia amândouă aceste răle sunt îndreptate; unele sunt desvoltate şi îndreptate în pasajele de dinainte, iară pe celelalte începe acum ale îndreptà. Deci, făcând două cete din cei înviaţi — drepţi şi păcătoşi — şi la urmă chiar aceste două împărţindu-le în multe alte cete, arată că nici drepţii, şi nici păcătoşii nu se vor învrednici de aceleaşi, că nici drepţii nu vor fi deopotrivă cu toţi drepţii, şi nici păcătoşii la feliu cu toţii. Aşà dară el face mai întâi o singură împărţire a drepţilor şi a păcătoşilor, zicând: „Trupuri cereşti, şi trupuri pământeşti", prin trupuri pământeşti lăsând a se înţelege aceşti din urmă, iară prin trupuri cereşti cei dintâi. După aceia apoi introduce deosebirea dintre păcătoşi faţă de alţi păcătoşi, zicând: „Nu tot trupul este acelaşi trup, ci altul este trupul peştilor, altul al paserilor, altul al vitelor". Deşi toate sunt trupuri, însă unele sunt în mai mare înjosire, altele în mai mică. Tot aşà şi în vieaţa lor, şi chiar în structura lor.

Şi după ce spune acestea, se ridică iarăşi la ceriu, zicând: „Şi alta este slava soarelui, şi alta a lunei". Dupre cum între trupurile pământeşti este deosebire, tot aşà şi între cele cereşti, şi încă deosebire nu cum s'ar brodi, ci până la cele mai de pe urmă. Căci deosebirea nu este numai între soare şi lună, sau numai între lună faţă de stele, ci încă şi între stele faţă de alte stele; căci de şi sunt toate în ceriu, totuşi unele se împărtăşesc de o mai mare, altele de o mai mică slavă. Deci, ce învăţăm noi de aici? Că de şi toţi drepţii vor fi întru împărăţiea lui Dumnezeu, nu toţi însă se vor bucură de aceleaşi bunuri, precum şi dacă toţi păcătoşii se vor găsì în gheena, nu însă cu toţii vor suferì aceleaşi pedepse. De aceia a şi adaogat: „Aşà şi învierea morţilor" (Vers. 42). Cum adecă? In mare deosebire.

Apoi lăsând această vorbă, ca dovedită îndeajuns, se întoarce iarăşi la însăşi dovada şi la modul învierei, zicând: „Samănă-se întru stricăciune, scula-se-va întru nestricăciune". Şi priveşte înţelepciunea apostolului. Când el vorbeà de săminţi, a făcut uz de denumiri ce se atribuie numai trupurilor, zicând: „Nu înviează, dacă nu moare", iară aici vorbind de trupuri el întrebuinţază expresiuni ce se cuvin numai seminţurilor, zicând: „samănă-se întru stricăciune, scula-se-va întru nestricăciune". N'a zis «odrăsliva» ca nu cumvà să crezi că este treaba pământului, ci „scula-se-va". Sub denumirea de sămânţă de aici, el înţelege nu naşterea noastră ceà din mitra femeii, ci îngroparea noastră ceà din pământ, descompunerea trupurilor celor moarte, ţěrna cu alte cuvinte. De aceia, zicând: „Samănă-se întru stricăciune, scula-se-va întru nestricăciune", a adăogat: „Samănă-se întru necinste, scula-se-va întru slavă" (Vers. 43). Incă n'au trecut bine trei-zăci de zile, şi totul este perdut; trupul nu mai poate fi stăpân pe sine nici măcar pe o zi. „Samănă-se întru slăbăciune, scula-se-va întru putere", căci atunci nimic nu-l va mai puteà stăpânì. De aceia, tocmai a fost nevoe de acele exemple, ca nu cumvà mulţi auzind acestea — că adecă se vor sculà întru nestricăciune, şi slavă, şi putere, să creadă că nu este nici-o deosebire între cei învieaţi. Toţi de sigur că vor învieà întru putere, şi întru nestricăciune, şi întru slava aceasta a nestricăciunei, însă nu toţi se vor bucurà de aceiaşi cinste, şi de aceiaşi siguranţă.

„Samănă-se trup sufletesc, scula-se-va trup duhovnicesc" (Vers. 44). Ce spui? Acest trup dară nu este duhovnicesc? Duhovnicesc, de sigur, însă acela va fi încă mai mult. Acum de multe-ori chiar cel mai înalt char al sfîntului Duh zboară dela cei ce păcătuesc mult, iară cel lipsit de char este lipsit de totul, — pe când atunci nu va fi aşà, ci va rămâneà veşnic în trupurile drepţilor, şi a sa va fi stăpânirea, fiind de faţă şi sufletul. Deci, prin expresiunea „duhovnicesc" sau de aceasta a dat a se înţelege, sau că atunci trupul va fi mai sprinten şi mai uşor ca acum, încât să se poarte

în văzduh. Dară dacă nu crezi această vorbă, apoi priveşte trupurile cereşti, cele atât de strălucite, care remân într'una în spaţiul prescris lor fără să-şi peardă vre-odată din frumuseţă, şi crede, că poate Dumnezeu a face nestricăcioase şi aceste trupuri stricăcioase, ba încă chiar cu mult mai bune decât cele văzute.

„Că aşă şi scris este: făcutu-s'a omul cel dintâi, Adam, în sufiet viu, iară Adam cel de pe urmă în duh de vieaţă făcătoriu" (Vers. 45)— de şi cea dintâi expresiune este scrisă, iară ceà de pe urmă nu este scrisă. Deci, cum de a zis el că este scris? A explicat aşà zicând faptul prin desfăşurarea împrejurărilor, ceia ce este ca un obiceiu al său de a face dese-ori. Dealtmintrelea este şi un obiceiu Profetic, căci şi Profetul Isaia a zis de Ierusalim că se va chemà cetatea dreptăţii [1]), şi totuşi nu s'a chemat, adecă n'a fost numită cetatea dreptăţii. Deci, ce? Oare a minţit Profetul? De loc, căci el a vorbit aici de desfăşurarea împrejurărilor. Deasemenea şi de Christos spune că se va numì Emanuil, şi nici el n'a fost numit aşà, ci împrejurările desfăşurate mărturisesc de aceasta. Aşà şi aici prin expresiunea „Adam cel de pe urmă în duh de vieaţă făcătoriu". Acestea le-a spus apostolul, ca tu să aflì, că simbolele şi garanţiile vieţii prezente şi a celei viitoare au sosit dejà, adecă a vieţii prezente Adam, iară a celei viitoare Christos. Deci, fiindcă pe cele mai bune le pune în speranţă, apoi arată că începutul s'a petrecut dejà, arătându-ni şi rădăcina, şi izvorul. Iară dacă şi rădăcina şi izvorul sunt învederate tuturor, de nimic nu trebuie a ne îndoi de roade.

De aceia zice: „Iară Adam cel de pe urmă în duh de vieaţă făcătoriu", iară aiurea zice: „va face vii şi trupurile voastre cele muritoare, pentru Duhul lui cel ce locueşte întru voi" (Rom. 8, 11). Aşà dară a Duhului este de a face viu. După aceia ca să nu zică cinevà: «de ce oare cele răle sunt mai vechi, şi unele s'au petrecut toate, nu până la pârgă—vorbesc de cele sufleteşti – pe când celelalte numai până la pârgă»?— iată că el arată că şi începuturile amân-

---

[1]) *Notă*. A se vedeà Cap. 1, 26, din Isaia.

durora astfeliu au fost poroncite de Dumnezeu. „Că nu este întâi cel Duhovnicesc, ci cel sufletesc, apoi cel duhovnicesc“ (Vers. 46) zice. Şi nu spune de ce aşà, ci se mulţămeşte numai cu poronca lui Dumnezeu, având hotărîrea urmată din fapte, care şi mărturiseşte iconomiea cea eminentă a lui Dumnezeu, şi arătând că cele ale noastre veşnic înaintează spre mai bine, în acelaşi timp adeverind şi prin aceasta vorba sa despre înviere. Că dacă cele mici s'au petrecut, apoi cu atât mai mult trebuie a aşteptà, adecă a nădăjdui şi pe cele mai mari şi mai bune.

[1]) Deci, fiindcă ne vom bucurà de nişte astfeliu de bunuri, să ne rînduim pre noi înşine în acea ordine, care străluceşte ca şi soarele, şi să nu plângem pe cei ce se duc de aici, ci pre cei ce'şi petrec vieaţa în fapte răle. Fiindcă şi cultivatorul nu plânge când vede grâul putrezit, ci se teme numai întru cât il vede că stă în pământ, tare şi vârtos, şi-i este frică; iară când îl vede putrezit el se bucură. Căci putrezirea este începutul seminţei viitoare. Tot aşà şi noi, atunci ne bucurăm, când cade şi se prăbuşeşte casa cea stricată — trupul, — când omul se descompune. Şi să nu te minunezi dacă apostolul a numit înmormântarea semănare, fiindcă această semănare este mai bună decât cea a grâului, căci pe aceia o urmează năcazuri, şi supărări, şi ostenele, şi primejdii, şi griji multe, pe când pe aceasta, — dacă vieţuim cu dreptate — o urmează cununi şi recompense; pe aceia o urmează stricăciunea şi moartea, iară pe aceasta nestricăciunea, nemurirea, şi miile de bunătăţi. La acea semănare sunt învălmăşeli, plăceri şi somn, pe când la aceasta numai vocea din ceriu pogorându-se totul se sfârşaşte fără de veste. Şi cel ce înviează aici nu mai este dus la vieaţă trudită şi ticăloasă, ci acolo de unde a fugit toată durerea, întristarea şi suspinarea.

Dară dacă tu poate cauţi sprijin, şi de aceia plângi pe bărbat, apoi atunci aleargă la cel ce este sprijinul comun al tuturor, la mântuitorul şi binefăcătorul tuturor, la Dumnezeu, la ajutorul cel nebiruit, la sprijinul cel fără sfârşit, care este pretutindeni prezent şi din toate păr-

[1]) *Partea morală.* Nu trebuie a jăli cu amărăciune pe cei morţi, ci a face pentru dânşii pomeniri, milostenii şi rugăciuni, dacă voim să li folosim. (*Veron*).

țile ne îngrădește. «Dară, zici, obiceiul este plăcut și vrednic de iubit». Știu și eu, însă dacă tu te vei lăsà în voiea dreptei tale judecăți și te vei gândi, cine este cel ce ți-a luat bărbatul, și dacă suferind cu curaj jărtfa, vei atribuì aceasta voinței lui Dumnezeu, apoi vei puteà trece și peste acest vai, și ceia ce timpul nu face, o va face filosofica ta; iară dacă te vei moleșì cu totul, durerea își va luà sfârșit cu timpul, însă nu'ți va aduce nici un folos. Împreună cu niște astfeliu de cugetări, mai adună-ți și exemple, unele din vieața prezentă, iară altele din sfintele scripturi. Gândește-te că Abraám a jertfit pe fiul său, și nici n'a lăcrămat, nici vr'un cuvânt amar n'a scos din gura lui. «Dară, zici tu, acela a fost Abraám». Și cu toate asestea, tu ești chemată spre *mai mari* lupte. Dară și Iob *numai* pe atâta s'a întristat, întru cât se cuveneà unui tată iubitoriu de fii, și care se îngrijà foarte mult de nenorocirea lor, — însă ceia ce facem noi acum este a unor dușmani și războinici ai lui Dumnezeu. Că nici tu, dacă cineva ar fi dus în palatul împărătesc și ar fi încununat, nu te-ai boci, sub cuvânt că ai fi prietin a celui încununat, fiindcă ai fi dușman ai aceluia, iară nu prieten. «Dară, zici tu, nici acum eu nu'l plâng pe dânsul, ci pe mine». Și nici aceasta nu este fapta celui ce iubește; fiindcă a voì ca acela să fie în nesiguranță pentru tine, a fi stăpânit de nesiguranța viitorului, în timp ce a sosit momentul de a fi încununat și de a intrà în port cu corabiea — căci e mai drept de a se găsì la liman, decât a se zbuciumà în largul mărei — acest fapt, zic, nu este de loc a celui ce iubește.

«Plâng, zici tu, fiindcă nu știu unde s'a dus». De ce nu știi? spune'mi; căci fie că a trăit în fapte bune, fie că altmintrelea, este invederat unde anume se va duce. «Apoi tocmai de aceia plâng, zici tu, fiindcă a plecat de aici păcătos». Acestea sunt numai vorbe și pretexte, căci dacă de aceia l-ai plânge, apoi ar fi trebuit ca pe când trăieà să-l formezi și să-l pui pe calea cea dreaptă. Însă pretutindeni tu te gândești numai la ale tale, și nu la ale aceluia. Și chiar păcătos dacă a plecat, totuși tu și de aceasta trebuie a te bucurà, de vreme ce a contenit cu păcatele, și n'a mai adaos păcate pe lângă păcate; a'l ajutà trebuie, chiar de ar fi așà, iară nu a-l plânge; a face pentru dânsul rugăciuni, și cereri, și milostenii, și proaduceri (ofrande). Căci nu

degeaba s'au introdus acestea, și nici că în zădar facem pomenire la sfintele taine pentru cei duși dela noi, și pentru dânșii ne apropiem de sfîntul jărtfelnic, rugându-ne mielului celui ce stă de față, celui ce a ridicat păcatul lumei, ci pentru ca prin aceasta să li se aducă vr'o mângâiere. Și nici nu în zădar strigă cel ce stă înaintea jărtfelnicului în timp ce se săvârșesc înfricoșatele taine: *„Pentru toți cei adormiți întru Christos și pentru cei ce fac pomenire de dânșii“*. Că cele ale noastre nu sunt doară scenă de teatru, să nu fie una ca aceasta! ci toate acestea se săvârșăsc după poronca Duhului sfînt.

Deci, iubiților, să li ajutăm, și pomenire să facem pentru dânșii. Căci dacă pe fiii lui Iob îi curăță jărtfa tatălui lor, de ce să te îndoești, că făcând și noi jărtfe pentru cei duși de aici, nu li se va aduce vr'o mângâiere? Dumnezeu obișnuiește de a acordà grații și celor pentru care ne rugăm, iară aceasta ni-a arătat-o Pavel, zicând: „Ajutorând și voi pentru noi cu rugăciunea, ca despre multe fețe darul cel către noi să se mulțămească pentru noi“ (II. Corinth.-1, 11). Să nu ne [redacted] ofrande, și cerând a se săvârși rugăciuni pentru dânșii, căci ni stă de față jărtfa de curățirea obștească a lumei întregi. De aceia tocmai încurajându-ne atunci, ne rugăm pentru lumea întreagă, și-i chiemăm împreună cu mucenicii, cu mărturisitorii, cu preoții, fiindcă un trup suntem cu toții, chiar dacă unele mădulare ar fi mai strălucite decât altele; și este cu putință de a li câștigà din toate părțile iertarea păcatelor lor, prin rugăciuni, prin darurile ce le aducem și prin ajutorul celor ce-i invocăm pentru dânșii. Deci, de ce ești tristă, de ce plângi, când îți este cu putință de a câștigà pentru cel răposat atâta ajutoriu pentru iertarea păcatelor lui? Dară poate că tu ai rămas singură, și ai pierdut pe sprijinitorul tău? Aceasta să n'o spui niciodată, fiindcă n'ai pierdut pe Dumnezeu. Intru cât deci îl ai pe Dumnezeu, el îți va fi mai bun decât orice bărbat, tată, fiu și protector, căci chiar trăind acela, el a fost care a făcut totul. Acestea, deci, cugetă-le, și zi dupre David: „Domnul este luminarea mea și mântuitoriul meu, de cine mă voiu teme“ (Ps. 26, 1)? Zi către dânsul: «Tu ești tatăl orfanilor, și judecătorul văduvelor», și atrage-ți ajutoriul lui, și-l vei aveà îngrijindu-se de tine mai

mult ca înainte, cu atât mai mult cu cât şi tu te vei găsi în mai mare strâmtorare. Dară poate că ai pierdut fiul? Nu l'ai pierdut; nu spune aceasta, căci faptul este mai mult somn, iară nu moarte, strămutare la altă vieaţă, iară nu pierdere, ducerea dela cele mai mici la cele mai mari şi mai bune. Deci, nu mânicà pe Dumnezeu, ci fă-l milostiv. Dacă tu suferi cu bărbăţie, poate că vei aduce prin aceasta vr'o mângâiere, sau vr'un ajutoriu celui răposat, iară dacă faci din contra, mai mult încă vei întărità mânica lui Dumnezeu. Că dacă sluga ar fi bătută de stăpânul său, iară tu fiind de faţă te-ai întristà şi nemulţămi de aceasta, prin aceasta încă mai mult ai întărita pe stăpân contra ta. Deci, nu face aceasta, ci încă mulţămeşte-i, ca astfeliu prin acestea să se împrăştie dela tine norul tristeţei. Zi şi tu ca acel fericit: „Domnul a dat, Domnul a luat" (Iob. 1, 21). Gândeşte-te, câţi, poate mulţămind lui Dumnezeu mai mult decât tine, n'au avut nici copii, şi nici părinţi nu s'au numit. «Nici eu, zici tu, n'aşi fi voit, căci mai bine ar fi fost să nu fi încercat aceasta, decât să cad după ce odată am gustat din plăcere». Nu! mă rog, nu grăi de acestea; nu întărità pe stăpânul asupra ta; ci pentru câte ai primit, mulţămeşte-i, iară pentru cele ce nu le-ai avut până la sfârşit, slăveşte-l. Nici Iob n'a zis că «mai bine ar fi fost dacă nu luam», fiindcă această vorbă este a unui nerecunoscătoriu, ci încă mulţămeà şi pentru acelea, zicând: „Domnul a dat", iară pentru acestea binecuvântà pre Dumnezeu, zicând: „Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvântat în veci". Ba încă şi femeii lui i-a închis gura, justificându-se şi zicând către dânsa acele minunate cuvinte: „Dacă am primit cele bune dela Domnul, cele rele să nu le răbdăm" (Iob 2, 10)? De şi după aceasta ispita lui a devenit şi mai grozavă, totuşi el nici aşà nu s'a împuţinat, ci încă cu acelaşi curaj le-a suferit, mulţămind lui Dumnezeu.

Aceasta fă şi tu. Gândeşte-te în sine-ţi că nu un om ţi l'a luat, ci Dumnezeu. Dumnezeu care l'a făcut, care se îngrijăşte de tine mai mult decât oricine, care-ţi cunoaşte interesul, iară nu duşmanul sau prigonitorul tău. Gândeşte-te apoi câţi copii trăind n'au făcut poate de nesuferit vieaţa părinţilor lor. «Dară pe cei buni

și voinici nu-i vezi»? zici tu. Da! îi văd și pe aceștiia, însă cele ale fiului tău sunt mai sigure decât ale acestora. Dacă poate și progresează acum, totuși cele ale sfârșitului lor sunt nesigure, pe când pentru fiul tău cel răposat nu te mai temi, nu tremuri de frică să nu pătească ceva, sau să nu-i se întâmple vre o prefacere sau vr'o schimbare.

Acestea cugetă-le și pentru femeia bună și gospodină, și pentru toate mulțămește lui Dumnereŭ. Chiar femeia, zic, de ai pierdut-o, slăvește-l. Poate că Dumnezeu a voit a te duce la înfrânare, poate că te cheamă la lupte mai mari, poate că a voit să te slobozască din legături, Dacă astfeliu vom filosofà, vom câștigă și veseliea cea prezentă, și ne vom învrednicì și cununilor viitoare. Cărora fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XLII

„Omul cel dintâi din pământ, pământesc; omul cel de al doilea, Domnul din ceriu". (Cap. 15, 47).

Fiindcă a fost spus că omul cel dintâi este sufletesc (psihic), iară cel de al doilea duhovnicesc, iată că aici pune și o altă deosebire, numindu-i pământesc și ceresc. Intâiea deosebire erà asupra vieței prezente și viitoare, iară cea de acum este asupra vieței celei de înainte de char, și celei de după char. De altfeliu a pus deosebirea aceasta la un loc foarte bun, zicând cele de mai sus. Ca nu cumvà — dupre cum am mai spus — dânșii încurajându-se în învierea trupurilor, să neglijeze de vieața lor, iată că și prin această expresiune el îi face ageri și sprinteni la luptă, și-i îndeamnă spre fapta bună, zicând: „Omul cel dintâi din pământ, pământesc; omul cel de al doilea, Domnul din ceriu", totul numind „om", și pe unul numindu-l sau atribuindu-i denumirea dela ceia ce este mai bun, iară pe altul dela ceia ce este mai rău.

„In ce chip cel pământesc, așà și cei pământești“ (Vers. 48), adecă așà se pierd și se sfârșesc. „Și în ce chip cel ceresc, așà și cei cerești“, adecă astfeliu remân nemuritori, și strălucind. «Dară ce? zici tu; nu și acesta (Domnul din ceriu) a murit»? A murit, de sigur, însă prin aceasta cu nimic n'a fost vătămat, ci încă și moartea a surpat-o. Ai văzut cum și de aici a dovedit dogma despre învierea trupurilor? «Căci având, zice, începutul și capul, să nu te îndoiești de loc despre întregul trup». Afară de aceasta el mai dă prin acestea și sfătuiri pentru o vieață mai bună, punând exemple despre o adevărată vieață înaltă și filosofică, iară nu ca a celui pământesc, și amânduror acestor vieți punându-le începutul lor, adecă pe Adam, începutul celei dintâi, și pe Christos începutul celei de a doua. De aceia nici n'a zis el cum s'ar întâmplà „din pământ“ ci a mai adaos „pământesc“, adecă tâmp, josnic, alipit de cele prezente; și iarăși când vorbește de Christos, zice cu totul din contra: „Domnul din ceriuri“. Iară dacă zic unii că de aceia Domnul n'a avut trup, fiindcă apostolul a spus aici „din ceruri“, sunt deajuns și cele vorbite mai înainte spre a li închide gurile, dară cu toate acestea nimic nu ne împiedică de a li închide și de astă dată.

Așà dară ce va să zică „Domnul din ceriuri“? Oare vorbește aici apostolul de natura lui Christos, sau că ne arată vieața cea mai înaltă și mai bună? Nu mai încape nici-o vorbă că despre vieața cea mai bună. De aceia și adaoge: „Precum am purtat chipul celui pământesc“,— adecă precum am făcut cele mârșave și rele — „să purtăm și chipul celui ceresc“, adecă, să facem cele bune. Afară de aceasta eu te-ași întrebà cu plăcere: oare despre natură sunt zise expresiunile: „cel din pământ, pământesc“ și Domnul din ceriuri“? «Da! zici». Dară ce? Oare Adam a fost numai pământesc, sau că poate a avut cu el și o altă esență în afinitate cu cei de sus și cu puterile cele netrupești, pe care scriptura o numește suflet și duh? Nu mai încape vorbă că și pe aceasta a avut-o. Prin urmare, nici Domnul n'a fost numai din ceriuri, deși se spune că „din ceriuri“, ci și trup a avut.

Ceia ce el spune, aceasta însamnă: „Precum am purtat icoana (chipul) celui pământesc“ — adecă faptele cele răle — să purtăm și icoana (chipul) celui ceresc“, adecă să avem vieața celor din ceriuri. Dară dacă vorba ar li fost de natură, apoi nu eră nevoie de rugăminte, de sfătuire și de îndemnare; — așà că și de aici se învederează că ceia ce el spune este cu privire la vieață. De aceia și vorba el o introduce în mod sfătuitoriu, și numește faptul icoană sau chip, prin aceasta iarăși învederând că el vorbește aici de fapte și nici cât de natură. Că de aceia am devenit pământești, nu fiindcă din început am fost plăsmuiți din pământ, ci fiindcă am păcătuit. Mai întâi a fost păcatul, și numai după aceia moàrtea, iară poronca lui Dumnezeu: „Pământ ești, și în pământ te vei întoarce“ (Facere 3, 19) atunci a fost pronunțată, când dejà intrase în om păcatul. Nu a fi făcut din pământ face pe cinevà a fi pământesc, fiindcă și Domnul, ca om, a fost din aceiași frământătură, ci a face fapte răle; precum și ceresc este acela, care dă la iveală fapte vrednice de ceriuri.

Și de ce adecă mai este nevoie de a ne trudì ca să arătăm aceasta? In trecerea timpului chiar apostolul ni dezvălește senzul acestui pasaj, zicând astfeliu: „Iară aceasta zic, fraților, că carne și sânge împărăției lui Dumnezeu nu vor moșteni“ (Vers. 50). Ai văzut cum iarăși se explică pe sine, scutindu-ne pe noi de vorbă multă? — ceia ce dealtfeliu în multe locuri face. Sub numire de „carne“ și „sânge“ de aici, el înțelege faptele cele răle, ceia ce și pe aiurea a făcut de multe-ori, precum acolo unde zice: „Voi, însă, nu sunteți în trup“, și iarăși: „cei ce sunt în trup, nu pot plăceà lui Dumnezeu“. Așà că, când el zice: „iară aceasta zic, fraților“, nimic alta nu spune decât că «pentru aceasta v'am spus aceste vorbe, ca să aflați că faptele cele răle nu bagă pe nimeni întru împărăția lui Dumnezeu». După ce a vorbit de înviere, imedieat a introdus vorba de împărăția cerurilor. De aceia a și adaos: „nici stricăciune pre nestricăciune va moșteni“, adecă răutatea nu va moștenì slava aceia și mulțămirea de lucrurile cele nestricăcioase. Dealtfeliu iarăși în multe

iocuri el a numit răutatea cu această denumire, zicând: „Cel ce samănă în trupul său, din trup va săcerà stricăciune“ (Gal. 6, 8). Dară dacă el ar fi vorbit de trup, şi nu de faptele cele-răle, n'ar fi spus de stricăciune, fiindcă nicăiri nu numeşte trupul stricăciune, căci nici nu este stricăciune, ci stricăcios, adecă putând a se strica. De aceia vorbind puţin mai departe de acest lucru, nu-l numeşte stricăciune, ci „stricăcios“ zicând: „Că se cade stricăciosului acestuia să se îmbrace întru nestricăciune“.

Apoi fiindcă şi-a complectat sfătuirea sa cu privire la vieaţă, amestecând într'una ipoteze lângă ipoteze — ceia ce face pururea — la urmă trece iarăşi cu vorba la învierea trupurilor, zicând astfeliu: „Iată, taină vouă zic“ (Vers 51). Voieşte a li vorbì de cevà înfricoşat şi negrăit, pe care n'o ştiu toţi, ceia ce dealtfeliu arată şi marea cinste ce aveà către dânşii, de a li spune lucruri negrăite. Deci ce este aceasta? „Că nu toţi vom adormì, zice, însă toţi ne vom schimbà“. Ceia ce el spune aici, aceasta înseamnă: «nu toţi vom murì, însă toţi ne vom preface, chiar şi cei ce încă n'au murit, fiindcă muritori sunt şi aceia. Deci, fiindcă mori, zice, să nu te temi că nu vei învià. «Sunt uniia, zice, sunt unia cari nu vor murì, şi cu toate acestea nu e deajuns la acea înviere ca ii să fie vii; ci trebuie ca şi acele trupuri ce n'au murit să se schimbe, şi să ajungă în nestricăciune».

„Intr'o cirtă, întru clipeala ochiului, întru trâmbiţa cea deapoi“ (Vers. 52). După ce li-a vorbit multe despre înviere, la urmă li arată în timp potrivit şi ceia ce este mult mai paradox. «Nu numai aceasta este minunat, zice, că trupurile vor putrezì mai întâi, şi numai după aceia vor învieà, nu numai că cele învieate din cele putrede vor fi cu mult mai bune decât înainte, nu numai că vor trece la o mai bună stare, şi nu numai că fiecare se va bucurà de al său, şi nimeni de al altuia, ci încă că atâtea şi atâtea fapte, care covârşesc orice judecată şi minte, se vor petrece într'o cirtă, adecă într'un timp de un minut». Iară mai departe o învederează aceasta, zicând: „în clipeala ochiului“, adecă cât ai închide genele ochiului.

Apoi, fiindcă a spus cevà mare şi plin de uimire, că adecă atâtea şi astfeliu de lucruri mari se vor petrece atât de răpede, adaoge ca dovadă ceia ce este vrednic de credinţă, zicând: „Că va trâmbiţà, şi morţii se vor sculà nestricaţi, şi noi ne vom schimbà“. Espresiunea „noi“ este zisă nu de dânsul, ci pentru cei ce se vor află atunci în vieaţă.

„Că se cade stricăciosului acestuia să se îmbrace întru nestricăciune şi muritorului acestuia să se îmbrace întru nemurire“ (Vers. 53). Ca nu cumvà auzind cinevà că trupul (carnea) şi sângele împărăţiea lui Dumnezeu nu vor moşteni, să'şi închipue că trupurile nu vor învieà, a adaos că: „Se cade stricăciosului acestuia să se îmbrace întru nestricăciune, şi muritorului acestuia să se îmbrace întru nemurire“. Deci, trupul este stricăcios şi muritoriu, aşà că rămâne, căci el este care se îmbracă, pe când germenile morţii şi stricăciunea (θνητότης καὶ ἡ φθορὰ) dispar, iară nemurirea şi nestricăciunea rămân cu el. Deci, nu te îndoì că va vieţuì în înfinit, când auzi că devine nestricăcios. „Iară când se va îmbrăcà stricăciosul acesta întru nestricăciune, şi muritoriul acesta se va îmbrăcà întru nemurire, atunci va fi cuvântul cel ce este scris: înghiţitu-s'a moartea întru biruinţă“ (Vers. 54). Fiindcă a spus lucruri mari şi negrăite, el iarăşi le adevereşte cu prorociea care spune: „înghiţitu-s'a moartea întru biruinţă“, adecă până în sfârşit, aşà că n'a mai rămas nici urmă din ea, nici nădejde de întoarcere, de oare ce nestricăciunea a consumat în totul pe stricăciune.

„Unde îţi este moarte boldul tău? Unde îţi este iadule biruinţa ta“[1]) (Vers. 55)? Ai văzut suflet voinic? Căci sărbătorind biruinţa morţii, şi devenind entuziasmat de faptul petrecut, şi văzând ca dejà întâmplate cele viitoare, saltă în sus de bucurie, şi călcând moartea cea căzută la pământ, îi strigă pare-că cu glas mare

[1]). *Notă.* In ediţiunea Sf. Chrisostom acest pasaj este ca aici, iară nu ca în ediţiunea noastră, unde partea întâi — *unde-ţi este moarte boldul tău* — se găseste la finea pasajului 54.

la ureche, zicând: „Unde îți este moarte boldul? Unde îți este iadule biruința“? «Te-ai dus, zice, te ai prăpădit, ai dispărut cu totul, și degeaba ai mai făcut toate cele de dinainte». Căci nu numai că i-a luat armele ce le avea, nu numai că a biruit-o, ci încă a și nimicit-o, și a adus-o la aceia, că nu mai însamnă nimic.

„Iară boldul morții păcatul este, iară puterea păcatului este legea“ (Vers. 56). Ai văzut că vorba lui este de moartea trupească? Prin urmare și de învierea trupească. Că dacă trupurile nu înviează, cum s'a înghițit moartea? Și nu numai aceasta, ci și cum legea este puterea păcatului? Cum că păcatul este boldul morții, și chiar mai grozav decât dânsa, și că are în sine puterea, aceasta este învederat; dară cum legea este puterea păcatului? Căci fără lege păcatul era slab, săvârșit de om, însă neputând a fi atât de tare pedepsit. Răul de sigur că era, însă nu se arătà atât de lămurit, — așà că legea nu puțin a contribuit în a cunoaște mai mult încă păcatul, și în a întinde și pedeapsa mai mult. Iară dacă legea ar fi voit să-l împiedece, mai grozav încă l'ar fi făcut, căci doară greșala nu este a doctorului, ci a celui ce întrebuințază rău doctoriea. Și venirea lui Christos încă mai mult a îngreueat pe Iudei, dară pentru aceasta noi nu învinovățim venirea lui, ci încă mai mult o admirăm, iară pe aceia îi urîm mai mult, ca fiind vătămați din faptul din care ar fi trebuit să se folosască. Cum că nu legea a împuternicit păcatul, ne-a dovedit-o Christos, care a împlinit toate ale legei, și a fost fără păcat.

Dară tu te gândește, cum și de aici se adeverește învierea. Că dacă a păcătui este cauza morții, iară Christos venind, a dezlegat păcatul, și pre noi ne-a izbăvit de dânsul prin botez, și că împreună cu păcatul a încetat și legea, — de ce te mai îndoiești la urmă despre înviere? Cum și de unde va mai aveà putere moartea de a stăpâni? Dela lege? Dară aceasta a fost desființată. Dela păcat? Dară și păcatul a fost desființat.

„Iară lui Dumnezeu, mulțămită celuia ce ne-a dat nouă biruința, prin Domnul nostru Iisus Christos“ (Vers, 57). Trofeul biruinței el singur l'a luat, iară pe noi ne-a învednicit a ne bucurà de cununile acelei biruinți, și aceasta nu din datorie, ci numai din filantropiea lui.

—

„Drept aceia, iubiţii mei fraţi, fiţi tari, neclătiţi“ (Vers. 58). Aşà dară cu drept cuvânt, şi la timp vine cu această sfătuire, fiindcă nimic nu clatină pe cinevà în credinţă, ca a crede că în zădar se trudeşte, şi fără scop. „Sporind întru lucrul Domnului pururea“, adecă în vieaţa cea curată. Şi n'a zis «lucrând binele», ci „sporind“, adecă să-l facem cu prisosinţă, şi să trecem pe deasupra tuturor primejdiilor. „Ştiind că şi osteneala noastră nu este deşartă întru Domnul“. Ce spui? Iarăşi osteneală? Dară având cu sine cununi şi pentru ceriuri. Osteneala cea de dinainte, adică aceia de după pierderea raiului, erà osânda celor păcătuiţi, pe când cea de acum este pricina cununilor viitoare. Încât nici nu mai este osteneală, dacă ne bucurăm de ajutoriul cel mare a lui Dumnezeu, — pentru care a şi adaos: „întru Domnul“. Osteneala de dinainte erà ca să fim pedepsiţi, iară aceasta de acum, ca să ne învrednicim de bunurile viitoare.

[1]) Deci, iubiţilor, să nu dormităm, căci nu va puteà cel leneş să câştige împărăţiea lui Dumnezeu, nici cei ce se dezmieardă şi se desfătează în plăceri. Plăcut lucru este de a vedeà pe acei ce-şi chinuesc trupul, îl strâmptorează, şi sufăr mii de năcazuri, fiindcă aceştiia se vor învrednicì de acele bunuri. Sau nu vedeţi poate ce depărtare este dela ceriu până la pământ, şi ce feliu de războiu avem a purtà, cum omul este aplecat spre păcat, cum păcatul lesne ne îngrădeşte, şi câte curse sunt la mijloc? Deci, de ce să tragem după noi atâtea griji, afară de cele naturale, şi să ni aducem prin aceasta mai multe ostenele şi năcazuri, şi mai mare să ni facem sarcina? Nu ajunge oare de a ne îngrijì numai de pântece, de haine şi de case? Nu ajunge grija celor trebuitoare? — deşi chiar şi de acestea ne-a oprit Christos, zicând: „Nu vă îngrijiţi cu sufletul vostru ce veţi mâncà, şi ce veţi beà, nici cu trupul vostru cu ce vă veţi îmbrăcà“ (Math. 6, 25). Deci, dacă nu trebuie

[1]) *Partea morală.* Noi trebuie a ne îngrijì de vieaţa noastră aici, căci acolo cu nimic nu ne vom puteà folosi, nici dela prieteni, nici dela rudenii, chiar de ar fi cât de mari pe lângă Dumnezeu. *(Veron).*

a ne îngriji nici chiar de hrana trebuitoare, și de haine, nici de ziua de mâine, apoi cei ce introduc în trebuințele lor zilnice atâtea mâncări, prin cari singuri se îngroapă în pământ, cum vor puteà să se ridice la ceriuri? N'ai auzit pe Pavel zicând: „Nimeni ostaș fiind se amestecă cu lucruri lumești“ (II. Timoth. 2, 4) iară noi ne desfatăm, ne îmbuibăm cu mâncările, și ne îmbătăm; pentru lucrurile lumești ne muncim și ne trudim, iară pentru cele cerești ne moleșim. Nu știți, că cele făgăduite sunt deasupra omului, adecă în ceriu? Apoi nouă nu ni este cu putință ca să ne ridicăm nici chiar până la bolta ceriului, pășind așà de jos pe pământ, fiindcă nu trăim dupre cum se cade omului a trăì, ci am devenit mai răi chiar decât animalele. Nu știți la ce judecată vom stà? Nu vă gândiți că vom da sama și de vorbe și de gânduri?— și noi nu ne îngrijim nici măcar de fapte. „Că tot cela ce caută la femeie spre a o poftì pre ea, iată a preacurvit cu dânsa întru inima sa“ (Math. 5, 28), zice. Și cu toate aceste deși vor da samă și de o privire zădarnică, totuși mulți nu se dau în laturi nici chiar de a se afundà în adâncul păcatului. Cel ce va zice fratelui său, «nebune», va cădeà în gheena, iară noi nu ne dăm în laturi de a ne necinstì cu mii de lucruri necinstite, și a ni face rău în diferite moduri. Cel ce iubește pe cel ce-l iubește, nu are nimic mai mult decât păgânul, pe când noi chiar îi pizmuim pre cei ce ne iubesc.

Deci, de ce iertare ne vom învrednicì, când poroncindu-ni-se de a covârșì chiar luptele cele vechi, noi dăm la iveală purtarea noastră ca mai pre jos de acea măsură? Ce cuvânt ne va scăpà? Cine va stà de față și ni va ajutà fiind noi pedepsiți? Nu va fi nimeni, ci cu toții vom suspinà, vom plânge, vom scrîșnì cu dinții, și munciți și chinuiți fiind, vom fi târiți în întunerecul cel mai dinafară, la acele dureri nesfârșite, la acele pedepse grozave.

De aceia vă rog, și chiar cad cu rugăciune la picioarele voastre, ca pe cât timp avem vieață, să ne umilim dupre cele grăite nouă de apostol, să ne întoarcem pe calea cea dreaptă, să ne facem mai buni, ca nu cumvà să suferim acolo când ne vom duce, ca și bogatul cel din evanghelie. Chiar de ai aveà acolo tată, sau fiu, sau prieten, sau pe ori cine care ar aveà îndrăzneală înaintea

lui Dumnezeu, totuşi nimeni nu te va puteà scăpà din acele chinuri, fiind predat lor prin înseşi faptele tale. Astfeliu este acel tribunal înfricoşat; acolo se osândeşte cineva numai prin faptele sale, şi altfeliu a scăpà de acolo nu e cu putinţă. Şi acestea le spun, nu ca să vă supăr, nici să vă aduc în deznădăjduire, ci ca nu cumvà nutrindu-ne cu speranţe deşarte, şi încurajându-ne în cutare, sau în cutare, să neglijăm de faptele bune. Dacă noi ne vom lenevì, nu dreptul, nici prorocul, nici apostolul, dară nimeni nu ni va stà în ajutoriu, — iară dacă ne vom ostenì, având în apărare înseşi faptele noastre, atunci cu îndrăzneală ne vom prezentà înaintea dreptului judecătoriu. şi ne vom învrednicì de bunurile făgăduite celor ce iubesc pe Dumnezeu. Cărora, fie ca cu toţii să ne învrednicim prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl, şi cu Sfîntul şi bunul, şi de vieaţă datătoriul Duh, se cade slava acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XLIII

„Iară pentru milosteniea care este pentru sfinţi, precum am rânduit bisericilor Galatiei, aşà şi voi să faceţi“ (Cap. 16, 1).

Complectând vorba despre dogme, şi urmând a trece la partea morală, lăsând toate celelalte la o parte, el păşeşte deodată la principalul tuturor bunurilor, făcând vorbă de eleimosină. Şi nu se întinde asupra întregei părţi morale, ci vorbind numai de aceasta, el conteneşte, deşi nicăiri n'a făcut aşà, ci in toate celelalte epistole, pe la sfârşit, el vorbeşte şi despre eleimosină, şi despre prudenţă, şi despre blândeţă, şi despre îndelunga răbdare, şi în fine despre toate celelalte. De ce oare aici el pune în mişcare numai partea aceasta în locul întregei părţi morale? Findcă şi cele vorbite mai înainte, cele mai multe erau chestiuni morale, prin care de pildă a pedepsit pe acel curvariu, prin care a cuminţit pre cei ce se judecau de cei de afară, prin care a înfricoşat pre cei ce se îmbuibau cu mâncările şi cu beţiile, prin care a condamnat pre cei ce se împotriveau, pre cei ce iubeau

cearta, pre cei ce iubeau stăpâniile şi întâietatea, prin care a predat acelei osânde nespusă pre cei ce se apropieau cu nevrednicie de sfintele taine, prin care a discutat despre dragoste.

De aceia tocmai el aminteşte aici numai despre eleimosină, ceia ce îl şi interesà mai mult pe dânsul de astă dată. Şi priveşte înţelepciunea. Când i-a convins despre înviere şi i-a făcut mai binevoitori, atunci vine şi li vorbeşte de eleimosină, — deşi dealtmintrelea el a mai vorbit de asemenea lucruri şi în capitolele de dinainte, când de pildă li zicea: „Dacă am semănat noi vouă cele duhovniceşti, au mare lucru este de vom săcerà noi ale voastre cele trupeşti"? şi „Cine sădeşte vie, şi din roada ei nu mănâncă"? Dară fiindcă ştieà măreţiea acestei virtuţi, el nu se lasă de a o aminti din nou şi la finea epistolei. Expresiunea întrebuinţată de dânsul aici nu mai este ἐλεημοσύνη, ci λογία, prin care el numeşte strângerea, sau adunarea ofrandelor, făcând prin aceasta lucrul mai uşor de primit chiar din capul locului, căci când se strâng sau se adună ofrande din toate şi dela toţi, poronca devine mai uşoară pentru fiecare.

Vorbind, deci, despre această strângere de ofrande, nu deodată a spus: «fiecare din voi să pue la sine strângând ce se va îndurà» deşi aceasta erà urmarea firească, ci spunând mai întâi „precum am rânduit bisericelor Galatiei", la urmă adaoge şi de strângerea ofrandelor prin bisericile lor, aţiţându-li prin această povestire zelul de a imità pre cei de prin alte locuri, şi trecând faptul ca o povestire, ceia ce a făcut şi cu Romanii sriindu-li. Căci şi acelora hotărându-se a li istorisi despre călătoriea sa la Ierusalim, astfeliu îşi introduce vorba, zicând: „Iară acum merg la Ierusalim slujind sfinţilor; că bine a voit Macedoniea şi Achaia a face o împărtăşire oarecare la săracii sfinţilor cari sunt în Ierusalim" (Rom. 15, 25. 26). Pe aceia îi îndeamnă la lucru prin Macedoneni şi Corintheni, pe când pe aceştiia prin Galateni. „Precum am rânduit, zice, bisericelor Galatiei, aşà şi voi să faceţi", fiindcă li ar fi fost ruşine ca să fie mai pre jos de Galateni. Şi n'a zis: «am stătuit, am în-

demnat», ci „am rânduit“, ceia ce este mai cu putere. Şi nu aduce de exemplu o cetate, sau două şi trei, ci întreaga naţiune, ceia ce face şi acolo unde vorbeşte de dogme, zicând: „Precum şi în toate bisericele sfinţilor“. Dacă aceasta are putere în credinţa dogmelor, apoi cu atât mai mult în imitarea faptelor.

Deci, ce-ai orânduit? spune-mi. „Într'una din Sâmbete“, zice, adecă Duminecă, „fiecare din voi să puie la sine, strângând ce se va îndurà“. Priveşte cum el îi îndeamnă şi prin timpul pe care îl arată, fiindcă ziua arătată de dânsul erà deajuns prin sine însăşi pentru strângerea ofrandelor. «Aduceţi-vă aminte, zice, de ce bunuri v'aţi învrednicit în această zi, căci bunurile cele nepovestite, rădăcina şi începutul vieţei noastre, în această zi s'au aşezat». Şi nu numai prin aceasta ziua de Duminică erà potrivită spre a-i aţâţà în fapte filantropice, ci şi pentrucă se găseau liberi şi liniştiţi de orice năcazuri. Căci un suflet scăpat de ostenele, devine mai îndămnatec şi mai uşor de a milui. Pe lângă acestea apoi, şi porunca bisericei de a se împărtăşi în această zi cu sfintele, înfricoşatele şi nemuritoarele taine, multă bunăvoinţă însuflă creştinului spre eleimosină.

În această zi, deci „fiecare din voi„ — şi nu cutare, sau cutare, ci fiecare, adecă, chiar sărac, sau bogat, chiar femeie, sau bărbat, rob, sau slobod, „Să puie la sine, strângând ce se va îndurà“. N'a zis «să se aducă în biserică» ca nu cumvà să se ruşineze pentru micimea sumei adunate, ci sporind câte puţin prin adaosuri ofrandele «să mi le arătaţi când voiu venì eu, zice. Acum, fie-care să pună la sine, şi casa ta fă-ţi-o biserică, lada fă-ţi-o gazofilachiu (cutia de ofrande din biserică). Fă-te păzitoriu al banilor sfinţi, şi iconom de sine singur chirotonisit (αὐτοχειροτόνητος) al săracilor. Filantropica îţi dă această preoţie». Dealtfeliu gazofilachiul de prin biserici este şi astăzi simbol al filantropiei, simbol al eleimosinei, însă rămâne doară ca simbol, căci fapta nu este de loc. Şi ştiu că mulţi din cei ce stau în această adunare ne vor învinovăţi iarăşi, când discutăm de acestea, zicând: «Nu devenì greoiu cu noi, nu devenì de nesuferit celor ce te ascultă; lasă lucrurile la libera voinţă a cuivà, dă-ţi numai părerea auditorilor, căci dupre cum faci acum,

ne rușinezi, și ne faci a ne înroși de rușine». Insă eu nu primesc astfeliu de vorbe, căci nici Pavel nu se rușinà, vorbind într'una de acestea, și grăind cuvinte de cerșitori. Dacă ți-ași zice «dă-mi mie, sau adă în casa mea», poate că cele vorbite ar fi de rușine, și mai dreptul vorbind, nici atunci n'ar fi de rușine, că „cei ce slujăsc altariului, din altariu se împărtășesc" zice, — dară poate că ar fi drept a mă certà cinevà, ca unul ce am făcut vorbă de mine, acum însă eu fac rugăminte pentru cei nevoiași și săraci, și încă nu atâta pentru cei săraci, cât pentru voi cei cari dați. De aceia sunt cu curaj. Căci ce rușine poate fi de a spune: «dă hrana celui flămând, îmbracă pe cel ce umblă pe drumuri gol, primește în casa ta pe cel străin? Stăpânul tău nu se rușinează a spune acestea: „Flămând am fost și nu-mi ați dat să mănânc" (Math. 25, 42), el care n'are lipsă de nimic, și eu să mă rușinez și să mă lenevesc? Nici de cât! O astfeliu de rușine este din viclenie drăcească.

Deci, nu mă voiu rușinà, ci încă cu curaj voiu zice cu voce și mai puternică: dați celor săraci. Dară dacă poate are cinevà de arătat și de mustrat, că zicându-vă acestea vă atragem spre noi, și sub pretext de săraci, noi înși-ne câștigăm, apoi acestea sunt vrednice nu numai de rușine, ci chiar și de mii de trăsnete, și cei ce fac de acestea nu sunt vrednici nici de a trăì. Dară dacă cu charul lui Dumnezeu noi nu vă supărăm cu nimic pentru noi, ci v'am propoveduit evangheliea fără nici-o cheltuieală, neobosându-ne de loc, dupre cum se obosà Pavel, și mulțămindu-ne cu cele ale noastre, apoi atunci vă vom zice cu tot curajul: *dați celor săraci!* Și nu voiu încetà zicând acestea; iară nedând, eu voiu fi cel mai grozav acuzatoriu al celor ce nu dau. Căci dacă ași fi general, și ași aveà ostași, nu m'ași rușinà de a cere hrană pentru dânșii.

Eu iubesc foarte mântuirea voastră. Și pentru ca vorba să ne fie mai rodoasă, și cu mai multă putere, vom luà pe Pavel de ajutătoriu, și cu dânsul vom stà de vorbă, zicând: „Fiecare din voi să pue la sine, strângând ce se va îndurà". Dară tu gândește-te și de aici la vorba lui nesupărătoare, căci n'a zis: «atâta, sau atâta», ci „ce se va îndurà", fie mult, fie

puţin; şi n'a zis: «ce va câştigà», ci „ce se va îndurà“, arătând că căpătuirea sau aprovizionarea aceasta este dela Dumnezeu. Şi nu numai prin aceasta el îşi face îndemnarea şi sfatul mai uşor de primit, ci şi prin aceia că nu poronceşte de a strânge şi a depune toate ofrandele într'un anumit timp, căci a se strânge câte puţin, atât slujba cât şi obosala erau nesimţite. De aceia nici nu poronceşte deodată de a aduce la mijloc cele adunate, ci le îngăduie un termen lung, punând şi cauza pentru ce: „ca nu, dacă voiu venì, atunci să se facă strânsoarea“, zice; adecă «ca nu cumvà în timpul subscrierei acelor ofrande, să vă vedeţi siliţi de a le strânge». Dară şi prin aceasta nu puţin iarăşi îi aţiţă la lucru, căci aşteptarea lui Pavel îi făcea mai dispuşi la treabă.

„Iară după ce voiu venì, pre care veţi socotì, pre aceia cu cărţi (epistole) îi vom trimite să ducă darul vostru la Ierusalim“ (Vers. 3). N'a zis: «cutare sau cutare», ci „pre carii îi veţi socotì“, adecă «pre carii îi veţi alege voi», ca astfeliu să facă fără nici o bănueală slujba aceasta. De aceia lasă alegerea celor ce vor duce ofrandele la hotărîrea şi votul lor. «Nu trebuie să se spună, zice, că contribuţiea aceasta s'a făcut de voi, însă dreptul de a alege pre cei ce vor duce acolo banii, nu ar fi al vostru».

Apoi ca să nu se pară că el se trage la oparte în această chestiune, vorbeşte de scrisori, zicând: „pre carii veţi socoti, pre aceia cu cărţi îi vom trimite“, ca şi cum pare că ar zice: «Şi eu voiu fi împreună cu dânşii, voiu fi părtaş acestei slujbe, prin scrisorile ce le voiu da». Şi n'a zis «voiu trimite pe aceia ca să ducă eleimosina voastră» ci „ca să ducă darul vostru“, ca astfeliu să-i arate ca făcând lucruri mari şi ca pe cei ce singuri au câştigat. Aiurea el numeşte faptul şi *binecuvântare* şi *împărtăşire,* pe deoparte ca să nu devină mai leneşi, iară pe dealtă ca să nu se îngâmfe; nicăiri însă n'a numit aceasta milostenie sau eleimosină.

„Şi de va fi cu cuviinţă să merg şi eu, cu mine vor merge“ (Vers. 4). Prin acestea iarăşi îi îndeamnă la dărnicie, căci parecă li-ar zice: «Dacă ceia ce veţi strânge va fi atât de mult, în cât să fie nevoe

și de prezența mea, nici atunci nu mă voiu da în laturi». Deodată însă ei n'a vestit aceasta, nici n'a zis: «fiindcă am a veni acolo, eu singur voiu duce ofrandele», de oarece dacă spunea așà dela început, n'ar fi avut vorba atâta putere, pe când adăogând aceasta la urmă, este la timp potrivit. De aceia tocmai n'a făgăduit dela început, dară nici n'a tăcut de tot, și numai după ce spune că „îi voiu trimite" vine și spune că se va duce și el de va fi nevoe. Și aici tot pe dânșii îi face stăpâni de a hotărî, căci zicând: „Și de va fi cu cuviință să merg și eu", aceasta atârnà de dânșii, ca adecă să strângă atât de multe ofrande, în cât să fie nevoe de a stărui și de dânsul ca să se ducă la Ierusalim.

„Și voiu veni la voi, când voiu trece Macedoniea (că prin Macedoniea voiu trece") (Vers. 5). Și mai sus a spus aceasta, însă atunci cu mânie—fiindcă a adăogat: „voiu cunoaște nu cuvântul celor ce s'au semețit, ci puterea", — pe când aici mai cu blândeță, ca astfeliu să-i și dorească venirea. După aceia ca să nu zică: «Dară ce? Inaintea noastră tu preferi pe Macedoneni»?— iată că n'a spus «când mă voiu duce la Macedoniea» ci „când voiu trece Macedoniea".

„Că prin Macedoniea voiu să trec. Și la voi de se va întâmplà, mă voiu zăbovi, sau voiu și iernà" (Vers. 6). «Nu voesc, zice, de a trece pe lângă voi, ci de a remâneà și a petrece un timp la voi». Când el li-a trimis această epistolă, erà în Efes, și în timp de iarnă. Deci li spune, că «voiu remâneà până la sărbătoarea Cincizăcimei în Efes, iară după aceasta voiu plecà spre Macedoniea, pe care trecând-o voiu ajunge la voi în vară, și poate că voiu face și Iarna la voi». Și de ce oare a zis: „de se va întâmplà" și n'a spus hotărîtoriu? Fiindcă nu pe toate le prevedeà Pavel, și potrivit împrejurărilor. De aceia nici nu spune hotărîtoriu, ca astfeliu dacă nu s'ar întâmplà, să aibă refugiu la aceia că a spus lucrul în mod nehotărît, lăsându-se la puterea Duhului, unde ar voi să-l conducă, iară nici cât unde el poate doreà, ceia ce spune și în a II-a epistolă, justificându-se de întârziere, și zicând: „Sau cele ce sfătuesc, trupește le sfătuesc, ca să fie la mine ce este așà, așà, și ce nu, nu".

„Ca voi să mă petreceţi ori încotro voiu merge“. Şi aceste vorbe sunt zise din marea lui dragoste către dânşii. „Că nu voesc să nu vă văd pre voi acum în treacăt; ci am nădejde câtăva vreme să mă zăbovesc la voi, de va îngădui Domnul“ (Vers. 7). Acestea le zicea, pedeoparte arătând dragostea ce aveà către dânşii, iară pe dealta înfricoşându-i pre cei păcătoşi, nu într'un mod ascuns, ci pe faţă şi sub forma prieteniei.

„Şi voiu remâneà în Efes până la sărbătoarea a Cincizăci de zile“ Vers. 8). Toate i spune lor în amănunţime, vorbindu-li ca unor prieteni; căci a li spune cauza pentru care n'a venit încă, sau pentru ce va venì, şi unde petrece el acum, aceasta e dovada prieteniei.

„Că mi s'a deschis mie uşă mare şi spre folos, şi protivnicii sunt mulţi“ (Vers. 9). Şi dacă este mare, cum de sunt protivnici? Tocmai de aceia sunt protivnici, fiindcă şi credinţa este mare, şi dacă credinţa este mare, apoi mare şi largă este şi intrarea. Dară ce însamnă „uşă mare“? ~~Adecă, mulţi sunt cei~~ ce sunt pregătiţi a primì credinţa, mulţi sunt gata a se apropieà şi a se întoarce dela rătăcire; întrarea îmi este largă, fiindcă cugetele celor ce se apropie sunt pregătite şi înălţate spre supunerea credinţei. De aceia şi diavolul suflà cu putere mare, de vreme ce vedeà pre mulţi fugind dela dânsul. Deci, pentru aceste două cauze el trebuià a remâneà încă în Efes, fiindcă pretutindeni lucrul evangheliei se săvârşà cu putere, şi înverzà pe fiecare zi. Şi dacă erau mulţi cari pizmueau, apoi şi acesta erà un semn învederat de propăşirea evangheliei. Căci nici odată nu se sălbătăceşte atâta demonul cel viclean, ca atunci când i se răpesc multe din vasele sale, adecă mulţi de ai lui.

[1]) Deci, iubiţilor, şi noi când voim a face cevà măreţ

---

[1]) *Partea morala.* Nu trebuie a ne minunà când vedem pre cei ce trăesc în fapte bune că nu izbutesc, având privirea aţintită spre resplata viitoare. Şi că cei ce au venituri, cum şi toţi ceilalţi trebuie a da în milostenii a zecea parte din ceia ce vînd şi cumpără, iară cele strânse din procente sau camătă, sau din dajdiea ostăşască, nu sunt primite de evseviea creştină. *(Veron).*

şi nobil, să nu ne gândim numai la osteneala ce-o vom aveà, ci şi la câştigul ce-l vom trage de acolo. Priveşte şi pe Pavel, că nu de aceasta se teme, şi se dă în laturi, că sunt mulţi protivnici, ci tocmai fiindcă uşă erà mare şi largă, apoi el de aceia sta pe loc şi aşteptà. Căci — dupre cum am mai spus — acesta erà semn invederat de a fi diavolul învins. Nu cei ce fac fapte mârşave, fie cât de mici, înfurieează acea feară sălbatecă, ci cei ce fac cele bune. Aşà că atunci când vezi vr'un bărbat drept făcând fapte mari, şi suferind mii de răle, tu să nu te minunezi, ci din contra atunci să te minunezi, când diavolul primind multe rane, ar sta liniştit, şi ar primì ranele cu nepăsare. Fiindcă nici atunci când şarpele ar fi într'una înţepat, şi s'ar înfurieà şi râpezì contra celui ce-l înţeapă, încă n'ar trebuie a ne mirà. Căci şi diavolul se răpede contra tuturor mai grozav decât orice şearpe, şi întocmai ca o scorpie scoţindu-şi acul, se ridică în sus.

Dară nu aceasta să vă înfricoşeze pre voi, fiindcă cel ce se întoarce dela războiu în urma biruinţei, de necesitate că-l vei vedeà plin de sânge, şi de multe ori rănit. Deci şi tu când vezi pe cinevà făcând eleimosină şi celelalte mii de bunuri, şi prin aceasta tăind puterea diavolului, — să nu te minunezi la urmă dacă îl vei vedeà căzut în ispite şi primejdii, şi nici să te sperii, fiindcă tocmai de aceia a căzut în ispite, pentru că a lovit cu putere pe diavolul. «Dară, zici tu, cum de i-a îngăduit Dumnezeu una ca aceasta»? Ca mai mult încă acesta să se încununeze, şi diavolul să primească încă mai multe rane. Căci, mare este în adevăr, şi chiar dintre faptele cele mai prielnice, de a miluì, în acelaşi timp şi a stăruì în fapta bună, — însă cu atât mai mare este când chiar pătimind cinevà, el totuşi nu se abate de loc dela aceasta. Un astfeliu de om este în aşà feliu, că ceia ce face, face pentru Dumnezeu.

Încât, iubiţilor, chiar de ne primejduim, sau de am pătimì orice, noi să ne înarmăm cu o mai mare bună voinţă pentru durerile şi ostenelele virtuţei, fiindcă nu este timpul de răsplată aici pe pământ. Prin urmare să nu cerem cununile aici, ca nu cumvà în timpul cununilor să împuţinăm răsplata cuvenită nouă. Dupre cum se întâmplă şi cu meşteşugarii carii lucrând şi hrănindu-se cu hrana lor iau o mai mare plată, pe când cei hrăniţi cu mâncarea celor ce-i plătesc li se va tăià o parte nu mică din plată, tot aşà şi cu sfinţii. Cel ce

a făcut multe fapte bune, şi în acelaşi timp a suferit şi multe răle, va aveà plata întreagă, şi încă mai mult de cât plata întreagă, nu numai pentru bunurile ce a săvârşit, ci şi pentru rălele ce a suferit, — iară cel ce s'a bucurat aici de linişte şi dezmerdări, de sigur că nu va aveà acolo cununi aşà de strălucite. Dumnezeu ni înmagazinează acolo nu numai plata succeselor, ci şi aceà a ispitelor. Şi pentru ca ceia ce spun să o fac şi mai lămurită, fie de pildă doi bogaţi milostivi, cari să deà eleimosină săracilor; după aceia unul remâne bogat şi se bucură de toată îmbelşugarea, pe când celalalt cade în sărăcie, în boale şi nenorociri. Deci, după ce se vor duce acolo amândoi, care dintr'ânşii va luà cununa ceà mai mare? Oare nu este invederat că cel ce a pătimit şi s'a ticăloşit, căci el şi făcând bine, şi pătimind răle n'a suferit nimic omenesc? Nu mai încape nici-o îndoeală, căci acesta este acea statue de diamant, iară acela este sluga cea recunoscătoare. Că dacă noi nu trebuie a face binele pentru speranţa împărăţiei cerurilor, ci pentru că aşà este plăcut lui Dumnezeu,— ceia ce e mai mare decât orice împărăţie — apoi de ce răsplată este vrednic cel ce devine zăbavnic în fapta bună, din cauză că nu ià plata aici?

Deci, să nu ne tulburăm când vedem că cutare bogat, care chemà pe văduve în casa sa şi li dădeà ospeţe într'una, şi-a perdut casa fiind arsă, sau că a pătimit vre-o altă nenorocire, — fiindcă şi pentru aceasta va luà plată. Nici Iob nu erà admirat atâta pentru eleimosină, cât pentru cele ce a pătimit după aceasta. De aceia şi prietenii lui sunt dispreţuiţi de toţi cei ce citesc istoriea lui, şi sunt consideraţi ca nefiind vrednici de vr'un cuvânt, fiindcă căutau răsplata prezentă, şi din acestea apoi contrarieàu într'una pe drept.

Aşà dară să nu căutăm plata aici, ca nu cumvà să devenim săraci şi lipsiţi, căci este cel mai de pe urmă dispreţ când fiind vorba de ceriuri, noi să ne uităm împrejur la cele de aici. Deci, să nu facem aşà, ci ori-cum s'ar desfăşurà cele neaşteptate, noi să ne ţinem strânşi de poroncile lui Dumnezeu. Să dăm ascultare fericitului Pavel, şi să punem prin casele noastre cutii pentru săraci, care să steà în locul unde noi ne rugăm, şi de câte-ori vei întrà să te rogi, pune mai întâi eleimosină în cutie, şi după aceia înalţă-ţi rugăciunea. Şi dupre cum n'ai preferà nici-odată ca să te rogi lui Dumnezeu cu

mâni nespălate, tot așà să nu te rogi fără eleimosină. Eleimosina a fi atârnată la patul tău, nu este mai puțin ca evangheliea ce tu o atârni acolo, căci de vei atârnà evangheliea numai, fără să faci și fapte filantropice, nu te vei folosì atât de mult, — pe când având această cutie, tu ai o armă puternică contra diavolului, rugăciunea ta o faci înaripată, casa ți-o faci sfîntă, având înăuntrul ei hrana împăratului. Așà dară lângă evanghelie să steà la patul tău și cutiea săracilor, și atunci noaptea o vei petrece fără visuri urîte, numai cât în aceà cutie nimic din nedreptate să nu se pună. Căci faptul acesta se numește eleimosină; însă eleimosina nu este cu putință de a încolțì vr'o dată din cruzime. Voești poate a'ți spune și ocaziile prin care trebuie a pune eleimosina în aceà cutie, încât și prin aceasta a'ți face mai ușoară și mai nesimțită acea contribuție? Meșteșugariul de orice feliu, ca ciubotariul, curelariul, alămariul, sau orice alt meseriaș, când vinde cevà din cele făcute de dânsul, să facă începutul cu Dumnezeu, să pună în cutie o mică parte din ceia ce a prins din vînzarea făcută, și dee și lui Dumnezeu din acea parte mică. Nici nu cer un lucru atât de mare, ci voesc ca noi, cari așteptăm împărăția cerurilor, să punem măcar atâta, pe cât puneau Iudeii, cari erau încărcați de mii de răle.

Acestea le zic, nu legiuind, și nici împedecând de a dà și mai mult, ci cerând ca în cutiea de mili să nu puneți mai puțin de a zecea parte, și nu numai vînzând, ci și cumpărând. Această regulă s'o păzască și cei ce au țarini, în ceia ce privește veniturile ce ie trag de acolo, și în fine toți cei ce adună venituri drepte. Căci către cei ce cer camătă la bani eu nu fac nici o vorbă, și nici către ostașii carii clatină pe alții, și se ocupă cu nenorociri străine, fiindcă Dumnezeu nu voește a primì nimic din asemenea bani, — ci eu spun acestea numai către cei ce adună averile prin ostenele drepte. Căci dacă noi vom căpătà o astfeliu de deprindere, la urmă vom fi mustrați de cuget dacă ne depărtăm de această regulă, — și în fine nici nu vom mai considerà lucrul atât de greu, și încetul cu încetul vom ajunge și la mai mari milostenii. Insă deprinzându-ne a dispreţuì averile, noi vom zmulge cu totul rădăcina tuturor rălelor, și vom petrece vieața de aici cu toată liniștea, iară în cea viitoare ne vom învrednicì de veșnicele bunătăți. Cărora fie ca cu toții să ne învrednicim, prin charul și filan-

tropica Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu sfîntul şi bunul şi de vieaţă dătătoriul Duh, se cade slava în veci. Amin.

OMILIA XLIV

„Şi de va venì Timotheiu, socotiţi să fie fără frică la voi" (Cap. 16, 10).

Poate că ar crede cinevà că rugăciunea ce o face aici Pavel este nedemnă de bărbăţiea lui Timotheiu, — însă acestea sunt zise nu pentru Timotheiu, ci pentru auditori, ca nu cumvà prin vr'o cursă întinsă lui, să se vatăme pe dânşii, fiindcă dânsul erà pururea în faţa primejdiilor, despre cum zice Pavel de dânsul: „Că precum unui tată fiul, (aşà) împreună cu mine a slujit întru evanghelie" (Filipp, 2, 22). Deci, ca nu cumvà dela îndrăzneala ce ar fi arătat'o către ucenic să păşască şi faţă de dascal în trecerea timpului, şi să devină mai răi, de aceia de departe îi moderează zicând: „Să fie fără frică la voi", adică ca «nu cumvà vr'unul din cei deznădăjduiţi să se ridice contra lui». Că poate urmà a-i mustrà pentru acele, pentru care şi Pavel li-a fost scris, în care scop i-a şi înştiinţat că trimite pe Timotheiu pentru aceasta, zicând: „Că am trimis pe Timotheiu la voi, care vă va aduce aminte căile mele întru Christos, precum pretutindeni învăţ întru toate bisericele." Deci, ca nu cumvà dânşii bizuindu-se pe nobleţa, sau pe bogăţiea, sau pe puterea comunităţei, sau şi pe înţelepciunea de dinafară, să se arunce asupra lui Timotheiu, să-l necinstească şi să-i întindă vre-o cursă, fiind supăraţi poate de mustrările ce li-ar fi făcut, sau pentru cele ce li făcuse dascalul, şi să-l atace, cerându-i socoteală, de aceia li scrie „ca să fie fără frică la voi" «Să nu-mi spui de cei deafară, adecă de Elini şi de cei necredincioşi, zice, căci eu cer dela voi aceasta»—pentru cari dealtmintrelea şi întreaga epistolă a fost compusă, şi pe cari atàt la început cât

şi la sfârşit i-a înfricoşat. De aceia dară şi zice „să fie fără frică la voi“.

După aceia dela slujba ce o aveà îl face demn de credinţă, zicând: „că lucrul Domnului lucrează“. «Să nu te uiţi la aceia, zice, că nu-i bogat poate, nu-i bine crescut, nu-i bătrân, fiindcă la ce a fost ei rânduit, şi ce anume face? „că lucrul Domnului lucrează“ zice. Iară aceasta îi este deajuns în locul oricărei nobleţe, sau bogăţii, sau vârstă, sau înţelepciune». Şi nu s'a mulţămit numai cu aceasta, ci a mai adaos încă: „ca şi mine“ dupre cum şi mai sus: „care este fiu al meu iubit, şi credincios întru Domnul, care va aduce vouă aminte căile mele ce sunt întru Christos“. Deci, fiindcă erà şi tânăr, şi singur 'şi-a luat sarcina pentru îndreptarea unui public atât de numeros,— iară amândouă acestea îl duceau la dispreţ, de aceia apostolul adăoge cu drept cuvânt: „Deci, nimeni pre el să nu-l defaime“ (Vers 11). Şi nu cere numai aceasta, ci şi cinste mai mare, pentru care şi zice: „Să-l petreceţi pre el cu pace“, adecă «fără frică; neavând între voi lupte, sau certe, duşmănii sau antipatii, ci dându-i toată ascultarea şi supunerea ca unui dascal». „Ca să vină la mine, că-l aştept pre el cu fraţii“. Şi aceasta o spune tot ca să-i înfricoşeze. Pentru că ştiind ii că Timotheiu toate cele ce ar pătimì la dânşii i le va spune, şi deci să fie către el cu blândeţă, apoi a adaos: „că-l aştept pre el cu fraţii“. Dealtmintrelea şi de aici îl face vrednic de credinţă, dacă după plecarea dela dânşii el îl aşteaptă, în acelaş timp arată şi dragostea cea către dânşii, căci li-a trimis pe un bărbat atât de destoinic şi folositor.

„Iară pe fratele Apollò mult l'am rugat ca să vină la voi“ (Vers 12). Acesta se pare că erà şi mai învăţat, şi mai în vârstă decât Timotheiu. Ca nu cumvà să zică dânşii: «dară de ce n-ai trimes pe bărbat la noi, ci în locul lui ni-ai trimis pe un tânăr»? — priveşte cum o îndreptează şi aceasta, numindu-l „frate“ şi spunând că l-a rugat mult. Deci, ca nu cumvà să se pară că l-a protimisit pe Timotheiu în locul lui, şi că mai mult îl cinsteşte pe acesta, şi din cauza aceasta nici

nu l'a trimis, ceia ce ar fi ațițat o mai mare zavistie din parte-li, a adaos: „mult l'am rugat ca să vină la voi". Dară ce? Oare n'a ascultat acela, nici n'a primit, ci s'a împotrivit și s'a ambiționat? Nu spune cauza, însă pentru ca nici pe acela să nu-l hulească, și în acelaș timp să se justifice și pe dânsul, zice: „Și nici de cum nu i-a fost voea ca să vină acum". Și ca să nu zică dânșii că acestea sunt vorbe și pretexte, a adaos imediat: „dară va venì, când vreme bună se va prilejì". Prin aceasta el justifică și pe Apollò, în acelaș timp cu speranța venirei lui i-a liniștit și pre dânșii carii îl doreau.

După aceia arătând că ii datoresc de a aveà nădejde de mântuire nu numai în dascalii lor, ci și intr'ânșii chiar, zice: „Priveghiați, stați în credință", iară nu în înțelepciunea cea deafară, căci acolo nu se poate stà, ci purtà în toate părțile — „îmbărbătați-vă, întăriți-vă. Toate ale voastre cu dragoste să fie" (Vers. 13. 14). Acestea zicând s'ar părea că-i sfătuește, însă se atinge cu putere de dânșii, ca cei ce se lenevise. Pentru aceia zice: „Priveghiați", ca uniia ce dormitau, „stați", ca uniia ce se clătinau în toate părțile, „îmbărbătați-vă, întăriți-vă", ca uniia ce se moleșișe, și „toate ale voastre cu dragoste să fie", ca uniia ce se prigoneau între dânșii. Deci, față de cei ce îi amăgeau apostolul li zice: „Priveghiați, stați", iară față de cei ce îi prigoneau li spune: „îmbărbătați-vă", cum și față de cei ce se resculase și voeau a-i atrage în partea lor li spune: „toate ale voastre cu dragoste să fie" ceia ce este legătura perfecțiunei morale, izvorul și rădăcina tuturor bunurilor.

Dară oare ce va să zică: „toate cu dragoste să fie"? — Adecă «chiar de ceartă cinevà, zice, sau de stăpânește, sau este stăpânit, sau învață, sau se învață toate cu dragoste să se facă, fiindcă și cele vorbite mai sus, toate au venit din cauză că s'a neglijat aceasta. Și dacă dragostea n'ar fi fost neglijată, nu s'ar fi trufit, nici n'ar fi zis între dânșii:» „Eu sunt al lui Pavel, eu al lui Apollò". Dacă ar fi fost aceasta, nu s'ar fi judecat la judecățile etnicilor, sau mai bine zis nici nu s'ar mai fi ju-

decat. Dacă ar fi fost aceasta, acel curvariu n'ar fi luat pe femeia tatălui său, n'ar fi disprețuit pe frații cei neputincioși, n'ar fi fost eresuri printre dânșii, nu ar fi fost stăpâniți de slavă deșartă pentru charurile ce le aveau. De aceia, deci, zice Pavel: „Toate ale voastre cu dragoste să fie".

„Și vă rog pre voi, fraților" știți casa lui Ștefană, că este pârga (începătura) Achaei, și spre slujba sfinților s'au rânduit pre sine" (Vers. 15). Incepând epistola el pomenește de acest Ștefană, zicând: „am botezat și casa lui Ștefană", iară aici el îl numește pârgă (începătură) nu numai a Corinthului, ci și a întregei Elade. Nici aceasta nu este o laudă mică, ca el cel întâi să se fi apropieat de Christos, pentru care și în epistola către Romani lăudând prin acest fapt pe uniia, zicea: „cari și mai 'nainte de mine au fost întru Christos" (Rom. 16, 7). Și n'a spus că «cei întâi au crezut» ci că „s'au făcut pârgă Achaei", arătând că împreună cu credința ii au dat dovadă și de o vieață eminentă — ca și cu roadele ce se aduc ca pârgă — arătându-se vrednici prin toate ale lor. Căci și pârga trebuie a fi mai bună de cât cele laite, cărora este pârgă, ceia ce și de aceștiia a mărturisit aici Pavel, prin această expresiune. Nu numai că au crezut cu adevărat — dupre cum am spus — ci încă că au arătat o mare evlavie, că virtutea era în floare la dânșii, și că aveau o mare rîvnă în milostenii. Și nu numai de aici se învederază evlaviea lor, ci și din aceia că întreaga casă era plină de evlavie. Cum că dânșii înfloreau și în lucruri bune, aceasta o arată prin următoarele: „spre slujba sfinților sau rânduit pre sine". Ați auzit ce feliu de engomii li aduce apostolul pentru ospitalitatea lor? N'a zis «slujăsc», ci „s'au rânduit pre dânșii", adecă «această vieață și-au ales-o pentru totdeauna, la această ocupație s'au dedat».

„Ca și voi să vă plecați la uniia ca aceștiia" (Vers. 16), adecă «să li ajutați și în cheltuiala de bani, și în slujba trupească să vă împărtășiți de toate ostenelele lor, căci când ii au tovarâși, atunci și osteneala li se pare mai ușoară, și cele ale binefacerei se împart la mai mulți». Și n'a zis simplu «să lucrați împreună cu

dânşii», ci încă „să vă plecaţi", adecă «să ascultaţi la ori-ce v'ar poronci», ceia ce dovedeşte supunerea ceà mai mare. Şi ca să nu se pară că li face pe placul acelora, a adaos: „şi la tot cel ce împreună lucrează şi se osteneşte", ca şi cum ar fi zis: «obştească fie această lege. Eu nu vă vorbesc în particular pentru aceia numai, ci dacă cinevà este ca şi dânşii, bucure-se şi el de aceleaşi ajutoare». De aceia începând acest pasaj, el îi ià chiar pe dânşii de marturi în recomandaţieà ce face acelui bărbat sfînt. „Şi vă rog pre voi, fraţilor, zice: ştiţi casa lui Stefanà", adecă «ştiţi chiar şi voi cum se ostenesc, şi nu mai aveţi nevoe de a aflà dela mine».

„Iară mă bucur de venirea lui Stefanà, şi a lui Fortunat, şi a lui Achaic, căci lipsa voastră aceştiia au împlinit-o. Că au odihnit duhul meu şi al vostru" (Vers. 17. 18). Fiindcă erà natural ca dânşii să se înfurieze contra acestora — căci aceştia sunt cari au pus în cunoştinţă pe apostol despre împerecherile dintre dânşii, şi printrânşii li-a scris cele despre fecioare şi despre cele măritate — priveşte cum îi îmblânzăşte. La începutul spistolei zicând: „Pentru că mi s'a arătat mie pentru voi de la cei ce sunt ai Chloei", şi ascunzându-li numele, iară pe dânşii punându-i la mijloc, erà invederat că prin aceia a fost pus în cunoştinţă, — pe când aici spunând că „lipsa voastră aceştiia au îndeplinit-o, şi au odihnit duhul meu şi al vostru", prin aceasta îi arată ca veniţi în locul tuturor, şi aleşi de a face o astfeliu de călătorie pentru dânşii. Deci, cum acest fapt particular s'a făcut comun? «De vă veţi mângâeà între voi prin dragostea ceà cătră dânşii; dacă îi veţi cinsti, dacă îi veţi primi pe dânşii, dacă îi veţi împărtăşi de binefaceri». De aceia a şi adaos: „Să cunoaşteţi dară pre uniiă ca aceştiia" Şi lăudând pe cei veniţi la dânsul, împleteşte împreună laude şi acelora, adecă celor trimişi împreună cu cei ce i-au trimis, zicând că: „au odihnit duhul meu şi al vostru".

„Să cunoaşteţi dară pre uniia ca aceştiia", căci «pentru voi, zice, au părăsit ţara şi casă». Ai văzut

înțelepciune? Ai văzut cum îi arată, că aceia nu atâta pe Pavel l-au mulțămit, cât pe dânșii mai cu samă, fiindcă în persoana lor erà concentrată întreaga cetate a Corintului, — ceia ce și pe uniia îi făceà mai vrednici de credință, și pe alții nu-i-lăsà a se dezbinà de aceia, de vreme ce printrânșii au stat și ii în fața lui Pavel.

„Inchină-se vouă bisericele Asiei“ (Vers. 19). Pururea el împreună membrele cele răzlețe și le unește prin închinăciune. „Inchină-se vouă întru Domnul mult, Achila și Prischila“, căci și apostolul a stat la dânșii în gazdă, fiind Achila curălariu. „Impreună cu biserica cea din casa lor“. Și aceasta nu este o mică virtute, de a face și casa lor biserică. „Inchină-se vouă frații toți. Inchinați-vă unul altuia cu sărutare sfîntă“ (Vers. 20). Adaosul acesta de sărutare sfîntă numai aici îl pune. Și de ce oare? Pentru că se dezbinase foarte mult între dânșii, zicând: „Eu sunt a lui Pavel, eu a lui Apollò, eu a lui Chifá, eu a lui Christos“, — unul erà flămând, iară altul se îmbătà, și celalalt aveà lupte seci, și invidii, și judecăți. Pe lângă acestea și din pricina charurilor, mare erà zavistiea dintre dânșii, mare în același timp și mândriea. Deci, după ce i-a unit la un loc prin sfaturile date, la urmă cu dreptate li poronceşte de a se unì și prin sărutare sfîntă. Căci aceasta unește și face un singur trup; aceasta când nu este făcută cu ipocrizie și viclenie, este cu adevărat sărutare sfîntă.

„Inchinăciunea cu mâna meà a lui Pavel“ (Vers. 21). Prin această expresiune el arată că epistola a fost compusă de dânsul cu multă osârdie. De aceia a și adaos: „Cel ce nu iubește pre Domnul nostru Iisus Christos, să fie anathema“ (Vers. 22). Prin această singură expresiune el pe toți i-a înfricoșat; și pe cei ce pre mădulările lor le făcuse mădulări ale curviei, și pe cei ce scandalizase pe frați prin mâncările din jărtfele cele idolești, și pe cei lăudați de oameni, și pe cei ce nu credeau în înviere. Și nu numai că a înfricoșat, ci încă a și arătat calea virtuței, și izvorul răului. Dupre cum dragostea când întovărășaște pe cinevà cu putere toate felurile de păcate le stinge și le alungă, tot așà și când este slabă, face de a răsărì aceste răle.

„Maranathà". Dară de ce oare a zis aceasta? Şi le ce în limba Ebraică? Fiindcă cauza tuturor rălelor ste trufiea, — iară pe trufie o zămisleşte înţelepciunea ea dinafară, şi prin urmare aceasta erà principalul rălelor, care şi pe Corintheni îi împărechiase între dânşii,— poi moderând oare-cum această patimă, el nu întrebuinţază limba Elină, ci pe ceà Ebraică, arătând că el nu numai nu se ruşinează de simplitatea lui, ci încă că şi îmbrăţoşază cu multă căldură.

Deci, ce însamnă „Maranathà"? *Domnul nostru a venit.* Şi de ce a spus el aceasta? Adeverind cuvântul iconomiei lui Dumnezeu, prin care mai cu samă s'au pus seminţile sau bazele învierei. Şi nu numai aceasta, ci şi pre aceia ruşinându-i, ca şi cum ar fi zis: «Stăpânul obştesc al tuturor a primit de a se umilì atât de mult, şi voi sunteţi în aceleaşi răle, şi încă stăruiţi în păcate, şi nu vă înfricoşaţi de măreţiea dragostei, care este principalul şi capitalul bunurilor? Gândeşte-te la aceasta numai, zice, şi-ţi va fi deajuns spre propăşire în ori-ce faptă bună, şi vei puteà stinge ori-ce păcat».

„Charul Domnului nostru Iisus Christos să fie cu voi" (Vers. 23). Aceasta este a dascalului, nu numai cu sfaturi, ci şi cu rugăciuni a ajutà pe ucenici. „Dragostea meà cu voi cu toţi întru Christos Iisus. Amin" (Vers. 24). Aceà dragoste nu are în sine nimic omenesc, nimic trupesc, ci este cevà duhovnicesc, pentru care şi este foarte adevărată. Cuvântul acesta este al unuia, care iubeşte foarte mult, şi fiindcă îl despărţià mult loc de Corinth, apoi el îi împresoară pe toţi — ca cu mâna dreaptă întinsă — cu mânele dragostei, zicând: „Dragostea mea cu voi cu toţi" ca şi cum parecă ar fi zis: «cu voi cu toţii sunt eu». Prin toate acestea el arată că cele scrise nu erau pornite din mânie, nici din ură, ci din dragostea lui ceà părinţască, de vreme ce nici după atâtea acuzaţiuni ce li-aù adus până acum, el nu-i dispreţueşte, ci încă îi şi iubeşte şi 'i îmbrăţoşază pe dânşii, carii erau atât de departe, — prin epistole şi cărţi trimise lor. Astfeliu trebuie a face cel ce îndreaptă pe alţii; că precum cel ce întrebuinţază numai mânie îşi împlineşte numai patima sa, tot aşà şi cel ce împreună cu îndreptarea celui păcătos, arătând şi

cele ale dragostei, prin aceasta dovedeşte că şi certările lui erau pornite tot din dragoste, deşi a fost silit poate să-i lovească cu putere.

[1]) Astfeliu să ne îndreptăm şi noi unii pre alţii, şi nici cel ce mustră să nu se iuţască, — căci aceasta nu este spre îndreptare, ci mai mult o patimă — şi nici cel mustrat să nu se nemulţămească, fiindcă ceia ce se face este pentru vindecare, şi nu pentru dezgustarea sa. Dacă doctorii ard rana bolnavului, şi de multe-ori fac greşeli, şi totuşi cei bolnavi nu-i învinovăţesc, ci încă chiar când simt dureri, când sunt arşi şi tăiaţi, îi consideră de bine-făcători pre cei ce li-au provocat durerile, apoi cu atât mai mult trebuie să fie astfeliu cei ce primeşte mustrarea, şi a privì pe cel ce-l îndreaptă ca pe un doctor, iară nu ca pe un duşman. Dară şi noi cari mustrăm, să ne apropiem de cei mustraţi cu toată blândeţa, cu toată înţelepciunea. Chiar de ai vedeà pe fratele tău păcătuind, tu totuşi — dupre cum şi Christos a poroncit — nu da în vileag mustrarea ce-i vei face-o, ci numai între tine şi dânsul mustră-l, nu luându-l în rîs; nu călcà pre cel ce zace jos rănit, ci fiind însu'ţi trist şi îndurerat; şi când poate tu păcătueşti arată-te gata de a primì mustrarea. Dară pentru ca ceia ce spun să o fac mai lămurită, să luăm un exemplu închipuit — căci, să nu fie! ca un astfeliu de exemplu să se petreacă.

Fie, de pildă, un frate care conventueşte cu o fecioară, înţelept de altminterelea şi cumpătat, însă nici aşà să nu poată scăpà de gândul cel rău. Deci, dacă vei auzi vorbindu-se în şoaptă de aceià convieţuire, tu să nu dispreţuieşti lucrul, nici să zici: «dară el n'are minte? Nu'şi ştie interesul? Ce mă priveşte pe mine, ca să'mi atrag asupră'mi o duşmănie de prisos»? — căci astfeliu de vorbe bărfitoare sunt ale fearelor sălbatece, sau mai bine zis, ale demonilor. A fi urît cinevà pentru că caută a îndreptà pe cel păcătos, nu este un lucru de prisos, ci aducătoriu de mari bunătăţi şi de cununi nevestejite. Iară de zici: «dară oare el n'are minte»? — apoi ascultă de la noi, că nu are, căci este beat de patimă. Chiar de ar fi de o mie de ori înţelept, totuşi nu are minte deşteaptă. Cine erà mai înţelept ca David, când

---

[1]) *Partea morală.* Noi trebuie a sfătui pe fraţi cu blândeţă şi dragoste, când îi vedem că fac cevà absurd; şi că dacă nu facem aceasta, este păcat şi neomenie. *(Veron).*

grăià: „cele nearătate şi cele ascunse ale înţelepciunei tale mi-ai arătat mie“ (Ps. 50, 8)? Dară când a văzut cu ochi nedrepţi pe femeia ostaşului, atunci zicea ceia ce pătimesc cei ce plutesc pe marea furtunoasă: „Toată înţelepciunea lor s'a cufundat“ (Ps. 106, 27), căci aveà nevoie de alţii cari să-l îndrepte, şi încă nici nu simţià, în mijlocul căror răle se găsà. De aceia plângându-şi păcatele sale, ziceà: „Ca o sarcină greà s'a îngreuiat peste mine, împuţitu-s'au şi au putrezit ranele mele de către faţa nebuniei mele“ (Ps. 37, 5. 6).

Deci, cel ce păcătuieşte, nu are minte, căci el este beat şi orbit. Aşà dară să nu zici acestea, şi nici că «cu nimic nu mă priveşte» — „că fie-care sarcina sa îşi va purta“ (Galat. 6, 5), căci şi în sarcina ta ţi se va pune un mare păcat; acela adecă că văzând pe fratele tău rătăcit, tu nu l'ai îndreptat. Căci dacă după legea Iudeilor, nu trebuie a trece cu vedere nici vita cea de sub jug a duşmanului, dară încă cel ce nu pe vita, ci chiar sufletul prietenului şi a fratelui seu îl trece cu vederea, ce iertare va aveà? Nu e deajuns spre justificarea noastră faptul că acela are minte, fiindcă şi noi de multe-ori sfătuind pe alţii, totuşi dese-ori n'am fost destoinici nici pentru noi, şi nici că am fost mai folositori. Apoi aceasta cugetă şi pentru cel ce păcătueşte, că poate e mai firesc de a primi un sfat bun dela tine, decât dela dânsul, şi prin urmare nu zice: «ce mă priveşte pe mine»? Teme-te de păţaniea celui dintâi care a zis această vorbă, căci expresiunea: „Nu cumvà sunt păzitorul fratelui meu“ (Facere 4, 9)? la aceasta tocmai duce, ca şi vorba «ce mă priveşte pe mine».

De aici se nasc toate rălele, că adecă cele ale trupului nostru le credem străine de noi. Ce spui? Nu-ţi pasă de loc, ceia ce face fratele tău? Dară atunci de cine 'ţi pasă? De necredincios, de cel ce se bucură, saltă şi-l ià în rîs? De diavolul care-l împinge la răle şi-l trânteşte jos? «Şi de unde este invederat, zici tu, că eu îl ajut pe dânsul zicându-i şi sfătuindu-i cu cele trebuitoare»? De unde este invederat că-l vei ajutà? Dară şi aceasta e ceà mai de pe urmă prostie, ca sfârşitul fiind nesigur, tu să-ţi iai asupră-ţi un păcat. Iată că şi

Dumnezeu care prevede viitorul, de multe-ori a zis, şi acela n'a făcut, şi totuşi nici aşà nu s'a depărtat de el, de şi ştieà că nu-l va convinge. Deci, dacă cel ce a prevăzut că nu va face nimic mai mult, nu a contenit de a-l îndreptà, apoi tu care nu ştii viitorul de loc, ce îndreptare vei aveà moleşindu-te şi dormitând? De multe ori cei ce au încercat aceasta au izbutit, ba încă de multe-ori după ce se deznădăjduise au izbutit. Şi chiar dacă n'ai făcut nimic mai mult, tu totuşi ţi-ai făcut datoriea.

Aşà dară, nu fii neomenos, şi fără milă, şi nici nepăsătoriu faţă de fratele tău care păcătueşte. Cum că vorbele acelea, că «nu'mi pasă, şi nu mă priveşte» sunt izvorîte din cruzime şi lene, aceasta se învederează de acolo. De ce, de pildă, când un mădulariu al trupului tău este bolnav, tu nu zici: «ce'mi pasă»?—ci totul faci, ca astfeliu chiar dacă cu nimic nu te-ai folosì, totuşi să nu ai cuvânt de a te învinovăţì pe sine-ţi, că ai trecut cu vederea cevà din cele ce erai datoriu a face. Apoi, dacă noi ne îngrijim atât de mult de mădulările trupului nostru, oare de ale lui Christos să neglijăm? Dară de ce iertare sunt vrednice asemenea fapte? Că dacă nu te voiu convinge pe tine, zicându-ţi «îngrijaşte-te de mădulariul tău» cel puţin de frică poate te vei face mai bun, amintindu-ţi că şi tu eşti mădulariul trupului lui Christos. Şi atunci cum să nu fie vrednic de frică faptul că vezi trupul lui rănit, şi-l treci cu vederea? Când sluga sau măgarul tău ar aveà rane împuroeate pe trup, n'ai suferì ca să-l vezi şi să-l treci cu vederea,—şi trupul lui Christos văzându-l plin de râe şi de rane, tu îl treci cu vederea? Şi nu le crezi acestea vrednice de mii de trăsnete? De aceia toate sunt anapoda, din cauza neomeniei noastre, din cauza lenevirei noastre.

De aceia, vă rog, să alungăm dela noi această sălbătăcie. Apropie-te de acel ce convieţuieşte cu fecioara, şi mai întâi spune-i o mică laudă ca unui frate, ce i-o vei împletì din celelalte calităţi bune pe care le are, şi ca cu o apă caldă stropindu-l aşà zicând cu laudele, slăbeşte-i şi-i moaie umflătura ranei. Căinează-te şi pe tine, acuză neamul omenesc, arătă-i că toţi suntem în păcate, cere-i iertare, spunându-i că te încerci a face nişte lucruri mai pre sus de puterile tale, însă dragostea îndrăzneşte de a convinge totul. Apoi sfătuindu-l, tu fă aceasta nu în mod poroncitoriu, ci frăţeşte. Iară prin

toate acestea tu vei slăbì și muià umflătura ranei sale, vei ușurà durerea provenită din tăerea făcută pentru viitoarea mustrare, și de multe ori cerându-ți iertare, îl vei rugà să nu se supere. Când prin acestea îl vei legà bine din toate părțile, atunci aplică-i rana cuvenită, nici legând-o, nici lăsând-o dezlegată, ca astfeliu nici să fugă, dară nici să disprețuiască faptul. Dacă tu nu-i vei aplicà rana mortală, n'ai făcut nimic mai mult, precum și dacă l-ai lovit cu putere mare, l-ai făcut să saie în sus, și să fugă. De aceia urmând a-l mustrà din nou, amestecă iarăși laudele cu mustrările, și fiindcă acest fapt prin sine însuși nu poate fi laudă — de vreme ce nu este vrednic de laudă faptul de a conviețuì cu o fată fecioară — apoi tu scoate această laudă din înseși intențiunea lui, și zi-i: «știu foarte bine că tu faci aceasta pentru Dumnezeu; căci văzând pe această copilă fără sprijin și singură, i-ai întins mână de ajutoriu, spre a o scăpà din acea vieață ticăloasă». Chiar de n'ar fi făcut-o cu această intențiune, tu zi și așà, iară la urmă mai adaogă și aceasta — iarăși cerându-ți iertare — că «eu îți spun acestea nu poroncindu-ți, ci aducându-ți aminte. Pentru Dumnezeu o faci, știu și eu, dară să vedem de nu cumvà să naște de aici vr'un alt rău. De nu izvorăște nici un rău, tu ține-o în casă ta, și îndeletnicește-te cu această frumoasă ocupație, că nimeni nu te împiedecă, iară de cumva vine de aici vre-o vătămare mai mare poate decât câștigul, păzăște-te, te rog, și să nu te grăbești de a aduce liniște unui suflet, însă să scandalisezi în același timp pe multe altele». Și nu-i adaoge pedepsele care așteaptă pe cei ce scandalisază, ci iea-ți în ajutoriu chiar mărturiea lui, și zi-i: «tu nu ai trebuința a aflà acestea dela mine, căci știi singur, că dacă cinevà va scandalizà pe unul din acești mici, va luà o mare pedeapsă», și așà feliu fiind tu ai îndulcit vorba, după care liniștindu-i mâniea, pune-i doctoriea îndreptărei.

Iară dacă cumvà va pretextà iarăși singurătatea ei, nici atunci să nu-i mustrezi pretextul lui, — ci zi către dânsul: «Nimic să nu te înspăimânte din toate acestea, căci tu ai o justificare destul de puternică: scandalul adus altora; căci tu nu din lene, ci numai îngrijindu-te de dânșii, te-ai depărtat dela o astfeliu de ocupațiune». Și toate cele ce sunt ca sfaturi, să fie făcute pe scurt, căci nici nu au nevoie de o mare învățătură, pe când cele cu privire la iertare, să fie cât de multe, și una

după alta. După aceia într'una aleargă la dragoste, întunecând oarecum greutatea celor vorbite, şi dându-i lui dreptul de a face ce vra, să-i zici: «eu numai cât te povăţuiesc şi sfătuiesc de a face aşà, însă de a ascultà sau nu, tu eşti deplin stăpân; căci eu nu te silesc, ci las totul la judecata ta». Dacă noi astfeliu facem mustrarea, vom puteà cu uşurinţă de a îndreptà pre cei ce greşesc; — iară aşà cum facem acum, este mai mult a unor feare sălbatece, şi a unor animale necuvântătoare, decât a unor oameni. Dacă uniia poate simţesc astfeliu de fapte, greşind un altul, iată că aceluia nu-i spun nimic, iară ii întocmai ca şi babele cele bete, şoptesc între dânşii.

Acestea deci cugetându-le, iubiţilor, să ne îngrijim de mădulările noastre, şi să nu ni ascuţim limba unii contra altora, şi nici să vorbim cuvinte grele, săpând slava aproapelui, şi întocmai ca la războiu aruncându-ne şi azvârlindu-ne uniia contra altora. Ce folos ai de post şi de privigheri, când limba îţi este ca beată şi se hrăneşte la o masă mai necurată decât mâncarea câinilor, fiind mâncătoare de sânge, vărsând dintr'însa bale, şi gura devenindu-ţi un canal de scurgerea murdăriilor, sau poate cu mult mai spurcată? Acestea eu le spun nu îngrijindu-mă de cei ce aud vorbindu-se răle pe nedreptul pe socoteala lor, căci aceia sunt vrednici şi de cununi când sufăr cu bărbăţie cele vorbite contra lor, — ci de voi cei ce le vorbiţi, căci pe cel ce aude vorbindu-se răle de dânsul pe nedreptul, îl fericesc sfintele scripturi, pe când pe cel ce grăeşte de rău pe alţii îl scot afară, sau îl depărtează dela sfintele taine, sau mai bine zis, îl depărtează chiar dela biserică. „Pre cel ce cleveteà întru ascuns pre vecinul său, zice, pre aceia l'am gonit". (Ps. 100, 5), ba încă pe unul ca acesta îl făceau şi nevrednic de a cetì sfintele cărţi, dupre cum zice: „Pentru ce tu povesteşti dreptăţile mele, şi iei aşăzământul de lege al meu prin gura ta" (Ps. 49, 15)? Mai departe apoi punând şi cauza, zice: „Şezând împotriva fratelui tău, ai clevetit" (Ib. vers. 20). Aici el n'a hotărît dacă cele vorbite sunt adevărate sau mincinoase, pe când aiurea a oprit de a vorbì chiar şi cele adevărate, arătând că chiar de ai spune adevărul, nu ţie se cade a le grăi. „Nu judecaţi, zice, ca să nu

fiţi judecaţi", (Math. 8, 1), fiindcă şi cel ce a învinovăţit pe Vameş (Fariseul) a fost osândit, deşi după dreptate l'a învinovăţit. «Dară ce? zici tu; dacă cinevà este spurcat şi obraznic, apoi nu ni este îngăduit de a-l îndreptà, sau de a-l mustrà»? Să se îndrepte, şi să se mustreze, după cum am spus mai sus; iară dacă faci aceasta luându-l în bătae de joc, bagă bine samă, ca nu cumvà imitând pe acel Fariseu, să pătimeşti cele ce a pătimit el. Nici un folos nu iesă de aici, nici pentru tine care vorbeşti, nici pentru cel ce te ascultă, şi nici pentru cel învinovăţit de tine; ci unul devine încă şi mai neruşinat în faptele sale, fiindcă întru cât făceà păcatul pe ascuns, el se mai sfieà, iară când devine cunoscut şi arătat de toţi, el a aruncat dela sine şi acest frâu; — deasemenea şi cel ce ascultă va fi vătămat mult, căci de cumvà va aveà oare-care fapte bune cu dânsul, el se va îngâmfà auzind învinovăţirile aduse aceluia, iară de va fi şi el păcătos, va deveni mai cu bună voinţă spre răutate. Deasemenea şi cel ce vorbeşte, îşi va atrage asupă-şi o idee ră din partea celui ce-l ascultă, şi pe Dumnezeu încă mai mult il va întărità asupră sa.

De aceia, vă rog, ca alungând dela noi orice cuvânt murdar, să vorbim numai ceia ce e bun spre edificare. Dară poate că voieşti a'ţi răzbunà asupra aceluia? Apoi iată cum a poroncit Pavel de a ne răzbunà asupra celor ce ne-au supărat: „De flămânzeşte vrăjmaşul tău, dă-i lui pâine, de însătează, adapă-l pre el" (Rom. 12, 20). Şi daca nu faci aşà, ci numai cât îi întinzi curse, apoi atunci singur îţi impingi suliţa în tine. Pentru orice ar vorbì acela de rău, tu respiăteşte-i cu laude şi engomii, căci aşà vei puteà să-ţi răzbuni şi asupra lui, în acelaşi timp şi pre tine te vei scăpà de multe bănuieli. Cel ce se supără când aude vorbindu-se rău de dânsul, se pare că suferе aceasta dela cugetul său care-l mustră, pe când cel ce ride de cele vorbite, prin aceasta dă cea mai mare dovadă, că el nimic rău nu cunoaşte într'ânsul. Deci fiindcă prin aceasta tu nu foloseşti nici pe cel ce te aude, nici pe tine, şi nici pe cel defăimat de tine, şi singur îţi împingi suliţa in tine, apoi măcar prin aceasta fă-te mai înţelept. Ar fi trebuit, de sigur, ca să te convingi dela împărăţiea cerurilor şi dela poroncile lui Dumnezeu, insă fiindca stai cu nepăsare, şi muşti ca o fează sălbatecă, cel puţin de aici te învaţă, ca astfeliu cuminţit

fiind prin aceste cuvinte, să poţi a'ţi regulà vieaţa numai după poroncile lui Dumnezeu, şi astfeliu devenind mai pre sus de orice patimă omenească, să te învrednicești de bunurile cele cerești. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim, prin charul şi filantropiea Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfîntul Duh se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

FINE

TABLA MATERIEI

SUBIECTUL

Pagina

ERATA

Pag.	Rândul	A se ceti	În loc de
8	2	pune	pun
55	12	încumetau	încumentau
59	6	încumetà	încumentà
200	23	chiar de ar fi	chiar de n'ar fi
201	11	atâția talanți	atâtea talanți
232	7	ca noi să fugim nu numai cu trupul	cu noi să fugim nu numai cu trugul . . . .
234	20	pentru care și în rugăciunea domnească ni se poroncește	pentru care și rugăciunea domnească . . . .
246	4	aici faptul nu mai este	aici faptul numai este . . . .
263	36	ca să li arate	ca să li arată . . . .
311		pe cei ce cu anevoe	pe cei ce cu nevoe
315	40	să te îngrijaști	să te îngrijaște
356	23	dânșii ni vor respunde . . .	dânșii ni respund
365	24	prin care vine scandalul...	prin care vinde scandalul...
449	17	ba chiar muceniea	ba chiar mucenica
455	31	ar puteà vedeà cinevà	ai puteà vedeà cinevà . . . .
456	1 de jos	dară nu se biruește.	dară nu biruește
495	1 în *Notă*	Παρουσία τοῦ σώματος	Παρονσία τοῦ σώματος
529	1 în *Notă*	Ὤρυξαν γαρ μου χεῖρας	Ὤρυξαν γαρ μον χεῖρας . . . .